
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
IX
F
6
NAPOLI

VINDICIÆ AVGVSTINIANÆ

QVIBVS

S. Doctoris ſcripta aduerſus Pelagianos, ac Semipelagianos à Recentiorum cenſuris aſſeruntur.

AVCTORE

P. M. HENRICO DE NORIS VERONENSI

AVGVSTINIANO S. THEOLOGIÆ PROFESSORE, & S. Romanæ vniuerſalis Inquiſitionis Qualificatore.

PATAVII.

Typis Petri Mariæ Frambotti Bibliop. 1673.

SVPERIORVM PERMISSV.

VIRGILIVS Æneid. X.

——— Socij magno clamore ſequuntur:
Dum Genitor nati parma protectus abiret.

INDEX CAPITVM
Vindiciarum Augustinensium.

§. 4.

VINDICIÆ AVGVSTINIANÆ QVIBVS

S. Doctoris ſcripta aduerſus Pelagianos à Recentiorum cenſura aſſeruntur.

PRÆFATIO.

NEminem non mirari exiſtimo, tantam fuiſſe quorundam recentium Scriptorum, vt mitiſſimè loquar, animoſitatem, qua Auguſtinum maximum illum Catholici Orbis Magiſtrum editis libris impetere auſi ſunt, vt eiuſdem defendendi neceſſitas ijs imponatur, qui illum impenſiùs colunt. Et quidem iam inde ab exorientis mali primordijs Maiores noſtri, qui ex vitæ inſtituto Auguſtinum vti parentem ſanctiſſimè reuerebantur, erumpentem nouorum cenſorum audaciam reprimere conati ſunt. Ludouicus ab Angelis inſignis apud Olyſſiponenſes ſacrorum arcanorum interpres Sancti Doctoris auctoritatem à plurium calumnijs vindicauit, & Sanctorum Patrum elogia eidem ob Pelagianos, ac Semi-Pelagianos expugnatos delata ſingulari diligentia congeſſit, vnde poſtea eadem cæteri mutuarunt. Sed cum malum quotidie gliſceret, atque in ſcholaſticis Recentiorum quorundam diſputationibus Auguſtini doctrina in ijs præſertim quæſtionibus, quas cum diuinæ gratiæ hoſtibus idem habuerat, paſſim traduceretur, ita vt ſummus Eccleſiæ Doctor in ordinem propediem reducendus videretur, Baſilius Pontius Legionenſis magnus apud Salmanticenſes Theologus non modò ſuos Auguſtinenſes, verùm etiam ſapientiſſimos Dominicanæ familiæ Patres, ipſamque Salmanticenſem Academiam in Auguſtini partes traxit, quo veluti ſuccenturiato præſidio Sancti Doctoris auctoritas aduerſus Recentiorum impetus muniretur. Hinc Pontio authore Salmanticæ anno 1627. famoſum illud fœdus ictum eſt, ea præcipuè

lib. 5. de vita Aug. cap. 14. & 15.

Pontius in Apologia iuramen. Salmant.

conditione, vt qui Theologica laurea donandi forent, concepto priùs iuramento Augustinianæ doctrinæ defendendæ sese adstringerent. Eo nobilissimæ Academiæ facto Augustinianæ auctoritati satis consultum videbatur, præsertim cum sacra etiam Louaniensium Theologorum Facultas iam pridem in Augustini verba iurasset. Cæterùm exortis Iansenianis dissidijs plerique longè acerbiora contra Augustinum & loqui, & scribere non extimuerunt. Non defuere tamen ex nostra familia viri, qui magni Parentis partes acerrimè defensarent. Hos inter emicuit Pater Carolus Moreau Gallus, qui tomo primo suarum in Tertullianum animaduersionum satis prolixas vindicias pro Augustino inseruit, quod itidem antea præstiterat vir insignis Ioannes Riuius Belga, libro quarto de vita Augustini. Sed profectò nostros hosce Scriptores & laterem lauisse, & surdis cecinisse experti sumus; tantùm enim abest, vt illi ab incœpto destiterint, vt maiori longè apparatu, atq; infestioribus armis in Augustinum mouerint, hæc aduersus Hipponensem Doctorem scripturientes: *Augustini doctrinam obscuram, difficilem, intricatissimam, secum ipsa pugnantem, pluribusque erroribus obnoxiam esse. Positum illum sub caligine. In Pelagianis oppugnandis vltra veritatis limites æstu disputationis abreptum. Licitum esse nedum iudicem, sed ne arbitrum quidem honorarium in controuersijs de diuina gratia illum admittere. Ipsius arma non esse inexpugnabilia, neq; satis apta ad Caluinistas superandos. Hæreticorum argumentis minimè satisfecisse, neq; positas abs se theses conuincentibus argumentis comprobasse. Non esse sepeliendam Scholasticam, vt vnus regnet Augustinus, sed hunc ipsum ad Scholasticæ amussim exigendum. Ridiculos Augustini adoratores ad nauseam hyperbolicas in eundem laudes congerere. Volentem impugnare Augustini sententias habiturum adiutorem Deum.* Hæc, aliaue penè innumera addidere, quæ in calce huius apologetici referemus. Ferunt Crœsi Regis filium à puero mutum, cum parentis iugulum stricto mucrone impeti ab hoste cerneret, ruptis derepentè miserantis naturæ impetu perpetui silentij vinculis exclamasse: Ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. (Herodot. lib. 1.) At nos, quibus integer loquendi vsus est, Augustinum parentem optimum, doctissimumque nouorum Censorum scriptis impunè lacerari permittemus, & illis quidem mille conuiciorum plaustra in S. Doctorem congerentibus, nos eadem citra querelas plenis auribus excipientes, ansati pacem seruabimus, quasi ea nos nihil tangant? Degeneres sanè, ac spurij censendi essemus, imò amentes prorsus, vel saxei, si in tanto Parentis discrimine stylo parceremus, qui & esse, & haberi volumus Augustiniani. Patris honor lacessitur: pietatis est eundem ab aduersariorum dictis vindicare. Ecclesiæ Magistri doctrina impetitur: fidei est illam à quorumcumq; impetu asserere. Diui fama decurtatur: religionis est eandem sartam tectamque seruare. Quantorum ergo criminum rei euaderemus, si vulgari fortè aduersariorum æstimatione, aut eorum, qui eisdem suam vendidere fidem, auctoritate coerciti iniustas adeo in Augustinum peractas censuras surda aure pertransiremus. Diu quidem siluimus, priuatisq; querelis ingentem animi dolorem egerere curauimus, meliorem hisce hominibus erga Augustinum mentem comprecantes. Sed nihil profecimus patientia, nisi vt grauiora tanquam de facili tolerantibus ingererentur; vnde peiora in dies audientes, iam tandem quantulamcumque hanc nostram aduocationem Augustino commodare coacti sumus. Neminem verò adeo pietatis, ac religionis expertem futurum arbitror, qui hocce apo-

ce apologeticum toruis oculis intueatur, nigrumq; eidem theta præfigat. Etenim, vt olim ad Conſtantinum Auguſtum Lactantius ſcripſit, *Si ſacrilegis, & proditoribus, & veneficis poteſtas defendendi ſui datur, nec prædamnari quemquam incognita cauſa licet, non iniuſtè petere videmur* vt Auguſtino, qui veluti Chriſtiani Orbis deliciæ, teſte S. Celeſtino Papa, *vbique cunctis & amori fuerit, & honori*, aliquis ſit defenſioni locus. Nam peſſima foret noſtrorum temporum conditio, ſi Auguſtini cenſoribus vtraq; auris daretur, eorumque iniurioſa nimiùm Auguſtino volumina per ora, manuſq; hominum volitarent, & S. Doctoris defenſores non modò inauditi iudicio excluderentur, verùm etiam eiſdem ſilentium lata lege indiceretur. Immane, ac barbaræ prorſus feritatis exemplum fuerit, cum Rhadamiſtus Tyrannorum truculentiſſimus Mithridatis Armeniorum Regis filios, quòd *parentum cædibus illacrymauerant*, trucidauit. Iniquus ſanè iudex ſis, qui Patre noſtro mille conuicijs laceſſito, vt Hieronymi verbis vtar, *ne gemitum quidem, ac lacrymas dolori liberas eſſe concedis*. Legimus, cum Nerone imperante virtus omnis pro crimine haberetur, Aruleno Ruſtico, ac Herennio Senecioni, quòd innocentiſſimos, ac ſapientiſſimos ciues laudaſſent, *capitale fuiſſe, neque in ipſos modò authores, ſed in libros quoque eorum ſæuitum*. Sed abſit, vt hoc facinus noſtri ſæculi ſit, vel exempli: neque enim homines ab auita erga Diuos religione adeo receſſiſſe putandi ſunt, vt Auguſtini laudes indignantes audiant, atque editum hunc noſtrum pro eodem librum irata manu diſcerpant. Magnus Stoicæ ſectæ profeſſor Seneca meritò impias Praxaſpis Perſarum Satrapæ voces execratur, qui cum citra gemitum ſub oculis transfigi ſibi filium à Cambyſe Rege vidiſſet, ab eodem interrogatus, num certo ictu pranſus ad ſcopum collimaret, Tyranni dexteram filij ſanguine cruentam, fumantemq; per deteſtabilem adulationem laudauit, paremq; in ſagittando Apollini illam dixit. Itane corpore, ſed magis animo ſerui exemplum ſecutis, nouorum Cenſorum manus, quas ſtylis armatas Auguſtino intulerunt, laudibus, imò & oſculis nobis implendæ erunt? Hominum, quàm Diuorum amantior hanc nobis iniquiſſimam legem imponet, à qua tamen nos liberos eſſe ſcimus, quippe qui ad Auguſtini defenſionem ſuſcipiendam Apoſtolicæ Sedis decretis impellimur, quibus refragari ſit nefas. Cum Pelagiani veteres illi Auguſtino-maſtyges literas quaſdam publicaſſent, in quibus Sanctus Doctor peſſimè traducebatur, Bonifacius Pontifex indignatus doctiſſimi viri nomen quoquam conuicio pulſari, eaſdem hæreticorum literas ad Auguſtinum per Alipium deferendas curauit, quò ſe ab impoſtorum calumnijs vindicare poſſet. Hinc amantiſſimo Patri ſcribens Auguſtinus, *ago autem gratias*, inquit, *ſinceriſſimæ in nos beneuolentiæ tuæ, quòd eas me latere noluiſti literas inimicorum gratiæ Dei, in quibus reperiſti nomen meum calumnioſè, atq; euidenter expreſſum, ſed ſpero de Domino Deo noſtro, quòd non ſine mercede, quæ in cælis eſt, illi me lacerant dente maledico*. Sed & Bonifacij ſucceſſor Celeſtinus eiuſdem ſanctiſſimi Doctoris honori optimè conſultum voluit. Siquidem vix Auguſtino inter ſuperos relato nonnulli, quorum teſte S. Proſpero *nec ordo in Eccleſia, nec ingenia deſpicienda videbantur*, eidem in Gallijs petulanter obloqui, illiuſque libros cenſoria auctoritate examinare auſi ſunt, qui cum eſſent, eodem Proſpero authore, *bonæ opinionis viri, habentes ſpeciem pietatis in ſtudio*, Hipponenſis Magiſtri famam, ac doctrinam in certum diſcrimen traxiſſent, ni Celeſtinus gliſcenti

Lib. 5. Inſtitut. cap. 1.

Tacitus lib. 12. Annal.

Apol. 2. con. Ruffinum.

Tacitus in præfat. ad vitam Agricolæ.

lib. 3. de Ira c. 14.

Lib. 1. ad Bon. cap. 1.

In præfat. con. Colla.

malo præſentiſſimo remedio obuiam iuiſſet. Etenim vbi aduerſariorum machinationes delatoribus Proſpero, & Hilario cognouit, literas ad Galliarum Antiſtites dedit, queis eiſdem indignatus, quòd Auguſtinum impunè percelli permitterent, *Timeo*, inquit, *ne conniuere ſit hoc tacere, ne magis ipſi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui: in talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas, quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret; meritò namq; cauſa nos reſpicit, ſi cum ſilentio faueamus errori. Ergo corripiantur huiuſmodi, non ſit his liberum habere pro voluntate ſermonem.* Dein totus in S. Auguſtini dudum ſibi, cum in viuis eſſet, amiciſsimi laudes effuſus, *Auguſtinum*, inquit, *ſanctæ recordationis virum pro vita ſua, atq; meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec vnquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, vt inter Magiſtros optimos etiam a meis ſemper deceſſoribus haberetur. Benè ergo de eo omnes in commune ſenſerunt, vtpotè qui vbique cunctis & amori fuerit, & honori. Vnde reſiſtendum talibus, quos malè creſcere videmus.* Iubet ergo Apoſtolica Sedes, vt Auguſtini cenſores *corripiantur, non ſit his liberum habere pro voluntate ſermonem*; lata lege etiam ſancit, *reſiſtendum talibus*. Hoc ſanè veteres Auguſtinianæ Scholæ proceres Proſper, Fulgentius, Cæſarius, Prudentius, Rhemigius eruditione æquè, ac ſanctitate percelebres magno animo executi, Auguſtini ſcripta contra Semipelagianorum, aliorumq; inſultus defenderunt. Hoc ipſum plurimi Recentiores ſumma cum laude præſtiterunt, quorum omnium ſtudia vicit eximius P. Macedo tot pro eiuſdem Patris doctrina in lucem libris emiſsis. Quare Pontificijs mandatis obtemperans, tantorumque Patrum exempla licèt longo poſitus interuallo ſecutus recentiores quoſdam Auguſtinianæ doctrinæ cenſores in ius vocare decreui. Quod quidem iudicium maiori, qua potero modeſtia, proſequar: nunquam enim meliorem cauſam fecit petulantia dicentis, ſed ſæpe peiorem. Amici mihi illi ſunt, ſed vſq; ad aras, vſq; ad Auguſtinum meum. Omnia præteribo, quæ mihi acerbiora dictu videbuntur, neq; ſolùm quid illos audire, ſed etiam quid me deceat dicere, conſiderabo. Quòd ſi quidpiam fortè amarulenti exciderit, id propriæ tribuant importunitati, qua nos in eam neceſsitatem coniecere, vt ſine grauiori quandoque cenſurarum reprehenſione vix poſsimus Auguſtinum pro dignitate defendere. *Hic interim liber*, vt Taciti de Agricola ſcribentis ſententia vtar, *honori* Auguſtini P. N. *deſtinatus, profeſsione pietatis, aut laudatus erit, aut excuſatus.*

In præfat. ad vit. Agric.

CAPVT I.

Refelluntur argumenta, quibus nonnulli contendunt doctrinam S. Augustini de prædestinatione, & gratia esse difficilem, & obscuram. Sanctissima CLEMENTIS X. Pont. Opt. Max. pro S. Doctore sententia.

ANtequam quorundam Recentiorum conuicia, quæ contra S. Doctorem plurima congessere, sigillatim referam, refellamque, operę pretium duxi recensere, quid Augustino, quod ad traditam contra Pelagianos de diuina gratia, ac prædestinatione ab illo doctrinam, vniuersim opponant; inquiunt enim, esse illam difficillimam, obscuram, intricatam, inconstantem, variam, vltraque veritatis lineas excurrentem. Quam quidem accusationem cum pluribus argumentis conentur persuadere, eadem nobis soluenda sunt, ne quid fortè detrimenti apud imperitos, nimiùmque credulos Augustiniana doctrina patiatur. Ioannes Adamus hasce contra Augustinum obiectiones struxit, cuius quidem Auctoris factum duplici odio dignum iudico, vel eò quòd doctrinam, quam sapientissimi quique ad vsque sydera extulere, deprimere tentauit, vel eò maximè quòd Augustinianis armis contra Caluinum decertare professus, eadem ipsa arma mille dicterijs infamat, dubiumque facit, sit-ne Augustino, vel Caluino infestior hostis habendus. Adamus hunc titulum in libro vernacula lingua exarato inscripsit: *Caluin deffait par soy-mesme & par les Armes de S. AVGVSTIN, qu'il auoit iniustement vsurpées sur les matieres de la Grace, de la Liberté, & de la Predestination.* Nempè: *Caluinus destructus fuismet, & S. AVGVSTINI armis, quæ idem iniustè vsurpauit in ijs, quæ ad gratiam, libertatem, & prædestinationem pertinent.* Augustini nomine grandioribus caracteribus, atque ex vtraque parte paginam implentibus delineato. Porrò volumen illud in partes est diuisum tres, in quarum priori, & altera nihil de gratia, & prædestinatione differitur, rariusque in ijsdem Augustini nomen sonat, in postremam tantùm partem de illis mysterijs quæstiones reiecit. Quo consilio id egerit, nemo non ignorat, scripsit enim, cum vel maximè Ianseniani tumultus in Gallijs ebullirent. Cæterùm in hac voluminis postrema parte plus operæ contra Augustinum, quàm contra Caluinum ponit. Etenim in prioribus decem capitulis latè in vnum Augustinum inuectus integris viribus decertat; in quinque autem sequentibus veluti in Augustino persequendo delassatus contra Caluinum stylum deflectit. Verùm in decimo sexto, quo vniuerso volumini nobilem colophonem imponat, resumpto animò iterum in Augustinum irruit, vt saxei sanè cordis censendi sint, qui citra non dicam indignationem, sed execrationem adeo S. Doctori iniuriosa verba perlegerint. Hoccine est, Adame, Caluinum, an Augustinum destruere? Promiseras te *S. Augustini armis* cum Caluino congressurum. At quanti per tuam fidem victricia illa arma facis? Clamas: *arma Augustini inexpugnabilia non esse.* Cap. 4. pag. 581. Itane *iactas plumbeos pugiones*, vt facete lib. 3. con. Iul. cap. 7. ait Augustinus, queis aduersarij iugulum petas? Sub Augustini auspicijs in hostem moues, & Ducem hunc tuum mille dicterijs oneras? Sanctum Doctorem à Cal-

à Caluinistis abs te vindicatum iri promittis, & eundem hostibus prodis? Hæc loqueris pag. 640. cap. 8. *Si intra verborum S. Augustini altitudinem me continerem, Caluinista essem.* Addis cap. 16. pag. 760. *Orbi vniuerso notum est, inter omnes Patres vnum Augustinum Eucharistiæ mysterium maximè confudisse.* Quid quod? scribis pag. 596. cap. 4. Augustini dicta non esse apta *ad exarmandos Caluinistas.* Præterea Augustinum, inquis, sensisse impiorum hominum reprobationem ab originali culpa esse deriuatam, & illius hanc vnicam esse causam pag. 584. At cap. 10. pag. 667. scribis eam sententiam *tibi licitum esse horrere, quòd mater est illius, quam Caluinus tanta impietate, ac rabie contra Ecclesiam inculcat.* Et pag. 624. cap. 7. testaris, Augustinum dixisse, *mannam, & Eucharistiam esse* AEQVALITER *figuram Iesu Christi.* Quæ prima Caluinistarum hæresis est. Putasne Caluini sectatores, ac Geneuensem scholam non plenis auribus, ingentique plausu isthæc tua dicta excepisse, cum te iudice suum ferè videant Augustinum, quem tamen contra eosdem stare, te demonstraturum promiseras? Sed his omissis, ob quæ Caluinistæ gratias referunt, saltim debent, quam contra S. Doctorem accusationem instituas, audiamus.

Dial. 6. de opin. probabili. Itaque Adamus, quem intelligo inter *celebres auctores* à sodalibus numerari, capiti quarto hunc titulum dedit: *Doctrinam S. Augustini de mysterijs gratiæ, libertatis, prædestinationis, & Eucharistiæ esse difficillimam intellectu, & eam obscuritatem magnas diuisiones tum viuo, tum mortuo Augustino peperisse &c.* Rursus caput sextum ita inscribit: *Noua argumenta ad probandum doctrinam S. Augustini de mysterijs gratiæ, & prædestinationis esse obscuram, & difficilem intellectu.* Pag. 610. In quo quidem capite cum plura tum falsa, tum calumniosa pronunciauerit, hac præclarissima censura concludit: *Sed illud, quod tenebris, ac nubibus libros huius Sancti, & Sapientis Doctoris obduxit, quodue adnotatum fuit à celeberrimis Theologis, est quòd non absque profunda meditatione non semper distinguit id, quod docet vti dubium, & quod tradit, vt indubitabile: quodue dicit aduersarios impugnans, & quod docet sua defendens. Sæpè oppositas sibi ab aduersarijs obiectiones in eosdem retorquet, eos in absurditates miras conijciens. Instantiam instantia soluit, inconueniens refutat difficultate longè maiori. Vlteriùs, non clarè exponit, num obiectiones ad suos hostes impugnandos proponat, vel quòd in eis cum ijsdem conueniat &c. Hæc quidem eiusdem addita perplexitati in sententia proferenda in hac materia, ac considerata insuper distinctione librorum ante Episcopatum, & in Episcopatu scriptorum, nec non dissidijs Doctorum ob veram eiusdem doctrinæ intelligentiam percipiendam, mihi licitum est concludere, noluisse suos sensus clarè exponere, vel in illis explicandis non ita felicem fuisse, vt nullus de eius mente dubitandi supersit locus. Quare immeritò volunt ipsum esse oraculum Gratiæ, & Concilij Tridentini interpretem.* Quid arrogantiùs, quid absurdius, quid indecentius contra Augustinum dici possit, non video. At quo consilio illa eructarit, satis est manifestum, nempe vt Augustini deserendi impositam sibi necessitatem ostenderet. Quotusquisque enim est, qui Augustinum præ alijs sequi malit, si vera sunt, quæ eidem Adamus opponit? Hinc cap. 16. pag. 760. clamat: *Hæ* Augustini *tenebræ me cogunt ad lucem alibi quærendam, quam quidem in Synodis, & aliorum Doctorum libris inuenio.* Habemus hominis confessionem.

Victorinus celeberrimus quondam Romæ Rethor, ac Hieronymi, & Augustini præconio Orbi notus, voluminum obscuritatem triplici ex causa oriri

dice-

dicebat, vt testatur S. Hieronymus in proœmio lib. 13. in Ezechielem: *Vel rei magnitudine, vel Doctoris imperitia, vel audientis duricia.* Poterat quartam addere, nempe docentis malitiam, quod Aristoteli vitio vertitur obscuris verborũ inuolucris suos sensus occulenti. Sancti Augustini doctrinam de gratia, & libero arbitrio, ac prædestinatione esse obscuram, atque difficilem ob rei magnitudinem, ob diuinorum consiliorum profunditatem, ob mysterij secretissimi altitudinem libenter concedimus. Quis enim ignorat, quantum omnium ætatum sapientibus difficultatis ingessit humanæ voluntatis liberæ cum diuina præscientia, ac prædestinatione concordia? Testes sunt veterum Philosophorum errores. Inde enim Stoici fatum inuehentes liberum arbitrium suffocarunt: alij cum Cicerone contingentium scientiam Deo sustulere. Hinc pariter inter Scholasticos Theologos diuturna, ac perpetuò duratura dissidia orta sunt. Ipsimet Recentiores, qui planiori se via iter carpere gloriantur, in pluribus, de diuinis prædefinitionibus scilicet, de obiecto scientiæ mediæ, de gratia congrua, alijsque secum inuicem acerrimè concertantes, ciuili eo bello rei difficultatem fatentur. Molina in Concordia quæst. 14. art. 13. disp. 53. memb. 2. §. *paruipendunt* fatetur, semet pertinaci viginti annorum labore insudasse, quò humanam libertatem cum mysterijs gratiæ, ac prædestinationis componeret, qui tamen Thomistarum iudicio inanem operam posuit. Sed hoc sub lite dimisso, certè eo conatu difficillimam prouinciam se aggressum ostendit. Suarius omnium Recentiorum grauissimus scriptor tomo 2. de grat. lib. 5. in præludio agens de gratia efficaci idem ingenuè affirmat. Hinc Augustinus epist. 47. ad Valentinum vocat eam quæstionem *difficillimam, & paucis intelligibilem*. Et cap. 47. de gratia Christi *ad discernendum difficilem*. Idem serm. 5. de verbis Apostoli, cùm de diuina gratia verba ad populum facturus esset, dixit se *habere propter obscuritatem rerum difficilem disputationem*. Cæterùm sapientissimus vir obscuris lucem, & difficilibus facilitatem, quantum potuit, ingessit. Nulli sanè labori pepercit, quò & clarissimè, & planissimè loqueretur; precibus etiam Deum subinde rogabat, vt ad captum populi de gratia disserendi facultatem sibi impertiretur. Audiatur in proœmio serm. 13. de V. Apost. cum in superioribus de lege, & gratia fusè perorasset: *Verbi Dei, inquit, altitudo exercet studium, non denegat intellectum. Si omnia clausa essent, nihil esset vnde reuelarentur obscura. Rursus si omnia tecta essent, non esset vnde alimentum anima perciperet, & haberet vires, quibus posset ad clausa pulsare. In lectionibus Apostolicis superioribus, quas charitati vestræ, quantum Dominus adiuuare dignatus est, exposuimus, multum laborem, & solicitudinem passi sumus. Compatiebamur vobis, & soliciti eramus & pro nobis, & pro vobis. Quantum autem existimo, adiuuit & nos, & vos Dominus, & ea, quæ prorsus difficilia videbantur, sic per nos enodare dignatus est, vt nulla quæstio remaneret, quæ conturbet mentem piam. Impia enim mens odit etiam ipsum intellectum &c.* Libro etiam tertio de pec. mer. & remiss. cap. 2. futuris aduersarijs, qui sibi loquendi obscuritatem obiecturi erant, hisce ora obstruxit: *Qui ea, quæ pro natura quæstionum dilucidè dicta existimo, adhuc non intelligunt, non mihi calumnientur pro negligentia, vel pro meæ facultatis indigentia, sed Deum potius pro accipienda intelligentia deprecentur.* Et quidem libri isti primi fuere inter eos, quos supra triginta pro diuina gratia asserenda aduersùs eiusdem hostes elucubrauit. Quarè cum Augustinus vel initio disputationis recens

exortæ,

exortæ, indeque satis obscuræ, ac difficilis dilucidè se locutum dixerit; quos clarissimæ doctrinæ radios re satis, superque tot annorum spatio, tot publicis, priuatisque congressibus, tot denique voluminibus, epistolisque discussa, atque explicata sparsisse dicendus est? Sanè cum Iulianus S. Doctori obscuritatem obiectasset, hocce ab Augustino responsum tulit: *Quia tenebras vestras redarguunt, vobis lucida non videntur, & quæcunque vobis sua radiante luce molesta sunt, contra illa cor clauditis, ne inde nox fugetur erroris.* Lib. 3. oper. imperf. cap. 61. Et cum idem hæreticus S. Doctoris sententiam intellectu difficilem esse opponeret, respondit Augustinus: *Prorsus intelligor, velis, nolis: sed tu contra ista nihil dicturus, vis non intelligi, quod ego verissimum, atque firmissimum dixi.* Lib. 4. cap. 140. Lege de his plura in antithetetis.

Cæterùm Adamus coctam olim à Pelagianis crambem recoquens, Augustinianam doctrinam vitio obscuritatis infamat, quam non mysteriorum magnitudini, non debili Lectorum intelligentiæ, sed Augustini malitiæ deputat, quippe qui *suos sensus clarè dicere noluit*, vel saltem *non valuit*, vt scribit pag. 615. Itane magnum illud Africanarum Synodorum *Ingenium*, quo nomine audiuit Augustinus ex Prospero cap. 2. contra Ingratos, adeo bardum, vel inuidum iudicas, vt post viginti ferè annorum conatus nondum suam sententiam explicare potuerit, aut, quò solus sapere videretur, noluerit tanto cum Ecclesiæ totius detrimento? Sed videamus, quibus argumentis cap. 4. 5. & 6. probare Recentior ille conetur, S. Augustini doctrinam de gratia, & libero arbitrio, nec non de prædestinatione esse obscuram, atque difficilem. Opponit initio statim cap. 4. pag. 590. Florum Monachum Adrumetinum primum fuisse, qui Augustinianæ doctrinæ obscuritate deceptus, contra liberum arbitrium dogmatizarit. Etenim non intelligens Augustini epistolam ad Sixtum contra hominis libertatem eam loqui existimabat. At cum reliqui Monachi oppositum defenderent, res ab ipso Floro, alijsque ad Augustinum delata est, quibus instruendis S. Doctor binas ad Valentinum Abbatem literas dedit, addito etiam libro de gratia, & libero arbitrio, alteroque de correptione, & gratia, in quibus ea, quæ obscuriùs in epistola ad Sixtum dixerat, clariùs explicuit. Verùm antequam prauam illius epistolæ intelligentiam non ex Augustini obscuritate, sed ex Lectorum duricie, vt Victorini verbis vtar, deriuasse ostendam, supina Adami in Augustino legendo incuria castiganda est, qui Florum Monachum haud rectum illius epistolæ sensum tenuisse calumniatur, cum apertè Augustinus illum quidem rectè sensisse testetur, sed non fuisse ab alijs intellectum, ita enim ad Monachos illos scribit cap. 1. de cor. & grat. *Hanc fidem, quæ sine dubio vera, & Prophetica, & Apostolica fides est, etiam in fratre nostro Floro inuenisse me gaudeo, vnde hi potius corrigendi sunt, quos quidem propicio Deo correctos esse iam existimo, qui eum non intelligebant.* Itaque Monachi quidam S. Doctoris epistolam non intelligebant, cuius tamen sensum optimè Florus assecutus, nihil ex Augustini verbis obscuritatis passus est. Vnde praua illorum intelligentia non Augustini vitio, quòd noluerit, aut non potuerit clarè loqui, danda est, sed debili Monachorum captui, qui nedum Augustinianam epistolam non percipiebant, sed nec Florum eandem pluribus explicantem intelligebant. Sed de his fusiùs diximus lib. 1. hist. Pelag. cap. 23. & lib. 2. cap. 15.

Addit

Addit Adamus pag. 591. *Hos primos apud Africam motus ex Auguſtinianæ doctrinæ obſcuritate ortos Gallicani tumultus conſecuti ſunt. Viri enim tum pietate, tum doctrina inſignes Maſsiliæ, & apud vicinas inſulas, ægrè ferebant Auguſtinum, cuius magna in Eccleſia æſtimatio erat, nonnulla docuiſſe, quæ ob obſcuritatem Prædeſtinatianorum hæreſi ea tempeſtate per Gallias gliſcenti fauorem præbere videbantur. Porrò cum hæc latius diffamarentur, Proſper, & Hilarius de his Auguſtinum per literas certiorem reddidere, quò clariùs ſuam mentem aperiret.* Fabulas bellas nectit hic Scriptor; nam ij, de quibus Proſper, & Hilarius ad Auguſtinum ſcribunt, nequaquam fuere Prædeſtinatiani, qui ex Auguſtini obſcuritate in errores lapſi eſſent, ſed fuere Semipelagiani, Caſſianus, Hilarius, Vincentius, Fauſtus, alijque, vt fuſiùs libro 2. hiſtoriæ Pelagianæ demonſtratum eſt, illi enim fidem, & perſeuerantiam eſſe dona Dei pernegabant, nobis ex nobis ipſis ea prouenire dictitantes. Nullos ſanè tunc fuiſſe Prædeſtinatianos patet ex literis Proſperi, & Hilarij, neque enim Auguſtini ipſius doctrinam in prauorum dogmatum fundamentum à Prædeſtinatianis ſumi, ſed à plurimis illam impugnari dicunt vti nouam, & abſurdam. Dabo initium epiſtolæ S. Proſperi, inde enim obiecta Auguſtino obſcuritas, ex qua in Gallijs tumultus exortos fingit aduerſarius, euaneſcet: *Multi ergo*, inquit, *ſeruorum Chriſti, qui in Maſsilienſi vrbe conſiſtunt, in ſanctitatis tuæ ſcriptis, quæ aduerſus Pelagianos hæreticos condidiſti, contrarium putant Patrum opinioni, & Eccleſiaſtico ſenſui quicquid in eis de vocatione electorum ſecundùm Dei propoſitum diſputaſti. Et cum aliquandiu tarditatem ſuam culpare maluerint, quàm non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem ſuper hoc, atque apertiorem beatitudinis tuæ expoſitionem voluerint poſtulare: euenit ex diſpoſitione miſericordiæ Dei, vt cum quoſdam intra Africam ſimilia mouiſſent, librum de correptione, & gratia plenum diuinæ authoritatis emitteres, quo in notitiam noſtram inſperata opportunitate delato, putauimus omnes querelas reſiſtentium ſopiendas, quia vniuerſis quæſtionibus, de quibus conſulenda erat Sanctitas tua, tam plenè illic, abſolutèque reſponſum eſt, quaſi hoc ſpecialiter ſtudueris, vt quæ apud nos erant turbata componeres. Recenſito autem hoc Beatitudinis tuæ libro, ſicut qui ſanctam, atque Apoſtolicam doctrinæ tuæ authoritatem antea ſequebantur, intelligentiores multo, inſtructioreſque ſunt facti, ita qui perſuaſionis ſuæ impediebantur obſcuro, auerſiores, quàm fuerant, receſſerunt.* Hæc ille. Audin Maſſilienſes non Auguſtino obſcuritatem obieciſſe, ſed *tarditatem ſuam culpare maluiſſe, quàm non intellecta reprehendere*. Narrat autem nonnullos lucidiorem expoſitionem poſtulaſſe, non quòd illa, quæ Auguſtinus adſtruxerat, obſcura erant; ſed quòd eadem clariùs ad ipſorum captum exponi peroptabant, quæ tamen acutioris ingenij viris ſatis eſſent manifeſta. Rurſus ait, eoſdem poſtea *ſuæ perſuaſionis obſcuro impeditos* Auguſtini doctrinam apertè, ac probè intellectam oppugnaſſe, Auguſtini verò ſectatores ex ijſdem S. Doctoris libris *intelligentiores multo, inſtructioreſque eſſe factos*, quod non eſt de Auguſtini mente minùs rectè propter obſcuritatem percepta rumores in Gallijs exortos, vt fingit Adamus, ſed de eiuſdem doctrinæ omnibus notæ veritate litigia enata eſſe, Proſpero, Hilario, alijſque Auguſtinum defendentibus, Caſſiano è contra cum fœderatis eundem impugnantibus. Scribit Adamus pag. 594. Proſperum, & Hilarium, quòd à nonnullis Presbyteris Prædeſtinatianis ſuoſmet errores Auguſtini nomine ſuffulciri cernerent, rei indignitate commotos ad Celeſtinum Papam profectos, qui è veſtigio literas ad

B Gal-

Galliæ Epiſcopos dedit, quibus, do verba Adami pag. 595. *ora obſtruit omnibus iſtis Presbyteris, qui ſuos errores ſub obſcuritate verborum S. Auguſtini tegebant*. Si & delatoris Proſperi dicta, & Celeſtini iudicis lata pro Auguſtino vindicando ſententia intercidiſſent, poterant illa vtcumque ab Adamo fingi, quòd Auguſtinianam obſcuritatem illorum tumultuum fontem perſuaderet. At ex Proſperi, & Celeſtini ſcriptis apertæ falſitatis reus tenetur. Hi, contra quos Proſper, eiuſque collega Hilarius Romam profecti ſunt, non fuere neſcio qui Presbyteri Prædeſtinatiani ſub Auguſtini nomine errores ſuos venditantes, ſed fuere planè Semipelagiani Maſſilienſes, qui S. Auguſtini libros, & doctrinam lacerabant. Hoc fuſiùs à nobis probatum eſt lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. 15. quæ hic repetere non vacat.

Pergit cœpto Adamus nouis argumentis Auguſtinianam obſcuritatem probare enitens. Opponit, quòd de eiuſdem ſententia de prædeſtinatione ingens inter Theologos controuerſia eſt pag. 596. addens adeo illam eſſe difficilem, vt graues tumultus in Eccleſia excitarit. Tradit etiam quoſdam ex Auguſtini ſectatoribus in materia de gratia illum deſeruiſſe, vel non auſos fuiſſe Auguſtini dogmata publicè defendere pag. 610. initio cap. 10. Ter etiam ſententiam ea in quæſtione mutaſſe pag. 597. & pag. 611. addit, Auguſtinum ſæpè confeſſum eſſe, difficultates vel à ſe, vel ab aduerſarijs contra myſteria gratiæ, & prædeſtinationis propoſitas datis à ſe ſolutionibus non elidi, ſuamque mentem plus obiectionibus commotam fuiſſe, quàm reſponſionibus ſedatam. Item eundem, cum alicuius inſuperabilis difficultatis pondere premeretur, ad illa Scripturæ verba confugiſſe: *O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei &c.* Rom. 11. Præterea tradit ibidem, inchoaſſe Auguſtinum commentaria in epiſtolam Pauli ad Romanos, vbi Apoſtolus de myſterio prædeſtinationis tractat, ſed rei altitudine deterritum opus imperfectum reliquiſſe. Tandem pag. 614. difficultatem veræ, & germanæ Auguſtinianæ ſententiæ aſſequendæ inde probat, quòd non vna eſt eiuſdem, ac conſtans ſemper opinio, ſed diuerſæ, atque pugnantes. Ego quidem reſponſionem paucis perſtringo; neque enim negotium aduerſarij obiecta nobis faceſſunt. Gallicani illi tumultus non inde orti ſunt, quòd obſcura, vel difficilis intellectu Auguſtini ſententia habebatur, ſed quòd plerique eandem ſententiam probè ab ipſis intellectam contrariam putabant antiquorum Patrum definitionibus, teſte Proſpero in epiſtola ad Auguſtinum. Duo enim hic diſtinguenda ſunt. Vel enim difficilis aſſeritur Auguſtini ſententia, quòd intelligi non niſi difficulter poſſit, vel quòd licèt rectè percipiatur, humano intellectui durior videatur, cuiue non ita facilis aſſenſus præbeatur. Primum ſanè falſum eſt, nam Maſſilienſes optimè Auguſtinianam ſententiam de gratia Adami, & ſtantis, & reparati, de prædeſtinatione electorum, de eorundem certo numero, de dono perſeuerantiæ aſſecuti ſunt, vt palam fit ex literis Proſperi, & Hilarij, qui itidem cum alijs verum Auguſtini ſenſum tenuerunt, quem ſi nonnulli aſſequi nequiuere, ipſorum ingenij debilitati deputetur; neque enim Soli vitio verti poteſt, quòd eum talpa non videat. In altero verò ſenſu difficilem videri S. Doctoris ſententiam de prædeſtinatione nec ipſe Auguſtinus negauit; res enim ſecretiſſima eſt, quam tamen tot libris, quantùm potuit, reddidit faciliorem. Non ibo inficias, S. Auguſtini ſententiam de prædeſtinatione ante præuiſa merita plures

in Gallijs turbaſſe, vnde grauiſsimæ contentiones emerſere, doctis quibuſue in partes diuiſis. Neque enim indocti abſolutam prædeſtinationem cum humana libertate componi poſſe percipiebant, & docti etiam viri idipſum ægrè aſſequebantur. Cæterùm Auguſtinus illorum diſſidiorum certior factus, in libris de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ eandem de prædeſtinatione ſententiam & conſtanter tenuit, & ſolidiſsimè confirmauit. Sanè in libro de dono perſeuerantiæ cap. 20. reſpondens Maſsilienſibus, qui dicebant, *non opus fuiſſe huiuſcemodi diſputationis incerto minùs intelligentium tot corda turbari; quoniam non minùs vtiliter ſine hac definitione prædeſtinationis per tot annos defenſa eſt Catholica fides*, oſtendit iam olim ante exortos Pelagianos eadem ſe docuiſſe, quæ poſtea contra eoſdem operoſiùs, & diligentiùs demonſtrare compulſus fuerat: *Prædeſtinatio*, inquit, *prædicanda eſt, vt poſsit vera Dei gratia, hoc eſt quæ non ſecundùm merita noſtra datur, inſuperabili munitione defendi*: cap. 21. Et quidem S. Doctor donum fidei, & primam gratiam ex abſoluto decreto Dei ſuſpendit, quò omnia prorſus merita diuina gratia antecederet. Hinc Semipelagiani Auguſtino hoſtes facti per centum ferè annos varijs diſsidijs Gallias fatigarunt, donec in Auraſicana Synodo II. ex Auguſtini libris datis reſponſis diuturnæ illæ inter doctos homines agitatæ contentiones finem ſortitæ ſunt. Nullius ſanè culpæ Auguſtinus reus inde traducendus eſt, imò ſummis idem laudibus commendandus venit, qui Semipelagianorum nec ſapientia, nec authoritate deterritus, traditam ſemel de diuina gratia, atque prædeſtinatione ad initium ſaltem fidei (quod in confeſſo eſt apud omnes) ſententiam pluribus demonſtrauit, neque per ipſum vllo modo ſtetit, quin miſsis in Galliam duobus præclariſsimis libris de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ natos ibidem tumultus compeſceret. Cum Auguſtinus de initio fidei, atque perſeuerantiæ dono ea docuerit, quæ veriſſima ſunt, & eadem in Synodorum poſtea canones tranſierint, Caſſianus, Fauſtus, Hilarius Arelatenſis, alijque reprehendendi ſunt, qui Auguſtino contradicentes erroneam doctrinam defendendo, grauiſſimas Galliæ turbas peperere. Ex his conſtat Adamum præpoſterè de illis Gallicanis diſſidijs iudicaſſe. Hinc rectè ſub Rhemigio ſanctiſsimo, ac doctiſsimo Galliarum Antiſtite Eccleſia Lugdunenſis ante octingentos annos de hoc ipſo pronunciauit: *Auguſtinus nec tanta perturbatione, & commotione fidelium ab intentione veraciſsimæ, & fideliſsimæ doctrinæ ſuæ frangi potuit, aut reuocari. Sed magis eos & ſcriptis ſuis inquantùm potuit admonuit, & inſtruxit, & orationibus apud Deum profuſis fideliter adiuvit, vt intelligerent, & agnoſcerent, quàm neceſſariò, & quàm ſalubriter propter commendationem diuinæ gratiæ eiuſdem prædeſtinationis veritas omnino & credenda, & prædicanda eſſet*. Lib. de trib. epiſt. cap. 35. Itaque falsò contra S. Auguſtinum locutus eſt Ludouicus Molina in ſua Concordia, hæc ſcribens: *Auguſtini doctrina de prædeſtinatione plurimos ex fidelibus præſertim ex ijs, qui in Gallia morabantur non ſolùm indoctos, ſed etiam doctos mirum in modum turbauit, ne dicam illius occaſione ſalutem eorum fuiſſe periclitatam. Ne enim eiuſmodi doctrinæ adhærerent, hæreſi potius Pelagianæ ex parte aſſentiendum putabant*. Neque enim reijcienda ſunt pharmaca, quòd initio quidem ſorpta ſtomachum delicatiorem turbare ſolent. Haud ſalus illorum periclitata eſt, qui in quæſtione nondum ab Apoſtolica Sede deciſa non ita ſe faciles præbebant ad Auguſtinianam ſententiam recipiendam; ſcimus enim Caſ-

ſianum, Fauſtum, Hilarium Arelatenſem Epiſcopum, qui Semipelagianorum Principes fuere, vti Sanctos in Gallijs coli, vt in Pelagiana hiſtoria lib. 2. cap. 12. nobis deſcriptum eſt. Quis autem non moleſtè ferat, Recentiores Auguſtini doctrinam vti Gallicanarum rixarum cauſam traducere, cum eaſdem omnino contentiones vna ipſa ſedauerit, atque ſuſtulerit, quandoquidem Arauſicani canones, qui pacem Gallijs dedere, exſcriptæ ad verbum Auguſtini ſententiæ ſunt? Quod initio quidem factum fuiſſet, ſi Semipelagiani S. Doctoris ſententias recipere maluiſſent, quàm eiſdem contradicendo prouinciam diſſenſionibus inuoluere. Ex his, vt ante inferebamus, illarum turbarum origo non in Auguſtinum, ſed in eiuſdem hoſtes reijcienda eſt. Porrò falſum eſt, quod ſcribit Adamus pag. 610. in materia de gratia, & prædeſtinatione nonnullos ſectatorum S. Auguſtini ipſum deſeruiſſe, vel non auſos eum publicè tum temporis in Gallijs defendere. Contrarium enim teſtantur Proſper, & Hilarius in epiſtolis ea de re datis ad Auguſtinum: *Recenſito autem*, inquit Proſper, *hoc Beatitudinis tuæ libro, ſicut qui Sanctam, atque Apoſtolicam doctrinæ tuæ authoritatem antea ſequebantur, intelligentiores multò, inſtructioreſque ſunt facti, ita qui perſuaſionis ſuæ impediebantur obſcuro, auerſiores, quàm fuerant receſſerunt.* Vnde Auguſtini ſectatores nouis ſubinde à S. Doctore libris acceptis, animoſiùs eiuſdem partes ſuſtinebant. Hilarius verò ita fatur: *Sunt ex parte tales perſonæ*, nempe Semipelagiani, *vt his conſuetudine Eccleſiaſtica Laicos ſummam reuerentiam neceſſe ſit exhibere. Quod quidem ita curauimus Deo iuuante ſeruare, vt cum opus fuit, non taceremus, quæ ad quæſtionis huius aſſertionem exiguitas noſtrarum virium ſuggereret.* Scio Proſperum in epiſtola eadem fateri, quoſdam non auſos publicè Auguſtiniana pronunciata defendere, quòd non inde factum eſt, quòd illa creditu difficilia, ac paradoxa arbitrabantur, vt contendit aduerſarius, ſed quòd Hilarij Epiſcopi, Arelatenſis aliorumque doctisſimorum Auguſtini hoſtium *dignitas, & reuerentia*, teſte eodem Proſpero, timorem eiſdem inijciebant.

Iam verò diſcutienda veniunt, quæ ad Auguſtinianorum dogmatum difficultatem perſuadendam idem comminiſcitur pag. 611. vbi ait: *Auguſtinus ſæpè confeſſus eſt, difficultates vel à ſe ipſo, vel ab aduerſarijs propoſitas in hac materia datas à ſe ſolutiones excedere, ſeque plus obiectionibus commotum, quàm reſponſionibus ſedatum.* Additque: *Cum verò aliqua difficultate inſuperabili preſſus eſt, ad illa* Rom. 11. *Scripturæ verba confugit: O' altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei &c.* Pereã, ſi vnquam Auguſtinus ea affirmauit, quæ illi Adamus imponit, debuerat in re grauiſſima aliquem S. Doctoris textum appellare. Sed non ita eſt, Adame, audio enim Auguſtinum hæc contra Iulianum omnium aduerſariorum acutiſſimum, & ferociſſimum dicentem in fine lib. 6. *Ad omnia me tibi reſpondiſſe, Iuliane, & omnia refelliſſe &c. puto quòd proſpicis, ſi peruicax non ſis.* Et in fine lib. 1. *Vitreas argutias tuas, & fragilia, quibus tibi multùm videris acutus & nitidus, argumenta confringam.* Et lib. 3. cap. 3. *Tuarum velut acutarum argumentationum nihil non ſolutum, deſtructumque dimittam.* Hinc S. Proſper in cap. 2. contra Ingratos canit nullum argumentum Pelagianorum non dilutum fuiſſe:

—— nullumque omnino relictum
Docta fides, quod non diſſolueret argumentum.

& S. Prudentius in epiſtola ad Hincmarum, & Pardulum eorundem hæreticorum

eorum argumentis à S. Augustino *abundantissimè, & competentissimè satisfactum esse* scribit. Videantur dicta cap. 1. appendicis ad dissertationem de Synodo V. Illa tamen insuperabilis quæstio Augustino visa fuit, cur Deus hunc potius, quàm illum prædestinaret, de qua eruditè agit serm. 11. de verb. Apost. cap. 14. & epist. 105. ad Sixtum, & lib. 4. ad Bonif. cap. 6. vbi ait: *Ipsa est quæstio, quæ ad illam pertinet altitudinem, quam perspicere volens idem Apostolus quodammodo expauit, & exclamauit:* O' altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei *&c.* Ita summi ingenij fasces secretis diuinæ prouidentiæ consilijs Augustinus submisit, quod & Recentiores fateri coguntur, si rogentur, cur Deus huic det gratiam congruam, alteri verò neget?

Quod addit, Augustinum imperfectam reliquisse inchoatam à se in epistolam Pauli ad Romanos expositionem, in qua de mysterijs gratiæ disseritur, quasi rei difficultati succubuerit, non conuincit Augustini doctrinam esse difficilem, vt sibi probandum Adamus eo in capite proposuerat. Rationem intermissorum commentariorum hanc tradit S. Doctor lib. 1. Retract. cap. 25. *Ipsius operis magnitudine, ac labore deterritus & in alia faciliora deflexus sum.* Non quòd ignoraret, quid de prædestinatione, & gratia iuxta Apostoli sententiam statuendum esset, cùm id & in libris, & in epistolis, & in sermonibus adeo sæpè ex eadem epistola Pauli ad Romanos deduxerit, vt Beda, Florus, Victor Tripolitanus, alijq; ex solis S. Augustini interpretationibus in eam Pauli epistolam sparsim eiusdem operibus insertis integra commentaria in centonem consuerint, ac planè totam epistolam Augustinianis verbis exposuerint. Denique falsum est, quod Adamus scribit pag. 612. dixisse Augustinum, suam de prædestinatione sententiam *non esse populis prædicandam.* Quodue summæ falsitatis est, id probans ex cap. 15. de dono perseuerantiæ. Etenim ibidem per plura capita inculcat, & prædicandam esse sententiam de gratuita prædestinatione, & modum quo citra rudium conturbationem prædicari possit, assignat. Audiatur S. Doctor ita inchoans cap. 14. de dono perseu. *Sed aiunt prædestinationis definitionem vtilitati prædicationis aduersam.* Audin Adame illam sententiam fuisse Semipelagianorum, quos ibi reijcit S. Pater, quam satis negligenter, vt mitiùs loquar, eidem affricas. Accipe interim Augustini responsum: *Quasi verò aduersata sit Apostolo prædicanti. Nonne ille Doctor gentium in fide, & veritate prædestinationem toties commendauit, & verbum Dei prædicare non destitit?*

Hæc nobis scribentibus opportunè S. D. N. CLEMENS X. pro Augustino sententiam pronunciauit, aureis planè caracteribus imis præcordijs incidendam. Etenim in diplomate raro, ac singulari dato die 18. Decembris anno 1671. quo vniuersis Christi fidelibus festa S. Augustini die nostræ familiæ templa adeuntibus, ibique piè supplicantibus plenariam indulgentiam impertitur, hæc habet: *Itaque eximia, omnisque humanæ laudis præconium longè supergressa S. Augustini Episcopi, & Confessoris, Ecclesiæ Doctoris præcellentissimi, qui Spiritu Dei plenus hæresum, errorumque tenebras tanquam fulgentissimum Christianæ eruditionis iubar profundissimis, simulque Sole clarioribus scriptis profligauit, & hominum corda eo, quo ipse ardentissimè flagrabat, charitatis igne succendit, decora grato, deuotoque mentis affectu recolentes &c.* Hac Apostolicæ Sedis sententia honorificentissima, grauissima, sanctissimaque omnes à quibuscunque aduersarijs Augustinianis libris obiectæ nubeculæ fugantur penitus, ac dissipantur.

Hoc

Hoc diploma in forma Breuis, vt aiunt, exarauit Illustrissimus Dominus Ioannes Gualterius Slusius spectatæ doctrinæ Præsul Vrbi, & Orbi notissimus, Clementi X. Pont. Max. à Secretis Breuium. Illud verò Apostolicæ Cameræ typis excusum ad eundem Summum Pontificem detulit Illustrissimus D. Ioseph Eusanius Apostolici Sacrarij Præfectus, idemque Augustinianæ gentis decus, quam vti olim in suggestu, & scholastica cathedra illustrauit, ita eandem continuis propemodum beneficijs exornat, detulit, inquam, laudatum Breue die 24. mensis eiusdem hora 14. cum Summus Pontifex sacrosancta mysteria peregisset. Horum autem Lectores præmonitos volui, ne quis postea diploma illud à Pontifice nec visum, nec lectum comminiscatur, quemadmodum de altero diplomate ab Alexandro VII. ad Louanienses dato, in quo S. Augustinus, eiusq; doctrina eximiè commendatur, quidam Recentior concepto iuramento publicauit, cuius quidem hominis voces inferiùs capite 6. castigamus. Hæ quidem Clementis X. literæ quotannis pro Augustini solemnijs de more, quà latè per Orbem Augustiniana Respublica colonias deduxit, populis exponentur, ac magni Doctoris ex Apostolici oris sententia *Sole clariora scripta* apparebunt, nullusque posthac non falsas, ac prorsus inanes illius Recentioris voces intelliget, qui ausus est blaterare, S. Augustini libros esse *tenebris, ac nubibus obductos*, dum ex Apostolicæ Sedis oraculo Sole clariores elucent.

Omitto consultò plura Sanctorum Patrum testimonia, quibus Augustinus ab obiecta obscuritate vindicatur; illa enim producam in calce huius operis, & quidem nobilissima. Hic tamen S. Prosperi verba in præsenti repetere iuvat in præfatione ad excerpta Genuensium, initio cuius hæc ait: *In libris B. mem. Augustini Episcopi &c. si aliqua vos morabatur obscuritas, decurrere debebatis ad Patrem luminum, à quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, & à quo datur spiritus sapientiæ, & intellectus.* Hæc autem dixit, non quòd putaret Augustini dicta esse obscura, sed quòd ob minutam intelligentiam illis, ad quos scribit, obscura visa erant, nam hisce planè verbis illud opus concludit: *In quibus* NVLLA EST OBSCVRITAS, *si de fide prædestinationis, & gratiæ Dei, ex qua est omnium bonorum origo, perseuerantiaque meritorum, hoc teneatur, quòd habet veritas.* Ipse Augustinus in fine libri de gratia, & libero arbitrio, hæc seriò Lectoribus inculcauit: *Repetite assiduè librum istum, & si intelligitis, Deo gratias agite, vbi autem non intelligitis, orate vt intelligatis, dabit enim vobis Dominus intellectum.* Et de eodem volumine loquens initio lib. de Correptione, & gratia: *Semel lectum*, inquit, *nullo modo arbitremini satis vobis innotescere potuiße: Si ergo eum fructuosissimum habere vultis, non vos pigeat relegendo habere notissimum.* Volo autem Prospero supparem producere doctissimum Galliarum Præsulem, qui graui sententia Adami scriptoris Galli præposterum de Augustini scriptis iudicium perculit, vt pareat allata ab aduersario argumenta nihili fieri ab eruditis viris. Illustrissimus Ioseph Maria Suaresius Episcopus Vasionensis in dissertatione priori de chronologia operum S. Augustini hæc ait: *Sed quod Sanctissimus Petrus Apostolorum Princeps de Coapostoli sui Sancti Pauli sensit epistolis, vsurpare de Operibus Sancti Augustini audeo, scilicet in illis Sanctum loqui Patrem de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant, sicut & cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. Nec enim Auctoris vlla id accidit culpa, sed Lectorum vitio, qui siue minus perspicaces, seu vagis*

2. Pet. cap. vlt.

imbuti

imbuti priùs erroribus, ordinem potiſsimum librorum, & diſputationum ignorantes, mentem acutiſsimam, & ſaniſsimas ſententias doctiſsimi Patris aſſequi non potuerunt; ex φιλαυτία occæcati ſibi nebulas offundunt, & inania portenta comminiſcuntur. Hæc quidem ille ante triennium ſcripſit, cuius ſententia tanto Præſule digna priori huic capiti finem imponet.

CAPVT II.

Recentiores accuſant eandem S. Auguſtini doctrinam antilogiæ. Reÿciuntur.

GRauiorem alteram iniuriam ijdem Scriptores Auguſtino inferunt, inquiunt enim, eundem S. Doctorem tot, tantiſque antilogijs laborare, vt ex illis prægrande ſatis volumen poſſent conſarcinare. Accuſationem ipſorummet verbis recitabo: Adamus cap. 6. pag. 614. hæc citra pudorem eructat: *Mihi licet addere, quòd ſi diuerſas S. Auguſtini ſententias in hac materia colligere vellem, corpus quoddam ex diuerſiſsimis partibus coaptarem. Vno loco dicit, noſtram ſalutem abſoluto decreto eſſe definitam, alibi nihilominus affirmat pendere illam à noſtra voluntate: Præſcientiam eſſe poſteriorem decreto reprobationis, & eſſe item anteriorem: Noſtra libertate gratiam adimpleri, & libertatem in vſum à gratia deduci: Gratiam eſse victricem, ſed & eidem noſtram libertatem reſiſtere: Solum peccatum originis plures in damnationem perpetuam conÿcere, & homines damnari ob propria tantùm delicta, & libertatis rebellionem: Hic arma ſumpſit contra Gratiam, & hic eandem euexit. Hinc concludo, quod ſi mihi non licet dicere, S. Auguſtinum in varÿs ſuorum librorum locis ſibi contradixiſse, ſaltem fas eſt mihi credere ipſius doctrinam eſse intricatiſsimam, cum nulla reperiri poſsit intricatior, quàm quæ ſibi ipſi repugnare videtur.* Ita Recentior S. Auguſtini defenſor. Hæc eò collimant, vt ſummum Eccleſiæ Magiſtrum omni prorſus exuant authoritate. Quotuſquiſque enim eſt, qui credat viro illi, qui nec ſibi credit? Certa-ne mihi erunt illa, quæ ipſimet authori incertiſſima viſa ſunt? Vbi & diuiſio, ac ſententiarum varietas eſt, inde procul veritas degit, quæ cum vna ſit, nequit in partes diuidi. Qui oppoſita docet, nihil ſanè docet, enim verò diruit, ædificatque. Solus error ſibi nec cohæret, nec conſtat. Quod ſi vera ſunt, quæ aduerſarius Auguſtino objjcit, erit Auguſtinus impoſtor, & mendax, & dum de vno in aliud tranſilit immemor eorum quæ dixerat, & tibiam ſibi, & ceruicem frangit. Si Auguſtinus vſque adeo antilogijs ſcatet, vt quodlibet potiùs enigma intelligas, quàm veram eius, germanamque ſententiam expiſceris: ſi obſcuris verborum inuolucris veritatem, quam explicandam ſuſceperat, implicuiſſe credendus eſt: quo iure, quoue titulo Clemens VIII. in maximis illis de auxilijs diuinæ gratiæ litigijs vnum Auguſtinum conſulendum iuſſit, à quo veritatis ſecreta peterentur? Peſſimo ſanè conſilio in obſcuris lucem, & inter ſecum inuicem pugnantes Auguſtini ſententias diſſidia componendi modum quæſiuiſſet.

Pelagiani olim, ac poſtea Semipelagiani eaſdem calumnias in Auguſtinum proiecere, quorum verba alibi data ſunt, eos autem acerrimè reprehendit S. Proſper contra Collatorem cap. 41. vt nihil ab Adamo contra S. Doctorem

propo-

proponatur, quod non ex veterum eiusdem hostium ore prodierit, quos tamen omnes breui illo dicto Augustinus confutauit: *Hinc est, quòd sententias meas int.r se contrarias putas, vel putari cupis, tanquam improbem, quod ante approbauerim, aut amplectar, quod ante respuerim. Audi ergo apertam sententiam meam, & intellige, vel sine intelligere alios, non offundendo caligines nebulosæ disputationis serenitati sincerissimæ veritatis.* Lib. 5. con. Iul. cap. 9. Et quidem Augustino quid commune cum reliquis accidit, qui ob singulare ingenium supra cæteros doctrinarum copia euecti Scholarum Magistri euasere. Etenim sectatores, cum certatim diligentiorem operam in sectæ Patrono legendo ponere studeant, suo tamen plus nimio ingenio indulgentes, diuersa docendo Magistros in contradictionis suspicionem trahunt. Hoc Aristoteli, hoc Platoni contigit, hoc S. Thomæ postea, ac Scoto nobilissimarum Scholarum Principibus accidit, toties discipulis de præceptoris mente acerrimè inter se confligantibus. Nullus tamen sectatorum summis illis viris contradictionis crimen impingit, sed quæ ab aduersarijs adducuntur, congruis interpretamentis explicare conantur. Quare cum Augustinus librorum copia, doctrinæ subtilitate, & quod caput est, argumentorum propè contrariorum pertractatione cæteros longo post se interuallo reliquerit, eidem etiam periculo proximus factus est, nempe vt contraria docuisse credatur, dum à contrarijs, ac sibi inuicem repugnantibus Scriptoribus certatim sibi fauens publicatur. Maligni tamen, ac irreligiosi prorsus Lectoris sit, affirmare tantum Doctorem contraria docuisse. Verùm Adamus haud ijs scrupulis perstrictus clamat pag. 590. *Augustinum Theologorum scholas in partes, ac Doctores in factiones diuisisse.* Erras: nam è contra potius diuersæ Scholarum, ac Doctorum factiones Augustini doctrinam in contrarias partes dilaniarunt. Etenim dum ad Augustinum legendum præoccupatis animis accedunt, nec eius vti volunt magisterio, sed patrocinio, suas opiniunculas maximo Ecclesiæ Doctori audacter affricant. Quis enim Recentiorum ea mente S. Doctoris volumina aperit, vt eiurata etiam propria opinione, vnius Augustini sententiæ inhærendum sibi decernat? Sed velit, nolit, Augustinus in partes vel machinis trahendus est, atq; Ecclesiæ Magister, si superis placet, ipsorum discipulus publicandus.

Hanc eandem accusationem prosequens aduersarius cap. 6. pag. 611. inquit: *Ostendimus etiam S. Augustinum in hac materia ter sententiam mutasse.* Citat autem in margine cap. 3. de prædest. SS. Verùm semel tantùm se mutasse sententiam S. Doctor ibidem scribit; nam initium fidei ex nobis, non ex Deo esse olim arbitrabatur, quem postea errorem re meliùs ex Apostolo cognita repudiauit. Quæ tamen mutatio sententiæ non vitio, sed laudi illi deputanda est, cum ab errore ad veritatem deflexerit; imò reuelante Deo eam se priorem opinionem exuisse scribit cap. 4. *Ecce*, inquit, *quare dixi superiùs hoc Apostolico præcipuè testimonio etiam me ipsum fuisse conuictum, cum de hac re aliter saperem, quàm mihi Deus in hac quæstione soluenda, cum ad Episcopum Simplicianum, sicut dixi, scriberem, reuelauit.* Sapiens igitur vir Deo reuelante monitus sibi erranti contradixit, & priori errore posteriori sententia emendato, vnam esse voluit, imò fecit de gratia, ac prædestinatione doctrinam in omnibus sibi cohærentem. Scimus tamen de Augustini sententia Theologos inter se digladiari; at ij ipsi certatim sacras literas sibi fauentes producunt, neq; minore contentione de

Scriptu-

Scripturæ, quàm de Augustini sensu decertant. Porrò quis eò dementiæ impetu feratur, vt dicere ausit, sacri Codicis sententias esse intricatissimas, turbas Ecclesiæ dedisse, doctos viros in factiones diuisisse, aliaue similia, quæ de Augustino Adamus scripturit? Non defuere tamen nebulones, Christianæ religionis hostes, qui sacras literas contradictionis arguerent, quos cæteros inter refellit S. Augustinus in libro de consensu Euangelistarum.

At quæ aduersarius ad Augustinianas antilogias suadendas adducit, futilia prorsus sunt, vixq; citra nauseam repeti possunt. Opponit enim primo loco, Augustinum docuisse, nostram salutem absoluto Dei decreto definitam esse, & alibi tradidisse, eam nihilominus à nostra voluntate pendere. At hæc ipsa est S. Thomæ sententia, quam non solùm sectatores, sed melioris etiam notæ Theologi subscribunt dicentes, gloriam in intentione absoluto Dei decreto prædestinatis præfixam fuisse, at in executione ab eorundem meritis pendere; de qua re Augustinus lib. de grat. & lib. arb. cap. 18. vbi quærit, quomodò vita æterna detur nostris meritis tanquam præmium, & simul detur ex gratia nulla merita supponente. Alteram contradictionem opponit, nempè docuisse Augustinum, præscientiam esse posteriorem decreto reprobationis, & esse etiam anteriorem. Sed debuisset hic Recentior, indicare libros, & capita, vbi hasce Augustinianas antilogias notasset, neq; enim tantæ fidei virum illum putamus, vt dicenti, & nullo testimonio probanti credere debeamus, in re præsertim grauissima, vbi sanctorum doctrinam, atque authoritatem in quæstionem trahit. Interim dicimus, falsò asseri S. Augustinum posuisse reprobationem ante demeritorum præscientiam; nota est illa eiusdem sententia toties repetita: *Bonus est Deus, iustus est Deus, potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest sine malis meritis damnare; quia iustus est.* Hinc contra Pelagianos probat, Deum futurum iniustum, si reijceret à gloria pueros nulli peccato obnoxios, idq; ferè vbiq; præstat in opere posteriori contra Iulianum, & in priori etiam lib. 3. cap. 4. & 12. Ser. 14. de verb. Apost. & epist. 106. Nec vllum locum dabit aduersarius, vbi doceat Augustinus, reprobari quempiam à Deo, cuius nullum Deus demeritum præuiderit. Addit 3. loco, tradere Augustinum, *A nostra libertate gratiam compleri, & à gratia libertatem in vsum deduci.* Sed hæc benè inter se conueniunt. Nam sola gratia non ponit actum bonum in nobis, sed vnà cum libera voluntate, quam ipsa præmouet, & in actum deducit: vnde ex gratia, & libero arbitrio fit completum principium actuum bonorum, ita tamen vt libertas gratiæ ancilletur. Et sanè cum sine gratia nihil fieri possit, prout oportet ad salutem, à sola gratia humana libertas in bonum, & meritorium vsum agi potest. Non do Augustini textus, quia res in omni Schola est manifesta, licèt de modo, quo illæ motiones fiant, disceptetur. Primum legi potest in Augustino ser. 13. de verbis Apostoli cap. 11. §. *Agnosce quid poscas* &c. vbi inter alia scribit: *Si non esses operator, ille non esset cooperator.* lib. 2. de pec. merit. cap. 5. & alibi. Alterùm verò in omni pagina librorum contra Pelagianos, vbi Catholicum illud dogma semper inculcat, nihil boni meritorij fieri posse sine gratia.

Quarta sequitur obiecta Augustino contradictio? *Gratiam esse victricem, sed & eidem nostram libertatem resistere.* At de eadem gratia in indiuiduo nunquam hoc Augustinus somniauit, vt eadem simul & vinceret libertatem, eamq; sibi

ſubderet, & nihilominùs à libertate reijceretur; ſi enim reijcitur, iam non eſt victrix, ſed victa repellitur. Quòd ſi de diuerſa, ac diſtincta gratia ea Auguſtinus dixit, omnis contradictionis vmbra ab eiuſdem dictis procul abeſt. Sanè Recentiores pleno ore affirmant, gratiam congruam ſemper eſſe victricem, non congruam verò repulſam pati à libero arbitrio, quod & eorum antagoniſtæ de gratia prædeterminante, & purè ſufficienti tradunt; quæ ſi contradictionem inuoluunt, publicæ gratiæ agendæ Adamo erunt, qui vniuerſos ſcholaſticos ab inuetarato errore liberauerit. Itaque cum Auguſtinus ſcribit lib. de prædeſt. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde reſpuitur*: cum eandem dicit mouere *indeclinabiliter, inſuperabiliter, inuictiſsimè* cap. 12. de cor. & grat. *efficaciſsimis viribus* lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. *occultiſsima, efficaciſsima poteſtate* lib. 1. ad Bonif. cap. 20. cum inquam S. Doctor his, alijſque epithetis victricis gratiæ energiam exprimit, de congrua, & efficaci accipiendus eſt. At cum debili cuidam gratiæ noſtram libertatem reſiſtere tradit, vt patet ex lib. 1. quæſt. 2. ad Simplicianum, ex cap. 9. de prædeſt. SS. vbi ait: *Ex duobus ætate iam grandibus impijs cur iſte vocetur, vt vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem ſequatur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei*. Palam fit, quoſdam vocanti Deo reſiſtere, quæ etiam ex cap. 11. de correptione, & gratia deducuntur, cum adiutorium miniſtratum Angelis ante lapſum dari etiam in ſtatu naturæ lapſæ quibuſdam, alijs in pœnam peccati non dari ſcribit; cum, inquam, iſta docet, de altera gratiæ ſpecie debili, incongrua, & remotè ſufficienti loquitur, vnde nulla hic contradictionis ſuſpicio Auguſtinum tangit.

Quinta contradictio eſt: *Plures damnari ob ſolum peccatum originis*, & item docet, *homines non damnari niſi ob peccata perſonalia, & propriæ libertatis rebellionem*. Non ita eſt, Adame. Docet Auguſtinus, pueros decedentes ſine baptiſmo damnari ob ſolum peccatum originis, maiores verò natu homines, & propter peccatum originis, & propter alia, quæ ipſorum malitia ſuperaddidit; in quibus nulla contrarietatis vmbra conſpicitur. Audiatur S. Doctor lib. de cor. & grat. cap. 13. *Hi ergo, qui non pertinent ad iſtum certiſsimum, & feliciſsimum numerum, pro meritis iuſtiſsimè iudicantur. Aut enim iacent ſub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non eſt regeneratione dimiſſum, aut per liberum arbitrium alia inſuper addiderunt, arbitrium, inquam; liberum, ſed non liberatum, liberum iuſtitiæ, peccati autem ſeruum, quo voluuntur per diuerſas noxias cupiditates, alij magis, alij minùs, ſed omnes mali, & pro ipſa diuerſitate diuerſis ſupplicijs iudicandi*. Rurſus quomodò ij, quibus in baptiſmo dimiſſum eſt peccatum originale, poſſint dici ob peccatum originale relicti in maſſa perditionis, tradit S. Doctor cap. 7. & nos inferiùs dicemus, vbi de erroribus Auguſtino obiectis ſermonem inſtituemus, & certè hi nullo pacto damnari poſſunt ob reatum peccati originis, & de his loquitur Auguſtinus, dum ait neminem damnari, niſi ob propria crimina.

Sextam contradictionem ita efformat: *Hic arma ſumpſit Auguſtinus contra gratiam, & alibi eandem euexit*. At nullum Auguſtini verbum proferenti non ita facilem aſſenſum damus. Vbinam Auguſtinus contra diuinam gratiam arma induit? vbinam illi iniurius fuit? quo verbo illam vel tantillum læſit? Sanè in libris contra Manichæos de humani arbitrij libertate exaratis nondum

exortis Pelagianis, diuinæ gratiæ mentionem fecit, illiusque ad iustè, pièque viuendum necessitatem memorabili dicto pronunciauit, ac si futuros eiusdem gratiæ hostes præuidisset. Quare lib. 1. Retract. cap. 9. recitatis pluribus textibus ex libris de libero arbitrio in fauorem gratiæ concludit: *Ecce quàm longè antequàm Pelagiana hæresis extitisset, sic disputauimus, velut iam contra illos disputaremus*. Hinc cum in libro primo ad Simplicianum multa pro libero arbitrio dixisset, illud tamen gratiæ subiecit, non supra eandem extulit, vnde lib. de prædest. SS. cap. 4. ait: *In cuius quæstionis solutione elaboratum est quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ, sed vicit Dei gratia*. Ergo si Augustinus vel cum pro defensione liberi arbitrij decretoria arma tractabat, gratiæ victoriam dabat, vbinam contra illam gladium eduxit?

Harum quidem contradictiones sententiarum Augustino recentior ille Scriptor opponit, qui tamen haud ausus est tantum erroris Augustino affricare, sed cum hoc illi in religionem veniret, adiecit: *Hinc concludo, quòd si mihi non licet dicere, S. Augustinum in varijs suorum librorum locis sibi contradixisse, saltem fas est mihi, credere ipsius doctrinam esse intricatissimam &c.* Non ait, *hinc concludo, cùm mihi non liceat dicere &c.* Sed quasi subdubitans, liceatne sibi Augustinum contradictionis incusare, SI *mihi*, inquit, NON LICET. At nec primum tibi licet dicere, neque alterum fas est credere, nempe doctrinam S. Augustini *esse intricatissimam*, insigni enim nota præclarissimi Ecclesiæ Magistri libros afficis, quam tuo Suario, vel Vasquio inferri à quopiam minimè patereris. Crede mihi, haud tibi licitum est tam abiectè de Augustino sentire. Quid enim irreligiosius fieri potest, quàm Augustinum veluti multiformem in sentiendo Protheum inducere, modò affirmantem, modò negantem, modò album, modò nigrum, tot in eadem scena cothurnos subinde mutantem? Non igitur contrarius sibi est Augustinus, sed Adamus contra se pugnat, qui cum in libro inscripserit titulum: *Caluinus S. Augustini armis destructus*, mirabili constantia affirmat cap. 4. pag. 596. Scripta S. Augustini non esse satis apta *ad exarmandos Caluinistas*. Vnde lepida Magni Doctoris sententia lib. 5. con. Iulian. cap. 5. hocce caput claudamus: *Non sunt ergo*, inquit, *verba mea inter se contraria, quamuis te patiantur, vel non intelligendo, vel alios intelligere non sinendo contrarium*. Additque: *Tu ergo, qui in me quasi sententias inter se pugnantes notasti, & momordisti, expone quemadmodum tibi ipse consiteris, nec tibi ipse resisteris*.

CAPVT III.

Recentiores S. Augustini doctrinam contra Pelagianos excessus insimulant.

NOnnulli Scriptores recentes, qui de re Theologica libros edidere, cum S. Augustini authoritate nimium se premi, serò iam tandem sentiant, illamque palam reijcere reformident, ne eo in campo hostibus, qui Augustini nomen vbique inclamant, cedere videantur, nouo crimine S. Doctori impacto, eidem se subducere conantur, inquiunt enim, Augustinum æstu disputationis abreptum *excessisse lineas necessariæ veritatis, vt sit nimia quædam seueritas, & iniqua vexatio, quæ medium illud, in quo veritas sedet, transgredi iubet, si praeat*

Augustinus. Verba Annati sunt lib. 8. sui Aug. cap. 2. pag. 862. Adamus hunc capiti septimo titulum dedit: *S. Augustinum permisisse se nimiùm abripi æstu disputationis contra Pelagianos, & longiùs, quàm volebat, prætergressum esse. Celebre S. Bonauenturæ dictum hac de re explicatur*. Pag. 616. Quas voces Moraines, Decampsius, cæterique Recentiores integras reddunt. Neque verò semel, iterumue hoc Augustino contigisse putant, sed in omnibus ferè suis contra Pelagianos disputationibus. Iniere quidem hanc facillimam euadendi viam, ne in Augustino interpretando diutius ingenia macerarent. Verùm nil moderni isti Augustini Censores producunt, quod Pelagiani, ac Semipelagiani ante duodecim sæcula S. Doctori non opposuerint. Iulianus Pelagianorum insolentissimus hoc Augustino vitium obijciens dicebat: *Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Celestianus, & Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur heretici, fiunt Manichæi, & dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt instar ferarum, quæ circundantur pinnis, vt cogantur in retia*. Apud Augustinum lib. 2. de nupt. & concup. cap. 3. quam à se, & cæteris Catholicis calumniam eruditè ibidem S. Doctor excussit. Hoc ipsum Semipelagiani publicabant, vt eiusdem auctoritatem conuellerent. Hæc sunt Cassiani verba cap. 11. collat. 13. *Multi enim singula hæc credentes, ac iusto ampliùs asserentes varijs, sibique contrarijs sunt erroribus inuoluti*. Idem habet Faustus lib. 1. cap. 1. 6. & 17. Et hi quidem vti impudentissimi oblocutores acriter reprehenduntur in epistola, quàm Celestino Papæ Recentiores, quibuscum disputamus, adscribunt: *Quia nonnulli, inquit, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu prauitate, siue imperitia demorantes, pijssimis disputatoribus obuiare præsumunt, & cum Pelagium, atque Celestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur*. Vt sit nimia quædam Recentiorum animositas, damnata conuicia iterum in Augustinum pleno ore eructantium. Et quidem Augustinus, cum vniuersa abs se exarata volumina censoria seueritate corrigeret, atque in laudandis Platonicis modum se excessisse ingenuè fateretur lib. 1. Retract. cap. 1. tot in expugnandis Pelagianis excessus suos non animaduertit, eam fortè censuram Recentioribus relinquens, quam vti appendicem Retractationum libris apponerent. Sanè hoc clypeo se munit Caluinus contra Patrum testimonia. Illius verba sunt apud Taperum art. 7. de lib. arb. *Græci, & præ alijs, atque inter eos singulariter Chrysostomus, in extollenda humanæ voluntatis facultate* MODVM EXCESSERE. Et licèt quandoque ægrè tulerit, hunc excessum à Pighio in Augustino quoque culpari; attamen eodem vitio Augustinum etiam laborasse eadem audacia commentus est scribens, quòd *ne Augustini quidem sententia* PER OMNIA *recipienda est*. Quibus palam significauit, plus aliquando S. Doctorem dixisse, quàm veritati, se iudice, congruebat. Profectò si excessus isti & quidem iuxta aduersarios satis in Augustino frequentes, admittantur, eidemq; vitio alij quoque Patres subijciantur, nullo propemodum Sanctorum testimonio hæretici conuinci poterunt; vbi enim aliqua Patrum sententia se premi senserint, excessisse eosdem clamabunt, qua ratione omnium veterum authoritas labascit, & omnis ad Heterodoxos conuincendos via præcluditur.

S. I.

S. I.

Quid nomine exceſſus *Recentiores intelligant inquiritur. Sanctorum Thomæ, ac Bonauenturæ teſtimonia eiſdem non ſuffragari. Exceſſus perperam Auguſtino obijci.*

SI Recentiores interrogemus, quid Auguſtinianorum exceſſuum nomine intelligant? Reſpondet Adamus pag. 626. Auguſtinum *vltra veritatis limites excurriſſe nimio diſputationis æſtu accenſum, viſumque hæreticis fauere.* Addit Annatus pag. 862. *Vt ſit nimia ſeueritas, & iniqua vexatio, quæ medium illud, in quo veritas ſedet, tranſgredi iubet, ſi præeat Auguſtinus.* Fatentur tamen non ob hoc Auguſtinum mentitum eſſe, ſed vt egregiè Moraines interpretatur, INSCIENTER *loquendo quidem, vt ſentiebat, ſed æſtu diſputationis, & vehementia ſpiritus ad alterum extremum interdum declinaſſe* INTELLECTV AEQVE, AC VERBIS, *quod non eſt mentiri, ſed* FALLI, ET DICERE FALSVM *ſine mendacio.* Diſp. 40. Anti-Ianſenij ſect. 6. num. 65. Igitur ſi non mendacij, falſitatis tamen apertæ reus Auguſtinus apud Recentiorum tribunal conuincitur. Quo verò iuſtè ſe ita de Auguſtino iudicaſſe perſuadeant, nonnullos nec infimi ſubſellij Theologos in teſtes vocant, qui dixere, S. Doctorem contra Pelagianos diſputantem exceſſiſſe, quorum verba cap. 5. ex profeſſo examinabimus; de S. Thoma, ac Bonauentura (hos enim illi opponunt) pauca hic adnotamus. Cum ſub Auguſtini nomine legeretur à prioribus ſcholaſticis liber S. Fulgentij de fide ad Petrum, in cuius cap. 27. aſſeritur, pueros cum ſolo originali peccato defunctos ignis ſempiterni ſupplicio puniri, S. Thomas verba *ignis*, ac *ſupplicij* &c. largè accipienda eſſe dixit quæſt. 5. de malo art. 2. vt ponatur ſpecies pro genere; addens: *Ideo autem Sancti tali modo loquendi vſi ſunt, vt deteſtabilem redderent errorem Pelagianorum, qui aſſerebant in paruulis nullum eſſe peccatum, nec eis pœnam aliquam deberi.* Sanctus Bonauentura etiam idem teſtimonium, quod Auguſtinianum putauit, explicans dixit, quòd ea poſuit Auguſtinus *plus dicens, & minùs volens intelligi,* in quibus verbis triumphum ſibi canunt aduerſarij. INSIGNE DICTVM appellatur ab Adamo in titulo cap. 7. eadem verba Annatus lib. 8. cap. 2. grandioribus caracteribus expreſſit, quo ſtatim legentium oculos implerent; hinc clamat Adamus: *Quid reponent noſtri aduerſarij contra duos illuſtres Eccleſiæ Doctores S. Thomam, & S. Bonauenturam, qui hoſce exceſſus in libris S. Auguſtini confeſsi ſunt?* Pag. 629. Erigat vtramque aurem Adamus, audiatque quid reponamus. Vos Auguſtinum in exceſſus prolapſum dictitatis, quod eſt veritatis limites prætergreſſum fuiſſe, *intellectu æquè, ac verbis, quod non eſt mentiri, ſed falli,* quæ Morainij confeſſio eſt; at Seraphicus Doctor exceſſum illum non intellectui, ſed verbis tantùm Auguſtini deputauit: *plus dicens,* inquit, *minus volens intelligi,* quod eſt S. Auguſtinum non mente, ſed verbo tenus ſolummodò, non reapſe, ſed apparenter citra vllam falſitatem expreſſiori quodam vocabulo vſum, nempe ignis ad infantium pœnas explicandas, cum tamen id ex Seraphici opinione haud ille mente ſentiret. Aduerſarij autem Auguſtinum INTELLECTV, AEQVE AC VERBIS falſum tenuiſſe contendunt.

Qua verò ratione eos Bonauenturæ testimonium iuuet, planè non video; cum quam Augustinianæ menti falsitatem ipsi important, ab eadem Seraphicus procul amoueat. Non est igitur, cur illius celeberrimi Doctoris suffragium iactetis, ille enim, quod ad Augustini excessus pertinet, nullo pacto vobiscum concinit. Sed neq; S. Thomæ dictum vobis suffragatur. Nam dum dicit Augustinum *largè* locutum, indicat illum expressius tantùm verbum adhibuisse, non eundem veritatis lineas prætergressum. Largè accipiendum verbum illud affirmat, qua ratione ab Augustino acceptum credidit. Etenim vt dicatur Augustinus *vltra veritatem processisse* (quo modo excessus illius explicat Adamus pag. 626.) strictè, pressè, ac omnino rigorosè dicendus foret, sumpsisse nomen illud supplicij, itemq; gehennæ, cruciatus, &c. aliàs si largè accepit, intra veritatis cancellos sese cohibuit. Igitur Sancti illi Doctores contra Recentiorum placita adeo apertè stant, vt mirum sit, adeo inconsideratè iuxtà, ac securè contra Augustinum adduci, atq; in eorum verbis tantos ab Adamo rumores toto capite septimo excitari. Illud verò minimè omittendum est, penes vnicam dictionem, & semel tantùm afferi ab illis S. Doctorem expressiùs locutum. At quo crimine se inuoluet ducentorum, & ampliùs voluminum scriptor, si verbum non ita propriè semel tantùm vsurpauit? Sed hic aduersarios rogamus, verbo-ne vno tantùm tenus docuerit Augustinus prædestinationem ante præuisa merita, libidinem esse malam, legem veterem sine Redemptoris gratia reos tantum facere, non esse absque gratia veras virtutes in infidelibus, in quibus alijsq; plurimis excessisse illum publicant? Haud equidem credo, id eos affirmaturos, cum S. Doctor non solùm pluribus argumentis eas sententias stabilire conatus sit, sed vniuersas quoque summi ingenij vires ad easdem persuadendas exeruerit, imò & quasdam vti Catholicas habendas esse contenderit. Non hoc est, boni homines, *plus dicere, & minus velle intelligi*; nón hoc est *largè* vnica tantùm voce, & semel quidem vti; sed quid sit, iam puto, vos videtis, dum Sanctorum Thomæ, & Bonauenturæ suffragijs destituti conuincimini.

Risum sanè mihi mouent lepida exempla Recentiorum Augustini excessus explicantium, imò fortè excusantium: *Vti viridarij cultores*, inquit Adamus cap. 8. pag. 111. *distortam plantam erecturi, in oppositam partem eandem flectunt, non quòd eo in situ stare illam volunt, sed vt facilius in rectitudinem attollatur. Ita pariter Augustinus*, inquit Morainius disp. 19. num. 35. *disputando contra Pelagianos, qui cum nimis extollerent vires naturales liberi arbitrij, affirmarentq; sufficere sine gratia non modò ad virtutes naturales quascunq; sed etiam ad salutem, Augustinus, vt illos ab eo errore abducat, in contrarium extremum æstu disputationis abripi interdum videtur.* Cum quo concinens idem Adamus scribit cap. 7. pag. 631. *Augustinum suos hostes in extrema periculosa coniecisse, non vt eos ibi relinqueret sed vt eosdem ad mediocritatem, vnde illos hæresis abstraxerat, reuocaret.* At quis nesciat, futurum fuisse eo pacto Augustinum ineptum prorsus, atq; imprudentem disputatorem, si toto cælo oppositam sententiam contra Pelagianos propugnasset, quò ab errore illos reduceret. Etenim cum omnia illi libero arbitrio darent, nullo gratiæ loco seruato, illam è diametro Augustini sententiam, qua per eccessum nihil libero arbitrio concedere, sed omnia in iure gratiæ reponere videbatur, obstinatissimè subscribere recusassent. Longè meliùs fecisset Augusti-

guſtinus, ſi quædam libero arbitrio, & quædam gratiæ etiam dediſſet, vt illos ab errore remoueret; faciliùs enim quiſque ab extremo ad medium, quàm ad extremum alterum propellitur. Hinc S. Thomas ſuperiùs dixit Auguſtinum *largè* locutum, non vt ea locutione hæreticos in ſuam ſententiam traheret, ſed vt hæreticorum errorem redderet Catholicis magis deteſtabilem. Ita ſi Recentiores veterem opinionem de auxilijs exuere cogerentur, faciliùs deſcenderent in ſententiam moraliter arbitrium prædeterminantem, quàm in illam, quæ phyſicam prædeterminationem adſtruit, hanc enim nimiùm odere. Ridendæ etiam veniunt cauſæ ab aduerſarijs aſſignatæ, quæ Auguſtinum in exceſſus illos impulere. Hæc loquitur Adamus pag. 624. *Ipſius corporis temperamentum, ipſius genium, ipſius eloquentia, veritates fidei pertractandi modus eidem familiaris, magnus erga Platonicos amor, quorum excogitata plerumq; altiora ſunt, odiumque in omnes veritatis hoſtes Auguſtinum in propositiones adeo apparenter inſolentes coniecere.* Afros feruidioris naturæ ſub cœlo calidiori nouimus; at an Auguſtinus calido temperamento fuerit, vnus Adamus ſine teſte affirmet, ego quidem non ignoro, S. Doctorem minùs frigoris patientem fuiſſe ex epiſt. 227. At pacato animo, & ſedato ſtylum contra hæreticos ſtrinxiſſe compertum eſt, vti mox demonſtrabo. Interim mirari licet, Auguſtini Genium homini poſt duodecim ſæcula ab illius obitu viuenti tam exactè innoteſcere potuiſſe! Sed nec eloquentia illorum exceſſuum origo dicenda eſt. Etenim ſi Auguſtinus è roſtris contra Pelagianos declamaſſet, more Rhetorum non tam rationum momentis, quàm verborum copia inſultans, vtcunq; hyperbole, hoc eſt, veritatem ſententia excedente vti potuiſſet, ac nonnulla per exaggerationem addere, quæ Oratorum licentia eſt. At cum dogmata, quæ per exceſſum Auguſtino excidiſſe dicunt, tot argumentis confirmarit, atq; ex ſacris arcanis petitis teſtimonijs tanto conatu ſtabiliuerit, vt ſexcentos, & ampliùs verſus eiſdem ſuadendis non ſemel exarauerit, haud equidem vanam Oratoris pompam per hyperbolem affectaſſe dicendus eſt, ſed potius ipſas periodos, imò verba ipſa ſatis maturè ponderaſse, vti rei dignitas, tantiq; Doctoris grauitas, & ſapientia exigebant. Porrò & illud ridiculum eſt, *ex Platonicorum amore* Auguſtinum in eos excesſus prolapſum. Impensè quidem Auguſtinus Platonicos coluit, atq; in eorum ſcriptis ſumma cum laude verſatus fuit, quod ex libris contra Academicos exaratis intelligitur. At quomodò ex eorum lectione in diſputationibus de diuina gratia vltra lineas neceſsariæ veritatis exundauerit, ne ſuſpicari quidem poſsumus; imò nec id Adamo, licèt audacter affirmanti, cognitum fuiſse puto. Quæ enim gratiæ virtus ex Platonicorum libris habetur? Niſi malit impetum illum diſputandi Auguſtino, vt ait, familiarem è Platonicorum ſchola deriuaſse, quod cum ex eorum libris nec Plotinus, nec Philo, nec Ficinus tradiderint, ab ipſo Adamo id comprobandum eſt, veteris Academiæ libris excuſſis. Sed neq; exceſsus illi *ex odio, quo Auguſtinus veritatis hoſtes proſequebatur*, originem habuere, nam S. Pater, cum contra hæreticos ſcribebat, omnes odij cauſas ſe procul habere proteſtabatur. Nullus contra Auguſtinum neque infenſior, neque infeſtior Iuliano hoſtis inſurrexit, vt planè vniuerſum Pelagianorum virus vnius Iuliani ore in Auguſtinum eructatum fuiſse videatur. At non ſolùm citra odium ſtylum contra eundem Auguſtinus ſtrinxit, verùm etiam hæc amorem erga hoſtem & quidem

maxi-

maximum exprimentia ſcripſit lib. 1. con. Iul. cap. 7. *Ego quidem pro dilectione, qua mihi eſt erga te, quam Deo propitio quibuslibet conuicijs abſit, vt de medullis mei cordis extirpes, mallem, fili Iuliane &c.* Quare cum omnes exceſsuum cauſas, quas in Auguſtino Adamus indagauit, Sanctus Doctor procul habuerit, longè etiam ab exceſſibus idem collocandus venit.

Inſtat Adamus cap. 16. pag. 760. *Quando Auguſtinus defendit libertatem contra Manichæos, videtur gratiæ neceſsitatem deſtruere, cum verò pro gratia contra Pelagianos decertat, libertatem euertere.* Et pag. 632. in fine cap. 7. miratur quoſdam *nunquam ſciuiſſe ipſummet S. Auguſtinum hunc ſui ſpiritus impetum in pluribus ſuorum librorum locis confeſſum fuiſſe.* Libeat hic cum Auguſtino exclamare: *Quis non expectet ſapientiam diſſerentis, qui fidem cognouerit mentientis?* lib. 4. con. Iul. cap. 8. Quid enim frequentiùs à Pelagianis Auguſtino obijciebatur, quàm illum Pelagianiſmi odio in Manichæiſmum declinare? At Sanctiſſimus Magiſter haſce à ſe calumnias ſæpiſſimè excuſſit. Legatur lib. 2. de nupt. & concup. cap. 3. & 23. lib. 2. ad Bonif. cap. 1. & 2. vbi fuſiſſimè recenſitis extremis Pelagianorum, ac Manichæorum erroribus, & media Eccleſiæ Catholicæ inter vtroſq; ſententia concludit: *Poſſunt enim duo errores inter ſe eſse contrarij, ſed ambo ſunt deteſtandi, quia ſunt ambo contrarij veritati. Nam ſi propterea ſunt diligendi Pelagiani, quia oderunt Manichæos, diligendi ſunt & Manichæi, quia oderunt Pelagianos. Sed abſit, vt Catholica mater propter alterorum odium alteros eligat amare, cum monente, atq; adiuuante Domino debeat vtroſq; vitare, & cupiat vtroſq; ſanare.* Rurſus lib. 4. cap. 3. ita exorditur. *Iſta nepharia, & damnabilia dogmata in hac tripartita diuiſione quiſquis mente catholica exhorret, illius quinquepartitæ latebras, inſidiaſque deuitet, atq; ita inter vtrumq; ſit cautus, vt ſic declinet Manichæum, ne ſe inclinet in Pelagium, rurſuſq; ita ſe ſeiungat à Pelagianis, ne coniungat Manichæis, aut ſi in alterutris iam tenetur, nec ſic ſe à quibuslibet alteris ſeruet, vt in alteros irruat.* O! egregium Magiſtrum, ac præceptorum tenaciſſimum! quippe qui, ſi Adamo fides eſt, *in diſputationibus contra Pelagianos, & Manichæos adeo incaluit, vt in errorem oppoſitum illi, quem impugnaudum ſuſcepit, declinarit* pag. 632. Sed pura puta ſint iſthæc Anti-Auguſtinianorum figmenta. Nullus mortalium adeo exactè Pelagianorum, ac Manichæorum errores perſpectos habuit, vti Auguſtinus, qui non modò mediam inter vtroſq; viam tenuit, ſed eandem vbique in libris ad Bonifacium poſteros docuit, quinque præcipuis Pelagianorum, ac Manichæorum erroribus è diametro oppoſitis ibidem recitatis, ſimulq; media tradita Eccleſiæ inter errantes ſententia, vt mirari liceat, aduerſarios adeo ſecurè haſce de S. Doctore fabulas vendere. Quod autem addunt, Auguſtinum ipſum hoſce animi ſui impetus agnouiſse, & pluribus in locis id faſſum eſse, falſiſſimum eſt. Citat Adamus initium libri de gratia, & libero arbitrio; ſed ibi hæc tantùm ſcribit: *Sunt quidam, qui ſic gratiam Dei defendunt, vt negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari exiſtiment liberum arbitrium &c.* Te num hic Iudicem volo, Adame, in diſputando æſtus, impetus, exceſsus ſuos ibi Auguſtinus fateatur. Hoc vnum dicere poteris extremos illum errores inibi recitaſse. Producit lib. 4. con. Iul. cap. 8. Verùm ibi Auguſtinus Iulianum vti publicum calumniatorem redarguit ſcribentem, dixiſse Auguſtinum negari liberum arbitrium, ſi gratia commendetur, & negari gratiam, ſi liberum arbitrium defendatur. Reſpondet autem S. Pater:

Pater: *Non dixi negari gratiam, ſed vt negari gratia videatur. Non dixi negari arbitrium liberum, vel auferri, ſed dixi, vt putetur auferri.* At nec verbum de innata ſibi in diſputando vehementia, atq; exceſſu. Quòd verò negari videatur gratia commendatione liberi arbitrij *propter quæſtionis difficultatem* minùs intelligentibus id videri poſſe dixit. Præterea appellat lib. 5. cap. 9. con. Iul. & lib. 1. de orig. animæ cap. 15. At in priori loco de concupiſcentia tantùm diſputat, in poſteriori de origine animæ, & neutrobique de animi ſui impetu, zelo, feruore, exceſſu verbum vllum habet.

Cæterùm quantum periculi ex obiectis exceſſibus Auguſtini doctrina ſubeat, nemo non videt; etenim ſi in illis exceſſibus Auguſtinus liberi arbitrij vires plus iuſto depreſſit, ac vires gratiæ altiùs extulit, tunc Caluinus concinuiſſe cum Auguſtino dicetur, qui in illis exceſſibus ſuum dogma fundauit. Scimus Caluinum falsò æquè, ac ſuperbè gloriari ſolitum, ſuum eſſe totum Auguſtinum, ita eundem clamantem inducit ipſe Adamus pag. 561. *Auguſtinus totus noſter eſt.* Noſtri homines reſpondent, Auguſtini doctrinam parumper excedere limites veritatis, & ex hac parte Caluino fauere, nec eſſe doctrinam eiuſdem recipiendam, niſi detonſis illis exceſſibus, in quos natiuo animi furore præceps corruit. Hinc Adamus cap. 8. pag. 640. ſcribit: *Modò ne in Pelagianorum errores, quos Auguſtinus inſequitur, incidam, mihi licet verborum, quibus ad eos expugnandos utitur, impetum non ſequi. Inde fit, vt medius ſtem inter Pelagium, & Caluinum. Si enim uerba Auguſtini mitigando me nimium demitterem, Pelagianus eſſem. Si uerò eorum altitudinem tenere uellem, Caluiniſta forem; medium ergo me eum Ecclesia teneo.* Sanè uideris crudelem illam fœminam imitari, quæ vt in arcanis habetur, coram Salomone Regum ſapientiſſimo medium diſſecari puerum, ac partim ſibi, partimq; aduerſariæ tradi gaudebat: Auguſtinum enim in partes diuidendum iudicas, vt qua parte in exceſsuum altitudinem extollitur, Caluino cedat, qua verò humilior eſt, tuus, imò Eccleſiæ ſit. At hoc quid aliud eſt, quàm Auguſtinum Caluino prodere, quē à Caluino abs te vindicari iactitabas? Auguſtinum tamen in partes ſecari ſuperi vetant, totus totum petentibus concedendus eſt, & qui Auguſtini parte contentos ſe dicunt, ne minimum quidem illius vnguem obtineant. Sed inani prorſus aſsertione Caluinus totum ſuum eſse Auguſtinum finxit, nam veritate cogente partem & ipſe Auguſtini ſe abijcere faſsus eſt lib. 3. inſt. cap. 11. inquiens: *Ac ne Auguſtini quidem ſententia per omnia recipienda eſt.* Itaq; Caluino iudice Auguſtini ſententia partim accipienda, partim repudianda eſt, cui perbellè noſter Adamus conſonat. At hæc iniuria vſque adeo nociua eſt, vt vniuerſam Auguſtini auctoritatem, velint nolint, euertat. Etenim quo præſidio adiuti diſcernere tandem poterimus, hic Auguſtinum in veritatis meta ſiſtere, alibi verò vltra excurrere? Viderint an maximum Eccleſiæ Doctorem de exceſſu vbique ſuſpectum faciant.

Hic mihi diſcutiendum occurrit, an hæc dicteria in vnum Auguſtinum cadant, an ipſius quoque Eccleſiæ venuſtiſſimam, ac nitidiſſimam faciem deturpent. Scimus Hormiſdam à Poſſeſſore Africano Epiſcopo interrogatum, quid ſentiendum foret in quæſtionibus de gratia, & libero arbitrio, reſpondiſſe: *De gratia Dei, & libero arbitrio, quid Romana, hoc eſt. Catholica ſequatur, & aſſeueret Eccleſia, licèt in varijs B. Auguſtini libris poſsit cognoſci &c.* Scimus Bonifa-

cium, cum eſſet doctiſſimus, aduersùs tamen Pelagianos Auguſtini reſponſa expectaſſe. Scimus Clementem VIII. grauiſſimam illam de auxilijs diuinæ gratiæ controuerſiam ad vnius Auguſtini mentem expendendam iuſſiſſe. Porrò quæ Romanorum Præſulum in fidelium grege ſalubribus pabulis nutriendo cura fuiſſet, ſi eundem ad Auguſtiniana prata duxiſſent, vbi tot lethiferæ contradictionum, exceſſuum, atque errorum herbæ luxuriabant? At ſi in diſputationibus de gratia Romani Pontifices Auguſtinum ſecuti ſunt, eiuſque & lateri, & veſtigijs inhæſere, neſcio qua fronte Adamus mediam quandam ipſos viam inter Pelagium, & Auguſtinum calcaſſe aſſeueret exclamans: *medium ergo cum Eccleſia teneo*. Scito Eccleſiam in ijs vnum poſt ſanctas Scripturas Auguſtinum ſecutam eſſe, vt medium illud iter, quod illam tenuiſſe fingis, de medio dubio procul tollendum videatur.

§ II.

An S. Auguſtinus exceſſerit ſcribens, concupiſcentiam rationi contrariam eſſe malam, & defectum naturæ humanæ ex peccato originali ortum, neutiquam verò bonum naturale illius.

VNius Antonini Moraines dicta examinabimus, qui in ſuo Anti-Ianſenio frequenter S. Doctorem exceſſus inſimulat. Eſt autem illius libri ſcriptor Ioannes Martinonus, vt mihi teſtatus eſt P. Macedo, quo eruditiſſimo viro hic Patauij familiariſſimè vtor, iſque viciſſim ſingulari me beneuolentia complectitur, qui etiam mihi author fuit, vt tum hiſtoriam Pelagianam, tum haſce vindicias evulgarem; decreueram enim inſtar Aſpendij intus mihi canere, & Muſis, nec publici iudicij periculum ſubire. Et quidem Morainium eſſe Martinonum idem laudatus Scriptor publicauit in aureo ſcrinio D. Auguſtini cap. 13. & ex anagrāmate ficti nominis patet. Non eſt hic animus, operoſiorem pro Auguſtino apologiam inſtituere; compendio S. Patris cauſa tractabitur, cum oſtendemus ea ipſa dogmata, in quibus Auguſtinus exceſſiſſe dicitur, fuiſſe Romanis Pontificibus, ac Patrum Synodis probata. Aſſerit Auguſtinus concupiſcentiam eſſe per ſe malam, & vitium humanæ naturæ ex primo peccato deriuatum, nec illam eſſe paſſionem naturalem hominis, idq; varijs argumentis in libris vltimis quatuor prioris contra Iulianum operis demonſtrat. Attamen S. Doctor non arbitrabatur concupiſcentiam eſſe peccatum, ſed eſſe veluti habitum vitioſum ad malum inclinantem. E contra Pelagiani contendebant concupiſcentiam eſſe perfectionem, ac bonum naturale ad hominum propagationem primo Parenti inditum, vnde per irriſionem concupiſcentia ab Auguſtino lib. 4. con. Iul. cap. 11. dicebatur Pelagianorum *ſuſcepta*, & lib. 5. cap. 5. eorundē *pulcherrima famula*. Recentiores ſententiam illam Sancti Auguſtini reijciunt, obijcientes cum Morainio diſp. 13. num. 87. *Exceſsiſſe illum æſtu diſputationis, & in odium hæreſis, quam impugnabat, interdum ad extrema declinaſſe*. Sed errat Moraines, ac ſimpliciorum ignorantia abutitur, dum contendit Auguſtinum interdum ad extrema declinaſſe in ea ſententia, quam paſſim & vbique ſolidiſſimè, ac conſtantisſimè inculcat. Illa de concupiſcentia quæſtio erat vna ex quinque præcipuis, quas S. Auguſtinus

cum

cum Pelagianis habuit, vnde cum Iulianus diceret: *Concupiscentiæ naturalis qui modum tenet, BONO benè vtitur, qui modum non tenet, BONO malè vtitur, qui autem etiam ipsum modum sanctæ virginitatis amore contempserit, BONO meliùs non vtitur*: Augustinus è contra hæc reponit lib. 3. con. Iul. cap. 21. *Ego verò sic ad tua ista respondeo: Concupiscentiæ carnalis qui modum tenet, MALO benè vtitur, qui modum non tenet, MALO malè vtitur, qui autem etiam ipsum modum sanctæ virginitatis amore contempserit, MALO meliùs non vtitur*. Inde veluti pugnæ signo dato clamat: *In hac controuersia de benè vtendo isto VTRVM BONO, AN MALO, tota inter nos causa versatur*. Et quidem Iulianus adeo acriter pro concupiscentia tanquam naturali perfectione decertauit, vt id *toto libro* teste ibidem Augustino executus fuerit. Opponunt, ea in opinione S. Doctorem excessisse. At contendimus, illam sententiam non excidisse eidem quasi aliud agenti, sed totis viribus contra hæreticos eandem seriò, ac consultò propugnanti. Quòd si Augustinus excessit, eodem vitio antiqua etiam Ecclesia laborauit, quæ recitatam sententiam ante Augustinum, & cum Augustino secuta est, quod aduersarij à nobis docendi sunt, quandoquidem illud ignorant, vel saltem dissimulant. Augustinus lib. 5. con. Iul. cap. 12. in fine quinque quæstiones proponit de concupiscentia, quas cum Pelagianis habebat: harum tertia ista est: *Vtrum malum non sit, cui repugnanti consentiendum non est, ne in suum pergat excessum*. Additisque duabus alijs quæstionibus ait: *Hoc inter nos differitur. In his quæstionibus catholica veritate antiquitùs tradita vestra impia nouitas suffocatur*. Porrò qua reprehensione dignus esset Augustinus, si opiniones falsas, & in quas ex disputationis furore præceps actus fuerat, pro Catholica veritate publicasset? Audiatur Suarez Prolegom. 6. de Gratia cap. 6. *Vlteriùs*, inquit, *addimus, quicquid in hac materia Augustinus, vt certum affirmat, & ad dogmata fidei pertinere, à quolibet prudente, & erudito Theologo esse tenendum, & defendendum, etiamsi non certò constet esse ab Ecclesia definitum; tum quia cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, vt eius doctrinam in damnandis erroribus gratiæ Dei contrarijs secuta fuerit, magna esset temeritas priuati Doctoris, qui Augustino aliquid de gratia Dei tanquam Orthodoxum docenti contradicere auderet, præsertim cum tot annis, tanta sapientia, tanto ingenio, tanta diligentia, & instantia, & quod caput est, tot donis, & auxilijs præditus pro diuina gratia tuenda, & explicanda laborauerit*. Cum Suario sentit Cardinalis Bellarminus lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 11. *Non posset*, inquit, *idem Augustinus ab ingenti temeritate defendi, quippe qui non solùm tam acriter pro falsitate certasset, sed etiam eam pro fide Catholica venditare ausus esset*. Hæc illi.

Hanc S. Patris de concupiscentia sententiam eiusdem discipuli secuti sunt. S. Fulgentius in epistola de bono coniugali cap. 3. scribit: *In illis nempe bonis, quæ fecit Deus, inuenitur casta copulatio vxoris, & viri, in quibus Dei operibus libido non potest inueniri, nec aliquando iustitiæ congruit, quæ non hominibus ex dono conditionis, sed peccatoribus ex vitio primæ prævaricationis accessit*. S. Prosper, seu Pomerius lib. 3. de vita contempl. cap. 2. *Pijs*, inquit, *conatibus nostris resistit ipsa concupiscentia vitiosa, non naturalis, sed naturæ nostræ indita pœnaliter, & inserta, quæ peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit*. Fauet Augustinianæ sententiæ Synodus Tridentina in decreto de peccato originali, vbi tradit concupiscentiam ab Apostolo peccatum appellatam, *quia ex peccato est, & ad peccatum incli-*

 nat.

nat. Inclinare autem ad malum eſt proprium habitus vitioſi, hominem ad prauã ſemper propellentis. Nec defuere plurimi ex Scholaſticis, qui recitatam Auguſtini ſententiam ſtrenuè propugnarent. Petrus Aureolus acerrimi ingenij vir in 2. diſt. 30. art. 2. ſcribit: *Habitualis rebellio appetitus ſenſitiui non eſt in nobis natura appetitus ſenſitiui tantùm. Hoc dico propter opinionem quorundam, qui dicunt, quòd appetitus relictus puræ naturæ ſuæ adhuc haberet in ſe habitualem illam rebellionem. Ego dico, quòd ex ſe eſt indifferens ad obediendum, vel non obediendum rationi; per aliquod autem additum, puta per qualitatem morbidam fit inobediens rationi. Et hæc concluſio poſſet probari auctoritatibus, & rationibus; eſt enim expreſſa ſententia Auguſtini.* Eandem S. Doctoris ſententiam ſtrenuè tuetur noſter Gregorius Ariminenſis 2. diſt. 30. quæſt. 1. art. 2. vbi ait: *Hanc Auguſtini ſententiam ſecutus eſt Magiſter, vt patet in iſta diſtinctione 30. & ſeq. in quibus tractat de iſta materia, & multi etiam antiqui, ac moderni ſequuntur Doctores.* Ita teſte Aureolo contraria Auguſtino ſententia QVORVMDAM tantùm fuit, vbi ex Gregorio S. Doctori MVLTI antiqui, ac moderni Scriptores tum temporis adhærebant. Hinc factum eſt, vt famoſam illam *qualitatem morbidam* nobiliſſimi Scholaſtici è Nominalium ſecta antiquitus iuxta Auguſtiniana placita defenderint. Ex recentioribus vnus mihi ſit inſtar omnium P. Macedo, qui lib. 4. de Clauibus D. Petri cap. 10. par. 2. S. Doctoris ſententiam ſolidiſſimè, vt cætera, communit. Imò celebres etiam è Societate Scriptores concupiſcentiam & malam eſſe, & nulla ratione inter Dei opera deputandam tradidere. Bellarminus grande non Societatis tantùm, ſed Catholicæ etiam Eccleſiæ decus lib. 6. de amiſs. grat. caput 14. ita inſcribit: *Oſtenditur contra Pelagianos concupiſcentiam eſſe malam.* Quod poſtea pluribus argumentis ex Auguſtino deſumptis demonſtrat. Octavum argumentum eiuſdem repetam: *Malum eſt*, inquit, *vt inferiora ſuperioribus reluctentur, id enim contra æquitatem, & rectam rationem eſt; at propter concupiſcentiam pars animæ inferior ſuperiori, ideſt, rationi repugnat, legi mentis non paret, ſpiritui aduerſatur, quis igitur ambigat, an ea mala ſit appellanda?* Quod eſt argumentum Auguſtini lib. 5. con. Iul. cap. 3. Ioannes Bagocius lib. 5. demonſtrat. dogm. Chriſt. diſputat 8. capite 1. ſect. 3. Sancti Auguſtini ſententiam pluribus probat, & concludit: *Abſit autem, vt quiſquam Catholicus, Deum rei tam fœdæ, & ad malum importunè incitantis authorem credat, cum tamen ſi hominem nullo præcedente peccato cum illo peccati fomite condidiſſet, tam eius, quàm naturæ humanæ, & omnium naturalium qualitatum, facultatumque author eſſet exiſtimandus.* In hac eadem ſententia cum Auguſtino concinit doctiſſimus P. Eliſalda, qui cum Theologicam cathedram in Collegio Romano moderaretur, eandem doctrinam dictauit. Hinc in publicis theſibus à Patribus Societatis anno 1658. de more æſtiuis horis propugnatis Auguſtiniana ſententia his planè verbis concepta proponebatur: *Hæc concupiſcentia, quo ſub nomine multa comprehenduntur reducibilia ad vnum, natura ſua eſt vel pars peccati, vel effectus peccati, eſtque in natura humana vitium, etiam corruptio, & infirmitas, & neutiquam naturalis conſtitutio e & complexio illius. Conſiſtit in habitu quodam prauo, & corrupto, qui languor animæ eſt, & dicitur, & eodem modo reducendus eſt, vel non eſt ad prædicamentum qualitatis, atque infirmitas corporalis, cuius modum imitatur. Munus illius habitus eſt inordinatio virium animæ inter ſe, & non ſubiectio partis inferioris ad ſuperiorem.*

Plura

Plura autem argumenta S. Doctor contra Iulianum concupiſcentiam defen-
ntem congeſſit, quem etiam acutis ſubinde ſalibus perſtringit, irridetque.
æreticus teſte eodem lib. 2. contra. Iul. cap. 7. toto libro ſecundo, & prio-
parte tertij contra librum primum de nuptijs, & concupiſcentia ab Auguſti-
ad Valerium miſſum pro ſuſcepta laborat, quem S. Pater lib. 4. & 5. prio-
s operis refellit. Dabo eam in rem vnum, & alterum eiuſdem argumentum.
b. 4. cap. 13. ita vrget: *Duo enim bona, quæ à Patre* Deo *ſunt, inter ſe pugnare*
n poſſunt, pugnant autem inter ſe continentia, & concupiſcentia. Quid horum à Pa-
magis velis eſſe reſponde. Video, quas patiaris anguſtias; faues quidem concupi-
ntiæ, ſed erubeſcis continentiæ. Confirmatur primò ex lib. 5. cap. 7. *Nulla pugna*
ſine malo. Quando enim pugnatur, aut bonum pugnat, & malum: aut malum, &
alum: aut ſi duo bona inter ſe pugnant, ipſa pugna eſt magnum malum. Cum autem
ntinentia contra concupiſcentiam pugnet, hanc malam eſſe ibidem Augu-
inus deducit. Hinc ait: *Adhuc non euigilas, vt intelligas, noſtram naturam non*
e, ſed vitium, contra quod virtute pugnamus. Confirmatur 2. ibidem. *Quando*
im libido vincit, vincit & Diabolus. Quando libido vincitur, & Diabolus vinci-
r. Quem ergo vincit libido, & à quo vincitur, eſt hoſtis eius. Cum quo autem vin-
, & vincitur, author eſt eius. Vis harum rationum in hoc conſiſtit. Quòd
ei dona ſeſe inuicem fouent, ac perficiunt, ideo enim multiplicantur, non
priora à poſterioribus deſtruantur, ſed vt nouo cumulo ab eiſdem augean-
r, ita ſpes fidem munit, & vtramq; charitas corroborat. Poſteriora enim
na dantur in præmium bonorum operum, eiſque ſubiectum redditur melius.
am autem continentia ſit donum Dei, vt ex 1. Cor. 7. probat Auguſtinus
. 1. de nupt. & concup. cap. 3. conſequens eſt, vt concupiſcentia naturale
ei donum eſſe non poſſit, ſed vitium ſolummodò ſit, ac defectus. Alterum
gumentum, quod S. Doctor contra Iulianum vrget, tale eſt: Nullum opus
ei eſt materia pudoris, atqui concupiſcentia eſt materia pudoris, non igi-
r illa eſt opus Dei, & ex conſequenti non eſt perfectio naturalis. Maior eſt
rta; etenim *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.* Bonum au- Gen. 1. 31.
m non eſt materia pudoris, ſed gloriæ, ac laudis. Audiatur Auguſtinus lib.
de nupt. & concup. cap. 9. *Quid enim potuit Deus facere, quod eius prædicatorem*
deat dicere? Et quod eſt grauius, pudeat hominem alicuius operis, quod non homo, ſed
eus fecit in homine, cum omnes opifices quanto poſſunt labore, & induſtria id agant, ne
ſuis operibus erubeſcant. Porrò concupiſcentiam eſſe materiem erubeſcentiæ,
pudoris certius eſt, quàm vlla aliunde petita ratione euidentius fieri poſſit.
ribit ibidem S. Doctor cap. 5. *De hac* concupiſcentia *erubuerunt etiam qui pri-*
pudenda texerunt, quæ priùs pudenda non fuerant, ſed tanquam Dei opera prædican-
, atq; glorianda. Tunc ergo texerunt, quando erubuerunt, tunc autem erubuerunt,
ando poſt inobedientiam ſuam inobedientia membra ſenſerunt. De hoc ipſo paſſim
uguſtinus agit etiam in opere imperfecto.

Imò ſubtiliter, & acutè Iulianum vellicat, qui laudaret concupiſcentiam,
mulque contra eandem pugnaret, laude quidem eandem bonam fingens, ſed
ugna malam conteſtans. Cum verò Auguſtini ſententiæ aculeis vndique ar-
atæ ſint, quibus non modò hæreticus pungatur, verùm etiam feriatur, quaſ-
am hic libet ſubnectere. Itaque libri quarti initio ſcribit: *Hoc malum contra*
e laudando, aduerſarius meus videris, ſed in te debellando, meus teſtis es. Si autem

hoc

hoc non debellas, tuus hoſtis es. Longior ſanè eſt ſententia lib. 3. cap. 21. ſed ſalibus tota aſperſa eſt. *Fortaſſe ergo*, inquit, *laudare te fingis, ſi pugnare non fingis. Nam quomodò fideliter ſimul agas duo iſta, non video, vt & laudes velut amicam, & expugnes velut inimicam. Vnum eorum credimus, ſed elige, quod credamus. Si ex animo pugnas, non ex animo laudas; Si autem ſimpliciter agis in præconio, colludis in prælio*. Et poſtea: *Mallem te fallaciter laudare concupiſcentiam, quam fallaciter impugnare. Tolerabilius enim lingua tua, quàm vita mentitur, tolerabilius ſententia, quàm continentia ſimulatur. Fingis quippe laudem, qua ſis aduerſarius ſententiæ meæ, ſi non fingis caſtitatem, qua es aduerſarius concupiſcentiæ tuæ*. Rurſus capite vltimo eiuſdem libri ſic Iulianum premit: *Quid eſt quod laudas, cum quibus pugnas? Quomodò virtute hoſtes debellare te credam, quos verbo lacerare non audes? Si ambo concupiſcentiam debellamus, quare non ambo vituperamus? Quam te iactas expugnare continentia, quare non vis damnare ſententia?* Quod verò Pelagiani continentiam præcipuè profitebantur, qua contra concupiſcentiam bellum gerebant, Auguſtinus ex ipſorum ſententia continentiam in ſuſpicionem ſimulationis adduci lepidè ibidem inferens addit: *Bellum veſtrum latet, amicitia patet. Ex hoc quod patet, ſuſpectum facis eſse, quod latet. Quid enim vis credamus de bello, quod geritis in operto, quorum amicitiam cernimus in aperto? Quomodò vis, vt arbitremur aduerſus aculeum te dimicare libidinis, cum libros impleas laude libidinis? Verùm ecce vinco ſuſpicionem meam: expugnare te credo, quod laudas, ſed laudare te doleo, quod expugnas*. Præterea lib. 3. cap. 21. *Vis enim vincere concupiſcentiam expugnatione eius, me verò laude eius. Sed ego reſpondeo, ut uincatur, qui laudat, iudicet, qui pugnat. Si enim malum eſt, cur laudat? Si bonum eſt, cur expugnat? Si autem nec bonum, nec malum eſt, ut quid laudat, ut quid expugnat? Quandiù igitur expugnator libidinis eris, tamdiu pro me contrà te ipſum iudex eris. An fortè aduerſus libidinem non certabis, ne in iſto, quod mecum habes, certamine ſupereris, dicens tibi ipſi, meliùs non pugno, quàm oſtendo pugnando malum eſse, quod laudo? Noli obſecro te: Quid enim ſum ego, quem pro magno deſideras vincere, vincat te potius veritas, ut tu libidinem uincas &c*. Quare veluti proſtrato aduerſario inſultat Auguſtinus: *Victoria de te mea illo malo tecum pugnante ſecura eſt*. Lib. 4. cap. 2.

S. Doctor inde etiam Pelagianorum ſententiam expugnabat, quod laudarent illi continentiam, quæ tamen inimica erat concupiſcentiæ, quod non minus eleganter, quam feſtiuè ſæpe obijcit Iuliano. *Duo enim bona, quæ à Deo Patre ſunt, inter ſe pugnare non poſſunt, pugnant autem inter ſe continentia, & concupiſcentia. Quid horum à Patre magis uelis eſse reſponde. Video quas patiaris anguſtias! Faues quidem concupiſcentiæ, ſed erubeſcis continentiæ. Vincat pudor tuus, eoq; uincatur error tuus*. Lib. 4. cap. 13. lepidè idem inculcat cap. 14. *Inter ſe belligerantes tanquam in bello timidus ambas laudare conaris, uelut inimicam metuens habere, quæ potuerit alteram uincere*. Cum Iulianus continentiæ cultorem profiteretur, erat enim Epiſcopus, irridebatur ab Auguſtino, quòd libidinis laudatorem ageret: *Vir fortiſsimus nocturnorum etſi non adminiſtrator, certè exhortator, prædicatorq; bellorum*. Lib. 5. c. 7. Quem tamen ad eam prauam ſententiam deponendam hortabatur: *Rogo te, ſi libido iſta, ut credimus, ſolam tibi ingerit moleſtiam reſiſtendi, nullam uerò exhibet uoluptatem, cur ei quamuis falſæ tam magnam laudis perſoluendam putas eſse mercedem?* Lib. 3. oper. imperf. cap. 76. addens cap. 87. *Nunquid ideo te plus amabit? prorſus falleris, illa non amat hominem, ſed planè ſtimulat, ut amet, quod amare non debet*.

Vtri-

[V]trique S. Augustini argumento duplicem responsionem repositam video. [P]rimis Iulianus dicebat, duo in concupiscentia distinguenda esse: natura- [lem] vim, & pronitatem ad speciem per generationem propagandam, & exces- [sum] eiusdem, quo etiam ad inhonesta, & illicita homines propellit. Illud pri- [mu]m esse bonum, donum Dei, laudabile, nec materiem pudoris: hoc verò [alte]rum esse quid vitiosum, ac vituperabile. Hanc Iuliani responsionem secu- [tus] est Moraines. Alij verò Recentiores, cum eos pudeat, Iuliani verbis lo- [qui], alia via euadere conantur. Dicunt concupiscentiam esse donum Dei, at [cum] aliqua imperfectione, cum omne creatum sit defectuosum: Pudicitiam [aut]em pugnare contra imperfectiones concupiscentiæ, ac eisdem resistere, ha- [rum] erubescere, de his confundi. Ex his tradunt, non inferri, malum esse id, [cui] imperfectiones illæ connexæ sunt: sicuti voluntas est peccabilis ob sui im- [per]fectionem, quia est ex nihilo, & tamen non confundimur de illa, neq; dici- [mu]s eandem esse malam, & vitium naturale. Sed neutra responsio satis est ad [inf]ringendam vim argumentorum Augustini. Primum Iuliani, ac Morainij [resp]onsum sæpè refellit S. Doctor. Lib. 5. con. Iul. cap. 7. *Quid enim*, inquit, [*a*]*diuuat, quòd reprehendere videris eius excessum, cuius approbas motum? Tunc enim* [*exce*]*dit licitum limitem, quando eius motibus ceditur, quia malo resistitur, ne bonum ca-* [*sti*]*tis intereat, si huic malo non resistatur.* Acutè: siquidem est mala eo ipso, [quo]d ad malum impellit; hæc enim est proprietas habitus vitiosi, inclinare ad [actu]m malum. Hinc optimo iure P. Macedo exemplo habitus vitiosi, quem [Sua]rez disp. 44. Metaph. sect. 13. num. 26. negat posse à Deo produci in ho- [min]e, quia Deus ea ratione inclinaret ad malum, eundem Doctorem premit [con]cedentem, concupiscentiam posse à Deo in homine in statu naturæ puræ [pro]duci. Præterea lib. 4. cap. 14. idem Augustinus ait: *Vt non fiat malum ex-* [*pete*]*ndi, resistendum est malo concupiscendi. Duo ergo mala sunt, quorum vnum habe-* [*mus*], *alterum facimus, si ei non resistimus, quod habemus.* Item lib. 3. cap. 20. *Deinde incipis disputare de excessu concupiscentiæ, quem reprehensibilem dicis, quasi* [*ei*]*us moderatione, cū ea benè vtitur coniugatus, equus ipse, qui malus est, & non potius* [*e*]*ius auriga laudandus.* Hinc idem Pater lib. 1. oper. imper. cap. 70. scribit: *Si* [*co*]*nsentis, malum agnosce peccando: si ei resistis, malum agnosce pugnando.* Præte- [rea] lib. 4. eiusdem operis cap. 41. *Ecce ergo dicis, Deum in homine modum instituisse* [*libi*]*dini, cur in eo modo non stat, in quo est diuinitus instituta, sed eum, nisi coerceatur,* [*exce*]*ditur? Quomodò ergo bonum dicitur, quæ vrget, & compellit hominem facere ma-* [*lum*]? Et concludit: *Excessus proinde libidinis in peccato est, sed etiam impulsus in cri-* [*min*]*e*, nempe vitio per modum habitus. Sed nec altera responsio probari po- [test]. Nam imperfectio consistit in priuatione, ac carentia perfectionis, & [actu]alitatis, vis autem concupiscentiæ impulsiua ad malum explicat validio- [rem] causalitem; vnde nequit constitui in sola priuatione, quæ nihil potest cau- [sar]e efficienter, sed vt purus tantùm terminus *à quo*, vt docent Aristotelici. [Qu]are sicuti habitus vitiosus, quò efficaciùs mouet ad actus prauos, maiorem [dic]it intensionem suæ entitatis, ita etiam concupiscentia, quò potentiùs ex- [cit]at ad actus quoscumque inhonestos, maiorem intensionem suæ actualitatis [ost]endit. Præterea eadem responsio refellitur: Quia omnis virtus, seu passio [na]turalis habet aliquos motus bonos, inde enim bonitas naturæ à posteriori [co]gnoscitur. At concupiscentia nullos actus bonos habet, vt probat Augu-
stinus

stinus lib. 4. con. Iul. cap. 2. Nam in sanctis continentibus concupiscentia nullos actus bonos exerit: *Quid ergo*, inquit, *illic agit, vbi malum est, quicquid agit, ac si ei consentiatur, & peragit? Quid ibi agit hæc concupiscentia, vbi nihil boni concupiscitur ex illa? Quid ibi agit libido, vbi nihil boni libebit ex illa?* Lege ibi plura.

Dices Sanctos continentes ab maiorem perfectionem voluntariè sibi interdicere actus bonos concupiscentiæ, quos vxore ducta possent licitè exercere. Hanc responsionem capite illo secundo explodit Augustinus dicens: *Pudicitia coniugalis inhiantem concupiscentiam siue de illicito, siue de licito percipere voluptatem, frænat ab illicito, permittit ad licitum: hoc est bonum, non tamen eius, sed benè vtentis bonum est. Quod autem ipsa concupiscentia facit, siue ad licitum, siue ad illicitum indifferenter ardere, vtique malum est. Hoc itaque malo benè vtitur pudicitia coniugalis.* Et quidem vbique Augustinus constanter docuit coniuges benè vti malo. Quod rursus inde probauit, quia concupiscentia in coniugatis impellit ad malum, excitat in fœminas prægnantes, & in omne libidinosum opus insurgit. *Non importunè*, ait ibidem, *in coniugatis esse dicatur. Si enim summum culmen obtinent pudicitiæ coniugalis, faciunt boni aliquid per illam, quamuis nihil faciant propter illam.* Sanè nusquam S. Doctor vocauit concupiscentiam bonum, sed vbiquè malum dixit, vt planè euidens fiat, secundùm propriam essentiam esse malam, non verò secundùm imperfectionem annexam, vt recentiores illi contendunt. Imò sæpius vrget contra Iulianum, admissa semel concupiscentia ex prima hominis productione eidem inserta, Manichæorum hæresim promoueri, qui cum concupiscentiam esse malum videant, neque Deus bonus mali author statui possit, statim inducunt Deum malum concupiscentiæ malæ conditorem. Ita enim discurrit lib. 1. con. Iul. cap. 8. & seq. lib. 5. cap. 16. & in oper. imperf. lib. 3. cap. 178. 208. 213. lib. 5. cap. 30. lib. 6. cap. 5. & 36. Dabo vnum testimonium ex eodem sexto libro cap. 6. *Tu autem, qui nesciens quid loquaris, obijcis mihi, quòd dicam, Deum creare peccatum, resiste Manichæo dicenti, in discordia carnis, & spiritus inter se contrarias mali, & boni apparere naturas. Vnum est, quod respondemus, vt pestis ista vincatur, hanc scilicet discordiam primi hominis in nostram vertisse naturam: quod tu negando conaris, vt vincant, satisque manifestaris fictus Manichæorum oppugnator, & verus adiutor.* Capite etiam 14. & fusè, & eruditè idipsum deducit. Exemplum autem, quod ijdem Scriptores ex voluntate ob sui nihileitatem, à qua ortum habet, peccato obnoxia, non est ad rem; siquidem voluntas plures actus bonos elicit, qui in suo ordine naturali boni sunt, & laudabiles, vnde & ipsa bona esse cognoscitur. At concupiscentia nullos actus bonos habet, nullos enim ad licitum tantùm terminum exerit, sed ad illicita quæque exæstuat, à voluntate autem in honesta meta illius actus figitur, ita vt ad vetita non prorumpat.

Opponunt Augustinum lib. 1. Retract. cap. 9. dixisse: *Quamuis ignorantia & difficultas* (loquitur de difficultate orta ex concupiscentia) *etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus.* Ergo, inquiunt, ex Augustino laudandus esset Deus, tametsi hominem creasset absque perfecta concupiscentiæ subiectione. In vno hoc *tam claro*, vt aiunt, Augustini testimonio sibi victoriam canunt, cum tamen S. Doctor innumeris locis op-

positum

poſitum aſſeruerit; nec ibidem, vt ipſi perperam arbitrantur, ipſorum ſententiam docuerit. Etenim S. Doctor eo loci contra Manichæos diſputabat, qui dicebant, concupiſcentiam eſſe malam, & impoſſibile eſſe ſine illa hominem produci; & cum à Deo bono creari nequeat, malam quandam naturam omnium malorum productricem commentabantur. Auguſtinus vt eoſdem refelleret, hypotheſim vtramque gratia diſputationis admiſit, nempe hominem cum concupiſcentia creatum, & ſine iſta nequaquam creari potuiſſe, vrgebat verò hæreticos, etiam tunc Deum fore laudandum, nam nulla culpa Dei fuiſſet facere, quod fieri non poterat. Manichæos autem putaſſe, impoſſibile eſſe, condi hominem ſine concupiſcentiæ malo teſtatur S. Doctor lib. 1. con. Iul. cap. 5. & lib. 3. cap. 12. Igitur in illa hypotheſi adhuc eſſet laudandus Deus, vt libro tertio de libero arbitrio ab Auguſtino probatur. Hinc idem ſcribit lib. 1. Retract. cap. 9. *Quæ diſputatio contra Manichæos habenda eſt, qui non accipiunt ſcripturas ſanctas veteris teſtamenti, in quibus peccatum originale narratur.* Poſtea: *Contra Pelagianos autem hoc defendendum eſt, quod vtraque ſcriptura commendat, quam ſe accipere profitentur.* Nempè malum concupiſcentiæ non eſſe à Deo in prima productione homini inſertum, eò quòd *fecerit Deus hominem rectum:* Eccleſiaſtes 7. quod teſtimonium ſæpius inculcat contra Pelagianos lib. 14. de ciuit. Dei cap. 11. lib. 13. cap. 14. lib. de cor. & grat. cap. 6. Epiſt. 105. ad Sixtum: lib. 4. oper. imperf. cap. 44. & alibi. Concupiſcentia autem rectitudinem hominis ſuſtulit, illumque in illicita decliuem, imò præcipitem fecit. At Auguſtinus præter hoc teſtimonium, alterum etiam celeberrimum adhibuit ex cap. 40. Eccleſiaſtici: *Iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum &c.* quod in opere imperfecto in omnibus penè paginis repetit, probans Deum iniuſtitiæ accuſandũ, ſi iugo victricis concupiſcentiæ hominem nulla culpa præcedente aggrauaſſet; id enim ſumma miſeria eſt, ac grauem inde pœnam homo experitur, omnis autem pœna iniuſtè infligitur, ſi nulla eandem culpa merita eſt. Igitur illam hypotheſim, quam agens cum Manichæis diſputationis gratia Auguſtinus admittebat, in libris contra Pelagianos non modò non probauit, verùm etiam ſolidiſſimis argumentis exploſit.

Iulianus plura argumenta congeſſit, vt probaret concupiſcentiam eſſe perfectionem naturalem hominis, eſse bonum, ſolumque eiuſdem exceſsum eſse culpabilem. Lib. 4. oper. imperf. cap. 56. eo vtitur argumento, quòd concupiſcentia ſit perfectio naturalis pecudis, & bonum eiuſdem ad ſpeciei propagationem inſeruiens; vnde eadem quoque dicenda videtur hominis perfectio, quà parte cum brutis ſecundùm gradum ſenſitivum conuenit. Rurſus lib. 1. eiuſdem operis cap. 70. arguit, quia concupiſcentia fuit ante peccatum, ideo enim Adam peccauit, quòd appetitus ſenſitivus eiuſdem vetitum fructum concupiuit. Præterea ſi concupiſcentia eſt pœna peccati, igitur laudanda eſt, bona eſt, honeſta eſt: ſiquidem bonum, atque honeſtum eſt, peccatorem puniri. Ita arguit apud Auguſtinum lib. 5. prioris operis cap. 4. Denique exemplo ciborum probat eiuſdem exceſsum eſse culpabilem; nam vt illi boni ſunt, malus tamen poteſt eſse illorum vſus, ita bona eſt concupiſcentia, licèt malus ſit eiuſdem abuſus. Apud S. Patrem lib. 3. cap. 20. & lib. 1. de nupt. & concup. cap. 19. Reſpondet Auguſtinus ad primum concupi-

ſcentiam in pecude eſse perfectionem, quia eſt conformis eiuſdem naturæ, nec repugnat ſpiritui in brutis. In homine autem dicit defectum, vitium, ac corruptionem naturæ, vnde ait lib. de pec. orig. cap. 40. *Tantæ namq; excellentiæ eſt in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis natura ſit pecoris.* Et lib. 4. oper. imperfecti cap. 56. *Sic ergo*, inquit, *in libidine agnoſce, & pecoris naturam, & hominis pœnam, ſi animam non habes Aſininam.* Vbi etiam notat concupiſcentiam in brutis non inhiare in prægnantes, & in actus contra naturam, vti facit in homine; vnde peior longè eſt in homine libido, quàm in brutis. Ad ſecundum reſpondet ibidem negando in terreſtri paradiſo actum concupiſcentiæ præceſſiſse actum voluntatis comedendi pomum vetitum. Do eiuſdem verba: *Præceſsit*, inquit, *mala voluntas, qua ſerpenti ſubdolo crederetur, & ſecuta eſt mala concupiſcentia, qua cibo inhiaretur illicito. Ac per hoc quamuis iam vtraque mala eſſet, tamen voluntas cupiditatem, non voluntatem cupiditas duxit, nec præceſsit voluntatem, nec reſtitit voluntati.* Ad tertium negat illationem; etenim concupiſcentia, prout eſt pœna, honeſtè à Deo intenditur, at mala eſt reſpectu hominis, cui infligitur; ita mors mala eſt homini, bona reſpectu Dei illam decernentis in pœnam peccati. Addit exemplum de cæcitate cordis, qua Deus vti iudex in pœnam præteritorum criminum punit delinquentes, quibus tamen illa eſt maximum malum, & concludit: *Proinde omnia, quæ pro hac tua cæca, & inconſiderata opinione dixiſti, qua carnis concupiſcentiam eo ipſo, quòd eam pœnam diximus eſſe peccati, non ſolum non vituperandam, uerùm etiam laudandam putaſti quamlibet prolixa diſputatione in eo fueris immoratus, euanuiſse certiſsimum eſt.* Ad 4. reſpondet idem Auguſtinus lib. 3. con. Iul. cap. 20. *Ita enim*, inquit, *non intelligis quid loquaris, vt non vides creaturam panis, & vini non concupiſcere aduerſus ſpiritum, ſed ipſam potiùs inhoneſtè à malè vtentibus concupiſci, & ea forinſecus in noſtrum corpus intrare.* Hinc neminem pudet, in propatulo comedere, vti olim Romanorum mos fuit, at licitè concupiſcentia palam vti coniuges erubeſcunt, vt planè appareat, malam eſse concupiſcentiam, cum vel licitus eiuſdem vſus pudorem incutiat. Videatur S. Pater lib. 1. ad Bonifacium cap. 16.

Obijciunt Recentiores contra eandem S. Doctoris ſententiam. Motus concupiſcentiæ præueniunt rationem, quia ſunt ante omnem electionem, ergo concupiſcentia non eſt omnimodè ſubiecta rationi, cum habeat motus ante omnem actum illius. Rurſus inquiunt: Homo appetitu rationali fertur in honeſta, appetitu ſenſitiuo; ſeu concupiſcentia fertur in delectabilia, ergo vehementiori impetu iſta inhiat in delectabilia, quàm ille in honeſta; ſiquidem cum obiecta honeſta repræſententur per ſpecies alienas, minus mouent, quàm delectabilia, quæ per ſpecies proprias de præſenti ſenſum alliciunt. Denique inſtant: Nullum, quod eſt debitum naturæ eſt amiſſum per peccatum, atqui eſt amiſſa ſubiectio partis inferioris reſpectu appetitus rationalis, igitur ea ſubiectio non eſt perfectio debita naturæ. Hæc tamen olim ab Auguſtino diluta ſunt. Reſpondet ad primum, quòd in pœnam tantùm peccati motus concupiſcentiæ præueniunt deliberationem appetitus rationalis; vnde ſi homo non peccaſſet, motus appetitus ſenſitiui præceſſiſsent quidem voluntatis actus, non illi quidem vim inferendo, ac rationem grauiori impetu præoccupando, illamque abſorbendo, vti de facto contingit, ſed ſuauiter alliciendo, quod & in paradiſo accidit, vbi *non voluntatem cupiditas duxit, nec præceſsit voluntatem*

lunta-

luntatem, nec reſiſtit voluntati: lib. 1. oper. imperf. cap. 70. Ad ſecundum negatur conſequentia, etenim rectus ordo exigit, vt inferius à ſuperiori, non verò ſuperius ab inferiori moueatur. Vnde optima hominis conſtitutio petit, vt pars eiuſdem ſuperior pleno iure in inferiorem vtatur, non verò vt iſta illam ſibi ſubiuget, ac ſupplantet. Pertinet autem ad hominis pœnam, ac miſeriam, vt more pecudum fortiùs à delectabili trahatur, quàm ab honeſto, & hoc prouenit ex ignorantia, quod alterum ex peccato originali in humanum genus deriuatum vitium eſt, neque enim ſi perfectè honeſtum repræſentaretur voluntati, ab iſta dimitteretur delectabili electo. Itaque in illa præponderantia, & maiori vi in trahendo, quæ ineſt delectabili ſupra honeſtum in ſtatu naturæ lapſæ, pars rebellionis appetitus ſenſitiui contra rationalem conſiſtit. Porrò hæc ſcribit Auguſtinus lib. 5. con. Iul. cap. 3. *Si prudenter hic ſaperes, profectò eſſe iniquitatem videres, quà pars inferior hominis repugnat ſuperiori, atque meliori.* Tertium argumentum nullum eſt, nam in ſententia Auguſtini falſum eſt, poſt primum peccatum naturalia manſiſse integra, homo enim per peccatum fuit ſpoliatus gratuitis, & læſus inſuper in naturalibus, quod ex parabola peregrini Ierichontini Lucæ 10. ſuadetur integro ferè volumine à Florentio Conrio Archiepiſcopo Thuamenſi. Teſtimonia verò Auguſtini in eandem rem indicat P. Macedo in Cortina theſi 34. & lib. 4. de clauibus Petri in contr. de pec. orig. cap. 12. vbi validè pro S. Doctoris ſententia decertat.

Vnum obſtare videtur, quod acerrimè vrgent Recentiores. Etenim damnata eſt hæc propoſitio Baij 55. *Deus non potuiſſet talem ab initio creare hominem, qualis nunc naſcitur.* Quare potuit Deus condere hominem in ſtatu naturæ puræ ſubiectum concupiſcentiæ, qualis modò naſcitur. De his propoſitionibus Baij variè ſentiunt Theologi. Pater Vaſquez magni inter Recentiores nominis 1. 2. diſp. 190. cap. 18. proponit verba bullæ, quæ eiuſmodi ſunt: *Quas ſententias ſtrictò coram nobis examine ponderatas quanquam nonnullæ aliquo modò ſuſtineri poſſent, in rigore tamen, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectiuè, & quæcunque ſuper ijs verbo, ſcriptoque emiſſa præſentium authoritate damnamus.* De qua cenſura ita idem iudicat. *Multas ex illis propoſitionibus continentes acre iudicium, quo Doctor ille aliorum opiniones criminabatur, damnari tantùm, vt ſcandalo, & offendiculo patentes, & hac ratione ſolùm prohiberi, nam & audacia, nimiaque arrogantia in aliorum ſententijs malignè vellicandis, ac lacerandis non parum ſcandali afferre ſolet, à quo docti, & prudentes Theologi in ſuis ſcriptis abſtinere deberent.* Hæc autem confirmat locupletiſſimo teſtimonio Cardinalis Franciſci Toleti, qui in cauſa Baij Louanium ab Apoſtolica Sede delegatus fuit. Quare cum Baius Pelagianæ hæreſeos incuſaret aſserentes, hominem talem potuiſse à Deo creari, qualis modò naſcitur, hinc ob infamiæ notam, quam oppoſitæ ſententiæ authoribus inurebat, eiuſdem propoſitio cenſuræ ſubiecta eſt. Hoc autem patet ex cenſuris eiuſdem, quæ in eadem bulla referuntur v. g. propoſ. 37. ait: *Cum Pelagio ſapit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.* Quam ſententiam defendit Vaſquez 1. 2. diſp. 190. cap. 18. vbi teſtatur cenſuram Baij, non verò aſsertum eſse ab Apoſtolica Sede damnatum, cum in Arauſicano canone 22. dicatur: *Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum.* Præterea propoſ. 13. ita ſcribitur:

Pelagij sententia est: opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est regni cælestis meritorium. Quare cum Louaniensis Scriptor oppositam sententiam de creatione hominis cum concupiscentia ab authore naturæ inserta Pelagianismi dubio procul de more incusaret, meritò ab censuram eiusdem propositio vti scandalosa proscripta est. Rursus in bulla Baij propositiones dicuntur damnari *respectiuè*, nempè, *in proprio verborum sensu ab assertoribus intento.* Propositio illa 55. damnatur *respectiuè* ad propositionem 27. quæ est: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis eius conditio.* Quasi subiectio concupiscentiæ non fuerit ex dono Creatoris, sed ex exigentia naturali humanæ substantiæ, tanquam propria passio eiusdem, quod falsum est. Nam hæc duo distinguenda sunt: Concupiscentiæ subiectionem datam primo homini ex exigentia rei creatæ, vel ex pura puta decentia. Primum enim negatur, alterum à nobis asseritur; & hoc patet ex Augustino scribente lib. 3. con. Iul. cap. 11. *In natura hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum.* Scio eundem lib. 2. de pec. mer. & remiss. cap. 22. hæc scribere de primis parentibus: *Quamuis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illò aduersum se moueri sentiebant. Faciebat quippe hoc* ORDO IVSTITIAE, *vt quia eorum anima famulum corpus à Domino acceperat, sicut ipsa eidem Domino suo, ita illi corpus eius obediret, atque exhibèret vitæ illi congruum sine vlla resistentia famulatum.* Vbi nomine iustitiæ non rigorosum debitum in natura humana fundatum intellexit, sed ex decentia solius Creatoris deriuatum. Rursus sciendum est, aliquas propositiones æquiuocas modò ab Ecclesia reijci, modò approbari. Hoc ostendimus lib. 2. hist. Pelag. cap. 20. de illa propositione: *Vnus è Trinitate passus est*, quam Hormisdas reiecit, at Ioannes II. Vigilius, ac Synodus V. vti Catholicam definiuerunt. Etenim in sensu Eutychianorum damnata fuit, quasi Verbum in natura diuina passum diceretur, & licèt alij adderent *passū carne*; attamen cum ob affinitatem cum hæresi Euthychetis suspecta esset, iure S. Hormisdas eandem approbare recusauit. Baius propos. 74. hæc tradidisse dicitur: *Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum est.* Quod falsissimum est, nunquam enim ipsamet concupiscentia est peccatum, vt ex Tridentina Synodo constat. Quare propositio illa Baij non solùm ob censuram damnata est, verùm etiam quòd Hæreticorum recentium errori à Tridentinis Patribus damnato concineret; illi enim mordicus sustinent concupiscentiam esse peccatum, vt patet apud Bellarminum lib. 5. de amiss. grat. cap. 5. in quo errore propositio 55. Baij, quòd concupiscentiam attinet, fundatur, à cuius tamen damnato sensu longo interuallo distamus; non enim dicimus, Deum non potuisse condere hominem cum concupiscentia rebelli, quòd illa sit formaliter peccatum, sed quia licèt ipsa peccatum non sit, est tamen ad peccatum inclinans, & quidem vehementiùs, quàm quilibet alius habitus vitiosus ab homine contractus. Profectò thesis illa Baij, hominem non potuisse à Deo produci, qualis modò nascitur, iuxta amplam eiusdem expressionem vera est, quis enim dixerit, Deum posse condere hominem cum peccato originali, cum quo modò nascitur? Hoc enim erat illud absurdum, quod Pelagiani contra Orthodoxos vrgebant, Deum esse authorem peccati, si eo infectus homo nascebatur. Et quidem Martinus de Esparza insignis nostræ ætatis Theologus quæst. 10. de gratia hæc scribit:

Concu-

Concupiſcentia poſt peccatum ita eſt ſoluta, ut regnet in carne peccati, hoc eſt, obtineat prædominium aduerſus rationem, præponderante eius inclinatione in malum, atq; in perniciem, & damnationem hominis inclinationi rationis ſuperioris in bonum honeſtum, atque in ſalutem, & ultimam felicitatem eiuſdem hominis. Quod tantum, ac tam grande malum occupationis regni per partem inferiorem aduerſus partem ſuperiorem nequaquam adfuiſſet in ſtatu puræ naturæ. Quare ex huius Scriptoris ſententia non potuit condi homo à Deo in ſtatu naturæ puræ cum concupiſcentia rationi prædominante, atq; in eandem vim legislatiuam exercente, vt ibidem ad 6. loquitur, cumtamen homo de facto tali concupiſcentiæ ſubiectus naſcatur. Hactenus de ſenſu illius 55. propoſitionis Baij.

Quæri poteſt, an S. Doctor admiſerit vti poſſibilem concupiſcentiam rationi ſubiectam, ita vt non ſecundùm ſe, ſed ſecundùm prædominium ſupra rationem eandem ſolummodò primo homini in ſui conditione inſeri potuiſſe negauerit. Reſpondeo Auguſtinum ſenſiſſe concupiſcentiam ſecundùm ſe eſſe vitium, & non ſolùm eſſe vitiatam. Ita illam pronunciauit *vitium, quod non eſt ex Deo* lib. 1. de nupt. & concup. cap. 23. Idem habet lib. 2. cap. 34. & paſſim contra Pelagianos. Attamen hoc ſibi ſufficere dicebat, ſi hæretici ſaltem concederent, eandem eſſe vitiatam, inde enim peccati originalis vulnus ſtatim apparebat. Scribit S. Doctor contra Iulianum lib. 2. proximè laudato cap. vlt. *Et ſi non vult concedere vitium eſſe libidinem, dicat ſaltem per illorum hominum inobedientiam etiam ipſum vitium eſſe carnis concupiſcentiam, vt illa, quæ obedienter, & ordinatè moueretur, nunc inobedienter, inordinatèq; moueatur &c.* Et lib. 5. con. Iul. cap. 5. ait: *Sed quod dicis, etiam genitalia ſeruire animi imperio, nouam quandam libidinem dicis, aut fortè nimis antiquam, qualis & in paradiſo eſſe potuiſſet, ſi nemo peccaſſet.* Et lib. 2. oper. imperf. cap. 122. ſcribit de concupiſcentia: *Aut ergo nulla ibi erat, aut voluntatem mentis nec præcedebat, nec excedebat.* Idem repetit lib. 4. cap. 56. & lib. 4. prioris oper. cap. 5. & 14. Cæterùm S. Doctori conſtans ſententia ſtetit, nullam fuiſse concupiſcentiam in primo homine ante peccatum non modò ſecundùm illam vim tyrannicam ſupra rationem, ſed nec vllam omninò licèt rationi ipſi ſubiectam. Probatur hoc ex lib. 4. con. Iul. cap. 11. vbi ait: *Quis enim negat futurum fuiſſe concubitum, etiamſi peccatum non præceſſiſſet? ſed futurus fuerat, ſicut alijs membris, ita etiam genitalibus voluntate motis, non libidine concitatis; aut certè etiam ipſa libidine, vt non nos de illa nimiùm contriſtemus, non qualis nunc eſt, ſed ad nutum voluntatis ſeruiente.* Lege cap. 14. Et lib. 5. cap. 7. his aduerſarios vellicat: *Sed ecce non vobiſcum de libidinis abſentia, præſentiaue contendimus, nec dilectionem, quam debere vos ei videmus, offendimus, ſaltem ipſam ſubdite voluntatis imperio in illo felicitatis loco.* De hac ipſa re agit S. Doctor lib. 1. ad Bonifacium cap. 17. vbi quatuor modos aſſignat, quibus nuptiarum fœcunditas perfici potuiſset, quorum duo poſtremi ſunt: *Aut tunc ad nutum voluntatis libido conſurgeret, quando eſſe concubitum neceſſarium caſta prudentia præſenſiſset: aut nulla omnino exiſtente ibi libidine, vt cætera membra quæque ad opera ſua, ſic ad opus proprium etiam genitalia iuſsis volentium ſine vlla difficultate ſeruiſsent.* Poſtea de his duobus ait: *Duarum verò reliquarum quamlibet elegeritis, non eſt aduerſus vos vlla contentione laborandum. Etſi enim quartam nolueritis eligere, vbi eſt omnium obedientia membrorum, ſine vlla libidine ſumma tranquillitas, quoniam iam vos et fecit veſtrarum diſputationum impetus inimicos, illud vobis ſaltem*

place-

placebit, quod tertio loco poſuimus. Legendum eſt integrum caput, inde enim euidenter colligitur, S. Doctorem cenſuiſſe, nullam fuiſſe in terreſtri paradiſo concupiſcentiam, eamq; ſubiectam voluntati diſputationis tantùm gratia admiſiſſe, ne aduerſarios *de illa nimiùm contriſtaret*, vt ex eodem proximè recitauimus. Hæc Auguſtinus de concupiſcentia ſcripſit, probans ex illo 1. Io: 2. 16. *Concupiſcentia carnis non eſt ex Patre*. Quem textum de actibus vetitis concupiſcentiæ Pelagiani interpretabantur. Quam verò abſurdam eorundem opinionem S. Pater arbitraretur ex ijs, quæ ſcribit lib. 4. oper. imperf. cap. 69. colligitur: *Non igitur*, inquit, *cauentur opera mala, niſi frænetur concupiſcentia mala, quæ à te HORRENDA IMPVDENTIA, vel potius AMENTIA dicitur bona. Nec erubeſcis, nec horreſcis, te ad TANTVM DEDECVS perueniſſe, vt nemo liberetur à tuo malo, niſi non conſentiat tuo bono. Concupiſcentia igitur carnis, qua cupiuntur, quæ prohibentur, non eſt à Patre. Fruſtra putas, uel potius uis putari, ubi hoc Ioannes Apoſtolus dixit, concupiſcentiam carnis poſitam pro luxuria. Prorſus ſi non eſt à Patre luxuria, nec illa eſt à Patre, cui ſi conſentiatur, concipit, paritq; luxuriam. Nam motibus ſuis quibuslibet obtinere quid conatur quæſo, niſi ad luxuriam peruenire? Quomodò ergo eſt bonum, quæ peruenire conatur ad malum? Quomodò eſt noſtrum bonum, quæ nos ad malum compellit*. Lege ibidem.

§ III.

Vtrum S. Auguſtinus exceſſerit, deducens peccati originalis reatum ex innumeris humanæ uitæ miſerijs. Insigne D. Thomæ pro Auguſtiniana ſententia teſtimonium.

PErgo ad alterum S. Auguſtini exceſſum. Etenim ille, quò Pelagianos confutaret, non ſolùm è ſacris arcanis teſtimonia petiuit, ſed vt erat ſubtili, ac prompto ingenio, rationibus etiam naturali lumine manifeſtis vſus eſt. Inter cætera argumenta celeberrimum inuenit magnus Doctor, quo peccatum originis perſuaderet, deducens nempe illud ab infinitis humanæ vitæ miſerijs. Ita appellans illam Eccleſiaſtici ſententiam cap. 40. initio *Iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de uentre matris eorum*, arguebat ad ſaluandam Dei iuſtitiam, aliquod in naſcentibus crimen aſſerendum eſſe, ne tot miſerijs puniri innoxij crederentur. Hoc argumentum vbique in Auguſtini non dicam libris, ſed librorum paginis occurrit. Lib. 6. oper. imperf. cap. 36. has ſententias conglomerat. *Omnis autem pæna hominis, quid eſt, niſi pæna Dei imaginis, quæ ſi infertur iniuſtè, profectò à quo infertur iniuſtus eſt. Quis porro dubitet, quod iniuſtè inferatur pæna imagini Dei, niſi hoc culpa meruerit?* Et cap. 27. *Iuſtus eſt Deus, quod aſsiduè contra te dicis, & neſcis, iuſtus eſt, inquam, Deus, & ideo naſcentes nec faceret, nec fieri fineret miſeros, niſi noſſet reos*. Item. *Ipſi nullum, ſicut putatis, trahentes peccatum immeritas, ſi hoc ita eſt, procul dubio ſuſtinent pænas. Vbi eſt iuſtitia Dei, quam ſi cogitares, numquam crederes, ſine ullo merito peccati originalis tam miſeros eſſe naſcentes*.

Reſpondet Moraines diſp. 13. num. 106. Auguſtinum à miſerijs vitæ humanæ peccatum originale probantem *exceſsiſſe uidelicet feruore diſputationis abreptum, & odio hæreſis Pelagianæ ad contrarium extremum declinaſſe, neque hac in parte*

doctri-

doctrinam eius approbaſſe Eccleſiam. Placet quòd non dixit *interdum* declinaſſe ad extremum, vbiq; enim declinaſſe dicendus eſſet, nam illud argumentum *tam ſæpè dictum, ſæpiuſq; dicendum* vocat cap. 23. lib. 6. laudati. Quare Auguſtinus ſciens, prudens, volens ea ratione vſus eſt, non diſputationis æſtu, ac furore percitus, vt aduerſarij opponunt. Imò Pelagiani idem argumentum euadere totis viribus conati ſunt, vt patet ex Iuliano libro eodem cap. 25. vbi Auguſtinianam ratiocinationem irridens: *Verùm quid nos*, inquit, *tam obſtipæ veritatis ſolius rationem ſequendam putamus, cum inimicorum noſtrorum phalanx ipſis innitatur rerum periculis, & inſurgat in nos ærumnarum inimica ſuffragijs, vult quippe pudore coeuntis, dolore parientis, ſudore laborantis tranſmiſsionem culparum, & pœnarum in ſemina comprobare, vt his videlicet ſignis difficilium partuum, agricolarum ſudantium, & diuiſorum noualium crimen naturale credatur, cuius merito per tot incommoda genus exerceatur humanum*. Igitur de hoc argumento Pelagianos inter, ac Auguſtinum ex propoſito controuerſia fuit, cum præſertim Auguſtinus omnia ſoluerit, quæ ad illud infringendum Iulianus oppoſuit, vt palam fit ex libro ſexto operis laudati. Quod verò ſcribunt Eccleſiam hac in re non approbaſſe Auguſtini doctrinam, ipſorum eruditionem pandit, qui eandem & Romani Pontificis, & Synodorum decretis conſecratam fuiſſe non animaduertunt. S. Gelaſius Papa in epiſtola 7. ad Epiſcopos per Picenum contra Senecam quendam Pelagianum eodem Auguſtini argumento vtitur ad probandum originale peccatum: *Ideo*, inquit, *de felicitatis ſuæ claritate ſecluſus, atq; ad ſpinas, & tribulos, miſeriaſq; multiplices cæleſti voce damnatus eſt, quæ vtiq; pœna iuſti iudicij tam grauis, & aſpera in bono perſeueranti nullatenus eſſet inflicta, &* NISI MALO NON CONVENIENTER ILLATA *probaretur*. En Auguſtini voces fideli Echo redditas ab Apoſtolica Sede. Sed hoc ipſum Synodus Patrum Africanorum in Sardinia exulum in libro de Incarnatione, & gratia cap. 14. docet: *Si qui ergo*, inquiunt, *mortem ſolam, vt non etiam peccatum ex homine primo tranſijſſe in genus humanum nituntur aſſerere, mirum ſi non intelligunt, quibus ſententiæ ſuæ laqueis obligentur. Primò quia Deum dicunt iniuſtum in eo, quod mori faciat paruulos, quos nulla volunt iſti originalis peccati contagione pollutos*. Item. *Qua igitur iuſtitia Deus iuſtus infantibus ſine peccato naſcentibus ingerit pœnam, in quibus pœnæ non inuenit cauſam? &c.* Præterea Synodus II. Arauſicana canone 2. ait: *Si quis ſoli Adæ præuaricationem ſuam, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantùm corporis, quæ pœna peccati eſt, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ, per vnum hominem in omne genus humanum tranſiſſe teſtatur, iniuſtitiam Deo dabit*. Igitur qui maximam miſeriarum, nempe mortem ſine peccato homini accidere dicit, iniuſtum facit Deum, quod eſt S. Auguſtini argumentum. Hunc textum Arauſicanum nonnulli videre, quare reſpondent, mortem ſub ratione pœnæ non potuiſſe infligi homini ſine culpa citra Dei iniuſtitiam, at potuiſſe Deum citra iniuſtitiam condere genus humanum in ſtatu naturæ puræ ſine immortalitatis dono morti naturali ſubiectum. Sed hæc reſponſio nulla eſt. Nam Pelagiani dicebant, mortem eſſe naturalem homini ex eiuſdem corporea compoſitione, nec illi tanquam pœnam infligi, contra quos ex Auguſtino colligit Arauſicana Synodus, ſi mors corporis ſine peccato tranſijt in poſteros, Deum fieri à Pelagianis iniuſtum. Quòd enim mors eſſet malum ſub ratione pœnæ, erat conſequentia illata contra hæreticos; quà talis enim ſup-

ponit

ponit necessariò peccatum, à quo per denominationem extrinsecam dicitur pœnalis. At Patres ex ipsa grauitate mortis, ac cæterarum illam præcedentium miseriarum malum esse illam grauissimum vrgebant, vt inferrent, non nisi in pœnam potuisse iustè infligi, alias supposuissent in antecedente, quod erat à Pelagianis absolutè negatum.

Subscribunt eidem argumento alij Patres. S. Prosper con. Collat. cap. 20. *Nimis enim impium est hoc de Dei sentire iustitia, quòd à præuaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos. Patet ergo culpa, vbi non latet pœna, & societas peccati convincitur de communione supplicij, vt quod est humanæ miseriæ, non de institutione creatoris, sed de retributione sit iudicis.* D. Anselmus lib. de conc. Virg. & pec. orig. cap. 13. *Ea ipsa ratione*, inquit, *qua non debuit Deus Adam facere nisi iustum, nec aliquo debito, siue incommodo grauatum, apertè mens rationalis cognoscit eum, quem similiter propria voluntate, & virtute procreauit alicui malo subditum fieri non debere, quoniam nimis inconueniens est omnipotenti, ac sapienti Dei bonitati, talem facere rationalem creaturam sola propria voluntate de materia, in qua nullum est peccatum.* Item lib. 2. *Cur homo Deus* cap. 2. ait: *Sapientiæ, & iustitiæ repugnat, vt cogeret mortem pati sine culpa, quem iustum fecerat ad æternam beatitudinem.* Præterea antiquissimus author Hypognosticon lib. 2. initio eodem modo discurrit: *Hac nos pœnæ sententia colligatos ipsa sibi humana natura totum per Orbem terrarum diffusa testimonium perhibet, dum se paternis cruciatibus sanctæ legis testimonio peruidet laborare. Quod qua iustitia, si hæredes parentum peccati non sumus, patimur?* Lege ibi plura. Rursus lib. 5. inter cætera ait: *Secundùm errorem vestrum Deus, qui talem fecit naturam, vt pœnalibus anima passionibus conuexetur, crudelis est, aut certè iniustus, vt innocentiam sanctam, & nullius penitus erroris obnoxiam tantis permittat vrgeri periculis, & in ipsis nonnumquam vita priuari.* Et quidem Augustinus lib. 4. con. Iul. cap. 12. referens sententias eorum, qui nescientes originale peccatum ex miserijs hominum Dei æquitatem accusarunt, ait illos rem vidisse, causam nesciuisse, cum alij in vita superiore peccasse animas dicerent, vnde ad miserias subeundas in pœnam nasci iterum cogebantur, de quibus in fine eiusdem libri eruditè discurrit. Ex quibus patet Philosophos plerosque lumine naturali cognouisse, hominem innocentem iniustè tantis miserijs affligi. Quare argumentum illud Augustini ad stabiliendum peccatum originis non solùm probatum fuit Ecclesiæ, verùm etiam ipsis gentilibus, quoad reatum saltem peccati, adeo vel solo lumine naturali est manifestum, atque apertissimum. Vnde magnus ille Bellarminus cum pro opposita sententia plura adduxisset lib. 6. de Amiss. grat. cap. 15. in fine hæc doctissimè iuxta, ac sincerè scripsit: *Omnino enim verisimile est, non fuisse Deum Optimum, & nostri generis amantissimum conditurum hominem tam miserum, quàm nunc est, nisi peccati nostri magnitudo tale supplicium meruisset.* Quæ confirmat opinione Ethnicorum ex Augustino citato. Itaque quod ex amore erga homines, & sua ipsius bonitate nunquam Deum facturum fuisse Ballarminus docuit, id Augustinus cum tot Patribus ex Dei iustitia fieri non posse affirmauit. Quod si Recentiores & Gelasij, & aliorum veteris Ecclesiæ Auctorum testimonia aliqua interpretatione adhibita vtcumque explicare conabuntur, idem precamur erga Augustinum faciant, cuius vnius vocibus illi locuti sunt. At si cæteros etiam æstu disputationis abreptos veritatis metam excessisse pronunciabunt, eorum voces surda aure

præte-

Præteribimus, Augustino tot testibus doctissimis, ac sanctissimis astipulantibus. Neque instent damnatam esse, hanc Baij propositionem: *Non potuisse Deum condere ab initio hominem, qualis modò nascitur.* Nam reponitur cum Gregorio Ariminensi 1. d. 42. q. 1. art. 2. ad arg. con. 2. concl. *Deus non potest de iustitia, quæ potest de potentia.* Ita nullà est impossibilitas, Iudam in cœlum trahi, sed id contra Dei iustitiam est. Quare licèt sit possibile potentiæ, non est possibile iustitiæ, talem condi hominem, qualis modò nascitur; in priori verò tantùm sensu qui negat, cum damnata Baij propositione sentit. Et certè, vti superiùs dicebamus, Deus ab initio non potuit condere hominem cum peccato originali, cum quo modò nascitur. Alius ergo debet esse illius propositionis damnatæ sensus, qua de re plura §. superiori dicta sunt, quæ iterum repetere non vacat.

Hoc igitur S. Augustini argumento & Apostolica Sedes, & tot Patres vsi sunt, ac præsertim vtraque Synodus & Sardiniensis, & Arausicana, vt iam satis pateat Morainij ignorantia, aut temeritas, qui vel id ignorauit, vel vnà cum Augustino tot, tantosque Patres excessus crimine inuoluit. Sed age, cum homine Scholastico omnium Scholasticorum Principis testimonio pugnemus. Is est Magnus Augustini discipulus, ac nobilissimæ Scholæ Maximus Magister S. Thomas, qui scribit Augustinum SATIS PROBABILITER ex miserijs vitæ humanæ peccatum originale deduxisse. Igitur Angelicus Præceptor 4. con. Gentes cap. 52. initio docet miserias humanæ naturæ esse quædam probabilia signa peccati originalis, & subdit: *Posset tamen aliquis dicere, huiusmodi defectus tam corporales, quàm spirituales non esse pœnales, sed naturales defectus ex necessitate materiæ consequentes. Necesse est enim corpus humanum, cum sit ex contrarijs compositum, corruptibile esse, & sensibilem appetitum in ea, quæ sunt secundum sensum delectabilia, moueri, quæ interdum sunt contraria rationi &c.* Quæ ipsissima est responsio, quam Recentiores argumento S. Augustini applicant. Verùm statim illam infringit Angelicus his verbis: *Sed tamen si quis rectè consideret,* SATIS PROBABILITER *poterit æstimare, diuina prouidentia supposita, quæ singulis perfectionibus congrua perfectibilia coaptauit, quòd Deus superiorem naturam inferiori ad hoc coniunxit, vt ei dominaretur, & si quod huius dominij impedimentum ex defectu naturæ contingeret, eius speciali, & supernaturali beneficio tolleretur, vt scilicet cum anima rationalis sit altioris naturæ, quàm corpus, tali conditione credatur corpori esse coniuncta, quòd in corpore aliquid esse non possit contrarium animæ, per quam corpus viuit.* In quam rem cum nonnulla alia dixisset concludit: *Sic igitur huiusmodi defectus quamuis naturales homini videantur, absolutè considerando humanam naturam ex parte eius, quod est in ea inferius, tamen considerando diuinam prouidentiam, & dignitatem superioris partis humanæ naturæ,* SATIS PROBABILITER *probari potest, huiusmodi defectus esse pœnales, & sic colligi potest humanum genus peccato aliquo esse infectum.* Hæc S. Thomas, quem cum tot sapientissimi, ac subtilissimi Doctores sequantur, iam videtis quos, quantosue asseclas habet illa Augustini ex miserijs humanæ vitæ peccati originalis *satis probabiliter* posita illatio. Sed nec defuere Scriptores è Societate, qui Augustino ea in sententia manus darent, vnus audiatur Ioannes Bagocius lib. 5. demon. dogm. Christ. disp. 8. cap. 5. sect. 2. in titulo quærit: *An foret iniustus Deus, si cogeret hominem sine reatu culpæ mori.* Respondet: *S. Augustinus, & alij eius discipuli, ipsique Patres cano-*

num Arausicanæ Synodi aiunt, Deum non potuisse hominem nisi culpæ reum necessitati moriendi addicere, voluntque, si id Deus faceret, fore iniustum, quia pœnam non merenti infligeret. Et cap. 7. sect. 3. ait: *Fateor quoque Deum de potentia per bonitatem, & sapientiam ordinata nullo peccato permisso, non potuisse velle hominem morti obnoxium, & cum prauitate concupiscentiæ carnalis creare.* Hæc ille non exiguæ inter Recentiores famæ, qui postea insignibus Thomæ Augustini nominibus assumptis contra Iansenium scripsit.

§. IV.

An S. Augustinus disputans de virtutibus infidelium excesserit?

IDem Morainius rigidiorem existimans S. Doctoris sententiam de virtutibus infidelium hæc scribit disp. 19. num. 35. *Dicit disputando contra Pelagianos, qui cum nimis extollerent vires naturales liberi arbitrij, affirmarentque sufficere sine gratia non modò ad virtutes naturales quascunque, sed etiam ad salutem, Augustinus vt illos ab eo errore abducat, in contrarium extremum æstu disputationis abripi interdum videtur.* Sed eundem lapidem hic censor offendit, nam de virtutibus infidelium non æstu disputationis impulsus S. Doctor disseruit, sed ab aduersarijs in eam arenam prouocatus, libenter, & animosè descendit. Etenim Pelagiani, vt probarent posse hominem sine gratia benè operari, exempla infidelium producebant, quos asserebant sine Dei gratia pluribus virtutibus floruisse. Audiatur S. Pater lib. 4. con. Iul. cap. 3. *Soletis enim negantes Dei dona esse virtutes, quibus rectè viuitur, & eas naturæ, voluntatique humanæ, non gratiæ Dei tribuentes, hoc vti argumento, quòd eas nonnumquam habeant infideles &c.* At Augustinus ibidem per septingentos, & ampliùs versus probat, virtutes infidelium habuisse bonitatem tantùm ciuilem, ac fuisse specie tenus apud homines laudabiles, illo præsertim ad Romanos 14. testimonio vsus: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Vnde cum de operibus infidelium tanto labore, ac studio Augustinus cum Pelagianis disputauerit, ac ibidem omnem aduersarijs aditum subtilissimis argumentis præcluserit, non æstu disputationis id protulit, sed post longam rei difficillimæ meditationem, ac seriam quæstionis totius considerationem. Duo autem S. Doctor asseruit: Primum nullas in infidelibus ex solius liberi arbitrij viribus virtutes reperiri: alterum, si quæ in eisdem virtutes fuerint, easdem nequaquam ipsorum voluntati, sed diuinæ gratiæ adscribendas esse. Scio plerosque Scholasticos, quod primum illud attinet, ab Augustini sententia recessisse. Illi autem iuxtà Aristotelis Ethicam de virtutibus disputarunt, cum tamen philosophos humanæ naturæ debilitas ex originali labe deriuata latuerit, ac in summi boni cognitione longiùs à veritate exorbitauerint. At Augustinus ex sacris literis, nec non excelsiori, ac subtiliori Theologia suam ipsius sententiam deduxit. In eo verò Augustinianæ sententiæ cardo versatur, quòd virtutes à vitijs non officio, sed fine discernuntur. Audiatur Augustinus lib. 4. laudato contra Iulianum: *Noueris itaque,* inquit, *non officijs, sed finibus à vitijs discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est: finis verò propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, vbi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare* conuin-

conuincitur. Hoc probat ibidem exemplo auarorum, qui virtutibus moralibus studere se fingunt, quæ tamen in vitia desinunt, quòd auaritiæ ancillantur. Vnde non est attendenda sola substantia operis in speciem boni ex obiecto, sed finis quoque considerandus venit, propter quem idem opus elicitur. His autem fusiùs ibidem ab Augustino probatis, idem conatur euincere, in infidelibus non fuisse veras virtutes, quia easdem humanæ laudi, ac gloriæ subijciebant, qua ratione in vitia vertebantur, vtpote quæ superbiæ inseruirent. Hæc scribit lib. 4. con. Iul. cap. 3. *An fortè*, inquit, *& istis, qui exhibuerunt terrenæ patriæ Babylonicam dilectionem, & virtute ciuili non vera, sed verisimili dæmonibus, vel humanæ gloriæ seruierunt &c.* Et antea dixerat: *Bonum est enim, vt subueniatur homini periclitanti, præsertim innocenti. Sed ille, qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis, quàm Dei facit, non benè bonum facit, quia non bonus facit, quod non bona voluntate facit.* Hinc cum Iulianus ibidem obiecisset: *Si gentilis nudum operuerit, nunquid quia non est ex fide, peccatū est?* Respondet Augustinus: *Prorsus inquantum non est ex fide, peccatum est, non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.* In quam rem plura ibi subtiliter, & acutè congerit.

Hęc quidem certa sunt, nam à nullo viro Catholico in dubium vocari potest, actus morales humanæ gloriæ inseruientes, licèt alias ex obiecto boni sint, ex praua tamen intentione vitiari, sicuti actus in speciem boni Epicureorum à virtutibus degenerabant, quia sectæ magister easdem virtutes, vt ibidem ait Augustinus, *induxit voluptatis ancillas.* Opponunt tamen contrariæ sententiæ authores, posse hominem infidelem elicere actus virtutis ob solam ipsiusmet operis honestatem, nullam inde ab alijs laudem captare desiderans; siquidem cum bonum honestum sit intra obiectum voluntatis, illud propter se præcisè à voluntate appeti potest. Verùm Augustinus miro ingenij acumine hanc responsionem infregit lib. 4. con. Iul. cap. 3. hæc scribens: *Nihil est in creaturis, quod attinet ad institutarum diuinitus merita naturarum, rationali mente præstantius. Vnde fit consequens, vt mens bona magis sibi placeat, magisque se ipsa delectet, quàm qualibet alia creatura. Quàm verò periculosè, imò perniciosè sibi placeat, cum per hoc tumescit typho, & morbo inflationis extollitur, quamdiu non videt, sicut videbit in fine, summum illud, & immutabile bonum, in cuius comparatione se spernat, sibique illius charitate vilescat &c.* Conformia his tradit lib. 19. de ciuit. Dei cap. 25. *Proinde*, inquit, *virtutes, quas humana mens sibi habere videtur, per quas imperat corpori, & vitijs ad quodlibet adipiscendum, vel tenendum, nisi ad Deum retulerit, etiam ipsæ vitia sunt potiùs, quàm virtutes. Nam licèt à quibusdam tunc veræ, & honestæ putentur esse virtutes, cum* AD SE IPSAS REFERVNTVR, *nec propter aliud expetuntur, etiam tunc inflatæ, ac superbæ sunt: & ideo non virtutes, sed vitia iudicanda sunt.* Itaque cum virtus etiam ob sui tantùm honestatem appetitur, facit, vt illam prosequens, atque assequens sibi complaceat in suo opere, ac philautiæ vitio laboret. Quare sicuti honestè operans, vt alijs placeat, ac laudetur ab alijs, peccat peccato inanis gloriæ, ita pariter qui honestè operatur complacens sibi, ac in se ipso gloriatus, reus est philautiæ. Hinc dixit Apostolus *scientia inflat*. Eò enim ipso, quòd homo cognoscit se virtute præditum, semet delectatur, cæteris se præponit, ac in se ipso, non in Domino gloriatur. Est autem primus ad superbiam gradus, se pluris, quàm alios fa- 1. Cor. 8.

cere, ac virtutem ſibi, non Deo acceptam ferre. Illud autem Auguſtini pronunciatum, nempe virtutem, cum ob ſui honeſtatem appetitur, eſſe ſuperbam, ac philautia vitiari, probatur fusè ab eodem S. Doctore ſerm. 13. de Verb. Apoſt. exemplo Stoicorum, qui ſectabantur virtutem propter ſe ipſam, eorundem tamen virtutes ſuperbiæ ancillabantur. Ibi autem introducit Paulum Athenis cum Stoicis, & Epicureis colloquentem (Dicitur enim Act. 17. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Philoſophi diſſerebant cum eo*) inter alia ſcribit: *Dicebat Epicureus: Beatus cuius eſt in fructu voluptas carnis eius. Dicebat Stoicus: Immo beatus cuius eſt in fructu virtus animi eius. Dicebat Apoſtolus: Beatus cuius eſt nomen Domini ſpes eius. Errat Epicureus; falſum eſt enim, eſſe hominem beatum, cuius eſt in fructu voluptas carnis eius. Fallitur & Stoicus; falſum enim eſt, & omnino mendoſiſſimum, beatum eſſe hominem, cuius eſt in fructu virtus animi eius.* Profectò an virtus propter ſui tantùm honeſtatem intenta inflet habentem, ac philautiam cauſet, tam claro exemplo manifeſtè patet. Vnde quicquid ſit de re ſpeculatiuè conſiderata, in praxi Auguſtini ſententia vera eſt. Porrò tanta erat Stoicorum ſuperbia, vt ad virtutem capeſſendam diuino nos auxilio indigere ſtultiſſimè pernegarent. Eorum verba recitauimus lib. 1. Hiſt. Pelag. cap. 1. vbi etiam probauimus ſuperbiam Pelagianorum, qua diuinæ gratiæ neceſſitatem inficiabantur, ex Stoicorum dogmate deriuaſſe. Egregiè S. Doctor contra Pelagianos ſermone eodem 13. dixit: *Tu te vis agere, à te ipſo vis agi ad actiones carnis mortificandas? Quid tibi prodeſt, quia non eris Epicureus, & eris Stoicus?* Idem magnus Magiſter lib. 5. de ciuit. Dei cap. 20. cum dixiſſet, quoſdam Philoſophos ad Epicuri turpitudinem demonſtrandam, affabrè in tabula pinxiſſe voluptatem in regali ſella tanquam Reginam conſidentem, virtutes verò eidem pro obſequio adſtantes, eiuſque nutum obſeruantes, vt quod illa imperaret, promptiſſimè exequerentur, hæc addit: *Nihil hac pictura dicunt eſſe ignominioſius, & deformius.* Poſtea autem his Stoicos vellicat: *Sed non exiſtimo ſatis debiti decoris eſſe picturam, ſi etiam talis fingatur, vbi virtutes humanæ gloriæ ſeruiant. Licèt enim iſta gloria delicata mulier non ſit, inflata tamen eſt, & multum inanitatis habet.* Inde Recentiorum reſponſionem præoccupans addit: *Nec illi ſe ab iſta defenderint fœditate, qui cum aliena ſpernant iudicia, velut gloriæ contemptores, ſibi ſapientes videntur,* & SIBI PLACENT. *Nam eorum virtus, ſi tamen vlla eſt, alio modo quodam* HVMANAE SVBDITVR LAVDI; *Neque enim ipſe, qui ſibi placet, homo non eſt.* Hæc ipſa confirmantur exemplo Angelorum reproborum, ac primorum parentum, quorum lapſus ex philautia ortum duxit. Scribit S. Proſper ad Demetriadem: *Hæc ſuperbia à Diabolo ſumpſit exordium, qui quoniam ſua, quam à Creatore acceperat, potentia, & dignitate* SIBI PLACVIT *&c. à cœleſti ſublimitate deiectus eſt.* Et de homine dixit Auguſtinus lib. 10. de Ciuit. cap. 13. *Diabolus hominem non cepiſſet, niſi iam ille* SIBI IPSE PLACERE *cœpiſſet.* Hinc idem acutè ſcribit lib. 14. eiuſdem operis cap. 28. *Fecerunt itaque ciuitates duas amores duo, terrenam ſcilicet amor ſui vſque ad contemptum Dei: cœleſtem verò amor Dei vſque ad contemptum ſui. Denique illa in ſe ipſa, hæc in Domino gloriatur &c.* Quare ab amore ſui initium ſuperbia ſumit, quæ virtutum omnium venenum eſt, ſolius diuinæ gratiæ antidoto expellendum. Hæc autem validè probant, virtutem etiam propter ſe ipſam intentam inflare, cuius ratio eſt, quia quilibet amore naturali diligit ſe, & quo plura in ſe bona conſpicit,

cit; plus ſibi complacet: vnde præ alijs ſe æſtimat, & philautia intumeſcit, ac veluti Narciſſus ſuamet pulchritudine rapitur. Vnum autem contrariæ ſententiæ Authores opponere poſſent, optimè hucuſque dicta concludere, ſi eliciens actus honeſtos, inde apud ſemetipſum inani complacentia turgeſcat; at fieri poſſe, vt quis honeſtè operetur, v. g. det eleemoſinam pauperi, ac ſtatim eiuſdem mens aliò auocetur, in quo caſu neque apud ſemetipſum de bono opere per actum reflexum gloriabitur. Fateor quidem, ſi ſtatim mens aliò à nouo obiecto trahatur, fieri poſſe, vt nulla, apud ſeipſum gloria, vel iactantia titilletur: at id per accidens contingit. Nam agens morale debet conſiderare, an rectè operatus ſit, an optimè ſe habeat erga ſuum finem ex illa actione: Quæ quidem conſiderans, amat ſuum opus, ac in ſe ipſo gloriatur. Cenſeo tamen hæc opera bona non fuiſſe facta ab infidelibus ſuis ipſorum viribus derelictis, ſed præmunitis ſpecialibus diuinæ gratiæ auxilijs, quibus fortè aliquando factum eſt, vt rectè operantes nouo propoſito obiecto de bono opere minimè gloriarentur. Etenim cum adeo facilis, imò cum irreparabilis ſit caſus ab actu virtutis in philautiam, diuinæ gratiæ fuit, quoties infideles nulla ex opere bono ſuperbia intumuere. Video hanc doctrinam disertè tradi à Ripalda celebri inter Recentiores Theologo, qui diſp. 20. ſect. 6. num. 25. ait: *Rectè dicitur voluntatem in hoc ordine prouidentiæ deſtitutam auxilio gratiæ, ſuiſque viribus relictam, ſolùm poſse ſuperbiam, & peccatum.* Quæ pluribus ibidem proſequitur, laudans præſertim hanc S. Doctoris ſententiam: *Liberum arbitrium deſertum à diuino adiutorio, quamlibet ſcientia legis excellat, nullo modo habet iuſtitiæ ſoliditatem, ſed inflationem impiæ ſuperbiæ.* Igitur vbi ex opere bono nulla ſuperbia in animo erumpit, diuinæ gratiæ auxilium præſto eſt.

Quod autem infideles ex ſpeciali gratiæ auxilio quandoque benè operati fuerint, probatur ex libro 1. ad Bonif. cap. 20. vbi Auguſtinus lenitatem in Aſſueri Regis animo repentè natam gratiæ adſcribit: *Cor regis*, inquit de Deo, *antequam mulieris ſermonem poſcentis audiſset, occultiſsima, & efficaciſsima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem, hoc eſt, de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi.* Idem repetit lib. de grat. Chriſti cap. 24. Præterea epiſt. 130. continentiam Polemonis Philoſophi diuinæ gratiæ deputandam ſcribit: *Tamen*, ait, *ne idipſum quidem, quod melius in eo factum eſt, humano operi tribuerim, ſed diuino.* Hoc tamen ex Auguſtino obſeruandum eſt, actus bonos infidelium ex diuina gratia deriuatos ex ſubſecuta praua operum circumſtantia vt plurimùm vitiari, ac amittere bonitatem, quam in ſua ipſorum productione ex Dei munere habebant. Hoc deduco ex Auguſtino lib. 4. con. Iul. cap. 3. hæc ſcribente: *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles non ipſorum eſse, ſed illius, qui benè vtitur malis. Ipſorum autem eſse peccata, quibus & BONA MALE faciunt, quia ea non fideli, ſed infideli, hoc eſt, ſtulta & noxia faciunt voluntate. Qualis voluntas nullo Chriſtiano dubitante arbor eſt mala, quæ facere non poteſt, niſi fructus malos, ideſt, ſola peccata: Omne enim, velis nolis, quod non eſt ex fide peccatum eſt.* Vult enim Auguſtinus, voluntatem ſola fide dirigi ad faciendum opus cum debita circumſtantia relationis in Deum vltimum finem. Hinc ſuperiùs ibidem dixerat: *Cum non ad ſuum referuntur authorem dona Dei, hoc ipſo mali his vtentes efficiuntur iniuſti, ſi quas virtutes habent, veras non habent, ac per hoc nec continentia, ſiue pudicitia vera virtus eſt impiorum.* In hoc verò capite de-

fendit

fendit S. Doctor ab obiectis Iuliani id, quod scripserat lib. I. de nupt. & concup. cap. 3. vbi cum dixisset continentiam esse donum Dei, ait: *Quid ergo dicimus, quando & in quibusdam impijs inuenitur pudicitia coniugalis? Vtrum eò peccare dicendi sunt, quòd dono Dei malè vtantur, non id referentes ad cultum eius, à quo acceperunt? An fortè nec dona Dei putanda sunt ista, quando hæc infideles agunt, secundùm* Rom. 14. *Apostoli sententiam dicentis: Omne quod non est ex fide peccatum est?* Hoc secundum ibidem eligit dicens: *Quis audeat dicere donum Dei esse peccatum?* Et cum præmisisset bona naturalia animæ, & corporis, cum quibus infideles nascuntur, esse dona Dei, hæc addit: *De ijs autem, quæ faciunt, dictum est: Omne, quod non est ex fide peccatum est. Cum igitur faciunt hæc homines sine fide, quæ videntur ad coniugalem pudicitiam pertinere, siue hominibus placere quærentes, vel SIBI, vel alijs, siue in his rebus, quas vitiosè concupiscunt, humanas molestias deuitantes, siue Dæmonibus seruientes, non peccata coercent, sed alijs peccatis alia peccata vincunt. Absit ergo pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem connubij præstat vxori.* In laudato verò capite tertio contra Iulianum fusissimè hanc suam sententiam vindicat ab argumentis, quæ plura contra eandem hæreticus vrget, vbi sui constans, negat veram pudicitiam fuisse in Gentilibus.

Scio nonnullos asserere, Augustinum dixisse, illa opera esse peccata, quæ in Deum vltimum finem non referuntur positiuè, non autem negatiuè; exempli gratia, qui continens est, vt sibi, vel alijs placeat gloriam apud se, vel alios quærens, peccat, quia inanem gloriam positiuè sibi finem illius pudicitiæ destinat, & tunc positiuè illud opus deuiat à Deo tanquam vltimo fine. At si continentiæ propositum eliciat, motus honestate tantùm operis, nec in eodem apud se, vel apud alios gloriatus, tunc ille actus negatiuè Deum non respicit tanquam vltimum finem, ex nulla tamen parte vitiosus apparet. Hæc doctrina admitti potest, præsertim, quia S. Doctor inde virtutes Gentilium vitiari docuit, quòd ijdem de illis vel apud se, vel apud alios gloriam quærerent. Hæc enim intelligenda sunt de actibus virtutum per accidens non vitiatis, vti in prima statim eorundem productione contingere diximus. Nam si quis eundem actum virtutis frequentet, eique impensiùs studeat v. g. pudicitiæ coniugali, sine speciali Dei auxilio non potest à philautia, vel inani apud alios gloria temperare. Vnde rectè ob hanc rationem dixit S. Doctor, infideles non posse habere veras virtutes, illa præcipuè Apostoli sententia motus: *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Moraines scribit, hæc verba Pauli *perperam* ab Augustino intellecta fuisse, at S. Patris interpretationem Apostolicæ Sedi, & Catholicæ Ecclesiæ probatam fuisse ostendam inferiùs cap. 4. §. 5. Hinc idem Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 7. tradit, bona opera Cornelij Act. 10. à fide in Deum processisse: *Cuius*, inquit, *acceptæ sunt eleemosinæ, & exaudıtæ orationes, antequam credidisset in Christum, nec tamen sine aliqua fide donabat; & orabat. Nam quomodò inuocabat, in quem non crediderat?* Ex quibus patet ad referenda opera bona in Deum non requiri fidem in Christum, sed satis esse fidem in Deum; imò solam fidem etiam acquisitam sufficere colligitur ex lib. de patientia cap. 26. & 27. vbi Schismaticorum patientiam & bonam esse, & laudandam scribit, cuius verba paulò post referemus. Video tamen S. Doctorem vnum actum bonum sine gratia in infidelibus, & cæteris hominibus concedere, nempe illum, quo homo appetit summum bonum. In Enchirid. cap. 25. ait:

ait: *Quæ tamen natura in malis suis non potuit amittere beatitudinis appetitum*. Idem habet cap. 125. & lib. 4. con. Iul. cap. 3. *Neq; enim*, inquit, *omnes homines naturali instinctu immortales, & beati esse vellemus, nisi esse possemus*. At ob ignorantiam ex peccato originali contractam, nescit homo suis viribus relictus in quonam beatitudo, & felicitas vera sita sit, vnde tot de summo bono philosophorum sententiæ emerserunt. Sola autem fide reuelatum est, Deum clarè visum esse summum hominis bonum, cuius vnius possessione fit beatus.

Hæc Augustini sententia fuit de operibus infidelium, quam & Patres, ac nobilissimi Doctores secuti sunt. Sanctus Leo Magnus ser. 2. de ieiunio Pentecostes ait: *Apud ipsos paganos sunt quædam vana ieiunia. Aliud enim agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides sanctificat etiam manducantem, apud illos infidelitas polluit ieiunantem. Vnde quia extra Catholicam Ecclesiam nihil est integrum, nihil castum dicente Apostolo: Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Rom. 14. Idem asserit Bonifacius II. in epistola ad S. Cæsarium Arelatensem, & S. Fulgentius cum Synodo Byzacenorum Patrum in Sardinia exulum, quorum verba recitabimus inferiùs cap. 4. §. 5. S. Prosper in epistola ad Rufinum ait: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est: vt scilicet intelligat iustitiam infidelium non esse iustitiam, quia sordet natura sine gratia*. Et in carmine contra ingratos cap. 16. canit:

Omne etenim probitatis opus, nisi semine vera
Exoritur fidei, peccatum est, inque reatum
Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria pœnam.

Iulianus Pomerius S. Cæsarij Arelatensis magister, cuius libros laudat S. Isidorus, vti diximus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 14. lib. 3. de vita contemplatiua cap. 1. Augustini sententiam plenam exscribit: *Hæc*, inquit, *etsi possunt humano ingenio discerni, tamen sine dono Dei, quantum mihi videtur, nec virtutes possunt appeti, vel haberi, nec earum similitudines, quæ sunt vitia virtutes imitantia, declinari in tantum, vt infidelibus nihil profuisse credamus, etiamsi sunt aliquas per corpus operati virtutes: quòd eas nec à Deo suo se accepisse crediderint, nec ad eum, qui est finis omnium bonorum, referre voluerint. Et quid dico, nihil eis profuerunt: imò etiam nocuerunt, dicente Apostolo: Omne, quod non est ex fide peccatum est*. Legatur totum caput, vbi fusiùs eandem doctrinam explanat. Cassiodorus, & vulgò etiam cæteri hosce libros adscribunt S. Prospero, qua de re in historia Pelagiana pluribus disseruimus. In eadem sententia fuit Beda in præfat. ad Cant. vbi Pelagij sententiam de philosophorum virtutibus impugnat inquiens: *Quod ergo dicit, multos philosophorum patientiam, castitatem, modestiam, aliasque de naturæ bono habere uirtutes, constat, quia quicunque philosophorum Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam nescierunt, nec ullam ueram sapientiam habere potuerunt. In quantum uerò uel gustum aliquem sapientiæ cuiuslibet, uel uirtutis imaginem habebant, totum hoc desuper acceperunt, non solùm munere primæ creationis, uerùm etiam quotidiana eius gratia*. Cum Augustino etiam concinit S. Rhemigius cum sua Ecclesia Lugdunensi lib. de tenenda veritate sacræ Script. cap. 11. scribens: *Sed huiusmodi humana bona, quæ humana affectione potest uelle, potest nonnumquam agere humana natura. Cum propter temporalia bona appetuntur, sine dubio cupiditates sunt: cum propter* SOLAM VITAE HONESTATEM, *sine dubio* INFLATA, ET ELATA *sunt. Tamen potest ea discernere, potest etiam uelle, potest etiam habere, inquantum naturali bono adiuuatur,*

uatur, & Dei dispositione permittitur humana natura. Ibi plura eruditè afferuntur.

Omitto consultò testimonia Cypriani lib. 1. de patientia §. *Hanc si sectari Philosophi*, Tertulliani lib. de cultu fœmin. initio §. *A fœminis nationum*, Gregorij Magni lib. 2. Moral. cap. 15. §. *Si non priùs*. Etenim horum dicta ab aduersarijs explicari possunt de bono opere meritorio, quod nunquam reperitur in ijs, qui fide carent. Imò omnes ferè scholastici, qui non similiter Augustino de operibus infidelium loquuntur, ne videantur S. Doctori aduersari, dicunt eundem negasse opera infidelium esse bona, hoc est, meritoria, vt Pelagiani contendebant. Sed hi planè Augustini libros persunctoriè legerunt; numquam enim Iulianus, aliique Pelagiani admisere opera meritoria, seu donantia ius ad gloriam sine gratia iustificante. Iuliani verba reddo ex lib. 4. cap. 3. S. Augustini contra eundem: *Cunctarum*, inquit, *origo uirtutum in rationabili animo sita est, & affectus omnes, per quos aut* FRVCTVOSE, *aut* STERILITER *boni sumus, in subiecto sunt mentis nostræ, prudentia, iustitia, temperantia, fortitudo. Horum igitur affectuum uis, cum insit omnibus naturaliter, non tamen ad unum finem in omnibus properat, sed pro iudicio uoluntatis, cuius nutui seruiunt, aut ad æterna, aut ad temporalia diriguntur. Quod cum fit, non in eo, quod sunt, non in eo quod agunt* (substantiam operis vocant Scholastici) *sed in eo solùm uariant, quod merentur*. Et postea: *Ego* STERILITER *bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona, quæ faciunt, non ab eo uitam consequuntur æternam*. Ita Iulianus virtutes viribus naturæ ab infidelibus acquisitas, veras virtutes secundùm substantiam appellabat, negabat tamen esse meritorias gloriæ æternæ. At è contra Augustinus intulit, opera sterilia non posse dici bona, sed tantùm mala tum ex defectu relationis in Deum, tum ex inde deriuata philautia, vt superiùs exposuimus. *Tibi*, inquit S. Doctor, *uirtutes sine fide sic placent, ut eas ueras prædices, eisq; bonos esse homines; & rursus, quasi te pœnituerit laudis earum, steriles pronunciare non dubites*. Rursus: *Aut certè, quoniam saltem concedis opera infidelium, quæ tibi eorum uidentur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumq; perducere &c.* Hoc autem Pelagiani asserebant, quia credebant cum Catholicis per solam gratiam sanctificantem homines fieri filios Dei adoptiuos cum iure ad gloriam, quod ius viribus naturæ haberi posse negabant. Legantur eorum testimonia apud Augustinum lib. de pec. orig. cap. 5. lib. 6. con. Iul. cap. 17. & clarissimè lib. 3. oper. imperf. cap. 108. & 117. & lib. 5. cap. 9. Ex quibus satis euidenter ostenditur, Pelagianos non admisisse in infidelibus opera meritoria regni cœlestis, & gloriæ, sed tantùm de eorundem bonitate secundùm substantiam cum Augustino contendisse. Porrò de hac quæstione ad mentem S. Patris egregiè disputarunt duo insignes Augustiniani Theologi, Gregorius Ariminensis in 2. dist. 26. q. 1. & Gaspar Casalius Lusitanus Episcopus Leirensis lib. 1. de quadripartita iustitia per plura capita. Basilius Pontius Legionensis in priori parte relectionum de gratia ad mentem S. P. Augustini cap. 15. in resp. ad 2. scribit, se in altera parte de operibus infidelium disputaturum, quem tamen librum nusquam potui reperire. Ex exteris Augustini sententiam doctissimè defendit P. Macedo in Cortina D. Aug. quæst. 2. de necessitate gratiæ. Qui Doctores soluunt etiam argumenta, quæ contra S. Patris sententiam vulgò adducuntur; vnde ne actum agamus, hic eadem non repetimus. Legatur Ariminensis, qui optimè omnibus obiectis occurrit; neque enim Re-

centio-

centiores noua argumenta produxere, quibus Auguſtinianum aſſertum impugnarent. Scio illos opponere damnatam hanc Baij propoſitionem: *Omnia opera infidelium ſunt peccata* &c. Sed hae cenſura S. Patris ſententia neutiquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima ſaltem ſui productione, ex gratia tamen donata. Præterea etiam ſine gratia homo appetitu innato ex Auguſtini ſententia amat ſummum bonum, nullus enim eſt, qui non velit eſſe beatus. Et de his hactenus.

At quoniam ob hanc ipſam ſententiam de operibus infidelium Auguſtinus malè audit à Maldonato, libeat paucis hominis dicta refellere. Is igitur in comment. cap. 6. Matth. verſ. 18. ita ſcribit: *Nec enim ſequenda illa opinio eſt, quam Tridentinum Concilium nuper meritò damnauit, omnia peccatorum, aut etiam infidelium opera eſſe peccata, quamuis maximum auctorem D. Auguſtinum lib. 4. con. Iul. cap. 3. & con. duas epiſt. Pelag. cap. 5. & Proſperum ſent. 106. habuiſſe videatur.* Nuſquam docuit S. Pater omnia opera peccatorum eſſe vitioſa, qui recentium hæreticorum error eſt damnatus in Tridentino ſeſſ. 6. can. 7. Imò Auguſtinus oppoſitum ſæpè docet; nam cap. 7. de prædeſt. SS. tradit omnia bona opera Cornelij, antequam crederet, Deo accepta referenda eſſe, vt proximè oſtendimus. Item lib. de patientia cap. 26. docet Schiſmaticum, qui timore pœnarum æternarum cruciatus ſuſtinet, ne Chriſtum neget, benè, citra meritum tamen vitæ æternæ, agere: *Nullo modo iſta culpanda ſunt*, inquiens, *imò verò & hæc laudanda patientia eſt.* Et cap. 27. ait: *Neq; enim hoc non eſt bonum, vt credat homo æterno ſupplicio ſe eſſe puniendum, ſi negauerit Chriſtum, vt pro iſta fide qualecunq; ſupplicium perferat, & contemnat humanum. Proinde ſicut negandum non eſt hoc etiam eſſe donum Dei, ita intelligendum eſt, alia eſſe Dei dona filiorum illius Hieruſalem, quæ ſurſum libera eſt Mater noſtra. Hæc ſunt enim quodammodo hæreditaria, in quibus ſumus hæredes Dei, cohæredes autem Chriſti. Alia verò, quæ poſſunt accipere etiam filij concubinarum, quibus Iudæi carnales, & ſchiſmatici, vel hæretici comparantur.* At Cornelius ante baptiſmum, item Iudæi, & Hæretici inter peccatores cenſentur, quorum tamen opera quædam laudanda, vtpotè Dei dona, Auguſtinus concedit. Illud verò tolerari nullo modo poteſt, quod audet Maldonatus aſſerere, Tridentinam Synodum damnaſſe ſententiam Auguſtini de operibus infidelium. Vbi nam, quæſo te, Synodus de operibus infidelium loquitur? Canone illo ſeptimo damnat dicentem: *Opera omnia, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri.* Quo anathemate configit errorem Nouatorum dicentium, omnia opera facta ab homine extra charitatem, & in peccato conſtituto eſſe peccata, quòd illa à conſcientiæ reatu vitiantur, quæ ſententia & falſa, & olim damnata fuit, vti vidimus, ab Auguſtino. Tantùm verò abeſt, vt Patres Tridentini eam S. Doctoris ſententiam damnarint, quin potius non defuerit ex eorum cœtu & ſcientia, & dignitate percelebris, qui poſtea Auguſtini ſententiam in ſenſu etiam ſeueriori acceptam defenderit. Hic autem eſt doctiſſimus Gaſpar Caſalius Auguſtiniani inſtituti vir, & Epiſcopus Leirenſis Luſitanus, qui anno 1562. ingens volumen de quadripartita iuſtitia inſcriptum Tridenti compoſuit, ac Legatis S. Sedis nuncupauit, in cuius libro 1. à cap. 22. diffuſiſſimè S. Auguſtini ſententiam propugnat, Patrum, & Theologorum tum auctoritate, tum rationibus eandem confirmans. At ſeſſio illa de iuſtificatione celebrata fuerat anno

1547. Itane tantum audaciæ viro illi fuiſſe dicemus, vt damnatam à Synodo ſententiam iterum tanta contentione defenderet? Libeat Caſalium audire: *Porro*, inquit, *de illo alio, quod ſemper Auguſtinus videtur docere, extra fidem, extra cognitionem veri Dei non reperiri aliquam veram virtutem, quæ non ſit vitium, quid dicendum? Quid dicendum, inquam, ſecundùm ſententiam eius, & aliorum Sanctorum Doctorum? Quoad ipſum dicimus: Ipſe quidem ita docuit, & quia verax erat, atque ex corde loquebatur, ita credidit. Nunc alij ſecus dicunt, ſed ſe ipſos ſapientiores eſse Auguſtino non oſtendunt*. Sed non adeo rigorosè de operibus infidelium S. Doctor locutus eſt, nam aliquos quandoque virtutum actus eoſdem elicere palam conceſſit, vt ex dictis ſatis apparet.

§. V.

An S. Auguſtinus aſserens parvulos puniri mitiſsima pœna ſenſus in inferis per exceſsum locutus ſit.

NVſquam noui Auguſtini cenſores potiori titulo exceſſus eidem obijcere videntur, quàm vbi de pœnis puerorum ſine baptiſmo decedentium cum Pelagianis diſputauit. Etenim antiqui etiam Scholaſtici hoc ipſum de S. Doctore publicarunt. Hoc Scotus, hoc Richardus, hoc Maior, Capreolus, alijque vnanimi conſenſu tradidere. De hoc Auguſtini placito ſcripſit S. Bonauentura: *Plus dixit, minùs volens intelligi*. Quam ſententiam Annatus grandioribus caracteribus exſcripſit, ſæpiuſque ad Auguſtini authoritatem eleuandam obtrudit. Nec defuere, qui rem politulo, vt ipſis quidem videtur, exemplo explicarunt teſte Hauzerio tom. 2. Anatomiæ Auguſtinianæ col. 765. *Hinc*, inquit, *sicut equites armati, dum inuehuntur in hoſtes, ſolent eodem impetu obuios etiam pueros inermes conculcare: ita & B. Auguſtinus perſequendo Pelagianos, videtur quibuſdam quaſi præ feruore pugnandi minùs etiam parvulis illis pepercisse*. Quin imò nec à ſcommate abſtinuere; affirmat enim Soto illos, qui poſitam S. Auguſtini ſententiam defendunt, nuncupari ignominiæ cauſa *Tortores puerorum*, & noſter Puteanus in 1. 2. q. 83. art. 4. dub. 4. teſtatur, Gregorium Ariminenſem, quòd ſimilia Auguſtino tradidit, appellari *tortorem puerorum*. Itaque Adamus cap. 6. pag. 666. ſcribit Auguſtinum in taxanda infantium pœna *zeli exceſsu extra quæſtionem, quam cum Pelagianis habebat, tractum fuiſse, ac præter intentionem locutum*. Additque, *Patres, qui de hac quæſtione ſcripſere, omnes contrariam ſententiam tradidiſse*. Idem habet Moraines diſp. 40. Num. 60. Quòd verò Gregorius Magnus, ac Fulgentius Ruſpenſis in ea doctrina cum S. Auguſtino concinuere, ſcribit: *Non ex ſenſu Eccleſiæ, tanquam illius teſtes, ſed ex ſuo id aſseruiſse*. Ego quidem rem Auguſtinianæ Scholæ gratam me facturum arbitror, ſi hac in re S. Patrem omni exceſſuum ſuſpicione liberauero, ſimulque oſtendero, eundem Catholicæ Eccleſiæ probatum dogma, communem antiquorum Patrum, ac ſe ipſo dignam ſententiam docuiſſe; è contra verò Scholaſticorum pleroſque in opiniones quaſdam de infantium pœnis deſcendiſſe, quæ Pontificum Romanorum, Synodorum, ac Patrum ſtatutis planè aduerſantur. Rem paucis ſic conficio.

S. Au-

S. P. Auguſtini ſententia de pœnis ſenſibilibus paruulorum ſine baptiſmo decedentium aduerſus Pelagianos tradita proponitur. Primum pro eadem ex ſacra Scriptura argumentum. Aduerſariorum reſponſiones exploſæ.

PElagiani licèt aſſererent pueros ſine originali peccato naſci, eoſdem tamen, ſi ſacris vndis inexpiati decederent, in regnum cœlorum ire negabant, illam Domini ſententiam reueriti: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*. Scribit hæc Auguſtinus ſerm. 14. de verb. Apoſt. *Ideo*, inquis, *paruulo non baptizato polliceri regnum Dei non poſſum, contra Domini ſententiam apertam*. Cum verò ab omni crimine immunes pueros pronunciarent, in locum pœnarum eoſdem trudi inficiabantur, dicentes ſecundam quandam felicitatem illis ſtatutam in medio quodam loco inter gloriam regni cœleſtis, & inferorum ſupplicia. Vbi tamen hic medius locus eſſet, ipſe Pelagius ſe neſcire, ingenuè faſſus eſt celebri illo dicto apud Aug. lib. de pec. orig. cap. 21. *Sine baptiſmo paruuli morientes, quò non eant, ſcio: quò eant, neſcio*. Nec diſcipuli quid certius tradidere, hoc vnum aſſerentes, ire pueros in locum, vt mox notabam, ſecundæ felicitatis. At Auguſtinus hanc à Pelagianis promiſſam pueris felicitatem non modò irriſit, verùm etiam ſolidis argumentis probauit, infantes ſine baptiſmo defunctos, mitti in gehennam ignis. Hinc Hæretici Auguſtini ſententiam, vti crudelem reijciebant, vt patet ex his Iuliani verbis lib. 3. oper. imperf. cap. 200. *Sed reclamas. Audiamus ergo, quid parias Ariſtoteles Pœne. Tantum, inquis, malum eis ineſt, vt poſſideatur à Diabolo, atque æternum mereatur incendium.* Hæc ille, cui Auguſtinus: *Si autem non eruitur de poteſtate tenebrarum, & illic remanet paruulus, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non ſinitur? An quia Pelagiani neſcio quem paruulis non baptizatis præter Dei regnum, quietis, & vitæ æternæ locum præparant, ideo Chriſti erit falſa ſententia: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui autem non crediderit, condemnabitur?*

Primum argumentum pro pœnis parvulorum S. Pater deduxit ex cap. 25. Matth. quod ſerm. 14. de verb. Apoſtoli ita propoſuit: [Venturus eſt Dominus, & iudicaturus de viuis, & mortuis, ſicut Euangelium loquitur, duas partes facturus eſt, dexteram, & ſiniſtram. Siniſtris dicturus: *Ite in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Dextris dicturus: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi*. Hanc regnum nominat: hanc cum Diabolo damnationem. NVLLVS RELICTVS EST MEDIVS LOCVS, vbi ponere queas infantes. De viuis, & mortuis iudicabitur; alij erunt ad dexteram, alij ad ſiniſtram. Non noui aliud. QVI INDVCIS MEDIVM, RECEDE DE MEDIO. Non te offendat, qui dextram quærit, & te ipſum admonet. Recede de medio: ſed noli in ſiniſtram. Si ergo dextera erit, & ſiniſtra, & nullum medium locum in Euangelio nouimus, ecce in dextera regnum cœlorum eſt: *Percipite*, inquit, *regnum*. Qui ibi non eſt, in ſiniſtra eſt. Quid erit in ſiniſtra? *Ite in ignem æternum*. In dextera vtique ad regnum æternum, in ſiniſtra ignem æternum. Qui non in dextera, procul dubio in ſiniſtra. ERGO QVI NON IN REGNO, PROCVL DVBIO IN IGNEM AETERNVM] Vbi deſpiciens homines ſecus opinantes veluti de fæce vulgi ait: *Hic quæris me-*

dium homo de medio. Hæc Auguſtinus publicè pro concione recitauit Carthagine in baſilica maiori coram Aurelio Primate totius Africæ, quo iubente eam orationem habuit, vt fuſiùs narrauimus lib. 1. Hiſt. Pelag. cap. 5. Hinc verſus finem ait: *Lego tantùm*: *S. Cyprianus eſt*, *quem in manus ſumpſi*, *antiquus Epiſcopus Sedis huius*. Illa igitur ſententia de ſenſibili puerorum pœna publicè Orthodoxis tenenda tum temporis proponebatur, quam tanta certitudine S. Pater aſſeuerabat, vt *procul dubio in ignem æternum* ituros infantes pronunciaret. Vnde non primus illa docuiſſe credendus eſt, ſed totius Eccleſiæ illius ætatis fidem ſecutus. Idem Auguſtinus alio vtitur teſtimonio, quod cum aſſine recitato ſit, hic indicabo. Lib. 1. de pec. mer. & remiſſ. cap. 28. ait: *Nec eſt vllus vlli medius locus, vt poſsit eſſe, niſi cum Diabolo, qui non eſt cum Chriſto. Hinc & ipſe Dominus volens auferre de cordibus* MALE CREDENTIVM ISTAM NESCIO QVAM MEDIETATEM, *quam conantur quidam parvulis non baptizatis tribuere, vt quaſi merito innocentiæ ſint in vita æterna, ſed quia non ſunt baptizati, non ſint cum Chriſto in regno eius, definitiuam protulit ad hæc ora obſtruenda ſententiam, vbi ait: Qui mecum non eſt, aduerſum me eſt &c.* Hoc idem argumentum verſat antiquiſſimus Author Hypognoſticon lib. 5. cap. 5. vbi ait [Ecce non baptizatus, vitali etiam cibo, poculoque priuatus, diuiditur à regno cœlorum, vbi fons viuentium permanet Chriſtus. Da mihi præter hunc alterum locum, vbi vitæ poſſit requies eſſe perennis. Primum enim locum fides Catholicorum diuina authoritate regnum credidit eſſe cœlorum, vnde, vt dixi, non baptizatus excipitur. Secundum gehennam, vbi omnis apoſtata, vel à Chriſti fide alienus æterna ſupplicia experietur. Tertium penitus ignoramus, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis inuenimus. Finge Pelagiane locum ex officina peruerſi dogmatis tui, vbi alieni à Chriſti gratia vitam requiei, & gloriæ poſſidere parvuli poſſint. Dextera eſt iuſti iudicis ſedentis, & ſiniſtra: regnum, & gehenna: vita, & mors: iuſti, & iniqui. In dextera igitur iuſti ſunt conſtituti, in ſiniſtra operarij iniquitatis; in regno requies baptizatorum; in gehenna pœna incredulorum; vita ad lætitiam gloriæ; mors ad fletum, & ſtridorem dentium; iuſti in regno Patris cum Chriſto, iniqui in igne æterno parato Diabolo, & Angelis eius. Sed hoc dicens non diuiſiones locorum multorum dedi, niſi duorum tantùm, quoniam ad duo, regnum videlicet & gehennam, hæc omnia referuntur, etiamſi plura dicantur &c. Qui baptizatus ergo non eſt, in ijs, quæ regni cœlorum ſunt, non poteſt reperiri. Et ſi non ibi, putaſne Pelagiane iam ſentis vbi, aut certè dic vbi?]

Matth. 12.

Variæ huic argumento applicari ſolent ab Scholaſticis reſponſiones, ſed omnes facilè reijciuntur. Catharinus in opuſculo de ſtatu parvulorum poſtquam dixit, hoc argumentum eſſe oppoſitæ ſententiæ *Achillem*, negat parvulos debere ſiſti in iudicio. Moraines diſp. 40. de gratia N. 11. reſpondet primò, malè ſupponi ab aduerſario eſſe dogma fidei, quòd ad iudicium generale, de quo Chriſtus loquitur Matthæi 25. parvuli ſint compariturі, ibiq; ad dexteram, vel ad ſiniſtram collocandi. Nam contrarium ſine errore contra fidem affirmant Durandus, & Albertus. Et num. 12. reſpondet ſecundò neq; etiam fide diuina certum eſſe, quòd licèt infantes ad iudicium generale ſint compariturі, futuri ſint de numero iudicandorum. Et citat Toſtatum, Carthuſianum, & S. Thomam 4. d. 47. q. p. art. 3. ad 3. vbi affirmat, pueros ante perfe-

ctam

ctam ætatem decedentes in iudicio comparituros, non vt iudicentur, ſed vt videant gloriam Iudicis. Quod probabile putat Suarez apud eumdem Morainium. Numero verò 13. vlterius reſpondet non ſatis conſtare, futuros in ſiniſtra, ac non potius in medio quodam loco conſtituendos.

Nulla tamen ex iſtis reſponſionibus admitti poteſt. Nam apertè in Concilio Africano, vt mox oſtendam, definitum eſt, parvulos futuros in ſiniſtra his verbis: *Qui enim dextra caret, ſiniſtram procul dubio partem incurret*. Et S. Gelaſius Papa in epiſtola ad Epiſcopos per Picenum aduerſus Pelagianos de iiſdem parvulis inquit: *Et quia non niſi dextram partem legimus, & ſiniſtram, non illos faciant in ſiniſtra regione ſine baptiſmate remanere, ſed baptizatos ſinant ad dextram ſalutarem ſacra regeneratione transferri*. Hanc Gelaſij epiſtolam legit Moraines, eamque diſp. 2. num. 31. *eruditam* vocat. Verùm omittamus Africanum canonem, ac Gelaſij epiſtolam, hæc enim Scholaſtici veteres non legere, nonne Auguſtinus hanc ſententiam veluti Orthodoxum dogma tradidit? Statuit S. Doctor in epiſt. 107. ad Vitalem duodecim regulas, quarum ſeptima, & octaua his verbis deſcribuntur. [Scimus quod omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, « vt ferat vnuſquiſque ſecundùm ea, quæ per corpus geſſit, non ſecundùm ea, « quæ ſi diutius viueret, geſturus fuit, ſiue bonum, ſiue malum. Scimus etiam « parvulos ſecundùm ea, quæ per corpus geſſerunt recepturos vel bonum, vel « malum. Geſſerunt autem non per ſe ipſos, ſed per eos, quibus pro illis reſ- « pondentibus, & renunciare Diabolo dicuntur, & credere in Deum, vnde & in « numero fidelium computantur, pertinentes ad ſententiam Domini dicentis: « *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*. Propter quod & illis, qui hoc ſa- *Mar.* 16 cramentum non accipiunt, contingit, quod ſequitur: *Qui autem non crediderit* « *condemnabitur*. Vnde & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa paruâ ætate moriuntur, vtiq; « ſecundùm ea, quæ per corpus geſſerunt, ideſt, tempore, quo in corpore fuerunt, « quando per corda, & ora geſtantium crediderunt, vel non crediderunt, « quando baptizati, vel non baptizati ſunt, quando carnem Domini manducauerunt, « vel non manducauerunt, quando & ſanguinem biberunt, vel non biberunt; « ſecundùm hæc ergo, quæ per corpus geſſerunt, non ſecundùm ea, « quæ ſi hic diu viuerent, geſturi fuerant, iudicantur.] Porrò has duas ſenten- « tias cum reliquis alijs decem pertinere ad fidem Catholicam docuit ibidem S. Pater his verbis: *Nempe manifeſtum eſt ex illis duodecim ſententijs, quas pertinere ad Catholicam fidem negare non ſineris &c.* Repetam hic Bellarmini verba lib. 2. de grat. & lib. arbit. cap. 11. licèt alia occaſione ab ipſo pronunciata: *Nam, ſi Auguſtini*, inquit, *de prædeſtinatione* (dicam de pœnis parvulorum iudicandorum) *ſententia falſa eſſet, non poſſet idem Auguſtinus ab ingenti temeritate defendi, quippe qui non ſolùm tam acriter pro falſitate certaſſet, ſed etiam pro fide Catholica venditare auſus eſſet*. Idem poſtea etiam tradidit libro quinto operis poſtremi aduerſus Iulianum. Beda etiam qui longè poſt Auguſtinum floruit, affirmat ſecundùm Catholicam fidem parvulos iudicandos eſſe. Etenim in præliminari ad ſacrum codicem Canticorum aduerſus Iulianum ait: *Quòd dicit* Iulianus, *non aliunde alios iudicare, alios iudicari, niſi quia in eadem natura diſpar voluntas ſit, & quia cum omnes idem poſſimus, diuerſa faciamus, contradicit Catholicæ fidei, quæ etiam* PARVVLOS ESSE IVDICANDOS *confitetur, eos qui in eadem natura poſiti priuſquàm aliquid boni, maliue facere, aut velle, aut ſaltem noſſe poterant, ſine baptiſmo rapti ſunt*.

Secun-

Secundum argumentum ex Scriptura.

Pueri nascuntur sub potestate Dæmonis, ex qua eorundem pœna sensibilis apertè demonstratur. Quàm infeliciter huic argumento ab aduersarijs respondeatur. Octo pœnis parvulos subijci, quæ breuiter numerantur.

Alterum argumentum, desumitur ex omnibus ijs sacræ paginæ locis, in quibus humani generis captiuitas sub Principe Dæmone designatur. Ioan. 12. 31. *Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras.* Marc. 3. 27. *Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi priùs fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.* Idem Dominus testatur Matth. 12. 29. *Quomodò potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi priùs alligauerit fortem.* Et Lucæ 11. Dominus comparat Dæmonem *forti armato custodienti atrium suum.* Ex quibus locis S. Doctor infert parvulos cum principe Dæmone æterno igne cremandos. Audi integrum Maximi Viri discursum lib. 3. operis imperfecti contra Iul. « cap. 200. cuius superiùs fragmentum dedi. [Tu autem, *inquit*, qui eam, « *nempè imaginem Dei*, negas à Diabolo possideri, procul dubio negas à pote- « state erui tenebrarum, cum in Christi regnum regeneratione transfertur, & « accusas vniuersam Catholicam Ecclesiam magno crimine maiestatis, non « enim legibus huius mundi tenetur reus quisquis imaginem, quamuis non vi- « uam, Imperatoris exsufflat. Exsufflantur autem parvuli in exorcismo prius- « quàm baptizentur; exsufflantur igitur viuæ imagines, non regis cuiusq; sed « Dei. Imò verò exsufflatur, sed Diabolus, qui contagione peccati tenet pro- « cul dubio reum, vt illo foras misso, parvulus transferatur ad Christum. Ex- « suffletur itaque Iuliani amentia, ne maiestatis rea in parvulorum mundatione, « & exsufflatione dicatur Ecclesia. Si autem non eruitur de potestate tenebra- « rum, & illic remanet parvulus, quid miraris IN IGNE ÆTERNO CVM « DIABOLO FVTVRVM, qui in Dei regnum intrare non sinitur? An quia Pe- « lagiani nescio quem parvulis non baptizatis præter Dei regnum, quietis, & Mar. « vitæ æternæ locum præparant, ideo Christi erit falsa sententia: *Qui crediderit,* 16. « *& baptizatus fuerit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur?*] Rursus lib. « 5. eiusd. oper. cap. 6. [An forte, *inquit*, homines non sunt, qui eruantur de « potestate tenebrarum, quarum tenet Diabolus principatum? Aut verò ITA « DESIPIS, vt affirmes eos sibi Diabolum non vindicare, quos possidet, & suæ « potestati subditos tenet? Sed vt taceam de his, quos potestis dicere per suam « malam voluntatem à Diabolo possideri. Quid dicturus es de illo, de quo Pa- « ter ipsius, Domino interrogante, respondit, quod ex infantia sua ab immun- « do spiritu vexaretur? Nonne membra eius, & sensus, quæ omnia Deo authore « instituta sunt, & communia impiorum, piorumq; sunt munera, Diabolus sibi, « vt affligeret, vindicabat? &c.] Hoc argumentum valdè torquet aduersarios, qui varijs datis solutionibus vim eiusdem, vt ego quidem arbitror, frustra euadere conantur.

Respondet primò quidam aliàs celeberrimus Theologus. Hęc pœna non videtur debita peccato originali, sicut ei non debetur pœna sensus, ita non debetur simul traditio in manus hostis potentissimi, & infensissimi, qui perdu-

cat hominem in neceſſitatem moralem incurrendi eiuſmodi pœnam, & ſimul prohibitio auxiliatoribus ne ſuppetias ferant. Hæc enim eſſet pœna grauior, quàm pœna ſenſus, quippe tolerabilius eſt ſolùm cruciari, quàm poni in morali neceſſitate noui criminis merentis illum cruciatum. Hæc reſponſio non conſonat Eccleſiæ ſtatutis, ex quibus apertè colligitur ex peccato originali nos eſſe captiuos Dæmonis. S. Cæleſtinus, vt vulgò putant, in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ cap. 12. hæc definit: *Illud etiam, quod circa baptizandos in vniuerſo mundo ſancta Eccleſia vniformiter agit, non otioſo contemplemur intuitu: cum ſiue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniunt ſacramentum, non prius fontem vitæ adeunt, quàm exorciſmis, & exufflationibus clericorum ſpiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc verè appareat quomodò* Princeps mundi huius mittatur foras, (Io. 12.) & quomodò priùs alligetur fortis, & deinceps vaſa eius diripiantur in poſſeſſionem translata victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus. (Matth. 12. Pſal. 67. 19. Epheſ. 4. 8.) *His ergo &c.* Quam doctrinam poſtea vniuerſa Eccleſia tradidit, vt patet ex cap. *Sacerdotes*, de conſecrat. d. 4. & cap. *Paruuli*, & cap. *Sicut noſtis*, & cap. *Dehinc* &c. & expreſsè Synodus Tridentina ſeſſ. 5. de pec. orig. definit, Adam *incurriſſe cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt Diaboli.* Hinc S. Aug. Lib. 6. oper. poſt. con. Iul. cap. 20. reprehendit Iulianum ægrè ferentem *dominum, ac poſſeſſorem imagini Dei Diabolum imponi*, hæc ſcribens: *Dicit Ieſus, qui ſecundùm hoc nomen ſuum ſaluum facit populum ſuum à peccatis eorum:* Nemo intrat in domum fortis, niſi prius alligauerit fortem, *& vos in hoc populo Chriſti, quem ſaluum facit à peccatis eorum, paruulos non eſſe conceditis, quos vt à proprijs, ita nec originalibus vultis obſtrictos eſſe peccatis, & cum fallaci veſtro ſermone minuitis vires eius, quem dixit veritas fortem.* Poſtea: *Nec tibi videatur indignum, quòd ſubiecta eſt Diabolo imago Dei, hoc enim non fieret niſi iudicio Dei, nec remoueetur iſta damnatio, niſi gratia Dei &c.*

Catharinus more ſolito, hoc eſt audacter, in opuſculo cit. ait: *Neque ſub Diaboli perpetuò poteſtate erunt, quia & pro illis eiectus erit Diabolus foras in die nouiſſimo, vt nihil iuris habeat vlterius in illos.* Hoc tamen reſponſum, vt benè etiam notauit Bellarminus, ab homine Catholico defendi minimè poteſt. Peto enim, quare infantes modò ſint captiui Dæmonis? Clara ſunt Eccleſiæ dogmata: ob peccati originalis maculam. Rurſus interrogandus eſt Catharinus, an hæc macula duratura ſit poſt diem iudicij, vel non? Si ſecundum dicat, in errorem labitur, ſolo enim baptiſmate illa culpa deſtruitur: *Hæc noli dicere*, ait Auguſtinus, *ſi vis eſſe Catholicus.* (Lib. 3. de orig. animæ cap. 9.) Si primum, ergo remanebit integrum ius Dæmoni in pueros etiam poſt diem iudicij, cum adhuc obnoxij erunt peccato originali. Audiat, velit nolit, Auguſtinum, quem hac in quæſtione, vti in alijs etiam ſæpè impugnat lib. 1. de nupt. & concup. cap. 23. *Hoc generi humano inflictum vulnus à Diabolo, quidquid per illud naſcitur cogit eſſe ſub Diabolo, tamquam de ſuo fructice fructum iure decerpat, non quòd ab illo ſit natura humana, quæ non eſt niſi ex Deo, ſed vitium, quod non eſt ex Deo. Non enim propter ſe ipſum quæ laudabilis eſt, quia opus Dei eſt, ſed propter damnabile vitium, quo vitiata eſt, natura humana damnatur; & propter quod damnatur, propter hoc & damnabili Diabolo ſubiugatur, quia & ipſe Diabolus ſpiritus immundus eſt.* Idem aſſerit S. Fulgentius lib. 1. de verit. prædeſt. cap. 14. *Cauſa verò maiorum, atque minorum, qui ſine baptiſmate curſum vitæ præſentis in infidelitate conſumant, quantum attinet ad communionem ori-*

ginalis

ginalis peccati, vna eſt. Ex hac vtrique ibunt in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius, quia in eis chirographum, quo ſibi eos deceptoris nequitia ſubdidit, Saluatoris gratia non deleuit.

Reſpondet Arriaga tom. 1. in 1. 2. diſp. 52. nihil aliud ſignificare pueros eſſe ſub poteſtate Diaboli, quàm eſſe peccatores. Alij verò ideo putant, pueros eſſe ſub poteſtate Diaboli per peccatum originale, quia Dæmon ex illo peccato habuit poteſtatem tentandi genus humanum, & conſequenter ipſum perdendi in gehenna. Verùm aliud eſt eſſe peccatorem, aliud captivum Diaboli; captiuitas enim eſt effectus peccati, ſicuti ſi quis Princeps ſubditum ob aliquod crimen in tyranni alicuius poteſtatem detruderet. Porrò quemadmodum peccatum mortale hominem tranſcribit in familiam ſubditam Diabolo, hoc etiam peccatum originale præſtat, vnde dicebat S. Doctor lib. 1. de pec. merit. & remiſſ. cap. 34. initio. *Quid de ipſa forma ſacramenti loquar? vellem aliquis iſtorum, qui contraria ſapiunt, mihi baptizandum parvulum afferret. Quid in illo agit exorciſmus meus, ſi in familia Diaboli non tenetur?* Quod verò alij dicunt ideo eſſe genus humanum ſub poteſtate Dæmonis, quia hic poteſtatem, & ius ex illo peccato contraxit tentandi homines, ineptè prorſus aſſeritur; tum quia nequit pueros tentare, qui velle nil poſſunt, tum quia potuit tentare Adamum, qui tamen nondum erat ſub poteſtate Dæmonis, tum quia poſſe tentari, non eſt eſſe, ſed poſſe eſſe captivum. At pueri naſcuntur reapſe captiui Dæmonis. Vnde Zoſimus Papa epiſt. 157. apud S. Aug. ait: *Nullus enim, niſi qui peccati ſervus eſt, liber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatum fuit ante captivus.* Clarè etiam S. Gregorius lib. 26. Moral. cap. 20. diſtinguit captiuitatem à poteſtate tentandi: *Nunc princeps*, inquit, *huius mundi eiicietur foras. Vnde iam nunc Sanctos homines non tenendo poſſidet, ſed tentando perſequitur. Nam quia non in eis intrinſecus regnat, contra eos pugnat extrinſecus, & quia intus dominium perdidit, bella molitur foris.*

Præterea falſum eſt, pueros eodem modo eſſe ſub poteſtate Dæmonis per peccatum originale, ſicut per quodlibet actuale, vti docet Moraines num. 13. Nam in parvulis, & cæteris non baptizatis ius habet Dæmon veluti in proprio mancipio, vt enim definit S. Cæleſtinus Papa ſupra, vtimur exorciſmis, & exſufflationibus clericorum, vt *Spiritus ab eis immundus abigatur.* Ergo verè ſunt poſſeſſi à Dæmone per inhabitationem, cum neque *Spiritus immundus abigi*, nec *Princeps eijci foras* poſſit, niſi ſit intus in parvulo. Quibus tamen exorciſmis, & exſufflationibus non vtimur ad abſoluendum peccatorem vel omnium peſſimum, ſed tantùm in energumenis ſanandis, qui intus à Diabolo per inhabitationem poſſidentur. Notauit hoc inſignis ille Carmelita Io: Bacconus, qui cæteris Scholaſticis antiquis de hac captiuitate, vnde parvulorum pœnæ ſatis clarè inferuntur, vix pauca verba facientibus, vnus ipſe Auguſtino-Catholicæ ſententiæ adhæſit in 2. ſent. d. 39. quæſt. 1. vbi ait de Dæmonis dominio: *Inhabitat dico, non ſicut forma informans, nec per formam aliquam, quam creat in anima peccatrice, ſicut Deus eam creat, ſed habitat per dominium in peccante, ſeu alijs verbis iure dominij, & poteſtatis.* Et ibi ad 2. dub. definit originale peccatum *per obſequium noſtræ voluntatis erga Diabolum, & ex conſequenti etiam Diaboli inhabitationem.* Inhabitat igitur Dæmon in corporibus non baptizatorum tum puſillorum, tum adultorum non, vt verè ſint emergumeni,

ſed

ſed vt Princeps iure dominij in regno ſuo, tanta eſt poteſtas, quàm in illos habet Princeps tenebrarum, quæ omnia ex exſufflationibus, & exorciſmis colliguntur; ſiquidem dum paruulus baptizatur, dicit Sacerdos: *Exi Spiritus immunde, & da locum Spiritui Sancto*. Peccatores verò fideles ſunt de corpore Eccleſiæ, cuius caput eſt Chriſtus. De poteſtate Dæmonis ſupra infideles latè diſcurrit S. Doctor epiſt. 107. ad Vitalem.

Reſpondet tandem Moraines. *Tertia ratio*, inquit num. 17. *nos minimè tangit, qui non negamus paruulos illos manſuros eſſe in æternum Deo inuiſos propter peccatum originale, & quodāmodo ſub captiuitate, ac ſeruitute Diaboli, vt in hac vita, priuatos ſcilicet ſpeciali Dei protectione, qua ab eius inuaſionibus, & infeſtationibus fiant immunes*. In hac reſponſione maximè diſplicet illa particula *quodammodò*, limitans Dæmonis in captiuos poteſtatem. Egregiè inquit Auguſtinus lib. 6. con. Iul. cap. 20. *Cum fallaci veſtro ſermone minuitis vires eius, quem dixit veritas fortem*. Vt quid enim additur reſtrictio, quam nec Concilia, nec Pontifices appoſuere? Illud autem in eadem reſponſione ſummè placet, quòd fatetur pueros non futuros immunes à Dæmonis inuaſionibus, & infeſtationibus, hoc enim eſt, quod intendimus, nempè futuros obnoxios pęnis ſenſibilibus, eò quòd futuri ſunt ſub crudeliſſimi tyranni poteſtate. Niſi dicat, infantes nihil mali ex huiuſmodi *inuaſionibus, & infeſtationibus* percepturos, quo quid dici poteſt ineptiùs, vexantur enim non à frigore, non à calore, ſed à Dæmone, *cui mille nocendi artes*.

Simile etiam adducto argumento eſt illud, quod colligitur ex epiſtola ad Rom. 9. *Sic autem Deus volens oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam attulit in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt in perditionem*. Quæ vaſa iræ ibidem *vaſa* etiam *contumeliæ* appellantur ab Apoſtolo. Cum igitur infantes ſint vaſa contumeliæ, cui, quæſo, loco illa Deus deputabit? *Deus*, inquit Fulgentius, vaſa contumeliæ *æterno ſemper arſura deputabit incendio*. Patres Africani in epiſtola Synod. cap. 13. *Vaſa contumeliæ ſunt, quibus dicitur, Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Quod priùs docuerat Africanæ Eccleſiæ Magiſter lib. 1. oper. poſt. con. Iul. in fine: *Nos verò Deum quidem paruulorum opificem prædicamus, ſed ex eadem maſſa medium locum vaſis, vbi nec in honorem fiant, neq; in contumeliam, quem non dedit Apoſtolus, non damus*. Conſiderent igitur aduerſarij tantam eſſe poteſtatem Dæmonis in ſua vaſa, vt priùs, vt inquit Chriſtus Dæmonis triumphator, ligandus fuerit, quam ex eius domo vaſa raperentur, nec minuant, vt ait S. Doctor, *fallaci ſermone vires eius, quem dixit Veritas fortem*.

Certum igitur eſt, paruulos non baptizatos eſſe vaſa contumeliæ in domo Dæmonis, è qua per Chriſtum non ſunt erepta, & captiua ibidem teneri *à forti armato cuſtodienti atrium ſuum*. Hanc tenebroſam domum Scholaſtici antiquiores dixere Limbum, in quo paruuli detinentur. Ita Sancti Thomas, Bonauentura, item Scotus, Ægidius, Durandus, Richardus, & alij communiter teſte Bellarmino cap. 2. ſupra. Ex qua doctrina, velint nolint, probatur pœna ſenſus. Pro quo notandum eſt, quod docet S. Doctor lib. 21. de ciuit. Dei cap. 11. *Octo genera pœnarum in legibus eſſe: damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, ſeruitutem*. Ergo cum paruuli præter pœnam exilij, quam Scholaſtici vocant pœnam damni, patiantur ſeruitutem ſub Dæmone, &

H carce-

carcerem, aliam profectò pœnam patiuntur à pœna damni. Qualis autem sit ista pœna seruitutis sub Principe tenebrarum, ac forti armato audiuimus, supra à celeberrimo quodam Theologo dicente: *Hæc enim esset pœna grauior, quàm pœna sensus*. Verissimè. Pone exempli gratia Principem filios alicuius subditi non solùm exilio mulctare, & paterna etiam hæreditate priuare, sed illos quoque tyranno cuipiam in mancipia diuendere, haud sanè exigua esset postrema ista pœna captiuitatis. Porrò nulla peior, nulla acerbior, nulla atrocior captiuitas est, quàm esse sub Dæmone Phalaride, Dionysio, Maxentio crudeliore, tyrannorum omnium truculentissimo. Neque leuis censenda est pœna carceris præcipuè sub *forti armato custodiente atrium*. Id etiam alter è Societate Scriptor Neotericus non inficiatur; *grauissimam*, inquit Arriaga 1. 2. disp. 52. num. 5. *pœnam* illam carceris fore, vbi veluti stipites nec videre, vel olfacere, nec gustare quid possent; sanè hæc sensibilis pœna esset. Vnde plures ex ijsdem Scholasticis Recentioribus, ne pueros pœna carceris affligant, *nescio quem tertium decipiendis paruulis faciunt locum*, vti olim Pelagiani teste S. Gesio Papa, cuius proxima verba sunt, & S. Augustino sæpissimè id affirmante, & irridente, finxerunt.

Verùm quid dicent aduersarij, si octo illa pœnarum genera à paruulis sustineri probabimus? Pœnam damni, & exilij ipsis conceduunt, modò pœnam captiuitatis, & carceris ex Sacris literis clarè deduximus. De reliquis quatuor idipsum probamus. Vincula illos pati certum est, cum sint captiui, nec illa solui possint, nisi priùs ipse fortis armatus custos atrij alligetur. Patiuntur etiam pœnam *ignominiæ* sunt enim, teste Apostolo, *vasa contumeliæ*. Hinc S. Doctor lib. 1. con. Iul. oper. imperf. cap. 138. *Ex qua tamen* (massa) *alios in Dei regnum adoptari fatemini, quos procul dubio vasa in honorem facta conceditis; alios verò non adoptari, quos facta vasa in contumeliam, nisi intelligenter consentiatis, impudenter negatis. Neque enim, si non est pœna damnationis, sicut vultis, non erit saltem contumelia imaginis Dei, separari à regno Dei*. Insuper patiuntur verbera, carent enim teste Morainio num. 17. *speciali Dei protectione, qua ab eius*, scil. Dæmonis, *inuasionibus, & infestationibus fiant immunes*. Nec putandus est adeo mitis hic Tyrannus, vt seruos suos ne semel quidem flagris affligat. Satis sit, infantes esse vasa in illius domo, vt ait Christus, & captiuos *in familia Diaboli teneri*, vt docet S. Pater lib. cit. de pec. mer. cap. 34. Adde his pœnam talionis, qui enim cum suo primo Parente noluere esse sub Deo, facti sunt serui sub Diabolo. Tene aurea S. Doctoris verba lib. 14. de ciuit. Dei cap. 15. *Iusta damnatio subsecuta est, talis quidem damnatio, vt qui custodiendo mandatum fuerat etiam carne spiritalis, fieret etiam mente carnalis: & quia sua superbia sibi placuerat, Dei iustitia sibi donaretur, nec sicut affectabat in sua esset omnimoda potestate, sed à se ipso quoq; dissentiens sub illo, cui peccando consensit, pro libertate, quam concupierat, duram, miseramque ageret seruitutem; mortuus spiritu volens, & corpore moriturus inuitus: desertor æternæ vitæ, etiam æterna, nisi gratia liberaret, morte damnatus*. Mortem verò pœnarum vltimam non solùm corporalem, sed etiam spiritualem incurrisse per peccatum vniuersam Adami posteritatem certum est. Et quidem pueros ex peccato originali pœna mortis secundæ mulctatos tradit passim S. Doctor. Lib. 1. ad Bonifacium cap. 22. ait: *Aut si Euangelicis vocibus cogimini confiteri, nec vitam, salutemque posse habere paruulos de corpore exeuntes, nisi fuerint baptizati,*

Rom. 9.

quærite, cur compellantur non baptizati ſecundæ mortis ſubire ſupplicium. Mors autem ſecunda ex cap. 20. Apocalypſis intelligitur, vbi hæc leguntur: *Et qui non eſt inuentus in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis*. Et poſtea: *Infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda*. Quare cum pueri ſine baptiſmo decedentes, non ſint ſcripti in libro vitæ, dubio procul morti ſecundæ, hoc eſt, igni deputantur. Hoc argumentum & fusè, & eruditè ex Auguſtino vrget Archiepiſcopus Thuamenſis in opuſculo de hac quæſtione cap. 11. & 12. Scio Morainium reſpondere num. 69. mortem ſecundam eſſe priuationem viſionis Dei. Sed hæc reſponſio reijcitur ab Auguſtino cap. 92. Enchirid. & lib. 13. de ciuit. cap. 8. Et lib. 19. cap. 28. item à S. Fulgentio lib. 1. ad Monimum cap. 6. vbi ex ſacris literis pronunciant mortem primam eſſe, cum anima ſeparatur à corpore, ſecundam verò cum eadem æternum punitur cum corpore.

Eadem S. Doctoris ſententia probatur ex Concilijs Africanis, & literis Innocentij Papæ. Aſſertio de pœnis paruulorum ab Eccleſia Africana inter fidei dogmata, teſte S. Fulgentio, relata. Inſigne pro eadem re S. Gelaſij Papæ teſtimonium.

SCholaſtici, qui in ſtatuendis parvulorum pœnis in diuerſam ab Auguſtino ſententiam abiere, publicarunt, eiuſdem opinionem *vnum Auguſtinum patronum* habere, vt loquitur Catharinus, eamque *pauciſſimos* ſequi, vt ait Moraines. Imò Catharinus vnum ſibi opponens Auguſtinum ſcribit: *At magna, inquiunt, eſt auctoritas Auguſtini, magna profectò, ſed veritatis, quæ iam pateat longè maior, longè maior Pontificum auctoritas, & Eccleſiæ de cathedra docentis, & communis Doctorum ſententia*. Quibus ille Author in veterum Patrum ſcriptis ſe planè hoſpitem prodidit; etenim Sancti Patris ſententiam & Synodorum, & Pontificum teſtimonijs confirmabimus, & ijs quidem adeo euidentibus, vt minimè dubitem, quin Scholaſtici, ſi in eadem incidiſſent, ne latum quidem vnguem ab Auguſtiniana ſententia diſceſſiſſent. Rectè Scotus in 2. diſt. 33. q. vn. *Magiſtrorum* Pariſienſium placitum contra Auguſtinum ſtare dixit, quibus tamen totius Africæ vetuſtiores Epiſcopos opponemus.

Et quidem veteres Pariſienſis Scholæ Doctores, cum ſumma ingenia Scholæ ſubtilitatibus deuouiſſent, parum fuere in Synodorum, ac Patrum lectione verſati. Hinc eruditionis defectu quaſdam opiniones obtruſere, à quibus antiquioris Eccleſiæ magiſtri longiùs diſtarunt. Hoc in præſenti controuerſia patebit, in qua Scholaſtici ex manca Pelagianæ hæreſeos notitia, vti à recepta antiquitur ſententia receſserunt, ita illorum plerique in quibuſdam cum Pelagianis conuenere, quod etiam notauit cum laudis præfatione nominandus Cardinalis Bellarminus, cuius verba in calce ferè huius controuerſiæ recitabo. Primi omnium Africani Patres Pelagianorum errores anathemate perculerunt in vtraque Synodo prouinciæ Carthaginenſis, itemque in altera Synodo Mileuitana, dein in plenarijs Concilijs, vti fuſiùs libro priori hiſtoriæ Pelagianæ nobis deſcriptum eſt. In his autem ſacris conuentibus pœnas ſenſibiles puerorum ſine baptiſmo decedentium ſtatutas eſſe demonſtro. Patres Synodi Carthaginenſis in literis ad Innocentium apud Auguſtinum epiſtola

90. hæc de Pelagianis scribunt: *Paruulos etiam propter salutem, quæ per Saluatorem Christum datur, baptizandos negant, ac sic eos mortifera ista doctrina in æternum necant, promittentes etiamsi non baptizentur, habituros vitam æternam.* Patres verò Numidiæ prouinciæ in epistola ad eundem Innocentium, quæ inter Augustinianas est 92. hæc ipsa scribunt de eisdem hæreticis: *Pueros quoque paruulos, si nullis innouentur Christianæ gratiæ sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præsumptione contendunt.* Innocentius Pontifex his literis acceptis, graui rescripto nouæ hæreseos falsitatem confixit: *Illud verò,* inquiens, *quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, paruulos æternæ vitæ præmijs etiam sine baptismatis gratia posse donari, perfatuum est.* Epist. 95. apud Augustinum. Itaque tum Synodi, tum Pontifex illam vitam æternam paruulis in originali peccato mortuis negarunt, quam Pelagiani eisdem pueris dabant. Vita autem æterna dicit perpetuam possessionem Dei animam beantis in regno cœlorum, & ex consequenti exclusionem cuiuscunque miseriæ, cui vitæ opponitur æterna mors, quæ consistit in perpetua amissione summi boni, & perenni afflictione, ac cruciatibus in inferis. At Pelagiani nusquam ausi sunt dicere, pueros sine baptismo ituros in regnum cœlorum, vt ex serm. 14. de verbis Apostoli superiùs laudato exposuimus. Scribit de ijsdem Augustinus lib. 1. de pec. mer. & remis. cap. 18. *Dicunt paruulos recenti vita editos visceribus matrum, non propter remittendum peccatum percipere baptismum, sed vt spiritalem procreationem non habentes, creentur in Christo, & ipsius regni cœlorum participes fiant, eo modo filij, & hæredes Dei, cohæredes autem Christi.* Hinc idem S. Doctor contra Pelagianos ait lib. 2. oper. imperf. cap. 113. *Respondete, quid sitis, qui tot imagines Dei sine vllius peccati merito separatis à regno Dei, & facitis duas æternas felicitates. Vnam quæ sit in regno Dei: alteram, quæ sit extra regnum Dei.* Et lib. 1. eiusdem operis cap. 132. tradit paruulos iuxta Pelagianos futuros *in loco aliquo secundæ felicitatis, quem,* inquit, *talibus ædificauit hæresis vestra.* Ex his infertur, vitam æternam, quam illi Hæretici pueris promittebant, sitam fuisse in secunda quadam felicitate, hoc est, minori ea, qua fruebantur beati in regno cœlorum. Nam cum ibidem pueri nullos cruciatus per totam æternitatem passuri essent, æternùm felices viuere ab ipsis dicebantur. Scribit S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 6. Deum animæ per peccatum mortuæ duplicem insuper mortem comminatum: *Primam in separatione animæ, & corporis: secundam in æterna cruciatione animæ, & corporis. Ac per hoc primam, qua discedente anima caro sola moritur: secundam verò, quando rediens in carnem anima in eadem, & cum eadem, in qua peccauit, carne torquetur.* Primæ morti opponitur vita temporanea, alteri verò vita æterna, quando anima perpetua felicitate fruetur, qua de re legatur Augustinus lib. 20. de ciuit. Dei cap. 6. Itaque vita æterna infantium ex Pelagianorum sententia illa est, quæ opponitur morti secundæ, quæ ideo ex Augustino lib. 18. ibidem cap. 28. *secunda mors dicitur, quia nec anima ibi uiuere dicenda est, quæ à Dei uita aliena erit, nec corpus, quod æternis doloribus subiacebit.* Quare cum Synodi Africanæ, ac S. Innocentius damnarunt dicentes, pueros sine baptismo defunctos habere vitam æternam, exploserunt secundam illam felicitatem, quam extra regnum Dei Pelagiani infantibus promittebant, & ex consequenti decreuere, eosdem subituros etiam mortem secundam, quæ beatæ vitæ opponitur. Cæterùm vita illa æternùm beata, quam Pelagiani pueris destinabant,

bant, ante Synodos Africanas reiecta fuit in Concilio Diospolitano anno 415. vbi cùm obiectum fuisset Pelagio, Celestium ipsius discipulum docuisse; *infantes etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam*, negauit se illa dixisse. Hinc Pelagium premebat Augustinus epist. 106. ad Paulinum Nolanum pueros sine gratia regenerationis in Christo *non habere in se vitam, ac per hoc pœnæ sempiternæ obnoxios*.

Conrius, ac Moraines existimarunt vitam æternam, quam parvulis Pelagiani pollicebantur, sitam fuisse in visione clara Dei extra tamen regnum cœlorum. Vnde responderi potest his, quæ huc vsque deduximus, Synodos statuisse pueros non posse sine baptismo frui vita æterna, hoc est, visione clara Dei; nec tamen statim inferri, morte secunda iuxta totam suam latitudinem plectendos, sed prout hæc tantùm dicit priuationem visionis Dei, non quatenus continet cruciatus, & æterna supplicia animæ, & corporis. Sed hæc sententia nulla ratione admitti potest, si consideremus, quid Pelagiani nomine regni cœlorum intelligerent. Et licèt Moraines num. 55. dicat eosdem id *non satis expressisse*, colligitur tamen, quæ fuerit illorum sententia ex Iuliano lib. 6. oper. imperf. cap. 37. vbi ait: *Multò maximè congregatio omnis glorificata Sanctorum esse Deo subiecta non desistet, sed totum corpus dignum regno cœlorum, quod sub Christi capite construitur, diuinæ voluntati perfecta affectione cohærebit, ut extincta omni cupiditate culparum, Deus & contineat cunctos, & compleat*. Ex his infertur Pelagianos non promisisse pueris visionem beatam; etenim videns Deum, *diuinæ uolutati perfecta affectione cohæret, ut extincta omni cupiditate culparum; Deus & contineat* eundem, *& compleat*. Quare pueri fruentes visione clara Dei, reapse forent in regno Dei, quod illi negabant. Rursus S. Augustinus vbique premit Pelagianos negantes peccatum originale, quòd pueri exclusi à regno cælorum immeritò, & iniustè tanta miseria torquerentur. Lib. 2. oper. imperf. cap. 113. *Ac tandem aliquando*, inquit, *extra regnum Dei infelices futuros fatemini paruulos non renatos. Dicite ergo huius infelicitatis meritum uerbosi, & contentiosi, qui negatis originale peccatum*. Et lib. 4. cap. 99. ait: *Ipsum etiam regnum sic amatis, ut non ibi esse, non saltem leuem pœnam credatis hominis esse, sed nullam*. Quòd si Pelagiani extra regnum Dei dabant parvulis visionem Dei, haud congruenter Augustinus contra ipsos inferebat, pueros futuros infelices, & pœnæ subiectos. Nam videns Deum, possidet summum bonum, nec vllo pacto potest esse infelix, aut alicui pœnæ obnoxius. Præterea S. Pater libro 2. oper. imperf. cap. 113. his instat Iuliano, & collegis: *Dicite, obsecro, in ea felicitate, quæ extra Dei regnum erit, vllusne regnabit, an nullus? Si nullus liberior erit procul dubio sine vllo Rege illa felicitas. Si verò vllus in ea regnabit, quis erit Rex imaginum Dei, qui non erit Deus?* At in illa secunda felicitate pueri fruerentur visione Dei, & profectò Deus in illis regnaret, nec eo dilemmate Augustinus aduersarios perculisset. Etenim Deus clarè visus, regnat solus in anima videntis, & omnes eiusdem actus regit, ac moderatur. Itaque Pelagiani beatitudinem naturalem pueris destinabant, vti enim illi naturaliter innocentes ab iisdem asserebantur, eiusdem etiam ordinis beatitatem innexere, in quo tamen dogmate numquam, quid sentirent, nostris innotuit; vnde Augustinus, aliique Patres eorundem sententiam planè se non percipere fassi sunt. Ille lib. de prædest. SS. cap. 13. narrat, à Pelagianis promitti pueris NESCIO CVIVS *felicitatis locum*, & in lib. de hæresibus

ſibus cap. 88. *æternam & beatam* QVANDAM *vitam ſuam*. Idem habet lib. 1. de orig. animæ, cuius verba mox referam. Ipſe Pelagius dicere ſolebat: *Quò eant neſcio*, vt ex Auguſtino ſuperiùs dictum eſt.

Redeo ad Africanas Synodos. In Concilio celebrato anno 418. Carthagine contra Pelagianos, in quo hic canon in vetuſtis codicibus ſtatutus legitur.
Io. 14. *Item placuit, vt ſi quis dicit, ideo dixiſſe Dominum*: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt, *vt intelligatur, quia in regno cælorum erit* ALIQVIS MEDIVS, *aut* VLLVS ALICVBI LOCVS, *vbi beatè uiuant paruuli, qui ſine baptiſmo ex hac uita migrarunt, ſine quo in regnum cælorum, quod eſt uita æterna, intrare non poſ-*
Io. 3. *ſunt, anathema ſit. Nam cum Dominus dicat*: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non intrabit in Regnum cœlorum, *quis Catholicos dubitet*, PARTICIPEM FORE DIABOLI, *qui cohæres eſſe non meruit Chriſti? Qui enim dextra caret*, SINISTRAM PROCVL DVBIO PARTEM INCVRRET. In hiſtoria Pelagiana lib. 1. cap. 13. hunc canonem recitaui, vbi ex Photio oſtendi in antiquis codicibus ſcriptum fuiſſe, quod etiam teſtatur Binius, licèt à nonnullis omiſſus ſit, de quo nolo cum quopiam contentionis funem ducere. Interim hoc ipſum S. Auguſtini teſtimonio confirmabo, qui lib. 2. de orig. animæ cap. 12. ſcribit: *Nouellos hæreticos Pelagianos iuſtiſsimè Conciliorum Catholicorum, & Sedis Apoſtolicæ damnauit auctoritas, eò quòd auſi fuerint non baptizatis paruulis dare quietis, & ſalutis locum etiam præter regnum cælorum*. Vnde ſatis veriſimile fit, laudatum canonem reapſe fuiſſe ab Africanis Synodis exaratum. Illud verò obſeruandum venit, ideo Patres negaſſe *alium alicubi locum*, quia duo tantùm loca nominantur in ſacris literis, nempe dextra, & ſiniſtra Iudicis, vnde aſſerunt pueros futuros in ſiniſtra, & ex conſequenti *participes fore Diaboli*. In eodem libro de origine animæ cap. 9. ſcribit S. Pater: *Non baptizatis paruulis nemo promittat inter damnationem, regnumque cælorum quietis, vel felicitatis* CVIVSLIBET, *atque* VBILIBET *quaſi* MEDIVM LOCVM. *Hoc enim eis etiam hæreſis Pelagiana promiſit*. Quare cum illa opinio *de quaſi medio loco*, nempe inter inferorum pœnas, & gaudia regni cœleſtis, inter errores hæreſis Pelagianæ Auguſtinus recenſuerit, conſtat eandem & ab Africanis Patribus, qui contra illam hæreſim diligentiſſimè excubuere, damnatam fuiſſe, quod ex dicendis clariſſimè apparebit.

His addam Synodum Byzacenorum Patrum in Sardiniam à Thraſamundo Rege Vandalorum Ariano relegatorum ſententiam. Cum Conſtantinopoli graues de diuina gratia lites agitarentur, nonnulli Monachi pro ijſdem componendis Romam profecti, audita Africanorum Antiſtitum in Sardinia exulum fama, legationem ad eoſdem deſtinarunt; librum etiam miſerunt de Incarnatione Domini, & diuina gratia à ſeipſis conſcriptum, rogantes vt de eodem iudicium ferrent. Byzaceni Patres, cum communi conſilio, quid memoratis Monachis reſcribendum foret deliberaſſent, Fulgentio Epiſcopo Ruſpenſi iniunxere, vt decreta à Patribus in literas mitteret, qui è veſtigio librum exarauit inſcriptum de Incarnatione, & gratia. In eo autem Auguſtini ſententia de pœnis puerorum apertiſſimè traditur; etenim cap. 14. inquiunt: *Quæ iuſtitia eſt, vt imago Dei, quæ nihil potuit per ſe ipſam delinquere, ſi non redimatur ſanguine filij Dei, in regnum Dei non permittatur intrare? Quò vtique quiſquis non ingreditur*, INTERMINABILIBVS IGNIS ÆTERNI CRVCIABITVR POENIS.

Quæ

Qua igitur iuſtitia Deus iuſtus infantibus ſine peccato naſcentibus ingerit pœnam, in quibus pœna non inuenit cauſam? Item cap. 30. hæc ſcribuntur: *Quomodò infantibus, qui baptizantur, & in eadem infantia moriuntur, donat æternam ſalutem, quorum bonam nec expectat, nec inuenit voluntatem? Item alios quomodò ſine baptiſmate mortuos* AETERNIS CRVCIATIBVS *damnat, cum in eis nullam culpam malæ voluntatis inueniat. Nonne iſtos inimicos gratiæ Dei, nec defenſores humani, ſed deceptores arbitrij ad hoc ſua peruerſitas cogit, vt Deum putent iniquum in obitu omnium paruulorum, vbi nulla interueniente vel bonitate, uel malitia uoluntatis, alios uident potiri regno, alios* INTERMINABILI DEPVTATOS INCENDIO. Hic liber inter volumina S. Fulgentij recenſetur, quòd ab ipſo dictatus fuit, at eundem à Synodo approbatum, ac ad Monachos Romam miſſum patet ex hoc eiuſdem initio, vbi Epiſcopi Byzaceni nominantur: *Dilectiſsimis, & in Christi fide, atque gratia plurimùm amplectendis ſanctis Fratribus, Petro Diacono, Ioanni, Leontio, & alio Ioanni, cæteriſque fratribus &c. Dacianus, Fortunatus, Boethus, Victor, Scholaſticus, Orontius, Vindicianus, Victor, Ianuarius, Victorianus, Photinus, Quoduultdeus, Fulgentius, Felix, & Ianuarius in Domino ſalutem.* Quindecim igitur Epiſcopi doctiſſimi, ac ſanctiſſimi in Auguſtini ſententiam pedibus iuere. Nec obſtat, laudatum volumen fuiſſe Fulgentij manu exaratum, qui Auguſtini Patris ſententiam mordicus tuebatur; nam in omnibus Synodis vni alicui ob eruditionem, & eloquentiam inſigni iniungi ſolet, vt publica Patrum decreta literis mandet. Scribit diſcipulus Fulgentij cap. 20. de vita eiuſdem: *Poſt deliberationis autem longiſsimas moras, quicquid definitio communis inuenerat, eloquenter allegandum ſenſibus cæterorum, beato Fulgentio dimittebatur.* Et poſtea: *Propterea quandocunque reſcribebant conſulentibus, Epiſcoporum nomina cunctorum dicebantur in titulo, ſed ſolius B. Fulgentij ſermo tenebatur in ſtylo.* Quare ea omnibus Byzacij Patribus, quorum tum temporis Dacianus erat Primas, ſententia ſtetit. Habemus etiam epiſtolam Synodicam eorundem Antiſtitum, inter quos tamen Fulgentius non nominatur, quam publicauit Sirmondus, & inter opera Fulgentij tom. 6. Bibl. PP. edit. Colonien. A. 1618. recenſetur, in cuius cap. 8. eadem ſententia traditur: verba inferiùs recitabo.

Volo hic euidenter oſtendere antiquitus in Africana Eccleſia, in qua quadringenti ſexaginta ſex Epiſcopi numerabantur, adeo certum fuiſſe, pueros ſine baptiſmo defunctos puniri in inferis pœna ſenſibili, vt id inter fidei dogmata relatum fuerit. Cum Petrus Diaconus vir doctiſſimus, vt ex eiuſdem libro de Incarnatione, & gratia conſtat, in Orientem tranſmiſſurus eſſet, rogauit per literas S. Fulgentium, vt breuem fidei Catholicæ ſynopſim ad ſe mitteret, cui ſe conformare poſſet, intelligebat enim plures hæreſes paſſim toto Oriente graſſari. Fulgentius librum eidem miſit inſcriptum de fide ad Petrum, qua de re dixi lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. 19. In eo autem volumine quadraginta dogmata ad Catholicam fidem pertinentia recitat, eaque in ſingula capita digerit, quæ ita inchoantur: *Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites.* Primum dogma recitatur cap. 4. Cum verò cap. 26. poſuiſſet dogma XXIII. de peccato originali, capite inſequenti 27. hæc ſcribit: *Firmiſsimè tene, & nullatenus dubites, non ſolùm homines iam ratione vtentes, verùm etiam paruulos, qui ſiue in vteris matrum, ſiue cum de matribus nati ſine ſacramento ſancti baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, de hoc ſæculo tranſeunt,* IGNIS

AETER-

ÆTERNI SEMPITERNO SVPPLICIO PVNIENDOS, *quia etſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt.* Hoc XXIV. dogma, ſeu vt ille loquitur, capitulum de fide Petro credendum propoſuit, & cum poſtea reliqua capitula recitaſſet, hæc habet cap. 44. *Hæc interim quadraginta capitula ad regulam veræ fidei firmiſsimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter, patienterque defende. Et ſi quem contraria his dogmatizare cognoueris, tanquam peſtem fuge, & tanquam hæreticum abijce. Ita enim iſta, quæ poſuimus, fidei Catholicæ congruunt, vt ſi quis non ſolùm omnibus,* SED ETIAM SINGVLIS *voluerit contraire, in eo quòd ſingulis horum contumaciter repugnat, & his contraria docere non dubitat, hæreticus, & Chriſtianæ fidei inimicus, atque ex hoc omnibus Catholicis anathematizandus appareat.* Itaque teſtatur Fulgentius, parvulos cum ſolo originali peccato morientes *ignis æterni ſempiterno ſupplicio puniendos*, & id *ad regulam veræ fidei pertinere*, & *tanquam hæreticum abijciendum*, qui eidem dicto *voluerit contraire*. Hæc non indigent interprete, ſed tantùm lectore. Quis autem ex his non intelligat, Africanam Eccleſiam Auguſtini ſententiam de pœnis infantium inter fidei dogmata recenſuiſſe? Neque enim omnium Afrorum Epiſcoporum doctiſſimus ea in re deceptus dici poteſt, vel alios voluiſſe decipere, proprias opiniunculas pro inconcuſſis Eccleſiæ dogmatibus venditando. Qualis verò, quantuſue fuerit Fulgentius ex eiuſdem geſtis patet. Hæc ſufficiat ex cap. 20. libri de vita eiuſdem dixiſſe: *Sexaginta quippe, & eo ampliùs Epiſcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua, & ingenium beatus Fulgentius Epiſcopus fuit.* Tot eiuſdem libri editi eximiam ipſius doctrinam abundè manifeſtant. Vide, quæ de eodem dixi lib. 2. Hiſt. Pelag. cap. 21. & 24.

Hoc ipſum colligitur ex Auguſtino, qui lib. 1. de pec. mer. & remiſ. cap. 28. aſſerentes pueros futuros in medio quodam loco nuncupat *malè credentes*. Idem in lib. de prædeſt. SS. cap. 12. ait: *Cum moriuntur infantes, aut merito regenerationis tranſeunt ex malis ad bona, aut merito originis tranſeunt ex malis* AD MALA. *Hoc Catholica fides nouit.* Præterea lib. 5. con. Iul. oper. imperf. cap. 64. ait: *Inter reprobos ſunt certè plurimi, qui ſi ex hac vita abriperentur infantes, ſecundùm falſam veſtram hæreſim penitus ab omni, ſecundùm autem Catholicam fidem à damnatione grauiſsima tollerentur.* Certum eſt eam pœnam à Catholica fide in parvulis aſſeri, quam Pelagiani inficiabantur; at hi pœnam damni, hoc eſt, excluſionem à regno cœlorum libenter concedebant. Hinc dixit Auguſtinus ſerm. 14. de verb. Apoſt. *Videris enim tibi miſericors, quia non aufers ei vitam,* DAMNAS *tamen, quem ſeparas à regno cælorum.* DAMNAS, *non eum percutis, ſed in* EXILIVM MITTIS. En Pelagiani pueros *non percutiebant*, hoc eſt, pœna ſenſus illos nequaquam mulctabant, ſed pœna tantùm damni, in exilium illos mittendo. Quare Auguſtino teſte, Catholica fides tradit parvulos *percuti*, & non tantùm in exilium mitti, quod Pelagiani vltrò fatebantur. Rurſus tract. 67. in Ioannem hæc ait: *Proinde reſpuendi ſunt à corde Chriſtiano, qui putant ideo dictum multas eſſe manſiones, quia extra regnum cælorum erit aliquid, vbi maneant beati innocentes, qui ſine baptiſmo ex hac vita emigrarunt, quia ſine illo in regnum cælorum intrare non potuerunt. Hæc fides, non eſt fides; quoniam non eſt vera, & Catholica fides.* Et tamen videmus, plures Scholaſticos beatitudinem naturalem perfectiſſimam citra dolores, & triſtitiam parvulis promittere extra regnum Dei, quorum

rum sententia minùs tolerari potest, quàm illa Pelagianorum, quia isti contendebant infantes esse innocentes, & nulla culpa coinquinatos, vnde non adeo graue absurdum videbatur, quandam eisdem felicitatem præparare, cum tamen Scholastici, nec ignobiles, asserant cum Ecclesia Catholica pueros esse originali labe infectos, sub potestate Dæmonis, filios iræ, nec postea dubitent, eisdem beatam quandam vitam promittere.

Sed ex eadem Africa ad Romanam Apostolicam Sedem euectus S. Gelasius Papa adeo apertè Augustinianam sententiam confirmauit, vt nihil solidius hac in disputatione adduci possit. Hic in epistola ad Episcopos per Picenum contra Senecam delirum senem Pelagianum missa scribit: *De paruulis autem quod asserit, sine baptismate pro solo originali peccato non posse damnari, satis* IMPIA, *satis profana propositio est.* At Pelagiani nunquam sine baptismo regnum cœlorum pueris promiserunt, sed nescio quem tertium locum inter cœlum, & inferos. Audiatur laudatus Gelasius: *Nihil est ergo, quod dicant, quòd non renati infantes tantummodò in regnum cœlorum ire non valeant, non autem perpetua damnatione puniantur.* Vbi cum Pontifex præter exclusionem à regno cœlesti, quæ est pœna damni, decernat pueros *perpetua damnatione puniri*, palam fit, eundem Augustini sententiam approbasse, & concludit: *Dicant igitur in morte perpetua constitui, si non æstimentur esse damnati.* TOLLANT ERGO DE MEDIO NESCIO QVEM IPSI TERTIVM, QVEM DECIPIENDIS PARVVLIS FACIVNT LOCVM. Ita arguit Pontifex. Pueri sunt damnati, ergo tollant de medio tertium, quem decipiendis parvulis faciunt locum. Ex quibus paret in antecedenti loqui Gelasium de damnatione apud inferos, qua pueri perpetuæ, hoc est, secundæ mortis supplicia sustinent, vnde rectè infertur, tollendum esse de medio tertium locum. At cur TERTIVM dicit? Nisi vt duo tantùm loca esse declaret, nempe cœlum sedem beatorum, & inferos carcerem damnatorum. Quòd defensores Augustinianæ sententiæ tortores puerorum à Scholasticis nuncupantur, longè grauiori censura eosdem Gelasius perculit, dum illos *deceptores paruulorum* Apostolici oris sententia pronunciauit, quippe qui eisdem secundæ felicitatis locum inani asseueratione promittebant. Imò ibidem tertium illum locum explodit, motus eodem testimonio sacrarum literarum, quod initio ex Augustino adduximus. Etenim scribit Pontifex: *Tollant ergo de medio nescio quem ipsi tertium, quem decipiendis paruulis faciunt locum. Et quia non nisi dexteram partem legimus, & sinistram, non illos faciant* IN SINISTRA REGIONE *sine baptismate permanere, sed baptizatos sinant ad dexteram salutarem sacra regeneratione transferri.* Quare Gelasius Papa non modò S. Doctoris sententiam, verùm etiam eiusdem quoque rationem approbauit. Porrò definitiua illa sententia est: *Tollant ergo de medio nescio quem ipsi tertium, quem decipiendis paruulis faciunt locum.* In quibus dum dicit *nescio quem*, declarat neç scire se, nec inquirere, quænam, aut vbinam esset secunda felicitas paruulis à Pelagianis promissa, sed ob id eorum dogma damnare, quòd tertium locum facerent inter regnum cœlorum, quod dandum est ijs, qui erunt in dextera, & inferni pœnas, quæ destinantur ijs, qui erunt in sinistra. Ex his iure Gelasius appellatur à Gabriele Vasquez 1. p. disp. 91. num. 75. *per omnia Augustinianus.* Et quidem in eandem epistolam, vt alias notauimus, totius Augustinianæ contra Pelagianos doctrinæ succum valentiorem contraxit. Vnde

cum ex CLEMENTIS PONT. OPT. MAX. indulto eiusdem Sancti Pontificis memoriam quotannis Augustiniana familia recolendi facultatem impetrasset; inter precum officia eiusdem vitæ synopsi insignem Gelasij erga S. P. Augustini doctrinam cultum inseruit. Gelasij laudes recitat Dionysius Exiguus in epistola ad Iulianum Presbyterum, in qua eiusdem Pontificis doctrinam, pietatem, ac exantlatos pro Orthodoxa fide labores eximiè commendat. Has literas leges in calce prioris partis collectionis Romanæ Lucæ Holstenij.

Idem Augustini assertum Patrum, ac plurium Theologorum, etiam recentiorum authoritate probatur.

AGmen Patrum, vt par est, Hieronymus ducet, qui propiùs in Palæstina cum Pelagio veluti collato pede certauit. Edidit ille dialogos contra eundem hæresiarcham, in quibus sub nomine Critoboli Pelagium, sub nomine verò Attici virum Catholicum colloquentes induxit. Itaque Critobolus obijcit in fine tertij libri: *Oro te, quid infantuli peccauere? Nec conscientia eis delicti imputari potest, nec ignorantia, qui iuxta Ionam prophetam manum dextram nesciunt, & sinistram. Peccare non possunt, & possunt perire, genua labant, vagitus verba non explicant, balbutiens lingua ridetur*, & AETERNAE MISERIAE CRVCIATVS *miseris præparantur*. En Pelagius exprobat Catholicis veluti quid absurdum puerorum in aliena vita cruciatus. Quid his reponit Hieronymus, an fortè illa Annati verba: *negamus crudelem consequentiam?* Lib. 8. sui Aug. cap. 1. pag. 858. Haud equidem: sed ex Paulo Apostolo peccatum originale probat, vt pueris tormenta non iniustè infligi videantur. Eadem pœna sensibilis infantium asseritur à S. Auito Antistite Viennensi, qui anno D. in Gallijs floruit. Etenim in carmine ad Fuscinam sororem hæc eleganter scripsit.

Omnibus id verò grauius, si fonte lauacri
Diuini expertem tenerum mors inuida natum
Præcipitat, dura generatum sorte GEHENNAE,
Qui mox vt matris cessarit filius esse,
Perditionis erit: tristes tunc edita nolunt,
Quæ FLAMMIS *tantùm genuerunt pignora matres.*

Fuit autem Alcimus Auitus Præsul doctissimus, ac Synodo Epaunensi, alijsque præsedit. Huic autem supparem dabo S. Fulgentium Ruspensem Episcopum, qui eidem Auito conuixit. Hic in lib. de fide ad Petrum Diaconum sententiam eandem tanquam de fide tenendam docuit cap. 27. cuius verba superiùs laudauimus. Idem lib. 1. de verit. prædest. & grat. cap. 12. ait: *Nulla igitur est causæ diuersitas in infantibus, quæ faciat vnum eligi, alterum reprobari. Si verò parentum consideretur voluntas, illi, qui Christiani sunt, vt eorum filius baptizaretur sollicite voluerunt, instantissimè curauerunt: quorum tamen filius antequam baptizaretur morte præuentus*, AETERNIS EST IGNIBVS *deputatus*. Capite etiam 14. scribit: *Causa verò maiorum, atque minorum, qui sine baptismate cursum vitæ præsentis in infidelitate consummant, quantum attinet ad communionem originalis peccati, vna est. Ex hac vtrique ibunt in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &*

Angelis eius, quia in eis chirographum, quo ſibi eos deceptoris nequitia ſubdidit, Saluatoris gratia non deleuit. Et ſtatim: *Reddet vnicuique ſecundùm opera ſua, vt non ſolùm pro originali peccato* AETERNIS IGNIBVS ARDEANT, *(quibus* ARSVRI *ſunt ſine baptiſmate morientes etiam paruuli, qui nihil boni, aut mali egerunt) ſed etiam pro ſua voluntate mala tanto deterius torqueantur, quanto ampliùs propriæ iniquitatis adyciunt.* Hi Fulgentij libri eximiè commendantur à Patribus Africanis in Sardinia pro fide Orthodoxa exulantibus in epiſtola Synodica cap. 18.

At ſæculo eodem deſinente S. Gregorius Magnus, & inſequenti ineunte S. Iſidorus Hiſpalenſis Auguſtini ſententiam approbarunt, quippe quæ communis tum temporis in Eccleſia habebatur. Gregorius lib. 9. Moral. cap. 12. in illa Iob: *Et multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa*, hæc ſcribit: *Nonnulli etenim prius à præſenti luce ſubtrahuntur, quàm ad proferenda bona, malaue merita actiuæ vitæ perueniant. Quos quia à culpa originis ſacramenta ſalutis non liberant, & hic ex proprio nihil egerunt, & illuc* AD TORMENTA PERVENIVNT. *Quibus unum vulnus eſt, corruptibiliter naſci, aliud carnaliter mori. Sed quia poſt mortem quoque æterna mors ſequitur, occulto eis, iuſtoque iudicio etiam ſine cauſa vulnera multiplicantur;* PERPETVA quippe TORMENTA PERCIPIVNT, qui *nihil ex propria voluntate peccauerunt.* Et poſtea: *Diſtrictus index, qua eos animaduerſione trucidat, quos culpa propriæ actionis damnat, ſi & illos* IN AETERNVM PERCVTIT, *quos reatus arbitrij non addicit?* Hæc adeo clara ſunt, vt Moraines dicat, Gregorium ea non ex ſenſu Eccleſiæ, ſed ex propria opinione aſſeruiſſe. S. Iſidorus lib. 2. differ. ſpirit. num. 26. idem tradit inquiens: *Illud tamen tenendum eſt, paruulorum animas nexu peccati originalis eſſe adſtrictas, quæ niſi percipiant baptiſmatis ſacramentum, regni cœleſtis participes eſſe non poſſunt, ſed cum carne, & commune habebunt peccatum, & pari iudicio* DAMNABVNTVR IN IGNEM AETERNVM. Et lib. 1. ſenten. cap. 22. ait: *Pro ſolo originali reatu luunt* IN INFERNO *nuper nati infantuli* POENAS. Erat ergo certa in Latina Eccleſia illa aſſertio de pœnis puerorum, quàm Auguſtinus, Fulgentius, ac Synodi in Africa docebant, quam Gelaſius, ac Gregorius Sanctiſſimi Pontifices in Italia tradebant, quam S. Auitus in Gallia, & S. Iſidorus in Hiſpania citra dubium aſſerebant. Eandem verò diutius vſque ad Scholaſticorum ætatem viguiſſe exiſtimo. S. Prudentius Epiſcopus Tricaſſinus, qui floruit anno 850. in libro de prædeſt. cap. 16. ait: *Quæ punitio bifariam diuiditur, & nunc in abſolutione animæ à ſuo corpore comparata huius primæ præuaricationis merito, quod ab ipſa radice in omne poſteritatis eius genus transfuſum, atque innatum eſt, & poſtmodum* in GEHENNA, *quæ tam* HVIVS, *quam aliorum multiplicitate criminum libidinoſa peruerſitate contractorum acquiſita eſt.* Et inferiùs de parvulis ſcribit: *Extra baptiſmi gratiam morientes, non ſuo, ſed protoplaſti peccato* PERPETVA PLEXIONE DAMNANTVR. Ex Anglia veniat Anſelmus, qui in lib. de concep. Virg. & pec. orig. cap. 22. hæc docuit: *Sed cum nemo dubitet, quia par pœna non ſequetur imparia peccata, in hoc tamen ſimilis eſt & perſonalis, & originalis peccati damnatio, quia nullus admittitur ad regnum Dei, ad quod factus eſt homo, niſi per mortem Chriſti, ſine quo non redditur, quod pro Adæ peccato debetur, quamuis non omnes pariter in inferno torqueri mereantur. Nam poſt diem iudicij nullus erit Angelus, aut homo* NISI AVT IN REGNO DEI, AVT IN INFERNO. Explodit tertium illum locum felicitatis ſecundæ, quem plerique parvulis promittunt. Vltimus accedat S. Aëlredus S. Bernardi contemporaneus

neus in libro 1. Speculi charitatis cap. 15. Cum ſibi obieciſſet: *Paruulos quæ ratio addicit damnationi, quos nec creatio malos, nec propria voluntas fecit iniuſtos?* Reſpondet: *Quid enim? Iniuſtum æſtimas, vt lignum inutile, & infructuoſum ignis depaſcat? Cogita quæſo totum humanum genus quaſi lignum aridum, lignum infructuoſum, lignum in ipſa radice vitiatum, vtpote veneno antiqui ſerpentis inficiatum, iuſtiſsimè addictum flammis, igni deſtinatum, adiudicatum damnationi. Quid ergo? Ingratum te præbes, ò lignum inutile, quòd quidam ramuſculi à tua præmortua præciſi radice eripiuntur incendio, quatenus ſtipiti cuidam fructuoſo inſerti priſtinæ libertati donentur.* Huius Sancti regulam lege apud Holſtenium pag. 187. parte 2. Collectionis Romanæ. Ex his patet quàm falsò dixerit Adamus, *omnes Patres contra Auguſtinum ſtare.* Certè neque Pater Suarez, neque Pater Vaſquez cum Auguſtino ea in re conueniunt, at benè S. Doctorem ſecuti ſunt omnes Latini Patres, qui controuerſiam illam quoquo modo attigerunt, in quorum lectione Adamus totus hoſpes fuit.

Hæc itaque antiquæ Eccleſiæ, ac Sanctis Patribus de infantium pœnis ſententia ſtetit, donec poſt ducenteſimum ſupra milleſimum annum Chriſtianæ epochæ nouæ opiniones à Scholaſticis procuſæ ſunt. Qui ſi in Patrum voluminibus tantùm ſtudij, ac laboris poſuiſſent, quantum Ariſtoteli explicando impendere, profectò S. Auguſtini ſententiam non obduxiſſent, neque eorum plerique Pelagianorum opinionem, quod naturalem illam puerorum beatitatem attinet, hominum mentibus tam altè infixiſſent. Verùm tanta fuit vis veritatis, ac tantum Auguſtini authoritas valuit, vt plerique etiam Scholaſticorum pedibus in Auguſtini ſententiam ierint. Primus fuit Gregorius Ariminenſis ſubtiliſſimus antiquæ Pariſienſis ſcholæ Doctor, qui pœnas ſenſibiles infantium acerrimè ſuſtinuit in 2. ſent. diſt. 30. quæſt. 3. Nullus autem veterum Scholaſticorum in Auguſtini lectione Gregorium ſuperauit. Hanc illi laudem vltro Recentiores tribuunt. Dicitur à Vaſquez 1. 2. diſp. 185. num. 13. *apprimè in Auguſtini doctrina verſatus.* A' Vandero appellatur *vir doctiſsimus, & ſi quis alius doctrinæ Auguſtinianæ perſtudioſus* Diſp. 1. de liber. Dei num. 23. Addit Faſolus 1. p. q. 23. art. 1. dub. 3. num. 34. *cuius libri Auguſtini auctoritatibus, & ſententijs paſsim abundant.* Idem nuncupatur à Raynaudo *homo in Auguſtini lectione verſatiſſimus.* In cenſ. inoff. * cenſ. num. 2. Denique Decampſius ſcribit: *Gregorius Ariminenſis, quem non vitæ tantùm inſtituto, ſed etiam doctrina Auguſtinianũ fuiſſe norunt omnes, qui vel ſtrictim eius libros attigerunt.* Lib. 3. de Hæreſi Ianſ. diſp. 3. cap. 20. Quæ conſultò hic inſerui, vt planum fiat, quantum fidei Ariminenſi præſtandum ſit, vbi de Auguſtini mente diſputatur. Video enim hunc inſignem Doctorem pleraſque ſententias tanquam verè Auguſtinianas defendere, quas tamen Recentiores veluti portenta, ac paradoxa prorſus anti-Auguſtiniana reijciunt. Hic itaque vir ſubtiliſſimus Auguſtini authoritatem communi illius ætatis Scholaſticorum ſenſui præpoſuit. Albertus etiam Magnus in Summa tract. 18. probabilem Auguſtini ſententiam fatetur, vti etiam Polmanus Doctor Duacenſis in calce Breuiarij Theologici num. 469. Conſentiunt Sonnius tract. de extremo iudicio cap. 6. & 7. Driedo lib. 1. de grat. & lib. arb. tract. 3. cap. 2. par. 1. Ex Auguſtiniana familia præter Gregorium fusè eandem ſententiam tuentur Auguſtinus Muſæus in Apologetico ad Paulum III. Alipius Reylof Belga lib. 8. de anima ad mentem S. P. Auguſtini cap. 2.

* Pro Vaſter Cornelius.

cap. 2. §. 13. Michael Paludanus insignis Doctor Louaniensis in epistola ad Conrium Archiepiscopum Thuamensem, quæ legitur in limine libri eiusdem Conrij mox laudandi. Denique Carolus Moreau Gallus tomo 1. sui Tertulliani par. 2. pag. 89. & seq. vbi ait: *Attendant & hi, qui solam pœnam damni in eis admittunt, se ab antiquo Ecclesiæ, & Patrum sensu esse remotissimos.* Ibi enim plura Patrum testimonia laudat, quæ tamen de damnatione genericè sumpta intelligendos esse facilè aduersarij dicent, neque enim Gelasij, Auiti, Isidori, Prudentij, aliorumque authoritates produxit, quas nos superiùs attulimus. Hic tamen Augustinianos plurimùm debere fateor doctissimis Seraphicæ familiæ Patribus, totidem enim pro Augustiniana sententia, quot ex nostris, stare video. Alphonsus à Castro insignis Theologus in lib. aduer. hæres. V. Baptismus ait, pueros originali infectos esse *gehennæ obnoxios.* Matthias Hauzerus idem docet tom. 2. Anatomiæ Augustinianæ pag. 764. Ioannes Poncius Hibernus disp. 18. Cursus Theologici tota quæstione 6. & in com. in 2. sent. Scoti d. 33. P. Macedo lib. 4. de Clauibus cap. 18. contr. de pec. orig. sect. 3. quorum omnium studia vicit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamensis integro pro S. Augustini assertione volumine evulgato, in quo fusissimè ex sacris literis, & Augustino sensibiles infantium pœnas demonstrauit. Patrum tamen testimonia omisit, vnus enim Augustinus instar omnium illi fuit. Hic autem cum cap. 2. retulisset, plerosque ea in opinione Augustinum in excessus prolapsum, quæ Recentiorum cantilena est, haud sibi temperare potuit, quin exclamaret: *O' vocem non solùm miræ animositatis plenam, sed iniuriæ in Augustinum, eiusque sanctos Commagistros, & in ipsam Sedem Apostolicam fortè plenissimam.* Video hunc doctissimum Antistitem vocari à Morainio nouorum Dogmatistarum prodromum, cum tamen antiquissimam Patrum sententiam propugnauerit. At quòd in limine libri Augustini nomen inscripsit, ac peregrinum Ierichontinum in alio volumine descripsit, in quo humanæ naturæ status iuxta Augustini mentem egregiè explicuit, hinc & nuperis, quos appellat, Dogmatistis præcursor datus; tantùm Conrio stetit, Augustinum defendisse. Hi ergo subtilissimæ Scholæ Professores, licèt aliàs Scoto addictissimi, cum Magistrum in præsenti controuersia cum Augustino minùs conuenire intelligerent, religioni duxerunt, Scotum Augustino præponere. Imò eo facto ipsius Scoti, si non doctrinam, saltem exemplum secuti sunt. Etenim subtilissimus ille Doctorum tantùm Augustino detulit, vt Patres Minores in libello supplici exhibito Senatui Castellæ anno 1628. quo iuramentum Salmanticensis Academiæ pro defendenda doctrina Sancti Thomæ, quòd diligentissimus Augustini discipulus fuit, tanquam Doctori subtili iniuriosum deferebant, hæc scripserint: *Scotus adeo Augustinianæ doctrinæ addictus fuit, vt in solis Theologicis commentarijs octingenties, ac quindecies S. Augustinum in suarum assertionum testem protulerit &c.* Quæ, aliave legere poteris tomo priori historiæ Augustinianæ Hispanicè scriptæ à Petro de Campo lib. 3. cap. 30. & apud Lucam Wuadingum in vita Scoti tomo 1. operum eiusdem cap. 15. num. 69.

Theſis de ſenſibili infantium pœna in inferis rationibus ſuadetur. Qua occaſione oſtenditur, Eccleſiam Romanam inter precum officia eandem S. Doctoris ſententiam recitare. Auguſtinus vocat illam pœnam mitiſsimam. Statuitur pueros ex pœna damni grauem triſtitiam pati.

SEd nec deſunt argumenta ſatis valida, quæ S. Auguſtini ſententiam non modò probabilem, verùm etiam longè probabiliorem oſtendunt, nam quod Synodos, & Patres attinet, vera eſt eiuſdem ſententia. Primum argumentum eſt. Peccatum originale induxit ſenſibiles miſerias puerorum præſentis vitæ, ergo & eaſdem per totam æternitatem diſtendet. Probatur conſequens, quia pœnæ ſenſibiles huius vitæ non ſunt ſufficientes ad ſatisfaciendum per ſatispaſſionem pro macula peccati originalis, & quantæ, quantæ ſunt, iuſtè humanum genus eaſdem patitur, ergo durante eadem macula peccati per totam æternitatem, iuſtè in æternum pueri originali labe infecti eaſdem patientur. Reſpondent communiter Scholaſtici, miſerias eſſe pœnas peccati originalis per accidens; nam iuſtitia originalis eximebat hominem ijs miſerijs, quas in natura pura ſubijſſet; quare cum peccatum originis per ſe ſuſtulerit iuſtitiam originalem, per accidens induxit miſerias. Hanc reſponſionem §. 2. ſuperius exploſimus, quam rurſus hic egregio teſtimonio Auguſtini lib. 6. oper. imp. cap. 37. refellimus. *Reſtat*, inquit, *vt iſta, quæ nunc eſt,* ſcilicet mors corporis, *ipſa nouiſsima, hoc eſt, in fine deſtruatur, quando fiet reſurrectio carnis, vt non ſit porro inimica, quomodò eſſet, ſi naturalis ita eſſet, vt pœnalis non eſſet: pœnalis autem ſub iuſto, & omnipotente Deo iudice nullo pacto eſſet, niſi meritis peccati accidiſſet.* Cum autem mors pœnalis dicitur, non ideo dicitur ob relationem, quam habet ad culpam, cuius ipſa pœna ſit, ſed pœnale accipitur ab Auguſtino, quod infert cruciatum, & dolorem, vnde & pœna alia eſt iuſta, alia iniuſta, nempe iniuſta eſt, quæ ſine præuio demerito innocenti à tyranno infligitur. At mors nequit eſſe naturalis, vt non ſit pœnalis: Etenim anima à corpore ſeparari non poteſt, niſi præuijs morbis, & doloribus, ſiue ij longi ſint, ſiue breues, qui enim breues ſunt, magni ſunt. Ergo ex S. Doctore nequit mors eſſe naturalis ſub iuſto, & omnipotente Deo, qui tanquam iuſtus, non infligeret malum pœnæ ſine culpa, tanquam omnipotens, non ſineret, ab alio toti innocenti naturæ infligi. Hinc clamat eodem lib. 6. cap. 20. *Neque enim ſub Deo iuſto miſer eſſe quiſquam, niſi mereatur, poteſt.* Quomodò autem Adam licèt ex elementis & corpore animali compoſitus moriturus non fuiſſet, egregiè explicat S. Doctor ibidem cap. 39. Sed his omiſſis, comminus datam reſponſionem oppugno. Etiamſi homo in natura pura futurus fuiſset ijs miſerijs ſubiectus, quæ ex complexione elementorum, quibus conſtat, & in quibus viuit, ortum ducunt, multæ ſunt aliæ grauiſſimæ miſeriæ, quas homo ex ſua natura non patitur. Etenim plerumque pueri à Dæmone inuaduntur, & ad mortem vſque cruciantur, illa autem pœna non oritur ex conditione materiæ. Vrget hoc argumentum Auguſtinus lib. 6. con. Iul. cap. 6. *Tu*, inquit, *aſſere ſi potes, quomodò ſibi non obſcurè, ſed apertè vendicet paruulos, quos immundi Spiritus vexant. Si ei traditos dicis, videmus ambo ſupplicium, tu dic meritum: ambo cer-*

ho cernimus pœnam, tu qui nulla mala merita dicis ex parentibus trahi, cum Deum iuſtum ambo fateamur, demonſtra iſta pœna dignam, ſi potes, in infantibus culpam. An verò non agnoſcis etiam hoc ad illud graue iugum *pertinere, quod eſt ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum &c.* Ideo enim Dæmones permittuntur, tantis cruciatibus pueros torquere, quia iſti ſunt peccato deturpati. Itaque durante eodem reatu iuſtè Dæmon poterit illos affligere. Rurſus reijcitur eadem reſponſio. Si miſeriæ per accidens conſequuntur priuationem iuſtitiæ originalis in ſtatu præſentis vitæ, cur etiam in altero ſtatu eædem miſeriæ itidem ſaltem per accidens non conſequentur priuationem originariæ innocentiæ? Profectò cum peccatum in pueris in præſenti, æquè ac futura vita remaneat, neſcio vndenam diuinam iuſtitiam in altero ſæculo futuram erga infantes mitiorem deducant, cum in aliena vita ſeueriùs peccatores puniat. Et quidem ſi Deus Adamum poſt peccatum morti non deſtinaſſet, & hic æternùm inter miſerias vnà cum poſteris vixiſſet, nullus iudicium Dei culpare poſſet, qui inimicum genus, ac ſorde pollutum pœnis addixiſſet. Ergo in illa hypotheſi ob ſolum originale delictum pueri æternùm iuſtè pœnas ſubirent. Eccl. 40.

Probatur 2. Deus odio habet pueros originaria labe pollutos, illis eſt iratus, atque inimicus, ergo iuſtè poteſt exercere contra eoſdem actus iuſtitiæ vindicatiuæ, prout hæc eſt inflictiua pœnæ ſenſibilis. Antecedens colligitur ex Ioan. 3. 36. *Qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* Quam ſententiam parvulis non credentibus applicat S. Doctor lib. 1. de pec. mer. & remiſ. cap. 20. Scribit etiam Apoſtolus Epheſ. 2. 3. *Eramus natura filij iræ*, nempe ob peccatum originis, quod cum natura in prolem tranſfunditur, quo fit, vt puer recèns natus ſit auerſus à Deo, & ex conſequenti eiuſdem inimicus. Conſequentiam verò acutè deducit Auguſtinus tract. 44. in Ioannem inquiens: *Apoſtolus natus in gente Prophetarum dicit*: Fuimus & nos aliquando natura filij iræ, ſicut & cæteri. *Si filij iræ, filij vindictæ, filij pœnæ, filij gehennæ. Quomodò natura, niſi quia peccante primo homine vitium pro natura inoleuit?* Sunt optimæ illationes. Quandoquidem ſi Deus eſt iratus pueris, ergo poteſt contra eoſdem exercere actum iuſtitiæ vindicatiuæ, ergo etiam eoſdem pœna afficere, obiectum enim iuſtitiæ vindicatiuæ eſt punitio rei, ergo poteſt illos gehennæ, hoc eſt inferni flammis deſtinare, vbi *erit fletus, & ſtridor gentium.* Matt. 13. Nec valet, ſi dicas, iram Dei, eiuſque iuſtitiæ vindictam apparere in pœna damni, qua puniuntur pueri, nec oportere, vt ab eadem iuſtitia pœna ſenſibili caſtigentur. Etenim pueri ſunt rei eiuſdem omnino peccati, quod commiſit Adam, ita vt crimen, quod in Adamo fuit actuale, euaſerit in poſteris originale; vnde dicit Apoſtolus Rom. 5. *in quo omnes peccauerunt*, ergo ſicuti in Adamo peccatum actuale punitum fuit inflictione pœnæ ſenſibilis, in poſteris etiam eodem ſupplicio caſtigari poterit. Vti peſtis non tantùm nocet illi, in cuius corpore primùm naſcitur, verùm etiam alteri, qui eadem per contactum inficitur, ita pueros *peccati paterni contagione* mori dixit Auguſtinus lib. 6. con. Iul. cap. 4. Huc facit, quod docet S. Thomas 1. 2. q. 81. art. 2. ad 1. *Pœna*, inquit, *corporali interdum iudicio diuino, vel humano puniuntur filij pro parentibus, inquantum filius eſt aliquid patris ſecundùm corpus.* Deus enim è vita ſuſtulit filium Dauid, vt patris adulterium puniret, & tamen puerulus non erat reus paterni delicti. Hinc Exodi 20. 5. dicitur Deus viſitare *iniquitatem*

Exod. 20. *tatem patrum in filios in tertiam, & quartam generationem*. Quo ergo potiori iure Deus poterit punire pœna ſenſibili pueros, qui reapſe contrahunt maculam primorum parentum? Sed etiamſi illationes illæ Auguſtini ex his verbis Apoſtoli, *fuimus & nos aliquando natura filij iræ*, poſſent vtcunque eludi, nobis interim ſat eſt, eaſdem recitari ab Eccleſia Romana inter officia precum feria IV. Dominicæ IV. Quadrageſimæ in lectione priori expoſitionis Euangelij. Vti enim certum eſt, Auguſtinum eo loci iuxta propriam ſententiam de ſenſibili puerorum pœna in gehēna locutum eſſe, ita eiuſdem doctrina ſuis precibus ab Eccleſia inſerta, ingenti authoritatis pondere fulcitur; ſaltem omni cenſura liberatur, quod vnum hic intendimus aduerſus recentiores Criticos, exceſſus Auguſtino obijcientes.

Probatur 3. Pueri prædeſtinati ex meritis Chriſti habebunt in alia vita bona corporis, quæ dotes à Theologis nuncupantur, ergo pueri reprobi patientur in alia vita mala corporis ex demeritis Adæ. Simile argumentum ponitur ab Auguſtino lib. 6. con. Iul. cap. 10. vbi paritatem negantes vocat *importunos*. Do eiuſdem verba: *Vide ergo*, inquit, *quàm importunè nolis, paruulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno rectè facto reportare bonum, non qualecunque, ſed Dei regnum. Alienum quippe opus eſt, cum credit per alterum, ſicut alienum opus fuit, cum peccauit in altero*. Reſpondent negando paritatem, nam licèt diuina bonitas poſſit dare bona corporis ijs, qui eodem corpore tanquam inſtrumento pro eorundem acquiſitione nihil boni egerunt; contra æquitatem tamen eſt pati corpus illius, qui eodem corpore nunquam peccauit; præſertim cum pœna ſenſus ſit proportionata ijs delectationibus peccaminoſis, quæ corpore percipiuntur. Sed contra eſt. Quia ſicuti in alia vita non ponitur nouum meritum, aut demeritum, ſunt enim animæ in termino, ſed Deus eo modo erga illas ſe habet poſtea, ac quando receſſerunt; cum pueri ſine baptiſmo defuncti numerentur in familia Diaboli, ſicuti è contra mortui ſuſcepto ſacramento in familia Chriſti, æquum eſt, vt ſicut iſti ſub Chriſto bona corporis recipiunt, ita illi ſub Dæmone mala corporis ſentiant. Etenim ſi in hac vita ſunt ſub poteſtate Dæmonis, ita vt illos in corpore torqueat, vt ſuperiùs oſtenſum eſt, cur in alia vita, in qua nulla eſt redemptio, ab illius poteſtate, quam antea in eorundem corpora habebat, eximentur? Scribit S. Doctor proximè laudatus: *Iam itaque vobis ipſis reddite rationem, ne putetis indignum, vt qui non admittuntur in regnum Dei, ſint ſub illo, qui cecidit de regno Dei: Et qui non habent vitam, ſint ſub illo, qui perdidit vitam*. Nec iuuat, quòd pueri corpore non peccarunt, vnde nec in corpore puniendi videntur, nam peccatum ſolius voluntatis ſuperbientis iuſtè punitur pœna ſenſus, nec Dæmones corpore peccarunt, & tamen pœna ſenſibili affliguntur. Imò cum totum peccatum, quod fuit actuale in Adam, ſit originale in pueris, & illius reatum ex toto ſubeant, cum in peccato Adæ fuerit voluptas ſenſus in comeſtione pomi, huius etiam voluptatis pœnas luit infelix poſteritas, cuius pariter reatus in ipſam per generationem transfuſum eſt.

Hic tamen aduertendum eſt, Auguſtinum aſſerere mitiſſimam eſſe pœnam, quam infantuli in inferis ſubeunt. Illam *damnationem omnium leuiſsimam* vocat lib. 5. con. Iul. cap. 11. quod 8. eſt in editione Baſileenſi, & *mitiſsimam ſanè omnium pœnam* in Enchiridio cap. 93. & lib. 1. de pec. mer. & remiſſ. cap. 16.

Cum

Cum ignis calefaciat, & ſi calor ſit intenſus, etiam comburat, quandoquidem ex Auguſtino pœna illa eſt *leuiſsima*, ac *mitiſsima*, erit ab igne calefaciente cum aliqua moleſtia pueros, ſed non eóſdem vſtulante. Quare ſicuti eò intenſiùs ardebunt reprobi adulti, quò plura ſcelera admiſere, cum pueri hæreditarij tantùm criminis rei ſint, calore ad moleſtiam vſque, ac dolorem incutiendum intenſo affligentur. Video Fulgentium ſuperiùs laudatum ſcribere pueros *arſuros*, ſed ea voce calorem cum dolore, qui tamen eſſe poteſt citra combuſtionem, in corpus agentem ſignificauit. Confirmatur hoc ipſum ex lib. 5. con. Iul. capite proximè memorato, vbi ait pueros *in damnatione omnium leuiſsima futuros. Quæ, qualis, & quanta erit, quamuis definire non poſsim, non tamen audeo dicere, quod eis, vt nulli eſſent, quàm vt ibi eſſent, potius expediret.* Quod ſi ab igne comburerentur, profectò melius illis eſſet, nunquam extitiſſe. Ibi verò non recuſat definire genus pœnæ, nec ſpeciem, nempe an ſint in igne, & an ibi ſolummodò calefiant, vel vſtulentur, ſed tantùm quo gradu, vel intenſione caloris ijdem pueri torqueantur.

Solent quærere Scholaſtici, an pueris pœna damni triſtitiam incutiat. Reſpondent Scholarum Principes, nulla triſtitia pueros affici. Recentiores tamen plerique, quos inter eminet Bellarminus lib. 6. de amiſ. grat. &c. cap. 6. triſtitiam in parvulis admittunt, quod à gloria æterna ſe excluſos vident. Pudet me ex Auguſtino nonnulla recitare; etenim inde palam fiet, tam procul ab Auguſtini ſententia abijſſe illos Doctores, qui ob excluſionem à gloria nullam in pueris triſtitiam gigni pronunciarunt quàm propiùs ad Pelagianorum paradoxa acceſſerunt. Profectò S. Doctor irriſit, imò execratus eſt Pelagianos ita ſentientes, quaſi regni cœleſtis contemptores. Scribit lib. 3. oper. imperf. cap. 99. *In regnum Dei non intrare imaginem Dei, nullam eſſe contumeliam putatis, ipſum regnum etiam ſic amatis, vt non ibi eſſe, non ſaltem leuem pœnam credatis hominis eſſe*, ſed NVLLAM. Idem Pelagianos grauiter arguit lib. 3. con. Iul. cap. 3. inquiens: *Verùm vos excellentiſsimi amatores illius vitæ, quæ futura eſt æterna cum Chriſto,* NVLLAM POENAM *putatis eſſe, imaginem Dei exulare à regno Dei: cum ſi paruam pœnam eſſe diceretis, non eſſet hæc vox beati amatoris illius regni, ſed* MISERI CONTEMPTORIS. Rurſus lib. 5. cap. 1. loquens de plebeis Chriſtianis ait: *Quorum ſi quiſquam geſtans paruulum filium, nec ſine clamore inuidioſo, & in parte, vbi nullus audiret, compellaret, & diceret: Ego ea mente, intelligentia, ratione, in qua ſum factus ad imaginem Dei, tantùm amo regnum Dei, vt hominis* MAGNAM *iudicem* POENAM, *ſi eò nunquam poſsit intrare. Itane verò tu, non homo de turba imperitorum, ſed inter paucos prudentiſsimos regni illius amator, tanto vtique ardentior, quanto magis te flagrantiſsima paucorum ſocietas in illud accendit, nec facit inde torpeſcere frigidior multitudo, reſponſurus es homini, atque dicturus:* NON SOLVM MAGNA NON EST, SED NVLLA OMNINO POENA EST *imaginis Dei, nunquam poſſe intrare in regnum Dei? Puto, quòd nec vni homini, cuius nec vim, nec teſtimonium formidabis, hoc dicere audebis. Te itaque ſiue reſpondente quodlibet, ſiue quod magis à te exigeret, ſi non Chriſtiana, certè humana verecundia, reticente, ingereret aſpectibus tuis paruulum ſuum &c.* Pœnam autem hic intelligi prout eſt inflictiua doloris, non verò prout eſt tantùm quid malum in ſe inferiùs oſtendam. Illa autem veteres haud legiſſe credam, neque enim illam ſententiam publicè docuiſſent, quam ne à Pelagianorum quidem inſolentiſſimo Iuliano vni ho-

mini non quidem docto, sed de vltima fæce vulgi clanculum citra vllius testimonium inculcari potuisse Augustinus existimauit. Putasne Mastrio curæ fuisse, quid hac de re sentiret Augustinus? Nam ab eodem in 2. sent. disp. 4. de hom. q. 6. num. 163. adducitur *Augustinus de pec. meritis, & remissione cap. 27. asserens infantes in Limbo non tristari, nec dolorem pati.* Augustinus tres scripsit libros de pec. mer. & remissione, quos Mastrius non distinguit, simulq; illi affricat eam opinionem, quam veluti parodoxum detestatus est. Nemo ergo nobis vitio vertat, si maiorem in Augustino legendo diligentiam in Scholasticis desideremus.

Moraines cum alijs respondet, futuram paruam illam tristitiam puerorum ob exclusionem à gloria. Sed hæc erat aliorum Pelagianorum responsio teste Augustino lib. 3. con. Iul. cap. 3. *Porro*, inquit, *si quod huic sufficit causa*, PARVAM *saltem* POENAM *fatemini esse, quæ magna est, vt imago Dei non sinatur intrare in regnum Dei &c.* Idem verò serm. 14. de verb. Apost. ita contra Pelagianos argumentatur: *Si amatur patria, magna pœna, si autem non amatur patria, peior est cordis pœna. Paruum malum est in hominis corde, qui societatem non quærit Sanctorum, qui non desiderat regnum cælorum? Si non desiderat, pœna est de peruersitate: si autem desiderat, pœna est de fraudata charitate. Sed si, quod vis, parua sit pœna, & ipsa parua magna est, si nulla culpa est.* Hæc ille. Nec iuuat quod reponunt, tristitiam illam vel nullam esse, quod amissio sit boni supernaturalis, quod ipsis naturaliter non debebatur, vel saltem leuem, quòd videant, non sua ipsorum, sed primi parentis culpa se ab æterna gloria eiectos. Etenim natura humana erat ordinata ad gloriam, quæ gratia omnibus posteris Adæ decreta erat, à qua tamen cum se ob illius delictum excidisse videant, ingens doloris argumentum occurrit. Ita si quis ob crimen læsæ maiestatis amittat bona sibi à Principe antea donata, nonne eius filij toties ingenti tristitia corripientur, quoties præsentem pauperiem cum amissa bonorum affluentia comparabunt? Quod autem aliena culpa in eum statum deciderint, pudorem quidem, sed non dolorem minuet, imò istum plus augebit. Pueris verò non modò pœna inflicta est; verùm etiam inest culpa, & sunt reapse peccatores, vnde cum tristitia etiam pudor in illis reperitur.

Respondent alij pueros nullam habituros cognitionem gloriæ æternæ, quòd hæc est supernaturalis, nec naturali puerorum cognitione attingi poterit. Sed hæc responsio superiùs reiecta est, vbi probauimus pueros futuros in sinistra, videbunt enim è diuerso electos, eosque ad æternam gloriam vocari. Interim quid his reponeret Augustinus, qui absurdum putauit pueros imagines Dei haud amare regnum Dei, scribens lib. 6. con. Iul. cap. 4. *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, & tantum amabunt, quantum innocentes amare debent regnum eius, à quo ad ipsius imaginem creantur, nihil mali de hac ipsa separatione patientur?* Quid his, inquam, reponeret, dum in Scholis audiret, pueros non modò non amare, sed ne cognoscere quidem regnum Dei? Tam procul ab Augustini semitis nobiles Scholastici abiere. Verùm hæc illis concedamus, aliunde tristitiam puerorum probo. Etenim non solùm sunt auersi à Deo, vt authore supernaturali, sed etiam vt authore naturæ, Adam enim per peccatum relicto incommutabili bono, adhæsit bono creato, quod peccatum cum ex origine à pueris trahatur,

tur, redduntur auersi à Deo, & conuersi ad creaturam. Hoc ipsum confirmatur, quia vel pueri habent aliquem finem naturalem, quo possesso satiantur, vel nullum talem finem possunt possidere. Si primum detur: peto vel erit hic finis Deus, vel creatura; si creatura, erunt igitur peccatores, & auersi à Deo vt authore naturæ. Si verò Deus erit vltimus finis, quatenus abstractiuè cognitus, ergo amabunt Deum, & à Deo quoque amabuntur; quomodo ergo *ira Dei manet super illos?* Nonne per peccatum verè sunt inimici Dei? qua igitur ratione illum amabunt? Si verò illud alterum asseratur, nempè pueros nullum habituros vltimum finem, erunt ergo æternùm miseri, vtpote summi boni possessione exclusi. Et quidem vix posse explicari puto, pueros nulla tristitia affici, dum cernunt, quòd *ira Dei manet super illos*, dum se vident macula peccati infectos. Dolet-ne ipsos, quòd in peccato sunt? Quis autem hoc neget? Magna enim tunc foret illorum peruersitas, ac supplicijs grauioribus addicendi essent, si de peccato non tristarentur. Si autem status peccati dolorem ingerit, ijdem etiam tristantur, tristitia enim est dolor de ijs, quæ nobis nolentibus accidunt. Pueros autem nolle esse in statu peccati, certum puto, quod tamen, quamuis nolentibus, æternùm illis adhærebit. Sanè arbitror illos, qui negant tristari parvulos, ne cogitare quidem de macula peccati, cum tamen sint propriè peccatores. Pelagiani, qui pueros innocentes putabant, magis consequenter dicebant, eosdem vel paruam, vel nullam tristitiam pati. Profectò Scotus inde probat, pueros non tristari, quia id non posset contingere, nisi nollent carere beatitudine, neque esse in carcere captiui, quæ pœnæ ipsis nolentibus accidissent, at tunc peccarent, quia haberent voluntatem difformem voluntati diuinæ. Ex quo discursu patet, virum subtilissimum ne cogitasse quidem de tristitia, quæ oritur ex peccato. Sed nec ratio illa, quam ante Scotum noster Ægidius produxit, quicquam probat. Etenim pueri cum sint peccatores, habent voluntatem difformem voluntati diuinæ: sunt auersi à Deo, & ad creaturam conuersi: sunt vasa iræ, & contumeliæ: sunt è numero reproborum: non sunt reconciliati Deo, sed inter eiusdem inimicos computantur, vnde ira Dei manet super illos. Habent ergo ex origine voluntatem difformem voluntati diuinæ. An vero quòd iustè se videant torqueri, patienter tormenta sustineant? Respondet Poncius num. 34. non esse sibi inconueniens, quòd parvuli in inferno peccent actu, cum enim habeant vsum liberi « arbitrij, & puniantur æternaliter à Deo, tum carentia beatitudinis, tum pœ- « na sensus, esset sanè maxima virtus in ipsis conformare se diuinæ voluntati; « Quod si Martyres intensissima gratia indiguere, ne in tormentis deficerent, sed pro religione pugnarent, nequaquam fieri posse videtur, vt pueri solis viribus naturæ tantos, ac tam longos cruciatus patienter sufferant. Nec ex alia parte videtur iustitiæ diuinæ consonum, vt hostibus suis, qui sunt de familia Diaboli, tantam diuinæ gratiæ vim impertiatur.

Io. 3. 36.

Solvuntur contrariæ sententiæ argumenta.

Optimè iudicasse arbitror Ioannem Poncium superiùs laudatum, cum num. 10. dixit, oppositæ sententiæ argumenta esse *parui momenti*, quod breuiter apparebit ex subiecta eorundem dissolutione. Obijciunt 1. Augustinum

de pœnis parvulorum dubitaſſe, & vt Goneti verbis vtar diſp. 7. de peccato originali art. 7. num. 190. fuiſſe *dubium, & anxium in hac materia*. Nam lib. 3. de lib. arb. cap. 23. ait: *Non enim metuendum eſt, ne vita eſſe potuerit media quadam inter rectè factum, atque peccatum, & ſententia iudicis media eſſe non poſsit inter præmium, atque ſupplicium*. Ibi autem de parvulis loquitur. Addit Bellarminus, illa *numquam, quod ſciam, Auguſtinus retractauit*. Omiſſa reſponſione P. Macedo, non quòd falſa ſit, ſed quòd melior hæc altera noſtra videtur, dico Semipelagianos olim eodem teſtimonio abuſos fuiſſe, vt gradum facerent ad infringendum argumentum à parvulis ab Auguſtino deductum, vt gratiam ex meritis exploderent. Hæc ſcribit Hilarius ad Auguſtinum: *Parvulorum autem cauſam ad exemplum maiorum non patiuntur afferri: quam & tuam Sanctitatem dicunt eatenus attigiſſe, vt* INCERTVM ESSE *volueris, ac potius de eorum pœnis malueris* DVBITARE. *Quod in libro tertio de libero arbitrio ita poſuiſse meminiſti, vt hanc eis occaſionem potuerit exhibere*. Huic Maſſilienſium obiectioni reſpondet S. Doctor in lib. de dono perſeu. cap. 12. Se olim Presbyterum libros de libero arbitrio, quos laicus Romæ inchoarat, in Africa confeciſſe, nempe ante annum 395. Quare etiamſi tunc de parvulorum pœnis dubitaſſet, *nemo*, ait, *vt opinor, eſſet tam iniuſtus, atque inuidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi eſse iudicaret*. Addit non oportere credi, ſe ea de re dubitaſſe, ſed quòd Manichæi, quicquid de pœnis infantium ſentiretur, reijciendi erant, ne duarum naturarum, nempe mali, bonique permixtio crederetur, & concludit: *Abſit vt cauſam parvulorum ſic relinquamus, vt eſse nobis dicamus incertum, vtrum in Chriſto regenerati, ſi moriantur parvuli, tranſeant in æternam ſalutem; non regenerati autem tranſeant in mortem ſecundam &c.* Itaque S. Doctor ideo non retractauit, quod olim docuerat, de pœnis parvulorum, quia de iiſdem non dubitauerat. Imò in epiſt. 28. ad Hieronymum, quæ ſcripta fuit anno 414. cum Oroſius in Aſiam tranſmitteret, hæc ſcribit S. Pater de eodem libro tertio de libero arbitrio: *Non tamen de damnatione eorum parvulorum, qui ſine illo*, nempe baptiſmo, *ex hac vita emigrant, tunc aliquid dicendum putaui, quia non quod nunc agitur, agebatur*. Etenim Auguſtinus ibidem diſputat tantùm de pœnis, quas in hac vita parvuli patiuntur. Hinc factum eſt, vt Hieronymus cum Auguſtino ſenſerit; nam in eadem epiſtola diſertè ſcribit, parvulorum animas damnari, inquiens: " *Damnari enim eas, ſi ſic de corpore exierint, &* " *Sancta Scriptura, & ſancta eſt teſtis Eccleſia*. Oroſius autem vnà cum hac epiſto" la detulit in Aſiam ad Hieronymum libros tres de peccatorum meritis & remiſſione, in cuius priori cap. 28. locum medium puerorum explodit. Quare Hieronymus iis lectis, ac in calce dialogorum laudatis, Auguſtino ea in ſententia adhæſit, vt ſuperiùs oſtenſum eſt.

Obijciunt 2. Sanctos Patres oppoſitum ſenſiſſe. Etenim Nazianzenus in orat. in ſanctum lauacrum dicit, quòd pueri *nec cœleſti gloria, nec ſupplicijs à iuſto iudice afficiantur*. Gregorius Nyſſenus orat. 1. ſcribit, pueros ſine baptiſmo mortuos *neque in doloribus, nec in mæſtitia eſſe*. Addunt Ambroſium in cap. 5. ad Rom. vbi ait: *Eſt & alia mors, quæ ſecunda dicitur, quam non peccato Adæ patimur, ſed eius occaſione proprijs peccatis acquiritur*. Denique Innocentius III. lib. 3. decret. de bapt. c. Maiores ſcribit: *Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei: actualis verò pœna peccati eſt gehennæ perpetuæ cruciatus*. Reſpondeo ea ferè ratio-

ne, qua S. Pater cap. 14. de prædeſt. SS. ſatisfacit Maſſilienſibus, qui obijciebant, veteres Patres de hominum prædeſtinatione, ſecus ac Auguſtinum, ſenſiſſe. *Quid igitur*, inquit, *opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſsitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari, quod procul dubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur? Vnde factum eſt, vt de gratia Dei* (dicam de pœnis parvulorum) *quid ſentirent, breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis*, *&* TRANSEVNTER ATTINGERENT, *immorarentur verò in eis, quæ aduerſus alios inimicos Eccleſia diſputabant*. Reſpondeo rurſus Gregorium Nazianzenum eo loci tria hominum genera ſine baptiſmo decedentium recenſere. Vnum eorum, qui baptiſmum contempſerunt: alterum eorum, qui illud ex negligentia omiſerunt: Poſtremû illorum qui nec ex contemptu, nec ex negligentia ſine illo mortui ſunt. Comparat autem pœnas eorundem: priores ait, graues pœnas dare, alteros minores pati, poſtremos nec cœleſti gloria donari, ſed nec ſupplicijs addici, quibus alij ob contemptum, vel negligenter omiſſum baptiſmum ſubijciuntur. Quod veriſſimum eſt, illi enim actuale peccatum commiſere in contemnendo, vel omittendo baptiſmo, cuius delicti cum pueri rei non ſint, neq; ſupplicijs ijſdem torqueri poſſunt. Gregorius verò Nyſſenus dubitanter loquitur; nam ibidem quæſtionem hanc de parvulis ſine baptiſmo morientibus vocat *difficilem, atque perplexam*. Addit neſcire ſe *an illa quæque anima iudicem videbit, tribunali cum alijs ſiſtetur? &c.* Quæ tamen omnia poſtea definita ſunt, nam teſte Beda in procemio Canticorum, qui negat pueros iudicandos *contradicit Catholicæ fidei*; Gelaſius etiam definit pueros *in ſiniſtra regione ſine baptiſmate remanere*. Ad teſtimonium Ambroſij reſpondeo, optimè à Cardinali Bellarmino obſeruatum eſſe, commentaria illa in epiſtolas Pauli perperam Ambroſio adſcribi, paſſim enim Pelagianorum ſententiæ ijſdem inſperſæ ſunt, quod fusè, & eruditè probat Conrius cap. 8. Profectò in cap. 5. in illa Apoſtoli *Si enim unius delicto &c.* ait: *Plures enim gratiam conſequuntur, quam mortui ſunt delicto Adæ*. Præterea in cap. 8. *Vocare*, inquit, *eſt cogitantem de fide adiuuare*. Item in cap. 9. ad illa, *Igitur cui vult, miſeretur &c.* ſcribit: *Ex perſona contradicentis loquitur*. Et conſtanter tradit, homines illos in ſimilitudinem Adæ peccaſſe, qui eiuſdem exemplo Deum contempſere; quæ omnia à Pelagianis aſſerta ſunt. Nec obſtat, quod obijcit Gonetus, vixiſſe illum Scriptorem ſub Damaſo, quando Pelagiana hæreſis nondum eruperat; Nam Pelagium *diutiſsimè* Romæ vixiſſe ſcribit S. Auguſtinus, qua de re leguntur à nobis dicta lib. 1. Hiſt. Pelag. cap. 3. Quod denique ex decretali Innocentij Papæ opponitur, abhinc trecentis annis à Gregorio Ariminenſi ſolutum eſt. Præterea Poncius num. 28. ait, quòd Pontifex intendit oſtendere, non poſſe adulto dormienti, vel non conſentienti dari baptiſmum, quia tunc tolleretur peccatum originale, & non actuale, & per conſequens, ille ſi moreretur non careret viſione Dei, quia non haberet peccatum originale, & tamen eſſet in inferno, quia eſſet in peccato actuali. Quæ ratio nulla eſt; etenim etiam peccato actuali debetur priuatio viſionis Dei. Vnde gloſſa vocat illam rationem ſupeficialem, nec videtur ab ipſo Pontifice aſſerta, ſed ab aliquo non ſatis docto Secretario addita. Hæc ille. Sed iſta reſponſione omiſſa, facilè dico, quòd ſicuti ait pœnam actualis culpæ eſſe gehennæ cruciatum in inferis, & tamen non inde excluditur pœna damni, quia non inſerit particulam reſtri-

ctiuam, seu exclusiuam *tantùm, solùm*, ità & pœna originalis rectè statuitur carentia visionis; sed non sola.

Obijciunt 2. Pœna sensibilis non est proportionata peccato originali, ergo pueri ob illud non torquentur igne in inferis. Probant antecedens, quia pœna sensus est per passionem huius particularis personæ, peccatum autem originale non est commissum per actum voluntatis personæ particularis, sed trahitur per infectionem naturæ. Respondeo negando antecedens cum eius probatione. Etenim omnes homines peccauerunt in Adam, & peccatum illud fuit imputatum singulis ex eodem propagatis, ita vt peccatum, quod in illo fuit actuale, originale fuerit in posteris. Audiatur Augustinus lib. 1. de pec. mer. & remiss. cap. 10. *Si enim peccatum intellexeris, quod per vnum hominem intra-* Rom. 5. *uit in mundum*, in quo omnes peccauerunt; *certum, manifestumque est, alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantùm peccant, quorum peccata sunt: aliud hoc vnum, in quo omnes peccauerunt, quando omnes ille vnus homo fuerunt.* Igitur peccatum vnius fuit, & omnium, qui idem erant in vno. Qua ratione pœna sensus est eadem æqualiter destinata omnibus, & singulis, qui idem fuere in Adam, & toti naturæ est debita, nisi qua parte ex baptismi gratia eidem subducitur. Quare sicuti leges Principum pupillorum voluntates tutorum voluntati alligant, ita vt quod isti volunt, illis ratum sit; hoc quoque pacto Deus omnium posterorum voluntates Adami voluntati adstrinxit, ita vt quod ille fecisset, omnibus hominibus imputaretur. Vnde sicuti ex defectu improbi tutoris pupilli quandoque detrimenta subeunt, ita ex peccato Adæ humanum genus in miserias decidit. Imò pœna sensus magis videtur proportionata peccato originis, quàm pœna damni, nam pœna damni est in anima, pœna sensus in corpore; posteri autem animam à Deo creatore recipiunt, corpus verò per traducem ab Adam deriuatur. Quare cum filij puniri possint pro peccatis parentum, inquantum secundùm corpus sunt aliquid illorum, vt ex D. Thoma diximus, humanum genus, quod secundùm corpus ex virtute seminali ab Adam deducta aliquid illius est, potiori iure secundùm corpus poterit ob illius peccatum, quod etiam proprium euasit, puniri, quàm secundùm animam. Hinc si anima à Deo creata infunderetur corpori nequaquam per virtutem seminalem ex Adamo traducto, illa non contraheret peccatum originale; quare intantum peccatum traducit, inquantum in corpus ex Adamo per concupiscentiam carnalem propagatum immittitur. Ex his confirmatur nostra sententia, nam si caro per concupiscentiã genita est causa, cur anima peccato inficiatur, & ex consequenti pœnam subeat, ipsa caro, quæ veluti vehiculum peccati fuit, neutiquam debet esse à quacunque pœna immunis.

Obijciunt 3. Peccatum originis non tollit ordinem naturalem, sed supernaturalem, nempe conuersionem ad Deum per donum gratiæ habitualis, ergo solùm debet puniri priuatione eius boni, cui opponitur, non supplicio naturæ, quàm in nulla re eidem debita lædit. Respondeo primò negando consequentiam; nam neque peccatum actuale lædit naturalia hominis, sed tantùm priuat hominem gratia sanctificante, & tamen punitur pœna sensus. Imò in sententia illorum, qui dicunt, peccatum consistere formaliter in priuatione gratiæ, hæc priuatio non potest esse pœna, cùm pœna ponatur à voluntate iudicis, & sit contra voluntatem rei, respectu cuius est inflictiua doloris. Re-

spondeo

ſpondeo ſecundò negando antecedens, tum quia peccatum originale tollit conformitatem ad rectam rationem, ſicut quodlibet peccatum actuale, & habituale, ille autem ordo eſt naturalis; tum quia ex dictis §. 2. ex peccato originali ortum traxit concupiſcentia, quæ naturalia hominis lædit. Hinc ſcribit Auguſtinus lib. de nat. & grat. cap. 3. *Omnia quidem bona, quæ natura habet in formatione, vita, ſenſibus, mente, à ſummo Deo habet creatore, & artifice ſuo. Vitium vero quod naturalia iſta bona contenebrat, & infirmat, vt illuminatione, & curatione opus habeat, non ab inculpabili artifice contractum eſt, ſed ex originali peccato, quod commiſſum eſt libero arbitrio. Ac per hoc natura pœnalis ad vindictam iuſtiſsimam pertinet.* His accidit per peccatum originale hominem naſci ſubditum Diabolo, & de familia eiuſdem, vt ex exorciſmis in baptiſmo ſuperiùs oſtendimus, quæ ſanè captiuitas naturam hominis & vexat, & deturpat. De hac captiuitate poſt Driedonem eruditè agit magnus ille noſter Salmanticenſis Theologus Baſilius Poncius par. 1. releƈt. de grat. cap. 16. Denique gratia eſt donum liberaliter à Deo homini datum; at quando perſona grauiter offenditur v. g. Rex crimine læſæ Maieſtatis, non eſt ſufficiens pœna, quod priuet rebellem benificio olim eidem liberaliter collato, ſed alia etiam pœna exigitur. In Adam verò omnes poſteri à Deo rebellarunt, vnde inimici Dei naſcuntur, & per gratiam baptiſmi fiunt amici, ſine qua non ſolùm ſunt indigni gratia liberaliter conferenda, ſed digni pœnis iuſtè irrogandis.

Objiciunt 4. cum Vaſquez 1. 2. diſp. 124. num. 8. Goneto diſp. 7. cit. num. 178. Moraj. 10, & alijs. Nullus puniri debet ob id, pro quo ne vituperari, aut reprehendi poteſt; at nemo pro peccato originali vituperari poteſt: igitur nec puniri. Maior patet, quia pœnæ ſenſibiles habent quandam vim increpationis. Minor probatur ex Ariſtotele 3. Ethic. cap. 6. vbi ait, neminem eſſe dignum vituperio, & exprobatione, niſi illa faciat, quæ potuit non facere, at pueri non poſſunt non contrahere peccatum originale, ergo ob illud nulla reprehenſione digni ſunt. Reſpondetur negando minorem, nec Philoſophi dictum nos moratur, qui actualia tantùm, ac perſonalia delicta cognouit, originali enim peccato Ariſtotelicum illud dictum non conuenit. Et quidem Pelagiani ex Ariſtotelis doctrina tentabant tollere peccatum originale: vnde ſunt illa Auguſtini lib. 6. con. Iul. cap. 20. *Ad hoc enim redacta eſt hæreſis veſtra, vt gemant ſectatores veſtri non inueniri dialecticos iudices in Eccleſia de ſcholis Peripateticorum, aut Stoicorum, à quibus poſsitis abſolui.* Iulianus querebatur Catholicos Epiſcopos, à quibus damnatus fuerat, neſcire *ſecundum categorias Ariſtotelis de dogmatibus iudicare.* Sanè ſi Ariſtotelicis principijs ſtandum ſit, peccatum originale negandum eſt, neque enim, qui naſcitur tanquam tabula raſa, maculas antiqui criminis ex Ariſtotele portare poteſt, cum generatio opus naturæ ſit, non voluntatis, cuius eſt poſſe peccare. Certum eſt ex fide, Deum eſſe iratum pueris, cum naſcuntur, ob originale crimen; naſcimur enim *natura filij iræ* ex Apoſtolo, ac per peccatum ſumus auerſi à Deo, & Deus pueros odio habet, quatenus peccatores ſunt, quod catholicum dogma eſt, vituperat igitur Deus vitium, quod ipſe non fecit in homine. Adde infantes eſſe *vaſa contumeliæ*, & ex conſequenti eſſe dignos contumelia, ac vituperio. Miror autem Vaſquez virum in Auguſtini doctrina adeo verſatum, vt ſodales Complutenſes *Auguſtinum* alterum, vel ſaltem *mentem, ac linguam Auguſtini* eundem nuncu-

nuncupauerint, miror, inquam, illud argumentum veluti ſolidum obiecisse; quod tamen disertè ab Auguſtino euerſum fuerat. Audiatur S. Doctor lib. de corrept. & grat. cap. 6. *An verò ideo prauitas iſta corripienda non eſt in homine, quia non eius propria, qui corripitur, ſed communis eſt omnibus? Imò verò corripiatur & in ſingulis, quod eſt omnium. Non enim propterea cuiuſquam non eſt, quòd ab ea nullus immunis eſt. Peccata quidem iſta originalia ideo dicuntur aliena, quòd ea ſinguli de parentibus trahunt, ſed non ſine cauſa dicuntur & noſtra quia* in illo vno omnes, *ſicut dicit Apoſtolus, peccauerunt*. CORRIPIATVR *ergo* ORIGO DAMNABILIS, *vt ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur &c.* Ex quibus patet, poſſe hominem corripi ob peccatum originale.

Inſtat Moraines num. 41. Non ſolùm Ariſtotelem, aut Ethnicos Philoſophos dicere, neminem eſſe vituperio, & reprehenſione dignum propter id, quod non liberè fecit, aut omiſit, ſed omnium fidelium, & infidelium communem illam vocem eſse, vt confirmat S. Auguſtinus lib. de duabus animabus cap. 11. Quare cum nullus commiſerit peccatum originale liberè, ſed illud ex infectione naturæ trahatur, nemo poteſt ob illud vituperari, aut reprehendi. Reſpondeo laudatum S. Doctoris teſtimonium à Iuliano eidem Auguſtino ſæpè ſæpius obiectum fuiſse lib. 1. oper. imperf. cap. 45. lib. 5. cap. 43. & 45. & alibi. Cui S. Pater reſpondet lib. 1. oper. imperf. cap. 48. *Ipſe*, inquit, *Adam eſt, quem noſtra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur, cum dicerem*. Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi, quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere. *Adam quippe omnino quando peccauit, nihil in ſe habebat mali, quo nolens vrgeretur ad operandum malum, & propter quod diceret*. Non quod volo facio bonum, ſed quod nolo malum hoc ago, *ac per hoc id egit peccando, quod iuſtitia vetabat, & vnde illi liberum fuerat abſtinere. Nam ei, qui dixit*, quod nolo malum hoc ago, *abſtinere inde liberum non eſt. Ac per hoc ſic tria iſta diſcernas, & ſcias aliud eſſe peccatum, aliud pœnam peccati, aliud vtrumque, ideſt, ita peccatum, vt ipſum ſit etiam pœna peccati. Intelligis quid horum trium pertineat ad illam definitionem, vbi* voluntas eſt agendi, quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere. *Peccatum namque iſto modo definitum eſt, non pœna peccati, non vtrumque*. Et poſtea: *Sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, vbi ſic peccatum eſt, vt ipſum sit & pœna peccati*. Certum igitur eſt poſse peccatum originale eſse verè, & propriè peccatum, etiamſi non inde liberum ſit abſtinere, & doctrinam illam traditam à S. Doctore lib. de duab. anim. cap. 11. quam poſt Iulianum Moraines obijcit, applicandam non eſse peccato originali, de quo ibi S. Pater non loquebatur. Vnde falſa ſunt quæ poſtea idem Moraines addit: *Si ex mente D. Auguſtini*, inquit, *imò ex ſenſu totius Eccleſiæ, & conſenſu generis humani, iudicandum eſt de peccato originali, eiuſque pœna, dicendum eſt neminem propter illud non à ſe comiſſum, ſed vi originis ex neceſsitate contractum eſſe dignum reprehenſione, & vituperio, ac proinde nec ſupplicio poſitiuo & connaturali*. Falſa, inquam, hæc ſunt. Nam ex mente S. Doctoris oppoſitum dicendum eſt; docet enim arguendum eſſe etiam illum, qui peccat tertio illo genere peccati, inquit enim ibidem: *Tertium verò genus, vbi peccatum ipſum eſt, & pœna peccati poteſt intelligi in eo, qui dicit*: Quod nolo malum hoc ago. *Ad hoc pertinent etiam omnia, quæ per ignorantiam eum aguntur mala, non putantur mala; vel etiam putantur bona. Cæcitas enim cordis, ſi peccatum non eſſet, iniuſtè argueretur, arguitur autem iuſtè, vbi dicitur*: Pharisæ

Lib. de duab. ani. cap. 11.

Rom. 7. 9.

risæ cæcæ, *& alijs plurimis diuinorum eloquiorum locis*. Imò ab illa necessitate vituperationem destrui erat ipsissima obiectio Iuliani dicentis lib. 5. oper. imperf. cap. 52. *Huius vituperatio ad necessaria non recurrit, quia quidquid ad necessarium peruenerit, ipsum pulsat authorem*, nempe Deum. Cui S. Pater respondet: *Nunquid hoc malum hominis, vbi dicit*, quod nolo malum hoc ago, *ipsum hominis pulsat authorem? & tamen eum, qui sic agit malum, satis apparet ad necessarium peruenisse, necessitate quippe agit, quod non agit voluntate*.

Objiciunt 5. Durum videri, & diuinæ bonitati minimè consentaneum, vt pœna ignis æterni puniat infantes, qui propria voluntate non peccarunt, sed aliena tantùm, atque ex vi, & miseria suæ originis peccato originali infecti sunt. Respondet Augustinus lib. 5. oper. imperf. cap. 13. *Si autem crudele esse arbitramini, damnari paruulos, quos originale peccatum trahere non putatis, crudele vobis videatur, non rapi ex hac vita paruulos secundùm vos nullum habentes omnino peccatum, quos Deus vtique nouit, in multis, magnisque peccatis sine vlla in melius mutatione morituros. Nam secundùm* RATIOCINATIONES HVMANAS *crudelius videtur, non liberare, cum possit, nullis inquinatum paruis, magnisque peccatis, quàm damnare progeniem peccatoris. Porrò cum illud iustum esse, qua potestis voce clamatis, & hoc esse iniustum, qua fronte contenditis?* Et quidem si secundùm humanas ratiocinationes loquamur, videtur etiam durum, hominem ob vnicum prauum desiderium, quod momento euanuit, damnari in æternum, & tamen hoc fide credimus; in eo enim actu nulla sensus delectatio fuit, qui tamen pœna sensus æternùm torquebitur. Quare nec durum videri debet, pueros secundùm sensum puniri, qui sensu non peccauerunt, nisi quatenus idem fuere cum Adamo. Præterea cum primus parens, si perseuerasset in bono, transmissurus fuisset in posteros iustitiam originalem, & omnia bona tum animi, tum corporis, vt tradit S. Pater lib. 3. oper. imperf. cap. 199. cur durum videtur, si præuaricatus miserias, ac pœnas posteris hæreditarias fecit?

Objiciunt 6. Propter peccatum originale non iniungitur hominibus baptizandis aliqua pœnitentia, nec iubentur habere vllum dolorem de illo, ergo non correspondet illi aliqua pœna sensus, sicuti correspondet peccatis actualibus. Respondeo primò aduersariorum plerosque, qui hoc argumentum vrgent, concedere in paruulis tristitiam ob carentiam visionis, quam patiuntur; igitur debetur peccato originali dolor interior, etiamsi pro peccato originali nullus internus dolor ab Ecclesia præcipiatur. Respondeo 2. data priori parte antecedentis negando consequentiam, quia cum miseriæ huius vitæ sint effectus peccati originalis, cur noua pœna imponeretur, cum innumeræ pro eodem nobis subeundæ sint? Sat est, si dicatur Catechumenis, omnes homines in Adamo peccasse, ac proinde è terrestri paradiso expulsos, tot tantisq; pœnis addictos, quas diuina gratia adiuuante fortiter sustinere possumus. Respondeo 3. negando secundam partem antecedentis, nullum dolorem iniungi Catechumenis ob peccatum originale, oppositum enim expressè tradit, imò iubet Augustinus cap. 6. superiùs laudato de correptione, & gratia inquiens: *Corripiatur ergo origo damnata, vt* EX DOLORE *correptionis voluntas regenerationis oriatur: si tamen qui corripitur, filius est promissionis, vt strepitu correptionis forinsecus insonante, atque* FLAGELLANTE, *Deus in illo intrinsecùs occulta inspiratione operetur & velle*. Nonne Catechumenus primùm docendus est, se vel ab ortu

in peccato esse, inimicum Dei, sub Dæmonis potestate, eiusdem membrum, in eiusdem familia? Quæ ille audiens statim dolore corripitur, quòd natus sit sub potestate Dæmonis, atque sub eo diutius vixerit. Audiatur S. Augustinus lib. 1. de pec. mer. cap. 19. *Dicet aliquis: Quomodò ergo & ipsi vocantur in pœnitentiam? Nunquid tantillus potest aliquid pœnitere? Huic respondetur. Si propterea pœnitentes dicendi non sunt, quia sensum pœnitendi nondum habent, nec fideles dicendi sunt, quia similiter sensum credendi nondum habent. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodò profitentur, cur non priùs etiam pœnitentes habentur? cum per eorundem verba gestantium Diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur.* Igitur si pœnitentiam pueris eo pacto S. Doctor asserit, adulti ad baptismum accedentes eandem non habebunt? Tunc ergo dolet ipsos peccati originalis, quando ex Augustino renunciare se Diabolo dicunt.

Antequam hanc disputationem claudam, volo recitare obiectionem Guilelmi de Rubione, qui in 2. dist. 32. q. 2. art. 2. hoc argumento impugnat cruciatus puerorum. [Ille, qui est æquè innocens alio peccante, sicut non peccante, non est affligendus, nec magis iustè potest affligi post peccatum alterius, quàm si ille nunquam peccasset, sed propter peccatum primorum parentum eorum filij, qui nunquam peccauerunt, non sunt magis culpabiles, quàm si non peccassent ipsi eorum parentes; imò sunt æquè innocentes post ipsorum peccatum, sicut fuissent, si nunquam ipsi peccassent, licèt enim sint modò rei, ergo &c.] Negat hic Scriptor maculam veram, & propriam, quæ inest pueris ante baptismum, in quo iuxta Ecclesiæ canones parum conformiter loquitur, putat enim posteros dici peccatores per denominationem extrinsecam à culpa Adæ, vt patet ex ijs, quæ habet dist. 30. q. 2. §. *Et ideo*, ita vt culpa fuerit in solo Adam, reatus verò, seu obligatio ad pœnam, quæ, vt ibidem ait, est culpæ effectus, & quid eandem consequens in nepotibus. At Tridentina Synodus in decreto de peccato originali definiuit anathema esse, qui dixerit Adam inquinatum *per inobedientiæ peccatum, mortem, & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ.* Et sess. 6. cap. 1. statuunt Patres: *Omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidisse, factos immundos, & vt Apostolus inquit, natura filios iræ &c.* Ille verò Nominalis ait, pueros esse æquè innocentes post peccatum progenitorum, sicut fuissent, si nunquam isti peccassent. Quare cum Rubion tantùm innocentiæ pueris tribuat, nil mirum illorum post mortem supplicia negari. Hæc itaque argumenta Augustinianæ sententiæ obijciunt, quæ facili negotio solvuntur, nec illorum opinionem valent reddere Augustiniana probabiliorem, vti notat Estius dist. 33. §. 8. cui S. Patris assertio probabilis visa est. Nec audiendus est Duvallius tract. de pec. q. 4. art. 3. vbi ait, sententiam contra Augustinum accedere ad fidem, & habere rationes, quas constat esse euidentes.

Essent hic conferendæ sententiæ de pœnis parvulorum, nempe S. Augustini, Pelagianorum, ac Scholasticorum. Sed quia id ex hucusque dictis facilè conijci potest, & id tentans inuidiam fortè mihi conflarem, libens periculosam collationem omitto. Hoc mihi certum est, in statuendis infantium pœnis non excessisse Augustinum, sed potius eos Scholasticos, qui pueros natu-

rali beatitudine donandos ſcribunt, ac feliciſſimam eiſdem regionem promittunt. Ita cenſuit acerrimus Catholicæ Religionis vindex Cardinalis Bellarminus, qui tomo 3. lib. 6. cap. 3. hanc cenſuram ponit: *Non igitur*, inquit, *Auguſtinus aliquid humani paſsus eſse, aut exceſsiſse in hoc dogmate cenſendus eſt; ſed illi humanum aliquid patiuntur, & EXCEDVNT, qui parvulos in ſuperiore parte terræ, quaſi in terreſtri paradiſo collocant, eoſque beatos, ac felices dicunt*. Addam etiam de iiſdem iudicium Reuerendiſſimi P. Laurentij Brancati à Lauræa Vaticanæ Bibliothecæ Præfecti, & eximij noſtræ ætatis Theologi, qui in eruditiſſimo volumine de Nouiſſimis diſp. 27. art. 7. num. 159. ait: *Quod dicunt noſtri moderni, hucuſque cenſeo inane, novum, & ridiculum, nempe de ſtatione, habitaculo, & deambulatione ſuper terram; vnde id habent? quis eis reuelauit?* Ego autem mirari ſatis nequeo, quando video veteres Scholaſticos S. Thomam, S. Bonauenturam, Ægidium, Scotum, & alios negaſſe, parvulos triſtari ob amiſſionem gloriæ, cum oppoſitum tam apertè, tam diſertè, tam aſſeueranter Auguſtinus aſſeruerit, & Pelagianos, quòd ſecus ſentirent, acerrimè increpuerit. Scio illos non affirmare, pœnam damni eſse leuem, vel nullam ſecundùm ſe, quatenus enim eſt priuatio ſummi boni poſseſſi in patria, dicitur ab ipſis ſummum malum, cum eiuſdem grauitas ab excellentia boni, quo priuat, menſuretur; vnde minùs propriè ſuperiùs S. Doctoris teſtimonia exaggeraſse videbimur, vbi idem tradit, non eſse in patria, eſse magnam pœnam, cum id vltro Scholaſtici concedant. Sed profectò non diſputauit S. Doctor cum Pelagianis de pœna ſic intellecta, illi enim cum acutiſſimi eſsent, nequaquam negabant pœnam excluſionis à regno cœlorum, prout dicit nudam priuationem Dei poſseſſi in patria, eſse in ſe magnum malum, ſed dicebant leuem, vel nullam pœnam in pueris, quia nullum, vel leuem dolorem pueris incutiebat. Damnum enim, quod quiſque ſubit in amiſſione boni, intantum eidem infert pœnam, inquantum ſentitur, ſi enim non ſentiatur, nulla illi pœna eſt, vt patet in pueris, quorum bona dilapidantur, patiuntur enim malum, ſed non ſentiunt, quia ex defectu cognitionis illud non percipiunt. Pœna verò à iudice præſertim intenta, non dicit malum prout eſt nuda priuatio boni nulla habita conſideratione ſubiecti, ſed ſignificat id, quod eſt malum alteri, quatenus illi dolorem ingerit aliquid ponendo, vel tollendo, quod reus nollet. Porrò hoc pacto accipi pœnam ab Auguſtino certum eſt. Nam lib. 6. con. Iul. cap. 10. ait: *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei.* Quo dimiſſo tanquam abſurdo, quod nunquam Iulianus admiſiſſet, inſtat: *Si autem amabunt, & tantùm amabunt, quantùm innocentes amare debent regnum eius, à quo ad ipſius imaginem creantur, nihil-ne mali ex hac ipſa ſeparatione patientur?* At malum, quod ſentitur ex amiſſione boni, quod amatur, habet rationem pœnæ affligentis ſubiectum, quod priuatur eo bono, quod ab eodem amatur. Præterea ſerm. 14. de verb. Apoſtoli cum dixiſſet Pelagianos non percutere parvulos, hoc eſt, non infligere illis pœnam ſenſus, ſed tantùm illos in exilium mittere, negando ipſis regnum cœlorum, probat eos pati, ac cruciari ob excluſionem ab eodem regno: *Si amatur patria, magna pœna, ſi autem non amatur patria, peior cordis pœna. Parvum malum eſt in hominis corde, qui ſocietatem non quærit Sanctorum, qui non deſiderat regnum cœlorum? Si non deſiderat, pœna eſt de peruerſitate: ſi autem deſiderat, pœna eſt de fraudatâ charitate.* Ex quibus apertè con-

ſtat, Auguſtinum velle, parvulos cruciari ob excluſionem à patria cœleſti, eo quòd illam amant, & deſiderant, quam ſi non amarent, eſſent *peruerſi*, & *mali*, quippe qui ſocietatem non quærerent Sanctorum. At malum, quod ſentitur amiſſione boni, quod amatur, eſt allativum doloris, & triſtitiæ, dolemus enim, & triſtamur, quoties amato bono priuamur. Iam verò ſi Patrum, qui Auguſtinò fauent, ſuffragia ad calculum reuocentur, erunt hi vigintiquatuor Seniores, nam Byzaceni quindecim fuere, qui S. Auguſtini ſententiam ſubſcripſerunt. Inter Patres fuit Gelaſius Papa, qui in epiſtola decretali tertium locum à Pelagianis inuentum de medio tollendum decreuit. Non deſunt Scholaſticorum ſuffragia. Albertus Magnus, Eſtius, Driedo, Polmanus vti probabilem Auguſtini ſententiam defendunt. Stant pro eadem inito fœdere quinque ex Ordine Minorum, & totidem Auguſtiniani noſtri Theologi. Et quidem ſpero fore, vt deinceps, vbi hæc noſtra diſputatio legetur (ſi tamen vlla horum ſcriptorum cura poſteris erit) plures in S. Auguſtini partes tranſeant, vel ſaltem à cenſuris abſtineant, neque S. Doctorem exceſsus inſimulent in ea ſententia tradenda, quam vnanimi conſenſu Pontifices, Synodi, ac Patres docuere, vt huc vſque luculenter monſtratum eſt.

S. VI.

An Auguſtinus diſſerens de lege veteri contra Pelagianos exceſserit.

PElagiani ne gratiam omnino negando Orthodoxorum indignationem ſubirent (videbant enim eandem gratiam in ſacris Literis, à Paulo verò præcipuè commendari) dixere legem, qua Deus homini facienda, vel fugienda præcipit, eſſe gratiam, vtpotè quam Adæ poſteris profunda agendorum ignorantia laborantibus, & longo vitiorum vſu naturali lumine penè extincto miſericorditer propoſuit. Imò legem contra gratiam impudentiſſimè erexere. Etenim arguebant ex lege nullam eſſe aliam inſuper Dei gratiam neceſſariam. Hæc eſt ratiocinatio ſexta Celeſtij apud S. Doctorem cap. 3. de perfect. iuſt. *Quærendum eſt, vtrum præceptum ſit homini, ſine peccato eſſe. Aut enim non poteſt, & præceptum non eſt: aut quia præceptum eſt, poteſt.* Et in lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. ſcribit Auguſtinus: *Magnum aliquid Pelagiani ſe ſcire putant, quando dicunt*: Non iuberet Deus, quod ſciret non poſse ab homine fieri. *Quis hoc neſciat?* Hinc hæretici in laudes legis effuſi, in eadem vti in arce cauſæ ab Auguſtino ſe tutos arbitrabantur. Audiatur magnus Eccleſiæ magiſter lib. 4. ad Bonifacium Papam cap. 5. ſubdolos hoſtium conatus publicans: *Nuſquam autem*, inquit, *iſti inimici gratiæ ad eandem gratiam vehementiùs oppugnandam occultiores moliuntur inſidias, quàm vbi legem laudant, quæ ſine dubitatione laudanda eſt. Legem quippe diuerſis locutionum modis, & varietate verborum in omnibus diſputationibus ſuis volunt intelligi gratiam &c.* Auguſtinus quò Pelagianam hæreſim à fundamentis euerteret, ex ſacris literis, & ſubtiliſſimarum rationum momentis oſtendit, legem non modò non eſse gratiam homines ad bona capeſsenda adiuvantem, ſed reos tantùm facere iubendo, terrendo, puniendo, non adiuvando. Pleni ſunt huiuſmodi phraſibus S. Patris libri, præſertim liber de Spi-

ritu,

ritu, & litera, qui totus in hoc argumento verſatur. Plura loca indicat Cortina P. Macedo ad theſim 48. Vnum teſtimonium profero ex cap. 8. libri de gratia Chriſti: *Ac per hoc*, inquit, *vſque adeo aliud eſt lex, aliud eſt gratia, vt lex non ſolùm nihil proſit, verùm etiam plurimùm obſit, niſi adiuvet gratia: Et hæc oſtendatur legis vtilitas, quoniam quos facit præuaricationis reos, cogit confugere ad gratiam liberandos, & vt concupiſcentias malas ſuperent, adiuvandos. Iubet enim magis, quàm iuvat, docet morbum eſſe, non ſanat, imò ab eo potiùs, quod non ſanatur, augetur, vt attentiùs, & ſollicitiùs gratiæ medicina quæratur.* At Moraines Auguſtini de lege veteri dicta examini ſubijciens, hanc de ijſdem ſententiam profert Diſp. 24. Anti-Ianſenij num. 44. *Auguſtinum pluribus locis duriùs loqui de lege veteri, ſed ſicut ipſemet ait lib. 3. de doctr. Chriſt. cap. 10. Scripturæ verba quando aliquid abſonum videntur præſeferre, ſunt in benignum, & commodum ſenſum interpretanda: quidni etiam verba ipsius Auguſtini, quotieſcunque vel natiuo impetu animi, vel æſtu diſputationis abreptus, videtur ad extrema declinare.* Quid autem *duriùs* de lege veteri Auguſtinus dixerit, non erit indagatu difficile, cum probè ſciamus, in quo S. Patris doctrina à Moraino culpetur furoris, & exceſſus in diſputando. Dixit Auguſtinus cum Apoſtolo ad Galatas 3. Legem datam *præuaricationis gratia*, de quo plura diſſerit ſerm. 11. de verb. Apoſt. cap. 8. & 9. Dixit *literam occidere* cum eodem Apoſtolo 2. Cor. 3. atque integro volumine verba illa explicat. Dixit cum eodem Paulo Rom. 3. *Lex ſubintrauit, vt abundaret delictum.* Quam ſententiam exponit ſerm. 13. de verb. Apoſtoli, & epiſt. 89. q. 3. Vocauit legem cum eodem Galat. 3. *Pedagogum* moleſtiſſimum, ac ſimilitudinem probauit ſermone eodem, & epiſt. 144. Vbi etiam nuncupat legem *non abſolutionis adiutorium, ſed vinculum criminis.* Quod Auguſtinum in exceſſuum ſuſpicionem traxit, ac duriùs aſſertum videtur, eſt vbi idem Doctor pronunciauit tantùm abeſſe, vt lex homines adiuvarit, quin potius reos fecerit ſine gratia iubendo, non adiuvando. Scribit cap. 1. de cor. & grat. declinare à malo, & facere bonum *nullus poteſt ſine ſpiritu gratiæ: quæ ſi deſit, ad hoc lex adeſt, vt reos faciat, & occidat.* Serm. 6. de verb. Apoſt. ait: *Lex enim iubebat, & non implebat, quia caro, vbi non erat gratia &c. Quomodo ergo lex mihi opitularetur iubens per literam, & non dans gratiam?* Sermone 13. laudato dixit: *Lex timorem dedit.* Vbi aut gratia non infundit amorem, obſeruatio legis ex puro timore ſeruili facit præuaricatorem, qua de re egregiè agit in epiſtola 144. ad Anaſtaſium. Videtur ergo Auguſtinus ſenſiſſe, homines lege vrgeri ad rectè operandum, neque tamen ſemper adeſſe gratiam adiuvantem, ex quo inferri videtur tunc præcepta Dei eſſe obſeruatu impoſſibilia, nam ſine gratia impleri non poſſunt, qua tamen illos carere idem tradit. Hinc Iulianus hæc Auguſtino exprobabat lib. 3. oper. imperf. cap. 119. *Taceo interim, qua rabie in totam legem fremas, quam credis ea imperaſſe mortalibus, quorum apud eos nullam facultatem videres.* Quam ſtropham ſæpius cantat.

Duo hic poſſunt difficultatem facere, num lex aliquando imperet, & obliget, vt aiunt, ſub peccato, ſi deſit gratia adiuvans ad implendam legem, vt videtur velle Auguſtinus, & an in lege veteri timor tantùm ſeruilis ſine gratia regnaret, quod eundem quoque ſenſiſſe nonnulli opinantur. Hæc enim duo Morainio fortè duriora videntur, in quibus Auguſtinum extra veritatis lineam ſaltaſſe putat. Pro expediendo priori dubio res mihi altiùs repetenda

eſt,

eſt. In primis ſtatuendum eſt diſcrimen inter obſeruationem legis in ſtatu naturæ innocentis, & ſtatu corruptæ. Etenim Adam habuit auxilium proximè ſufficiens ad obſeruationem cuiuſcunque præcepti in omnibus, & ſingulis occaſionibus, & inſtantibus. Hoc adiutorium eruditè exponitur ab Auguſtino cap. 11. & 12. de corrept. & grat. Dicitur ab eodem adiutorium *ſine quo non*, non *quo*; nam Adam illo adiutorio poſito non ſtatim operabatur, ſed cum volebat eodem ſemper præſente poterat operari. *Tale quippe*, inquit cap. 11. *erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam, ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim; qua fit, vt habeat homo iuſtitiam ſi velit*, &c. Addit, quòd primo illo adiutorio *oſtenſa eſt potentia liberi arbitrij*; nam vt antea præmiſerat, Deus illud adiutorium *reliquit in eius libero arbitrio*, & vt ait lib. 3. oper. imperf. cap. 112. *Rectorem habebat, quem libero reliquit arbitrio*. Quare illud adiutorium ſemper præſtò erat Adamo; ſcribit enim Auguſtinus, *quod deſereret* CVM *vellet*. Paulo verò poſt in eodem cap. 11. hæc tradit: *Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quùm primùm facti ſunt, defuiſset, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſset manere, ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſsent. Adiutorium quippe defuiſset, ſine quo manere non poſsent. Nunc autem, quibus deeſt tale adiutorium, iam pœna peccati eſt, quibus autem datur ſecundùm gratiam datur*. Et his infero primò in ſtatu naturæ lapſæ non omnibus dari, nec ſemper præſto eſſe illud adiutorium, aliàs oratio eſſe ſuperflua. *Nam*, vt ait Auguſtinus lib. de nat. & grat. cap. 18. *quid ſtultius, quàm orare, vt facias, quod in poteſtate habeas?* Et in epiſtola 95. *Ipſa igitur oratio clariſsima eſt gratiæ teſtificatio*. Non rogamus autem, vt Deus det quod habemus, ſed cuius maximè indigemus; etenim ex epiſt. 105. *Si in poteſtate haberetur, non vtique poſceretur*. Quare cum vrgente quolibet præcepto, poſſit homo orare Deum, vt gratiam ad illius præcepti impletionem largiatur, ſignum eſt, gratiam illam non adeſſe ſemper in omnibus, & ſingulis occaſionibus. Hinc factum eſt, vt cum Adamus gratiam illam habuerit pro omnibus, & ſingulis momentis ſibi inhærentem, non indiguerit oratione ad obſeruandum vllum præceptum. Scio Recentiores hoc vltimum vti nuperum paradoxum non approbare, ſed planè eſt apertiſſima ſententia Auguſtini lib. 6. oper. imperf. cap. 15. *Dominica*, inquit, *teſtatur oratio, vbi non ſolùm dicimus*, dimitte nobis debita *propter mala, quæ fecimus, uerùm etiam*, ne nos inferas in tentationem, *propter hoc vtique, ne mala faciamus; unde & Apoſtolus dicit*: Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali. *Quod ſi ita eſset in poteſtate, quomodò fuit ante peccatum, priùſquàm eſset natura humana vitiata*, NON *vtique* POSCERETVR ORANDO, *ſed agendo potius teneretur*.

Quare cum ex inhærente diuino, eoque iugi adiutorio Adam in quolibet momento temporis potuiſſet legem implere, fruſtra oraſſet Deum, vt vires ſibi ad mandata facienda miniſtraret. Vidit iſta Theologorum huius noſtri ſæculi acutiſſimus Baſilius Poncius, qui in relectionibus de gratia 1. p. cap. vlt. pag. 213. ſcribit: *Atque hoc eſt adiutorium, quod ſæpè Auguſtinus dicit, Adamum habuiſse, quod nos in hoc ſtatu non habemus, quia non habemus pro ſingulis occaſionibus perſeuerantes cogitationes, & affectiones boni, vt notum eſt. Vnde Adamus non egebat oratione, vt adiutorium illud compararet, quia iam Dei munere cum ipſa natura ingenitum erat, ſed gratiarum actione pro tanto beneficio, quod à Deo in prima ſui origine*

accepe-

acceperat. Neque rectè diceretur Adam intenſiorem gratiam potuiſſe petere, vt faciliùs legem impleret. Etenim vanum fuiſſet, nouas vires petere *in tanta non peccandi facilitate*, vt loquitur S. Pater cap. 12. Poterat tamen Deum orare, vt tentatorem procul arceret, ne àd malum pelliceretur, vel cadendi periculo vicinus fieret. At poſita tentatione neutiquam, niſi inaniter, à Deo petijſſet vires eidem reſiſtendi. In ſtatu autem naturæ lapſæ illud adiutorium pro omnibus, & ſingulis momentis proximè ſufficiens non ſemper præſto eſt hominibus, vnde neceſſitas orationis elucet, qua rogamus Deum, vt mandata ipſius implere poſſimus. Hinc ſcribit ibidem Auguſtinus: *Ideo in hoc agone magis nos Deus voluit orationibus certare, quàm viribus, quia & ipſas vires, quantas hic habere nos competit, ipſe ſubminiſtrat certantibus, quem rogamus. Si ergo hi, quorum contra carnem ſpiritus concupiſcit* AD ACTVS SINGVLOS INDIGENT DEI GRATIA, *ne vincantur, qualem libertatem voluntatis habere poſſunt, qui nondum de poteſtate eruti tenebrarum, dominante iniquitate nec certare cœperunt, aut ſi certare voluerunt, nondum liberatæ voluntatis ſeruitute vincuntur*. Vbi affirmat gratiam ad ſingulos actus virtutis dari, neque tamen omnibus miniſtrari. Breuiùs idem tradit epiſt. 107. ad Vitalem: *Scimus gratiam maioribus ad ſingulos actus dari. Scimus non omnibus hominibus dari.* Et lib. 4. oper. imperf. cap. 128. ſcribit: *Proinde hominibus natura filijs iræ dantur præcepta viuendi, quia datur & gratia, vt qui iubet, iuvet, ac ſic mala non ſolùm quæ voluntate addita, verùm etiam quæ ſunt congenerata vincantur. Quod enim hominibus impoſsibile eſt, Deo facile eſt. Quibus autem* NON DATVR *gratia, propter quam dictum eſt*. Quis enim te diſcernit? 1. Cor. 4.
quid autem habes quod non accepiſti? *præuaricatores fiunt accedente lege, non iuſti. Sed ſi quam ad vtilitatem viuunt filiorum miſericordiæ, vt eos videntes, & quid ſibi non merito, ſed gratia donetur, intelligentes non extollantur, ſed qui gloriatur in Domino glorietur*. Quæ ſententiæ paſſim in Auguſtino occurrunt.

Quòd autem lex, ad hoc vt obliget, non debeat ſupponere in operante potentiam proximam ad faciendum opus, quod imperatur, eſt conſtans eiuſdem S. Patris doctrina contra Pelagianos, qui, vti vidimus, ex præceptorum impoſitione humanæ voluntatis potentiam ad mandata facienda cum cuiuſcunque diuini adiutorij excluſione prædicabant. Quibus Auguſtinus cum collegis Africanis reſpondet epiſt. 95. ad Innocentium Papam: *Diſtinguenda eſt lex, & gratia. Lex iubere nouit, gratia iuuare. Nec lex iuberet, niſi eßet uoluntas, nec gratia iuuaret, ſi ſat eſſet uoluntas*. Poſtea inculcatis ſacris teſtimonijs, in quibus lex, & oratio aſſeruntur, concludit: *Sicut ergo agnoſcimus uoluntatem, cum hæc præcipiuntur, ſic & ipſe agnoſcat gratiam, cum petuntur*. Quare cum inſtante quolibet præcepto legis, homo non irriſoriè, ſed veraciter Deum debeat orare, vt ſibi gratiam donet ad faciendum mandatum, ſignum eſt diuinam gratiam neceſſariam ad exequendum opus imperatum non adeſſe in omnibus, & ſingulis momentis, nam vt clamat vbique magnus Doctor: *Si adeſt poſsibilitas, ut quid orant?* Lib. de nat. & grat. cap. 53. Hæc doctrina, quæ planè veriſſima eſt, probatur ex Synodo Tridentina ſeſſ. 6. de iuſtificat cap. 11. vbi ait: *Deus impoſsibilia non iubet, ſed iubendo monet, & facere, quod poſsis, & petere, quod non poſsis, & adiuuat, ut poſsis*. Eſt ſententia exſcripta ex libro S. Auguſtini de nat. & grat. cap. 43. & licèt illa poſtrema verba, *& adiuuat, ut poſsis*, non aſſerantur explicitè ab Auguſtino, ſubintelliguntur; nam ſi ab illo petis,

vt

vt possis, signum est, quòd ille est, qui adiuvat, vt possis. Sed plenam eandem sententiam ex tract. 53. in Ioannem exhibeo: *Sed audiamus*, inquit, *Dominum & præcipientem, & opitulantem, & iubentem quid facere debeamus, & adiuuantem, ut implere possimus*. Premo illa S. Synodi ex Augustino verba, *& petere, quod non possis*: Ergo dum petis, vel etiam antequam petas, stas sub lege præcipiente, & nondum habes gratiam adiuvantem, tunc enim non potes facere, quod lex iubet. Quare errarunt Pelagiani, qui ex lege hic, & nunc obligante existimarunt hominem posse suismet viribus exequi imperata. Inde etiam reijciuntur plures Theologi, qui putant legem non posse hic, & nunc obligare, nisi adsit gratia adiuvans, nam dum *petis, ut possis*, profectò sentis te vrgeri præcepto, & simul cognoscis te destitutum gratia proximè necessaria ad opus implendum, vnde oras, vt eandem tibi Deus largiatur. Hic verò reijcienda est sententia illorum, qui dicunt gratiam proximè sufficientem semper adesse, nec vnquam legem obligare, nisi adsit gratia adiuvans, aliàs homo ob impotentiam excusaretur ab obseruatione legis.

Nam si lex, vt obliget, semper infert assistentiam gratiæ sufficientis, sequeretur gratiam sufficientem ad obseruationem legis necessariam non fuisse amissam ex peccato Adæ, quod licèt à pluribus concedatur, puto esse falsissimum. Probatur sequela, nam Adam per peccatum non exemit homines à lege naturali, hæc enim lex perinde obligat Adamo peccante, vel non peccante, ergo si vt lex obliget, habet connexam assistentiam gratiæ sufficientis, hæc gratia sufficiens siue stante Adamo, siue cadente, connexa erat cum lege provt obligante, ergo non fuit amissa ex peccato primi parentis. Probo modò illam gratiam sufficientem esse amissam argumento eodem, quo Paulus Galat. 2. vsus est ad contundendam superbiam eorum, qui dicebant, legem posse iustificare; arguit breuiter, sed solidissimè: *Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est*. Cuius argumenti vis tota in hoc consistit, quòd si lex sola sufficiebat ad hoc, vt homines obseruando præcepta se innocentes conseruarent, Christus gratis passus diceretur. Cur enim venit in mundum, ac tot tormenta subijt, si aliunde ex legis doctrina homines poterant se iustos seruare? Iam verò eandem vim habet Apostoli ratiocinatio contra gratiam sufficientem: Si per legem, & gratiam sufficientem poterat homo implere totam legem, ergo Christus gratis mortuus est. Respondebunt Christum venisse, vt abundantiori gratia humana natura fulciretur. Instamus; Igitur Christus mortuus est, vt faciliùs possemus implere legem ex donis ipsius gratiæ, quam tamen, licèt difficiliùs, implere poteramus per gratiam sufficientem etiam absque ipsius Redemptoris morte. Ad hoc verbum *faciliùs* veluti ad sacram anchoram in tempestate confugiebant Pelagiani, quos his Augustinus execratus est lib. 2. oper. imperf. cap. 198. vbi recitatis ijsdem verbis Pauli ait: *Apostoli est vox ista, non mea; iam erumpite in apertum inimici crucis Christi, quid timetis magnum populum Christi, & Christi magnum iudicium non timetis? Aperte dicite, iustificari natura, iustificari lege possumus, gratis mortuus est Christus, sed formidantes multitudinem Christianam, Pelagianum verbum supponitis, & quærentibus à vobis, quare mortuus sit Christus, si natura, vel lex efficit iustos, respondetis, vt hoc ipsum* faciliùs *fieret, quasi posset, quamuis* difficiliùs, *fieri tamen siue per naturam, siue per legem*. (Poteris addere, siue per gratiam sufficientem connexam necessariò cum lege obligante) *Christe*

respon-

reſponde, vince, atque conuince, clama: ſine me nihil poteſtis facere, *vt taceant hi, qui clamant, etſi difficiliùs, tamen poſſumus & ſine te facere, aut ſi tacere non poſſunt, ſe ipſos in latebras aliquas ducant, vt alios non ſeducant*. Hanc noſtram ſententiam eruditè Baſilius Poncius defendit 1. p. releɛt. de grat. cap. 14. vbi argumenta ſoluit Suarez, & Vaſquez, qui ingenuè fatetur 1. 2. diſp. 193. cap. 4. num. 36. Auguſtinum fuiſſe in hac ipſa ſententia, quam expoſui. Ioan. 15.

Lex igitur ex Auguſtino homini data eſt, non vt cum gratia ſufficienti ſecum neceſſariò connexa homines agendorum cognitione inſtruɛtos ad opera præcepta implenda iuvaret, ſed ob hoc data eſt, vt homo conatus facere, quæ præcepta erant, & cernens per ſemet illa exequi non poſſe, gratiæ auxilium imploraret. Hæc ſcribit ad Anaſtaſium epiſtola 144. *Lex itaque docendo, & iubendo quod ſine gratia impleri non poteſt, homini demonſtrat ſuam infirmitatem, vt quærat demonſtrata infirmitas Saluatorem, à quo ſanata voluntas poſſit, quod infirma non poſſet*. Idem tradunt Auguſtini diſcipuli, Fulgentius lib. 2. de verit. prædeſt. cap. 4. *Dum ergo*, ait, *præcipitur nobis, vt velimus, oſtenditur quid habere debeamus. Sed quia id ex nobis habere non poſſumus, admonemur, vt à quo nobis datur præceptum, ab ipſo petamus auxilium*. Et Proſper in epiſt. ad Demetriadem: *Nec ob aliud vnquam datur præceptum, niſi vt quæratur præcipientis auxilium*. Igitur lex non infert potentiam proximam voluntatis faciendi, quod iubetur, & ex conſequenti non habet annexam gratiam proximè ſufficientem ad faciendum opus imperatum. Auguſtinus ex Apoſtolo Galat. 3. vocat legem *Pædagogum*, quia lex ducit ad gratiam. Legatur ſermo 13. de verb. Apoſtoli. Egregiè in lib. de Spir. & lit. cap. 19. *Lex ergo data eſt, vt gratia quæreretur: Gratia data eſt, vt lex impleretur. Neque enim ſuo vitio non implebatur lex, ſed vitio prudentiæ carnis. Quod vitium per legem demonſtrandum, per gratiam ſanandum fuit*. Pergit vlterius S. Doɛtor ſcribens legem iubere facienda, fidem verò impetrare adiutorium ad imperata exequenda. Hinc celebre euaſit illud eiuſdem diɛtum: *Fides impetrat, quæ lex imperat*. Epiſt. 89. q. 2. lib. de ſpir. & lit. cap. 29. & alibi. Audiendus eſt cap. 13. libri proximè laudati: *Ac per hoc*, inquit, *lege operum dicit Deus, fac quod iubeo: lege fidei dicitur Deo, da quod iubes. Ideo enim iubet lex, ut admoneat quid faciat fides: ideſt, ut cui iubetur, ſi nondum poteſt, ſciat quid petat; ſi autem continuò poteſt, & obedienter facit, debet etiam ſcire, quo donante facit*. Ex quibus patet quandoque auxilium proximè ſufficiens præſto eſſe, inquit enim *ſi autem* CONTINVO' *poteſt*. Illud verò ex Auguſtino certum eſt, neque fidem poſſe mouere hominem ad petendum diuinum auxilium, ad hoc vt poſſit implere præcepta, niſi Deus infundat gratiam aɛtualem, qua homo moueatur ad orandum. Semipelagianorum error fuit, poſse hominem petere, & deſiderare ſuis viribus gratiam, quem damnauit ex Auguſtino Synodus Arauſicana canone 6. Etenim licèt quis ſit fidelis, non habet in ſingulis momentis præſens diuinum auxilium proximè ſufficiens ad orandum. Hoc paſſim in Auguſtino habetur. Lib. de dono perſeu. cap. 23. de Semipelagianis ait: *Nec uolunt intelligere, etiam hoc diuini muneris eſſe, ut oremus, hoc eſt, petamus, quæramus, atque pulſemus*: Accipimus enim Spiritum adoptionis in quo clamamus Abba Pater &c. Idem habet epiſt. 105. Rom. 8. lib. de correpł. & grat. cap. 1. Epiſt. 121. cap. 15. In libro 1. qq. ad Simplicianum q. 2. inde probat orationem feruidam, qua impetramus, eſse à Deo: *Nonne aliquandò*, inquit, *ipſa noſtra oratio ſic tepida eſt, uel potius frigida, & penè*

nulla, imò omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore aduertamus, quia si uel hoc dolemus, iam oramus? Ex his colligitur, quomodò infideles peccent non obseruando legem, quandoquidem sine fide manent tantùm sub lege præcipiente, non sub gratia proximè adiuvante, vnde opera, quæ ipsi faciunt, semper sunt peccata, nisi vbi aliquando Deus quosdam bonos actus ipsis nescientibus in eorundem voluntatibus operatur. Scribit Augustinus in epist. 144. *Lex igitur adducit ad fidem, fides impetrat spiritum largiorem, diffundit Spiritus Charitatem, implet charitas legem; Ideo lex pædagogus uocatur, sub cuius minacissima seueritate, qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Quomodò autem inuocabunt, in quem non crediderunt.* Itaque cum infideles in Christum non credant, Dei gratiam ad implendam legem naturalem non petunt; vnde nec eandem obseruant, & si quæ bona facere videntur, illa non faciunt benè, vt §. 4. probatum est. Cur verò non excusentur tradit Augustinus in lib. de spir. & lit. cap. 33. & epist. 105. ad Sixtum. Quamvis enim careant auxilio proximè sufficienti, habent tamen auxilia quædam remota, vnde non patiuntur antecedentem necessitatem peccandi, quam licèt humanum genus ex peccato primi parentis incurrerit, Christi tamen Redemptoris beneficio sublata est, vt acutè probat noster Poncius 1. par. releċt. de grat. c. 15. Nihil igitur Augustinus duriùs de lege *impetu animi*, *uel æstu disputationis* asseruit, vt contendebat Moraines. Sed quòd nec de lege veteri duriùs quidpiam pronunciarit ostendo.

Rom. 10.

In primis, si verba, vt foris sonant, tantùm considerentur, profectò non Augustinus, sed Paulus censendus foret duriùs locutus de veteri lege Moysis. Dixit Rom. 5. *Lex autem subintrauit, ut abundaret delictum.* Cum tamen lex ideo promulgetur, vt delicta tollantur, & cessent. Dixit 2. Cor. 3. *Littera occidit.* Cum tamen lex subditos à criminibus arceat. Dixit 1. Cor. 15. *Virtus uerò peccati lex.* Cum lex peccata prohibeat. Has tamen loquendi formulas Augustinus locis superiùs laudatis explicuit, nihilvè absurdi continere monstrauit. In eo autem S. Doctor reprehenditur, quòd visus sit, asserere legem veterem reos fecisse homines iubendo, non adiuvando; quod-ve opera facta in lege veteri peccata dixit; cum Iudæi illa fecerint timore pœnæ, non amore iustitiæ. Iudæi habita lege eò superbiæ delapsi sunt, vt putarint solam legem ad hominem iustificandum sufficere, neque necessariam esse Dei gratiam, sed tantùm liberum arbitrium. Hic autem error tam altè eorum mentibus insidebat, vt plerique etiam ad fidem ex Iudaismo conuersi, in veteri errore obstinatiùs versarentur, vnde illos Apostolus arguit in epistola ad Galatas cap. 2. argumento superiùs recitato: *Si ex lege iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.* Testatur Augustinus hæc ipsa sæpius Apostolum inculcasse, vt eorundem superbiam contunderet. *Ad hoc ducit*, inquit serm. 13. de verb. Apostoli, *& commendat ista Apostolus propter Iudæos, qui de lege gloriabantur, & libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur: ac per hoc quia libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur, ignorantes Dei iustitiam, idest, ex fide iustitiam datam à Domino, & suam uolentes statuere, quasi suis uiribus impletam, non dante fide impetratam, iustitiæ Dei sicut dicit, non sunt subiecti.* Et in lib. de Spir. & lit. cap. 29. ait: *Israel uerò persequens legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed tanquam ex operibus: idest, tanquam eam per semetipsos operantes, non in se credentes operari Deum.* Porrò cum hunc errorem sorbuerint postea Pelagiani, asserentes gra-

gratiam Dei in veteri testamento non esse nisi legem Moysi traditam, gratiam verò noui testamenti esse Euangelium, & exemplum Christi, Augustinus, vt illorum errorem confutaret, acutè probauit legem à gratia separatam reos facere homines iubendo, non adiuvando, vt ex testimonijs adductis constat. Neque iniutius fuit legi; non enim hæc imposita fuit, vt homines se sola iustos faceret, sed vt ostenderet quid faciendum esset, & cum homo se præceptis faciendis imparem esse cognosceret, ad auxilium gratiæ confugeret, quod ex S. Doctore, eiusque discipulis probauimus, ostendentes non *durius* loqui, qui asserat, in hypothesi, quòd sola lex iubeat, nec gratia proximè sufficiens adsit, legem eandem obligare, & transgressorem reum esse peccati. Porrò sicuti Hebræi non ex amore iustitiæ bona opera faciebant, ita mala vitabant timore tantùm pœnæ. Hinc Augustinus dixit opera Iudæorum in veteri lege fuisse peccata, & legem illam fuisse legem seruilem, quòd illi qui eandem implebant, timori inseruirent. Scribit S. Doctor lib. 4. ad Bonifacium cap. 5. *Quod ex lege testimonium commemoratum ab Apostolo propter uitam temporalem intelligitur, propter cuius amittendæ timorem, faciebant homines legis opera non ex fide, quæ transgressores legis eadem lege à populo iubebat occidi.* Idem in lib. de spir. & lit. cap. 32. ex his Apostoli Rom. 8. 15. suam sententiam probat: *Non enim accepistis Spiritum seruitutis iterum in timorem sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.* Erat ergo lex vetus lex timoris, quòd carnalis ille populus se, ac sua tantùm amans, quicquid boni iuxta legis mandata faciebat, amore sui faciebat, volens sibi bona, ac timens mala. Lex ergo tanquam seruis incutit timorem, gratia, quæ per fidem Christi impetratur, inspirat amorem. Quare S. Pater lib. eodem de spir. & lit. cap. 29. ait: *Ex lege autem timemus Deum, ex fide speramus in Deum, sed timentibus pœnam absconditur gratia.* Cur autem ijs, qui ex puro timore seruili legem implent, gratia abscondatur tradit ibidem cap. 19. Serm. 13. de verb. Apostoli. Epist. 144. vbi hæc habet: *Quis coram Deo innocens inuenitur, qui uult fieri, quod uetatur, si subtrahas quod timetur? Ac per hoc in ipsa uoluntate reus est, qui uult facere, quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet non esse iustitiam peccata prohibentem, atque punientem. Et utique si mallet non esse iustitiam, quis dubitauerit, quòd eam si posset, auferret? Ac per hoc quomodò iustus est iustitiæ talis inimicus, ut eam, si potestas detur, præcipientem auferat, ne comminantem, uel iudicantem ferat?* lege ibi plura. Timor quidem si desinat esse purè seruilis, & per aliquem Dei amorem incipiat esse castus, est bonus, nec vitiat opera ex eodem deriuata, qua de re & fusissimè, & eruditissimè disputarunt duo insignes Louanienses Academiæ Doctores Christianus Lupus, & Franciscus Feracques Augustiniani editis à sexennio quotannis de eodem argumento libris, & apologijs. Plurimi tamen veteris testamenti Patres non sub lege tantùm fuere, sed sub gratia adiuvante, quia propriæ infirmitatis conscij ad sectanda virtutum operadiumi auxilij opem implorarunt. Cæterùm omnibus hominibus adesse auxilium saltem remotum, mihi videor colligere ex Augustino lib. de nat. & grat. cap. 67. vbi ex lib. 3. de lib. arb. cap. 10. hanc sententiam recitat, approbatque aduersus eos, qui Adami peccato omnia crimina imputabant, & se ipsos innocentes asserebant: *Rectè enim fortaße quererentur, si erroris, & libidinis nullus hominum victor existeret. Cum uerò ubique sit præsens, qui* MVLTIS MODIS PER

CREATVRAM *ſibi Domino ſeruientem, auerſum vocet, doceat credentem, conſoletur ſperantem, diligentem adhortetur, conantem adiuuet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quòd inuitus ignoras, ſed quòd negligis credere, quod ignoras. Neque illud, quod vulnerata membra non colligis, ſed quòd volentem ſanare contemnis.* In quo autem conſiſtant huiuſmodi auxilia remota, non ita facilè explicatur; etenim *miris modis* Deum humanas voluntates ad bonum faciendum mouere idem Auguſtinus lib. 1. ad Bonifacium cap. 19. veriſſimè affirmat, quos modos ſatius eſt humili ſilentio venerari, quàm curioſa diſputatione perquirere. De his auxilijs remotis locutum arbitror eundem S. Doctorem in lib. de dono perſeu. cap. 9. vbi ait: *Ex duobus ætate iamgrandibus impijs cur iſte ita vocetur, vt vocantem ſequatur: ille autem aut non vocetur, vt vocantem ſequatur, aut* NON ITA *vocetur, vt vocantem ſequatur, inſcrutabilia ſunt iudicia Dei.* Vocatio illius, qui non ſequitur, eſt per auxilium debile, & remotum, quo intellectus tranſeunter tantùm quaſdam bonas cogitationes elicit, ſed adeo debiles, vt nec voluntatem trahant ad bonum, ſed leuiter tantùm excitent, & citò citiùs intellectus aliò euolet, & in malum voluntas longo ſcelerum vſu obdurata feratur.

§. VII.

An ſententia S. Auguſtini de prædeſtinatione ad gloriam ante omnem meritorum præuiſionem ſit per exceſſum prolata.

IOannes Adamus, & Antoninus Moraines in quæſtione etiam de prædeſtinatione, & ea quidem præcipua grauem Auguſtino exceſſum objiciunt. Adamus lib. 3. ſui Caluini deſtructi hæc de eodem ſcribit cap. 8. pag. 639. *Profectò quando conſtat ipſum in materia de gratia, & prædeſtinatione cum exceſſu locutum eſſe, ac verba ipſius eſſe mitiganda, ne ab illorum acrimonia in errorem contrarium propellar, licitum mihi eſſe debet aliquod Catholicum temperamentum inquirere.* Subit mentem illud Auguſtini dictum lib. 3. oper. imperf. cap. 57. *Dic, quod dicturus es, egregie correctior.* Moraines cum dixiſſet Didacum Ruizium ex S. Auguſtino gratuitam prædeſtinationem docere, hæc inquit: *Ruiz falſum ſupponit, & ſi Auguſtinus id faceret, non doctrinæ affinitas, aut connexio, quæ nulla eſt, ſed æſtus diſputationis ad hoc illum impelleret.* diſp. 9. num. 50. Verùm ſententiam illam de gratuita prædeſtinatione ad gloriam antè præuiſa merita docuere S. Proſper, S. Fulgentius, Patres Africani in epiſtola Synodica, alijque tanta certitudine, vt hæc dixerit S. Fulgentius, imò cum Fulgentio Patres Synodi Sardinienſis in fine libri de Incarnatione, & gratia: *Deus enim, qui hominem condidit, ipſe prædeſtinatione ſua, & donum illuminationis ad credendum, & donum perſeuerantiæ ad proficiendum, atq; permanendum, & donum glorificationis ad regnandum, quibus dare voluit præparauit, quique non aliter perficit in opere, quàm in ſua ſempiterna, atq; incommutabili habet voluntate diſpoſitum. Cuius prædeſtinationis veritatem, qua nos ante mundi conſtitutionem prædeſtinatos in Chriſto teſtatur Apoſtolus, ſi quis detrectat cordis credulitate recipere, vel oris confeſſione proferre, ſi ante vltimam diem vitæ præſentis impietatis ſuæ contumaciam, qua Deo viuo, & vero rebellis obſiſtit, non abiecerit, manifeſtum eſt eum non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Chriſto ante mundi conſtitutionem gratis elegit, & prædeſtinauit ad regnum.*

Sanè

Sanè Semipelagiani iam olim dixerant, abſque ea doctrina de prædeſtinatione Eccleſiæ cauſam aduerſus Pelagianos per plures annos fuiſſe defenſam, vt refert Hilarius in epiſtola ad Auguſtinum, quibus S. Doctor reſpondens lib. de dono perſeuer. cap. 20. ait: *Hæc eſt prædeſtinatio manifeſta, & certa Sanctorum, quam poſtea diligentiùs, & operoſiùs, cum iam contra Pelagianos diſputaremus*, DEFENDERE NECESSITAS COMPVLIT. *Didicimus enim ſingulas quaſque hæreſeos intuliſſe Eccleſiæ proprias quæſtiones, contra quas diligentiùs defenderetur ſcriptura diuina, quàm ſi nulla talis neceſſitas cogeret.* Porrò cuinam maior fides habenda eſt Auguſtino-ne, qui ad illud de prædeſtinatione dogma aſſerendum ſe *neceſſitate compulſum* teſtatur, ad Pelagianos *diligentiùs* ex Scripturis confutandos, an Morainio, qui id nulla vel doctrinæ affinitate, ſeu connexione ab Auguſtino factitatum comminiſcitur? Quòd verò hanc connexionem etiam Annatus negat, illam cap. 8. contra eoſdem probabimus. Magnus ille Eccleſiaſticorum Annalium Scriptor Baronius ipſos Recentiores exceſſus meritò accuſat, qui Caluini hæreſim fugientes, in alterum extremum à S. Auguſtini doctrina diſcedentes declinant, & quidem in hac materia de prædeſtinatione: *Cum igitur*, inquit, *Fauſti ſententia vbique ab Eccleſia fuerit contradictum, videant quanto periculo quidam ex Recentioribus, dum in Nouatores exurgunt, vt eos confutent, à Sancti Auguſtini de prædeſtinatione ſententia recedunt, cum alioqui arma non deſint, quibus aduerſarij profligentur.* Anno 490. pag. 449.

Sed audio Petauium inclamantem: *Iam pridem diſputari in vtramque partem cœpit in Scholis quæſtio de prædeſtinatione, neque pro aliquo præiudicio valere ad hanc controuerſiam credita eſt auctoritas Auguſtini.* Tom. 1. dog. Theol. lib. 10. cap. 1. Sed huius Recentioris voces grauiſſimo, eoque domeſtico teſtimonio comprimam. Anno 1584. à Claudio Aquauiua magno illo, & incomparabili vniuerſæ Societatis moderatore præuio ſex doctiſſimorum Theologorum eiuſdem ſodolatij examine, ſelectæ ſunt quædam ſententiæ omnibus ſuis defendendæ, ne quolibet vento doctrinæ circumferrentur. Porrò pag. 37. vbi de opinionum delectu agitur, hæc leguntur: *Item definitum eſt prædeſtinationis nec rationem, nec conditionem eſſe ex parte noſtra. Id ad pietatem parum pertinere dicet aliquis. At hanc Auguſtini doctrinam non modò communiter Theologorum ſchola iam recipit, ſed & Eccleſiæ Patres per mille, & ducentos circiter annos, qui id contendunt probare ex Scripturis, & reſponſis Pontificum Romanorum, nempe Zoſimi, Sixti, Celeſtini, Leonis, Gelaſij, apud quos Maſſilienſes, Caſſianus, Fauſtus, alijque huius prædeſtinationis oppugnatores malè ſemper audierunt.* Examinata hæc cum alijs ſententia fuit ab Ioanne Azorio Hiſpano, Gaſpare Gonzalez Luſitano, Iacobo Tirio Gallo, Petro Buſæo Auſtriaco, Antonio Guiſano ex ſuperiori Germania, & Stephano Tuccio, qui Romæ morabatur, vt in præfatione illius libri aſſeritur. Auguſta Theologorum nomina. Et hi quidem S. Auguſtini ſententiam de gratioſa prædeſtinatione ad gloriam ante meritorum præuiſionem defendebant, antequam Auguſtiniani exceſſus fingerentur. Hoc idem aſſertum S. Thomas, eiuſque nobiliſſima Schola, ac melior Scotiſtarum, pars itemque è Societate plurimi grauiſſimi, ac doctiſſimi Scriptores propugnant, quorum judicia contra Recentiorum cenſuras appello.

§. VIII.

An S. Auguſtinus exceſſerit, docens copulam coniugalem ſolius voluptatis gratia eſſe peccatum veniale.

DOcuit Auguſtinus copulam cum vxore abſque prolis generandæ voluntate propter ſolam delectationem eſſe peccatum veniale. Non placet hoc dictum Auguſtini Morainio, ſed ait diſp. 17. num. 22. *exceſsiſſe interdum æſtu diſputationis abreptum, & in odium hæreſis, quam impugnabat, ad contrarium extremum declinaſſe.* Ne id vitij Auguſtino obijciens Lectorum oculos offendat, accuſationis acerbitatem aduerbio *interdum* mitigat, cum tamen, vti dicebam, paſſim & vbique in hoſce exceſſus præcipitem Auguſtinum faciat. Cæterùm S. Doctoris ſententia communi Sanctorum Patrum, & veterum Scholaſticorum iudicio veriſſima eſt. Inquit Auguſtinus tomo 6. lib. de bono coniugali cap. 6. *Coniugalis enim concubitus generandi gratia, non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamen cum coniuge, propter fidem thori venialem habet culpam.* Hoc aſſertum docuerat Clemens Romanus lib. 6. Conſtitut. Apoſt. vt dicunt cap. 7. *Sola enim voluptas, ſi quis ea etiam vtatur in coniugio, eſt præter leges, & iniuſta, & à ratione aliena.* In eadem ſententia eſt S. Anſelmus in 1. Cor. 7. ad illa verba: *Hoc autem ſecundùm indulgentiam*, vbi ait: *Tunc enim ſolùm coniuges ſine culpa ſunt in admixtione, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur. Sed tamen & alia commixtio, quæ fit pro ſola voluptate, veniam accepit propter nuptias.* S. Fulgentius in epiſt. de debito coniugali cap. 3. ſcribit: *Coniugatus ergo ſi fornicetur, damnabiliter peccat; ſi verò thori fidem non deſerat, ſed in vxore ſua naturali duntaxat vſu aliquantulum intemperatus excedat, non ſolùm ſcilicet generationem quærens, ſed aliquando libidini carnis obediens, hoc equidem ſine culpa non facit.* Et cap. 4. *Retenta ergo thori fides maculam diluit, quam contrahit infirmitas carnis, ſi mulieri non miſceatur alteri, quiſquis non pro ſola generatione, ſed etiam propter fragilitatem carnis ſuæ miſcetur vxori.* Sed ex S. Gregorio Papa pulcherrimè hoc probatur. Cum S. Auguſtinus Monachus, quem ad Anglos ad fidem conuertendos in Britanniam miſerat, quædam dubia eidem propoſuiſſet, inter quæ num vir ſuæ coniugi permixtus, antequam aqua lauaretur, Eccleſiam ingredi poſſet, vel ad ſacram communionem accedere, reſpondet Sanctus Pontifex lib. 12. epiſt. cap. 10. ad interrogat. Aug. *Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus vſus fuit, poſt admixtionem propriæ coniugis, & lauacri purificationem quærere, & ab ingreſſu Eccleſiæ paulułum reuerenter abſtinere. Nec hæc dicentes deputamus culpam eſſe coniugium, ſed quia ipſa licita admixtio coniugum ſine voluptate carnis fieri non poteſt, à ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt, quia voluptas ipſa eſſe ſine culpa nullatenus poteſt.* Et poſtea: *Si quis ergo ſuam coniugem non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodò liberorum creandorum gratiâ vtitur, iſte profectò de ingreſſu Eccleſiæ, ſeu de ſumendo corporis Dominici, ſanguiniſque myſterió ſuo eſt relinquendus iudicio, quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere. Cum verò non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de ſua commixtione, quod defleant.* Item adductis illis verbis Pauli 1. Cor. 7. *Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam*, ait: *Non enim indulgetur,*

quod licet, & iuſtum eſt. Quod enim indulgeri dixit, culpam eſſe monſtrauit. En non ſolùm Auguſtini ſententiam aſſertam à Gregorio Magno ex Apoſtolica Sede ad fidelium inſtructionem loquente, verùm etiam ex Apoſtolo, & ex antiquo Romanæ Eccleſiæ ritu eandem confirmatam. Quid ad hæc repones Moraini? Et Gregorium, & Fulgentium, & Anſelmum, & Clementem ad præcipitia deflexiſſe dices? at iſti nullo æſtu diſputationis abrepti illa dixere, vnde grauiùs erraſſe ſanè dicendi ſunt, cum Auguſtinum zelus hoſtium expugnandorum excuſet.

Sed volo oſtendere Theologiæ Scholaſticæ Proceres in eadem ſententia cum Auguſtino concinere. Primus ſit, quem omnes ſecuti ſunt, Magiſter ſententiarum, qui in 4. diſt. 31. ita ſcribit: *Hoc autem vt prædictis obuiet, intelligendum eſt in illis, qui non gratia prolis conueniunt, quorum voluptas non eſt ſine peccato.* Et loquitur de coniugatis. Accedat Albertus Magnus tomo 16. 4. ſent. diſt. 31. art. 21. §. *Reſponſio*, vbi ait: *Sed cum ſola libido mouet &c. aut feruet intra metas honeſtatis, & conceſſionis matrimonij, & tunc veniale dicendum eſt, vt patet ex verbis Auguſtini in litera poſitis.* Dabo huic ſupparem Alexandrum Alenſem. 4. p. ſum. q. 147. memb. 2. *Si enim*, inquit, *illa delectatio ſit ſub Deo, veniale peccatum eſt, excuſatur enim propter Sacramentum coniugij. Vnde Auguſtinus de bono coniugali &c.* Ita hi duo lumina Theologicæ Scholæ eam ſententiam tradunt Auguſtini auctoritatem ſecuti. Non diſſentit Angelicus Magiſter S. Thomas diſt. 31. cit. q. 2. art. 3. vbi quærit vtrum peccet mortaliter cognoſcens vxorem intendendo ſolam delectationem, cui quæſtioni in fine corporis reſpondet: *Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, vt ſcilicet talis delectatio in alia non quæreretur, quàm in coniuge, ſic eſt veniale peccatum.* Iungatur Angelico Seraphicus Doctor Bonauentura, qui diſt. eadem q. 3. in fine ita iudicat: *Si autem in ea vult delectari, quia vxor, & nullo modo eam cognoſceret, ſi vxor non eſſet, tunc non eſt omnimoda inordinatio, & tunc eſt peccatum veniale, & excuſatur per bonum matrimonij, vt non ſit mortale.* Poſſem innumeros Doctores addere, qui plenis ſuffragijs Auguſtini ſententiam comprobant. Appello Sanchez inter Recentiores doctiſſimum, qui tomo 3. de matr. lib. 9. diſp. 11. num. 4. hanc theſim proponit: *Secunda concluſio: Actus coniugalis ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis.* Quod ſanè aſſertum quinquaginta Doctorum tum veterum, tum Recentiorum teſtimonijs communit. Hanc S. Auguſtini ſententiam nuper defendit noſter P. Alipius Reylof Belga lib. 4. de anima c. 2. §. 4. I nunc Moraines, & Auguſtino furorem, nimiumque in diſputando impetum oppone. Ita eſt, à regia via in extrema ille declinauit, ſed ſecum & Patres, & cunctos Theologiæ proceres traxit, vt iam tot ſapientiſſimis viris preæuntibus poſſit quilibet inoffenſo pede illac iter carpere, licèt Moraines alia via progrediatur, qui ſi fortè tantorum virorum veſtigia notaſſet, eoſdem & ipſe ſecutus licèt longo poſitus interuallo, ſibi meliùs conſuluiſſet.

Hæc quidem de obiectis ab vno Morainio Auguſtinianæ doctrinæ exceſſibus dicta ſufficiant, quæ ſi ipſimet Recentiores attentiùs conſiderent, dubio procul fatebuntur non Auguſtinum, ſed ſemet in *periculoſos exceſſus* declinaſse; cum enim audirent à Ianſenio Iprenſi Epiſcopo vnum vbique Auguſtinum laudari, vnius Auguſtini ſententias, veluti ex oraculo reſponſa proferri, eundemque

denique in Theologica paleſtra ſupra cæteros Eccleſiæ Patres attolli, ipſi quò procul à Ianſenio declinarent, eò vſque præcipites *diſputationis aſtu abrepti* ſunt, vt Auguſtino ferè nuncium remiſerint, clamantes cum Morainio in præfatione Anti-Ianſenij: *Qui priùs Auguſtinum in omnibus depoſcebant iudicem, nunc ſibi liberum putant ne quidem arbitrium honorarium in alijs illum admittere*. Imò quò faciliùs cæteros ad Auguſtini dicta examinanda animarent, diuinum illis ad tam ſanctum opus auxilium adfuturum polliciti ſunt illis Annati vocibus lib. 8. ſui Aug. vind. cap. 5. pag. 897. *Neque adeo peruerſum eſt hoc conſilium, vt habere non poſsit adiutorem Deum*. Auguſtinus ad Adrumetinos Monachos initio libri de gratia, & libero arbitrio ſcripſit, ad ſua ipſius ſcripta intelligenda diuinam opem implorandam: *à Domino vt intelligatis orate*. Annatus verò ad eadem S. Doctoris ſcripta cenſuris perſtringenda, etiamſi non rogetur, Deum obuium adiutorem ſpopondit, cum temeritatis vltorem potius timere debuiſſet. Adamus pag. 632. in fine cap. 7. Auguſtini exceſſus *innocentem paſsionem contra Pelagianos* nuncupauit, ſed lepido vocabulo accuſationis acerbitatem non mitigauit. An verò Recentiorum in Auguſtino reprehendendo exceſſus *innocens paſsio* contra Auguſtinum dici poſſit, ipſorum conſcientiam appello; certè ipſe ita iudico.

CAPVT IV.

Recentiores S. Auguſtino plures errores perperam obijciunt.

INuitus quidem in hanc arenam à Recentioribus trahor, quippe qui inuito Auguſtino Auguſtini cauſam defendendam ſuſcipio, vereorque ne mihi vitio detur, Parentis imperio refragari. Etenim cum vir clariſſimus S. Marcellinus ſumma cum poteſtate ab Honorio in Africam contra Donatiſtas delegatus, accepiſſet neſcio quem Auguſtino errorem obijci, id amiciſſimo Antiſtiti per literas ſignificauit, quò obtrectantium calumnijs obuiam iret. Verùm Auguſtinus hæc reſcripſit: *Vos autem, qui me multùm diligitis, ſi talem me aſſeritis aduersùs eos, quorum malitia, vel imperitia, vel intelligentia reprehendor, vt me nuſquam ſcriptorum meorum erraſſe dicatis, fruſtra laboratis, non bonam cauſam ſuſcipitis, facilè in ea me ipſo iudice ſuperamini*. Epiſt. 7. Sed haut difficulter à magno Patre me veniam impetraturum ſpero, ſi eiuſdem factum imiter, qui cum errorem, cuius argui ſe ex Marcellini epiſtola intellexerat, procul à ſuis ſcriptis eſſe cognoſceret, prauam de ſua ſententia conceptam opinionem confutauit, oſtendens eam accuſationem non correctorum intelligentiæ, ſed malitiæ, atque imperitiæ tribuendam. Quare cum Recentiorum etiam non quidem malitia, ſed vt mitiùs loquar, imperitia plurium errorum idem reus accuſetur, noſtrum eſt innoxium patrem ab aduerſariorum obiectis vindicare. Huius quoque defenſionis neceſſitatem ſubiere Sancti illi Doctores, qui aduersùs Pelagianorum reliquias pro Eccleſiæ, & Auguſtini doctrina certarunt. Nam eò vſque audaciæ quidem deuenere, vt non illos puduerit, indicem errorum S. Auguſtini contexere, (S. Proſperi verbis vtor) *vt quæ in libris prædicti viri damnabilia reperiſſe iactabant, breuium capitulorum indiculis publicarent, taliqùe commento, & deteſtationem eius, quem impeterent, obtinerent, & ab his, quæ infamaſſent,*

curam exterriti lectoris auerterent. In præfat. ad capit. Gallorum. Horum veſtigijs nonnulli recentes Scriptores inhærentes plurium Auguſtini errorum indicem publicarunt, quò S. Doctoris fama, atq; auctoritas in ordinem redigeretur. Hoſce catalogos non vnus edidit. Adamus tamen par. 3. cap. 3. pag. 584. ac Moraines diſp. 12. Anti-Ianſenij à num. 32. cæteris hac in re diligentiorem operam poſuere. Contra hoſce Auguſtinianæ doctrinæ cenſores egregiè ſtylum acuit ſapientiſſimus Pater Carolus Moreau Auguſtinianus integro volumine inſcripto *Vindiciæ pacificæ*, quod primo tomo ſui Tertulliani appendicis loco appoſuit, vbi diffuſiſſimè obiectos Auguſtino errores procul eſſe à tanti Patris doctrina demonſtrat. Nos eos tantùm refutabimus, quos Adamus, ac Morainius concinnarunt, & quos veluti capitales ad Auguſtini famam, vel ſaltem auctoritatem eleuandam obiectant, in qua quidem re ita procedo, vt quæ in Moreau deſiderari ab eruditis poterant, hic tantùm afferens, nihil interim ex illo Scriptore mutuare velim.

Inter cætera volumina, quæ innumera quidem poſterorum memoriæ Auguſtinus conſignauit, primo loco laudantur libri eiuſdem Retractationum, & Confeſſionum; in iſtis voluntatis, in illis intellectus errores, quos cæteri tanta arte, ac conatu celare ſolent, Orbi vniuerſo patefecit. In vtro magis laudandus incertum. Et quidem quò edita abs ſe volumina attentiori cura examinaret, Eradium in Epiſcopatu ſibi adhuc viuenti ſucceſſorem impetrauit. Ita ab ingenti negotiorum tumultu ſequeſtratus, diu noctuq; deſtinato operi incumbens, quælibet à ſe dicta cenſoria auctoritate diſcuſſit, vt nullus in Auguſtini libris examinandis ſeuerior Auguſtino iudex eſſe potuerit. Ea verò diligentia, ac tam rigoroſa cenſura Recentioribus non ſuffecit, ſed nouas in Hipponenſi Sole maculas notaturi, Auguſtini iterum libros in quæſtionem vocarunt, vociferantes nouos ſe in Auguſtinianis libris næuos, ac maculas deprehendiſſe, quò Auguſtino oculatiores haberentur. Sed age nouos hoſce cenſores audiamus.

§. I.

An S. Auguſtinus errauerit, putans animas rationales, & Angelos eſſe corporeos.

OBijcit primo loco Adamus docuiſſe Auguſtinum: *Animas, & Angelos eſſe corporeos, ac ſolum Deum eſſe immaterialem.* pag. 585. At Moraines ſcribit: *Sentit etiam Angelos, & Dæmones eſſe corporeos.* Adamus priùs refellendus eſt, qui Semipelagianorum errorem ipſorum hoſti Auguſtino imponit. Docuerat Caſſianus collat. 7. cap. 13. ſolum Deum eſſe ſpiritualem, animas verò hominum eſſe corporeas; eundem vti in materia de gratia, ita ea in opinione ſecuti ſunt Fauſtus in epiſt. ad Paulinum, & Gennadius in lib. Eccleſ. dogm. cap. 11. At S. Auguſtinus animam rationalem non ſolùm ſpiritualem abſq; vlla corporeæ fæcis permixtione aſſeruit, verùm etiam id ſolidè demonſtrauit. In epiſtola 28. ad Hieronymum ait: *Incorpoream quoque eſſe animam, & ſi difficile tardioribus perſuaderi poteſt, mihi tamen fateor eſſe perſuaſum.* Illo ſanè optimo argumento, quòd in omnibus, & in ſingulis particulis corporis tota

ſimul eſſe non poſſet, ſi per illas ita diffunderetur, vt videmus *corpora diffuſa per ſpacia locorum minoribus ſuis partibus minora occupare, & amplioribus ampliora*; quam ſententiam *firmiſsimè de anima tenere* ſe dicit. Et lib. 12. de Gen. ad lit. cap. 33. ait: *Animam verò non eſse corpoream non me putare, ſed planè ſcire audeo profiteri*. In libro de quantitate animæ *diligentiſsimè, ac ſubtiliſsimè diſputatum eſt*, inquit, *vt eam ſi poſsemus oſtenderemus corporalis quantitatis non eſse*. Lib. 1. Retract. cap. 8. Præterea lib. 4. de origine animæ à capite 12. vſq; ad cap. 22. euidentibus argumentis probat animam eſſe incorpoream. Quid clarius ab Auguſtino dici vnquam potuit? & tamen eam S. Doctori abſurditatem Adamus affricat! Scribit lib. 10. de Gen. ad lit. cap. 24. *Nihil vicinius, aut fortaſse nihil tam conſequens, quàm vt credito, quòd anima corpus ſit, etiam Deus corpus eſſe credatur*; quod Tertulliano accidiſſe addit cap. 25. Epiſt. 157. ad Optatum: *Illi, qui animas ex vna propagari aſserunt, quam Deus primo homini dedit, atq; ita eas ex parentibus trahi dicunt, ſi Tertulliani opinionem ſequuntur, profectò eas non ſpiritus, ſed corpora eſse contendunt, & corpulentis ſeminibus exoriri. Quò peruerſius quid dici poteſt? Neq; hoc Tertullianum ſomniaſse mirandum eſt, qui etiam ipſum Creatorem Deum non eſse niſi corpus opinatur. Qua dementia repulſa &c.* Itane Auguſtinus docuit animam corpoream eſſe, cum hoc effatum ſomnium, dementiamq; pronunciauerit, nihilque *peruerſius* dici poſſe aſſeruerit? Adamus hæreſim illam Auguſtino apponit, nec vnicum ſaltem locum Auguſtini deſignans, vbi animam corpoream ille putarit, quaſi tam celebris fuerit ea Auguſtini ſententia, vt neq; vllius textus citatione indigeret. Audiat interim Claudianum Mamercum, qui eodem ſæculo paulò poſt Auguſtinum vixit, ita de S. Doctore loquentem: *Aurelius Auguſtinus & acumine ingenij, & rerum multitudine, & operis mole veluti quidam Chryſippus argumentandi virtute, aut Zeno ſenſuum ſubtilitate, aut Varro noſter voluminum magnitudine, & qui profectò talis natura, attentione, diſciplinis extiterit, vt non immeritò ab iſtis corporalibus noſtri ſæculi Epicureis, aut Cynicis ſpiritalis Sophiſta diſſenſerit, libro ad Hieronymum de origine animæ ſic pronunciat*: Incorporpoream eſſe animam, & ſi difficilè tardioribus perſuaderi poteſt, mihi tamen fateor eſſe perſuaſum. *Cumq; id ita fore rationibus magnis, atque inſolubili argumentatione conuicat &c.* Lib. 2. de ſtatu animæ cap. 9. Putaſne Lector Adamum harum vnam rationem, vel argumentationem legiſſe?

Sed iam illo Scriptore patentiſſimæ falſitatis conuicto, quid de Angelorum corporibus Auguſtinus ſenſerit videamus. Celebris ſententia Platonicorum fuit, Angelos conflatos eſſe ex ſpiritu, & corpore quodam ſubtiliſſimo elementari quolibet longè nobiliori, vt ex Apuleio pluribus tradit Auguſtinus lib. 8. de Ciuit. Dei cap. 8. & 16. Hanc ſententiam ex Patribus ſecuti ſunt Origenes, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Iuſtinus Martyr, Lactantius, & pro eadem citantur Athanaſius, Baſilius, & Methodius à Ioanne Epiſcopo Antiocheno cuius verba etiam ſunt in Synodo Nicena II. act. 5. *Solummodò autem Deus incorporeus, & informabilis. Intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto ſunt incorporeæ, & imitabiles picturæ exiſtunt*. Eidem opinioni adhæſere Caſſianus, Fauſtus, Gennadius, alijque. Verùm plures ſapientiſſimi Patres oppoſitum opinabantur, omnem ab Angelis corpulentiam remouentes. Auguſtinus, quòd eam quæſtionem tractare ex profeſso nollet, videretq; vtramq; partem plurimorum auctoritate firmatam, in re difficili, ac dubia ſententiam

ſuſpen-

ſuſpendit. Id *ambiguum eſse* ſcribit lib. 15. de ciuit. Dei cap. 23. At lib. 21. cap. 10. vbi quærit, an ignis corporeus poſsit Dæmones torquere, ait: *Sunt quædam ſua etiam dæmonibus corpora, ſicut doctis hominibus viſum eſt &c.* poſtea: *Si autem quiſquam nulla habere corpora Dæmones aſſeuerat, non eſt de hac re operosâ inquiſitione laborandum, aut contentioſa diſputatione certandum. Cur enim non dicamus, quamuis miris, tamen veris modis etiam ſpiritûs incorporeos poſse pœna corporalis ignis affligi, ſi ſpiritus hominum etiam ipſi profectò incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris &c. Adhærebunt ergo, ſi eis nulla ſunt corpora, ſpiritus Dæmonum, imò ſpiritus Dæmones licet incorporei corporeis ignibus cruciandi.* Ex quibus dubium ſe de Angelorum corpore fuiſſe ſignificat, at non de anima dubitaſſe, quam *profectò incorpoream* dixit. Vnde Adamus hoc ipſo teſtimonio rurſus arguitur, ac Morainij hallucinatio, qui eam ſententiam vti certam ab Auguſtino aſſertam dicit, quæ dubia ſemper apud eundem fuit, licèt quandoq; corporeos eſſe Angelos ſupponat, ne noua illata quæſtione ab argumento diſtrahatur. Non defuere tamen, qui Auguſtinum dubitantem ſequerentur, vnus pro mille ſit S. Bernardus, qui lib. 5. de conſider. cap. 4. ait: *Quanquam de corporibus horum*, nempe Angelorum, *non modò vnde ſint, ſed an aliquatenus ſint, hæret ſententia aliquorum. Vnde ſi quis inter opinabilia magis id ponendum cenſuerit, non contendo.* Et ſerm. 5. in cant. *Cæterum*, inquit, *angelica corpora vtrumnam ipſis ſpiritibus naturalia ſint, ſicut hominibus ſua, & ſint animalia ſicut homines &c. videntur Patres de huiuſmodi diuerſa ſenſiſſe, nec mihi perſpicuum eſt, vnde alterutrum doceam, & neſcire me fateor; ſed & veſtris profectibus non multum conferre arbitror harum rerum notitiam.* Hæc ſanctiſſimus, idemque doctiſſimus Pater.

§. II.

An S. Doctor aſſeruerit Solem, & aſtra eſse animata.

RVrſus opponit Sancto Patri Morainius: *Item dubitauit num Sol, & Luna, aliaq; ſydera, quæ oculis conſpicimus, ſint animata.* Ibidem. Sed hic quoq; aduerſarij eruditio vel deſideratur, vel appellatur. Etenim apud veteres non modò Philoſophos, verùm etiam Patres controuerſum erat, eſſentne cœli animati. Platonici, ac Stoici animatos cœlos dicebant, in quorum opinionem iuere Cicero lib. 2. de nat. Deorum, & Plinius lib. 2. nat. hiſt. cap. 9. Peripatetici etiam pleriq; idem exiſtimarunt, vt patet ex Raguſeo tom. 1. Philoſophiæ diſp. 14. & Alexandro Achillino lib. 3. de Orbibus cap. 1. qui etiam ex Ariſtotele eandem ſententiam deduci ſatis prolixè contendit. Communior tamen Peripateticorum opinio ex Philoſopho intelligentias aſſiſtentes cœlis, non verò eoſdem informantes concedit. Non vna etiam fuit Patrum de cœlorum anima opinio, vnde cum S. Doctor tantis litigijs ſeſe immiſcere noluerit, iudicium ſuſpendit, nempe an Angeli verè Orbes informarent, vel eos ſolummodò in gyrum propellerent. Vnde in fine 2. de gen. ad litt. ait: *Solet etiam quæri, vtrum cæli luminaria iſta conſpicua corpora ſola ſint: an habeant rectores quoſdam ſpiritus ſuos, & ſi habent, vtrum ab eis etiam vitaliter inſpirentur, ſicut animantur carnes per animas animalium; an ſola ſine vlla permixtione præſentia.* Quas quæſtiones inſolutas relinquens ait, *eaſdem non facilè poſſe comprehendi.* Quare S. Thomas

mas 1.p.q.70. art.3. vbi quærit, vtrum luminaria cœli sint animata, ait: *Similiter etiam apud Doctores fidei fuit circa hoc diuersa opinio. Origenes enim posuit corpora cœlestia animatá. Hieronymus etiam idem sentire videtur &c. Basilius verò, & Damascenus asserunt corpora cœlestia non esse animata. Augustinus verò sub dubio dereliquit in neutram partem declinans.* Idem Angelicus Doctor 2. con. Gent. cap. 70. ingenuè testatur, nihil ab Ecclesia de anima cœli definitum esse: *Hoc autem,* inquit, *quod dictum est de animatione cœli, non diximus quasi asserendo secundùm fidei doctrinam, ad quam nihil pertinet siue sic, siue aliter dicatur.* Scotus verò 2. dist. 14. q. 1. in fine scribit: *Si cœli non sunt animati, hoc est magis creditum, quàm ratione probatum.* Quod si neq; auctoritate Ecclesiæ, vt ait Angelicus, neq; efficaci ratione, vt subdit Subtilis, quicquam de cœlorum anima certi stabilitum est, nonne iure Magnus noster Doctor ea de re poterat dubitare? Cùm lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 16. retulisset sententiam Platonis ait: *Et hoc quidem vtrum Plato verum de syderibus dicat, alia quæstio est. Neque enim continuò concedendum est globos istos luminum, siue orbiculos luce corporea super terras seu die, seu nocte fulgentes, suis quibusdam proprijs animis viuere, eisq; intellectualibus, & beatis &c.* Ex quibus patet, Augustino illam de cœlorum animabus sententiam non multùm placuisse, eam tamen ob Platonicorum, ac Patrum præsertim auctoritatem in medio reliquisse.

Cæterum cœlos sine anima meliùs statuendos ex propria sententia non semel docuit. In libro posteriori Retract. cap. 7. vbi corrigit libros contra Faustum ait: *In decimoquarto de Sole, & Luna talia dicta sunt, tanquam sentiant, & ideo tolerent vanos adoratores suos. Quamuis verba ibi accipi possint ab animali ad inanimale translata modo locutionis, qui vocatur græcè metaphora.* Vides S. Patrem retractare sententiam, qua visus fuerat, astris animas dare, idque metaphoricè tantùm intelligendum esse apertè protestari? In his verò libris definitiuam veluti sententiam tulit, quá quid de astrorum animabus ipse sentiret, intimauit, ita vt etiamsi alibi oppositum dixisset, ex posteriori asserto corrigeretur. Idem habet tract. 1. in Ioannem ad illa verba, *Quod factū est, in illo vita erat.* Legatur eruditus P. Alipius Reylof Augustinianus lib. 1. de Anima cap. 4. vbi de S. Augustini sententia doctissimè disputat. Opinio verò illa de cœlorum anima damnata demum legitur in literis à Iustiniano Imperatore scriptis ad Mennam Patriarcham C-P. vbi inter reliquos anathematismos hic habetur: *Si quis dicit cœlum, & Solem, & Lunam, & stellas, & aquas, quæ super cœlos sunt, animatas, & materiales esse quasdam virtutes, anathema sit.* Vti præcipuus Origenis error ille proscriptus fuit. Porrò Iustiniani literas Vigilius Papa cum vniuersa Ecclesia Catholica approbauit, vti testatur insignis tum temporis Carthaginensis Diaconus Liberatus cap. 23. Breuiarij; qua de re pluribus egimus in dissertat. de Synodo V. Hunc autem canonem in eadem Synodo V. Oecumenica anno 553. celebrata approbatum fuisse scribit Nicephorus lib. 17. cap. 27. Vnde P. Lupus eundem vti ab eadem Synodo statutum more solito, nempe eruditè notis, ac scholijs illustrat. An verò modò defendi possit anima cœlorum post damnatam illam Origenis opinionem, nolo disputare; posset enim quis reponere, damnatam solummodò illam sententiam iuxta mentem Origenis intellectam, de quo hæc scribit S. Hieronymus epist. 61. contra Ioannem Hierosolymitanum: *Origenes docet Solem ipsum, & Lunam, & omnium*

astrorum

aſtrorum chorum eſſe animas rationalium quondam, & incorporalium creaturarum, quæ nunc vanitati ſubiectæ, ignitis videlicet corporibus, quæ nos imperiti, & rudes luminaria mundi appellamus, liberabuntur à ſeruitute corruptionis in libertatem filiorum Dei. De qua Origenis opinione hæc tradit S. Auguſtinus tomo 6. in lib. contra errores Priſcillianiſtarum cap. 8. *De Sole, & Luna, cæteriſque ſyderibus, quòd cæleſtia ſint corpora videmus, quòd animata ſint, non videmus. De diuinis hoc libris legitur, & credimus.* Hæc ibi. Et quidem Fromondus lib. 1. de Anima cap. 1. art. 8. fatetur eum, qui animam vegetatiuam, aut etiam ſenſitiuam aſtris concederet, in Synodum V. non peccare, quæ animas tantùm intellectiuas à cœleſtibus corporibus excluſit. Petrus Aureolus Pariſienſis Scholæ præclariſſimum decus, & Ordinis Minorum ſingulare ornamentum, quem nunquam ſine admiratione ſe legiſſe teſtatur Baſilius Poncius in quodlibetis quæſt. 8. c. 3. eſt enim ob ingenij acumen, & argumentorum ſiue copiam, ſiue vim ſpectes, queis noua plerunque abs ſe inuenta aſſerta communit, nemini Scholaſticorum ſecundus, hic, inquam, cum in 2. ſent. diſt. 14. q. 2. art. 2. pluribus inueſtigaſſet, num intelligentia mouens cœlum vniretur tanquam motor, an verò vt forma, & probabiles rationes ad animam cœlorum perſuadendam adduxiſſet, ſolutis etiam argumentis, quæ à Theologis contra eandem opinionem fieri communiter ſolent, ita concludit: *Sed dimiſsis Philoſophis, & alijs, intelligendum eſt in hac materia, quæ via prædictarum duarum eſt probabilior, cùm vtraque ſatis probabilis videatur. Reſpondeo: Auguſtinus dicit* (recitato vno, & altero teſtimonio) ſed nec illud certum habeo, vtrum ad eandem ſocietatem pertineant Sol, & Luna, & cuncta ſydera, quamuis nonnullis lucida eſſe corpora, non cum ſenſu, aut intelligentia videantur: *Hæc Auguſtinus. Si ergo* TANTVS DOCTOR *in hac materia dubitauit, ego nihil definio in hac parte.* Ridendus igitur Morainius, qui Auguſtini dubitationem inter errores reiecit, quam ſubtiliſſimus Scholaſticorum ſola S. Doctoris auctoritate, atq; exemplo motus, ſecutus eſt, ille inquam Aureolus, *cuius veſtigijs non erubeſcit modò tota Neutralium ſchola inhærere, principia D. Thomæ, & Scoti deſerendo*, quæ verba ſunt ſapientiſſimi Patris Maſtrij Meldulenſis in præfat. ad tomum 1. Metaphyſices.

§. III.

Auguſtinus de origine animæ dubitans perperam erroris arguitur. Oſtenditur Sanctos Patres eâ in dubitatione Auguſtino per plura ſæcula adhæſiſſe.

TErtius S. Auguſtini error palmaris, ac capitalis excutiendus eſt. Clamat Morainius: *Dubitauit etiam de origine animarum, vtrum creentur de nouo, quod certiſsimum eſt, an ex Adam propagentur.* Sed hic Recentior eam dubitationem errori Auguſtino vertens ſupinam, qua laborat, totius antiquitatis ignorantiam patefacit. Non vna erat antiquitus de origine animæ inter Patres ſententia, vt videre eſt in epiſt. Aug. 157. ad Optatum Epiſcopum, & Hieronymum in epiſtola ad Marcellinum, quæ eſt 27. inter Auguſtinianas. At duæ reliquis reiectis celebriores in Eccleſia euaſerant; alij enim creari à Deo animas in ſingulorum hominum conceptione dicebant; plurimi verò non creari animam à Deo, ſed ex anima parentis traduci contendebant. Augu-

ſtinus

ſtinus in hanc quæſtionem totius ſummi ingenij vires contulit, nihilque penitus indiſcuſſum reliquit, quo rei veritatem aſſequeretur; ſed cum neutram quæſtionis partem efficaci auctoritate, aut demonſtratiua ratione ſibi probari animaduerteret, neutri adhæſit, fusè tamen ea re ventilata in lib. 10. de Gen. ad lit. cap. 6. & ſeq. in quatuor libris de origine animæ e piſt. 28. ad Hieronymum, & in tribus epiſtolis ad Optatum, quas laudat S. Fulgentius lib. 3. de verit. prædeſt. & grat. cap. 18. Verùm exortis poſtea Pelagianis, qui peccatum originale inficiabantur, illud præcipuè argumentum iactantes, creari à Deo animas, nec illas poſſe à Deo produci cum peccato, ea ſententia, quæ animarum propagationem defendebat, S. Doctori probabilior videri cœpit. Audiatur Auguſtinus lib. 10. de Gen. cit. cap. 23. vbi poſt longiſſimam diſputationem concludit: *His igitur quantùm pro tempore potuimus pertractatis, omnia paria, vel penè paria ex vtroque latere rationum, teſtimoniorumque momenta pronunciarem, niſi eorum ſententiæ, qui animas ex parentibus creari putant, de baptiſmo paruulorum præponderaret*. Itaque ad finem vſque vitæ Auguſtinus in eo dubio perſeuerauit. Cæterùm tantùm valuit Auguſtini exemplum, vt ſapientiſſimi Patres eundem ſubſecuti, per plura ſæcula cum Auguſtino de animarum origine dubitarint, donec Scholaſticorum opinione præualente, animarum traduce antiquato, earundem creatio in Eccleſia communis euaſit. Hoc quidem diligentiùs oſtendendum eſt, quia Bellarminus lib. 4. de amiſſ. grat. cap. 11. *ex traditione Eccleſiaſtica* contendit certam eſſe ſententiam de creatione animarum, quòd tam falſum apparebit, quàm verum, dubitationem Auguſtini ex traditione Eccleſiaſtica antiquis temporibus fuiſſe receptam.

2 Et quidem ante Auguſtinum de origine animæ dubitauit Rufinus in epiſtola ad S. Anaſtaſium, vbi tribus recitatis de origine animæ ſententijs; *Ego verò*, inquit, *cum hæc ſingula legerim, Deo teſte dico, quia vſque ad præſens certi, vel definiti aliquid de hac quæſtione non teneo; ſed Deo relinquo ſcire; quid ſit in vero, & ſi cui ipſe reuelare dignabitur*. Quia verò Rufinus tertiam ſententiam poſuerat de animabus; *quòd factas iam olim, ideſt, tunc cum Deus omnia creauit ex nihilo, nunc eas iudicio ſuo diſpenſet in corpore*, quod Origenem ſenſiſſe ſubdit, meritò vapulat à Hieronymo in apologia, & in epiſtola ad Marcellinum. At Auguſtinus nunquam de ea Origenis opinione dubitauit, eſſet-ne falſa, vt in epiſt. 28. ad Hieronymum fatetur, rationem reddens, cur in libris de libero arbitrio ex illius ſuppoſitione diſputarit. Rufinus tamen ſuo tempore, nempe Anaſtaſio Summo Pontifice, quæſtionem de anima magnis contentionibus agitari cœptam ibidem teſtatur, & Hieronymus in epiſtola laudata vocat eandem *maximam Eccleſiaſticam quæſtionem*. At tempore S. Auguſtini enatis Pelagianis ea de re lites recrudueré. Hinc ab Oroſio in Africam ad Auguſtinum, inde in Aſiam ad Hieronymum peregrinationes ſuſceptæ; hinc Auguſtini ad Hieronymum, & Optati ad Auguſtinum epiſtolæ miſſæ; hinc ab eodem Optato vnum, quatuor ab Auguſtino, & duo à Vincentio quodam de origine animæ ſcripta volumina. Res tamen dubia permanſit, nihilq; tot elucubrationibus peractum eſt. Hieronymus ſententiam aſſerentem ſingulas ſingulis hominibus animas creari *potius credidit*, ſcribens tamen traducem animarum *Occidentalem Eccleſiam ſolere ſentire* teſte Auguſtino epiſt. 157. At non ita creationem animarum tenebat, vt rem illam dubiam eſſe ingenuè non fateretur, cum ea

de re ab Auguſtino conſultus reſpondit: *Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet*. Quare S. Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis in cap. 3. Geneſ. ad illa verba *Et ædificauit Dominus Deus* ait: *Vtrum ſicut caro naſcentium ex carne, ſic animæ ex animabus procreentur, an nouæ ſemper creentur à Deo ex nihilo? quæ quæſtio in definiendo difficilis eſt, quia nihil à Sanctis viris, vel Scripturarum auctoritate manifeſtius pronunciatum eſt.* Pomerius etiam Africanus vir eruditiſſimus apud Maſſiliam ſcripſit octo libros de anima, in quorum quarto diſputauit: *Vtrum anima, quæ naſcituro corpori infundenda eſt, noua fiat ſine peccato, an ex ſubſtantia animæ primi hominis velut propago è radice producta etiam peccatum primæ animæ ſecum originaliter retrahat.* Apud Gennadium de viris illuſtr. cap. 98. & licet neſciamus, quid in ea quæſtione ſenſerit, rem tamen ſuo tempore dubiam non obſcurè ſignificat. Floruit hic circa annum 480.

Sequitur ſextum ſæculum, in quo & Patres, & Synodi de origine animæ cum Auguſtino dubitarunt. Obortis Conſtantinopoli de origine animæ diſſidijs Africani Epiſcopi de eodem argumento conſulti ita reſponderunt in epiſtola Synodica ex Sardinia, vbi exulabant, Byzantium miſſa: *Quæſtionem verò animarum, aut tacitam debemus relinquere, aut ſine contentione tractare; quia ſiue ex propagine veniant, ſiue nouæ ſingulis corporibus fiant, quod Sanctarum Scripturarum auctoritas non manifeſtè pronunciat, cum cautela debet inquiri, maximè quòd ſine fidei detrimento poteſt à fidelibus ignorari*, Cap. 10. In eadem dubitatione fuit S. Fulgentius lib. 3. de verit. prædeſt. & grat. à cap. 18. vbi Auguſtino, quòd ea de re dubitauit, eximijs laudibus commendato cap. 20. concludit. *Quanto ergo melius ab huius quæſtionis certamine temperamus, in qua nos inaniter laborare cognoſcimus, præſertim quia quod à Sanctis viris maioribus noſtris videmus minimè definitum, oportet nos tanto cautiùs, atq; temperantiùs quærere, quanto ad eius finem illos præclaros viros cernimus minimè perueniſſe.* Coætaneus Fulgentij Caſſiodorus in lib. de anima cap. 14. tantùm abeſt, vt illud Auguſtini dubium reprehenderit, vt eundem potius ob id laudauerit: *Pater*, inquit, *Auguſtinus religioſiſſima deuotione laudandus, nihil temerè dicit eſſe affirmandum, ſed in ipſius eſſe ſecreto, ſicut & alia multa, quæ noſtra non poteſt noſſe mediocritas.* Et ſtatim: *meliùs eſt enim in tam occultis cauſis confiteri ignorantiam, quàm periculoſam aſſumere fortaſsis audaciam.* Ita altero poſt Auguſtinum ſæculo dubitatio de origine animæ ſapientiſſimorum Patrum menti altiùs inſederat.

Verùm circa ſæculum VII. Auguſtiniana dubitatio longè celebrior, atque dignior euaſit, eam enim ſuo iudicio Apoſtolica Sedes approbauit, ſuamq; effecit, ac doctiſſimi Patres eandem inter fidei dogmata retulere. Sanctus Gregorius Magnus lib. 7. epiſt. 53. ad Secundinum ſcribit: *Sed hac de re dulciſſimæ mihi tua charitas ſciat, quia de origine animæ inter Sanctos Patres requiſitio non parua verſata eſt, ſed vtrum ipſa ab Adam deſcenderit, an certè ſingulis detur, incertum remanſit, eamq; in hac vita inſolubilem faſſi ſunt eſſe quæſtionem, grauis enim quæſtio eſt, nec valet ab homine comprehendi.* Hæc doctiſsimus, ac ſanctiſsimus Pontifex. Ex quibus prorſus euaneſcit illa Eccleſiaſtica traditio, ex qua creationem animæ Bellarminus deducit; nam teſte Gregorio Sancti Patres eam de origine animæ *inſolubilem faſſi ſunt eſſe quæſtionem.* Vides igitur non vnum à Morainio Auguſtinum erroris argui, ſed & in Gregorio Apoſtolicam Sedem, & Patrum Senatum, à quibus dubitatio Auguſtini approbata fuit. Sed aliquid maius addendum

dum eſt. Itaq; cùm communiter de origine animæ dubitaretur, tantùm ea dubitatio in Eccleſia inualuit, vt Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis Antiſtes non fuerit veritus, eandem inter regulas fidei veluti ab omnibus Catholicis credendam reponere. Etenim lib. 2. de offic. eccleſ. cap. 23. quod incipit: *Hac eſt autem poſt Apoſtolorum ſymbolum certiſsima fides, quam Doctores noſtri tradiderunt*, inter alias ſententias, quas de fide tenendas proponit, hanc inſerit: *Quòd incerta ſit animæ origo*. O' eximiam Recentiorum eruditionem, qui eam Auguſtino dubitationem errori vertunt, quam & Apoſtolica Sedes, & Synodi, & Patres plenis ſuffragijs ſubſcripſere, eamq; vnus eorum doctrina, ac pietate illuſtris de fide populis credendam propoſuit!

At nec octauo, neq; nono ſæculo res definita fuit, ſed ſapientiſſimi Patres cum Auguſtino, imò cum Apoſtolica ſede adhuc dubitabant. Teſtis ſit S. Prudentius Epiſcopus Tricaſſinus, cuius laudes recitat Sauſſaius in Martyrologio Gallicano, qui in lib. de prædeſt. aduerſus Ioannem Erigenam ita loquitur cap. 16. *Naſcitur enim de carne caro, ſed vtrum & anima ſimiliter de anima naſcatur, magna quæſtio eſt, & à Patribus diu, multùmq; diſcuſſa, ſed abſq; certa definitione relicta*. Itaq; vſq; ad annum 850. quo tempore S. Prudentius viuebat, ex Eccleſiaſtica traditione dubia erat de origine animæ ſententia. Verùm nec poſt milleſimum annum ita certa erat ſententia de creatione, vt plures de eadem non dubitarent. S. Anſelmus Cantuarienſis Antiſtes morti proximus cuidam familiari ſibi dicenti: *Ad Paſchalem Domini tui curiam relicto ſæculo vadis*, hæc reſpoſuit: *Et quidem ſi voluntas eius in hoc eſt, voluntati eius non contradico; verum ſi mallet me adhuc inter vos ſaltem tandiu manere, donec quæſtionem, quam de animæ origine mente reuoluo, abſoluere poſſem, gratioſus acciperem, eò quòd neſcio, vtrum aliquis eam me defuncto ſit abſoluturus*. Hæc ille ad annum 1109. teſte eius diſcipulo lib. 2. de vita eiuſdem cap. 59. apud Surium 21. Aprilis. Hugo à S. Victore Lib. 1. de ſacram. par. 7. cap. 30. probat animam non eſſe ex traduce, ſed creari, ait tamen: *Probabiliùs conſtat animas ex traduce non eſſe*. Et inferiùs: *His igitur, & huiuſcemodi rationibus probabile factum eſt, animas ex traduce non eſſe, ſed nouas de nihilo creatas nouis quotidie corporibus de paterno ſemine fieri, & rurſus in vulua formatis ad viuificationem infundi. In quibus tamen omnibus nulla vnquam ratio, ſiue authoritas intantum præualere potuit, vt dubietatem tolleret quæſtionis, excepto eo ſolo, quòd fides catholica magis credendum elegit, animas quotidie corporibus viuificandis ſociandas de nihilo fieri, quàm ſecundùm corporis naturam, & carnis humanæ proprietatem de traduce propagari*. Ex quibus patet ad annum vſq; 1130. quo floruit Hugo, nulla neq; ratione, neque authoritate *dubietatem quæſtionis* de origine animæ ſublatam fuiſſe, ſed tunc in Eccleſia magis communiter defenſatam eſſe ſententiam de creatione animarum. Hinc Magiſter ſententiarum in 2. diſt. 19. dixit, Eccleſiam Catholicam docere animas non eſſe ex traduce, qua ſententia ab Scholaſticis recepta animarum creatio aſſerta eſt, ita tamen vt teſte Bellarmino lib. 4. de amiſſ. grat. & ſtatu pec. cap. 10. in fine, adhuc non deſint, *qui in ea S. Auguſtini dubitatione hærendum cenſeant*. Eſtius quidem nobilis Theologus ſcribit 2. ſent. diſt. 17. §. 14. nihil eſse de origine animæ ab Eccleſia definitum, nec futuros læſæ fidei reos, qui ea de re dubitarent. Sed viderint illi, qui ita dubij adhuc eſse vellent, ſat mihi eſt oſtendiſse, iure Auguſtinum de origine animæ dubitaſse, eamq; dubitationem per plura ſæcula Sanctiſſimi

Die 6. Aprilis.

Pa-

Patribus placuisse. Sanè prudentissimus fuisse dicendus est, qui in quæstione difficillima iudicium suspendit, cùm nihil certi ab Ecclesia definitum esse sciret; *vbi enim de re obscurissima disputatur non adiuuantibus diuinarum scripturarum certis, clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in partem alteram declinando*: Ita suam hanc perplexitatem defendit lib. 2. de pec. mer. cap. 36. Hinc cum Pelagiani ex creatione animarum, quam altiùs exaggerabant, deducerent non posse illas habere peccatum originale, ne aliàs in Deum creantem culpa rediret, lib. 3. ad Bonif. in fine, & ex literis Zosimi, quarum fragmentum recitat in epistola 157. Sanctus Doctor in vtraque sententia tàm affirmantium animarum traducem, quàm negantium, peccatum originale benè posse componi demonstrauit, ac rem apud Ecclesiam certissimam iuxta vtramque opinionem explicare conatus est, ne cui peccatum originale incredibile videretur.

Bellarminus concedit Augustinum de animæ origine dubitasse, addit tamen in scriptis post libros de Genesi ad literam *apertissimè refellisse* sententiam de traduce animarum, quòd in epist. 157. ad Optatum hæc scribat: *Itaque illi, qui propaginem animarum inconsideratà temeritate defendunt*; Et superiùs loquens de sententia Tertulliani, qui ponebat traducem animarum dicat: *Quo quid peruersius dici potest?* Non assentior, cùm in illa epistola adhuc se dubitare fateatur; nam recitatà vtraque opinione de creatione, & traduce animarum initio statim epistolæ ait: *Quarum autem rerum, atque causarum consideratione permouear, vt in neutram assertionem meus inclinetur assensus, sed ADHVC inter vtramque dis ceptem*. Et lib. 1. de origine animæ cap. 16. de traduce animarum ait: *Ego nec defendo, nec refello*. Hos autem libros S. Doctor composuit, post illam epistolam, quam Cæsarea dedit ad Optatum, vt ostendimus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 15. in ijs autem libris suam dubitationem fusissimè defendit contra Vincentij Victoris reprehensiones. Soluit tamen ibi more solito argumenta vtriusque sententiæ, quod non est opinionem de traduce refellere, sed eiusdem incertitudinem demonstrare. Hinc illius assertores inconsideratæ temeritatis arguit, non quòd putaret illos falsum asserere, sed quòd culparet promptam eorum audaciam, qua opinionem non certis argumentis stabilitam vti veram contentiosè defenderent, quia vt inquit in epistola laudata: *vbi res naturaliter obscura nostrum modulum vincit, & apertè diuina scriptura non subuenit, temerè hinc aliquid definire humana coniectura præsumit*. Vnde apud Augustinum inconsiderata etiam temeritate alij mordicùs oppositam sententiam de animarum creatione sustinebant. Sed neque quod Augustinus de sententia Tertulliani dixit, contra sententiam de traduce animarum eo modo, quo ab Augustino explicabatur, vt argumentis contrariæ sententiæ responderet, accipiendum est. Nam Tertullianus inde ab Augustino reprehenditur, non quòd traducem animarum poneret, sed quòd non rectè illum assereret, cum putaret animam esse corpoream, atque adeo per semen corporeum generantis traduci: *Nam & illi*, scribit Augustinus, *qui animas ex vna propagari asserunt, quam Deus primo homini dedit, atque ita eas ex parentibus trahi dicunt, si Tertulliani opinionem sequuntur, profectò eas non spiritus, sed corpora esse contendunt, & corpulentis seminibus exoriri. Quo peruersius quid dici potest?* Et in hoc sensu S. Thomas 1. p. q. 118. art. 2. ait, *hereticum esse* dicere animam traduci cum semine, nempe corporeo, vt ipse ibi-

dem probat, in quo sensu communiter etiam Scholastici 2. d. 17. & 18. sententiam de traduce animarum reijciunt. At S. Doctor nunquam de hoc modo Tertulliani traducendæ animæ dubitauit, sed eundem tum in ea epistola, tum lib. 10. de Gen. c. 25. explosit, atque *incredibilius* dogma pronunciauit. Sed dubitauit Augustinus, *vtrum* INCORPOREVM *semen animæ sua quadam occulta, & inuisibili via seorsum ex patre currat in matrem, cum fit conceptus in fœmina*, in eadem epist. 157. De ijs verò, qui minori cum difficultate tradocem defendebant scribit lib. 10. de gen. ad lit. cap. 20. *Per semen quippe concumbentis patris transfundi etiam semen animæ volunt.* Nam animam rationalem ex materia corporea factam fuisse, illi soli dixere, qui eandem corpus esse putarunt ex Augustino lib. 7. de Gen. cap. 9. contra quos in eo libro idem acutissimè disputat. Quare censura illa Augustini eos tantùm perstringit, qui animam corpoream iuxta Tertulliani errorem ex corpulentis seminibus originem trahere assuerabant. Qualem verò se exhiberet Augustinus erga vtramque sententiam audiatur lib. 10. de Gen. cap. 21. *Ego adhuc inter vtrosque ambigo, & moueor aliquando sic, aliquando autem sic.* Et cap. 23. *Admoneo sanè*, inquit, *quantum valeo, si quos ista praeoccupauit opinio, vt animas ex parentibus credant propagari, quantum possum se ipsos considerent, & interim sapiant, corpora non esse animas suas.* Ex quibus Adamus iterum refellitur, dum scribit Augustinum credidisse animam esse corpoream, quem errorem S. Doctor toto eo libro persequitur.

Bellarminus, vt probet ex traditione Ecclesiastica animas à Deo creari, nonnullos Patres adducit, qui etiamsi aliquo modo explicari possent, nullo nobis impedimento esse debent; nam apud Græcos in Orientali Ecclesia creatio animarum communiter tenebatur. Apud Occidentales verò, teste Hieronymo, opinio de traduce prævalebat. Idem Pater initio quidem hanc secundam sententiam irridebat in cap. vlt. Eccles. motus illis verbis, *& spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Vers. 7. Sed hoc testimonium egregiè interpretatur Aug. lib. 10. de Gen. cap. 9. & cum in epist. 28. ad eundem Hieronymum ostendisset, eum locum *plus suffragari eis, qui ex vna putant omnes esse animas*, non ampliùs sententiam de traduce Hieronymus irrisit, sed laudata Augustini diligentia in explicandis sacræ Scripturæ testimonijs adhibita, rescripsit epist. 30. apud Augustinum: *Vnusquisque in suo sensu abundet*, contestatus nihil se in literis Augustini, in quibus latissimè de origine animæ disputauit, reprehendendum putare. Commentarios autem in Ecclesiastem scripsit *ante annos fermè decem* quàm scriberet ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani, anno nempe 483. nam epistola illa data est anno 493, vt eruditè num. 2. eius anni probat Baronius. Cum verò libri Augustini per Ecclesiam auidè legerentur, sapientiores quique cum Augustino dubitare cœperant in neutram partem inclinantes, vt demonstrauimus, magna cum Augustini gloria, cum Patres subsecuti tanti illius auctoritatem fecerint, vt non modò docentem, sed etiam dubitantem sequi voluerint, quasi desperantes veritatem illam assequi, ad quam Augustini ingenium peruenire non potuerat. Itaque S. Doctor tanto studio, ac diligentia omnia scripturarum loca pro vtraque parte adducta exponens, rem satis dubiam apud posteros fecit, suamque illis dubietatem persuasit. Bellarminus ibidem ex Hieronymo eam Ecclesiasticam traditionem ita probat: *In epistola ad Pammachium de erroribus Ioannis Hierosolymitani ante me-*

te medium recitatis sententijs Origenis, Tertulliani, & Apollinaris Hæreticorum de anima, dicit: Ecclesiasticum dogma esse, vt Deus quotidie animas fabricetur: *Vbi cum opponat Ecclesiasticum dogma sententijs hæreticorum, videtur omnino sensisse, Catholica fide esse tenendum, animas non traduci à parentibus, sed creari.* Hæc Bellarminus. Verùm Hieronymi verba audire præstat in epistola ad Pammachium: *An certè* (*quod Ecclesiasticum est secundùm eloquia Saluatoris*: Pater vsque modò operatur, & ego operor: *& illud Esaiæ*: Qui format spiritum hominis in ipso, *& in psalmis*, qui fingit per singulos corda eorum) *quotidie Deus fabricetur animas &c.* Bellarminus addit *dogma*, & silet hæc, *secundùm eloquia Saluatoris*, cùm Hieronymus illud assertum Ecclesiasticum dixerit, non quòd esset dogma definitum ab Ecclesia Catholica, ac de fide tenendum, cum scripserit Ecclesiasticos Occidentales traducem solere communiter defendere, vt fatetur ipsemet Bellarminus cap. illo 11. §. *Quarta sententia*, sed vt ibidem subdit, quod esset secundùm auctoritatem Scripturæ, quæ videtur creationem insinuare, quæ tamen loca explicat Augustinus superiùs laudatus, & Bellarminus ipse ait: *Quare vt S. Augustinus disputat in epistola 28. ad Hieronymum, nullus fortasse Scripturæ locus inuenietur, in quo perspicuè doceatur, animas non fieri ex propagine, sed creari.* Quare *secundùm eloquia Saluatoris* haud perspicuè statuitur assertum illud de creatione animarum, & sic Bellarminus à Hieronymo discedit, quem pro se produxerat, neque erit ampliùs assertum Ecclesiasticum, cum eo titulo tantùm à Hieronymo dicatur, quòd sit *secundùm eloquia Saluatoris*, iuxta explicationem auctorum illius sententiæ.

Io. 5. 17. Isa. 42. Psal. 32.

Opponit idem Auctor Leonem Magnum in epistola ad Turibium cap. 10. hæc scribere: *Catholica fides constanter prædicat, atque veraciter, quòd animæ hominum priusquàm suis inspirarentur corporibus, non fuere, nec ab vllo incorporentur, nisi ab opifice Deo, qui ipsarum est creator, & corporum.* Sed ibi Pontifex Origenis sententiam de antiqua, ac simultanea omnium animarum creatione confutat, vt patet ex illa epistola 91. initio cap. 10. neque minùs dicitur ibidem Deus creator corporum, ac animarum; vnde sicut ex illo modo loquendi non deducitur corpus non esse ex traduce, nullo item modo inferri potest, non fieri ex traduce ipsam animam. Addit Leonem eundem epist. 11. ad Iulianum ita loqui de anima Christi: *Nec alio illi, quàm cæteris hominibus, anima est inspirata principio, quæ excelleret non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis.* At anima Christi producta est ex nihilo, non per traducem propagata ex Augustino lib. 10. de gen. c. 19. & 20. vnde & reliquorum hominum animæ iuxta Leonis decretum à Deo creatæ fuisse credendæ sunt. Sed Leo ibidem damnat opinionem Eutychetis cum Origene concinentis; nam ita loquitur: *Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quòd anima, quam Saluator assumpsit, priùs in cœlis sit commorata, quàm de Maria Virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in vtero copularet.* Ex quibus patet, illis verbis: *Nec alio illi, quàm cæteris hominibus anima est inspirata principio*, non significari principium, quod idem est ac causa animæ productiua, de quo nulla erat cum hæretico controuersia, sed principium, hoc est, initium durationis, quod idem fuerat in Christo, ac in nobis, nempe initium viuendi in corpore, non in cœlis ante corporis formationem. Do verba Pontificis de Verbo scribentis, *nec animam enim, quæ anterior extitisset, nec carnem, quæ non materni corporis esset, accepit.* Quomodò verò defendentes traducem acutè

probarent animam Chriſti fuiſſe creatam à Deo, non verò reliquas aliorum hominum. Lege Auguſtinum lib. de Gen. cit. c. 20. nobis enim ſatis eſt oſtendiſſe nihil contra traducem à Leone eſſe ſtatutum, vt Eccleſiaſtica illa traditio de creatione animarum à Bellarmino aſſerta, nullis innixa fundamentis appareat, cum potius de animæ origine dubitatio Auguſtiniano ſpeculatu corroborata, per plura ſæcula apud Patres inualuerit, vt ſatis hucuſq; eſt demonſtratum.

Moraines, qui eam S. Patris dubitationem in errorum indicem reiecit, non modò omnia, quæ antiquitus dicta ſunt, ignorauit, ſed nec quid Recentiores audacter pronunciarunt, planè nouit. Scripſerat vir doctiſſimus Chriſtianus Lupus, cum adhuc iuvenis ſcripto luderet, in defenſione apologiæ de anima, oui cap. 15. Doctores Marpurgenſis Academiæ hanc theſim defendere: *Anima rationalis per traducem infunditur, non creatur*. In hac etiam ſententia alios eſſe teſtantur Voſſius lib. 2. Hiſt. Pelag. par. 1. theſi prima, & Alipius Roylof lib. 6. de anima ad mentem S. Auguſtini cap. 2. §. 3. nominans Timotheum Brighthum Cantabrigenſem, Georgium Sohnium, & Danielem Sennertum, qui cum ob eximiam eruditionem inter celeberrimos noſtræ etatis Medicos meritò reponatur, audiendus eſt, licèt non adprobandus. Hic ergo Hypomnemate 4. cap. 14. ait: *Rationalis anima in prima creatione & à Deo Opt. Max. condita, & corpori humano inſita quidem eſt, verum per illud:* Creſcite, & multiplicamini, *uim ſe propagandi, & multiplicandi accepit, & quidem cum ſemine. Neq; enim anima rationalis eſſentia per ſe completa eſt, vt Angeli, quæ per ſe ſolà ſubſiſtat, ſed eſt pars altera hominis, quæ corpus humanum informat, & proinde ſicut ſocietas illa corporis nihil eius nobilitati derogat, ita nec propagatio cum ſemine*. Item ibidem addit: *Quod Dom. Fienus falſum, abſurdum, & à Religione Catholica alienum putat, animam eſſe ex traduce, eſt verißimum, & ſacris literis conſentaneum*. Adducitq; nonnulla Sacræ Scripturæ teſtimonia, quæ tamen eruditè olim expoſuit Auguſtinus, ne ex ſacris arcanis aliquod oppoſitæ ſententiæ præiudicium fieret. Hæc, inquam, refero, ſed non probo. Illud tamen aduertendum eſt, quòd ſuperiùs ex epiſtola 157. ad Optatum indicauimus Auguſtinum dubitaſſe, num anima *per* INCORPOREVM *ſemen* traduceretur, in qua ſententia nulla videri debet euidens repugnantia, cum plerique Scholaſtici admittant materiam ſpiritualem non eſſe impoſſibilem. Ita ex materia ſpirituali Angelos componunt S. Bonauentura 2. diſt. 3. in 1. p. art. 1. q. 2. Alenſis 2. p. q. 20. memb. 2. §. 1. Aureolus 2. diſt. 3. q. 1. art. 3. Ex Recentioribus materiam illam poſſibilem tradunt Bubalus in q. 50. S. Thomæ de Angelis art. 2. quæſ. 2. difficul. 2. §. 1. Arriaga diſp. 1. de anima ſect. 5. Comptonus diſp. 9. de anima ſect. 2. Hanc ſententiam de materia ſpirituali, ex qua anima componatur, fusè defendit P. Matthæus Veglienſis in hac celeberrima Patauina Academia Theologicæ cathedræ Scoti moderator, vir rari ingenij, ac noſtro præconio maior. Hic enim tomo priori de Angelis q. 27. probat Angelos ex materia ſpirituali componi, quod quæſtione ſequenti etiam de anima dicendum eſſe contendit laudans cap. 1. num. 3. quoſdam Scotiſtas, qui in eandem ſententiam deſcenderunt. Hac ergo materia ſpirituali animæ admiſſa, quam tot Scholaſtici defendunt, non erit difficile ſtatuere animarum eductionem ſecundùm formam ex eadem materia ſpirituali. Noſter Alipius Roylof proximè laudatus ex eo animarum traducem

Gen. 1.

ducem poſſibilem defendit, quòd anima vt Dei inſtrumentum alteram animam creare poteſt: quàm virtutem creaturæ communicari poſſe nobiles Scholaſtici exiſtimarunt. Sed prior modus magis placet. Quæ hic libuit inſinuare, vt inſulſas quorundam cenſuras refellam, qui Auguſtinum reprehendunt, quòd traducem animarum probabilem aſſeruerit, cum tamen euidenter conſtet, animas non poſſe educi de potentia materiæ corporeæ aliàs eſſent mortales. Etenim nuſquam S. Doctor arbitratus eſt, animas poſſe educi de materia corporea, ſed tantùm de materia ſpirituali, quam eſſe poſſibilem tot ſuperiùs memorati Doctores concedunt; illa autem conceſſa non video, cur eductio formæ ſpiritualis ex materia ſpirituali adeo euidenter impoſſibilis appareat, vt errori verti debeat Auguſtino, quòd illam eductionem probabilem duxerit. Fateor materiam ſpiritualem, ex qua anima fieret, viſam fuiſſe difficilem Auguſtino, vt patet ex lib. 7. de Geneſi ad lit. cap. 6. & ſeq. Vnde ait cap. 7. *An verò illa ſpiritalis materies, ſi fuit ulla, vnde anima fieret, vel ſi eſt ulla, vnde animæ fiunt, quid ipſa eſt, quod nomen, quam ſpeciem, quem vſum in rebus conditis tenet? Viuit an non? &c.* vbi fusè materiam ſpiritualem per modum diſputantis examinat. Idem verò S. Pater epiſt. 157. ad Optatum proponit difficultates, quæ inſurgunt poſito illo ſemine ſpiritali, ex quo anima fiat, vt inde ſatis pateat quantum ſtudij illi dubitationi tollendæ impenderit, ſed cum vtrimque magnis difficultatibus ſe premi cerneret, aſſenſum ſuſpendit. Neque enim probare poſſum hæc Bellarmini verba lib. 4. de amiſſ. grat. cap. 11. *Certè S. Auguſtinus, ſi nunc inter homines viueret, non ſolùm faueret, ſed etiam gratias ageret iis, qui noſtrā hanc ſententiam* de creatione *tuerentur.* At cur haſce gratias Recentioribus Auguſtinus deberet? Quòd ex Scriptura ſententiam de creatione animarum oſtenderint? At omnia ſacrarum literarum teſtimonia Auguſtinus expendit, excuſſitque. An Scholaſticorum auctoritatem ſequeretur? Imò potius cum Patribus, quos laudaui, adhuc in veteri dubitatione perſiſteret. Rationibus eorundem contra traducem conuinceretur? At illæ præterquam quòd ab affirmantibus materiam ſpiritualem facilè ſolui poſſunt, id tantùm euincerent, vt Auguſtinus ab admittendo traduce aſſenſum contineret, quod & ſemper fecit, non autem in ſententiam de creatione ſingularum animarum eundem traherent, in qua non minoribus difficultatibus ſe premi ſentiebat, præcipuè verò, quòd data ea ſententia, quam etiam Pelagiani toto conatu vrgebant, difficultas traducendi peccatum originale ſtatim emergit, qua adeo premuntur Scholaſtici, vt in aſſignando modo, quo labes illa per generationem trahatur, minimè inter ſe conueniant, ſed ſeſe inuicem acerrimè oppugnent. Suſpenderet igitur etiam nunc aſſenſum Auguſtinus, & tunc gratias tantùm ageret, cum certum modum proponerent, quò data creatione animarum peccati originalis propagatio adeo euidenti ratione conſtaret, vt modus ille à nemine reijci poſſet.

Ex hucuſque dictis ſatis elucet, quàm immeritò, Moraines, Auguſtino de origine animæ dubitanti erroris notam inuris, nam plenis Sanctorum Patrum ſuffragijs ille abſoluitur, & te inuito panegyricum eidem recitat magnum Africanæ Eccleſiæ ornamentum Sanctus Fulgentius Ruſpenſis Antiſtes his planè verbis conceptum: *Quæſtionis* de origine animæ *B. Auguſtinus profunditatem ſibi imperſcrutabilem cernens, nullam voluit huius rei definitam proferre ſententiam, incongruum*

gruum prorſus exiſtimans aliquid affirmare ſine dubitatione velle, quod alter poſſet contraria reſponſione conuellere. Cuius tam in decimo libro de Geneſi ad literam, quàm in libris ad Vincentium Victorem de origine animæ, nec non in libro primo ex duobus, quos ad S. Hieronymum ſcripſit, in tribus quoq; Epiſtolis, quas ad Optatum Epiſcopum de hac quæſtione compoſuit, diſputatione refulget non minùs copioſa, quàm profunda, & eo magis laudabili, quia congrua temperie moderata; vbi quicquid ingenij acumine, quicquid ratiocinationis ordine, quicquid auctoritatis pondere inquirendum, diſcutiendumq; conſpexit, & inquiſiuit ſingulariter, & diſcuſſit, conſenſum tamen ab vtraq; definitione continuit, ne laborem tantæ diſputationis inaniter ſuſciperet, quem cuiuslibet ſententiæ temeraria definitio vacuaret. Lib. 3. de verit. prædeſt. & grat. cap. 18.

§. IV.

An fuerit ſententia S. Auguſtini pueros baptizatos ſine reali Euchariſtiæ ſumptione non poſſe ſaluari.

TRanſeamus modò ad reliquos errores, quos de Auguſtino Recentiores publicant. Opponit Adamus pag. 584. Auguſtinum docuiſſe, *infantes etiam ſuſcepto baptiſmo non poſſe ſaluos fieri ſine reali ſumptione Sanctiſsimæ Euchariſtiæ.* Moraines recitatis verbis S. Auguſtini lib. 1. de pec. mer. cap. 20. §. *auferatur iam dubitatio*, ait: *Quæ verba ſunt adeo manifeſta, vt difficillime patiantur benignam interpretationem, qua pleriq; Theologorum Auguſtinum ab errore excuſare conantur, error enim eſt notatus, & damnatus ſub anathemate à Concilio Tridentino.* Hic quoq; Auguſtini cauſa tuta eſt Romana Eccleſia S. Doctori patrocinante, Apoſtolicæ enim Sedis Pontifices eadem omnino Auguſtini verba contra Pelagianos vſurparunt. Cum Hæretici coacti illis verbis Domini Ioan. 3. 6. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei*, concederent pueros ſine baptiſmo mortuos non ituros in regnum cœlorum, cum illos ſine peccato originali eſſe vellent, negabant eoſdem in ignem æternum proijciendos, ſed dicebant, illos habituros neſcio quam vitam æternam, beatam, ac felicem, vt tradit Auguſtinus ſerm. 14. de verb. Apoſt. Lib. 4. de orig. animæ cap. 13. Epiſt. 106. & alibi. Quare vt hocce effugium Pelagianis præcluderet, illud Ioannis 6. 54. oppoſuit: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, inferens paruulos ſine baptiſmo decedentes, cum non manducarint carnem filij hominis, aut eius ſanguinem biberint, non habituros vitam beatam, & per conſequens fore damnatos. De hoc argumento ex ſacris literis ab Auguſtino deducto hæc ſcribit ibidem Moraines: *Item lib. 1. de pec. mer. & remiſſ. cap. 20. & lib. de prædeſt. SS. cap. 13. & lib. 2. oper. imper. con. Iulianum cap. 29. docere videtur, Sacramentum Euchariſtiæ non minùs eſſe neceſſarium paruulis ad ſalutem, quàm baptiſmum, neq; minùs ad eos pertinere, quod dicitur Io. 6. 54.* Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis, *quàm iſtud Io. 3. 6.* Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S. non poteſt introire in regnum Dei. *&c.*

Sed poſt Auguſtinum Romani quoque Pontifices, qui Pelagianos damnarunt, eodem prorſus teſtimonio Ioannis 6. citato vſi ſunt, ad vitam illam, quam

quam pueris Pelagiani ſine baptiſmo promittebant, eliminandam. S. Innocentius in literis ad Patres Synodi Mileuitanæ ita ſcribit: *Illud verò quod eos veſtra fraternitas aſſerit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmijs etiam ſine baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt.* Niſi enim manducauerint carnem filij hominis, & biberint ſanguinem eius, non habebunt vitam in ſemetipſis. *Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cum prædicant eos habere, quod in eos creditur non niſi baptiſmate conferendum.* Putat Maldonatus textum eſſe corruptum dicens, ea verba Innocentij vix ſenſum vllum congruentem habere poſſe: *Vbi ergo*, inquit, *eſt* defendunt, *legendum puto* deferunt, *& vbi eſt* niſi baptiſmate, *legendum puto*, ſine baptiſmate. Vaſquez 3. p. diſp. 279. cap. 4. num. 55. cum animaduerſiones Maldonati notaſſet, legit, *in eis defendunt*. At illa verba optimum ſenſum habent, nam vel ipſe Cicero vſus eſt illis particulis *non niſi* in lib. de amicitia, *Hoc primum ſentio niſi in bonis amicitiam eſſe non poſſe*. In Synodo etiam Carthaginenſi A. 397. can. 29. dicitur: *Vt Sacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur*. Verbum verò *defendo* cum datiuo iungit Horatius lib. 1. Car. ode 17. *Defendit æſtatem capellis*, & Virgilius Eclog. 4. *Solſtitium pecori defendite*. Nec Præfectus urbem defendere ſibi dicendus eſt, ſed Principi. Quare textus S. Innocentij nulla nouæ Grammaticæ caſtigatione reſtituendus venit; ſed leuiora hæc inſinuaſſe ſit ſatis. Eodem prorſus teſtimonio S. Gelaſius Papa Pelagianos inſecutus eſt in epiſtola ad Epiſcopos per Picenum: *Vt prouidentia Dei*, inquit, *omnes Pelagianorum nequitias amputaret, non ſolùm dictum eſt*: Qui non fuerit renatus ex aqua, & Spiritu S. non intrabit in regnum cœlorum, *ſed etiam pariter dictum eſt*: Qui non manducauerit carnem filij hominis, & biberit eius ſanguinem non habebit vitam in ſemetipſo. *De vita autem æterna hoc dictum nullus addubitat, quoniam multi non manducantes hoc ſacramentum vitam videantur habere præſentem.* Audis Moraines, non minùs ad parvulos pertinere illud Ioan. 6. *Niſi manducaueritis*, &c. quàm illud Ioan. 3. *Niſi quis renatus &c.* Hoc Innocentius credit, hoc Gelaſius ſtatuit, quod tamen in Auguſtino tanquam palmarem errorem reprehendebas.

Maldonatus in coment. cap. 6. Ioan. 54. ait: *Miſſam facio Auguſtini, & Innocentij I. ſententiam, quæ ſexcentos circiter annos viguit in Eccleſia, Euchariſtiam etiam infantibus neceſſariam.* Rurſus ibidem affirmat Auguſtinum, & Innocentium *eo teſtimonio Ioan. 6. adductos fuiſſe, vt crederent infantes etiam baptizatos, niſi Euchariſtiam perciperent, ſaluos eſſe non poſſe.* Ita ſocium erroris Auguſtino tribuunt Innocentium, & ſi Gelaſium legiſſent, eundem quoque addidiſſent. Duo hic nobis præſtanda ſunt, & Maldonatus caſtigandus, & Auguſtinus vnà cum Apoſtolica Sede ab errore, ac cenſuris vindicandus eſt. In primis certum eſt veteres Patres conſueuiſſe, pueris ſtatim poſt baptiſmum ſacram Euchariſtiam miniſtrare, vt tradunt Cyprianus in libro de lapſis, Gennadius de Eccleſ. dogmat. cap. 52. Auguſtinus epiſt. 107. Concilium Toletanum II. cap. 11. Quod verò inquit Maldonatus illos ita feciſſe, quòd putabant, *Euchariſtiam etiam infantibus neceſſariam*, nullo pacto concedi poteſt, id enim eſt contra Tridentini decretum ſeſſ. 21. cap. 4. vbi de eodem antiquorum ritu, dandi parvulis Euchariſtiam, loquens ait: *Vt enim Sanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe ſine controuerſia credendum eſt.* Quod rurſus addit Maldonatus Sanctos Innocen-

nocentium, & Auguſtinum dixiſſe *infantes etiam baptizatos, niſi Euchariſtiam perciperent, ſaluos eſſe non poſſe*, & Adamus, dixiſſe Auguſtinum *infantes etiam ſuscepto baptiſmo non poſse ſaluos fieri ſine reali ſumptione ſanctiſsimæ Euchariſtiæ*, falſiſſimum eſt. Illi quidem dixere, infantes ſine Sacramento Euchariſtiæ ſaluos eſſe non poſse, at id de pueris baptizatis nunquam affirmarunt, cum ea tempeſtate ſtatim poſt baptiſmum daretur omnibus etiam Euchariſtia. Ob hanc verò cauſam eo teſtimonio Ioannis 6. contra Pelagianos optimè & Romani Pontifices, & Auguſtinus vſi ſunt. Nam cum Pelagiani vitam æternam extra regnum Dei parvulis ſine baptiſmo morientibus darent, Sancti Patres ita arguebant: Nullus ſine baptiſmo poteſt ſuſcipere Euchariſtiam, per quam ex verbis Domini Ioannis 6. donatur vita æterna, igitur pueri morientes ſine baptiſmi, & Euchariſtiæ Sacramentis non poſsunt participare vitam æternam. At nunquam dixere infantes tantùm baptizatos ante Euchariſtiæ ſumptionem non habere gratiam, & ius ad vitam æternam. Eo autem diſcurſu optimè Pelagiani conuincebantur, quia vnde vitam æternam parvulis promitterent, non habebant. Marius Mercator S. Auguſtini amicus, & defenſor in opuſculo contra Iulianum hoc ipſo argumento vtitur ea prorſus ratione, qua illud ipſi explicauimus. Do illius ſententiam ex MS. Palatinæ Bibliothecæ in Vaticano Num. 234. pag. 8. col. 2. *Vox Saluatoris eſt*: Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobiſmet ipſis: *Quod certè abſque vlla tergiuerſatione ſine baptiſmo nullus vſurpat, nec fit illius particeps Sacramenti*. Porrò hoc argumentum *validiſſimum* eſse teſtatur Euſebius Epiſcopus Gallicanus, cuius homiliæ ſub Emiſseni titulo circumferuntur, qui tamen Emiſseno & poſterior, & melior fuit. Hic in hom. 5. de Paſchate ait: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius, non habebitis vitam in vobis. Quod teſtimonium contra Pelagij blaſphemias* EVIDENTISSIMVM, *atque* VALIDISSIMVM. *eſt, qui aſſerere arrepta impietate præſumit, non propter vitam, ſed propter regnum cælorum baptiſmum parvulis conferendum. Sub his enim Dei verbis, quibus Euangeliſta pronunciat*, non habebitis vitam in vobis, *apertè intelligenda eſt omnis anima munere baptiſmi vacua non ſolùm gloria carere, ſed vita*. Tomo 5. Bibl. SS. Patr. par. 1. pag. 560. edit. Colon. Illam verò auctoritatem ſacræ Scripturæ ita adhibuiſse S. Auguſtinum patet ex eiuſdem epiſtola 106. ad Paulinum, vbi ait: *Si autem cedunt Sedi Apoſtolicæ, vel potius ipſi Magiſtro, & Domino Apoſtolorum, qui dicit non habituros vitam in ſemetipſis, niſi manducauerint carnem filij hominis, & biberint ſanguinem, quod* NISI BAPTIZATI *non vtique poſsunt; nempe aliquando fatebuntur parvulos* NON BAPTIZATOS *vitam habere non poſse*. Neque S. Innocentius ſcribit parvulis etiam baptizatis vitam æternam niſi per Euchariſtiam conferri, vt illi Maldonatus imponit, ſed *in eos creditur* NON NISI BAPTISMATE *conferendam*, vt vitam æternam non ab Euchariſtia, ſed à baptiſmate conferri ſignificet. Vnde Auguſtinus in laudata epiſtola ad Paulinum notat, ab Apoſtolica Sede adhibitum illud *teſtimonium Euangelicum, ne parvuli* NON BAPTIZATI *vitam poſse habere credantur*. Non ait, *ne parvuli etiam baptizati ſine Euchariſtiæ ſumptione vitam poſſe habere credantur*. Quæ grauis eſt aduerſariorum hallucinatio.

Sed cum ea tempeſtate omnibus vtrumque illud Sacramentum, baptiſma ſcilicet, & Euchariſtia daretur, non tam frequenter legimus in Auguſtino, quid

quid ſenſerit, ſi baptiſma tantùm ſine Euchariſtia collatum fuiſſet. Cæterùm ſemel caſum illum lego apud S. Doctorem lib. 1. de orig. animæ cap. 9. & lib. 3. cap. 9. vbi cum Vincentius Victor exemplo boni Latronis probaret, pueros ſine baptiſmo poſſe ſaluari, S. Doctor reſpondet, fieri potuiſſe, vt latro ille fuerit baptizatus, & antequam in carcerem iret, acceperit in baptiſmo remiſſionem peccatorum; vel vt plerique credebant, in ipſa cruce baptizatus fuerit aqua è Chriſti latere exiliente. Et lib. 2. Retract. cap. 18. ait, incertum eſſe, an latro fuerit baptizatus, qua de re ſermo redibit cap. 5. §. 11. At certum eſt, latronem non ſumpſiſſe Euchariſtiam, quæ pridie ante mortem in cæna à Domino inſtituta fuerat. Igitur per Auguſtinum homo tantùm baptizatus ſine reali ſumptione Euchariſtiæ poteſt accipere remiſſionem peccatorum, & ſalutem æternam. Hoc etiam deducitur ex conſtanti eiuſdem ſententia, qua aſſeruit *fidem, conuerſionemque cordis*, quæ fit per charitatem actualem, poſſe reddere hominem ſalvum, ſi à recipiendo baptiſmo improuiſa neceſſitate excludatur; ita paſſim ſcribit in libris contra Donatiſtas præcipuè lib. 4. de baptiſmo cap. 22. At puer baptizatus, etiamſi non percipiat Euchariſtiam, longè perfectiori modo habet fidem, & charitatem ſibi à Deo in ſacramento regenerationis infuſas; igitur iuxta doctrinam S. Auguſtini verè ſaluabitur. Cum verò Sancti Patres docent ſine participatione corporis, & ſanguinis Domini, neminem vitam æternam conſequi poſſe, intelligendi ſunt de participatione ſpirituali, quando per fidem infuſam fiunt participes corporis Chriſti, dum fiunt membrum Chriſti, cui per fidem incorporantur, ſicuti qui ſumunt Euchariſtiam dicuntur fieri membra Chriſti, dum manent in eo, & Chriſtus in eis. Hinc Auguſtinus tract. 27. in Ioannem plura de hac re habet, inter cætera: *Vt autem ſimus membra eius, vnitas nos compaginat; vt compaginet vnitas, quæ facit niſi charitas?* Et tract. 26. *Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum bibere potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere.* Ita etiam ſe explicat S. Pater in iiſdem libris contra Pelagianos, vbi cum lib. 3. de pec. merit. cap. 4. dixiſſet: *Quia niſi manducauerint homines carnem eius, hoc eſt participes facti fuerint corporis eius, non habebunt vitam.* Paulò ſuperiùs modum aſſignauerat, quo pueri participant corpus Chriſti: *Vnde fit conſequens*, inquit, *vt quoniam nihil agitur aliud, cum parvuli baptizantur, niſi vt incorporentur Eccleſiæ, ideſt Chriſti corpori, membriſque ſocientur.* Et hanc ipſam eſſe Auguſtini mentem, teſtatur S. Fulgentius in reſponſione ad duas quæſtiones Ferrandi Diaconi. Scripſerat Ferrandus iuvenem Æthiopem morti proximum fuiſſe baptizatum, ac ſtatim antequam Euchariſtiam ſumeret, deceſſiſſe, petens, num eo pacto ſaluari poſſet. Reſpondit Fulgentius hominem per baptiſmum fieri participem corporis Chriſti, ſeu incorporari Chriſto, etiamſi Euchariſtiæ Sacramentum reapſe non ſumat, & cum plurima ad hoc ſuadendum teſtimonia ex ſacris literis adduxiſſet, ſermonem tandem S. Auguſtini ad infantes ante altare producit, vbi S. Doctor inter alia ait: *Intelligite, & gaudete, vnitas, pietas, veritas, charitas, vnus panis, vnum corpus multi ſumus; recolite enim, quia panis non fit de vno grano, ſed de multis. Quando ergo exorcizabamini, quaſi molebamini; quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis; quando ſpiritus ſanctificationem accepiſtis, quaſi cocti eſtis, eſtote quod videtis, & accipite quod eſtis.* Igitur infantes ex Auguſtino per gratiam ſanctificantem baptiſmi facti ſunt membra corporis Chriſti. Porrò Fulgen-

tius post illa Augustini verba concludit: *Arbitror Sancte frater disputationem nostram præclari Doctoris Augustini sermone firmatam, nec quicquam esse aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis, sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab eo panis, calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sæculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat.* In resp. ad quæst. Ferrandi Diaconi. Beda tomo 6. in comment. cap. 10. 1. ad Corinthios, qui conflati sunt ex centonibus Augustini, ita citat priora illa verba S. Augustini, vt eidem etiam attribuat sequentia, quæ ex Fulgentio retulimus, omisso priori versu *Arbitror Sancte frater &c.* in quem lapidem impegit etiam compilator canonum cap. *Nulli* de consecr. dist. 4. verba illa Fulgentij Augustino adscribens. Ex his error ille de necessaria pueris præter baptismum reali Eucharistiæ sumptione à Recentioribus Augustino attributus in fumum euanescit, cuius vocibus cum Romani Pontifices vsi sint ad eosdem diuinæ gratiæ hostes conuincendos, haud ille vnus erroris argui potest, sed vnà cum Augustino Apostolica Sedes accusanda venit, præsertim cum S. Doctor illud testimonium Ioan. 6. inculcarit, tanquam *ab Apostolica Sede adhibitum*, vti diximus ex epist. 106. Quod si Recentiores religioni ducunt, adeo præposterè de Romanis Pontificibus sentire, qui ex communi Ecclesiæ sensu contra Pelagianos sententias dixere, mitiores etiam erga Augustinum animos induant, atque in eadem prorsus causa, & Romanos Præsules, & Hipponensem Antistitem benignis interpretationibus excipiant, non illas quidem honoris gratia è proprio cerebro fingentes, sed ab ipso Augustino vnà cum Fulgentio easdem inaudientes. Vnus enim Augustinus sibi est ad sui intelligentiam clauis, ac suorum sensuum planus, ac sincerus interpres.

§. V.

Non errasse S. Doctorem exponentem illud Apostoli Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est. *Ecclesia Catholica, Romani Pontifices, ac Patres S. Augustini interpretationem approbant.*

SEd rursus Morainius contra Augustinum clamat: *Perperam quoque exponit id, quod ait Apostolus Rom.* 14. 23. Omne quod non est ex fide, peccatum est, *quasi velit dicere Apostolus, omnia opera infidelium esse peccata, & sine vera fide nullum posse fieri bonum opus. Cum tamen ibi sermo sit de eo, quod non fit ex dictamine conscientiæ iudicantis bona fide licitum esse id, quod fit, vt ex textu ipso liquet, & communis interpretatio Doctorum contradicit Augustino, qui etiam aliquot locis, vt alibi notauimus, videtur hanc suam assertionem restringere ad bonum opus vtile vitæ æternæ consequendæ &c. Vtrumque tamen à vero sensu Apostoli loco citato planè alienum est.* Hæc ille. Nos quidem superiori capite §. 4. quæ fuerit S. Doctoris mens de operibus infidelium indicauimus, modò Morainij ignorantia castiganda est, qui eam interpretationem, quam Ecclesia inter sacras cæremonias secuta est, à vero sensu Apostoli planè alienam dicere non dubitauit. Etenim ex antiquo Ecclesiæ ritu Episcopus eos, qui Subdiaconi consecrandi sunt, ita alloquitur: *Estote ergo tales, qui sacrificijs diuinis, & Ecclesiæ Dei, hoc est corporis Christi*

dignè

dignè seruire valeatis in vera, & Catholica fide fundati, quoniam, vt ait Apostolus: Omne quod non est ex fide, peccatū est, *schismaticum est, & extra vnitatem Ecclesiæ est*. In Pontificali Romano. Ecce Augustinianum interpretamentum Catholicæ Ecclesiæ approbatione consecratum, & per vniuersum Orbem Orthodoxum ab Episcopis inter sacras cæremonias recitatum. Igitur vna est Ecclesiæ, & Augustini de illis Apostoli verbis sententia, nempe vt de vera fide Christiana intelligatur. Videre mihi videor, nouos Censores hærere, vt aiunt, ad aquas. Si Ecclesiam Catholicam *perperam* textum Apostoli explicare dicant, iā vident, quàm graui se piaculo obstringunt. At si Ecclesiæ voces reijcere religioni ducunt, iam tandem Augustino Ecclesiastica auctoritate coacti herbam porrigant. Nec mirum Ecclesiam Catholicam ita Apostoli verba intellexisse, eo enim prorsus modo Apostolicæ Sedis Pontifices eadem antiquitus interpretati sunt. S. Leo Magnus serm. 2. de ieiunio Pentecostes differens de Infidelium, ac Christianorū virtutibus ita Apostoli sententiā explicat: *Aliud agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides iustificat etiam manducantem, apud illos infidelitas polluit ieiunantem. Vnde quia extra Ecclesiam Catholicam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo.* Omne quod non est ex fide peccatum est &c. Idem serm. 8. de Quadragesima ait: *Is vera, & rationabili purificatione se præparat, cuius cor nulla infidelitate polluitur, dicente Apostolo:* Omne quod non est ex fide, peccatum est, *inutilia erunt, & vana eorum ieiunia, quos illusionibus suis decipit mendacij pater, & vera Christi caro non pascit.* Fortè dicetis, illam fuisse priuatam Leonis interpretationem, qui ea in re cum Augustino sensit, docuisse illa Leonem pro concione differentem, non è Cathedra contra hæreses quicquam definientem. Sed parum vos ista iuvant, dum Catholici laudatam explicationem ab Apostolico ore inaudierunt, nec nisi temerè dicere potestis, Leonem licèt non è Cathedra definientem, sed docentem *perperam* locutum fuisse. Sed habemus Pontificem Bonifacium II. qui septuagesimo à Leonis obitu anno contra Semipelagianos sententiam è Cathedra pronuncians Augustinianam interpretationem probauit. Etenim in epistola ad S. Cæsarium Arelatensem loquens de fide Christiana, ait: *Præter quam fidem nihil est boni, quod secundùm Deum quilibet valeat operari, sicut beatus Apostolus dicit:* Omne quod non est ex fide, peccatum est. *Quod cum ita sit, aut nullum bonum gratiæ deputabunt, si ei fidem subtrahere moliuntur, aut si quod bonum esse dicunt de gratia, ipsa necessariò fides erit gratiæ deputanda.* At si duo Romani Pontifices non satis auctoritatis addunt Augustini interpretationi, produco suffragia quindecim Patrum doctissimorum, ac Sanctissimorum, qui ex Africa in Sardiniam à Trasamundo Rege Ariano in exilium deportati in libro de Incarnatione, & gratia, omnium subscriptione, vt ex titulo patet, approbato hæc tradunt cap. 25. *Quis audeat illas in hoc loco gentes accipere, quas constat non esse iustificatas ex fide, cum ipse testetur Apostolus: quia* omne quod non est ex fide, peccatum est*: & quia* sine fide impossibile est placere Deo? *Quod si Abraham ex fide iustificatum esse constat* Hebr. 11. *&c.* Hæc Synodus Byzacena. Quæ profectò faciunt, vt nostri Patris explicatio nisi temerè censuræ subijci possit. Sed alij Patres, atque antiqui Scriptores eidem interpretationi albos calculos adiecere. S. Prosper in epistola ad Rufinum, S. Fulgentius lib. 2. de peccat. remiss. cap. 1. S. Isidorus lib. de summo bono cap. 2. S. Bernardus serm. 30. & 51. in Cantica, Iulianus Pomerius

lib. 3. de vita contempl. cap. 1. Facundus Hermianenſis lib. 1. de tribus capit. ad Iuſtinianum Imperatorem cap. 1. in fine, alijque, ita vt ſi Patrum ſuffragia numerentur, pluſquam viginti Auguſtino in eadem Apoſtolici textus intelligentia conſentiant, cum in altera interpretatione longè pauciores à Recentioribus nominentur, niſi ſemet pariter iſtis adiungant, à quibus tam longo interuallo diſiuncti ſunt. Et tamen audacter Morainius conteſtatur, quòd *communis interpretatio Doctorum contradicit Auguſtino*, quaſi illi Patres, quos adduximus, Doctores non ſint, ſed plebeia de fæce Saburræ. Video tamen Bernardum alteram etiam interpretationem admittere, nempe, quod non eſt ex conſcientia, peccatum eſt, in lib. de præcept. & diſp. cap. 18. & 20. Voſſius vir ſatis ſuo nomine notus lib. 3. hiſt. Pelag. par. 3. theſi 12. conatur vno verbo Auguſtini interpretationem cum altera memorata de conſcientia componere, *nempe vt mens Apoſtoli ſit, quicquid non prouenit ex fide Chriſtiana per conſcientiam ad opus applicata, illud peccatum cenſetur.* Sed nullis interpretamentis indiget Auguſtinus, qui de vera intelligentia Paulinæ ſententiæ cum Iuliano litigauit. Etenim cum S. Doctor in primo libro de nupt. & concup. cap. 3. Rom. 14. initio, vbi incipit contra Iulianum diſputare, ex illis Apoſtoli verbis *Omne, quod non eſt ex fide peccatum eſt*, intuliſſet ſine fide pudicitiam non eſſe veram virtutem, Iulianus quatuor libros vni illi Auguſtiniano opponens, reiecta interpretatione S. Patris, alteram dubio procul de conſcientia ſuppoſuit, vt vim argumenti elideret. At Auguſtinus contra hoſce quatuor Iuliani libros è veſtigio alterum de nuptijs, & concupiſcentia exarauit, dein ſex etiam volumina longè maiori laborè compoſuit, in quorum quarto cap. 3. Iuliani expoſitionem reijcit, ſuamq; datam cap. 3. de nupt. & concup. cit. conſtanter defendit his planè verbis. *Teſtimonium illud, quod ex Apoſtolo poſui:* Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, *ſicut tibi viſum eſt, accepiſti, & expoſuiſti, non vt ſapit, ſed vt ſapis: De cibis enim Apoſtolus loquebatur. Verum cum dixiſſet:* Qui autem diſcer- Ibidem. nit, ſi manducauerit, damnatus eſt, quia non ex fide, *hanc peccati ſpeciem, de qua agebat, generali voluit probare ſententia mox inferens: Omne enim quod non eſt ex fide peccatum eſt.* Hæc Auguſtinus, ex quibus dictamen conſcientiæ à fide dirigendum eſſe deducitur, à qua ſola, vt ibidem probat, in vltimum finem opus refertur, quam ille conditionem ad bonitatem moralem operis ex omni circunſtantia perfecti ſemper requirit. Etenim iudicium practicum, quod dictat abſtinendum à cibis lege vetitis, dirigitur à fide, qua creduntur præcepta illa eſſe ſeruanda per ordinem ad vltimum finem. Quare, qui diſcernit, ſi manducauerit, damnatus eſt, quia non operatur ex fide dirigente iudicium practicum, ſeu conſcientiam, quod dictum generali ſententia probans Apoſtolus ait: *omne quod non eſt ex fide*, à qua ſola bonum opus ſaltem virtualiter ad Deum referri poteſt, *peccatum eſt.* Neq; hic audienda eſt violenta interpretatio Cornelij à Lapide ad hunc Pauli textum dicentis: *Auguſtinum cum ſuis τὸ* quod non eſt ex fide, *per mioſim ſic accipere, quaſi dicat Apoſtolus, quod eſt ex infidelitate, vel quod eſt contra fidem, quodve fit ad cultum Idoli, hoc peccatum eſſe, & quia S. Auguſtinus putabat pleraq; opera ab infidelibus fieri hoc fine, ſcilicet ad colendum Idolum, hinc conſequenter pleraq; opera putaſſe eſſe peccata.* Etenim S. Pater ad veram virtutem relationem in vltimum finem neceſſariam adeo putauit, vt nec virtutes propter ſui honeſtatem citra vitium expeti poſſe affirmauerit, vt fuſiùs cap. 3. §. 4. probaui-

bauimus; deficit enim illis relatio ſaltem virtualis proxima in vltimum finem, eò quòd eliciantur ab homine veri Dei cognitione priuato, ac philautiæ vitio corrumpantur, quæ conſtans Auguſtino ſententia ſtetit.

Dices. Igitur ſi *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, videlicet omnis actio, quæ non ſupponit fidem in operante, à qua in vltimum finem dirigatur, eſt peccatum, eaque adſtruitur germana intelligentia verborum Apoſtoli ex Patrum, Pontificum, ac totius Eccleſiæ Catholicæ interpretatione, ſequitur omnia opera infidelium eſſe peccata, quæ tamen eſt 26. propoſitio Baij ab Apoſtolica ſede toties damnata. Reſpondeo nos iam ſuperiùs cap. 3. §. 4. inſinuaſſe, procul eſſe Auguſtini ſententiam à damnata Baij propoſitione, ſed ne videamur recentiores Pontifices, qui memoratam theſim ſæpius proſcripſere, cum antiquis deceſſoribus, imò cum ipſamet Eccleſia Catholica committere, quæ ex Apoſtolo docet, *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſſe*, pauca hic iterum ſubijciam. In primis illa propoſitio vigeſima ſexta Baij à plerìſque recitatur, præcipuè verò à Suario hoc pacto: *Et ad Pelagianiſmum reijcienda eſt illa ſententia, omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes ſunt vitia.* Scribit autem Turrianus in tractatu de erroribus Baij ad calcem tomi de gratia cap. 5. *Poſſevin. V. Iacobus Baius*
§. 1. num. 4. *Sic habent aliquot bullæ typis mandatæ Romæ, & aliquot manu ſcriptæ, quas ego vidi.* Mendosè autem eſſe illam theſim ſic deſcribi, certum eſt, nam tantum abeſt, vt Pelagiani dixerint omnia opera infidelium eſſe peccata, vt è contrario potius aſſererent, infideles pleraque virtutum opera elicere, putantes ea ratione diuinam gratiam expungere ex Auguſtino lib. 4. con. Iul. cap. 3. Suarez prolegom. 6. de grat. cap. 2. num. 7. ait: *Vnde ſuſpicor in illa propoſitione hypothetica deeſſe negationem aliquam, ſeu verbum negandi*, nempè: *Et ad Pelagianiſmum reijcienda eſt illa ſententia, non omnia opera infidelium ſunt peccata, & philoſophorum virtutes non ſunt vitia.* At Vaſquez 1. 2. diſp. 191. cap. 2. ita recitat illam propoſitionem: *Omnia opera infidelium ſunt peccata &c.* Et in eadem bulla non ſemel edita Romæ contra Ianſenium verba illa, *Et ad Pelagianiſmum &c.* omiſſa ſunt. In primis damnata eſt illa propoſitio ob cenſuram, qua Pelagianiſmi incuſabat negantes omnia opera infidelium eſſe peccata, & illam cenſuram primitus in bullis fuiſſe patet ex ijs, quæ antiquitus Romæ editæ ſunt, quas etiam Turrianus inſignis è Societate Scriptor teſtatur ſe legiſſe; quis audeat dicere, Typographos Romanos propria auctoritate ea verba addidiſſe? Hæc confirmantur ex hac propoſitione 23. eiuſdem Baij, nempe: *Cum Pelagio ſentire, qui textum Apoſtoli Rom. 2.* Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, *intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.* Quæ quidem propoſitio vel ſecundùm hiſtoricam narrationem accipitur, ideſt, eos qui ita ſentiunt, id aſſerere, quod itidem Pelagius affirmauit. Et in hoc ſenſu propoſitio illa eſt vera, nec vlla ratione damnari poteſt; nam Pelagius ita illa Apoſtoli verba explicabat in epiſt. ad Demetriadem cap. 4. Et Patres Byzaceni in lib. de Incarnat. & grat. cap. 5. recitata illa Pauli ſententia ſcribunt: *Quem quidem Apoſtoli locum hi, qui gratiæ contradicunt, gentibus incredulis aſſignare conantur.* Quod etiam tradit Auguſtinus lib. 4. con. Iul. cap. 3. §. *Vnde & illi.* Vel eadem aſſertio accipitur pro vt cenſura configit eos, qui laudatum textum de infidelibus intelligunt, quaſi hæreſim Pelagianam eo pacto doceant, & rectè ob impudentem cenſuram, tanquam ſcandaloſa damnatur eadem Baij propoſi-

positio. Itaque etiam propositio illa 26. ob censuram proscripta fuit, quæ eandem doctrinam cum 23. continet; oppositum enim thesis 26. probari solet ab omnibus ex textu memorato Apostoli Rom. 2. Respondeo 2. propositiones illas damnari *respectiuè*, & *in sensu ab assertoribus intento*, vt in fine bullæ asseritur. Illa propositio 26. damnatur respectiuè ad 35. quæ est: *Omne quod agit peccator, vel seruus peccati, peccatum est*. Ex qua necessariò infertur, omnia opera infidelium esse peccata, & philosophorum virtutes esse vitia, cum illi sint peccatores. Quare meritò damnatur, vti deriuata ex hæretica doctrina reiecta in Tridentina Synodo sess. 6. can. 7. & ab Augustino, vt contra Maldonatum ostendimus cap. 3. §. 4. Respondeo tertiò infideles aliquos actus bonos elicere, ad quos à Deo præmouentur, qui profectò peccata esse non possunt. Tradit hoc disertè S. Doctor cap. 24. de gratia Christi, vbi recitato illo Scripturæ sacræ de Assueri mutatione testimonio Hester 15. 11. *Conuertit Deus, & transtulit indignationem eius in lenitatem*, cùm priùs præmisisset Assuerum tunc fuisse infidelem, & peccatorem, concludit: *Interna, atque occulta mirabili, ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum non solùm veras reuelationes, sed etiam* BONAS VOLVNTATES. Baius verò nullos actus bonos ex Dei gratia ab infidelibus fieri volebat, eò quòd gratiam tantùm admittebat Spiritus Sancti inhabitantis in anima, qui cum in infideli non inhabitet, hinc arbitrabatur, nullum in eodem diuinæ gratiæ auxilium reperiri. Horum testem appello Gabrielem Vasquez 1. 2. disp. 190. cap. 18. num. 184. vbi de opinione Baij in libro de iustitia, & virtutibus impiorum cap. 4. & 5. hæc habet: *Non admittebat ille distinctionem gratiæ Spiritus Sancti nondum habitantis, qualem concedimus ante remissionem peccatorum, & inhabitantis, qualem dicimus esse post remissionem*. Quæ doctrina est contra Tridentinam Synodum, quæ sess. 14. cap. 4. admittit *Spiritus S. impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm mouentis*. Ex his patet Gregorium nostrum Ariminensem in hac thesi cum Michaele Baio neutiquam conuenire. Nam licèt in 2. sent. dist. 26. q. 1. art. 1. dicat, omnia opera infidelium esse peccata; attamen art. 3. in resp. ad testimonia Augustini ait: *Si tamen aliquod taliter factum, scilicet debito fine, & alijs debitis, scilicet circumstantijs, reperiatur ab infidelibus, dicendum est eos id fecisse non sine speciali adiutorio Dei*. Quod in resp. ad 8. de facto in obstretricibus Ægyptijs pueros Hebræorum occultantibus factum concedit, nempe *Deo specialiter adiuuante*. Quæ etiam ibidem probat S. Doctoris testimonio lib. 4. con. Iul. cap. 3. Vbi concedit aliqua bona opera in infidelibus ex speciali tamen Dei gratia deriuata, & admittit insuper adiutorium Dei, seu Spiritus Sancti nondum inhabitantis, quorum neutrum Baius asserebat. Basilius Poncius 1. p. releq. de grat. cap. vltimo pag. 204. ait: *Ponamus enim id, quod* PROBABILIS OPINIO *fert, vt dicam in secunda parte, omnia infidelium opera esse peccata &c.* Quis autem existimet virum inter Salmanticenses celeberrimum Baij sentētiam probabilem duxisse, præsertim cum cap. 15. de eiusdem Baij propositionibus agat? Etenim Poncius inter Principes huius sæculi Theologos meritò à doctis quibusque recensetur. Huic doctissimi Patres Carmelitæ Excalceati Salmanticenses honoris gratia hocce epitaphium posuere tract. 3. de scientia Dei disp. 10. dub. 8. num. 130. *Quamuis omittere non possimus magnum illum virum, qui modò dum huic operi insudaremus, maximo omnium dolore, & totius huius Vniuersitatis, imò & Orbis ia-*

ctura

ſtura à viuis ereptus eſt, nempe Magiſtrum Baſilium Poncium Legionenſem Auguſtinianæ familiæ auguſtiſsimam prolem, & in hac Academia Cathedræ primariæ ſacræ Theologiæ meritiſsimum moderatorem. Itaque cum illa propoſitio, omnia opera infidelium ſunt peccata, à nobiliſſimis Theologis etiam poſt editam bullam contra Baium defendatur, palam fit in recto ſenſu poſse accipi, à quo procul fuit Baius, vnde meritò eadem theſis ab Apoſtolica Sede proſcripta fuit. Hæc autem ſuſiùs proſecutus ſum, non modò vt oſtenderem Summos Pontifices, ac tot Patres, imò ipſam Catholicam Eccleſiam, dum illa verba Apoſtoli Rom. 14. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, explicant de fide Chriſtiana, nulla ratione ſuffragari damnatæ Baij propoſitioni, verùm etiam vt ſatis moleſtam quorundam Recentiorum importunitatem refellerem, qua crudam illam propoſitionem abſque ſenſuum, quos plures pati monſtraui, diſtinctione damnatam volunt.

§. VI.

S. Auguſtinus nunquam cenſuit cogitationes moroſas eſſe duntaxat peccatum veniale, vt Recentiores eidem falsò imponunt.

RESTAURAT tamen accuſationem Moraines, & alterius erroris Auguſtinum reum poſtulat his verbis: *Præterea lib. 2. cap. 10. docet cogitationes* con Iul. *moroſas, ſiue delectationes voluntarias de rebus venereis eſſe duntaxat peccatum veniale, modò abſit conſenſus in opus, ſeu malum deſiderium, vel illius periculum; quæ doctrina ab omnibus catholicis iampridem reijcitur, nec ſine ſcandalo à quoquam obtruderetur.* Sed reſpondemus Auguſtinum intelligendum eſſe de delectatione, quæ eſt ſine plena aduertentia malitiæ, vel periculi illius, in quo caſu non eſſe illam peccatum mortale communis Theologorum ſententia eſt; teſtibus Salas 1. 2. S. Thomas q. 15. de malo art. 2. ad 16. tt. 13. diſp. 6. ſe. 6. & Vaſquez 1. 2. diſp. 97. cap. 3. At S. Doctorem de delectatione eo modo erumpente locutum fuiſſe non obſcurè ex illiuſmet verbis cognoſcitur. *Quando in talibus*, inquit, *cogitationibus cum* ALIQVA *delectatione remorantur, non quidem decernentes flagitium, ſed intentionem mentis non ſicut oportet, ne illò incidat, inde auertentes, aut ſi inciderit, inde rapientes.* Cap. 10. cit. Oportet enim mentem, ſi eas in cogitationes inciderit, ſtatim inde auertere, quod ſi ex defectu plenæ aduertentiæ non fiat, (quod ſæpè accidit, cum non ſit in noſtra poteſtate, quid nobis veniat in mentem, ſed turpia quandoq; irrepant, animumq; repentina delectatione titillent,) neutiquam peccatum mortale cenſetur. Hinc Auguſtinus conſultò addidit *aliqua delectatione*, vt eius grauitatem, ac vim ad peccatum mortale cauſandum non ſufficere oſtenderet. Porrò ſenſiſſe Auguſtinum cogitationes, ſeu delectationes moroſas eſſe peccatum mortale, patet ex lib. 12. de Trinit. cap. 12. vbi apertè docet tales delectationes moroſas eſſe peccatum ſufficiens ad pertrahendum hominem in æternam damnationem, niſi ſacramentali gratia culpa remittatur: *Ita dici poteſt*, inquit, *in homine vno, ſi delectationibus illicitis, à quibus ſe continuò deberet auertere cogitatio, libenter ſola paſcatur, nec facienda decernantur mala, ſed tantùm ſuauiter in recordatione teneantur, quaſi mulierem ſine viro poſse damnari, abſit hoc credere. Hæc quippe vna perſona eſt, vnus homo eſt, totuſq; damnabitur, niſi hæc, quæ ſine voluntate operandi,*

ſed

sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi, solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur. En claram, apertamque S. Doctoris sententiam, qui si alibi ita locutus fuit, vt & in pravum, & in bonum sensum trahi potuerit, cur non ipsum audit Moraines suorum verborum interpretem, sed ex semel contra ipsum concepta opinione in erroneum sensum detorquet, vt eiusdem accusandi patentiorem locum sibi faciat? Tales nos erga aliorum scripta præstare debemus, quales nostris chartis Lectores volumus, nempe candidos, ingenuos, extra odium, ac liuorem positos, quiue ea, quæ æquiuoca fortè excidere, congruis interpretamentis exponunt. Cæterùm quantùm sanctissimus ille Ecclesiæ Doctor delectationes hasce furtim in animum irrepentes timuerit, atque exhorruerit, ex his precibus, quas in fine præclari illius operis de Trinitate ad Deum profudit, satis abundè intelligitur: *Multæ sunt*, ait, *cogitationes meæ tales, quales nosti, cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Dona mihi non eis consentire, & si quando me delectant, eas nihilominus improbare, nec in eis velut dormitando immorari. Nec in tantum valeant apud me, vt aliquid in opera mea procedat ex illis, sed ab eis mea saltem sit tuta sententia, tuta conscientia, te tuente.* Quid est in delectationibus *velut dormitando immorari*? nisi ex non plena aduertentia immorari, sicuti qui dormitat, non plenè aduertit ea, quæ fiunt.

§. VII.

An S. Augustinus putauerit baptismum datum sine intentione esse validum.

Sed alio rursus errore Augustinum inuoluit aduersarius: *Item dubitauit*, inquit, *num baptismus sine intentione datus per iocum, & irrisoriè validus sit lib. 7. de baptismo cap. 53. censetque expectandam esse reuelationem, antequam talis rebaptizetur.* Ita Morainius ibidem. Non vna, sanè fateor, est Theologorum sententia in explicando Augustino, ne videatur à baptismo necessitatem intentionis remouisse, quam tamen necessariò requiri & Florentina, & Tridentina Synodus decreuere. Magister sententiarum 4. dist. 6. dubium fuisse Augustinum concedit. At S. Thomas ibidem in fine distinctionis exponens textum docet, dupliciter posse quempiam irrisoriè baptizare. Vel propter solam oblectationem, quam ex illa exteriori actione capit, non habens interim intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, neque conferendi rem sacramenti, nempe gratiam, & hoc modo tradit nullum esse baptismum. Vel potest quis ludicrè alterum baptizare, vt intendat quidem facere, quod facit Ecclesia, sed non conferre rem sacramenti, quod ipse falsum, nullumque arbitratur, & in hoc posteriori sensu ait esse validum baptismum, quare cum nesciamus, quo ex his duobus intentionis modis ludicrè baptizans alterum abluerit, expectanda est, inquit S. Thomas, diuina reuelatio, vt docet Augustinus. P. Macedo lib. 4. de clauibus cap. 9. partis primæ hanc explicationem subscribit, laudans Augustini prudentiam, qui ad eam occultam cogitationem per ludum baptizantis detegendam, Dei vnius testimonium, qui cordium scrutator est, necessarium pronunciauerit. Addit ibidem Recentiores gerere se *insolenter*, qui

Auguſtinum ob id reprehendunt, vti eſt Antoninus Moraines in ſuo Anti-ianſenio *iniquiſsimus*, ait, *Auguſtino author, ſed non miror, quod cum in eo libro fictus ſit author, cum perſona decorem depoſuit; Bellarminum imitari debuit multo ſe doctiorem, & meliorem, qui Auguſtinum intellexit, & vindicauit*. Sed ſanè Moraines, qui de neceſſitate intentionis miniſtri Auguſtinum dubitaſſe dicit, Bellarminum imitatur, qui lib. 1. cap. 28. in ſol. 3. arg. Kemnitij ſcribit Auguſtinum de intentionis neceſſitate *dubitaſſe*, addens: *Nunc autem res definita eſt in duobus generalibus Concilijs Florentino, & Tridentino.*

Hæc tamen explicatio mihi probari nullo modo poteſt. Nam in dubio repeti debet baptiſmus, vt communis Doctorum ſententia tradit ex Concilio Carthaginenſi poſt conſ. Fl. Stilichonis A. 401. vbi in dubio, an puer barbarus venundatus ſit baptizatus, decernitur eſſe illum baptizandum; expedit enim exponere potius ſacramentum periculo nullitatis, quàm hominem periculo damnationis, neque dicunt Patres in eo dubio implorandam diuinam reuelationem. Porro illud decretum notum fuit Auguſtino, quo præſente repetitum eſt cum cæteris canonibus Synodorum Africanarum ſub Aurelio Carthaginenſi habitarum in plenario Concilio Africano anno 419. Igitur non apparente voluntate per ludum baptizantis, iterum eſt baptiſmus repetendus. Ita ſi quis Iudæus apud ſuos in ſcena noſtra ſacra irridentes eſſet baptizatus, ad fidem verò vellet accedere, Eccleſia illum baptizaret, nec reuelationem expectaret, qua Iudæi olim in ſcena baptizantis intentio innoteſceret. Quando autem Auguſtinus eo cap. 53. ait: *vtrum approbandus eſset baptiſmus, qui ſic daretur, diuinum iudicium per alicuius reuelationis oraculum &c. implorandum eſse cenſerem*, non intelligit in dubio facti, ſed in dubio iuris, nam talis perſona ſic baptizata eſſet iterum baptizanda. At de ſufficientia, & valore talis modi baptizandi, vt inter dogmata Eccleſiæ certa definitio reponeretur, expectandam dixit reuelationem, non quidem quæ alicui perſonæ priuatæ fieret per nouum miraculum, ſed quæ fieret Patribus Synodi per ſolitas illuſtrationes Spiritus Sancti; vnde ſtatim addit: *Ita ſanè, vt poſt me dicturos ſententias, ne quid iam exploratum, & cognitum afferrent, humiliter expectarem.*

Inter cæteros Recentiores, qui de intelligentia huius cap. 53. Auguſtiniani agunt, primas ferunt Vaſquez 3. p. diſput. 138. cap. 4. & Lugo Cardinalis diſp. 8. de ſacr. in genere ſectione 3. Ego ſic iudico rem ab initio repetendo. Occaſione quæſtionis, quam Donatiſtæ de rebaptizandis ijs, qui ab hæreticis baptizati erant, Catholicis faciebant, nonnulla dubia de baptiſmo inter ipſos Catholicos ſuborta fuerant, quæ S. Auguſtinus in finem ſeptimi, & vltimi libri de baptiſmo reiecit, ea verò ibi recitat non quidem ſoluturus, ſed poſteris potius ſoluenda proponens. Itaque ſic caput illud 53. exorditur: *Solet etiam quæri, vtrùm approbandum ſit baptiſma, quod ab eo, qui non accepit, accipitur &c.* Tres verò ibi quæſtiones præcipuè proponit. Prima eſt an fallaciter, & ſimulatè tradens baptiſmum verè baptizet, fallens, inquam, in Eccleſia, vel quæ putatur Eccleſia. Altera quæſtio eſt: An fallaciter, & cum ſimulatione ſuſcipiens in Eccleſia baptiſmum verè, & validè baptizetur. Poſtrema quæſtio eſt, an tum præbens, tum recipiens baptiſmum extra Eccleſiam mimicè, & ludicrè ablutionem peragentes, verè conficiant ſacramentum baptiſmi. In his dubijs non audet Auguſtinus quicquam definire, ſed

ait: *Nobis tutum eſt in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata ſunt.* Poſtea inſinuat, ſi in ea Synodo ſederet, in qua illa dubia ſoluenda eſſent, malle ſe aliorum ſententias ſequi; & ſi eo animo tunc eſſet, quo erat, cũ illa dictabat, ita reſponſurum: Ad primam quæſtionem quidem: *Habere eos baptiſmum, qui vbicumque, & à quibuſcunque illud verbis Euangelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione, & cum aliqua fide accepiſſent.* Ad alteram quæſtionem reſpondet: *Præteritis maiorum ſtatutis non dubito etiam illos habere baptiſmum, qui quamuis fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt, vel vbi putatur eſſe Eccleſia ab eis, in quorum ſocietate id accipitur.* Itaque ex Auguſtini ſententia ſufficit ad valorem baptiſmi, quòd in alterutro tantùm ſit vera fides, licet in vno poſſit eſſe fallacia, & ſimulatio. Porrò non eſt certum, an de intentione neceſſaria ad baptiſmum loquatur. Nam Vaſquez putat, per ly *ſimulatus animus, fallacia, ſimulatio,* excludi veram intentionem aut dantis, aut accipientis baptiſmum. Quare cum dicit Auguſtinus, qui *fallaciter* accipiunt baptiſmũ, idem ſonat, ac *abſque intentione.* Et concludit putaſſe Auguſtinum, intentionem non eſſe neceſſariam in dante, & ſuſcipiente baptiſmum, ſed ſatis eſſe, quòd ſit in alterutro, quæ ſententia modò ob decreta Conciliorum tuta non eſt. Sed hæc explicatio difficultatem patitur, quòd Auguſtinus apertè ſcribit: *Præteritis maiorum ſtatutis non dubita etiam illos habere baptiſmum, qui quamuis fallaciter id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt.* Si igitur fallaciter accipere baptiſmum, eſt ſine intentione recipere baptiſmum, Maiorum ſtatutis decretum erat, recipientem ſine intentione eſſe verè baptizatum, hoc enim teſtatur Auguſtinus, qui ob deceſſorum ſtatuta recipientem baptiſmum cum ea fallacia, ac ſimulatione non dubitat eſſe validè baptizatum. Et ſuperiùs loquens de dante, & accipiente cum fallacia ait: *An plus valent ad confirmandum ſacramentum illi veraces, inter quos agitur, quàm ad fruſtrandum illi fallaces, à quibus agitur, & in quibus agitur, & tamen ſi poſtea prodatur,* NEMO REPETIT, *ſed aut excommunicando punitur illa ſimulatio, aut pœnitendo ſanatur.* Per ly *fallaces, à quibus agitur,* intelliguntur dantes baptiſmum, & per ly *in quibus agitur,* accipientes baptiſmum. Quod ſi fallacia, & ſimulatio ſignificant carentiam intentionis, quis non videat communem olim in antiqua Eccleſia ſententiam damnatam fuiſſe à Tridentina Synodo, nempe non requiri intentionem ad valorem Sacramenti? Auguſtinus enim Maiorum ſtatuta appellat, quibus decretum erat fallaciter, hoc eſt ſine intentione, vt explicat Vaſquez, accipientem habere verum baptiſmum. Item teſtatur tales cum ea fallacia baptizatos, ſi prodatur ea ſimulatio, excommunicari, non verò rebaptizari, quod ſignificat illis verbis, *nemo repetit*, ſcilicet baptiſmum, cuius oppoſitum modò docet Eccleſia, quæ cum definiat, baptiſmum collatum ſine intentione, eſſe nullum, illum repeti iubet. Itaque explicatio, qua Auguſtini dicta Vaſquez interpretatur, ſtare nullo modo poteſt, niſi dicamus vel antiquos Patres erraſſe, & non rebaptizantes eos, qui cum ſimulatione baptiſmum peregiſſent, eorundem damnationis cauſam fuiſſe. Vel certè Tridentinos, ac Florentinos Patres contra vetuſtioris Eccleſiæ ſententiam ſtatuiſſe, intentionem eſſe neceſſariam ad valorem Sacramenti; quod vtrumque falſum, & abſurdum eſt. Fictus ille Moraines in diſputationibus Theologicis, quas ſub vero nomine nempe Ioannis Martinoni edidit 3. par. diſp. 22.

ſect. 3.

ſect. 3. num. 33. non ſibi cohærentem doctrinam Auguſtini arguens ait: *Cumque D. Auguſtinus eodem loco rectè cenſuerit, eum non recipere baptiſmum, qui ficte, & ſine intentione recipiendi accedit, par fuit ratio, vt non dubitaret, eum quoque non verè baptizare, qui non ſeriò, ac ſine intentione baptizat.* At S. Doctor oppoſitum prorſus ſcripſit, nam plana ſunt eius verba ſuperiùs recitata: *Non dubito etiam illos habere baptiſmum, qui quamuis fallaciter* (hoc eſt ſine intentione, vt cum Vaſquio interpretatur Martinonus) *id accipiant, in Eccleſia tamen accipiunt.* Nullius autem minùs cohærentis ſententiæ Auguſtinus auctor fuit, vt opinatur Martinonus, ſed validum eſſe baptiſmum dixit, & in fallaciter accipiente, & à fallaciter dante.

Explicandum igitur eſt, quid nomine fallaciæ, & ſimulationis Auguſtinus intelligat, cum dici nequeat, ſignificaſse carentiam intentionis modò ex Tridentino ad valorem baptiſmi neceſſariæ. Itaque fallacia, & ſimulatio in duplici ſenſu accipi poſſunt, vel quatenus excludunt intentionem faciendi, quod facit Eccleſia in conficiendo ſacramento, vel quatenus excludunt fidem, ſeu credulitatem, vel exiſtimationem de re, & effectu Sacramenti, qui eſt ſanctificatio animæ per gratiæ infuſionem, quæ duo ſunt valdè diuerſa. Nam ſi quis Gentilis velit baptizari ob lucrum, quod inde ſperat à Principe Chriſtiano, fallaci animo, ac ſimulato accipit baptiſmum, fallacia tamen, & ſimulatione non excludente intentionem neceſſariam ad valorem Sacramenti, per quam intendit facere, quod facit Eccleſia, ſed excludente rem, & effectum Sacramenti, nempe gratiam ſanctificantem. Quare cum ex dictis contra Vaſquium intelligi non poſſit Auguſtinus de fallacia, & ſimulatione excludente intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, quam Synodi poſteriores ſtatuerunt, neceſſariam eſſe ad valorem ſacramenti, de fallacia, & ſimulatione excludente intentionem, ſeu credulitatem, & exiſtimationem de re, & effectu Sacramenti accipiendus eſt. Hinc Auguſtinus ad valorem ſacramenti requirit, vt qui illud *fallaciter accipiunt, in Eccleſia tamen accipiant &c.* Et ante ait: *Vtrum fallens ſicut in Eccleſia, vel in ea, quæ putatur Eccleſia.* Qui enim in Eccleſia petit baptiſmum, vult ſanè exteriùs in ſe fieri, quod facit Eccleſia, licèt de effectu gratiæ nihil credat. Idem Auguſtinus lib. 1. de baptiſ. cap. 12. cum dixiſſet ſimoni Mago in baptiſmo dimiſſa fuiſſe peccata, quærit: *Quid ſi ad ipſum baptiſmum fictus acceſſit?* hoc eſt non habens fidem, vel intentionem de effectu baptiſmi, ſed animo ſimulato, atque fallaci. Addit: *Quæro, ſi poſtea fictionem ſuam corde concuſſo, & vero dolore fateretur, denuò baptizandus iudicaretur? Qui ſi eſt dementiſſimum dicere &c.* Ex quibus patet per fictionem illam excludi, intentionē de re, & effectu baptiſmi, non verò intentionem faciendi, quod facit Eccleſia; ſi enim hoc ſecundo modo intelligenda eſſet, quomodò eſset *dementiſſimum dicere,* illum eſse denuò baptizandum, cum ex Tridentino illud Eccleſia modò doceat? Præterea ibi opponit fallentem in Eccleſia iocanti in mimo in ſuſcipiendo baptiſmo. Quærit enim an teneat baptiſmus peractus *cum ſimulatione, vtrum* fallentis *ſicut in Eccleſia,* vel in ea, quæ putatur Eccleſia, an iocantis, ſicut in mimo. At fallens in Eccleſia, & iocans in mimo in hoc conueniunt, quòd vterque non habet fidem de effectu baptiſmi, quia neuter habet intentionem de ſanctificatione animæ. At differunt in hoc, quòd fallens in Eccleſia ſeriò intendit verè facere, quod ſpectat externam actionem, quod

facit Eccleſia, vt & ipſe cenſeatur eſſe Chriſtianus. At iocans in mimo vult tantùm repræſentare per ludum, quod facit Eccleſia, quod non eſt velle seriò facere, quod facit Eccleſia, ſed per ludum velle irridere, quod facit Eccleſia.

Verùm quid ad tertiam illam difficultatem reſpondit Auguſtinus: *Vbi autem neq; ſocietas vlla eſſet ita credentium, neq; ille qui ibi acciperet, ita crederet, ſed totum ludicrè, & mimicè, & iocular iter ageretur, vtrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur?* Reſpondet rem ſatis dubiam eſſe, & vt certa definitio in Synodo ſtatueretur, diuinum auxilium à Patribus implorandum. Et quidem S. Patrem de aliquo dubitaſſe, quod modò extra dubium ponitur, neceſſariò dicendum eſt. Quando enim ait mimicè, & ludicrè collatum baptiſmum: vel *mimicè, & ludicrè* ita intelligebat, vt procul inde eſſet non ſolùm intentio de effectu ſacramenti, verùm etiam intentio faciendi, quod facit Eccleſia; vel ita, vt hæc ſecunda intentio minimè excluderetur. Si de hoc ſecundo dubitauit, iam modò conſtat, ſatis eſſe hanc intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, ad valorem baptiſmi. Si de primo dubius fuit: Item certum modò eſt inter Catholicos, baptiſmum excluſa qualibet intentione non eſſe validum. Profectò ex verbis Auguſtini patet omnem, & quamcumq; tunc intentionem excludi, ait enim, *ſed totum ludicrè, & mimicè, & iocular iter ageretur.* Siquidem ſi adeſſet intentio ſeriò faciendi, quod facit Eccleſia, iam non totum, hoc eſt omni ex parte iocular iter, & ludicrè ageretur. Quis autem hanc dubitationem Auguſtino vitio vertat, niſi Moraines parùm æquus Auguſtino ſcriptor, qui eas S. Doctori ſententias affricat, quarum oppoſitas ſine dubio idem ſe tenere pronunciat. Iure autem Auguſtinus iudicium ſuſpendit ea præſertim tempeſtate, qua ob rebaptizationem Donatiſtarum, quæcunq; iteratio baptiſmi per ludum dati aſſerta fuiſſet, fideles minùs rerum periti, ac ſimplices longa via ab ſchiſmaticis rebaptizãtibus in errorem trahi poterant, cui periculo prudenter Auguſtinus cauit. Quod verò in votis habuit, vt in plenaria Synodo res definiretur, iam definita eſt in Concilio Florentino in decreto fidei poſt vltimam ſeſſionem, & in Tridentino ſeſſ. 7. can. 11. dum intentio miniſtri decernitur requiri ad valorem Sacramentorum. Ita Auguſtinus caput illud 53. concluſerat: *Quanto magis ergo nunc ſine præiudicio diligentioris inquiſitionis, vel maioris authoritatis illud dixiſſe accipiendus ſum.* Quare ſua illa ſuſpenſione ſententiæ nullum præiudicium inferre voluit *diligentiori inquiſitioni*, quæ de intentionis neceſſitate in vtroq; Oecumenico Concilio ſumma diligentia à ſapientiſſimis Patribus adhibita eſt, aut *maiori authoritati* vtriuſq; Synodi neceſſitatem intentionis citra dubium ad valorem ſacramenti definientis. Neq; hic ſibi plaudant Heterodoxi, quorum Princeps eſt Kemnitius, ſuum eſſe Auguſtinum mentientes, dum neceſſariam intentionem inficiantur. Nam planè contra ipſos eſt. Ille enim dubitauit, num ſine intentione eſſet validus baptiſmus, at illi validum eſſe audacter, & citra vllam dubitationem pronunciant. Auguſtinus dixit, nolle ſe in ea *progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nulla in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata ſunt.* At cum in vno, & altero Concilio veritas illa Auguſtini tempore occulta, poſtea inclaruerit, nihil eos Auguſtini dubitatio iuvat, ſed vbi ille aiebat, *dicturos ſententias, me quid iam exploratum, & cognitum afferrent, humiliter expectarem*, debebent ipſi Auguſtini verba inaudientes à duplici Synodo pronunciatam ſententiam ſequi.

Miren-

Mirentur verò Recentiores Auguſtini ingenium, qui ideo dubitauit de neceſſitate intentionis, quia illam aliquo argumento ſuaderi videbat, at quia nullius Concilij authoritate decreta erat, eiuſdem modeſtiam laudent, qui de incertis certam ferre ſententiam recuſauit. Ita ex illa dubitatione, ex qua Morainius Auguſtinum arguit, idem nobis quàm maximè commendandus venit.

§. VIII.

Vtrum Auguſtinus dixerit tellurem non eſſe rotundam, nulloſque dari Antipodas.

HActenus errores, quos Auguſtino obiecit Morainius, à S. Patris libris propulſauimus. Adamus nobis modò refellendus eſt, qui vti cæteris Recentioribus eruditione inferior eſt, ita vniuerſos in cenſura aduerſus Auguſtinum ferenda facilè ſuperauit. Hic quoſdam errores de Auguſtino publicat, quos Moraines etiam oppoſuit, à quibus procul fuiſſe S. Doctorem oſtendimus, addit verò dixiſſe inſuper Auguſtinum: *Terram non eſſe rotundam, nulloſq; dari Antipodas.* Pag. 585. cap. 3. Eadem fronte, qua finxit, Auguſtinum negaſſe animam eſſe ſpiritualem, hic eumdem S. Doctorem terræ rotunditatem ignoraſſe comminiſcitur. Sed illi, qui abſq; vllius textus appellatione de Auguſtino, vt libet, vt lubet, quælibet affirmare ſibi licitum putauit, ſatis facilè fuit talia portenta Hipponenſi Præſuli adſcribere. Sanè Auguſtinus lib. 1. de Gen. ad lit. cap. 12. terram rotundam fatetur: *Cum enim*, inquit, *totam terram adhuc aqua tegeret, nihil impediebat, vt aquoſa, & GLOBOSA moles ex vna parte faceret diem lucis præſentia, ex alia noctem lucis abſentia.* Et lib. 16. de ciuit. Dei cap. 9. vbi de Antipodis diſſerit: *Nec attendunt*, inquit, *etiamſi figurâ conglobata, & rotunda mundus eſſe credatur, ſiue aliqua ratione monſtretur; non tamen eſſe conſequens, vt etiam ab illa parte ex aquarum congerie nuda ſit terra.* Nullus igitur in Auguſtino legitur de telluris rotunditate error, ſed ea ſunt inania Adami obiecta.

Verùm negaſſe Auguſtinum Antipodas, non ibo inficias, ſed vulgarem hominum ſententiam ſecutus eſt. Teſtatur Plinius magnam litem de Antipodis fuiſſe inter literarum profeſſores, & vulgus. At Auguſtinus haud vulgari argumento in eam opinionem ductus eſt, nempe quòd periculum eſſet, ne qui nobis aduerſa veſtigia premunt, in cælum ruerent; ſed tum ex ſacra, tum ex profana hiſtoria rationes conſiderauit, quæ ſapientiſſimos quoſq; in eam ſententiam traxere. Ligur ille Argonauta noui Orbis inuentor non ab vno Principe circulator habitus eſt, cum ſe ad Antipodas claſſem ducturum polliceretur, nec vt arbitror, Arragoniæ Rex integram magno promiſſori fidem præſtitit, ſed quæ eſt hominum inſatiata cupido, pauca nauigia in ſpem Orbis naufragijs obiectari, in lucri loco repoſuit. Macrobius lib. 2. de Somnio Scipionis cap. 9. ſola coniectura Antipodas credi dixit in oppoſita Orbis parte, *quòd propter ſimilem temperiem ſimiliter incolitur, ſed à quibus non licuit vnquam nobis, nec licebit agnoſcere.* Et quidem Ariſtoteles, Plinius, Ptolomæus, cæterique Hiſtorici, Coſmographi, ac Philoſophi veteres, quibus Scholaſtici Pariſienſes adſtipulati ſunt, tellurem non vbiq; habitabilem poſuere, ſed tantùm ſub

Zonis temperatis, cum tamen etiam ſub torrida, ac vtraq; frigida terram incoli certum ſit. Quid quod Zacharias Papa epiſtola 10. ad Bonifacium ſcripta anno 748. *peruerſam, & iniquam doctrinam* vocat aſserentem *quòd alius mundus, & alij homines ſub terra ſint*. Et ille quidem vulgarem ſententiam ſecutus eſt. Nos quidem ex noſtrorum nauigationibus iſta didicimus. At vti Sapientibus illis maioribus noſtris, quibus literas omnes acceptas ferimus, vitio non datur, quòd tellurem ex maiori parte inhabitabilem ſcripſerint, neq; reprehendendus venit Auguſtinus, ſi eandem terram ex oppoſita parte habitari negauerit. Difficile illi videbatur, potuiſse homines ab vno Adam propagatos in oppoſitam terræ partem Oceani immenſitate traiecta, ſemel nauigaſse, iterumq; poſt diluuium illuc aduectos fuiſse, nullamq; huius rei adeo memorabilis mentionem, vel in ſacris, vel in profanis literis fieri. Profectò hucuſque neſcitur, quomodò ex Europa illuc bis homines peruenerint. Itaque cum ponentes Antipodas coniectura tantùm, quæ leuem prorſus, ac debilem certitudinem parit, ad id dicendum mouerentur, & Auguſtinus Antipodas negauerit omnium hiſtoricorum fide, ac antiquiſſima Patrum traditione ſuffultus, potiori iure ille Antipodas ſuſtulit, quàm alij adſtruxere. Verùm non adeo opinio negans Antipodas Auguſtino inhæſit, quin aliquando admiſerit, libro enim de decem categorijs cap. 10. ait: *Terra, quæ videtur in medio vbique ſubtus eſt, & Antipodes noſtri, qui nobis dicuntur figere aduerſa veſtigia, cœlum ſuper ſe habent.* Pater Macedo vir in Auguſtini lectione verſatiſsimus in volumine, quod Concentum Euchologicum inſcripſit, in commentarijs ad Orationem in feſto S. Marci videtur velle inſinuare, Americam Auguſtino innotuiſſe, dum non vno loco quatuor eſſe partes terræ affirmat, *mirari libet*, inquit, *Auguſtinum quatuor Orbis partes tam perſpicuè nominare, quaſi ſua iam ætate America detecta eſſet.* S. Doctor lib. 16. de ciuit. cap. 9. opinionem Antipodas affirmantem veluti abſurdam reiecit: *Nimiſque*, inquit, *abſurdum eſt, vt dicatur aliquos homines ex hac in illam partem Oceani immenſitate traiecta nauigare, ac peruenire potuiſſe, vt etiam illic ex vno illo primo homine genus inſtitueretur humanum.* Quatuor partes dixit, Auguſtinus nempe Orientem, Occidentem, Meridiem, & Aquilonem. Ita Matt. 24. tract. 118. in Ioannem. *Propter quod alibi dicit, miſſurum ſe Angelos ſuos, vt colligant Electos eius à quatuor ventis, quod quid eſt niſi à quatuor partibus mundi, Oriente, Occidente, Aquilone, & Meridie?* At hæ partes in veteri Orbe probè cenſebantur eſse, etiamſi America ignoraretur.

§. IX.

An ſententia S. Auguſtini de ſimultanea rerum creatione ſit erronea.

HIc etiam Recentiorum querelæ, imò cenſuræ, quibus inſignem S. Doctoris interpretationem in cap. 1. Geneſeos excipiunt, refellendæ ſunt. Magnum illud ingeniorum monſtrum, ſi vſquam aliàs in explicando Hexamerone admirabilem ſubtilitatem præ ſe tulit, ſed quantum inde laudis apud veteres ſibi comparauit, tantum reprehenſionis apud Recentiores ſibi contraxit, aut plus etiam fortaſſe. Auguſtinus, quòd videbat ſex priores dies, queis

Moyſes

Moyſes Mundum à Deo creatum ſcribit, ſi literaliter accipiantur, grauiſſimis difficultatibus ſubijci, quas ipſemet in libris de Geneſi ad literam proponit, ſubtilem prorſus, ac ſe dignam ſententiam excogitauit, nempe dies illos intelligendos eſſe myſticè iuxta cognitionem Angelicam de rebus in Deo, & in proprio genere, & iuxta ordinem rerum ſimul à Deo creatarum dierum etiam ordinem in Angelorum mente diſignauit. Hanc S. Patris explicationem de ſimultanea rerum creatione myſticè in ſex illos dies ſic diuiſam paucis refert S. Thomas 1. p. q. 74. art. 2. At, quæ fuit Auguſtini modeſtia, hoc à ſe excogitatum interpretamentum ita docuit, vt meliori explicationi nullum ſe præiudicium afferre velle proteſtatus ſit: *Quiſquis ergo*, inquit, *non eam, quam pro noſtro modulo vel indagare, vel putare potuimus, ſed aliam requirit in illorum dierum enumeratione ſententiam, quæ non in prophetia figuratè, ſed in hac creaturarum conditione propriè, meliuſque poſſit intelligi, quærat, & diuinitus adiutus inueniat. Fieri enim poteſt, vt etiam ego aliam his diuinæ Scripturæ verbis congruentiorem fortaſsis inueniam; neque enim ita hanc confirmo, vt aliam, quæ præponenda ſit, inueniri non poſſe contendam*. His ſe munitum voluit aduersùs maleuolorum Lectorum cenſuras lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 28. Hæc ſola Auguſtini verba ſolidæ apologiæ loco habenda eſſent, nec quicquam rurſus addendum foret pro eiuſdem interpretationis defenſione. Cæterùm ex noſtris ſcriptoribus Magiſter Emanuel Cerda Luſitanus publicus in Academia Conimbricenſi Theologiæ profeſſor in ſuis quodlibetis Theologicis acerrimè contra Recentiorum impetum Magni Parentis ſententiam propugnat, eorumque & in cenſurando audaciam, & in impugnando debilitatem oſtendit, idem quoque præſtitit Carolus Moreau noſter Bituricenſis in vindicijs pacificis. Ego Recentiorum accuſationes cum veterum Theologorum, & quidem Principum iudicijs conferre volo, nam, qui exactam Auguſtinianæ ſententiæ defenſionem deſiderat, Cerdenſem legat.

Igitur Ludouicus Molina, in tract. de opere ſex dierum diſp. 1. ita de Auguſtini explicatione iudicat: *Exponere in eo ſenſu Scripturas, eſt ſanè earum authoritatem eneruare, & ludibrio fortè eam coram infidelibus exponere*. At non ita abiectè de Auguſtini interpretatione ſenſit Magnus Theologiæ, imò Eccleſiæ Doctor S. Thomas in 2. ſent. diſt. 12. quæſt. 1. art. 2. *Harum igitur*, inquit, *expoſitionum prima* Auguſtini *eſt ſubtilior, magis ab irriſione infidelium Scripturas defendens*. Alterum eiuſdem Angelici Præceptoris textum mox laudabo, in quo contraria prorſus ſcribit ijs, quæ de Auguſtino Recentior ille affirmauit. Cornelius à Lapide cenſoris perſonam contra Auguſtinum induens ait: *Contrarium docent omnes alij Patres, idque omnino vincit ſimplex, & hiſtorialis narratio Moyſis; quare erroneum iam eſt dicere omnia vno die eſſe creata*. Verùm Auguſtino conſentit Albertus, qui ob multiplicem, ac mirabilem literaturam Magni cognomento inſignitus fuit, his planè verbis: *Sine præiudicio ſententiæ melioris videtur Auguſtino conſentiendum*, 1. p. ſummæ q. 12. de quatuor coæuis. Addit S. Thomas proximè laudatus: *Hæc opinio* Auguſtini PLVS MIHI PLACET. Ita-ne, Corneli, ſententia illa, quam Albertus Magnus, ac S. Thomas Scholaſticorum lumina, ac columina probant, & ſequuntur, hac ætate erronea euaſit? Quænam illam Synodi? Qui Romani Præſules? Quæ Doctorum Academiæ proſcripſere? An quia tibi, tuiſquè diſplicet, erronea cenſenda eſt? At ſcito Recentio-

centioribus Auguſtinianis Doctoribus probari Cerdenſi, Moreau, atque Ludouico ab Angelis Doctori Conimbricenſi lib. 5. de vita S. Aug. cap. 9. vbi alios Patres, qui Auguſtino ea in re conſenſere, producit, atque in Molinam ob Patrem reprehenſum inuehitur. Tertius Auguſtini accuſator Arriaga clamat: *Explicatio hæc cenſetur ab omnibus improbabilis, nec ego dubito, quin ſi Auguſtinum non haberet Patronum, manifeſtè damnata fuiſſet, vt hæretica*. Tom. 2. in 1. p. diſp. 28. num. 40. At Recentioris huius voces comprimunt duo Pariſienſis ſcholæ Theologi præcipui S. Bonauentura, & Ægidius Romanus. Ille quidem in 2. diſt. 13. art. 1. q. 1. ſcribit: *Quamuis autem hæc poſitio probabilis eſſet, & rationabilis, Catholici tamen tractatores, qui Auguſtinum ſecuti ſunt, viam aliam approbauerunt magis*. Iſte verò 1. p. Hexam. cap. 28. *Non autem*, inquit, *iſta dicimus, vt improbemus opinionem Auguſtini, quæ eſt valdè ſubtilis, & ſolemnis*. Sed quid tandem dicat ille Auguſtini cenſor Moraines audiamus. Ille quidem recitans catalogum errorum S. Patris, hunc primo loco poſuit: *Senſit ille mundum in inſtanti creatum fuiſſe &c. quod non conuenit cum ſcriptis à Moyſe cap. 1. Geneſeos, vt oſtendunt accuratiores Theologi, ſpeciatimque Suarez, Molina*, MARTINON (ita ſemet inter accuratiores Theologos recenſet) *communiterque reijcitur à Doctoribus Catholicis*. Diſp. 12. Anti-Ianſ. num. 32. Sed non ita iudicauit Dionyſius Carthuſianus, dum in cap. 1. Gen. art. 5. ſcripſit: *Auguſtinus excogitauit quandam expoſitionem ſubtilem, per quam defendit ſcripturam ab irriſione huiuſmodi, & tamen ſaluauit ſcripturæ, & fidei veritatem*. Et ante ipſum S. Thomas recitata Auguſtini, & altera aliorum Patrum explicatione inquit: *Vtrumque ſenſum circumſtantia literæ patitur*. In 2. ſent. cit. Næ S. Thomas, Albertus Magnus, S. Bonauentura, & Ægidius Romanus inter accuratiores Theologos minimè recenſendi ſunt? Erunt-ne illi de vltima Theologorum plebe, Senatores verò Suarez, Molina, & Martinon? Imò omnium nobiliſſimi illi ſunt, quibus & Suarez, & Molina aſſurgant, Martinon verò nec eadem cum illis die nominetur.

Illud quidem Principum Theologicæ Scholæ iudicium de S. Auguſtini interpretatione fuit, cui ſanè alij ante Auguſtinum viam aperuerant. Philo Hebræorum Plato communem ſententiam de opere ſex dierum non modò reiecit, verùm etiam irriſit lib. 1. allegor. inquiens: *Ruſticanæ ſimplicitatis eſſe, putare ſex diebus, aut vtique certo tempore mundum eſſe creatum*. Ex Græcis Clemens Alexandrinus lib. 6. Strommatum eandem explicationem ſecutus eſt, quam apud Latinos noſter Auguſtinus quàm maximè illuſtrauit. Illam etiam tanti fecere vniuerſi Scholaſtici Doctores, vt magno ſtudio adlaborarint in explicanda ſententia Auguſtini de cognitione illa matutina, & veſpertina rerum, nempe in diuina natura, & in ſe ipſis. Ita de vero Auguſtini ſenſu inter ſe non leuiter litigant Doctores Scholarum Principes Albertus Magnus 1. p. ſum. q. 12. art. 6. & 7. S. Thomas 1. p. q. 58. art. 6. & 7. Bonauentura 2. diſt. 4. art. 3. q. 1. Scotus 2. diſt. 3. quæſt. 9. Ægidius 1. p. Hexamer. cap. 29. & cæteri communiter, quos non ſine laude in eadem Auguſtini mente indaganda imitati ſunt Ieſuiticæ ſcholæ Duces Suarez lib. 1. de opere ſex dierum cap. 10. Vaſquez 1. p. diſp. 51. cap. 2. Mitto hic quæ ex Caſſiodoro, Iſidoro, Iunilio, alijſque in commendationem Auguſtinianæ explicationis adducunt Luſitani noſtri Doctores Cerda, & Ludouicus ab Angelis. P. Macedo in altero Theo-

logico tomo Collationum de Angelis, qui iam prælo paratus eſt, doctiſſimè S. Patris interpretationem defendit, vbi plures Recentiores laudat, qui Auguſtini ſententiam amplexati ſunt. Interim legendus omnino eſt idem Auguſtinus lib. 12. Confeſſ. vbi à cap. 14. vſque ad 32. quo liber ille clauditur, iuſta ſibi apologiam parauit, qua ſuas in Moyſem interpretationes ſugillantes ſolidè confutauit. *Collat. 6. Diſſ. 2.*

S. X.

S. Auguſtinus non errauit aſſerendo, peccatum originale eſſe cauſam reprobationis.

ADeſdum Lector, nam immanem prorſus Auguſtino errorem objicit Adamus, dum cap. 3. pag. 584. & cap. 6. pag. 614. ſcribit Auguſtinum ſenſiſſe, *ſolum peccatum originis eſſe cauſam reprobationis damnatorum*. Poſtea cap. 10. pag. 667. hanc eandem Auguſtini ſententiam ſequenti cenſura perſtringit: *Sed ſi iſte Doctor*, nempe Auguſtinus, *adderet peccatum originale eſſe ſolam cauſam reprobationis, & eſſe id, quo ad ſaluatos à damnatis ſeparandos mouetur Deus, non ſolum pro huius opinionis defenſione mortem oppetere nolo, ſed credo mihi licere illam horrere, quia mater eſt illius, quam Caluinus tanta impietate, ac rabie vrget contra Eccleſiam.* Quis autē ſit iſte error Auguſtinianæ ſententiæ filius ſubticuit, ſat enim illi fuit S. Doctoris aſſertum Caluiniſmi agnatione obiecta, non ſuſpectum modò, ſed & exoſum reddere. Porrò quicunque iſte error fingatur ex illa ſententia S. Doctoris illatus à Caluino, interrogatum velim Adamum, num ex theſi S. Auguſtini de reprobatione ex originali ſolo peccato orta Caluiniana illa opinio deducatur verè, an apparenter tantum? Si primum dicat, tunc faciet Auguſtinum ex Eccleſiæ Doctore Caluiniani erroris Magiſtrum, quod impium eſt cogitare. Si verò alterum affirmet, videbit S. Auguſtini ſententiam non modò reapſe non eſſe Caluinianæ hæreſeos, vt perperam putat, matrem, ſed neque affinem, & optimè cum Caluiniani erroris confutatione poſſe componi. Vnde igitur, Adame, tale monſtrum finxiſti? an quòd ita Caluiniſtæ arbitrantur? Sed ſi horum præiudicia ſequeris, iam poteras vniuerſam Auguſtini doctrinam imò & ſacros codices compendio horrere, nam Caluiniſtæ quotquot hæreſum portenta nutriunt, ne veterum patrocinio nudati videantur, ſub ſacræ Scripturæ, atque Auguſtinianæ togæ quibuſdam veluti lacinijs eadem obuoluere tota arte conantur.

O' vtinam hocce Caluini effatum ex Auguſtini ſententia deductum protuliſſes, nulla nobis eiuſdem refellendi difficultas eſſet, qui tenebras non inuehi, ſed fugari Solis præſentia nouimus. Sed cum nullum tale dogma appellaueris, eo ſilentio non obſcurè ſignificaſti, non eſſe illud quidem Auguſtinianæ ſententiæ filium, ſed è tuo cerebro natum figmentum, ſi tamen vigilans illa ſcripſiſti. Sed age videamus, quàm longè S. Auguſtini ſententia de reprobatione ex ſolo peccato originali orta, diſtet ab errore Caluini. Certa S. Auguſtino ſententia ſtetit, reprobationem ſupponere neceſſariò peccatum ſaltem originale. Quare verſans illa Pauli ad Rom. 7. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali &c. Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*, in quibus

verbis reprobatio Eſau deſignatur, eandem peccatum originis ſupponere docuit. In Epiſtola 105. ait: *Quid oderat in Eſau antequam feciſset aliquid mali, niſi originale peccatum?* Et lib. 1. ad Simplic. q. 2. ſcribit: *Non igitur odit Deus Eſau hominem, ſed Eſau peccatorem.* Quod quidem peccatum non eſſe factum à Deo, qui bonorum tantùm eſt auctor, ibidem probat concludens: *Odit enim in eis impietatem, quam ipſe non facit.* Quare nullo pacto Deum futurum iuſtum aſſeuerat, ſi homines reprobaret nullo in ipſis exiſtente peccato: *Vt autem odiſset Eſau, niſi iniuſtitiæ merito, iniuſtum eſt.* Ibid. Et epiſt. 106. ad Paulinum: *Hæc maſſa ſi eſſet ita media, vt quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non fruſtra videretur iniquitas, vt ex ea vaſa fierent in contumeliam.* Idem habet epiſt. 157. ad Optatum: *Meritò autem videretur iniuſtum, quòd fiunt vaſa iræ ad perditionem, ſi non eſſet ipſa vniuerſa ex Adam maſsa damnata. Quòd ergo fiunt inde naſcendo vaſa iræ, pertinet ad debitam pœnam.* Hinc contra Pelagianos vrget, Deum futurum iniuſtum, ſi pueros morientes ſine peccato originis, licèt non forent baptizati, damnaret, dicens: *Bonus eſt Deus, iuſtus eſt Deus, poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quemquam ſine meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Lib. 3. con. Iul. cap. 18. Plurima ad hoc ipſum probandum S. Patris teſtimonia paſſim obuia ſunt. Ergo hæc fixa, conſtanſque Auguſtino ſententia fuit, neminem à Deo ante præuiſionem peccati ſaltem originalis reprobari. At Caluinus in contrariam prorſus partem iuit dicens, Deum ſuo decreto homines non ſolùm reprobare ante præuiſum eorum peccatum, verùmetiam ex diuina reprobatione hominum peccata fieri. Id fusè tradit lib. 3. inſtit. cap. 22. & 23. Dabo nonnulla teſtimonia. Scribit cap. 23. §. 4. *Fateor ſanè in hanc, qua nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam Dei voluntate decidiſse vniuerſos filios Adæ, atque id eſt, quod principio dicebam, redeundum tandem ſemper eſse ad ſolum diuinæ voluntatis arbitrium.* Et §. 7. *Diſertis verbis hoc extare negant, decretum fuiſse à Deo, vt ſua defectione periret Adam.* Et poſtea: *Decretum quidem horribile fateor, inficiari tamen nemo poterit, quin præſciuerit Deus, quem exitum eſset habiturus homo, antequam ipſum conderet, & idcirco præſciuerit, quia decreto ſuo ordinauerat.* Item §. 1. *Minimè conſentaneum eſt præparationem ad interitum aliò transferre, quàm ad arcanum conſilium Dei.* Et cap. 22. §. 11. *Si non poſsumus rationem aſsignare, cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet, neque etiam in alijs reprobandis aliud habebimus, quam eius voluntatem.* Præterea cap. 23. §. 9. *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccandi neceſsitatem, præſertim cum Dei ordinatione ſibi injiciatur huiuſmodi neceſsitas. Nos verò inde negamus ritè excuſari, quandoquidem Dei ordinationi, qua ſe exitio deſtinatos conqueruntur, ſua conſtet æquitas nobis quidem incognita, ſed illi certiſsima.* Hoc idem, & copioſiùs repetit in libro de æterna Dei prædeſtinatione pag. 917. editionis Geneuenſis anni 1552. *Quomodò autem Dei præſcientia, & decreto ſtatutum fuerit, quod de homine futurum erat, neque tamen in culpæ ſocietatem trahendus ſit Deus, quaſi tranſgreſsionis vel auctor ſit, vel approbator, cum longè altiùs humanæ mentis perſpicacia eſse arcanum palam ſit, ne ignorantiam fateri pudeat.* Hinc Zanchius lib. 5. de nat. Dei cap. 2. ait: *Fuit hoc primum, quod de reprobis conſtituit Deus ab æterno, nempe quorundam hominum ad exitium ſempiternum deſtinatio, ad hoc autem ordinata fuerunt ipſorum peccata.* Ergo Caluini ſententia eſt, Deum ſuo immutabili decreto homines in peccata impellere; vnde reprobatio Dei antecedit præuiſionem

nem peccatorum, quæ vt aiunt, ſunt effectus ipſius reprobationis. Sed quid pluribus ago, quaſi Caluini opinio omnibus nota non ſit, cum idemmet Adamus cap. 14. pag. 725. apertè id fateatur, ſcribens Caluinum dicere: *Deum ſubtrahere lumen, & gratiam neceſsariam ad ſalutem omnibus illis, quorum damnationem decreuit ante, vel poſt viſionem peccati originalis*. Porrò ſi S. Auguſtini, & Caluini ſententiæ contradictoriè opponuntur, quò longiùs ab illo Caluini errore, quemcumque fingas, recedere poſſumus, quàm accedendo ad ſententiam S. Doctoris è diametro cum Caluini errore de reprobatione malorum ante præuiſionem peccati pugnantem? Et tamen, ſi ſuperis placet, auſus eſt Adamus eam Auguſtini ſententiam Caluinianæ hæreſi non propinquam publicare, ſed propinquiſſimam, matrem enim hæreſeos aſſeuerauit, cum tamen Caluiniſtas validè premat, ac ſuffocet. Decretum hoc Caluinianum reprobos in peccata compellens, mater eſt omnium errorum, quos in materia de prædeſtinatione, gratia, & libero arbitrio Caluinus congeſſit. Inde enim hominis libertas euertitur, neceſſitas ad peccandum imponitur, fatale decretum Stoicorum inducitur, Deus criminum Auctor publicatur, & mille huiuſmodi errorum portenta nata ſunt, quorum nullum ex memorata S. Patris ſententia deriuat.

Eſt igitur *celebris*, vt ait Ioannes à S. Thoma, ſententia S. Auguſtini peccatum originale fuiſſe cauſam reprobationis omnium damnatorum, quam ſæpè docuit S. Pater, epiſt. 105. ad Sixtum, 106. ad Paulinum, 157. ad Optatū, in Enchiridio cap. 98. & 99. Lib. 2. ad Bonif. cap. 7. Alia plurima loca deſignat Cortina P. Macedo theſi 20. Auguſtinum ſecuta eſt eius ſchola, Fulgentius lib. 1. de verit. prædeſt. & grat. ſtatim poſt initium, Proſper ad ſeptimam obiectionem Gallorum, Africani Patres in Sardinia exules in epiſtola Synodica cap. 6. S. Thomas q. 6. de verit. art. 2. ad 9. vnde vti ad mentem Angelici Præceptoris eandem defendunt præclariſſimi Dominicani inſtituti Theologi, Thomas de Lemos, Illuſtriſſimus Godoy, Io. Baptiſta Gonettus tom. 4. Clypei Thomiſtici diſp. 5. art. 3. qui priores illos ex ſuis Doctores citat. Sed ex Societate Auguſtino aſtipulantur Suarez in 1. p. lib. 5. de reprobat. cap. 5. Vaſquez diſp. 95. cap. 4. num. 17. & cap. 9. num. 60. licèt varient inter ſe circa modum, quo peccatum originale ſit cauſa reprobationis; hic enim dicit eſſe peccatum originale prout eſt in primo parente, quo gratiæ congruæ negationem nepotibus meruit; ille verò eam vim demeritoriam ipſimet peccato originali prout inficit ſingulos quoſque ineſſe arbitratur. Meliùs Didacus Ruiz Recentiorum eruditiſſimus id ipſum explicat, ac latè defendit diſp. 14. de prædeſt. ſect. 4. & ſeq. Sed ad obiectionem Adami repellendam referam decretum, quo Auguſtini ſententiam de reprobatione ex peccato originali ortam Theologi Societatis defendere iuſſi ſunt à Claudio Aquauiua Præfecto totius familiæ. Olim, vt capite 3. §. 7. diximus, impreſſus eſt liber de ratione ſtudiorum Societatis Romæ anno 1586. vniuerſis propoſitus, vt regula & diſcendi, & docendi poſt annuam ſex inſignium Doctorum Societatis diſputationem, ac longiſſimum examen. Ibi autem in titulo de opinionum delectu regula 6. pag. 14. proponitur, & eligitur definienda, & tradenda vniuerſæ ſcholæ Societatis hæc propoſitio 12. *Non ſolum ex parte noſtra nulla fuit ratio, ſeu conditio prædeſtinationis; ſed neque abſolutè dicendum eſt, eſſe in noſtra poteſtate*

state, vt prædestinentur, nec salui fient vlli, nisi prædestinati. **Et 13.** *Reprobationis, qua cæteri homines excidere ab vltimo fine permissi sunt, causa fuit peccatum originale.* Hæc ibi. Iamne vides, iamne sentis, Adame, quæ sit sapientissimorum veterum tuorum Theologorum reuerentia erga Augustini sententiam de reprobatione ex solo originali peccato primitus deriuata, quam tamen præ tua singulari pietate, eruditione, ac zelo *horrere* te dicis, vti *Caluiniani* erroris *matrem*? Plurimi quidem Theologi varios modos excogitarunt, quibus eam S. Patris doctrinam explicarent, atq; defenderent. Dominicus Bannez 1. p. q. 23. art. 5. quinque explicationes refert, quarum nullam probat. Quinque etiam modos recenset Gonettus cit. §. 6. quos singulos in ipsorum probabilitate relinquit. Ego iuxta doctrinam S. Augustini ita difficillimi mysterij solutionem propono; neq; enim facile est, diuinæ voluntatis arcana rimari, quis enim consiliarius eius fuit?

Certum dogma est, hominem ex peccato primi parentis euasisse massam perditionis, ita vt seclusa gratia Redemptoris nunquam inde suis viribus potuisset resurgere, quod olim ab Innocentio I. & Africanis Concilijs contra Pelagianos statutum fuit. Euaserant igitur omnes homines in Adamo natura filij iræ, subiecti potestati Dæmonis, inimici Dei, & indigni qualibet gratia, facti obiectum diuini odij, atq; vindictæ. Potuisset summa Numinis iustitia qualibet vel minima gratia negata in æternum genus humanum originali peccato infectum perpetua damnatione punire. Docuit hoc Augustinus sæpissimè. In Enchirid. cap. 99. *Vniuersum*, ait, *genus humanum tam iusto iudicio diuino in apostatica radice damnatum, vt etiamsi nullus inde liberaretur, nemo recte posset Dei vituperare iustitiam, & qui liberantur, sic oportuisse liberari, vt ex pluribus non liberatis, atq; in damnatione iustissima derelictis ostenderetur, quid meruisset vniuersa conspersio, & quò etiam istos debitum iudicium Dei duceret, nisi eius indebita misericordia subueniret.* Similia habet lib. de cor. & grat. cap. 10. lib. de dono perseu. cap. 8. initio. lib. de prædest. SS. cap. 8. Hæc exemplo Angelorum malorum confirmat cap. 27. Enchiridij: *Et si quidem*, inquit, *in melius hominum reformationem nullam prorsus esse voluisset, sicut impiorum nulla est Angelorum, non immeritò fieret.* Itaque in illa massa perditionis homo euasit indignus tota serie gratiarum, quas inter primæ sunt gratia iustificans, per quam homo accedit ad Deum, & gratia perseuerantiæ finalis, per quam homo non ampliùs potest recedere à Deo. Homo igitur ex peccato originali incidit in priuationem gratiæ iustificantis, & in priuationem potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum in semel accepta gratia iustificante, quæ priuationes cum respiciant diuersas formas, diuersæ etiam sunt inter se, & vna sine altera donari à Deo potest, vt certum est ex fidelibus, qui damnantur, quibus dedit Deus gratiam iustificantem, illis tamen negauit gratiam perseuerantiæ finalis. Hinc perseuerantiam esse *ex speciali auxilio Dei*, docuit Tridentina Synodus sess. 6. can. 22. & olim Arausicana II. can. 10. duce S. Augustino, qui Catholicam veritatem integro volumine de dono perseuerantiæ inscripto, solidissimè contra Semipelagianos propugnauit. Portò hæc est differentia inter vtramq; priuationem, quòd priuatio gratiæ sanctificantis vel est ipsamet formalis ratio peccati, vel est necessariò connexa cum peccato. Altera verò priuatio, nempe potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum stat cum gratia sanctificante. Sancti

enim orant, vt Deus donet illis perseuerantiam, non igitur illam habent, vt probat Augustinus cap. 23. per totum; aliàs enim non esset speciale Dei beneficium à gratia iustificationis distinctum; vnde per gratiam sanctificantem non tollitur ipsa priuatio potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum. Hæc verò priuatio est in pœnam primi peccati, sicuti etiam priuatio subiectionis concupiscentiæ respectu rationis, & licèt in baptismo *nihil est damnationis ijs, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem*, vt ait Tridentinum in decreto de peccato originali, quod dixerat antea Augustinus lib. 1. ad Bonif. cap. 10. *Nulla ergo condemnatio est nunc his, qui sunt in Christo Iesu*, non id intelligitur de pœnalitatibus, ita enim loquuntur Theologi, sed de culpa, cuius nihil remanet post baptismum: illæ enim etiam post baptismum remanseie.

Hanc priuationem relictam esse in pœnam primi peccati adeo notum est in S. Augustini sententia, vt vel ipsi Semipelagiani hoc ex Augustino supponere solerent contra ipsum arguentes. Etenim cum probare vellent, Adamum eò quòd perseuerantiæ donum non acceperit, sine culpa cecidisse, solitam, ac familiarem Augustino responsionem præcludentes ita instabant, teste Hilario in epistola ad Augustinum: *Neq; enim dici potest ideo non accepisse, quia non est discretus à massa perditionis gratiæ largitate; nondum quippe erat illa in genere humano perditionis massa, antequam peccasset, ex quo tracta est origo vitiata*. Ergo supponunt iuxta mentem S. Doctoris priuationem potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum esse pœnam massæ peccato originali infectæ; cui argumento soluendo S. Doctor aurea illa tria capita de correptione & gratia, nempè 10. 11. & 12. exarauit. In illo cap. 11. palam concedit auxilium ad perseuerandum in pœnam peccati deesse, quod tamen non potuit deesse Angelis, vel Adamo: *Si autem*, inquit, *hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quum primum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtiq; sua culpa cecidissent; adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est, quibus autem datur, secundùm gratiam datur*. Non potest autem intelligere Augustinus, nisi in pœnam peccati originis donum perseuerantiæ negari; nam baptizatus cum primùm lethaliter peccauit, caruit dono perseuerantiæ in bono semel accepto, ergo in pœnam peccati originalis fuit à Deo denegatum. Idem tradit latè cap. 8. de dono perseuerantiæ, vbi quærenti, *cur quibusdam, qui eum coluerunt bona fide, perseuerare vsq; ad finem non dedit*, respondet perseuerantiam non esse debitam naturæ, sed esse gratiam, quæ potest negari, cur autem negetur, tradit initio capitis: *Ex vno quippe*, inquit, *omnes in condemnationem non iniustam iudicati sunt ire, sed iustam. Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat*. Hanc perseuerantiam *tam magnum beneficium* vocat lib. de cor. & grat. cap. 8. in fine, & hac sola discerni electos à massa perditionis probat ex professo cap. 8. & 9. illius libri, & rursus lib. de dono perseu. cap. itidem 8. & 9. Hinc cap. 7. de cor. & grat. ait: *Ac per hoc & qui Euangelium non audierunt, & qui eo audito in melius commutati perseuerantiam non acceperunt* &c. *non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam, euntibus omnibus ex vno in condemnationem*. Et postea statim: *Ab illa perditionis massa, quæ facta est per primum Adam debemus intelligere neminem posse discerni, nisi quòd hoc donum habet, quisquis habet, quod gratia Saluatoris accepit*. Igitur ex Augustino ex Adæ peccato incidimus

mus in priuationem doni perseuerantiæ, quod gratuitò tantùm à Saluatore prædestinatis donatur. Priuatio verò huius tam magni beneficij est causa damnationis illatiua; quicunq; enim caret dono perseuerantiæ damnabitur; vnde apertè deducitur peccatum originale esse causam reprobationis. Vno verbo concludo. Carentia doni perseuerantiæ est causa damnationis, sed peccatum originale est causa carentiæ doni perseuerantiæ, ergo peccatum originale est causa damnationis. Minor est Augustini, & superiùs etiam probata est, quia per peccatum originale homo est indignus tota serie gratiarum, & licèt sit baptizatus, adhuc habet priuationem doni perseuerantiæ, quæ est speciale Dei beneficium. Maior non ita intelligenda est, quasi illa carentia sit causa per se damnationis, sed tantùm tanquam non remouens prohibens, homo enim iustificatus, si tentatione graui pulsetur, & stet sub priuatione potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum, infallibiliter succumbet, ni Deus speciali auxilio donet vim perseuerandi, quod auxilium, cum ex primo peccato non debeatur homini, iustè à Deo negari potest. Vide quæ dixi superiùs cap. 3. §. 6.

Hæc sententia de reprobatione ex peccato originali orta deducitur etiam ex Epistola Synodica Patrum Africanorum in Sardinia exulum, vbi cap. 6. inquiunt: *Dixistis itaq; quod vobis dicentibus, quòd Esau, & Iacob necdum natis, Iacob per misericordiam gratuitam eligitur, Esau autem originali peccato detentus iusto iudicio Dei est odio habitus. Illi è contrario dicunt in Esau figuram esse populi Iudæorum ex futuris malis operibus condemnandi; in Iacob verò figuram esse populi Gentium ex futuris operibus bonis saluandi. Hæc duo, quæ singula proponitis, bonum est, vt Catholica consensione iungatis.* Itaque per ipsos catholicum est dicere, Esau originali peccato detentum iusto iudicio Dei esse odio habitum. At cap. 7. scribunt: *In Esau verò iudicium iustæ seueritatis ostendit: qui sacramento quidem circumcisionis octauo die secundùm tenorem diuinæ constitutionis accepto, reatu peccati originalis caruit, sed per nequitiam cordis in hominis terreni vetustate permansit, illius ibi iudicio derelictus, qui gratis saluat, iustèque damnat.* At Esau non est detentus originali peccato secundùm reatum, ergo secundùm aliquid ab ipso originali causatum, est enim *derelictus iudicio Dei*, quod est carere dono perseuerantiæ, nam vt supra inferebam, permissio primi peccati actualis fit iusto iudicio Dei negantis donum perseuerantiæ in bono iustitiæ per baptismum acceptæ, at ex Augustino illud donum negatur in pœnam peccati non actualis, nam de primo peccato actuali loquor, ergo in pœnam originalis. In eadem explicatione est S. Gregorius Papa in psal. 101. ad versiculum: *Quia cinerem tanquam panem manducabam*, sic enim ait: *Et cum iuxta Apostoli sententiam*, neque volentis, neq; currentis, sed miserentis sit Dei, *alios qui corruerant misericorditer erigit, alios qui stare videbantur, cadere iustè permittit. Ex peccato namq; primi parentis accepimus, vt nec in ipsa iustitia stabiles esse possimus.* Quod idem est, quod dicebam, subijsse nos priuationem potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum, quæ non aufertur nisi ex *speciali auxilio* Dei. Lege S. Prosperum in resp. ad 7. Gallorum.

Igitur præcipuæ pœnæ relictæ ex peccato originali sunt concupiscentia, & priuatio potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum. Concupiscentiam relictam esse ad agonem dogma fidei est, ex Tridentino in decreto de peccato originali, qua de re eleganter Augustinus lib. 2. con. Iul. cap. 4. *Contra quam regenera-*

generatus, ſi iam ratione vtitur, illo ſpectante, atq; adiuuante velut in agone confligit, quia virtus in infirmitate perficitur, dum contra hoc noſtrum, quod à iuſtitia deficit, illo noſtro, quod ad iuſtitiam proficit, dimicatur, vt vincente profectu totum ſurgat in melius, non vincente defectu totum vergat in peius. Ideò verò hæc pugna pœnalis nobis iuſto Dei iudicio relicta eſt, vt homo propriam infirmitatem cognoſcens elationem illam, quâ olim in paradiſo contra Dominum ſuperbiuit, deprimeret, atq; diuinum auxilium ſupplex imploraret. Audi Auguſtinum lib. 4. con. Iul. cap. 2. *Sed quia in iſta humana miſeria peior hoſtis eſt cauenda ſuperbia, ideo nimirum non penitus extinguitur in carne continentium Sanctorum illa concupiſcentia, vt cum pugnatur aduerſus eam, periculorum ſuorum animus admoneatur, ne ſecurus inflетur, donec humana fragilitas ad tantam perfectionem perueniat ſanitatis, vbi nulla putredo laſciuiæ, nullus tumor ſuperbiæ formidetur.* Idem pariter dicendum eſt de priuatione huius potentiæ proximè expeditæ ad perſeuerandum, nempè relictam illam ad agonem, & ad humanam ſuperbiam contundendam, vnde concupiſcentia, & priuatio iſta veluti fœderatæ homini inſidiantur, ac mutuò ſe iuuant ex concupiſcentia enim inclinante ad peccatum impotentia, & infirmitas ſtandi in bono propoſito Iuſtitiæ fouetur. Docet hoc eleganter Author libri 2. de vocat. gent. cap. 28. *In cæteris verò*, inquit, *hominibus donec caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, & donec ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma, incommutabilis animi fortitudo non poteſt reperiri, quoniam non huius, ſed alterius vita eſt verè perfecta, & ſecura felicitas. In præſentis autem agonis incerto, vbi tota vita tentatio eſt, & ab inſidianti ſuperbia nec ipſa eſt tuta victoria, mutabilitatis periculo non caretur. Et licet innumeris Sanctis ſuis donet virtutem perſeuerandi vſque in finem diuina protectio, à nullis tamen auferi, quod ipſis repugnat ex ipſis, vt in omnibus ſtudijs eorum, atq; conatibus ſemper inter ſe nolle, & velle decertent.* Hoc ipſum docuerat S. Pater lib. de dono perſeuer. cap. 8. vbi reſpondens quærenti, cur fideli Deus deneget donum perſeuerantiæ, ait: *Deus autem melius eſſe iudicauit miſcere quoſdam non perſeueraturos certo numero Sanctorum ſuorum, vt quibus non expedit in huius vitæ tentatione ſecuritas, non poſſint eſſe ſecuri, multos enim à perniciosa elatione reprimit, quod ait Apoſtolus:* Qua propter qui videtur ſtare, videat ne cadat. *Voluntate enim ſua cadit, qui cadit, & voluntate Dei ſtat, qui ſtat &c.* Hinc quæcunq; contra hanc priuationem obijci ſolent eodem prorſus modo ſoluenda ſunt, ac illa, quæ contra pœnalitatem concupiſcentiæ Pelagiani Auguſtino olim opponebant. 1. Cor. 10.

Expedienda hic eſt difficultas, vnde tradita Auguſtinianæ ſententiæ explicatio maximè illuſtrabitur: Carentia, inquiunt, doni perſeuerantiæ fuit in Adamo, nam perſeuerantiæ donum, ait Auguſtinus in lib. de cor. & grat. cap. 11. *ſi habuiſſet, perſeueraſſet*, ergo priuatio doni perſeuerantiæ non eſt pœna peccati, quippe quæ fuit etiam in homine ante peccatum. Hoc argumentum olim Semipelagiani Auguſtino obijciebant in laudato lib. cap. 10. vbi de Adamo inquiunt: *Non ergo habuit in illo bono perſeuerantiam, & ſi non habuit, non vtiq; accepit. Quomodò enim & accepiſſet perſeuerantiam, & non perſeueraſſet? Porrò ſi propterea non habuit, quia non accepit, quid ipſe non perſeuerando peccauit, qui perſeuerantiam non accepit? Neq; enim dici poteſt, ideo non accepiſſe, quia non eſt diſcretus à maſſa perditionis gratiæ largitate: Nondum quippe erat illa in genere humano perditionis maſſa, antequam peccaſſet, ex quo tracta eſt origo uitiata.* Nullum argumentum neq; ſubti-

subtiliùs, neque operosiùs isto solutum vnquam fuit ab Augustino, vt summi ingenij vires omnes eidem diluendo impendisse videatur, tria enim capita in libro de correptione, & gratia integræ responsioni insumpsit, quorum summa est: Adamum habuisse auxilium Dei, quo proximè, & expeditè poterat perseuerare, sed ita vt perseuerantia actualis reposita esset in vsu libero eiusdem ponendo ab ipsamet voluntate Adami, quam per modum habitus adiuvabat. Ad hoc explicandum ibidem duo illa capita 11. & 12. scripsit; vnam & alteram sententiam dabo, ne vniuersa huc transferam: *Vt ergo*, inquit, *non acciperet hoc donum Dei, idest, in bono perseuerantiam primus homo, sed perseuerare, vel non perseuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vllo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerandi committeretur arbitrium*. Cap. 12. Et cap. 11. scribit: *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si uellet, vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio*. Itaque Adam non indigebat dono actualis perseuerantiæ, quia habebat adiutorium, quo per modum habitus inerat illi potentia proximè expedita ad perseuerandum; vnde Augustinus in fine cap. 12. ait: *Cum & voluntas primi hominis fortis, & sana in bono ampliore non perseuerauerit habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non defuturo adiutorio Dei, sine quo non posset perseuerare, si vellet: non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, vt vellet. Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere, quod vellet*. Quare Adamo nil defuit ex parte Dei ad hoc, vt posset perseuerare, sed sibi nolens defuit; nam si voluisset, facillimè perseuerasset. Addit Augustinus, si Deus hoc adiutorium denegasset, Adamum, itemque Angelos non sua culpa casuros fuisse, rationem assignans, *adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est, quibus autem datur, secundùm gratiam datur, non secundum debitum*. Ergo donum præbens potentiam proximè expeditam ad perseuerandum traditum fuit Adamo, ita vt carentia perseuerantiæ actualis non potuisset illi imputari culpæ, si eo adiutorio caruisset. Cæterùm ex peccato perdidit sibi, & nobis hoc auxilium constituens potentiam proximè expeditam ad perseuerandum. Quare priuatio huius potentiæ in nobis est pœna primi peccati, nam *secundum gratiam datur, non secundùm debitum*. Tanta verò per peccatum Adæ contracta est impotentia ad proximè expeditè perseuerandum, vt si idem omnino adiutorium, quod datum fuit Adæ ad perseuerandum, nobis in statu naturæ lapsæ donaretur, non esset sufficiens ad amouendam illam impotentiam perseuerandi, vt docet S. Doctor propè finem cap. 12. hæc tradens: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei, sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseuerare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt possent*. Ex his patet solutio propositi argumenti, negandum est enim antecedens, vt intelligatur de carentia potentiæ proximè expeditè ad perseuerandum, hæc enim priuatio in Adamo non fuit, qui habebat adiutorium sufficientissimum ad perseuerandum, solumque illi velle suum defuit. At ipse & sibi,

sibi, & toti generi humano subsecuto talis potentiæ priuationem intulit, cuius occasione tanta crimina committuntur. Hanc doctrinam fusiùs explicaui superiùs capite 3. Gregorius Ariminensis in 2. dist. 26. q. 1. & 2. idem ex Augustino docet.

Obijciunt plures, qui licèt peccatum originale in ijs, quibus non est remissum, concedant esse sufficiens motivum reprobationis, in baptizatis tamen id nullo pacto dici posse existimant. Nam peccatum remissum non potest esse causa, cur homo damnetur, non esset enim remissum, si propter illud morte perpetua plecteretur; baptizato verò est remissum originale peccatum, & propter illud nulli pœnæ est subiectus; nec potest componi voluntas remittendi peccatum cum voluntate damnandi, & illud æternùm puniendi. Sanè Tridentinum in decreto de pec. orig. statuit *nihil damnationis* esse in baptizatis, esset autem multum damnationis, si inesset aliquid dignum puniri pœna æterna. Hoc argumentum pariter Semipelagiani contra S. Augustinum adducebant; nam cum ille assereret, peccatum originale esse causam, cur homines vniuersim fuerint reprobati, quos diuina prædestinatio suos non fecerat, inferebant hoc absurdum ex Augustini sententia: *Quod ab eis, qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta baptismi gratia originali peccatum.* Hæc est enim secunda obiectio Gallorum, qua doctrinam S. Patris teste Prospero, sugillabant. Respondeo peccatum originale intulisse pœnas proprias ipsius naturæ, & has per baptismum non remitti, quarum præcipuæ sunt concupiscentia, & priuatio potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum in accepta iustitia, & sic nihil damnationis remanet in baptizato, prout damnatio culpam significat, non verò prout dicit pœnam. Nam ibidem docet S. Synodus, remanere concupiscentiam, quæ *ex peccato est, & ad peccatum inclinat.* Nullo verò pacto conceditur, hominem baptizatum damnari propter peccatum originale formaliter, & esse ratione illius vt causæ proximæ reprobatum, sed dicimus radicaliter peccatum originale esse causam reprobationis fidelium, qui damnantur, quatenus ex illo ortum habuit priuatio potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum, sub qua præciso auxilio speciali Dei homo salutem non consequitur, sed labitur in peccata, ob quæ proximè, & formaliter à Deo damnatur. Neque enim negamus Deum reprobare aliquem ob peccata actuala, neque dicimus Deum prius reprobare propter originale, deinde etiam ob actualia, vt opponit Io. à S. Thoma disp. 10. de Reprob. art. 2. num. 30. sed asserimus Deum immediatè damnare pœna æterna hominem ob peccata actualia, in quæ incidit ob impotentiam perseuerandi, seu ob priuationem potētiæ proximè expeditæ ad perseuerandū, quæ est pœna humanæ naturæ relicta ad agonem ex peccato Adæ. In baptismo verò remittitur culpa, & pœna debita personæ, quæ peccauit, non pœnalitas inflicta ex primo peccato ipsi naturæ, quod exemplo concupiscentiæ diximus fieri manifestum. Quare ob peccata actualia homines damnari concedit S. Pater cap. 13. de cor. & grat. in fine, vbi de reprobis loquens: *Aut enim*, inquit, *iacent sub peccato, quod originaliter de generatione traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum, aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt &c. alij magis, aly minus, sed omnes mali, & pro ipsa diuersitate diuersis supplicijs iudicandi, aut Dei gratiam suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseuerant, deserunt, & de-*

& deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio non accepto perseuerantiæ dono iudicio Dei iusto, & occulto. Lege cap. 93. Enchiridij. Ex quibus colligo, taxationem pœnæ dependere à peccatis actualibus, in quæ homo labitur, quia deserit Deum, deserit verò, quia est dimissus libero arbitrio, non accepto dono perseuerantiæ iudicio Dei iusto, nempe in pœnam peccati originalis. Cæterùm homo baptizatus licèt habeat illam priuationem doni perseuerantiæ, & non sit dignus hanc habere, quia non datur secundùm debitum, non est tamen dicendus illa indignus, seu habere debitum non habendi, quomodò sunt peccatores, sed tantùm non habet debitum habendi, quod debitum habebat Adam, vnde non esse huius potentiæ proximè expeditæ ad perseuerandum non potest dici sola negatio, sed vera priuatio, quia est carentia doni aliàs debiti naturæ prout eleuatæ ad finem supernaturalem.

Hactenus hæc pro explicanda sententia S. Augustini insinuata sint, pluribus enim eandem sententiam & exponunt, & defendunt eruditissimi Theologi Ruizius, & Gonettus laudati. Vnde nescio quo pannico timore perculsus illam Adamus horruerit, accusans eandem tanquam matrem Caluinianæ hæreseos; quod quidem attentiùs considerans, arbitror illum intellexisse errorem satis notum, nempe in baptizatis verè remanere peccatum originis; etenim si post baptismum adhuc fidelis potest reprobari ob peccatum originis, non igitur est deletum, & remissum, cum aliquid remaneat in renatis, ob quod æternùm damnentur. At hæc erat vetus calumnia, quam Semipelagiani, vt ex Prospero diximus, Augustinianæ sententiæ inferebant, à qua eandem procul esse ostendimus. Longè verò abest S. Doctor à Caluinistarum sententia, isti enim putant ipsam concupiscentiam esse formaliter peccatum originis, quæ cum remaneat post baptismum, dicunt non fuisse deletum peccatum, sed tectum, & non imputatum. At S. Doctor non constituit in ipsa concupiscentia essentiam peccati originalis, sed in reatu, & macula, quæ tota deletur in baptismo. Vnde lib. 2. de pec. mer. cap. 28. loquens de concupiscentia ait: *Non sic manet in membris eorum, qui ex aqua, & spiritu renati sunt, tanquam non sit eius facta remissio, vbi omnino plena, & perfecta fit remissio peccatorum omnibus inimicitijs interfectis, quibus separabamur à Deo.* Lege Bellarminum tom. 4. lib. 5. de amissione gratiæ cap. 8. id ex Augustino eruditè probantem. Hoc ipsum tamen meliùs, ac fusiùs explicat P. Macedo lib. 4. de Clauibus Petri cap. 5. & 7. Non est igitur, cur Adamus celeberrimam S. Patris sententiam Caluinismi insimulet, cum Caluinus hac in re longiùs ab Augustino, si quis alius abierit. Sed transeamus ad alia, suique consilij causas aduersario dimittamus.

§. IX.

An errauerit Augustinus docens occisionem grassatoris mortem intentantis non esse licitam.

VLtimum, quem S. Patri errorem obijciunt, in examen vocamus; inquiunt enim eundem dixisse: *Haud licitum esse occidere grassatorem, qui nobis velit vitam eripere.* Est Adami contra Augustinum accusatio cap. 3. pag. 585.

585. Diſputat Auguſtinus lib. 1. de libero arbitrio cap. 5. poſſint-ne citra culpam interfici *hoſtis irruens, vel insidiator sicarius, siue pro vita, siue pro libertate, siue pro pudicitia*. Poſtquam dixit lege Romana graſsatores poſse impunè occidi, dum vitam alteri ſtricto mucrone auferre tentant, ait: *Legem quidem non reprehendo, quæ tales permittit interfici, ſed quo pacto iſtos defendam, qui interficiunt, non inuenio*. Ex his Auguſtini verbis in varias ſententias grauiſſimi ſcriptores abiere. Multi putarunt Auguſtinum negaſſe, eſſe licitum occidere inuaſorem etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, quorum nonnulli tanti Doctoris auctoritate moti eandem ſententiam ſubſcripſere, vel ſaltem probabilem exiſtimarunt. Auguſtinus Triumphus Anconitanus inſignis Theologus Auguſtinianus in libro de poteſtate Eccleſiaſtica quæſt. 52. art. 3. ponit, & probat hanc concluſionem: *Puto, quòd culpa ſit hominem occidere, ne ipſe occidatur, quacunque ineuitabili neceſsitate hoc fiat. Ad hoc eſt*, addit, *auctoritas Auguſtini in pluribus locis. Primò de libero arbitrio dicentis &c.* Toſtatus illud ingeniorum monſtrum in cap. 5. Matt. 9. 109. recitata ſententia Triumphi, & oppoſita, quæ eſt communior ait: *Vtraque iſtarum poſitionum videtur aliqualiter rationabilis, maximè cum iſta ſecunda aliqualiter videatur eſſe de intentione Auguſtini*. Vaſquez cap. 2. de reſtit. dub. 6. num. 18. Auguſtinum eam ſententiam ſecutum fuiſſe affirmat, *quam*, inquit, *quidam ex Canoniſtis amplectuntur*. Molina diſp. 3. cit. num. 3. ait: *Vehemens ſuſpicio eſt, Auguſtinum eius fuiße ſententiæ*. Gerſon pro eadem ſententia refertur in tract. de Euchariſtia. Certè 2. p. compend. Theol. in expoſit. 5. præcepti ait: *Dicunt quidam, quòd nullo modo licet occidere etiam defendendo, maximè autem viro perfecto, & hæc videtur eſse opinio Anſelmi*: Vbi etiam recitat contrariam opinionem, neutram verò reijcit. Sequuntur Accurſius, & Gloſſa ſuper l. vim vi ff. de Iuſt. & iure. Richardus inſuper à S. Victore, & Almaynus citantur à noſtro Salonio. Quare non ſolus fuit in ea ſententia Auguſtinus, ſed habuit ſectatores & Theologos, & Iuris conſultos, apud quos plus ponderis vnius Auguſtini auctoritas valuit, quàm vulgaris aliorum opinio. Antequam tamen S. Doctoris ſententiam explicem, moneo haud opus fuiſſe, nonnullos tanta diligentia vtriuſque iuris teſtimonia conquirere, queis inuaſoris occiſio cum moderamine inculpatæ tutelæ conceditur, vno enim verbo iam olim reſponderat S. Doctor cap. 5. laudato: *Legem quidem ſatis video eſse munitam contra huiuſcemodi accuſationem, quæ in eo populo, quem regit, minoribus malefactis, ne maiora committerentur, dedit licentiam; multò enim mitius eſt eum, qui alienæ vitæ inſidiatur, quam eum, qui ſuam tuetur, occidi*. Vbi quærit an homines, quibus ciuiles leges inuaſoris occiſionem permittunt, *aliqua vehementiore, ac ſecretiſsima lege teneantur* tales non occidere.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 64. art. 7. nolens diſcedere à S. Auguſtini ſententia, neq; item à communi opinione, diſtinguit vnum, & alterum modum, quo quis ſe defendens poteſt inuaſorem occidere. Poteſt enim quis habere tantùm intentionem ſe defendendi, licèt inde ex accidenti ſequatur mors inuaſoris; vel poteſt intendere occiſionem aggreſſoris, vel tanquam medium, vel tanquam finem, vt exponit ibi Caietanus. Poteſt hoc explicari exemplo ſatis apto. Præcipit medicus ſcindi venam infirmi, vt emiſſione ſanguinis curetur, licèt ſciat infirmum ex tali emiſſione paſſurum deliquium, quod re vera ipſe nollet, ſi aliter infirmus curari poſſet. In hoc caſu Medicus vult ſalutem

infirmi, vt finem, emiſſionem ſanguinis, vt medium, deliquium nullo pacto intendit, niſi vt quid conſecutum ex accidenti præter ſuam intentionem, in quod tantùm materialiter conſentit. Ita hoc ſecundo modo poteſt aggreſſus occidere inuaſorem, nullo verò pacto poteſt intendere mortem graſſatoris irruentis neq; vt medium, neq; vti finem. Et hanc eſſe mentem S. Doctoris rectè oſtendit Salonius in fine art. 7. eamdemq; explicat Toſtatus citatus. Quare S. Thomas in reſp. ad. 1. ſcribit Auguſtinum intelligendum eſſe de intentione occidendi aggreſſorem; non verò ſi intendat directè conſeruare propriam vitam, nam talis actus *non habet*, inquit, *rationem illiciti, cum hoc ſit cuilibet naturale, quòd ſe conſeruet in eſſe, quantùm poteſt.* Omitto hanc ſententiam vix poſſe in praxim reduci, quis enim ſurgente ira, animoq; in ſui defenſionem ſubitò erecto, illam intentionem habere poteſt? quod Salon, Molina, alijq; adnotarunt. Certè illa explicatio non eſt ad mentem Auguſtini, cum tamen, inquit Molina tom. 4. diſp. 3. num. 3. *fortaſſe Auguſtini teſtimonia D. Thomam impulerint ad aſſerendum, aggreſſum non poſſe intendere mortem aggreſſoris.* Nam Auguſtinus occiſionem aggreſſoris inde eſſe malam probat, quia oritur ex cupiditate ſeruandi vitam, quæ non debet amari, ſed contemni: *Quomodo enim*, inquit, *apud eam* (diuinam prouidentiam) *ſunt iſti peccata liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti ſunt.* Et antea. *Non enim lex eos cogit occidere, ſed relinquit in poteſtate; liberum eis itaq; eſt neminem necare pro ijs rebus, quas inuiti poſſunt amittere, & ob hoc amare non debent.* At S. Thomas vult, ex inſtinctu naturæ amare vnumquemq; ſuam vitam quantum poteſt, ex quo amore ſequitur defenſio ad illam conſeruandam etiam cum morte inſidiantis. Porrò inter illa, quæ contemni debent, ibidem vitam reponit Auguſtinus, eo vtens dilemmate de vita animæ, dum corpus interimitur: *ſi auferri poteſt, contemnenda eſt, ſi non poteſt, nihil metuendum.* Et Angelicus Doctor illam intentionem ex ira contra hoſtem infici malitia opinatur, at Auguſtinus nimia concupiſcentia, & immoderato amore erga ſe occiſionem illam vitiari exiſtimauit.

Sed iam videndum eſt, vndenam Auguſtinus in eam ſententiam deſcenderit. Ille quidem cum originem mali, quam contra Manichæos diſputans indagabat, à libidine, ſeu praua cupiditate deriuari ſtatuiſſet, *omnia malefacta*, inquiens, *non ob aliud mala eſſe, niſi quòd libidine, ideſt improbanda cupiditate fiunt.* Cap. 4. Poſtea quærit cap. 5. *Vtrum vel hoſtis irruens, vel inſidiator ſicarius ſiue pro vita, ſiue pro libertate, ſiue pro pudicitia ſine vlla interficiatur libidine?* Reſpondet occiſores inuaſorum non eſſe ab hac praua cupiditate immunes: *Quomodò poſſum*, ait, *arbitrari carere iſtos libidine, qui pro ijs rebus digladiantur, quas poſſunt amittere inuiti &c.?* At ſtatim obijcit ſibi Romanas leges permittere aggreſſorem impunè occidi, quod autem lege licitum eſt, peccatum nullo modo eſſe poteſt. Reſpondet tales quidem non teneri reos lege Principum temporali, ſed *aliqua vehementiori, ac ſecretiſſima lege. Quomodò enim apud eam ſunt iſti peccato liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti ſunt?* His ita conſtitutis, tota rei difficultas in eo erat, vt Auguſtinus rationem daret, cur apud leges ciuiles occiſor inuaſoris non eſſet homicidij reus, ſed benè apud legem æternam, & immutabilem. Ad hoc verò probandum S. Doctor reliquum illius libri impendit, cuius ſumma eſt; Lex æterna vult *omnia eſſe ordinatiſſima.* Cap. 6. vnde fit conſequens, vt homo *in ſe ipſo ordinatiſſimus ſit.* Cap. 7. Cum

verò habeat homo plures motus cum beluis communes, nam *appetere voluptates corporis, & vitare moleſtias ferinæ vitæ omnis* actio eſt. Cap. 8. *Hiſce motibus animæ cum ratio dominatur, ordinatus homo dicendus eſt. Non enim ordo rectus, aut ordo appellandus eſt omnino, vbi deterioribus meliora ſubijciuntur. Ratio iſta ergo, vel mens, vel ſpiritus cum irrationales animi motus regit, id ſcilicet dominatur in homine, cui dominatio lege debetur ea, quam æternam eſſe comperimus. Cum ergo ita homo conſtitutus, atq; ordinatus eſt, nonne tibi ſapiens videtur?* Cap. 8. *Eos enim ſapientes voco, quos veritas vocari iubet, id eſt regno mentis omnis libidinis ſubiugatione pacati.* Cap. 9. *Putaſne iſta mente, cui regnum in libidines æterna lege conceſſum eſſe cognoſcimus, potentiorem eſse libidinem? Ego enim nullo pacto puto; Neq; enim eſſet ordinatiſsimum, vt impotentiora potentioribus imperarent. Quare neceſse arbitror eſse, vt plus poſsit mens, quàm cupiditas, eo ipſo, quo cupiditati rectè, iuſtèq; dominatur.* Cap. 10. Ex his Auguſtinus intentum deducit: Nam cum quis aggreſſorem occidit, non ratio, ſed cupiditas illi dominatur: *Quomodo poſsum arbitrari,* inquit, *carere iſtos libidine, qui pro ijs rebus digladiantur, quas poſsunt amittere inuiti, aut ſi non poſsunt, quid opus eſt pro his vſq; ad hominis necem progredi?* Neq; enim actum occidendi ratio, ſed cupiditas regit, cum ratio dictet, vitam non eſſe verum bonum hominum, quia illam *poſsunt amittere inuiti.* Quod enim, inquiunt, à natura inſitam eſſe ſui conſeruationem, ac proprij boni defenſionem, nihil iuvat; nam vita corporis non eſt proprium bonū hominis, ſed *hominis pars viliſsima.* Cap. 16. Benè quidem feræ naturali inſtinctu etiam cum aggreſſoris occiſione vitam tuentur, quia hæc vnicum ſummum bonum illis eſt, idq; cupiditate ſui conſeruandi faciunt, ne amittant eſſe. At ſi homo, vt ſe defendat, inuadentem perimit, cupiditate mouetur, qua & beluæ in eos motus impelluntur, exiſtimans tantum bonum vitam corporis, vt pro illa neceſſe putet *vſq; ad hominis necem progredi.* Cap. 5. Beluarum enim proprium eſt, *appetere voluptates corporis, & vitare moleſtias.* Cap. 8. Ergo tunc mouet homines ad occidendum cupiditas, qua *beſtijs meliores* non ſunt, neq; tunc *ratio irrationales animi motus regit.* Ibidem. Ergo homo non ordinatè agit, & per conſequens contra legem æternam agit, quæ vult, *omnia eſſe ordinatiſsima,* vt ibidem præmiſerat.

Dices. Non igitur citra vitium poterimus amare vitam corporis? Reſpondet S. Doctor cap. 15. nos poſſe amare vitam, ac reliqua bona corporis vtendo illis, non fruendo, quod egregiè ſic explicat: *Cum igitur eiſdem rebus alius malè, alius benè vtatur, & is quidem qui malè amore inhæreat, atq; implicetur, ſcilicet ſubditus eis rebus, quas ſibi ſubditas eſse oportebat, & ea bona ſibi conſtituens, quibus ordinandis, benèq; tractandis ipſe eſse vtiq; deberet bonum. Ille autem, qui rectè his vtitur, oſtendat quidem bona eſse, ſed non ſibi, non enim eum bonum, melioremve faciunt, ſed ab eo potius fiunt. Et ideo non eis amore conglutinetur, neq; velut membra ſui animi faciat, quod fit amando, ne cum reſecari cœperint, eum cruciatu, ac tabe fœdent, ſed eis totus ſuperferatur, & habere illa, ac regere, cum opus eſt paratus & amittere, aut non habere paratior.* Vnde qui occidit aggreſſorem non ſuperfertur totus, neq; regit bonum vitæ corporis, ſed ei amore conglutinatur, ac membrum ſui animi facit, dolens cum cruciatu eam ſibi reſecari, neq; paratior eſt illam non habere, ſed totis viribus colluctatur, vt habeat, putans eam ſuum bonum eſſe, pro quo conſeruando digladiatur, quæ tamen vita ad beatam vitam nihil facit, nam *beatè viuere, eſt veris, certiſq; bonis gaudere.* Cap. 13. inter quæ vita

corpo-

corporis non reponitur, tot varijs ſubinde affectionibus perturbata, quas eruditè congerit S. Doctor cap. 11.

Tandem Auguſtinus cap. 15. poſt longam diſputationem diſparitatem aſſignat, cur lex ciuilis Principum permittat occidi inuaſorem vitæ, honoris, vel diuitiarum, & id alia ex parte lex æterna vetet. Etenim lex ciuilis Reipublicæ temporalis *nihil aliud iubet, niſi vt hæc, quæ ad tempus noſtra dici poſſunt, quando eis homines cupiditate inhærent, eo iure poſſideant, quo pax, & ſocietas humana ſeruetur, quanta in his rebus ſeruari poteſt.* Poſtea: *Ergo & ad id, quod vult, torquet, ac retorquet miſerorum animos; quibus regendis accomodata eſt. Dum enim hæc amittere timent, tenent in his vtendis quemdam modum aptum vinculo ciuitatis, qualis ex huiuſcemodi hominibus conſtitui poteſt, non autem vlciſcitur peccatum, cum amantur iſta, ſed cum alijs per improbitatem auferuntur.* At vt conſequamur vltimum finem, lex æterna vetat amari illa, quæ non ſunt media ad illum obtinendum, vt quæ homines *poſſunt & volentes non adipiſci, & amittere inuiti.* Cap. 15. *Iubet igitur æterna lex auertere amorem à temporalibus, & eum mundatum conuertere ad æterna.* Ibidem. O dignam Auguſtino doctrinam! Lex ciuilis Principum non vlciſcitur peccatum, cum amatur vita corporis, ſed cum alijs per improbitatem auferturs & parum curat de illa noxia cupiditate, cum de internis nihil ſtatuat. At lex æterna hanc cupiditatem damnat, cum in homine dominatur, ac rationem regit, dum quis arbitratur, tantum bonum eſſe ſibi vitam corporis, vt vſq; ad necem hominis pro illa defendenda progrediatur, cum tamen illius bonum verum minimè ſit, neq; enim facit illum meliorem, quod proprium ſolum eſt bonorum animi, quæ nullus poteſt amittere inuitus, & ſi vult, habet. De qua re latè agit à cap. 12. Quis verò non videat, quo iure Auguſtinus datum inter vtramq; legem diſcrimen nuncuparit *ſublimia quædam petentem diſtinctionem?* Cap. 5. in fine.

Hoc quidem argumento motus in eam ſententiam iuit S. Pater, in qua tradenda, & confirmanda nec vnum è ſacris literis teſtimonium adhibuit, ſed quod cum Manichæis res erat, rationi tantùm innixus philoſophatus eſt. Quæ tamen noua nemini videri debent, eo enim in argumento Stoici, ac veteres plerique alij philoſophi ſumma cum laude verſati ſunt. Siquidem quo celebre illud apathiæ dogma perſuaderent, ac omne bonum hominis in mentis arce collocarent, nihil extra virtutem in bonis habendum eſſe pluribus argumentis contendebant. Hoc Seneca probauit luculento opere, quod hoc titulo exarauit: *Quòd in Sapientem, vitium non cadit iniuria.* Hoc Philo intendit ſuo illo opuſculo inſcripto: *Quòd omnis probus liber.* Idem adſtruxit Lactantius in tertio Inſtitutionum, ſed cæteris Patribus ſubtiliùs, atq; ornatiùs Ioannes Chryſoſtomus in Oratione, cui hunc titulum dedit: *Nemo læditur niſi à ſe ipſo.* Quam ſententiam alij diffuſis commentarijs poſtea illuſtrarunt. Itaq; noſter Auguſtinus in eo primo libro de libero arbitrio & ipſe Philoſophum agens, ſupra omnia corporea animum hominis ad veri ſui boni cognitionem euexit, ſuumq; rationi imperium prauæ cupiditatis motibus ſubactis aſſeruit. Sanè docuit nihili habenda eſſe qualiacunq; hæc bona temporalia, quæ miſeri mortales ad inſaniam vſq; mille votis expetunt, neq; enim illa ad ſummi boni aſſecutionem viam muniunt, ſed impediunt. Quæ ſi vera ſunt, culpandam dixit illius cupiditatem, qui pro bulla, ita enim ſapientes hominis vitam corpoream dixere,

xere, defendenda mucronem ſtringit, atq; humana cæde polluitur. Auguſtinus Anconitanus, qui hanc S. Doctoris ſententiam ex profeſſo defendit, alio ac planè diuerſo argumento illam confirmauit, nempe quia: Animam proximi plus teneor diligere, quàm corpus proprium, quod me inuito poſſum perdere. Planum eſt autem, quòd anima proximi perditur, ex quo idem in actu iniuſtæ inuaſionis per me occiditur; cui argumento cedit Cardinalis Lugo tomo 1. de iuſt. & iure diſp. 10. ſect. 6. num. 143. ſi reſtringatur ad hominem ebrium inuadentem, & ſe defendens putet probabiliter ſe eſſe in gratia, de qua re pluribus agit Toſtatus. Sed noſtrum eſt Auguſtinianam tantùm ſententiam explicare, quæ philoſophicæ rationi innititur.

Cæterùm licèt Auguſtinus iuxta ſubtilioris philoſophiæ principia negauerit, licitam eſſe inuaſoris occiſionem, numquid contra legem etiam Dei illam eſſe exiſtimauit? vt planè homo à graſſatore inuaſus, cum nulla ſit alia via, qua euadat, ſi inuaſorem occidat, homicidij reus cenſendus ſit, quod contra communem Theologorum ſententiam eſſe ita certum eſt, vt Salon cit. concl. 2. dicat: *Oppoſita ſententia eſt forſan temeraria tot textibus, & communi omnium ferè Doctorum placitis repugnans.* Ego quidem iudico S. Auguſtinum ex ſacris literis, quas cum ſcriberet librum primum de libero arbitrio, parum ſe calluiſſe teſtatur, poſtea oppoſitam ſententiam tradidiſſe. Hanc legem Hebræis Deus Exodi 22. dedit: *Si effringens fur domum, ſiue ſuffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percuſſor non erit reus ſanguinis; Quod ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ipſe morietur.* Ex quibus apertè deducitur, non eſſe contra legem Dei occidere inuaſorem, cum hoc Deus ipſe permiſerit, ac hominem occidentem negauerit reum eſſe homicidij. At S. Doctor tom. 4. q. 84. in Exodum diſparitatem aſſignat, cur nocturnus fur citra homicidium interfici poſſit, non verò diurnus, ita inquiens: *Intelligitur ergo tunc non pertinere ad homicidium, ſi fur nocturnus occiditur, ſi autem diurnus, pertinere, &c. Poterat quippe diſcerni, quòd ad furandum, non ad occidendum veniſſet, & ideo non deberet occidi. Hoc & in legibus antiquis ſæcularibus* (ff. ad leg. Aquil. leg. 4.) *quibus tamen iſta eſt antiquior, inuenitur, nempe occidi nocturnum furem quoquomodo, diurnum autem, ſi ſe cum telo defenderit, iam enim plus eſt, quàm fur.* Igitur ſi in dubio, an fur me velit occidere, poſſum iuxta legem diuinam ex Auguſtino citra peccatum homicidij illum occidere, potiori iure eundem licitè potero interficere, ſi certam mihi mortem ſtricto mucrone intentet. Neq; enim fas eſt dicere, Deum permiſiſſe peccatum, & veluti lata lege non improbaſſe. Etenim licèt lex illa data eſſet ad firmandam ciuilem Rempublicam Hebræorum, patuit tamen diuinam voluntatem permiſiſſe homicidium, vti permiſere mundani Legiſlatores, & ſicuti occidens inuaſorem non agit contra voluntatem Legiſlatoris ciuilis, ita neque contra Legiſlatoris Dei voluntatem agere dicendus eſt. Non eſt tamen neceſſe, vt dicamus, S. Doctorem priorem ſententiam retractaſſe, cum præcipuè abſcripto libro primo de libero arbitrio poſt triginta & ampliùs annos libros retractationum ſcribens illam priorem ſententiam non expungens, iterum approbaſſe cenſendus ſit. Itaq; vtrumq; dictum eſt componendum ex eiuſdem S. Patris effato lib. 1. de lib. arb. c. 5. vbi ait: *Poteſt ergo illi legi, quæ tuendorum ciuium cauſa vim hoſtilem eadem vi repelli iubet, ſine libidine obtemperari.* Auguſtinus vt hoſtis occiſio ſit licita, hoc tantùm vult, vt actio occidendi ab illa noxia

V. ep. ad Macedon.

cupiditate sequestretur; quare si quis se defendens id agat, non motus illa cupiditate, qua ad sui defensionem bruta etiam impelluntur, sed pacato rationis imperio, nempe ob bonum reipublicæ, vel familiæ, vel vt moriatur, cum maiori probabilitate salutis, quæ maximè Christiannm consideratio decet, vel quocumq; alio digniori fine procul ab illo cupiditatis irrationalis impulsu, aggressus citra culpam potest licitè inuasorem occidere. Quæ quidem consideratio, licèt illis in angustijs, non ita in promptu esse videatur, eadem probabilitate defenditur, qua S. Thomas intentionem occidendi hostis vel vt finem, vel vt medium distinxit ad hoc vt quis posset licitè inuasorem interimere, vt per se consideranti patebit.

Est alius etiam facilior modus Augustinianæ sententiæ exponendæ, si dicamus, Augustinum, quando occisionem aggressoris peccatum appellauit, intellexisse moralem defectum actionis, in quem incidit, qui relicto actu longè perfectiori, imperfectiorem eligit, vnde ex insipientia operari dicitur. At qui se permittit occidi, nec curat, cum possit, nece hostis vitam redimere, excellentiorem quovis infortunio animum habere se mostrat, haud in bonis reputans vitam, quam amittere paratus est, & non habere paratior, vnde summa laude commendandus venit, quo pacto Anaxarchus, Stilpo, alijq; veterum præconia demeruere. Secus verò agens exilis animi se esse ostendit, vt quem vilissimi boni possessio impleat, ac tanti vitam faciat, vt omnibus viribus pro illius conseruatione sibi dimicandum putet. Quare apud veram sapientiam stultè hic posterior agere iudicabitur, vilisq; animi pœnas luet, ingenti illo laudum cumulo priuatus, quæ vitæ corporis contemptori debentur. Accedit fortitudinem maiorem exeri ab eo, qui generosè mala patitur, quam ab eo, qui infert, vt post Aristotelem 3. Ethic. cap. 9. probat S. Thomas 2. 2. q. 123. art. 6. vnde ait S. Pater cit. cap. 13. *Quid fortitudo? Nonne est illa animæ affectio, qua omnia incommoda, & damna rerum non in nostra potestate constitutarum contemnimus?* Insuper certum est, excellentis charitatis actum illum futurum, quo quis mortem libens oppeteret potius, quam irruentem hostem interimens eiusdem perpetuæ damnationis causam esse; vt docet Aragon, Salon, Caietanus, alijq; ad q. 64. cit. S. Thomæ. Potest hæc explicatio colligi ex ijs, quæ idem in eo libro primo de libero scribit. Nam cum dixisset occisionem inuasoris nulla lege ciuili plecti, ait cap. 5. *Illæ verò culpæ alias pœnas aptas habent, à quibus sola mihi videtur posse liberare sapientia.* At non agit iuxta regulas sapientiæ, qui ob vilissimæ rei, quæ sit in homine, conseruationem ingenti se laude priuat, vnde secundùm easdem sapientiæ regulas defectuosè agit, quod est peccare. Sed plus aliquid velle fateor S. Doctorem, nam cap. illo 5. ait: *Quomodo enim apud eam*, prouidentiam diuinam, *sunt isti peccato liberi, qui pro ijs rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt? Videtur ergo mihi & legem istam, quæ populo regendo scribitur, rectè ista permittere, & per diuinam prouidentiam vindicari.* Quæ sanè verba inuasoris occisorem plusquam dicti defectus moralis citra peccatum in operando reum constituunt. Igitur sententia S. Doctoris ex subtilioris philosophiæ principijs deducta generosiori, suiq; æstimatore animo digna non nisi iniustè reprehendi potest, cum illam Hebræorum, Græcorum, ac Latinorum sapientissimi ante Augustinum defenderint, qui vitam inter contemptibilia bona reiecere, vnde nostri Patris assertum deriuat, vt ex ipso luculenter ostendimus.

§. XII.

§. XII.

S. Auguſtinus in libris Retractationum nihil abs ſe de diuina gratia aſſertum in libris contra Pelagianos ſcriptis expunxit.

HOs Auguſtino errores Adamus, ac Moraines obijciunt, ſed vano prorſus euentu; nam eo improbo labore non Hipponenſis Præſulis famam, vel authoritatem decurtarunt, ſed quàm maximè promouerunt. Quis autem initio cauſæ non fuiſſet veritus, ne Auguſtinus in ducentis, & ampliùs libris, quos edidit, in tot epiſtolis, quas publicauit, in innumeris concionibus, quas ad populum habuit, in tot commentarijs, ac quæſtionibus, quibus ſacras literas explicuit, à rigidioribus hiſce cenſoribus alicuius errati reus teneretur, cum vel bonum ipſum Homerum quandoque dormitare in adagijs ſit? Neque enim omnia dicta illi licuit perpendere; aliquoties etiam ſcripſit animo diſtracto, ac calamo ad alia properante. Adijce immenſam illam hæreſum ſyluam, cui exſcindendæ, ac comburendæ vnus & ſecurim, & facem Auguſtinus admouit. Nunc enim Manichæi: modò Arriani confutandi erant; nunc in Donatiſtas ſcribendum: ſtatim contra Pelagianos eundum: ſæpè ſimul omnes improbandi; neque hoc quidem commodè fieri poterat ob innumeras tum voce, tum per literas & petitas, & ſubinde datas conſultationes. Haud in nonum annum volumina premere illi licuit, ſed impolita, atque imperfecta emittere cogebatur, tantiſque temporis anguſtijs premebatur, vt nec dictatos libros ſemel relegere poſſet, vt ipſemet teſtatur in epiſtola ad Marcellinum. Quamobrem ſi quid veritati minùs conforme eidem excidiſſet, iure meritò excuſandus eſset. Illud verò maximè notandum venit, quòd Auguſtinus, cum vniuerſos à ſe elucubratos libros cenſoria grauitate recenſeret, ac ſæpè ſpongiam adhiberet, exarata aduerſus Pelagianos volumina recognoſcens, duo hæc tantum corrigenda dixit, nempè quòd lib. 5. con. Iulianum Medici cuiuſdam veluti certum nomen poſuiſset, quod tamen penitus ignotum poſtea animaduerterat, quòdue in libro de natura, & gratia librum quendam Sixto Pontifici adſcripſerit Pelagij fidem ſecutus, qui tamen à Sexto Philoſopho editus fuerat. Cæterùm nullum illis in libris contra Pelagianos aſsertum dogma recantauit, nullam non dicam ſententiam correxit, ſed neque vnum verbum veluti minùs aptum eraſit, ſed vniuerſa, ac ſingula ſenili authoritate approbauit, vt vel hinc diuina Gratia, quam triginta, & ampliùs libris contra Pelagianorum inſultus acerrimè propugnauit, dignam veluti tanto labore vicem rependens, ſcribenti adfuiſse credita ſit, quo procul à quolibet vel leuiſſimo errore volumina illa cedro digna perſcriberet. Et tamen hiſce in libris Recentes Ariſtarchi tot exceſsus, tot antilogias, tot errores ſe deprehendiſse iactant! Auguſtinus modeſtiſſimi vir ingenij ſuos hoſce cenſores ita monitos vult in fine libri de dono perſeuerantiæ: *Qui verò errare me exiſtimant, etiam, atque etiam, quæ ſunt dicta, conſiderent, ne fortaſsis ipſi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non ſolum doctior, verùm etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnoſco, & hoc per Eccleſiæ Doctores maximè expecto, ſi & in ipſorum manus venit, dignenturque noſſe, quod ſcribo.* Quæ verba cum legiſset ſummus Eccle-

ſiaſticorum annalium Scriptor, ac Vaticani Senatus immortale decus Cæſar Baronius in hæc Auguſtiniani ingenij præconia erupit: *Hæc ipſe digna quidem S. Auguſtini modeſtia, animique eius admirabili cum ſummiſsione verecundia, vt planè niſi aliunde, ex his ſaltem intelligere valeas, afflatum illo diuino ſpiritu illa ſcripsiſſe, cum non ſuper quempiam alium, quàm ſuper humilem, quietum, & trementem ſermonem Dei diuinum affore Numen, Deus per Prophetam fuerit conteſtatus.* At Eccleſiæ Doctores tantùm abeſt, vt vel vna litura S. Auguſtini de diuina gratia doctrinam emendarint, vt veluti è ſacratiori cortina datam eandem venerantes, contra Semipelagianos defenderint, ac Romana ipſa Eccleſia fidelibus ſequendam propoſuerit. Quod ſi Recentiores tot retrò ſæculorum approbatione repudiata, eos ſe *Eccleſiæ Doctores* dicant, quibus ſua ſcripta examinanda permiſit Auguſtinus, ſæculi huiuſce noſtri tantorum Hominum nutritoris felicitati adgratulandum erit, ſi Auguſtini tamen errores meliùs perſuadere poterunt, quàm hucuſque fecere. At meliorem ipſis mentem, meliorem in Auguſtinum meum animum à Superis precor, *vt prædicatio* SVMMI IN ECCLESIA VIRI, (Proſperi verba ſunt de antiquis Auguſtini calumniatoribus ad Rufinum ſcribentis) *etiam ab his, à quibus ad præſens reuellitur, adiuvetur.*

CAPVT V.

Recentiores XXXV. Doctorum teſtimonia, nempè Pontificum, Cardinalium, Epiſcoporum, aliorumque contra S. Auguſtinum producunt, quorum fides expenditur.

RECentiores nonnulli, ne S. Auguſtini auctoritatem alicubi deſerentes, bonorum omnium indignationem ſubirent, in id conſilij deſcenderunt, Scriptorum omnium ſchedas ſibi excutiendas eſſe, & ſi quid in illis minùs honorificè de Auguſtino aſſertum ſit, in publicum proferendum. Nam vbi eo in ſtadio aliorum veſtigijs ſe inhæſiſſe monſtrauerint, omnem facti inuidiam ſe declinaturos exiſtimarunt. Ioannes Adamus, ac Franciſcus Annatus id magno ſtudio, ac ingenti labore executi ſunt; ille 3. par. Caluini deſtructi cap. 7. p. 631. hic autem eo loci, vbi erga Auguſtinum debuerat eſſe reuerentior. Etenim Annatus, vt Ianſeniſtarum iactantiam, qui totum ſibi Auguſtinum vindicabant, compeſceret, ſatis iuſtum volumen procudit, quo Auguſtinum contra Ianſenium ſtare demonſtrare conatus, vnius Auguſtini verbis contra aduerſarium loquitur, & ſicuti venæ toti corpori inſperſæ ſunt, ita & illa toto eo opere oberrant, reſonantque. Quò verò Auguſtini ſe vindicem, ac propugnatorem oſtenderet, hunc titulum libro dedit; AVGVSTINVS A' BAIANIS VINDICATVS, Ianſeniſtas Baianos ignominiæ cauſa vocans, quòd Michaelis Baij proſcriptas à Sede Apoſtolica theſes defendere dicebantur. Qua fide id ſeptem prioribus libris præſtiterit, viderint illi, contra quos ibi decertat, à quorum cauſa procul ſum. Octauus eiuſdem voluminis liber totus contra Auguſtinum eſt, vt alterum ſanè, atque omnino oppoſitum priori titulum poſcere videatur. Siquidem poſtremo illo libro vniuerſa in S. Auguſtinum dicteria hinc inde magna induſtria, ac labore collecta producit. Auguſtinum Iudicem, Annate, appellas, ad eius tribunal cum Ianſe-

nianis litigas, illius ſententiæ ſtare te dicis, cum nil nobis de tua fide metuentibus, Auguſtinum non ſuſpectæ quidem fidei Iudicem pronuncias (hoc enim vtcunque tolerari poſſet) ſed ex Iudice reum facis, ac contra eundem triginta, & ampliùs teſtes producis, uociferans te nominare: *Præcipuos Eccleſiæ Principes, Paſtoreſque celeberrimos, & Doctores ſcientiſsimos ſenſuum Eccleſiaſticorum, minimèque ſuſpectos*. Lib. 8. initio: Et ne paucorum contra Auguſtinum ea conſpiratio cenſeatur, proteſtaris cap. 3. te aduocaſſe teſtes *ex Gallia, ex Italia, ex Hiſpania, ex Germania:* miror cur non etiam ex Iaponia. Cum Auguſtinum à Baianis vindicatum nobis oſtenſurum promittis, eundem miſerè laceratum exhibes. Sanè Magnum illum Ducem Hipponenſem ab hoſtibus tua virtute defenſum in capitolio triumphantem cernere ſperabamus: illi quidem lauream, tibi verò ciuicam coronam intexturi. Cum repentè ex defenſore hoſtis acerrimus, à Ianſenio in Auguſtinum aciem deflectis, ac innumeros tecum trahens eundem oppugnas. Scire vellem, quæ te ratio, Annate (ſi quæ in hiſce vlla eſſe poteſt) ad longiorem hanc, & acerbiorem cenſuram ſcribendam impulerit? Reſpondes cap. 4. pag. 877. *Hæc duxi proponenda, vt intelligamus, non nimis inuerecundos fore, ſi qui fortè non ita ſe faciles exhibeant in ijs omnibus admittendis, quæ videri cuipiam poſsint propoſita fuiſſe ab Auguſtino*. Addis pag. 874. *Quæ plerique non videntur ſatis aduertiſſe, dum Molinæ audaciam exaggerant, indicantis aliquid lucis defuiſſe Auguſtino in concilianda cum creata libertate diuinorum decretorum, & auxiliorum efficacia*. Ergone vt Molinæ *audaciam*, quam *exaggerant*, excuſares, Auguſtinus eximius ille Eccleſiæ Doctor tot errorum publicè coram Orbe Catholico ingenti teſtium turba conducta accuſandus fuerat? Et quidem Annatus nonnulla contra Auguſtinum teſtimonia producit; quibus nec ipſe integram fidem præſtare dicit. Hinc ſunt piæ illæ eiuſdem voces initio cap. 3. pag. 864. *Refero tantum, non probo*. Quæ repetit cap. 4. pag. 876. *Quæ quidem ego refero, ſed non probo*. Imò alicubi, dum peſſimè Auguſtino obloquentes producit, quaſi Sancti Doctoris vices dolens, hæc publicè initio cap. 3. conteſtatur: *Vellem & hoc, & alia quædam, quæ ſubiungam, mitiùs concepta*. Et pag. 876. cap. 4. dicteria Pighij in Auguſtinum recitans ait: *Omitto honoris cauſa, quod de Auguſtino ſubiungit*. Et pag. inſequenti: *Non referam, quæ dixit lib. 6. &c. quòd mihi videantur in S. Doctorem acerbiùs, quàm vellem, eſſe dicta*. Mirum hæc Annato in religionem veniſſe! Ego quidem huius Scriptoris voces ſurda aure pertranſire decreueram; quis enim adeo erga Superos irreligioſus eſſe poteſt, vt dicenti velle ſe contra Auguſtinum teſtimonium dicere, aures præbeat, ac non potius audax hominis conſilium execratus, procul abire eum iubeat? Ne tamen Auguſtinus qualiumcumque hominum teſtimonijs ſuccumbere videatur, libeat eadem repetere; etenim aduerſarij teſtimonia infirmare, vel reijcere, boni aduocati, & bonæ cauſæ; præſertim cum plurimos contra Auguſtinum teſtes producit, qui Auguſtiniani nominis ſtudioſiſſimi ſemper fuere. Initio autem eos teſtes nominat, quibus Iudices ipſi aſſurgant, Celeſtinum Papam, qui in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ non vniuerſam, vt putat, Auguſtini doctrinam approbauit, ſed certas tantùm quaſdam ſententias, de quibus nulla modò controuerſia eſt. Verùm pluribus hæc ſuo inferiùs loco cap. 8. nobis examinanda ſunt. Idem poſtea ſubnectit purpuratos Vaticani Senatus Patres, nempe Baronium, Sadoletum, Bonauen-

nauenturam, Caietanum, Perronium, & Valerium; de quibus ſigillatim iudicandum eſt.

§. I.

Baronij, ac Sadoleti teſtimonia expenſa. Ludouici Donij pro Sadoleto contra S. Auguſtinum dicta refelluntur.

IGitur Annatus lib. 8. cap. 2. ait Baronium poſtquàm tomo 5. ad annum 431. retulit illa verba Celeſtini in fine epiſtolæ ad Galliæ Epiſcopos *Profundiores autem &c.* dicere. *His, inquam, profitetur profundiores quæſtiones illas de prædeſtinatione Sanctorum nequaquam ab Apoſtolica Sede definitas, illaſq; tantùm eſſe ſtabilitas, quæ ad condemnationem errorum ſatis poſſe ſufficere viderentur.* Quibus recitatis addit Annatus: *Hic ergo quæro, quæ ſint illæ Auctorum quæſtiones de prædeſtinatione, quarum liberam affirmandi, aut negandi facultatem Celeſtinus facit interprete Baronio.* Hallucinatum puto hunc Recentiorem, qui ea de Baronio publicat, quæ ille nuſquam aſſeruit. Etenim eruditiſſimus Scriptor capita illa Celeſtini epiſtolæ annexa, nequaquam Celeſtino ipſi adſcripſit, ſed Proſperi eſſe dixit, ita enim ibi ait: *Putantur illa capita eſſe Proſperi, qui vt profiteri videtur, ea collegit ex decretis Romanorum Pontificum, ſimulq; Concilijs Africanis, vbi idem Auctor hæc habet in fine: Profundiores verò, difficilioreſq; partes &c.* Et tamen Annatus audet affirmare, Baronium ita Celeſtini verba interpretatum, cum eadem Proſpero attribuerit, imò nec citra dubium illius capitis hunc eſſe auctorem aſſerere auſus ſit, *putari* tantùm dixit. An verò Proſper, & Baronius quæſtionem illam de prædeſtinatione ad gloriam ſine meritorum præuiſione contra S. Auguſtinum reſolui poſſit citra reprehenſionem, affirmarint, ijdem nos doceant. S. Proſper ad dub. 10. Genuenſium ait: Auguſtinus *pia tamen, conſtantiq; doctrina abundanter probauit, prædicandam eſſe Eccleſiæ prædeſtinationem, in qua eſt gratiæ præparatio, & gratiam, in qua eſt prædeſtinationis effectus, & præſcientia Dei, qua ante ſæcula æterna, quibus eſſet collaturus ſua dona præſciuit, cuius prædicationis quiſquis eſt impugnator, apertiſſimus eſt Pelagianæ elationis adiutor.* Baronius verò tom. 6. ad annum 490. poſtquam dixit, omnes Patres aduerſus Fauſti ſcripta conſpiraſſe, hæc addit: *Cum igitur Fauſti ſententiæ vbiq; ab Eccleſia fuerit contradictum, videant quanto periculo quidam ex Recentioribus, dum in Nouatores inſurgunt, vt eos confutent, à S. Auguſtini de prædeſtinatione ſententia recedunt, cum alioqui arma non deſint, quibus aduerſarij profligentur.* Et tamen de ſententia S. Doctoris de prædeſtinatione ad gloriam hæc Annatus tradit: *Quamvis Auguſtinus in contrarium propendeat, permittenda tamen erit huius quæſtionis determinatio liberæ diſputantium electioni, quod cenſuit etiam Cardinalis Baronius.* Cap. 1. pag. 857. Si nobis nullus eſſet oculorum vſus, ac ea tantùm de Baronio crederemus, quæ de eodem Recentior ille publicat, Auguſtinus fortè cauſa caderet, ſed cum oppoſitum diſertè, clariſſimè, citra ambages Cardinalis pronunciet, appellanda eſt hic Annati fides, qui vel in primo teſte producendo apertiſsimè errat. Auguſtini ſalua res eſt, aduerſario initio cauſæ falſitatis conuicto. In limine impegit Annatus: infauſtum omen.

Alter teſtis Purpuratus producitur Iacobus Sadoletus, qui lib. 2. in epiſt.

ad Rom. interpretans illa Pauli *Quos præſciuit* &c. hæc ait referente Annato pag. 860. *Ex altera quoq; parte, & ſi ab ea ſtat Doctor maximus, idemq; grauiſsimus, & Sanctiſsimus vir*, Auguſtinus, *tamen durum admodum mihi videtur, quodque illabi non facilè queat ad ſenſus noſtros, ſi omnino à nobis nihil ſit, quod valeat ad obtinendam gratiam in pari conditione cunctorum, ita quoſdam eligi, vt cæteri in calamitate, & damno deſtituantur &c.* Verùm vbi in Baronij teſtimonio recitando falſum Annatum vidimus, hic ſi non inuidum, ſaltem negligentem liceat appellare, qui delatas à Sadoleto Auguſtino laudes decurtat, teſtis ipſius verbis haud fideliter repetitis. Hæc ſcribit Sadoletus: *Sed ex altera quoq; parte, & ſi ab ea ſtat* DOCTOR OMNIVM MAXIMVS, *idemq; grauiſsimus, & Sanctiſsimus vir &c.* Vides verbi illius OMNIVM energiam, qua Sadoletus cæteris Eccleſiæ Doctoribus Auguſtinum anteponit? At illud Annati calamo hæſit, quod ſanè caſu, non conſilio accidiſſe concederem, niſi aduerſarij in Auguſtinum animus in aliam me ſententiam traheret. Enimverò, ſi diceres, Suarium Doctorem maximum, eundemq; grauiſsimum, libenter id audiretur. At ſi adderes eſſe illum OMNIVM maximum, ac grauiſsimum, ingentem illi inuidiam conflares, quaſi Aquinate, Scoto, Alberto, cæteriſq; principibus Scholaſticis ſuperiorem faceres. Sed ad Sadoletum veniamus.

Hic Scriptor non ſolùm contra Auguſtinum, ſed & contra Annatum ipſum ſententiam dicit. Annatus cap. 1. & 2. tradit, homines prædeſtinari ſine meritis ad gratiam, *dicamuſque*, inquit pag. 860. *ante præuiſa merita homines ad gratiam prædeſtinari, poſt præuiſum autem bonum vſum gratiæ prædeſtinari ad gloriam &c.* At Sadoletus aliquid meriti ad obtinendam gratiam exigit, fatetur enim durum ſibi videri, *ſi omnino à nobis nihil ſit, quod valeat ad obtinendam* GRATIAM. Audin, *gratiam* dixit, non *gloriam*, quæ ſanè fuerat damnata Semipelagianorum opinio, in quàm Sadoletus minus cautè impegit. At quoniam Sadoletus poſt editum Annati librum elegantem aduocatum inuenit, Ludouicum Donium tom. 3. Hiſt. de Cardinalibus pag. 206. qui non modò Sadoletum defendit, verùm etiam num. CX. S. Auguſtinum arguit, quòd hic *dum toto ſpiritus, ac verborum ardore pro defenſione diuinæ gratiæ pugnat aduerſus Pelagianos liberum arbitrium cum iniuria diuinæ gratiæ extollentes, in alteram quaſi foueam delabi videtur, minùſque interdum tribuere, quàm par ſit, liberæ hominis voluntati.* Quam cenſuram ad verbum Donius exſcripſit ex Sixto Senenſi in præfat. lib. 5. Bibl. Sanctæ: imò ex Iuliano infenſiſſimo illo Auguſtini hoſte apud S. Doctorem lib. 2. de nupt. & concup. cap. 3. Quare vt huius teſtis ab Annato conducti, & à Donio defenſi, error aperiatur, eiuſdem ſententia de initijs fidei, ac reliquarum virtutum nobis monſtranda eſt. Nam ſi ea in opinione eundem ad Semipelagianos acceſſiſſe monſtrabimus, quis ſtatim non intelliget, nullius fidei eiuſdem teſtimonium haberi, quippe qui cum Auguſtini hoſtibus conſpirauit? Scripſit Iacobus Sadoletus commentarios in epiſtolam Pauli ad Romanos, vbi cum ab Auguſtini ſententia de prædeſtinatione recedere vellet, ad Semipelagianos miſerè declinauit. In illud Apoſtoli cap. 8. verſ. 29. *Quoniam quos prænouit, & prædefiniuit &c.* hæc ſcribit: [Sic illud addo, ne in eodem quidem facto « intelligi à nobis eius ſapientiam, ſi nulla cauſa, ac ratione diſcrimen faciente, « alios improbet, reijciatque ad interitum, alios ad ſalutem; & gratiam ſuam « recipiat, cum iſto agere modo, atque operari caſus potius, quam conſilij eſſe «

videatur.] Ita vult ex parte liberi arbitrij aliquid boni præcedere, vt gratia huic potius, quàm alteri donetur. Hæc planè Caſsianus ſentiebat, cuius de Deo verba ſunt Collat. 13. cap. 12. *Ne penitus dormienti, aut inerti otio diſſoluto ſua dona conferre videatur, occaſiones quodammodò quærens, quibus humanæ ſegnitiei torpore diſcuſſo non irrationalis munificentiæ ſuæ largitas videatur, dum eam ſub colore cuiuſdam deſiderij, ac laboris impartit.* Affirmat tamen ibidem Sadoletus hæc initia bonæ voluntatis, quæ nos per nos ipſos ponimus, eſſe bona quædam imperfecta, nam concedit virtutem ſecundùm ſui perfectionem ſine gratia haberi
« non poſſe. [Nihil enim, *inquit*, perfectum eſſe à nobis poteſt. Sed NOSTRA
« ſunt INITIA & cogitandi, & volendi. Atque ita noſtra, vt magnam quo-
« que partem in illis obtineat Deus. Ipſum enim neceſſariò propoſitum nobis
« habemus, cum ipſum volumus, & cogitamus, vt ſit ipſe priùs noſtrarum co-
« gitationum, voluntatumque inuitamentum, ad quem cum inclinauerimus,
« quod bonum propoſitum vocat Paulus, velle deinde, & operari ex illo bono
« propoſito PERFECTIVS à Deo nobis eſt, cum ipſius ope, & ſubſidio ad re-
« ctè agendum, conſtanterque volendum & fulciamur, & præmoueamur.] Hoc ipſum docebant Semipelagiani, qui initia, & boni tantùm imperfecti inchoationem viribus liberi arbitrij deputabant. Audiatur idem Caſsianus lib. 12. de inſtit. Mon. cap. 14. *Sed planè conſtantiſsimè non mea, ſed Seniorum ſententia definio,* PERFECTIONEM *quidem ſine his omnino capi non poſſe, his autem ſolis ſine gratia Dei poſſe eam à nemine conſummari. Vt enim dicimus conatus noſtros apprehendere eam per ſe ipſos ſine Dei adiutorio non poſſe, ita pronunciamus laborantibus tantùm, ac deſudantibus miſericordiam Dei, gratiamque conferri.* Quæ cap. 23. de dono perſ. S. Pater explodit. Idem Sadoletus in illa cap. 9. verſ. 22. *Si autem vo-
« lens Deus oſtendere iram &c.* ſcribit: [A nobis aliqua initia bonæ voluntatis, vt
« præparari ad miſericordiam apti ſimus, proficiſcuntur.] Non diſſentit à Caſſiano lib. 6. de inſtit. Mon. cap. 18. vbi ait: *Non omnibus vna gratia Spiritus S. tribuitur, ſed ad quam ſe vnuſquiſque ſtudio, vel induſtria ſua dignum aptumque pra-
« buerit.* Præterea Sadoletus in caput 9. memoratum hæc habet [Nam cum
« ſub ſeruitute peccati nati nos ſimus, neque noſtra ope ex illo, noſtriſque viri-
« bus emergere, atque eijcere noſmetipſos queamus, volumus quidem EX NO-
« BIS etiam, & adnitimur, verumtamen ad conſurgendum Dei ope indigemus,
« qui TENDENTES BRACHIA ad ſeſe, corpuſque agitantes, vt euoluantur,
« miſericordia ſua adiuvat, ignauos verò, & deſides, neque quicquam agentes,
« quamobrem debeant ſubleuari, in ipſo luto infixos, perditoſque relinquit.] In quibus egregiè concinit Fauſto Semipelagianorũ coryphæo lib. 1. de grat. & lib. arb. cap. 17. *Et ita ſe, inquit, duo iſta coniungunt, attrahentis virtus, & obedientis affectus, quomodò ſi æger aliquis aſſurgere conetur, & facultas animum non ſequatur, & propterea ſibi porrigi dexteram deprecatur.* Addit: *Aſsiſtenti, & vocanti Domino famulus* MANVM *fidei, quà attrahatur* EXTENDIT *&c.* At Sadoletus ne poſitis initijs bonæ voluntatis ex viribus naturæ præter Dei auxilium, ſtatuere videretur, gratiam perfectioris virtutis dari ex meritis, addit: [Sic no-
« ſtrum credere ſimplex illud, & inchoatum, quo ad obediendum Deo incipi-
« mus inclinari, non continuò mereri eſt, ſed tunc meremur, cum firmati in bo-
« na voluntate ab ipſo Deo &c.] Hoc pariter Semipelagiani tradebant, quorum princeps Collat. 13. cap. 13. ait: *Dum eam* gratiam *ſub colore cuiuſdam deſiderij,*

deriį, & laboris impartit, & nihilominus gratia Dei GRATVITA *perſeueret, dum exiguis quibuſdam, paruiſq; conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæſtimabili tribuit largitate.* Irriſit hoc ſubterfugium Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. cap. 2. *Quis autem*, inquit, *dicat eum, qui iam cœpit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri? Vnde fit, vt iam merenti cætera dicantur addi retributione diuina, ac per hoc Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari.* Vide eundem lib. 4. ad Bonifacium cap. 6. Ex his patet Sadoletum, dum imprudenter ab Auguſtini ſententia deflectit, Semipelagianis adhæſiſſe, qui initia quædam fidei, ac bonæ voluntatis in nobis ex nobis aſſerebant, quos Arauſicana Synodus II. hoc canone V. damnauit: *Si quis ſicut augmentum, ita etiam* INITIVM fidei, *ipſumque* CREDVLITATIS AFFECTVM, *quo in eum credimus, qui iuſtificat impium, & ad regenerationem baptiſmatis peruenimus non per gratiæ donum, id eſt per inſpirationem Spiritus S. corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, ſed* NATVRALITER *nobis ineſſe dicit, Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur &c.*

HIC verò nobis res erit cum Donio, qui num. 106. ſcribit: *Verùm quis tantum virum, tamque Orthodoxum Semipelagianiſmi laqueis irretitum credat, aut volentem, aut imprudentem?* Miror hunc Scriptorem adeo perfunctoriè epiſtolas ipſas Sadoleti legiſſe, vt non inde intellexerit, Sadoletum ob eam ſententiam de initijs virtutum, quam ſuis in Paulum commentarijs inſeruerat, à doctiſſimo, ac ſapientiſſimo Cardinale Gaſpare Contareno per literas reprehenſum fuiſſe. Hæc enim reſcribit Sadoletus lib. 9. epiſt. 9. Quod autem parcior fui in præueniente Dei gratia explicanda, quàm par eſſet, agnoſco eum errorē, cū tibi ita videatur. Rurſus tamen ibidem repetit. [Pelagianum eſſe non puto ſi in initijs aliquid retineamus, quod ſit noſtrum] Conqueſtus amicè fuerat Contarenus, quòd non ſatis pro dignitate de Auguſtini ſententia in eiſdem interpretationibus locutus fuerat, videbat enim Contarenus eam opinionem de initijs virtutum ex ſolis viribus arbitrij in Pelagij reliquijs ab Auguſtino ſolidiſſimè expugnatam fuiſſe. Illi verò in epiſtola 10. anno inſequenti data hæc Sadoletus repoſuit: [Cum ſcripſiſſem ad Paulum, me quadam in re leuiter à te diſſidere, iſque mihi dixerit, cupere te ſcire, vbi, & qua de re ſit diſſenſio. Primum tibi prædico, me in illa de libero arbitrio ſententia non omnino aſſentiri Auguſtino, qui libertatem noſtræ voluntatis PERSPICVÈ aufert: dumque Dei gloriam maximè complecti vult, videtur mihi illi derogare aliquid potius, quàm quod videatur, tribuere. Hæc ſi eſſemus vnà, libroſque in manibus haberemus, facilè me tibi probaturum confiderem.] Hæc ſi Annatus legiſſet, dubio procul inter nobiliora contra S. Doctorem teſtimonia recenſuiſſet. Sed nec Donius commentarios Sadoleti legit; nam ſi eoſdem vel leuiter inſpexiſſet, profectò intellexiſſet ſemet operam perdere, dum Sadoletum ab errore conatur vindicare, quaſi ille hoc tantùm voluerit, *vt in initijs ex ſpiritu gratiæ operantis factis, aliquid noſtrum reperiatur, quia anima, vel eius potentia influunt phyſicè in actus vitales ſupernaturales.* At Sadoletus duriùs loquitur, quàm vt eo pacto emolliri poſſit. Etenim loco ſuperiùs laudato Pauli Rom. 8. vt vniuerſam quæſtionem tolleret, ſeq; ob initia virtutum naturaliter poſita à quacunque erroris ſuſpicione liberaret, ſcribit quòd [cum Deus dupliciter cauſa bonarum rerum ſit, vel vt effector, & ipſe agens, vel vt finis, reſque deſiderata] priori

modo

modo ait, Deum mouere ad actus nobiliores, & perfectos virtutum fidei, amoris Dei, religionis &c. postea verò addit: [Verùm quà Deus finalis rerum causa est, & ad eum, vt ad summum bonum mentes nostræ mouentur, nostra hactenus voluntas, & cogitatio, & prima illa, atque inchoata actionum nostrarum consilia ex Deo quoque sunt.] Rationem assignat: [Non enim tunc vt mouens, & impellens author ipse est, & principium vniuersum nostræ voluntatis, sed vt appetitus, & desideratus: magnum quidem tum quoque momentum afferens ad inclinandum nos, atque alliciendum.] Non ergo primi illi boni motus in Deum ex Sadoleto fiunt *ex spiritu gratiæ operantis*, vt Donius dicebat; neque enim Deus tunc mouet, *vt effector, & ipse agens*, qua ratione semper mouet per spiritum gratiæ operantis: vnde sunt illa Arausicanæ Synodi can. 9. *Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur*. Neque Semipelagiani negabant ad initia illa bonorum operum Deum mouere in ratione finis, Deus enim erat obiectum apprehensum sub ratione veri, & boni, cui inchoatiuè credebant, quod desiderabant, quod petebant. Ideo verò damnati sunt, quia non satis est, Deum mouere tantùm vt obiectum, sed mouere debet tanquam agens ad hoc vt credamus, & velimus per infusionem S. Spiritus ex eodem Arausicano can. 6. & can. 5. vbi statuitur *initium fidei, ipsumque credulitatis affectum* fieri in nobis *per gratiæ donum, idest per inspirationem Spiritus Sancti*. Aliunde etiam Donius Sadoleti errorem intelligere poterat; dum idem hæc de Augustino scribit: *Libertatem nostræ voluntatis perspicuè aufert.* Sunt hæ putidæ Semipelagianorum tum veterum, tum recentiorum voces. De primis scribit S. Prosper ad Rufinum: *Scripta eius*, nempe Augustini, *quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant: dicentes, eum liberum arbitrium penitus submouere*. Easdem tibias contra Augustinum inflarunt Arminiani, noua Semipelagianorum progenies, quorum vnus Hugo Grotius lib. 17. Hist. Belgicæ ait: *Primus omnium Augustinus, ex quo ipsi cum Pelagio, & eum secutis certamen (nam ante aliter & ipse senserat) acer disputandi ita libertatis vocem relinquere, vt el decreta quædam Dei præponeret, quæ vim ipsam destruere viderentur*. Quis igitur posthac Sadoletum eo in errore cum Semipelagianis, incautè quidem, & inscienter, negabit conspirasse, dum illorum conuicia in Augustinum iactat? Donius num. CVIII. quod in calce literarum, vt putat, Celestini legitur, Profundiores verò &c. *magnoperè animaduertendum* dicit. Verùm & id, quod cap. 3. asseritur *magnoperè animaduertendum* illi fuerat, vbi de Semipelagianis contra Augustinum scribentibus, hæc recitantur: *Cum Pelagium, atque Celestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris* TANQVAM NECESSARIVM MODVM EXCESSERINT, OBLOQVVNTVR. Quæ quidem si *magnoperè animaduertisset*, haud equidem pronunciasset, quòd Augustinus *in alteram quasi foueam delabi videtur, minùsque interdum tribuere, quàm par sit, liberæ hominis voluntati*. Num. CX. Ex hucusque fusiùs probatis euidenter constat Iacobum Sadoletum cùm Semipelagianis contra Augustinum incautè sensisse, & reapse *in extremam, & remotissimam sententiam contentione disputandi, magis quàm considerata, & quieta ratione adductum* se contulisse, quæ verba ita ille meritò audire debet, vti iniustè eadem epistola 10. ad laudatum Contarenum contra S. Doctorem illemet vsurpauit. Interim Annatus videat, qualem contra Augustinum testem appellauerit, nempe Scriptorem, qui contra eundem cum

Semi-

Semipelagianis quod initia virtutum attinet, conspirauerit; & tamen promiserat initio statim libri octaui se in iudicium contra Augustinum conducturum testes *minimè suspectos*. Hactenus de Sadoleto, cuius quidem erratum libentiùs siluissem, sed Annati, & Donij ex Sadoleti verbis instituta contra S. Patrem accusatio inuito penitus, ac reluctanti hucusque dicta extorserunt.

§. II.

S. Bonauenturæ, & Caietani dicta examinantur.

Tertium testem opponit S. Bonauenturam in 2. sent. d. 33. q. 2. art. 3. dicentem: *Ad illud, quod primò obijcitur in contrarium de verbis Augustini, dicendum, quòd Augustinus in verbis illis non intendit dicere, quòd paruuli sensibiliter crucientur; sed intendit eorum pœnam manifestare quantum ad carentiam visionis Dei, & quantum etiam ad vilitatem loci, & hoc valdè abundanter exprimit, plus dicens, & minùs volens intelligi.* Verùm negotium nobis non facessit Bonauenturæ contra Augustinum testimonium, nam eo loci loquitur de libro de fide ad Petrum Diaconum cap. 27. vbi legimus, pueros decedentes sine baptismo *ignis æterni sempiterno supplicio puniendos*; qui liber est Fulgentij, non Augustini. Quare si communi illius sæculi opinione ductus Seraphicus Doctor Augustini illa verba esse putauit, cum alterius sint, eius testimonio non perstamus, non enim illius dictum apud Iudices quicquam ponderis habet, quo per deceptionem de quopiam aliquid affirmatur, quod non ab illo, sed ab altero assertum constat. Hinc Sancti Doctoris modestia elucet, qui Augustini sententiam, vt putabat, haud seueriori censura perstrinxit, sed leni interpretatione mitigauit. At Annatus graui supercilio eandem in sententiam tonat lib. 8. cap. 1. *Negamus crudelem consequentiam*. Rursus eo dicto, Augustinus *plus dixit minùs volens intelligi*, semel Bonauentura vsus est, & ea in sententia, quæ à latere contra Pelagianam hæresim tradita est. Verùm Annatus pag. 893. laudata S. Bonauenturæ moderatione abutitur ad mitigandas Augustini sententias in quæstione de efficacia diuinæ gratiæ, hæc enim scribit: *Et si quis instet, Augustinum alijs locis id exprimere, quis non videt, si hoc esset, nihil aliud sequuturum, quàm vt dicit S. Bonauentura, illis locis Augustinum plus dicere, ijs autem, quæ sunt a nobis allata, minus velle.* An verò illa in sententia de pœnis paruulorum fuerit Augustinus, nihil ad rem præsentem facit, nam de libro de fide ad Petrum locutus est Bonauentura, cuius verba, quàm parum aduersarios iuvent, abundè superiùs diximus cap. 3. §. 1.

Audiamus quartum Cardinalem Caietanum, qui sic loquitur 1. p. q. 70. art. 3. *Sustinent autem verba hanc glossam, quia quando contra Auerroem erat sermo, fas erat declinare in oppositum, vt Augustinus contra Pelagianos facit. Hoc est*, ait Annatus pag. 862. *excedere lineam necessariæ veritatis: vt sit nimia quædam seueritas, & iniqua vexatio, quæ medium illud, in quo veritas sedet, transgredi iubet, si præeat Augustinus.* At medium se tenere clamat Augustinus, atque hoc primus mortalium docuit lib. 4. con. duas epist. Pelag. cap. 3. ad Bonifacium Papam hæc scribens: *Ista nepharia, & damnabilia dogmata in hac tripartita diuisione quisquis mente catholica exhorret, illius quinque partitæ latebras, insidiasque deuitet, atque ita*

V *inter*

inter vtrunque ſit cautus, vt ſic declinet Manichæum, ne ſe inclinet in Pelagium, rurſuſque ita ſe ſeiungat à Pelagianis, ne ſe coniungat Manichæis, aut ſi in alterutris iam tenetur, nec ſic ſe à quibuslibet alteris ſeruet, vt in alteros irruat. Quis igitur Caietano in hoc credat, ac non potius Auguſtino coram Apoſtolica Sede hoc proteſtanti? Sed dices, impetu diſputationis Auguſtinum extra ſibimet ſtatutos à ſe limites excurrere, hoc eſt extra *lineam neceſſariæ veritatis*, vt loquitur teſtium conductor. Miror Annatum, qui capita epiſtolæ Celeſtini ad Gallos annexa, ipſius Celeſtini eſſe putat, imò, quæ eſt hominis diligentia, atque eruditio, ne dubitauit quidem, hanc crambem iterum recoxiſſe. Vetus iſta fuit calumnia à Semipelagianis Auguſtino oppoſita, vnde eoſdem falſarios obloquutores Pontifex reiecit, vt S. ſuperiori diximus, cuius ſanè verba, cum illi accuſationem repetant, pro defenſione nobis etiam repetenda ſunt, hæc enim ſcribit: *Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum ſenſibus ſeu prauitate, ſiue imperitia demorantur, piiſſimis diſputatoribus obuiare præſumunt, & cum Pelagium, atque Celeſtium anathematizare non dubitent, magiſtris tamen noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur.* Sed Annatus, qui ſolam appendicem epiſtolæ, *Profundiores verò &c.* ante oculos habuit, hæc in anteriori pagina legere non valuit, vel legere, ac negligere idem fuit; Igitur Auguſtinus, Celeſtino iudice, vel ſi negatis, ſaltem teſte, lineam neceſſariæ veritatis non exceſſit. Quis autem vnius Caietani teſtimonium S. Celeſtini Papæ conteſtationi præponendum ducat?

§. III.

Cardinales Perronius, Valerius, ac S. Carolus Borromæus minus rectè contra S. Auguſtinum adducti.

SEquitur quintus accerſitus ex Gallia Perronius & purpura, & erectis ex continuo cum hæreticis bello trophæis clariſſimus, cuius ſunt hæc verba, inquit Annatus: *Sat monui in quarta mearum obſeruationem nos admodum diſtinguere proprias S. Auguſtini opiniones, dum loquitur, vt priuatus Doctor, & eiuſdem narrationes, quibus loquitur, vt teſtis vſus communis Eccleſiæ, vel ea dicit, quæ Doctorum ætatis ſuæ communi conſenſui conformia ſunt; ab vnis ſiquidem argumentari nos tantùm probabiliter, ab aliis demonſtratiuè.* Benè ille quidem, ac dignè de Auguſtino ſenſit; quis enim priuatas Auguſtini ſententias in Sacræ v. g. paginæ explicatione intra fidei canones refert? At hic controuertitur, quid de Auguſtini auctoritate Perronius ſentiat in quæſtione de prædeſtinatione, & gratia. Nam de Auguſtini auctoritate *in iis, quæ ad diuinam circa homines prouidentiam ſpectant*, teſtimonia te producturum in ipſo titulo libri octaui ſpoponderas. Liceat mihi Auguſtini huc verba inflectere: *Ingredere*, Perroni, *ingredere, & conside cum fratribus tuis, à quibus nulla ratio, nulla tentatio te ſeparauit, opus eſt tua, & maximè tua ſententia.* Lib. 1. con. Iul. cap. 6. Arrige Annate aures, Perronius ſuum de Auguſtino teſtimonium profert: *Auguſtinus Maximus poſt Apoſtolos prædeſtinationis Doctor, imò OS, & LINGVA VETERIS ECCLESIÆ quantùm ad illam de gratia doctrinam.* Lib. 1. Reſp. ad Regem Angliæ cap. 12. *Quid te igitur*, addit Auguſtinus, *adiuuit quòd* Perronii, *tanquam tibi ſuffragaretur, teſtimo-*

teſtimonium, poſuiſti? Vis ſcire an ſuam de prædeſtinatione ſententiam docuerit Auguſtinus *ut priuatus Doctor*, an *ut teſtis uſus communis Eccleſiæ*? Audi ipſummet hæc dicentem lib. de dono perſeu. cap. 23. in fine: *Ac per hoc prædeſtinationis huius fidem, quæ contra nouos hæreticos noua ſollicitudine nunc defenditur, nunquam Eccleſia Chriſti non habuit.* Non igitur ea in re loquutus eſt Auguſtinus, vt priuatus Doctor, ſed vt tradit Perronius, *vt os, & lingua ueteris Eccleſiæ*. Quare quis non indignetur Annato, qui eos contra Auguſtinum teſtes nominat, qui S. Doctoris ſententias ad cœlum vſque laudibus efferunt?

Itane ſextum contra Auguſtinum teſtem dabit Verona noſtra Auguſtinum, vt ais, *recentiorem* Valerium Venetum Cardinalem? Hic lib. 3. Rhetor. Eccleſ. cap. 42. horum Clericos monet: *Beatis Auguſtini ſcripta Clerici cautè admodum legant. Ita enim acumine ingenij præſtitit, & de rebus difficilibus tam ſubtiliter diſputauit, ut non mediocri ingenio præditi uiri eius libros legentes in errores aliquando lapſi ſint.* Hoc egregium ſcholion affingit Annatus pag. 863. *Et hoc quid aliud eſt, quàm id ipſum, quod monentem audiuimus Bonauenturam, Auguſtinum plus dicere aliquando, & minùs uelle intelligi.* O' præclarum noſtri commentatoris commentum! Cardinalis Valerius nonnullos Auguſtinenſium librorum Lectores lapſos in errores ſcribit, quòd ſubtiliſſimum Auguſtini ſenſum minimè aſſecuti ſunt: Annatus ex Valerio inde lapſos dicit, quòd Auguſtinus diſputans plùs quandoq; verbis excurrit, quòd non eſt de difficilibus *tam ſubtiliter*, vt ait Valerius, ſed *tam incautè*, vt interpres contendit, diſputaſſe. O Superi mites animos! Magnus ille Patriæ meæ Antiſtes Auguſtiniani ingenij acumen, atque in diſputando ſubtilitatem, quam plerique licèt nobili ingenio præditi, aſſequi nequiuere, commendat: Annatus inde contra Auguſtinum exceſſuum accuſationem ſtruit, ac teſtem contra S. Doctorem illum ſe dare fingit, qui eſt eiuſdem Auguſtini eximius laudator. Eos ſanè, de quibus Valerius loquitur, in errores lapſos fuiſſe, Auguſtini-ne, an ipſorum, qui Auguſtinum non intellexerunt, culpa eſt? Quis autem neſciat, plurimos profundos quorumdam Sacræ paginæ verborum ſenſus non aſſequentes in hæreſes ruiſſe? Itane in Sacri eloquij Authorem Spiritum S. culpam deuoluemus, an non in ipſorum potiùs petulantiam, qui vltra ingenij vires ſeſe euehere conati ſunt? Hinc eruditè Facundus Hermianenſis Epiſcopus, qui pro tribus capitulis ſub Iuſtiniano ſcripſit in lib. con. Mocianum ait: *Quid autem*, inquit, *in hoc miremur, neque enim melius loqui potuit Auguſtinus, quàm Prophetæ, quàm Apoſtoli, & Euangeliſtæ, quorum mentibus ſimiliter malè intellectis, & incongruè adhibitis tam multi ſuos defendere conantur errores.*

Notat ibidem Annatus, S. Carolum Borromæum Valerium ad illud opus ſcribendum excitaſſe, idemque abſolutum approbaſſe, vnde vti Valerius, ita & S. Carolus contra Auguſtinum ſtare Annato viſus eſt: *Vt ideo*, inquit, *uideri poſſit, ac debeat unum hoc teſtimonium eſſe duorum uirtute, ac Sanctitate Eminentiſsimorum Cardinalium.* Ita contrarium S. Doctori S. Carolum facit, qui id ne ſomniauit quidem. At cum Valerius pro Auguſtino loquatur, ſuppar illi Borromæus addendus eſt. Sed age, ipſius S. Caroli de Auguſtino teſtimonium proferamus. Ille in epiſtola ad Ciuitatem Mediolanenſem ait: *Nemo eſt, qui ignoret, quantum utilitatis, & fructus attulerit Eccleſiæ Dei magnus illius Doctor Auguſtinus. Extinxit in Africa Manichæos, expulit Donatiſtas, in nihilum Pelagia-*

nos hæreticos redegit, Fortunatum Hæresiarcham confutauit, & vt vniuersa paucis complectar, omnia venena aduersus Orthodoxæ Religionis puritatem à Dæmone eructata, ſuſtulit. Hinc factum eſt, vt ex illius doctrina, & à Patribus eundem ſubſecutis, & a Synodis, à Theologis, ac Catholicis Academijs tot Eccleſiæ dogmata fulcimentum, & robur acceperint. Et hæc quidem fuit ſanctiſſimi Mediolanenſis Antiſtitis de D. Auguſtino ſententia.

§. IV.

Falli eos, qui S. Auguſtinum interdum iniquiorem libero arbitrio fuiſſe calumniantur.

POſt purpuratos teſtes ingentem aliorum Scriptorum cateruam contra S. Auguſtinum trahunt, quos ſigillatim repetere non vacat, eos verò ad certas veluti claſſes redigam, ſi qui plures in eandem de Auguſtino opinionem coierint. Et primo loco opponit Annatus libro 8. Adamus par. 3. Cal. deſtr. capit. 7. & Decampſius libro 3. hæreſ. Ianſ. diſp. 1. cap. 3. Genebrardum Aquenſem Antiſtitem in epiſt. præfixa oper. Origenis, Albertum Pighium lib. 3. de lib. arb. & Sixtum Senen. in præfat. lib. 5. Biblioth. dicentes Auguſtinum interdum libero arbitrio fuiſſe iniquiorem. Vetus ea quidem, ac rancida Pelagianorum, & Semipelagianorum calumnia eſt. Iulianus lib. 1. oper. imper. cap. 54. ſcribit contra Auguſtinum: *Liberum arbitrium in natura hominis perſeuerat, quod vt tu cum Manichæis negas, ita nos cum Apoſtolis, & omnibus Catholicis confitemur.* De Semipelagianis patet ex epiſtola Proſperi ad Rufinum, cuius verba data ſunt §. 1. Quanta autem veritate hanc à ſe calumniam Auguſtinus propulſauit, illos ſolùm neſcire arbitror, qui S. Doctoris libros nec à limite ſalutauerint. Totus liber de gratia, & libero arbitrio pro humana libertate decertat, initio ſtatim hæc ſcribit: *Quoniam ſunt quidam, qui ſic gratiam Dei defendunt, vt negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari exiſtiment liberum arbitrium, hinc aliquid ſcribere ad veſtram charitatem, Valentine frater, & cæteri, qui ſimul Deo ſeruitis, compellente mutua charitate curaui.*

Genebrardus ait: *Auguſtinus fuit iniquior interdum libero arbitrio.* Sixtus Senenſis pag. 875. teſtatur Sanctum Doctorem *minus interdum, tribuere, quàm par ſit, liberæ hominis voluntati.* Hi quidem INTERDVM libero arbitrio minùs æquum S. Doctorem fuiſſe affirmant. At Decampſius proximè nominatus de iiſdem ſcribit: *S. Auguſtinum* PERSAEPE *libero arbitrio minus æquum fuiſſe affirmant.* Neq; hic fideliter teſtium dicta exhibent. Imò nec Sixto Senenſi Auguſtinus indignaretur, qui apertè hæc habet lib. de grat. Chriſti cap. 47. *Sed quia iſta quæſtio, vbi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis, vt quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Cum verò Iulianus obieciſſet Auguſtino, dicere ipſum liberum arbitrium Dei gratiam commendando negari, reſpondet lib. 4. con. eundem cap. 8. *Non dixi negari arbitrium liberum, vel auferri, ſed dixi, vt putetur auferri.* Albertus Pighius ineptiſſimus S. Doctoris cenſor eſt, nam libro 3. de libero arbitrio hæc in S. Auguſtinum

num

num effutire non extimuit: *Libero arbitrio alicubi videtur iniquior, etiam parum illi, quàm potest, tribuit: eius facultatem vel extenuat, vel dissimulat, vel eludit, certè omnibus viribus deijcit.* Quis autem impudentis hominis testimonio credat, cum S. Hormisdas Papa in epistola ad Possessorem scribat: *De arbitrio tamen libero, & gratia Dei quid Romana, hoc est Catholica sequatur, & seruet Ecclesia, licèt in varijs libris B. Augustini, & maximè ad Prosperum, & Hilarium abundè possit cognosci &c.* Itaq; Augustini doctrina de libero arbitrio doctrina Ecclesiæ est. Non igitur iniquus est Augustinus libero arbitrio, non illud elidit, non extenuat, non suffocat; nam pessimum alioqui Ecclesia Magistrum sequeretur. Quis etiam non spernat ineptum Pighij consilium, quo monet ad veram de libero arbitrio doctrinam percipiendam, legendos esse potiùs libros S. Doctoris ad Catholicos datos, quàm reliquos contra Pelagianos scriptos. Stultè: quasi diuersa in alterutris via abierit. Irrisit hoc Massiliensium effugiũ, quo S. Doctoris libros vniuersos recipere recusabant, S. Prosper in fine libri cõtra Collatorem: *Maneat*, inquiens, *planè maneat ista conditio, vt horum librorum nouitas repudiata videatur, si in eadem causa eiusdem viri dissentit antiquitas, & vt inutile, aut incongruum iudicetur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans inuenitur.*

Porrò si quæramus, vndenam ijdem Scriptores moti sint, ad Augustinum tanta calumnia onerandum? Respondet Decampsius citatus, quòd Augustinus dixit, peccato Adæ *amissum, ac perditum liberum arbitrium.* Quod in Enchiridio cap. 30. his expressit: *Libero arbitrio malè vtens homo, & se perdidit, & ipsum.* At eadem ferula vapulabunt Synodi, ac Pontifices, qui ijsdem verbis Sanctissimi Magistri sensum definiere. S. Gelasius Papa in epistola ad Episcopos per Picenum ait: *Dicunt, quòd homo per liberum arbitrium, quod corrupit, fœdauit, ac* PERDIDIT, *bono suffragante natura beatus efficiatur.* Concilium etiam Arausicanum can. 13. hæc definit: *Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non potest reparari, quod* AMISSVM, *nisi à quo potuit dari, non potest reddi.* Quis enim neget Adamum amisisse potestatem benè, ac meritoriè operandi ob peccatum commissum? Sanè hæc est S. Innocentij definitio in epistola ad Patres Carthaginenses: *Liberum enim arbitrium*, inquit, *ille perpessus, dum suis inconsultiùs vtitur bonis, cadens in præuaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde exurgere posset inuenit, suaq; in æternum libertate deceptus huius ruina iacuisset oppreßus, nisi eum post Christi pro sua gratia releuasset aduentus.* Audiatur interim sui interpres Augustinus apud Apostolicam Sedem sua dicta exponens: *Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura perijsse non dicimus, sed ad peccandum valere in hominibus subditis Diabolo, ad benè autem, pieq; viuendum non ualere, nisi ipsa uoluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adiuta.* *Lib. 2. ad Bonif. c. 5. & Lib. 1. cap. 2.*

§. V.

Falli item eos, qui dicunt S. Augustinum contra Arium ad Sabellium, & contra Sabellium ad Arium declinasse.

DVos alios testes contra Augustinum vel nolentes trahit Annatus, Cornelium Mussum Episcopum Bituntinum pag. 865. & Magnum Theologum

gum Ioannem Scotum pag. 872. Ille quidem in cap. 5. epiſt. ad Rom. ait: *Non ergo uos moueat Auguſtinus uel tantillum. Hoc eſt enim illi peculiare, ut cum aliquem expugnat errorem, tanta uehementia illum exaggeret, ut alteri oppoſito cauſam præbere uideatur. Ita cum Arium inſectatur, uidetur fauere Sabellio, cum Sabellium Ario, cum Pelagium Manichæis, cum Manichæos Pelagio.* Iſte verò in 2. d. 33. q. 2. ad 1. ſcribit: *Et ita multùm ponderandum eſt, contra quos hæreticos ſancti ſunt loquuti, ſicut Auguſtinus contra Arium uidetur quaſi declinare ad Sabellium, & e conuerſo: ſimiliter uidetur contra Pelagium declinare ad Arium.* Rectè corrigit Annatus dicendum, fortè *Manichæum*. Hæc quidem illi.

At enim modeſtè loquitur Muſſus, ait enim Auguſtinum contra Arium diſputantem *uideri* Sabellio fauere, mitiùs Subtilis hoc ipſum expreſsit, addidit enim *quaſi uidetur*. Quod non ob ineptam Auguſtini methodum, ſed ob myſterij difficultatem, ac Lectorum quorundam minùs perſpicax ingenium dixere, quæ libenter, vti notauimus, concedit Auguſtinus, & tamen Annatus ait eadem pagina 872. *Quo factum ſit, quemadmodum antea ex alijs referebamus, vt Auguſtinus declinarit in oppoſitum*: cum tamen illi viſum fuiſſe, vel quaſi viſum fuiſſe declinare ſcribant. At quod Recentiores inde velint conuincere, S. Auguſtinum contra Arium diſputantem ad Sabellium declinaſse, patens calumnia eſt, numquam enim contra Arium diſputans, atq; vnitatem eſsentiæ adſtruens viſus eſt perſonas in vnum confundere, vt fauere Sabellio dicendus ſit. Auguſtini dictum vel vnum producant, & cauſam integram illis cedimus. Imò nullus mortalium adeo exactè mediam inter Arium, & Sabellium viam tenuit, vt Auguſtinus, qui media ipſius viæ linea inceſsit. Vnum, & alterum teſtimonium proferam, quo aduerſarij falſitatis penitus conuincantur.

S. Doctor tract. 37. in Ioannem ita Hipponenſes ſuos alloquebatur: *In errore Sabellianorum vnus eſt ſolus ipſe Pater, qui filius. In errore Arianorum, alius eſt quidem Pater, alius filius, ſed ipſe filius non ſolùm alius, ſed etiam aliud. Tu* IN MEDIO *quid? Excluſiſti Sabellianum, exclude & Arianum. Pater Pater eſt, Filius Filius eſt, alius, non aliud, quia* ego, & Pater, *inquit*, vnũ ſumus, *ſicut etiam heſterno die, quantùm potui commendaui. Cum audit*, ſumus, *abſcedat confuſus Sabellianus, cum audit*, vnum, *abſcedat cõfuſus Arianus. Gubernet Catholicus* INTER VTRVMQVE *fidei ſuæ nauigium, quoniam cauendum eſt in vtroque naufragium.* Quid eruditiùs, quid ſubtilius, quid verius dici potuit? Paſsim hoc Populo inculcabat, quò regia inter Sabellium, & Arium via procederet. Omnino audiendus eſt iterum Auguſtinus tractatu 71. in Ioannem vbi elegantiſsimè ita hæreticos confutat: *Contraria dicitis, ſed non eodem modo, ſicut eſt falſum contrarium vero, ſed ſicut ſunt inter ſe duo falſa contraria. Errando in diuerſa itis,* IN MEDIO *eſt via, quam relinquitis. Inter vos ipſos longiore interuallo ſeparati eſtis, quam ab ipſa via, cuius deſertores eſtis. Vos hinc, vos autem illinc huc venite, alteri ad alteros tranſire nolite, ſed hinc, atq; illinc ad nos veniendo, inuicem vos inuenite. Sabelliani agnoſcite, quem prætermittis; Ariani æquate, quem ſubditis, & in via vera nobiſcum ambulabitis: eſt enim quod inuicem ex uobis alteri ex alteris admoneri utiq; debeatis. Audi Sabelliane: Vſqueadeo non ipſe Pater, ſed alter eſt Filius, ut eum Arianus inæqualem aſſerat Patri. Audi Ariane: Vſqueadeo filius æqualis eſt Patri, ut Sabellianus eundem eſſe dicat & Patrem. Tu adde, quem tollis, tu adimple, quem minuis, & nobiſcum ambo conſiſtitis, quia nec tu tollis, nec tu minuis eum, qui & alter eſt à Patre, ut conuincas*

cas Sabellianum, & æqualis eſt Patri, vt conuincas Arianum. Vtriſque enim clamat: Ego, & Pater vnum ſumus. *Quod ait,* vnum, *audiant Ariani, quod ait,* ſumus, *audiant Sabelliani, & nec illi æqualem, nec illi alterum negando ſint vani.* Ita-ne, ſi ſuperis placet, qui non modò regia via ſemper inceſſit, ſed qui eandem poſteris non dicam digito monſtrauit, ſed pedibus fecit, extra orbitas excurriſſe, & ad extrema declinaſſe dicetur? Ego quidem priùs credam, reapſe Solis currum ductante Phaëtonte extra Eclypticam præcipitem actum, quàm illis Auguſtini exceſſibus præſtem fidem.

§. VI.

Expenduntur illorum teſtimonia, qui S. Auguſtinum nouitatis accuſant.

ISti quidem tres Præſules ſunt, quorum auctoritatem, ac doctrinam Annatus ſatis exaggerat: nempe Claudius Xaintes in lib. Atheiſ. Cal. tit. de prædeſtinatione, Ambroſius Catharinus in libello itidem de prædeſtinatione, Hieronymus Oſorius lib. 9. de Iuſtitia, qui S. Auguſtini doctrinam de prædeſtinatione, & reprobatione nouitatis accuſant, quaſi ſenſerit contra ſententiam omnium Patrum, qui eundem præceſſerunt. Vetus ſanè contra S. Auguſtinum Semipelagianorum cantilena eſt, vt ex literis Proſperi patet, cui S. Doctor hæc reponit lib. de prædeſt. SS. cap. 14. *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis orıretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari, quod procul dubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur.* Sed hac de re pluribus alibi dictum eſt. Sanè Clemens VIII. in diſputationibus de Auxilijs Molinæ ſententiam ad Auguſtiniani dogmatis de prædeſtinatione amuſſim exegit, & Fauſtus Reiorum Epiſcopus inde præcipuè reiectus eſt, quòd S. Doctoris de prædeſtinatione ſententiam impugnauit, quam Patres Auguſtinum ſubſecuti, Proſper, Fulgentius, Cæſarius, atque Africani Epiſcopi in Sardinia exules, itemque Monachi Scythæ, Rhemigius, Prudentius, alijque propugnarunt, quibus S. Thomas cum meliori Scholaſticorum parte conſenſit.

Illud tamen notandum venit, horum trium Epiſcoporum contra Auguſtinum teſtimonia Recentioribus ipſis non exactè probari. Moraines diſput. 9. num. 57. cum hæc parum honorifica de S. Doctore Claudij Xaintes verba recitaſſet: *Pro reſolutione fidei meæ, quam Eccleſiæ Catholicæ iudicio ſubmitto, cenſeo D. Auguſtinum nimio contra Pelagianos ardore incenſum nimis præcipitanter ſententiam, & conſenſum prædeceſſorum ſuorum contempſiſſe,* hanc ipſam cenſuram improbans ait: *Huc-vſque Epiſcopus Ebroicenſis, qui, vt opinor, & pace illius dictum volo, conſultiùs feciſſet, tantique Doctoris auctoritati conuenientiùs, ſi ſemper, & conſtanter quæcunque dixit Auguſtinus, in ſenſum illum commodum expoſuiſſet, & non tantam in opinando inconſtantiam ei tribuiſſet.* Dixerat enim Sanctesius Auguſtinum varium ea in ſententia fuiſſe. Ambroſius Catharinus in libro de præſcientia, & prædeſtinatione adeo aduerſus S. Auguſtinum procax eſt, vt bilem mouerit vel ipſi Vaſquio, vnde his Catharinum increpat 1. p. diſp. 90. num. 11. *Contra Auguſtinum parùm modeſtè loquitur Catharinus, & in illius ſententiam ſuo modo explica-*

tam

Iam maledictis procaciter fertur &c. At in hoc turpiſsimè certè Catharinus lapſus eſt, tum quòd non intelligens mentem Auguſtini, ipſum impudenter impugnat, & reprobat, tum quòd ipſe Auguſtinus contra Maſsilienſes, & alios à Celeſtino Primo in epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ honorificè defenditur. Et ibi recitato Celeſtini elogio addit, *hoc Celeſtini teſtimonium ſufficere, vt os ipſi Catharino obſtrueretur.* Accedant ex Hiſpania duo Dominicanæ familiæ nobiliſſimi Doctores, qui hominis in Auguſtino impugnando licentiam caſtigant. Dominicus Soto in cap. 9. epiſt. ad Roman. *Non potuit*, inquit de Catharino, *hic Reuerendus Pater citra temeritatis notam non ſolùm Auguſtinum, verùm Sanctos omnes noua, inauditaque ſua commentatione contemnere.* Et Bannez 1. p. q. 23. art. 7. propè initium de Catharino ita loquitur: *Edidit tres libellos de prædeſtinatione, in quibus nihil eſt eruditionis, ſed plurimùm erroris.* Quis verò quantuſue fuerit iſte S. Auguſtini reprehenſor, & vnde emerſerit, tradit Soto in apologia de certitudine gratiæ initio his ipſum Catharinum alloquens: *Iam ætate prouectus ex Iuriſconſulto* (trigeſimum ætatis annum natus Florentiæ Dominicanæ familiæ nomen dedit) *Theologus derepentè prodijſti, ſimul & audire cœpiſti in ſcholis, & contra egregios ſcholarum Doctores ſcribere.* Tantæ authoritatis apud ſuos habet Catharinus. Cæterùm non poſſum non indignari Annato, hanc gloſſam pag. 866. Catharini teſtimonio appendenti: *Ambroſij Catharini iudicium eſſet meritò ſuſpectum, ſi quam profitetur interdum in Auguſtino deſerendo libertatem vſurparet ſolus. Sed tanta cæterorum Doctorum conſpiratio ſatis oſtendit, Catharinum in ea re, non vt Catharinum, qui ſuo ſæpè ingenio nimiùm indulſit, ſed vt Eccleſiæ Catholicæ Archiepiſcopum, & Doctorem id ſenſiſſe &c.* Erras, Annate, erras. Catharinus libros illos de prædeſtinatione ſcripſit antequam eſſet Antiſtes, nam editi ſunt Pariſijs anno 1541. Ille verò Minorenſis Epiſcopus in Picentinis dictus eſt anno 1546. die 27. Auguſti ex tomo 7. Italiæ Sacræ Vghelli, Archiepiſcopus verò Compſæ anno 1552. die 3. Iunij. Non itaque locutus eſt, vt Archiepiſcopus Eccleſiæ Catholicæ, ſed teſte Soto vti nuperus *ex Iuriſconſulto Theologus* in ijs libris, in quibus, aſſertore Banneſio, *nihil eſt eruditionis, ſed plurimùm erroris.* Hinc factum eſt, vt Catharinus Iuris peritus in illis libris ſæpe laudarit Codices, & Digeſta, vt ſuas de prædeſtinatione opiniones Theologis perſuaderet.

Reſtat Oſorius, de quo hæc habet Gabriel Vaſquez 1. p. diſp. 89. cap. 8. num. 62. *Alterum, in quo hi Auctores* nempe Catharinus, Camerarius, Oſorius, *fuerunt decepti, eſt, quòd putarunt Græcos Patres Auguſtino contraria docuiſſe, quaſi aſſereret Auguſtinus, homines ad gloriam ſine meritis electos fuiſſe &c.* Itaque Vaſquio teſte, Oſorius deceptus eſt. Annatus libro primo ſui Auguſtini à cap. 2. vſq; ad nonum fuſiùs conatur probare, Auguſtinum non ſenſiſſe contra antiquos Patres, & præcipuè cap. 6. vbi Fauſtum contra Auguſtinum loquentem inducit. Qua ergo ratione Auguſtinum illis teſtimonijs oppugnat? Quòd ſi dicat recitare ſe, quid illi ſenſerint, non quid illis ſentiendum fuerat de Auguſtino, hoc nobis ſat eſt, haud plenè eos teſtes Recentioribus probatos eſſe, quorum ipſis fatentibus, primus *minùs conſultè locutus*, alter *impudens, parùm modeſtus, & procax; imò nec mentem Auguſtini intelligens.* Poſtremus denique *deceptus* dicitur. Annate, hos contra Auguſtinum teſtes? Sed alios modò audiamus.

§. VII.

Teſtimonia Driedonis, Taperi, Medinæ, & Vallosilli contra S. Auguſtinum producta falſata eſſe, nec fideliter recenſita.

ANnatus quaſi lippis, imò cæcis ſcriberet, auſus eſt eos contra S. Auguſtinum teſtes aduocare, qui vel maximè S. Doctoris auctoritatem tuentur, quod ſanè niſi varijs technis vſus præſtare potuit. Etenim eos citat, qui apertis verbis citra vllam contrariam interpretationem non modò Auguſtinianos ſe probant, ſed Auguſtinianiſſimos; nouis enim verbis inſolitæ Recentiorum aſſertiones caſtigandæ ſunt. Quò verò fidem teſtibus paret, aliqua eorum verba diſſimulat, alia detruncat, alia mutat, graui contra tot Doctores iniuria.

In primis appellat Driedonem, teſtatus pag. 878. hæc ſcripſiſſe: *Neque ſentire contra diuinam gratiam, neque ſi fallatur, pernicioſè falli eum, qui quamuis Auguſtinus aliter ſentiat, generalem agnoſcit erga omnes homines, cum primum ad vſum rationis perueniunt, bonitatem, vt eos iuvet peculiaribus auxilijs.* Driedo eò loci, nempe in lib. de capt. & redempt. gen. hum. cap. 2. tract. 4. memb. 2. par. 8. immediatè ante illa verba ab aduerſario adducta hæc tradit: *Quamuis* TVTIOR *viuat quiſquis cum venerabili Patre Auguſtino non per auxilia ſufficientia ex æquo omnibus adultis propoſita, ſed per diuinam miſericordiam, & iuſtitiam à curioſis hominum quæſtionibus ſe abſoluit, humiliatus ſub potenti manu Dei.* Deinde quam ibi inſinuat de auxilijs communibus ſententiam locum in paruulis non habere oſtendit, quo inſolubili argumento S. Auguſtinus illam ſemper impugnauerat. At qui ſecus ſentiat, *non falli*, inquit, *pernicioſè, ſi fallitur; nec contra diuinam gratiam ſentire.* Nam contra iuſtitiam potius ſentit, quàm contra gratiam, nec pernicioſè, ſed tolerabiliter fallitur. Tu verò, Annate, vt Auguſtini in fine lib. 6. con. Iulianum verba, velis nolis, tibi ingeram, *miſerabiliter falleris, vel etiam deteſtabiliter falleris,* quando Driedonem contra Auguſtinum teſtimonium dicere tibi fingis, qui TVTIOREM S. Doctoris ſententiam conteſtatur.

Rurſus adducit eundem Driedonem lib. 1. de lib. arb. cap. 2. par. 5. vbi ait: *Ex Scripturis Sacris ab Auguſtino adductis ſuper hac re non expreſsè, & efficaciter concludi poteſt, infantes ſine baptiſmo decedentes ſupplicio æterni ignis eſſe cruciandos.* Additque Annatus nobile ſcholion: *En vt inefficaces fatetur adductas ab Auguſtino ex Scriptura Sacra probationes, vtque optioni ſtudioſorum permittit, vt illum, aut ſequantur, aut deſerant.* Intelligit Driedo teſtimonia ſcripturæ ab Auguſtino allata non efficaciter, hoc eſt, haud demonſtratiuè probare pœnam ſenſus puerorum in inferis; nam immediatè hæc de vtraque ſententia præmiſerat: *Cum neutra videatur efficaciter ex Scriptura Sacra demonſtrabilis.* Neque hanc ſententiam demonſtratiuè probatam nos contendimus; aliàs nullus poſſet oppoſitum tueri. Neque optionem facit, vt Auguſtinum vel ſequamur, vel deſeramus. Nam Auguſtino etiam illa in opinione nobis inhærendum eſſe exemplo docuit, hæc adſtruens: *Vt ergo, quod nobis* PROBABILIVS, *ſcripturiſque ſacris magis conſonum videtur, afferamus, arbitramur huiuſcemodi paruulos ſenſibili*

quadam moleſtia, ſeu afflictione ab igne, & in igne torqueri. Audis, Annate, eam ſententiam, quam tu pag. 858. tanquam *crudelem* deteſtaris, à Driedone adſtrui probabiliorem, ac Sacræ paginæ magis conſonam? Auguſtino igitur militat doctiſſimus ille vir, neq; vlla arte in Recentiorum caſtra abduci poteſt, ſed inane tantùm illius nomen fingi ad decipiendos incautos.

Driedoni Magiſtro ſupparem ſubmittunt Ruardum Taperum ex eadem Louanienſium Academia Doctorem, quem hæc contra Auguſtinum ſcribere tradit Annatus pag. 879. *Alia tamen opinio magis conſentanea eſt Auguſtino, quòd non omnibus Deus concedit tale auxilium &c.* Et deinde: *Harum tamen opinionum prior videtur magis commendare diuinam bonitatem &c.* At eſt, quòd de Annato conqueramur, quippe qui verba Taperi plurimum Auguſtinianæ ſententiæ fauentia omiſerit; nam ita ſcribit Taperus ad art. 7. pag. 222. *Alia tamen opinio magis eſt conſentanea Auguſtino,* ET PATRVM CONCILIIS, *quòd non omnibus Deus concedit tale auxilium.* Pupugere Recentioris mentem duo illa verba, quis enim inde non videat, quantum ponderis Auguſtinianæ ſententiæ, teſte Tapero, accedat? Illa igitur conſultò omiſit. Quare iure cum Auguſtino lib. 4. con. Iul. cap. 8. hic liceat exclamare: *Vt appareat de re tanta, quibus abs te fraudibus diſputetur.* Addit Annatus, ſignificare Taperum, eandem ſententiam eſſe Adriani VI. 4. Sent. q. 1. de pœnitentia. Hinc inſultat pag. 886. *Adrianus quoque Sextus iuxta id, quod retulimus antea ex Ruardo Tapero, iungendus erit.* Sed profectò nullas nobis præſtigias facies; Quid ſcripſit Adrianus citatus in ſol. 3. dubij 5. *Ex his reſpondeo ad quæſitum modò proferimus: Eam miſericordiã, ait, vt probabiliter teneo, viatoribus exhibet Deus, qua ſufficienter eis aſſiſtit, & ſuam gratiam effert, qua pro extremo ſaltem virium laborando, poſſent peccati indulgentiam promereri, vt in hoc differentia ſit viatorum ab ijs, qui tranſierunt terminum. Si tamen contrarium faciat, id eſt, ſi non dat eis indulgentiam peccatorum laborando pro viribus, quod apud Doctores dubium, & incertum eſt, nequaquam iniuſtitiæ argui poſſet.* Vides primò dicere, ſe probabiliter hoc tenere. Vides 2. Adriano teſte dubium, & incertum eſſe illud principium: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam,* quod Recentiores putant eſſe certiſsimum. Vides 3. Deum haud reprehendi poſſe, ſi laborantibus pro viribus adhuc denegaret gratiam. Quæ Adriani dicta cum illorum Theologia non conueniunt. Ibidem verò ait: *In omnibus his exclamandum eſt cum Auguſtino: O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & ſcientiæ Dei.* Cum tamen Recentiores hanc S. Auguſtini exclamationem non modò non imitentur, ſed irrideant, quod ex Ioanne Adamo ſuperiùs fuit manifeſtum.

Accedit tertio loco Bartholomæus Medina magnus Dominicani inſtituti Theologus, eius verba ſic recitat Annatus pag. 875. *Sine dubio ſententia eſt Auguſtini, quòd homo in pura natura habet naturalem virtutem operandi, quam non habet in lapſa. Non placet tamen Doctoribus.* O integræ fidei exſcriptorem! Medina eò loci adducta ſententia nonnullorum aſſerentium diuerſam eſſe virtutem operandi hominis ſtantis, & lapſi ait: *Quæ ſine dubio videtur eſſe D. Auguſtini ſententia.* Quæ ita recitat Annatus: *Sine dubio ſententia eſt Auguſtini.* Falleris, ò bone Vir, non ita ſcribit Medina: *Videri* ait, non verò *eſſe* reapſe illam Auguſtini ſententiam; tu verò illud verbum *videri* abradis, quo ex Medinæ vocibus Auguſtino acriùs inſultes. Sed nec ait: *Non placet tamen Doctoribus* relege, & videbis ita ſcribi: *Non placet tamen viris* DOCTIORIBVS, quibus eam aliqui-

bus,

bus, ſed fortè minùs; vt ille quidem putabat, doctis ſententiam placere ſignificat, eos autem tacito nomine paulò ante indicauerat. Sed alia rurſus audienda eſt obiectio. Etenim recenſita Medinæ ſententia exclamat Recentior ille pag. 876. *Atq; hac ratione hic Auctor indubitatam Auguſtini doctrinam hoc in puncto & Doctoribus contrariam eſſe fatetur, &* SIBI *ſine vllo fidei violatæ, vel ſpretæ antiquitatis ſcrupulo.* Bellè hæc ſibi Annatus fingit. Medina ſua ipſius ſententia recitata apertè proteſtatur ſe non habere aduerſarium Auguſtinum. Hæc ſunt eius verba: *Neq; D. Auguſtinus huic noſtræ ſententiæ vllo modo aduerſatur.* Et audes coram iudicibus, affirmare Medinam fateri, *ſibi eſſe contrariam Auguſtini doctrinam?* Egregiè Auguſtinus contra Iulianum lib. 4. cap. 8. *Quis non expectet,* inquit, *ſapientiam diſſerentis, qui fidem cognouerit mentientis.*

Eadem fide, animoq; Annatus pag. 870. ad tribunal contra Auguſtinum Ferdinandum Valloſillum vel nolentem trahit, qui *multis locis*, inquit, *ſatis indicat liberam eſſe ab Auguſtino interdum diſcedendi copiam.* Dein plura Valloſilli teſtimonia producit, in quibus tamen hic adeo conſtanter cum Auguſtino ſtare ſe profitetur, vt mecum ſanè illa reputans, in eam opinionem abeam, alienis illa oculis Annatum lectitaſſe: pudet enim, ac piget de viro tanti inter Recentiores nominis adeo palmares hallucinationes (non enim impoſturas dicam) ſuſpicari. Verùm eadem obiecta excutiamus. *Multis locis*, ait, *ſatis indicat liberam eſſe ab Auguſtino interdum diſcedendi copiam, vt quæſito 13. in 2. Tomum Chryſoſtomi, dum quærit cauſam prædeſtinationis, & reprobationis.* At cur Valloſilli verba contra Auguſtinum non producis; quod cæterorum teſtimonia referens præſtitiſti? Sanè quia nulla ſunt; debui dicere, contraria ſunt. Etenim adeo mordicùs Auguſtinianæ ſententiæ de gratuita prædeſtinatione adhæret, vt ibidem dicat: *Opinio contraria non eſt probabilis, licèt non hæretica, & nullus eam deberet aſſerere in ſcholis, neq; alibi.* Et hunc dicis in diſputatione de prædeſtinatione facere *liberam ab Auguſtino diſcedendi copiam?* Rurſus ibidem, nempè quæſito 13. Chryſoſtomi teſtimonijs explicatis addit: *Auguſtinus Patrono non indiget, nam cum priùs huic dogmati conſtanter adhæſiſſet, rè tamen diligentiùs perſpecta, opinionem locis innumeris retractauit.* Nempè Deum homines prædeſtinare ex præuiſis meritis fidei naturalis. Addit aduerſarius: *Et quæſito 18. in 3. Tom. S. Auguſtini, vbi diſputat, an poſſint aliæ virtutes eſſe ſine fide, & ſic loquitur &c. Non enim S. Thomas conſentit cum Gregorio Ariminenſi, neq; cum B. Auguſtino, quòd omnes actus infidelium ſint peccata.* Reſpondemus Valloſillum hæc dixiſſe ex aliorum ſententia calamo ad alia properante; nam quæſito 22. in D. Ambroſium, vbi ex profeſſo quæſtionem illam agitat, & ad quam ſe refert tom. 7. Aug. quæſ. 18. & 19. & tom. 8. quæſ. 3. & alibi, apertè S. *ad argumenta Gregorij* in reſponſione ad 4. tradit, S. Auguſtinum non idem ſenſiſſe cum Gregorio Ariminenſi de operibus infidelium. Et in tom. 3. quæſ. 18. ſcribit, de virtutibus infidelium S. Auguſtinum *ſenſiſſe cum S. Thoma.* Et tom. 8. quæſ. 3. ait de eodem S. Doctore quærens, an omnia infidelium opera ſint peccata: *Et ita in re conuenit cum communi ſenſu Eccleſiæ, & cum doctrina Doctorum Scholaſticorum.* Et hæc eſt Valloſilli de Auguſtino ſententia.

Pergit Annatus: *Et quæſito 25. in 3. tom. Auguſtini, vbi concludit timorem ſeruilem tum bonum, tum meritorium eſſe, quamuis Auguſtinus videatur illi aliud ſenſiſſe, in quo fortè Valloſillus deceptus eſt.* Sed appello oculos Lectorum, nihil enim ibi

ait de Auguſtino, vt fingit Annatus; in fine tamen quæſiti eiuſdem S. Doctoris dictum interpretatur, nec vſpiam ſcribit, ſibi videri, Auguſtinum aſſeruiſſe, timorem ſeruilem non eſſe bonum. Vnde non ſolùm ille Recentior in S. Auguſtinum iniurioſus eſt, verùm etiam in ipſum Valloſillum, quem *deceptum* dicit, ea de Auguſtino pronunciando, quæ ne ſomniauit quidem. Addit quartò. *Et quæſito 10. in 10. Tom. vbi dicit Auguſtini ſententiam de cauſa reprobationis diſpliciuiſſe pleriſq; veterum Patrum*. Benè: at ſtatim quinam fuerint illi Patres ſignificat, nempe *Maſſilienſes, & Fauſtus Reienſis*. Hæc tamen ſiluit Annatus, videbat enim illos Patres eſſe Semipelagianorum Magiſtros, Hoc eſt, nullius prorſus auctoritatis. Porrò ibidem Valloſillus confutat Catharinum S. Auguſtini ſententiam reprehendentem, & concludit: *Non ergo eſt, cur Catherinus in proloquio ſui libelli diceret, ſe punctum prædeſtinationis vera ratione attigiſſe, quæ Auguſtinum, ac cæteros antea Patres celata ſemper fuiſſet*. Tandem ſic concludit: *Et quæſito 30. in 4. tom. vbi reſponſionem ad oppoſitam ſibi authoritatem Auguſtini in ea quæſtione, num liceat vxori de conſenſu mariti fornicari, ſic exorditur: Pro B. Auguſtino reſpondemus, quòd quid ſecundum veritatem tenendum ſit, definiuimus*. Ita truncatum teſtimonium Valloſilli refert Annatus, vt putetur parui habita Auguſtini auctoritas, nam ille Scriptor ſtatim addit: *Et ipſe tantùm propoſuit quæſtionem, an in caſu vxor poſſit licitè fornicari, accedente conſenſu viri, in quo ſenſu Doctores ſcholaſtici quæſtionem non diſputant*. Poſtea aliam explicationem annectit: *Secundò dicimus B. Auguſtinum caſum non definiſſe, quod ex verbis eius conſtat, poſtquàm enim caſum propoſuit, concluſit ſic aſſerens:* Nihil hic in alteram partem diſputo, liceat cuique exiſtimare quod velit &c. *Ex qua litera conſtat, quòd cum dicat, liceat cuique exiſtimare, quod velit, quòd definitè nihil aſſeruit, ſed opinioni, & iudicio aliorum exiſtimandum reliquit*. Hæc doctiſſimus ille Epiſcopus, qui ſumma diligentia, atq; ingenti labore quæcunq; dubia in vniuerſis S. Auguſtini voluminibus occurrere poterant, explicuit, vnumq; præſertim oſtendendum ſibi propoſuit, nil falſi alicubi ab Auguſtino aſſertum fuiſſe. Quare quis non ægrè ferat, & acerbè, hunc ſtrenuiſſimum S. Doctoris defenſorem contra eundem ad tribunal obtorto collo à Recentioribus trahi, fieri illum ipſorummet ore ea loquentem, quæ non modò non dixit, ſed quæ ab Auguſtini ſenſibus procul abeſſe ſolidiſſimè demonſtrauit?

§. VIII.

Viguerij, Soti, Fabri, Horantij teſtimonia diſcuſſa.

Recentiores licèt in ſuperiori teſtium repetitione conuicti ſint, ora tamen Iudicum aſpicere, ne dum ſua iterum contra Auguſtinum aperire non erubeſcunt, imò nouos contra S. Doctorem teſtes adducunt, ita vt ſi teſtium numero certandum foret, verendum eſſet, ne illorum multitudine Auguſtinus obrueretur: Sed re nobis hucvſque feliciter ſuccedente animoſiores facti, ad reliquorum teſtium examen accedimus.

Ioannes Viguerius pag. 872. nominatur, quòd §. 6. de peccato originali hæc ſcripſit: *Præterea in hoc non tenetur D. Auguſtinus. Vnde Gennadius de viris illuſtribus de eodem Auguſtino loquens ait*, licèt minùs capacibus dubitationem de abor-

abortiuis fecerit; error tamen illius, vt ſuperiùs dixi, multo ſermone contractus, lucta hoſtium exaggeratus, necdum hæreſis quæſtionem dedit. *Per quæ verba dat intelligere, D. Auguſtinum in hac opinione erraſſe, ſed ipſum hæreticum non fuiſſe, eò quòd non fuit pertinax, imò retractauit in epiſtola ad Iulianum... Præterea decretalis* Maiores de Baptiſmo, *in qua eſt determinatum, eos non pati pœnam ſenſus, tempore D. Auguſtini nondum edita erat. Quia idem Auguſtinus, qui ſupra modum Eccleſiam reuerebatur, ſi edita fuiſſet, oppoſitum non dixiſſet.* Verùm hic teſtis nullam apud Iudices fidem meretur, quòd eorum, quæ dicit, prorſus inſcium ſe propalat. In primis Gennadius cap. 38. de ſententia S. Auguſtini de pœnis parvulorum ſine baptiſmo morientium non loquitur, ſed de reſurrectione puerorum in vteris matrum decedentium. Nam Gennadius, cum dixiſſet Auguſtinum ex multiloquio erraſſe, ait: *De reſurrectione etiam mortuorum ſimili cucurrit ſinceritate, licèt minus capacibus dubitationem de abortiuis fecerit. Catholicus permanſit tamen, & error illius ſermone multo, vt dixi, contractus lucta hoſtium exaggeratus necdum hæreſis quæſtionem dedit.* Etenim S. Doctor lib. 22. de ciuit. Dei cap. 13. dubium proponit: *An abortiui partus in die iudicij reſurrecturi ſint.* Quare Viguerius verba Gennadij nec percepit, nec fideliter retulit, nam hæc omiſit: *Catholicus permanſit tamen*, quibus periodi ſenſus variatur, errorem enim non de abortiuis Gennadius objicit, ſed de prædeſtinatione ex abſoluto Dei decreto, vt alibi dictum eſt. Neq; enim ſententia Auguſtini de pœnis parvulorum fuit lucta hoſtium exaggerata, nam de illis Auguſtinum tantummodo dubitaſſe Semipelagiani dicebant, vt patet ex literis Hilarij ad Auguſtinum. Præterea falſum eſt, S. Doctorem ſententiam illam retractaſſe in epiſtola ad Iulianum. Etenim nullam ad Iulianum epiſtolam Auguſtinus ſcripſit. Sanè in opere imper. con. Iul. lib. 3. cap. 200. quod vltima ætate conſcripſit conſtans in eadem fuit ſententia: *Si autem*, inquit, *non eruitur de poteſtate tenebrarum, & illic remanet parvulus, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non ſinitur?* Neq; hoc S. Doctoris aſſertum damnatum eſt ab Innocentio III. in illa decretali, vt optimè notat Gregorius in 2. ſent. d. 33. q. 3. & ſuperiùs ex profeſſo oſtendimus.

Augetur teſtium numerus Dominici Soti cenſura, qua ſententiam S. Auguſtini de pœnis parvulorum perſtringit, inquiens lib. 1. de nat. & grat. cap. 14. apud Annatum pag. 874. *Auguſtinus plus iuſto videtur torquere parvulos, vnde qui eius ſententiæ ſubſcribunt, perpauci ſunt, & tortores parvulorum nuncupantur.* Idem verò Annatus pag. 871. Ioannem Fabrum Epiſcopum Viennenſem hom. 9. de pec. orig. in eandem Soti ſententiam adduxerat, quippe qui dixit Auguſtinum ſic opinantem *exceſſiuè locutum*. At quæſtio de pœnis parvulorum nuſquam ex profeſſo ab Auguſtino agitata fuit, ſed occaſione à Pelagianis data ſuam ſententiam pronunciauit; in ſermone 14. de V. Apoſtoli fuſiùs quidem quam alibi, ea de re loquutus eſt. Nec perpauci ſunt, qui eidem adhærent, nam Gelaſius, ac Gregorius Pontifices, Auitus, Fulgentius, Iſidorus, Synodus Sardinienſis Patrum Africanorum, Prudentius, Beda, Aëlredus, alijq; Sancti Patres Auguſtinianam de parvulorum pœnis ſententiam ſecuti ſunt. Itemq; ex Theologis Gregorius, Driedo, Muſæus, Moreau, Macedo, Polmanus, Paludanus, Poncius, Conrius, ac Doctores Louanienſes communiter, quorum omnium teſtimonia indicauimus cap. 3. §. 5. Quantum verò Sotus Auguſtino in

diſpu-

diſputationibus de gratia detulerit, ex cap. 2. eiuſdem libri colligitur vbi ait: *Hoc ipſum Auguſtinus agnouit, vt pleraq; alia, quæ in argumentum huius operis excogitari poſſunt; quem propterea nihil mirum ſi fermè* VNICVM CORYPHAEVM *identidem huc ſimus* PRAE CAETERIS PATRIBVS *accerſituri*. Hæc ille.

Franciſcus etiam Horantius contra Auguſtinum citatur, vir ſanè eruditus, & qui Synodo Tridentinæ interfuit, quòd cum Cyprianum, itemq; Hieronymum in quibuſdam erraſſe dixiſſet, hæc de Auguſtino ſubiungit lib. 4. cap. 3. de locis Theologicis: *Idem Auguſtino longè doctiſsimo contigit. Sed quo feror? cui non?* Qui nuſquam Auguſtinum erraſſe diceret, eximia Auguſtinum laude fraudaret, duos Retractationum libros expungendo. Verùm Annato probandum erat, Auguſtinum in libris contra Pelagianos ab Horantio reprehenſum fuiſſe, hoc enim ſe Scriptorum teſtimonijs euicturum ſpoponderat. Audite interim quæ ſit illius Scriptoris de Auguſtino iudicium. Ille lib. 1. cap. 51. vbi de gratia, & libero arbitrio diſputat, hocce nobile Auguſtino elogium appendit: *Hæc longè omnium in perluſtrandis fidei noſtræ ſacramentis Princeps Auguſtinus. Quam quidem doctrinam tanquam è cælo lapſam ſuſcipimus, vt ſanctam veneramur, vt fidei noſtræ regulæ conformem amplexamur, & vt antiquæ Patrum traditioni ſatis conſtantem, modiſq; omnibus veritati conſentaneam, & conuenientem retinemus.* Cap. 46. vocat S. Auguſtinum *unum omnium doctiſsimum, & ſanctiſsimum.* Cap. 48. ait: *Magni Auguſtini mens expendatur.* Hæc de S. Doctore Horantij ſententia eſt, vt haud iure contra eundem à Recentioribus nominari poſſit.

§. IX.

Ioannis à Bononia, Arborei, Aragonij, Pennoti, Eſtij, Vegæ, & Toſtati teſtimonia examinata.

OMnium Bibliothecarum ſchedulas Recentiores excuſſerunt, rimantes ſi quæ Doctorum licèt haud ita celebrium dicta inuenirent, quibus Auguſtini auctoritas decurtaretur. Enimverò in librum exiguum neſcio cuius Ioannis à Bononia inciderunt, qui, vt refert Annatus pag. 878. expoſitiones
Timoth. 2. Auguſtini in illa Apoſtoli: *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, non recipiens ait: *Non videtur hic modus dicendi ſufficiens.* Item: *Non eſt veriſimile Apoſtolum hoc ſenſiſſe.* In primis hic ſcriptor in tacita ſolutione obiectionum pag. 365. edit. Louanienſis anni 1555. quò modeſtiùs Auguſtini interpretationem alteram ſecutus omitteret, S. Doctorem noluit nominare, religioni ſibi ducens à tam ſacro nomine palam diſcedere, ſed ait: *Deniq; haud me latet, eximium quemdam ſacrarum literarum Interpretem hunc locum ad hunc modum explicare.* Poſtea: *Alium ſenſum ponit idem Doctor eximius.* At Recentiores non modò Auguſtino nominato eaſdem interpretationes reijciunt, ſed dicterijs etiam onerant, vocantes eaſdem cum Molina vel *primo aſpectu peregrinas, & extortas*, in concord. q. 19. art. 6. diſp. 1. vel cum Petauio ad *eludendum magis, quàm rectas, & ſolidas videri* tom. 1. dog. Theol. lib. 10. cap. 3. At idem Scriptor in præcipua quæſtione de prædeſtinatione hæc tradit: *Noſtram mox ſubijciemus ſententiam, eamq; dictis B. Fulgentij ſumptis ex B. Auguſtino ſtabiliemus.* Paſſimq; eo in opere S. Auguſtini teſtimonia inculcat.

Opponit pag. 880. Ioannem Arboreum in illa verba epiſt. ad Rom. cap. 3. *Vbi eſt gloriatio tua? excluſa eſt; per quam legem? factorum? Non, ſed per legem fidei.* Vbi S. Auguſtini interpretationem *ieiunam* vocat, & *explodendam*. Miror alterum ſumma Annati diligentiam ſubterfugiſſe: etenim ait: *Expoſitio eſt ridicula, & explodenda.* Verùm ridiculus potius teſtis ſit Arboreus, qui Auguſtinum latinum ſermonem docere præſumit. S. Doctor lib. de Spir. & litt. cap. 10. vt probet homines non iuſtificari ex lege, ſed ex fide auxilium gratiæ impetrante, illa verba Apoſtoli adducit, hæc ſubiungens: *Siue gloriationem dixerit laudabilem, quæ in Domino eſt, eamq; excluſam, id eſt, non vt abſcederet, pulſam, ſed vt emineret, expreſſam, vnde & excluſores dicuntur quidam artifices argentarij &c. Siue gloriationem vitioſam de ſuperbia venientem commemorare voluerit, eorum ſcilicet, qui cum ſibi iuſte videntur viuere, ita gloriantur quaſi non acceperint eam, quam non per legem factorum, ſed per legem fidei dicit excluſam, id eſt eiectam, & abiectam, quia per legem fidei quiſque cognoſcit, ſi quid benè viuit, Dei gratia ſe habere.* Itaq; S. Doctor ſubindicata prima explicatione, quæ alicui fortè venire poſſet in mentem, ad alteram deſcendit, cui ſemper inhæret in libris contra Pelagianos. At Arboreus ridiculum grammaticum agit, dum Auguſtinum barbariſmi accuſans ait: *Nec Pictores eximij, elegantiſſimiq; picturæ fictores, aut expreſſores dici ſolent excluſores, ſed exculptores, aut effigiatores.* Quaſi Auguſtinus vulgare illius ætatis quorundam argentariæ artis opificum nomen potuerit ignorare. Scribit idem S. Pater in illa pſal. 67. *ut excludant hi &c. In arte argentaria excluſores vocantur, qui de confuſione maſſæ nouerunt formam vaſis exprimere.* Vnde patet eos argentarios artifices, quos Latino vocabulo fuſores dicimus, tempore Auguſtini à vulgo appellatos fuiſſe *excluſores*. Certè vti 4. Reg. 24. *Cluſores* argentarij nominantur, qui gemmas auro, vel argento claudebant, ita excluſores dicebantur, qui ex auro, vel argento vaſa fundebant; cuius quidem vocis ethymologiam non vacat curioſiùs inquirere, cum & nomina ad placitum imponantur, & vox illa vulgò vſurparetur. Arboreus autem de pictoribus, & pictura nomen illud perperam accipit, quod ab Auguſtino de excuſoribus argentarijs, ſeu de ijs, qui ſtatuas, ſeu quodlibet aliud excudunt, intelligitur. Igitur ineptè in hoc Arboreus calculum poſuit. Verùm Annatus hoc nobile ſcholion addit pag. 881. *Et tamen liber ille ab Auguſtino contra Pelagianos ſcriptus eſt, & locus Pauli contra eoſdem illic vrgetur.* Quid tum? Scribit S. Doctor duas ex poſitiones excogitari poſſe laudatæ Pauli ſententiæ, quarum vtraque Pelagiana hæreſis ſuffocatur: ſiquidem vna diſpliceat, altera recipiatur, hoc ſatis Auguſtino fuit; neq; qui primam non admittit, Auguſtini hoſtis ſtatim cenſendus eſt; non enim hoc exigit Auguſtinus, dum ait, *ſiue gloriationem dixerit laudabilem* &c. *Siue gloriationem vitioſam*, quibus ſignificat nolle ſe in ijs explicandis immorari, vtraq; tamen interpretatione Pelagianos conuinci, ſequente quolibet quam velit.

Cæterùm exciderint illa Arboreo, modò in quæſtionibus de prædeſtinatione & gratia Auguſtinianum ſe profiteatur. Lib. 10. Theoſoph. cap. 9. *Auguſtinus*, ait, *liberi arbitrij aſſertor ſtudioſiſſimus.* Lib. 14. cap. 7. *Si non nihil*, inquit, *tibi ſit iudicij, facilè cognoſces ex ſana, & luculenta Auguſtini doctrina, Deum non ex eo dilexiſſe Iacob, quòd futura eius merita præuiderit.* Toto eo volumine in quæſtionibus de gratia ait: *Hæc Auguſtiniana eſt aſſertio.* Et initio libri vel à limine ſe S. Doctoris ſtudioſiſſimum oſtenſurus ſcribit: *Huiuſce aſſertionis partes, quæ Au-*

guſtinia-

gustinianam sapiunt doctrinam, seorsim stabiliemus. Igitur Recentiores suum ipsorum de Augustino iudicium, quod dogmata de prædestinatione, & gratia attinet, huius Arboris nec folijs, nec vmbra obtegere valent.

Quò tamen Augustini authoritatem propiùs arietent, Petrum Aragonium, & Gabrielem Pennotum Augustinianos in subsidium vocant. Aragonius 2. 2. q. 10. art. 6. cum probasset hominem sine gratia Dei posse benè moraliter operari, addit: *Ex dictis ergo infertur, sententiam D. Augustini fuisse, quòd homines nullum bonum opus moraliter efficere possunt sine gratia Dei, quod idem affirmabat Gregorius*. Vnde ait Annatus pag. 882. *Atq; ita palam profitetur Petrus Aragonius se ab Augustino discedere*. Pennotus verò lib. 5. Propugnac. cap. 6. tradit minimè credendum esse, *omnem Augustini rationem esse exactam demonstrationem, omnem responsionem esse dogma fidei, omnem expositionem locorum sacræ scripturæ esse certam regulam, & infallibilem ipsas diuinas scripturas interpretandi &c.* quibus recitatis his Annatus insultat: *Vide Lector, quo moderamine in commendanda S. Augustini doctrina vtantur etiam illi, qui ex instituto eius cultores, imitatores, & alumni sunt in vtroq; Ordine Canonicorum, & Eremitarum. Vt perspicere liceat, quàm sit superstitiosa hodiernorum Baianorum religio, qui specioso errorum prætextu, solum Augustinum in ore, in oculis, in corde habere se fingunt*. Non possum negare Aragonium in ea sententia fuisse, attamen ibidem concl. 2. fatetur hominem sine gratia *rarò, & infrequenter, & cum magna difficultate* posse efficere bonum opus, vt parum ab Augustiniano dogmate recedere videatur. At S. *cæterum hoc non obstante* probat sententiam S. Augustini nullum continere errorem, ac proinde posse sustineri. Huic tamen domestico testi, ne tantillum iudices moueat, opponimus tres ex hac nostra Eremitana familia celeberrimos Doctores, qui mordicus S. Augustini sententiæ adhærent Gregorium Ariminensem 2. d. 29. q. 1. art. 2. Basilium Pontium Magnum Theologum Salmanticensem in relectionibus de auxilijs diuinæ gratiæ, & Gasparem Casalium Lusitanum Episcopum lib. 1. de quadripartita iustitia, qui Augustini dogma explicant, solidissimis argumentis muniunt, atq; ab aduersariorum iaculis vindicant. Imò Recentiorum subtilissimus Vasquez idem fusissimè propugnat 1. 2. disp. 190. quem sequuntur ex eadem familia Turrianus tract. de grat. disp. 4. Martatius tom. 2. tract. eodem sect. 8. Ripalda tom. 1. de ente super. disp. 20. sect. 6. alijque.

At Pennotus non aduersatur; etenim Augustinus vsus est in suarum sententiarum confirmationem argumentis etiam probabilibus, quæ si essent demonstratiua argumenta, stultos diceremus Recentiores, qui eisdem responsionem procudunt. Vnum contendimus, capitales S. Augustini sententias aduersus Pelagianos, & Semipelagianos non posse citra temeritatis notam impugnari. Quam verò Pennotus parum Recentiorum causæ faueat, in his eiusdem verbis nemo non videt: *Si Cælestinus*, inquit, *Romana Ecclesiæ Pontifex calumniatores doctrinæ D. Augustini de prædestinatione vocat plantas malè crescentes, & improbos, quibus perpetuum silentium imponendum sit, & sectatores dogmatum peruersorum, & damnatorum, à contrario doctrinam Augustini de prædestinatione probat, vt doctrinam sanam, piam, Catholicam, & de fide, cui à Catholicis non possit contradici*. Lib. 5. propug. cap. 16. num. 2. Annatus tamen lib. 8. cap. 2. pag. 860. ait: *Constituamus illam partem, quæ plus fauet libero arbitrio, dicamusq; ante præuisa merita homines ad gratiam prædestinari; post præuisum autem bonum vsum gratiæ prædestinari*

ad

ad gloriam, quid inde ſequitur contra regulas à Celeſtino poſitas? prorſus nihil. Hæc igitur vna eſt ex quæſtionibus, quas adſtruere non vult Celeſtinus, ſi credimus Baronio. Iam ſentis, iam vides, quàm bellè tibi Pennotus concinat. Quod de Baronio addis, falſum eſſe §. 1. ex eodem Baronio demonſtrauimus.

Guillelmus etiam Eſtius intromittitur, qui 1. ſent. diſt. 44. §. 14. ait: *Quòd ſi nihilominùs contendat aliquis, Auguſtini verba, quæ obiecta ſunt, huc inflecti non poſſe, putetque eum re vera alterius eſſe ſententiæ, tum reſpondebimus ea, quæ de adiutorio primi hominis, & Angelorum obſcuriùs, & vt videtur extra Scripturæ authoritatem ab eo diſputata ſunt, ad hoc, vt ex comparatione gratiæ noſtræ per Chriſtum reparationis magis emineret, non debere præiudicare doctrinæ, quæ apud alios Patres, ipſumque S. Thomam in huiuſmodi rebus exactiſsimum Doctorem expreſsior reperitur.* Eſtius quò ſuam erga S. Doctorem obſeruantiam oſtenderet, eadem diſt. 44. §. 13. & 14. multum laboris impendit, vt eundem in ſuam ſententiam traheret; quòd verò videbat id ſatis ægrè poſſe perſuaderi, ea quæ recitata ſunt, appoſuit, non vt parui fieri ab ipſo Auguſtinum iudicaremus, ſed vt moleſti forſitan aduerſarij obiectionem effugeret. At quod Eſtio diſplicuit, olim pariter Semipelagianis diſplicuiſſe ſcribit Hilarius Arelatenſis in epiſtola ad Auguſtinum §. *Deinde moleſtè ferunt ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data, vel nunc omnibus datur &c.* Ille tamen Scriptor 2. diſt. 24. §. 10. ait: *Atque horum primus ſit Auguſtinus, vt quem conſtat cauſam fideì Catholicæ contra Pelagianos præ cæteris Eccleſiaſticis Scriptoribus acriùs, vberiuſque defendiſſe.* Et in 1. diſt. 41. §. 6. *B. Auguſtini de gratia Chriſti doctrinam, quæ magna ex parte conſiſtit in aſtruenda prædeſtinatione gratuita, approbauit Celeſtinus Pontifex in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ.* Omitto plura, quæ paſſim in commendationem S. Doctoris Eſtius recitat, Louanienſes enim, ac Duacenſes conſueuere Auguſtino ſemper eſſe addictiſſimi.

Alphonſus Toſtatus in nonnullis ab Auguſtino diſſentit, quæ ad ſacræ paginæ explicationem pertinent. At Annatus pag. 867. ait: *Vide Lector ... an putet dandam eſſe nemini facultatem in aliquo repugnandi ex omnibus, quæ ille contra Pelagianos, & Semipelagianos ſcripſit.* Contendimus S. Auguſtini doctrinam contra Pelagianos ex tanta Eccleſiæ approbatione in excellentiori gradu auctoritatis locandam eſſe, quàm illorum, qui, vt ait Toſtatus apud Annatum, *humano ingenio ſolo ſcripſerunt.* Cæterùm inſigne elogium Toſtati de Auguſtino lege apud Macedo in concentu Euchologico pag. 431. vbi de Toſtato ait: *Quāquam minutis quibuſdam in quæſtionibus ab Auguſtino interdum diſſentiat, in materia de prædeſtinatione, & gratia Auguſtino penitus conſentit.*

His additur ab Adamo par. 3. Caluini deſtructi cap. 6. Andreas Vega, qui dolere ſe dixit, Auguſtinum aduerſariorum gratiæ obiectionibus clarè non ſatisfeciſſe lib. 12. in Trident. cap. 22. de iuſtificat. Cæterùm Vega ibidem cum dixiſſet Pelagianos contra diuinam gratiam decem & ſex argumentis ſtetiſſe ait: *Et ad ea omnia copioſè, & eruditè pro ſua eximia doctrina reſpondit Auguſtinus.* Addit tamen ibidem nonnulla, quæ nec Aduerſarijs ipſis placere poſſunt. Nam hanc regulam prædicandi myſterium prædeſtinationis, & neceſſariæ gratiæ ad credendum, diligendum Deum, pœnitendum &c. concionatoribus tradit: *Cuperem hoc clarè, & diſtinctè tradi, perinde eſſe in noſtra poteſtate omnia exercitia virtutum, ad quæ credimus neceſſariam eſſe ſpecialem Dei gratiam, ac ſi ſolus generalis Dei concurſus ſufficeret, imò ac ſi non eſſet niſi noſtra ſola voluntas ad ea*

omnia requisita. Et post nonnulla similia addit: *Et hæc sæpè desideraui, vt Augustinus palam, & apertè respondisset obijcientibus ipsi, quòd à prædicatione prædestinationis, & gratiæ cessandum esset coram populo*. Quis verò non videat, ex illa Vegæ regula orationem nunquam auditoribus inculcandam esse? Etenim oratio est diuinæ gratiæ testificatio, cum nullus petat ab altero auxilium ad aliquod faciendum, quod per semet æquè facilè præstare potest, quo argumento Pelagiani à Patribus conuicti sunt. Si fideles ad diuinam opem implorandam adhortandi sunt, vt in sacris mysterijs facit Ecclesia, non ita commendanda est voluntas, ac si sola ipsa ad virtutes capessendas, & fugiendas tentationes sibi sufficiat. Miror autem cum Vegam hanc sententiam ibidem interserentem audio, debere nos, *ipsius opem assiduis, & importunis gemitibus flagitare*. Porrò si hoc populi docendi sunt, qua ratione sola voluntatis humanæ potentia asserenda est? imò summa eiusdem infirmitas ostenditur, dum ad illam adiuuandam Dei gratia, non dicam expectatur, sed *assiduis, & importunis gemitibus imploratur*. De his autem adeo solidè agit Augustinus in lib. de dono perseu. à cap. 14. & seq. vt nihil vel clarius, vel efficacius à quoquam desiderari possit. Quare Vegæ testimonium nec aduersarij ipsi probent, dum ea adstruit, quæ ipsimet improbent, si sanè sapiant.

§. X.

Dominici Bannez testimonium altiùs contra Augustinum exaggeratum discutitur.

Hispani huius Theologi, quem semper infensum Recentiores experti sunt, testimonium contra S. Doctorem grandi fiducia exaggerant, in qua quidem re cum mala fide procedant, illud nobis diligentiùs examinandum venit. Adamus par. 3. sui Caluini destructi cap. 9. pag. 667. cum sibi licitum esse scribat, S. Augustini sententiam de reprobatione ex solo peccato originali ortam *horrere, quod mater est illius, quam Caluinus tanta impietate, ac rabie contra Ecclesiam inculcat*, Bannesij patrocinio, vel testimonio vtitur, ita de eadem sententia Augustini scribentis. 1. par. q. 23. art. 5. *Hæc sententia non est probabilis. Non modicam habet difficultatem. Impossibile uidetur; & omnino incredibile, quòd Deus propter culpam originalem hominem reprobauerit. Hoc nullus fidelium dicere audebit. Si D. Augustinus voluisset attendere malitiam huius consequentiæ, nunquam posuisset, quòd originale peccatum solum est causa reprobationis omnium reprobatorum hominum*. Annatus lib. 8 cit. cap. 4. pag. 874. prioribus omissis, illa *Si D. Augustinus &c.* longè grandioribus caracteribus, quò Lectoris oculos statim & vocent, & impleant, exarauit, quibus recensitis exclamat: *Hæc Bannez, quæ plerique non videntur satis aduertisse, dum Molinæ audaciam exaggerant indicantis aliquid lucis Augustino defuisse in conciliandâ cum creata libertate diuinorum decretorum, & auxiliorum efficacia*. Ita insignis Theologi suffragium contra Augustinum iactant.

Adamus illa contra Augustinum à Bannesio dicta commentatur, quorum oppositum ille Scriptor asseruit. Etenim hic recitata sententia S. Augustini de prædestinatione, fatetur non modicam illi inesse difficultatem, & statim, vt id ostendat, sex argumenta contra eandem proponit, vbi in fine tertij habet: *Ergo non*

go non eſt probabilis ſententia Auguſtini. In fine ſecundi: *Impoſsibile videtur, & omnino incredibile &c.* quæ non ex propria ſententia, ſed aduerſus Auguſtinum arguentis perſona inducta poſuit, vt patet ex ijs, quæ poſtea tradit. Ille autem tres ibidem ſententias refert: primam S. Auguſtini: alteram quorundam Thomiſtarum: poſtremam S. Thomæ. De ſecunda §. *Præterea manifeſtum eſt*, ita iudicat: *Atque ita ſecunda opinio facilè poteſt ſuſtentari, neque exiſtimo differre à ſententia D. Thomæ niſi ſolo nomine*. Porro §. *Tertia ſententia eſt D. Thomæ*, collata Auguſtini ſententia cum illa ſecunda ait: *Quapropter vt poſtea dicemus, non eſt minùs probabilis, imò fortè probabilior ſecunda illa ſententia, quàm prima D. Auguſtini*. Ergo teſte Bannesio ſententia S. Auguſtini eſt probabilis; imò dubitat an ſecunda ſit probabilior (ait enim *fortè*) illa S. Auguſtini, illa, inquam, ſecunda, quam differre putat à ſententia S. Thomæ *niſi ſolo nomine*. Ergo falſus conuincitur Adamus, dum verba illa, *ergo non eſt probabilis ſententia Auguſtini*, quæ arguendi gratia ille Theologus dixit, eiuſdem ſententiam eſſe pronunciauit. Rurſus idem de altero Bannesij dicto dicendum eſt, dum in argumento ſecundo ait: *Impoſsibile videtur, & omnino incredibile, quòd Deus ab æterno ſtatuerit originalem culpam miſericorditer, & verè remittere; & nihilominùs propter illam culpam hominem reprobauerit*. Et in tertio argumento infert: *Ergo originale peccatum iam remiſſum eſt cauſa, & ratio condemnationis æternæ, quod nullus fidelium dicere audebit*. Adamus verò abraſis illis verbis *peccatum iam remiſſum* &c. raptim alia in vnam ſententiam congeſſit, quò acerbiorem cenſuram faceret. Sed ex perſona aduerſariorum illa ſe dixiſſe Bannesius oſtendit, dum paulò inferiùs hæc ſcribit: *Sed operæ pretium erit, priùs quædam aduertere circa ſententiam Auguſtini, quæ omninò cauenda ſunt ab eis, qui illam volunt defendere*. Et ſtatim: *Ante omnia cauendum eſt, ne concedatur, quòd aliquis propter originale peccatum iam remiſſum tanquam propter cauſam demeritoriam damnetur pœna damni* &c. Ex quibus patet, illam propoſitionem, quam infert in argumentis, *originale peccatum iam remiſſum eſt cauſa, & ratio condemnationis æternæ*, eſſe omnino negandam ab ijs, qui volunt defendere ſententiam S. Doctoris. Quare ſi illam propoſitionem veluti abſurdam procul ab aſſerto Auguſtini remouendam putat, qui fieri poteſt, vt eandem ipſemet Auguſtino imponat? Et quidem nuſquam Auguſtinus dixit, peccatum originale remiſſum eſſe ſolam cauſam, & rationem, cur plurimi reprobentur, ita vt formaliter id intelligatur, de quo plura diximus cap. 4. §. 10.

Hæc contra teſtis conductorem dicta ſunto, iam cum ipſomet Bannesio res ſit, cuius verba, quo pacto ab Annato citantur ita ſe habent: *Eſt deniq; de hac re noſtrum iudicium, ſi quid valet. Crediderim enim, quòd Auguſtinus tantùm fuit ſollicitus deſtruere errorem Pelagianorum aſſerentium merita preſcita cauſam eſſe diuinæ prædeſtinationis, & electionis, & quia ſi conſideretur, quòd præſcientia malorum operum Eſau fuit cauſa reprobationis ipſius, videbatur D. Auguſtino ſtatim fieri conſequens, quòd etiam futura bona opera Iacob fuerint cauſa prædeſtinationis ipsius, propterea ſemper negauit præſcientiam malorum operum Eſau cauſam fuiſſe reprobationis ipſius*. Rationem verò ponit, cur illatio illa non ſit legitima. Eo quòd ipſa merita bona ſunt effectus prædeſtinationis, peccata verò non ſunt effectus reprobationis; vnde benè poſſunt eſſe ratio, & cauſa reprobationis. Tandem addit cenſuram, quam grandioribus caracteribus Annatus expreſſit: *Propterea manifeſtum eſt, quòd non eſt eadem ratio prædeſtinationis, & reprobationis, vt ſi detur cauſa reprobationis*

bationis ex parte nostra, detur etiam prædestinationis. Si itaque D. Augustinus voluisset attendere malitiam huius consequentiæ, nunquam posuisset, quòd vniuersaliter originale peccatum solum est causa reprobationis &c. Produxi illius Scriptoris totam ferè sententiam, quam contra Augustinum tulit, nam vbi eandem confutauero, nihil ex Bannesij censura præiudicij Augustino fieri constabit. In primis non rectè credidit in libro 1. ad Simplicianum q. 2. vbi ea de re S. Doctor fusiùs agit, sollicitum illum fuisse, erroris Pelagianorum confutandi, nam liber ille exaratus est initio Episcopatus Augustini ex lib. 2. Retract. cap. 1. & lib. de præd. SS. cap. 4. incidit verò initium Episcopatus S. Patris in annum 395. cum Pelagiani anno tantum 411. apparere in Orbe cœperint. Igitur eo in opere ad Simplicianum nequaquam Pelagianorum errorem confutabat, sed rogatus ab eodem Antistite Mediolanensi caput septimum epistolæ Diui Pauli ad Romanos à vers. 10. vsq; ad 30. ita enim ille petierat, fusè explicuit, vt patet ex initio quæstionis secundæ. Porrò prolixiùs disputat de illis Pauli verbis à

Rom. 9. versione 11. *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (vt secundùm electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Vbi cum demonstrasset, Iacob non fuisse electum ob opera bona præuisa, idem à pari dicendum esse intulit de Esau, nempè neq; ipsum fuisse odio habitum ob præuisa mala opera. Audiatur S. Doctor: *An forte*, inquit, *quemadmodùm illud de Iacob nullis meritis bonæ actionis dictum est, ita Esau nullis meritis malæ actionis odiosus? Si enim quia præsciebat Deus futura eius opera mala, propterea eum prædestinauit, vt seruiret minori; propterea prædestinauit & Iacob, vt ei maior seruiret, quia futura eius bona opera præsciebat, & falsum est iam, quod ait:* Non ex operibus. *Si autem verum est, quòd* non ex operibus, *& inde hoc probat, quia de nondum natis, nondumq; aliquid operatis hoc dictum est, vnde nec ex fide, quæ in nondum natis similiter nondum erat, quo merito Esau odio haberetur antequam nasceretur?* Ex illa particula *fortè* colligo S. Patrem per modum disputantis loqui: quod etiam constat ex ijs, quæ paulò inferiùs ponit: *Vt autem*, inquit, *odisset Esau, nisi iniustitiæ merito iniustum est. Quod si concedimus, incipit & Iacob iustitiæ merito diligi. Quod si verum est, falsum est, quod non ex operibus.* Videatur S. *Cur enim est improbatus Esau.* Disputans igitur illam consequentiam intulit, non quòd veram illam arbitraretur, vt dicemus. Tota igitur vis illius illationis est in verbis Apostoli, qui apertè excludit bona opera, cur fuerit dilectus Iacob, & mala item opera, ob quæ odio habitus fuerit Esau: inquit enim antequam *aliquid boni egissent, aut mali*, quod idem est, ac antequam aliqua opera mala, aut bona egissent, *non ex operibus* nempè bonis, vel malis, *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Vnde patet, falsum esse, quod ait Bannez S. *Propterea manifestum est,* Paulum dum ait, *non ex operibus*, loqui tantùm de operibus bonis Iacob, nam vt ait Augustinus: *Non ex operibus, & inde hoc probat, quia de nondum natis, nondumq; aliquid operatis hoc dictum est*, nam si opera tantùm bona Iacob excludere voluisset, dixisset,

Ibidem. *Cum nondum natus fuisset, aut aliquid boni egisset* &c. *non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori*. Itaq; certum est, ibi Apostolum loqui de operibus vtriusque. Quod etiam confirmatur ex ijs, quæ ibidem addit: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus, numquid iniquitas apud Deum?* Cum neuter egerit aliquid boni, aut mali, vnum tamen Deus diligit, alterum

odio

odio habet, qua ergo iuſtitia id facit Deus? At ſi Deus futura mala opera Eſau præuidiſset, nullus datur calumniæ locus. Ex his apparet vis illius paritatis, quam per modum diſputantis aſfert S. Doctor. Nam ita diſcurrit: *Si enim quia præſciebat Deus futura eius opera mala, propterea eum prædeſtinauit, vt ſeruiret minori, ergo prædeſtinauit & Iacob, vt ei maior ſeruiret, quia futura eius bona opera præſciebat.* Hæc illatio probatur, quia æqualiter excluduntur ab Apoſtolo opera bona, cur fuerit Iacob electus, ac opera mala, ob quæ Eſau fuerit reprobatus: ergo currit par ratio de operibus vtriuſq; in ordine ad amorem, vel odium. Et ita diſputat Auguſtinus, iudicium interim ſuſpendens.

Cæterùm ſcribit Bannez: *Propterea manifeſtum eſt, quòd non eſt eadem ratio prædeſtinationis, & reprobationis, vt ſi detur cauſa reprobationis ex parte noſtra, detur etiam prædeſtinationis. Si itaque D. Auguſtinus voluiſſet attendere malitiam huius conſequentiæ &c.* Planè hæc in Auguſtini libris legendis viri diligentiam deſiderari oſtendũt; nam *malitiam conſequentiæ* non ſolùm attendit Auguſtinus, verùm etiam ſolidè confutauit, & quod mirum eſt, eo ipſo loco, vbi minùs diligentem Banneſius illum credidit. Etenim hanc paritatem ſemper Auguſtinus negauit: Deus reprobat ex præuiſione demeriti, ſeu peccati, ergo è contra etiam prædeſtinat ex præuiſione boni operis. En totum hoc argumentum ab illa paritate deductum à Pelagianis in epiſt. 106. ad Paulinum: *Quomodo*, inquiunt, *Eſau non damnatur indignus; ſi non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori? Sicut enim illius nulla præceſſerant opera bona, vt ad gratiam pertineret, ſic nec huius mala, vt ad pœnam pertinere deberet.* Reſpondet S. Doctor. *Nulla planè in vtroq; opera vel bona, vel mala, ſed propria; vterque autem illi vni obnoxius erat, in quo omnes peccauerunt* &c. *Sed ambo, qui nondum propria vel bona, vel mala operabantur, rei tamen ex origine naſcebantur. Laudet miſericordiam, qui liberatur, non culpet iudicium qui punitur.* Vides negari paritatem ab Auguſtino, nam Eſau eſt reprobatus ratione maculæ ex Adamo contractæ, Iacob verò per ſolam miſericordiam liberatus. Hinc celebre veluti axioma Auguſtini eſt: *Bonus eſt Deus, iuſtus eſt Deus: poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quemquam ſine meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Lib. 3. con. Iul. cap. 18. Audi rationem diſparitatis, & fatere Auguſtinum optimè vdiſse, *quòd non eſt eadem ratio prædeſtinationis, & reprobationis, vt si detur cauſa reprobationis ex parte noſtra, detur etiam prædeſtinationis,* nam actus reprobationis eſt actus iuſtitiæ punitiuæ hominem damnantis. At clamat Auguſtinus: *Non poteſt quemquam ſine meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Prædeſtinatio autem eſt actus puræ miſericordiæ, & bonitatis diuinæ, quæ nulla opera noſtra bona ſupponit, ſed facit, hinc ait: *Poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt.* Ergo *laudet miſericordiam, qui liberatur, non culpet iudicium, qui punitur.* Eat nunc Bannez, & addat, Auguſtinum *malitiam conſequentiæ attendere* noluiſse, & hæc ipſa palmaribus characteribus Annatus exſcribat.

Verùm in eadem quæſtione ſecunda ad Simplicianum vbi diſputans eam paritatem vrgebat: *Vt odiſſet Eſau niſi iniuſtitiæ merito iniuſtum eſt. Quòd ſi concedamus, incipit & Iacob iuſtitiæ merito diligi,* reſpondens, ac quæſtionem pluribus abs ſe adductis in vtramque partem argumentis implexam tandem diſsoluens, paritatem negat; ibi enim diffuſiùs probat, nulla opera bona, nec ipſam fidem præceſſiſse, cuius intuitu Iacob fuerit electus, & concludit: *Ergo ante omne meritum*

ritum eſt gratia. Poſtea verò eruditè pluribus euincit, Deum non potuiſſe odio habere Eſau, antequam in illo peccatum cerneret, quia *omnis creatura Dei bona eſt, & omnis homo inquantùm homo eſt, creatura eſt, non inquantùm peccator. Eſt ergo creator Deus & corporis, & animi humani. Neutrum horum malum, & neutrum odit Deus &c. nec odit in homine niſi peccatum*. Ex his concludit: *Non igitur odit Deus Eſau hominem, ſed odit Deus Eſau peccatorem*. Vnde confirmata illa propoſitione: *Vt autem odiſſet Eſau, niſi iniuſtitiæ merito iniuſtum eſt*, conſequentiam illatam negat, ergo *incipit & Iacob iuſtitiæ merito diligi*, nam priori illo dicto conceſſo, probat falſum eſſe, quod poſteriùs deducunt, nempè Iacob etiam dilectum ob bona merita: *Cur ergo*, addit, *Iacob dilexit, numquid peccator erat? Sed dilexit in eo non culpam, quam delebat, ſed gratiam, quam donabat*. Ergo per Auguſtinum grandis eſt diſparitas inter reprobationem, & prædeſtinationem, quia reprobatio ſupponit meritum malum, quod odit, prædeſtinatio verò nullum ſupponit meritum bonum, ſed cauſat. At Bannez in eo deceptus eſt, quòd non legens Auguſtinum quæſtionem reſoluentem, ea putauit à S. Doctore affirmata, quæ ante ſuæ ſententiæ expoſitionem propoſuit, ad difficultatem quæſtionis totis viribus augendam. Non igitur *D. Auguſtinus noluit attendere malitiam conſequentiæ*, ſed Bannez noluit attendere D. Auguſtinum *malitiam conſequentiæ* & attendentem, & ſolidiſſimè confutantem.

Rurſus notanda ſunt, quæ ibidem Banneſius ſcripſit, vt oſtenderet malitiam illius Auguſtinianæ conſequentiæ: Nam *facilè*, inquit, *negari poterat à contrariam ſententiam ſequentibus, & aſsignari differentia in prædeſtinatione, & reprobatione, quòd prædeſtinatio eſt cauſa non ſolùm conſecutionis vltimi finis, ſed etiam meritorum ad vltimum finem. Reprobatio verò quamuis ſit cauſa eius, quod redditur in futuro, ſcilicet pœna æternæ, non tamen eſt cauſa eius, quod eſt in præſenti, ſcilicet peccati, propter quod totus reprobationis effectus poteſt cadere ſuper reprobum tanquam propter demeritum*. At certè Auguſtinus hanc differentiam vidit, & ne Banneſium mittam ad alios S. Doctoris libros, eo ipſo in loco, vbi ab Auguſtino minimè illam obſeruatam dixit. Etenim ibi fusè probans prædeſtinationem eſſe cauſam meritorum hæc ait: *Vocantis* ſecundùm propoſitum *eſt ergo gratia, percipientis verò gratiam conſequenter ſunt opera bona, non quæ gratiam pariant, ſed quæ gratia pariantur. Non enim vt ferueat, calefacit ignis, ſed quia feruet; Nec ideo currit rota, vt rotunda ſit, ſed quia rotunda eſt. Sic nemo propterea benè operatur, vt accipiat gratiam, ſed quia accepit*. Lege cap. 10. de præd. SS. Poſtea dat differentiam reprobationis à prædeſtinatione, quòd illa non cauſat peccatum, ob quod homo reprobatur, licèt cauſet pœnam ſceleri debitam, ita enim de reprobante Deo loquitur: *Odit enim in eis impietatem, quam ipſe non fecit. Sicut enim Iudex in homine odit furtum, ſed non odit, quod datur ad metallum, illud enim fur, hoc iudex facit; ita Deus, quod ex conſperſione impiorum facit vaſa perditionis, non odit, quod facit, id eſt, opus ordinationis ſuæ in pœna debita pereuntium*. Itaque Auguſtinus prædeſtinationis, & reprobationis latum diſcrimen nouit, nempe quod prædeſtinatio Dei vocantis eſt cauſa bonorum operum, non verò reprobatio eſt cauſa malorum. Imò S. Pater adeo conſtanter illam diſparitatem aſſeruit, vt ex illa vna originale peccatum deduxerit, & ante tria luſtra, quàm erumperent, Pelagianos profligauerit. Cum enim probaſſet diuinam electionem nulla merita in homine ſupponere, & ex alia parte ad reprobationem iuſtam demerita requiri intelli-

telligeret, quærens de reprobatione Esau, *qui si nullo merito improbatus est*, petit rationem, *quomodo eius improbatio iusta dici potest?* Cum verò ex Apostolo pateat, ipsum ex suis operibus non esse reprobatum, & ex alia parte certissimum esset, quòd vt Deus *odisset Esau, nisi iniustitia merito iniustum esse*, concludit, quòd *facta est vna massa omnium veniens de traduce peccati*, nempe quia, *concupiscentia carnalis de peccati pœna iam regnans vniuersum genus humanum tanquam totam, & vnam conspersionem originali reatu in omnia permanente confuderat*. Et antea: *Vna est enim ex Adam massa peccatorum, in qua & Iudæi, & Gentes remota gratia Dei ad vnam pertinent conspersionem*. Quomodo verò ex hac massa eligantur vasa alia in honorem per electionem, alia per reprobationem in contumeliam, fusiùs ibidem tradit. Quare rectè ab eodem dictum est: *Ecce enim odit Esau, quod vas ipse fecit in contumeliam*. Quis verò non miretur vastum Augustini ingenium de efficacia gratiæ, de Prædestinatione Sanctorum, de reprobatione, de peccato originali adeo diffusè eo in opere disputasse, ac si iam cum Pelagianis collato veluti pede certaret, qui tamen post tria lustra erupere? Hinc videas Pelagianos vnum Augustinum hostes habuisse implacabilem, à quo pessimam hæresim, antequam nasceretur, suffocatam videbant. Omnes quidem in controuersijs contra Pelagium de diuina gratia primas illi debent, cum Augustino nullus scripserit, vel meliùs, vel diffusiùs. Sanè cæteros Patres eo in argumento tanto post se interuallo reliquit, vt si omnia de gratia, ac peccato originali à prioribus Patribus asserta colligantur, huic vni secundæ quæstioni ad Simplicianum, siue argumentorum pondus, siue doctrinæ acumen, siue rerum difficillimarum explicationem spectes, sine dubio cedere videantur: quæ tamen quæstio, antequam audirentur Pelagiani, vti diximus, scripta est, vt vel hinc importunæ Recentiorum voces alios Patres inclamantium satis solidè comprimantur. Etenim ex ijs, quæ S. Pater ad Simplicianum scribit, euidenter ostenditur, in quæstionibus de diuina gratia reliquos Patres esse vtiles, Augustinum verò necessarium, quod tam certum est, vt Recentiorum, quorum obiectis satisfacimus, acutissimus Vasquez hanc Augustinianæ auctoritati laudem dederit: *Augustinus in materia de gratia, & prædestinatione inter cæteros Ecclesiæ Patres non aliter, quàm Sol inter minora sydera præfulget* 1. p. disp. 89. cap. 1. num. 8.

Volo hic vnum aduertere, quo Bannesij de Augustino censura ita reijciatur, vt eadem ipse Bannesius percellendus sit. Dico igitur differentiam illam prædestinationis à reprobatione, quòd hæc supponit mala merita, quæ puniat, illa verò non supponat merita bona, quæ præmio compenset, longè constantiùs, ac rigidiùs fuisse ab Augustino assertam, ac defensam, quàm ab ipsomet Bannez. Nam si huic Scriptori obijciatur hoc argumentum: Diuina prouidentia sine meritorum præuisione assumit ad gloriam æternam, ergo eadem prouidentia sine demeritorum præuisione potest excludere à gloria. Nullam hic *malitiam consequentiæ* notat, non hic repetit disparitatem, quam Augustino veluti suggerit, prædestinationem causare merita, reprobationem verò non causare demerita, sed supponere, sed totum concedit; etenim in responsione ad argum. 2. ait: *Ante præscitum peccatum potest intelligi Deus odio habere quosdam, idest non diligere in vitam æternam*. Ibi enim cum alijs passim concedit reprobationem, vt vocant, negatiuam, qua Deus negat gloriam non in pœ-

nam

nam peccati, ſed vt purè donum indebitum, non ſupponere præuiſionem demeritorum. At S. Auguſtinus adeo mordicùs ſuſtinet diſparitatem datam inter reprobationem, & prædeſtinationem, vt vbique reprobationem illam ſine præuiſione demeritorum, licèt negatiuam, excluſerit, atq; in Pelagianis ſemper damnauerit. Pelagiani enim contendebant, pueros naſci ſine vllo peccato originali, negabant tamen, illos admitti ad vitam æternam regni cœlorum, niſi per baptiſmi gratiam adoptarentur; etenim cum gloria liberè à Deo donetur, dicebant Deum ſtatuiſſe, eandem baptizatis tantùm conferre. Illorum verba apud Auguſtinum lib. de peccat. originali cap. 5. hæc ipſa ſunt: *Quia Dominus ſtatuit, regnum cœlorum non niſi baptizatis poſſe conferri, quod quia vires naturæ non habent, conferre neceſse eſt per gratiæ libertatem*. Vnde erat illorum celebre axioma: *Habet gratia, quod adoptet, non habet vnda, quod diluat*, apud Scriptorem libri 2. de vocat. gent. cap. 24. Ita pueri ſine baptiſmo morientes excludebantur à regno cœlorum non in pœnam peccati originalis, quod Pelagiani negabant, ſed quòd poſſeſſio regni cœlorum non erat debita, nam *vires*, aiunt, *naturæ non habent*, vt poſſint illud acquirere. Quare pueros ſic excludi à regno cœlorum *nullam pœnam* eſse aſserebant apud Aug. lib. 3. con. Iul. cap. 3. & lib. 4. oper. imperf. cap. 99. & lib. 5. cap. 11. aſserit pueros ſine baptiſmo defunctos ex Pelagianorum ſententia *liberos ab omni damnatione eſse*. Erant igitur excluſi reprobatione purè negatiua, hoc eſt non admiſſi in regnum cœlorum, nulla interim pœna illis inflicta, ita vt ipſa excluſio, ſeu non admiſſio in regnum cœlorum *nulla pœna* illis eſset. At S. Auguſtinus vbique contra Pelagianos contendit, pueros ſine baptiſmo morientes, ſi nulla culpa originis infecti ſint, iniuſtè reprobatione negatiua excludi à regno Dei. Sexcentis in locis id contra hæreticos vrget. Lib. 1. de pec. merit. cap. 30. *Nunquam explicant iſti, quia per iuſtitiam nullum peccatum habens imago Dei ſeparatur à regno Dei*. Et lib. 5. con. Iul. cap. 11. *Verùm vos quoq; qui eos velut liberos ab omni damnatione eſſe contenditis, cogitare non vultis, qua illos damnatione puniatis, alienando à vita Dei, & à regno Dei tot imagines Dei &c. Hæc autem iniuſtè patiuntur, ſi nullum habent omnino peccatum; aut ſi iuſtè, ergo habent originale peccatum*. Et lib. 2. oper. imperf. cap. 325. *Nunquam dicturus es, vt ſit iuſtum, ut parvuli nulla ſua, nulla plerunque etiam ſuorum culpa ſine baptiſmate mortui à parentibus, & proximis fidelibus ſeparentur, & ad regnum Dei non admittantur*. Lib. 5. con. Iul. cap. 9. ſcribit: *Quapropter natos ex Adam transferri renatos oportet ad Chriſtum, ne à regno Dei pereant imagines Dei, quod ſine malo fieri, qui dicit, nec amorem habet, nec timorem Dei*. Et epiſt. 106. *Hoc à iuſtitia Dei penitus alienum* ſcribit. Lib. 6. cap. 4. *Si nihil meruiſſent mali, nunquam priuarentur in communi cauſa priuatione tanti boni*. Lege ſer. 14. de Verbis Apoſtoli vbi clamat. *Quare enim patrimonium regni cœlorum abripis innocenti? A quo regnum cœlorum non acquiritur, profectò magno bono fraudatur. Quæ eſt iſta iuſtitia?* &c. Idem docuit S. Gelaſius Papa in epiſt. ad Epiſcopos per Picenum contra Pelagianos: *Cur igitur*, inquit, *infans hoc forte concluditur*, nempe non admitti in regnum cœlorum, *ſi nullum habet omnino peccatum; magiſque videtur, quod abſit, iniuſtus Deus, ſi illic infligatur pœna, vbi nulla ſit culpa*. Concinit Synodus Byzacenorum Patrum in lib. de incarnat. & grat. cap. 14. vbi aiunt: *Et cum non ſit iniquitas apud Deum, qui fecit hominem ad imaginem ſuam, quæ iuſtitia eſt, vt imago Dei, quæ nihil potuit per ſe ipſam delinquere, si non redimatur ſanguine filij Dei, in*

regnum

regnum Dei non permittatur intrare? Quæ duo teſtimonia conſultò addidi, quia nonnulli memoratam S. Doctoris ſententiam falſam exiſtimant. Itaque fixum fuit, certumque omnino apud Auguſtinum, ac Sanctos Patres eiuſdem diſcipulos, neminem poſſe ſine culpa reprobari purè negatiuè à regno cœlorum tanquam beneficio indebito, vti certiſſimum fuit eidem, neminem in ſtatu naturæ lapſæ prædeſtinari ex præuiſione alicuius boni operis. Quare diſparitatem inter prædeſtinationem, & reprobationem eam neceſſariò eſſe dixit, vt Deus citra iniuſtitiam non poſſet excludere à regno cœlorum parvulos ſine culpa, licèt id non faceret in pœnam. Non eſt igitur Auguſtinus docendus illam diſparitatem, vel malitiam conſequentiæ à Banneſio, cum & ipſo meliùs eandem norit, & longè rigidiùs defenderit. Recentiores Alarcon, Herice, alijque reprobationi illi negatiuæ ante præuiſa demerita Caluiniſmi fuliginem obiectant, vnde magnæ contra ipſos querelæ Thomiſtarum inaudiuntur, Io. à S. Thoma 1. p. diſp. 10. de Reprob. num. 19. Gonetti diſp. 5. tom. 4. art. 2. §. 3. Et certè Caluinus reprobationem poſitiuam ante præuiſionem peccatorum aſtruxit, imò ab eadem dixit peccata cauſari, atque ad hæc perpetranda homines impelli, quæ à Thomiſtis vnà cum reliquis Catholicis negantur. At nos abſit, vt Pelagianiſmum ſapientiſſimis viris, & in Auguſtino defendendo ex iuramento Salmanticenſi commilitonibus, ac noſtris fœderatis imponamus, illa enim tantùm diximus, quéis Banneſij cenſuram pleniùs confutaremus. Non eſt tamen cur aduerſarij huius Theologi teſtimonium contra Auguſtinum producant, qui in eodem loco nempe articulo illo quinto in confutatione ſententiæ Iauelli ait: *Auguſtinus gratiæ Dei teſtis inſignis, & prædicator.* Et §. *His ergo opinionibus*, addit: *Statuenda eſt vera ſententia iuxta mentem Auguſtini, & D. Thomæ.* Quare ſiquid deceptus dixit de Auguſtino, vti excuſatione illum quidem dignum ducimus, ita non tantæ auctoritatis habendus eſt, vt eius teſtimonium contra S. Doctorem palmaribus caracteribus expreſſum ab aduerſarijs exaggerandum videatur.

§. XI.

S. Bernardus perperam contra Auguſtinum ab Annato adductus.

RECentiores, vt ingens teſtium agmen, quo S. Auguſtinum non loco tantùm mouere, ſed etiam penitus obruere tentarunt, nobiliſſimi Patris teſtimonio claudant, S. Bernardum contra Auguſtinum ſuffragium dare affirmant, clamantes cum Annato pag. 884. *Veniat ergo poſt vltimum S. Bernardus, qui nominari debuit ante primum.* Ille verò nunquam contra Auguſtinum deſcendet, nec ſi machinas omnes admoueatis. At inquiunt: *Igitur S. Bernardus tam religioſus S. Auguſtini cultor, tam ſtudioſus Lector, tam idoneus arbiter Eccleſiaſticæ, ac neceſſariæ doctrinæ peculiarem tamen eius ſententiam, qua negat S. Ioannem Baptiſtam accepiſſe plenam in vtero materno ſanctificationis gratiam, reijcit in epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes, & principio, quo nitebatur Auguſtinus, quòd ſcilicet nemo renatus dici poſſit, priuſquàm natus, contrarium opponit, atque poſſe aliquem prius Sanctum eſſe, quàm natum.* Cum verò ſciant Auguſtinum quandoque à Ber-

nardo appellatum validissimum malleum hæreticorum, atque Catholicæ religionis columnam, quasi per risum ita concludunt: *Constat ergo exemplo S. Bernardi tales esse, quas dixerat duas illas columnas, vt non sit necessariò timendum, si quis ita diuellatur ab Augustino, vt tamen innitatur Ambrosio, etiam in ijs, quæ contra Pelagianos Augustinus disputauit, neque nullum videri posse aliquando validissimi hæreticorum mallei incertum ictum.* Hæc illi.

Fatemur particularem fuisse S. Doctoris sententiam aduersus Pelagianos de peccato originali disputantis, Hieremiam, ac Ioannem Baptistam non fuisse plenè à peccato originali in vteris matrum per gratiam sanctificantem liberatos. Hoc docuit epist. 57. ad Dardanum, & lib. 4. con. Iul. oper. imperf. cap. 133. vbi ait: *Quia, & Hieremias, & Ioannes quamuis sanctificati in vteris matrum, traxerunt tamen originale peccatum. Nam quo alio merito interirent eorum animæ de populo suo, nisi die octauo circumciderentur, nisi ad Christi gratiam peruenirent &c. Erant ergo illi, & natura filij iræ ab vteris matrum, & gratia filij misericordiæ ab vteris matrum, quia nec adhuc eis inerat sanctitas, quæ vinculum solueret successionis obnoxiæ, quod suo tempore solui oportebat, & inerat tamen, quæ præconem Christi à maternis visceribus designabat.* Duo hic consideranda sunt. Ioannem Baptistam repletum per Spiritus Sancti gratiam prophetiæ dono, postea noxa originali liberatum fuisse in vtero. Primum concedit S Augustinus: alterum negat, vt eius verba clarè ostendunt. Sanctus Bernardus primum & ipse sine hæsitatione concedit, de altero verò dicit, se non audere quippiam definire. Audiantur dulcia melliflui Doctoris verba, ne Annati in Augustinum amarus sermo nobis fastidium ingerat: *Certissimè autem*, inquit, *Sanctus Spiritus, quem repleuit, sanctificauit. Cæterùm quatenus aduersus originale peccatum hæc ipsa sanctificatio valuerit, siue prosisto, siue pro illo Propheta, vel si quis alius simili præuentus gratia fuerit*, NON TEMERÈ DIXERIM. Deinde sententiam S. Augustini considerans addit: *Attamen quis dicat Spiritu S. repletum manere adhuc filium nihilominus iræ, & si mori in vtero contigisset, cum hac plenitudine spiritus pœnas luiturum damnationis? Durum est;* MINIMÈ *tamen* AVSIM *hinc* QVIPPIAM MEA SENTENTIA DEFINIRE. *Sed quicquid de hoc sit &c.* Vides, Annate, nihil ea in re Bernardum definire vnius, vt iure quidem arbitror, Augustini, quem habebat, vt dicis, *dùm hæc scriberet, præsentem*, authoritate remoratum? Dura illi Augustini sententia visa est: at duriùs fassus est ab Augustino discedere: *Minimè tamen*, inquit, *ausim hinc quippiam mea sententia definire.* Hoccine est Annate, vt iocaris, *diuelli ab Augustino?* hoc putare *nullum aliquando validissimi hæreticorum mallei incertum ictum?* Imò hoc est, Lectoribus fucum facere, ac Bernardo nimiùm iniuriosum esse, dum illum ea recitantem inducis de Augustino, quæ ne cogitauit quidem. Illa itaque est Melliflui sententia epist. 174. ad Canonicos Lugdunenses.

Sed aliud quid Annatus garrit, contenditque, Bernardum diuersa, imò aduersa sapere vel eo ipso in loco ab Augustino recedendo, vbi se cum Augustinò aut errare, aut sapere profitetur, nempe epist. 77. ad Hugonem. Do Annati verba: *Vt omittam, quòd relata illa sententia, qua sensit Augustinus, internam cordis conuersionem ad Deum externam baptismi susceptionem posse supplere, vir minimè iactabundus, negere audet fuisse vspiam ab eo retractatam, quamuis retractasset exemplum, quod subiecerat, sancti Latronis ea ratione, quòd incertum esset, an fuisset baptizatus.*

tatus. Neſcio quo conſilio Annatus hic paralepſi vtatur. Eia age, ediſſere, cur ex Bernardo Auguſtinum accuſare tibi in religionem venit? Ita eſt, Bernardus vir minimè iactabundus Auguſtini ſententiam, qua aſſerit internam cordis conuerſionem ad Deum baptiſmum poſſe ſupplere, *negare audet fuiſſe vſpiam ab eo retractatam.* Fortè hanc ſententiam retractandam Auguſtino fuiſſe putas? Illam ſententiam ante S. Auguſtinum docuerat S. Cyprianus, quem laudat S. Doctor lib. 4. de baptiſ. cap. 22. vbi de baptiſmo ait, ſi ex neceſſitate deſit, poſſe ſupplere *fidem, conuerſionemque cordis*, quia, *tunc impletur inuiſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſsitatis excludit*. Sed & S. Ambroſius hoc ipſum docuerat de Valentiniano Imperatore, vt patet ex eiuſdem oratione in qua defuncti Valentiniani laudes recitat. Vtrumque verò Ambroſium nempe, & Auguſtinum ſequitur S. Bernardus illa in epiſtola 77. quorum teſtimonia laudat, ſcribens: *Ab his ergo duabus columnis (Auguſtinum loquor, & Ambroſium) crede mihi difficile auellor. Cum his, inquam, me aut errare, aut ſapere fateor; credens, & ipſe ſola fide hominem poſſe ſaluari cum deſiderio percipiendi Sacramentum, si tamen pio adimplendo deſiderio mors anticipans, ſeu alia quæcunque vis inuincibilis obuiauerit*. Audis, Bernardum virum minimè iactabundum cum Auguſtino ſapere, & credere, *ſola fide hominem poſſe ſaluari cum deſiderio percipiendi ſacramentum*? Cur verò eam ſententiam Auguſtini diceret, fuiſſe vſpiam ab eo retractatam, in quam pedibus iuit? Sed & Apoſtolica Sedes eandem ſententiam ob Auguſtini auctoritatem approbauit. Innocentius III. in literis ad Cremonenſem Epiſcopum, quæ apud Gregorium IX. extant Lib. 3. tit. 43. cap. 2. ita ſcribit: *Quem ſine vnda baptiſmatis extremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in S. Matris Eccleſiæ fide, & Chriſti nomine perſeuerauit, ab originali peccato ſolutum, & cæleſtis patriæ gaudia eſſe adeptum adſerimus incunctanter. Lege ſuper octauo libro Auguſtini de ciuitate Dei, vbi inter cætera legitur: Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, quem non contemptus religionis, ſed terminus neceſsitatis excludit*. Error tamen irrepſit, nam verba illa leguntur non in libro 8. de ciuit, ſed lib. 4. de baptiſmo, vt recitauimus, quæ etiam laudatus Bernardus ex eodem lib. 4. adduxit. Hinc Theologi baptiſmum flaminis, & Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 4. baptiſmum *in voto* iuſtificare decernunt. Quid igitur tibi in mentem venit, Annate, dum ſententiam illam S. Doctoris ab Eccleſia approbatam quaſi retractatione dignam recenſuiſti, quam etiam conſtanter idem tenuit poſt exortos Pelagianos ad finem vſque vitæ? Legatur lib. 1. de orig. animæ cap. 9. & 2. Retract. cap. 18. Qui plura ea de re ſcire cupit, conſulat Chriſtianum Lupum authorem ſatis notum in lib. de Attritione, & contritione cap. 8.

An fortè irrides, quòd de baptiſmo S. Latronis Auguſtinus inſinuauit? S. Doctor rem ſibi certam, nempè conuerſionem cordis ſupplere vicem baptiſmi, non poſſe ſatis efficaciter illo exemplo demonſtrari faſſus eſt in libro 2. Retract. cap. 18. affirmans à quibuſdam *non incredibiliter* dici, latronem *aqua illa, quæ de vulnere lateris eius emicuit, tanquam ſacratiſsimo baptiſmo fuiſſe perfuſum.* Lib. 1. laudato. Cæterùm idem Pater non putauit, illum fuiſſe ante crucifixionem baptizatum. Apertè ait ibidem: *Latro ille non ante crucem Domini ſectator, ſed in cruce confeſſor &c. Tunc etiam fides eius de ligno floruit, quando diſcipulorum marcuit*. Illa verò de baptiſmo latronis adducit, quibus confutaret erro-

rem Vincentij Victoris, qui exemplo latronis contendebat, pueros ſine baptiſmo mortuos peruenire poſſe ad originalium indulgentiam peccatorum, vt patet ex lib. 3. de orig. animæ ad Vincentium, vbi toto capite nono de baptiſmo latronis diſcurrit. Quæ tamen ita adduxit, vt omnem errandi occaſionem ex illius latronis exemplo reſecaret. Hinc lib. 1. cap. 9. cum varios modos recenſuiſſet, quibus Latro ille vel dicebatur, vel dici poterat baptizatus, concluſit: *Verùm hæc, vt volet, quiſque accipiat, dum tamen de baptiſmo non præſcribatur Saluatoris præcepto huius latronis exemplo*. Et ipſe Bernardus conſentit, incertum eſſe, an latro fuerit baptizatus, dicens: *eò quòd ſanè incertum ſit, vtrumnam fuerit baptizatus*. Hinc Pater Lupus in Sanctorum Patrum lectione ſumma cum laude verſatus in opuſculo laudato de contrit. & attrit. cap. 9. ait: *Latronis baptiſma eſſe incertum. Variat non ſolùm Auguſtinus, ſed Patres paſſim omnes*. Hæc quidem addidi, quia ex illa S. Bernardi epiſtola 77. ad Hugonem, quale Auguſtini dictum ab aduerſario per reticentiam reprehenſioni expoſitum, iure notari poſſit, prorſus non video, ſed nec eundem Annatum vidiſſe exiſtimo.

§. XII.

S. Auguſtinum contra Auguſtinum producunt.

REm confeciſſe, ac tota cauſa Auguſtinum deieciſſe ſibi perſuadent, fauentibus ſuffragijs, vt gloriantur, *trium Summorum Pontificum, ſex Cardinalium ex omni numero eruditiſſimorum, & ferè ſanctiſſimorum, tot deinde Antiſtitum, tot Doctorum omnium Scholarum, Ordinum, & Nationum*. Annati ſibi victoriam, ac triumphum canentis voces ſunt cap. 4. pag. 887. Sed vt Auguſtino omnem prorſus euadendi aditum præcludant, ad ipſiuſmet confeſſionem prouocant, quippe qui tantorum teſtium omni exceptione maiorum vocibus conuictus integram ipſis litem ſit conceſſurus. Audiatur Annatus cap. 5. pag. 888. qui adeo victoriæ ſecurus in arenam deſcendit, vt nullo pacto dubitet, vel ipſomet Auguſtino iudice poſtrema veluti acie dimicare; *Quando*, inquit, *ea conditione diſputamus, vt ſtemus Auguſtini iudicio, inquirendum eſt hoc quoque, cenſuerit-ne Auguſtinus placita omnia ſua etiam illa, quæ dum Pelagianos inſectatur, expoſuit, amplectenda eſſe neceſſariò*. In primis contendunt ſtatuiſſe Auguſtinum, tria tantùm dogmata aduerſus Pelagianos iuxta Catholicam fidem eſſe tenenda, quod Sadoletus Recentiores docens olim dixerat in epiſtola ad Contarenum, vti §. 1. narrauimus. Rurſus plura S. Patris teſtimonia producunt, quibus aſſerit, nolle ſe eam Lectoribus legem imponere, vt omnibus abs ſe poſitis aſſertionibus acquieſcant, ablata omni prorſus contradicendi libertate. Vnum dabo, nam idem reliquorum ſenſus eſt diuerſis tantùm verbis expreſſus. In Epiſtola ad Fortunatianum ſcribit: *Neque enim quorumlibet diſputationes, quamuis Catholicorum, & laudatorum hominum velut Scripturas canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, ſalua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcriptis improbare, atque reſpuere, ſi fortè inuenerimus, quòd aliter ſenſerint, quàm veritas habet diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis ego ſum in ſcriptis aliorum, tales volo eſſe intellectores meorum*. Ex

quibus

quibus, aliјſve eandem in rem adductis exclamant: *Licet ergo ex Auguſtino Auguſtini doctrinam aliorum ſcriptorum iudicio cenſendam exponere, licet & proprio, idq; ſalua honorificentia. Neq; adeo peruerſum eſt hoc conſilium, vt habere non poſsit adiutorem Deum.* Loquitur Annatus pag. 897. Nil tamen noui hiſce cenſores afferunt, ſed Pelagianorum, ac Lutheranorum voces contra Auguſtinum integras repetunt. Pelagiani, cum ab Auguſtino Patrum teſtimonijs oppugnarentur, ex Auguſtini libris nullam ſibi Patribus adhærendi neceſſitatem eſſe inſolenter reſpondebant. Audiatur Iulianus lib. 4. oper. imper. cap. 111. *Sed benè, quòd nos onere talium Perſonarum leuaſti. Nam in libro, quem ad Timaſium contra liberum arbitrium contexuiſti, cum Sanctus Pelagius venerabilium virorum tam Ambroſij, quàm Cypriani recordatus fuiſſet, qui liberum arbitrium in libris ſuis commendauerant, reſpondiſti, nulla te grauari auctoritate talium, ita ut diceres, eos proceſſu uitæ melioris, ſi quid malè ſenſerant, expiaſſe. Tua tibi ad hoc relata ſint, ut excitare de ſolis nominibus erubeſcas inuidiam.* At non veterum tantùm hæreticorum, ſed & recentium Dogmatiſtarum tritum hoc effugium eſſe ad Sanctorum Patrum, ac præcipuè Auguſtini auctoritatem eludendam, teſtatur eruditiſſimus vir Stapletonus tomo 1. contr. 3. lib. 7. cap. 15. *Alij*, inquit de Proteſtantibus, *non plus eis*, nempe Patribus, *tribuendum eſſe arguunt, quàm ipſimet Patres ſibi tribui poſtulant, & hoc in loco uarias Auguſtini ſententias producunt, quibus ille ſuis ſcriptis non aliter fidem haberi poſtulat, quàm quatenus ex Scriptura ſacra, uel ex euidenti ratione ſententiam ſuam confirmauerit.* Additq; in verbis S. Auguſtini ex lib. 11. con. Fauſtum cap. 5. in quo loco ſibi plaudit Annatus pag. 897. eos *mirificè exultare.*

Doctiſſimus, idemq; ſanctiſsimus Pater cæteris virtutibus, quibus diuino munere ad ſtuporem vſq; ornatus fuit, ſociam modeſtiam adiunxit, neq; tantùm ſibi vnquam tribui voluit, quantum Pythagoræ à diſcipulis delatum fuit, vt illud eſſet ineluctabile argumentum, *αὐτὸς ἔφα*. Hoc vnum Auguſtinus rogat tota Epiſtola ſeptima ad Marcellinum. Cæterùm diſputans contra Pelagianos paſsim capitalia dogmata tanquam Catholicas ſententias defendere ſe profitetur. Ita lib. 5. con. Iul. cap. 12. quinque de concupiſcentia quæſtiones agitat, vbi ait: *In his quæſtionibus Catholica ueritate antiquitus tradita, ueſtra impia nouitas ſuffocatur.* In Epiſtola 107. ad Vitalem duodecim theſes de gratia ſtatuit, aſſerens eaſdem *ad fidem rectam, & Catholicam pertinere.* Idem de prædeſtinatione docet lib. de dono perſeu. cap. 23. in fine. Illud vel maximè iterum recolendum eſt, S. Doctorem, cum in libris Retractationum plures ſententias correxerit, nullam contra Pelagianos ſtatutam, aut defenſam theſim expunxiſſe, vt planum fiat, Auguſtinum cenſuiſſe omnia, & ſingula, quæ illis in libris docuerat, à vero non diſſonare, ſed novum laborem, atq; exactiorem diligentiam Auguſtinus fortè Recentioribus reliquit, qui iterum ſeueriori iudicio eadem Hipponenſis ſcripta, vt ait Annatus pag. 897. *inſpirante Deo examinata* errores continere demonſtrarent.

Cum olim Semipelagiani Auguſtinum erroris arguerent in ijs libris, quos contra Pelagianos procuderat, modeſtiſsimi vir ingenij reſpondit in fine lib. de dono perſeuer. *Qui verò errare me exiſtimant, etiam, atq; etiam diligenter, quæ ſunt dicta conſiderent, ne fortaſsis ipſi errent.* Ibidem verò cap. 21. ait: *Quamuis neminem velim ſic amplecti omnia mea, vt me ſequatur, niſi in ijs, in quibus me non errare perſpexerit. Nam propterea nunc facio libros, in quibus Opuſcula mea retractanda*

ſuſce-

suscepi, vt nec me ipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem &c. Quæ quidem attentiori mentis acie considerans Magnus ille Annalium Ecclesiasticorum scriptor Cardinalis Baronius tomo 5. ad Annum 426. pag. 498. hæc in Augustini commendationem scripsit, quæ licet superiùs recitata sint, libeat hic quoque repetere: *Hæc ipse*, ait, *digna quidem S. Augustini modestia, animiq; eius admirabili cum submissione verecundia, vt planè nisi aliunde, ex his saltem intelligere valeas afflatum ipsum diuino spiritu illa scripsisse, cum non supra quempiam alium, quàm super humilem, quietum, & trementem sermonem Dei diuinum affore Numen, Deus per Prophetam fuerit contestatus: Sicut & Iacobus docuit vbi ait: quæ desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens.* Hæc ille. Et tamen eò prorupit Annatus, vt affirmare non extimuerit cap. 5. pag. 897. impugnatorem Augustini *habiturum adiutorem Deum!* Et hic inter S. Doctoris defensores numerari vult, Augustinum à Baianis vindicando? Non est hoc, Annate, Augustini causam tueri, sed prodere.

Verùm licèt præ animi modestia adeo humiliter de se Augustinus sensit, Catholicæ tamen Ecclesiæ iudicio eius de diuina gratia doctrina ita approbata est, vt vel ipsi Recentiores, qui post Annatum contra Iansenium scripsere, rei euidentia coacti hanc Augustinianæ auctoritati, non dicam laudem, non testimonium, sed confessionem cum Decampsio dederint: *Conciliorum sanctiones, & Romanorum Pontificum edicta, quibus Pelagiana hæresis iugulata occubuit, ex S. Augustini libris petita sunt, S. Augustini doctrinam continent, S. Augustini verbis exprimuntur. Fuit Augustinus quodammodo Ecclesiæ præcentor, cum Romanis Pontificibus, & Conciliјs ore præiuit, quod de superbissima hæresi iudicarunt. Fuit lingua Ecclesiæ, cum eius verbis decreta concepta sunt, & quæ priùs fuerant Augustini voces, Spiritus S. oracula esse cœperunt. Fuit ille Conciliorum Dux, atq; ingenium, cum ijs rationes, & argumenta subministrauit, quibus Pelagium, eiusq; complices fregerunt;* Lib. 3. Hæres. Ians. disp. 1. cap. 6. Video Annatum spissum hic puluerem excitare, quo tantam Romanæ Ecclesiæ lucem Augustinum quaquaversum irradiantem obducat. Quas enim ille nebulas cogit toto capite sexto, quibus delatas à Romanis Præsulibus Augustino laudes offuscet? Illius tamen vanos conatus insequenti capite reprimemus, vbi S. Doctoris auctoritatem Apostolicæ Sedis sententia toties munitam ab huius S. Patris Vindicatoris, vti se iactat, obiectionibus, prauisq; interpretamentis asseremus.

Attamen etiamsi nullus pro Augustino veterum Patrum staret, ac Vaticana oracula silerent prorsus omnia, non adeo deplorata censenda esset Augustini causa, vt Annato eidem aduersante, nullum fauentem Iudicem sortiri in Orbe posset, præsertim cum manifestum sit, plura ipsum testimonia falsasse, alia prorsus finxisse, quosdam in testes adduxisse, vel Semipelagiano errore infectos, vel Grammaticos imperitos, vel nouos ex Iuris consultis Theologos, vel impudentes, minùsq; consultò locutos, atq; Augustinensium librorum prorsus inscios. At cum S. Augustini doctrina tot Romanorum Præsulum laudibus, tot Conciliorum decretis, tot omnium veteris Ecclesiæ Patrum encomijs ornata, munita, ac defensa sit, quis nuper eandem in iudicium à Recentioribus vocatam damnari vel minima ex parte posse suspicetur? Ab Augustino enim stat antiquitas, à Recentioribus nouitas; illinc sanctitas, hinc audacia; illinc antiqui Patres, hinc noui scriptores; illinc tot sæculorum consensus,

hinc

hinc nostræ ætatis scholasticorum minima portio. Quæ sanè cum attentiùs considero, illud subinde mecum reputo, nescire me, an laudem, vel odium potiùs apud probos hoc opere mihimet conciliarim, contraxerimve. Profectò arbitror non defuturos, qui me inanem operam posuisse dicent, Augustinum in iudicio contra Recentiorum accusationes defendendo, quasi horum temeritas vel initio causæ non statim intelligatur, qui contra summum Ecclesiæ Magistrum conductis testibus coram Orthodoxo Orbe dimicare ausint. Sed veniam precor, si quicquam à Recentiorum testibus Augustino timere mali visus sum; eius enim causam defendendam suscepi, ne apud imperitos, nimiùmque credulos tantorum testium nomina, quæ aduersarij longo ordine contra Augustinum producere gloriabantur, vel fidem inuenirent, vel suspicionem saltem ingererent.

CAPVT VI.

Elogia à Summis Pontificibus Augustinianæ doctrinæ contra Pelagianos delata à sinistris Recentiorum interpretationibus vindicantur.

SAnè non leuem inuidiam redolet Recentiorum factum, de quo hoc loco sermonem instituimus. Romani Præsules S. Augustini de diuina gratia doctrinam miris præconijs consecrarunt. Vnde tanta eidem ab omnibus per tot retrò sæcula veneratio impensa est, vt post eorundem Pontificum voces Orthodoxi vnum Augustinum inaudiuerint, imò Augustini dogmata in Pontificum decreta, ac Synodorum canones transierint, quod in historia Pelagiana demonstrauimus. Hæc quidem Recentiorum animum altiùs pupugere; quare delata Augustinianæ doctrinæ à Romanis Præsulibus elogia falsis interpretationibus partim decurtare, partim eludere audacter quidem, sed non æquè feliciter conati sunt.

Primus inter Pontifices, qui S. Augustinum commendarunt, Innocentius producitur, qui cum ab Augustino literas accepisset, à quatuor alijs collegis subscriptas, quibus Pelagij errores eidem significabantur, respondit epist. 96. inter Augustinianas: *Quod earum tenor, omnisq; contextio est in consideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra sentiunt, integra ratione consistit, vt & illis omnem tollere possit errorem, & idoneum dato cuivis nostræ legis exemplo, quem sequi debeat dignum possit præbere Doctorem.* Legantur, quæ diximus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 11. Recentiores haud vniuersam S. Augustini doctrinam contra Pelagianos ab Innocentio approbatam fuisse contendunt, sed qua parte tantùm decertat contra duos Pelagij errores, quos ibi Pontifex damnat. Do verba Moraines disp. 12. Anti-Iansf. num. 49. *Ex hac autem approbatione huiusmodi literarum de vno, aut altero tantùm errore loquentium, inferre velle, totam D. Augustini doctrinam de gratia fuisse specialiter ab Innocentio approbatam; est malitiosè simplicibus illudere, & eruditorum patientia intolerabiliter abuti.* Quòd verò S. Augustinus, quò meliùs Pelagianæ hæresis faciem Innocentio suis coloribus pictam ostenderet, eiusdem Hæresiarchæ librum in laudem naturæ emissum, atq; aduersarium abs se de natura, & gratia compositum volumen miserat, addit ibidem: *Respondens Innocentius sequenti epistola 96. nullam fa-*

cit

cit mentionem aliorum errorum Pelagij, neque libri de natura, & gratia D. Auguſtini, ſed tantùm laudat præcedentem epiſtolam ab illis ad ſe ſcriptam. Duos verò errores ibidem tantùm damnatos eſſe ait, nempè non dari peccatum originis, neque Dei gratiam eſſe neceſſariam ad rectè, pièque viuendum.

Quid de libro Pelagij S. Innocentius decernat, audiamus: *Librum ſanè*, inquit, *qui eius eſſe diceretur, nobis à veſtra charitate tranſmiſſum euoluimus, in quo* MVLTA *blaſphemia, nihil, quod placeret*, NIHIL, *quod non penitus diſpliceret, à quouis damnandum, atque calcandum, cui ſimilia, niſi qui iſta ſcripſerat, nemo alter in mentem reciperet, atque ſentiret*. Itane *nihil* Pelagiani libri Innocentio placere, *nihil* in eo ſcribi, quod non diſplicat, eſt vnius tantùm, aut alterius erroris condemnari, an potius plenum erroribus iudicari? Vnam interim particulam diſiunctiuam corrigas, Morainie; dixiſti enim Innocentij literas *de vno, aut altero errore* loqui, reponas coniunctionem, de vno, ET altero illam periodum reddens, ne quis erga te maleuolentior dubitaſſe te dicat, duo-ne, an vnus tantùm Pelagij error illis in literis proſcribatur. Sed ad Auguſtinum meum redeo. Hic Pelagij librum ad Innocentium mittens cum eiuſdem confutatione aſteriſcis loca Pelagij ſignarat, vbi hic non rectè de diuina gratia ſentiebat, quæ diſplicuiſſe Innocentio, cui NIHIL illius libelli placuit, quis dubitet? Librum verò Auguſtini approbatum, ac laudatum fuiſſe, & quidem de lege reos ſine gratia homines faciente diſputantem, quæ falſa, atque ob furorem contra hæreticos Auguſtino excidiſſe fingit Moraines diſp. 24. num. 44. ex his Innocentij verbis colligitur: *Nam hoc loco latiùs de lege diſputare velut coram poſito, repugnanteque Pelagio neceſſarium eſſe non duximus, cum vobiſcum* TOTVM SCIENTIBVS, PARIQVE NOBISCVM ASSENSIONE *gaudentibus colloquamur*. Audin Auguſtinum totum ſcientem, ac per omnia Innocentio in ijs, quæ de lege ſine gratia proximè ſufficienti reos faciente diſputarat, pleniſſime conſentientem?

Innocentio ſucceſſit Zoſimus, dein Bonifacius, qui S. Auguſtinum mirificè coluerunt, quibuſque eiuſdem doctrina probata fuit. Annatus lib. 8. cap. 6. pag. 908. hæc ſcribit: *Quare non poſſit ab eiuſmodi Doctore inſtructio peti ad concipiendam erroris contrarij damnationem, vt Zoſimus, vt Bonifacius, vt Felix huius nominis IV. petijſſe* DICVNTVR *ab Auguſtino*. Hæc quidem rectè ſe habent, ſed rectiùs foret, id non vulgari fama aſſertum dicere, ſed conſtanter adſtruere. Ea enim phraſi vtimur, cum de re minùs comperta loquimur, quis enim mero meridie pronunciet, Solem DICI ſplendeſcere? Nouimus Annati erga Auguſtinum animum, hinc ſuſpicioni locum damus. Zoſimus non priùs decretoriam in Celeſtij, ac Pelagij cauſa ſententiam tulit, quàm ab Africanis Synodis, quorum teſte Proſpero Auguſtinus *ingenium* erat, literas acciperet, vt in hiſtoria Pelagiana lib. 1. cap. 13. dictum eſt. Bonifacius etiam Iuliani literas ad Auguſtinum confutandas tranſmiſit, vt ibidem pariter narrauimus cap. 21. De Felice Papa diximus lib. 2. cap. 23. Quæ, ne actum agamus, iterum non repetimus. Itaque, & reapſe Pontifices illi contra Pelagianos inſtructionem ab Auguſtino petiere, idque ex ipſius Auguſtini libris, & eiuſdem ſæculi Patribus, & non vulgi tantùm rumore manifeſtum eſt.

Bonifacio ſubrogatus Celeſtinus non modò S. Auguſtini doctrinam laudauit, ſed eiuſdem calumniatores datis ad Epiſcopos Galliæ literis perculit.

Elo-

Elogium verò veluti paulò ante demortuo Auguſtino ſepulchralem inſcriptionem, hocce appoſuit: *Auguſtinum Sanctæ recordationis virum pro vita ſua, atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec vnquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem* TANTAE SCIENTIAE *olim fuiſſe meminimus, vt inter Magiſtros optimos etiam à meis ſemper Deceſſoribus haberetur.* BENE' *ergo* DE EO OMNES *in commune* SENSERVNT, *vtpotè qui* VBIQVE CVNCTIS, ET AMORI FVERIT, ET HONORI; *vnde* RESISTENDVM TALIBVS, *quos malè creſcere videmus.* Tradit Celeſtinus, imò iubet, reſiſtendum Auguſtinianæ famæ decurtatoribus. S. Proſper cum eximiam hanc de Auguſtino laudem ex Celeſtino recitaſſet in fine libri contra Collatorem exclamauit: *Contra iſtam clariſſimæ laudationis tubam, contra iſtam ſacratiſſimi teſtimonij dignitatem audet quiſpiam* MALIGNAE INTERPRETATIONIS *murmur emittere, et perſpicuæ, ſinceriſſimæque ſententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere?* Ita planè, ò Proſper, conantur, audentque Recentiores. Imò vti inter cætera ab Apoſtolica Sede Auguſtino data præconia illud iure meritò primo loco reponitur, ita totis ingenij viribus deſudant, quò tantarum laudum ſplendori *nubem obliquæ ambiguitatis obtendant*, ne tantùm inde lucis in Auguſtinum deriuet.

Annatus lib. 1. ſui Auguſtini cap. 8. audito Celeſtini elogio ait: *Non dicit eſſe Patrem Patrum, Doctorem Doctorum, primum Angelum inter cæteros Epiſcopos, inter omnes excellentiſſimum, verè irrefragabilem, & ineffabiliter mirabilem. Habitum eſſe dicit à ſuis prædeceſſoribus Innocentio, Zoſimo, Bonifacio inter Magiſtros optimos; atque ita putabantur quidem alij Sancti Patres eſſe quoque optimi Magiſtri, à quibus ſi diſſenſiſſet Auguſtinus, quid putamus Celeſtinum fuiſſe nobis præcepturum, vt optimos optimo poſtponeremus, & multos vni, quonam id iure? vel qua ratione?* Cum verò Celeſtinus poſtea, vt putant, cap. 3. Semipelagianos reprehendat *pijſſimis diſputatoribus obuiare* præſumentes, addit Annatus: *Hos ergo dicit Celeſtinus obuiaſſe non Auguſtino ſoli, ſed pijſſimis diſputatoribus, & Magiſtris, quibus verbis non eſt dubium, quin comprehenderetur etiam Hieronymus.* Hæc illi omni arte adnitentes, Auguſtinum in ordinem ferè redigere, vt in Pelagiano bello non ſupremus quidem Imperator, ſed tanquam è præfectorum numero æquali cum multis auctoritate habeatur. Hæc autem eo conſilio moliuntur, vt quoniam Auguſtini nomine ſe grauari ſerò iam tandem ſentiunt, aliorum Patrum, qui de gratia quid ſentirent *breuiter quibuſdam*, vt cap. 14. de prædeſt. SS. ait Auguſtinus, *ſcriptorum ſuorum locis, & transeunter attigerunt*, ſuffragia iactere poſſint. Etenim cum illi non tam apertè, & perſpicuè de diuinæ prædeſtinationis, ac gratiæ myſterijs diſſeruerint, quædam eorum dicta, quando nondum Pelagianis, vt idem lib. 1. con. Iul. cap. 6. ſcribit, *litigantibus ſecuriùs loquebantur*, veluti ſibi fauentia Recentiores arripiunt, dimiſſis S. Auguſtini ſententijs clariſſimis, apertiſſimis, euidentiſſimis, eam cæteris Patribus poſtpoſiti Auguſtini cauſam, rationemque reddentes cum Adamo 3. par. Cal. deſtr. cap. 16. pag. 760. *Hæ Auguſtini tenebræ me cogunt ad lucem alibi quærendam, quam in Synodis, & aliorum Doctorum libris inuenio.* Mira docent. Profectò non dicam obſcurè, ſed non tam clarè locuti dicendi ſunt alij Patres, qui de gratia *breuiter, & transeunter* quædam ſolummodò attigerunt, non verò Auguſtinus, qui copioſiſſimè, ac fuſiſſimè in triginta & ampliùs libris de eadem gratia diſputauit, ex breuitate enim obſcuritas, ex copia verò ſermonis claritas deriuat.

Sed Auguſtinum cæteris præponendum eſſe, vbi de diuinæ gratiæ auxilijs agitur, tanquam ſupremum Catholici exercitus Ducem vetuſtioris Eccleſiæ Patres tradidere. Canit S. Proſper contra Ingratos cap. 3.

ISTIVS *inter cunctos, qui de grege ſancto*
Inſanas pepulere feras, induſtria maior,
Maius opus, *totum* præſtantius *imbuit Orbem*.

S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis lib. 2. de verit. prædeſt. & grat. cap. 17. ait: *Hac itaque Catholicorum Patrum Apoſtolicis inſtitutionibus tradita permanet in Eccleſia ſine dubitatione doctrina, quam Græci, Latinique Pontifices Sancti Spiritus infuſione firmati, vno atque indiſſolubili ſemper tenuere conſenſu. In qua Beatus Auguſtinus indutus virtute ex alto abundantiùs illis omnibus laborauit: non autem ipſe, ſed gratia Dei cum illo. Ipſius enim miniſterio Dominus vberiorem huius rei fidelibus ſuis inſtructionem præbuit &c.* Audiatur iterum proximè laudatus magnus ille Proſper in præfatione contra Collatorem ait: *Viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies* HVIVS VIRI *ductu pugnat, & vincit*. Fortè Annatus reſpondebit cum ſuo Vaſquezio 1. p. diſp. 97. cap. 3. num. 20. *Fateor ſanè ſuſpecta mihi eſſe teſtimonia Proſperi, & Fulgentij, quòd diligentiſsimi, & exactiſsimi Auguſtini diſcipuli ſint*. Audiat igitur ipſius Vaſquij confeſſionem, quando vtriuſque illius Patris *teſtimonia ſuſpecta* ſunt. Scribit hic in 1. p. diſp. 90. capite 6. numero 37. *Quamuis nullus eſſet ex Patribus commemoratis, quem pro hac ſententia de gratiæ neceſsitate ad ſingula opera bona moralia Scholaſtici Doctores allegare poſſent, in* VNO SOLO AVGVSTINO, *eiuſque ſchola ſuæ opinionis præſidium libenter collocarent, eumque ſibi ſufficere meritò arbitrarentur, quod* VNICVS *ſit, qui dum agitur de gratiæ neceſsitate, ſicut Sol inter reliquos præfulgeat*. Verùm nos non ex Vaſquio iſta diſcimus, ſed ex Romanæ Eccleſiæ Pontificibus. Cum Iulianus aduersùs diuinam gratiam ſcripſiſſet, S. Bonifacius Papa ab vno Auguſtino reſponſum poſtulauit. Cum Oriens ob Fauſti Reienſis libros in partes diuiſus eſſet, S. Hormiſdas ab Auguſtino cognoſcendum ſcripſit, quid Romana ſequeretur, & ſeruaret Eccleſia. Gallijs etiam per centum ferè annos ijſdem diſſenſionibus confuſis Felix IV. ex vnius Auguſtini libris ſententijs deſumptis pacem dedit. Noſtro hoc etiam ſæculo vniuerſa Europa exortis de auxilijs diuinæ gratiæ litigijs in partes dilancinata, Clemens VIII. eas lites ad vnius Auguſtini tribunal iuſſit agitari. Quibus ſanè Romani Pontifices non obſcurè ſignificarunt, in controuerſijs de diuina gratia vnius Auguſtini veſtigijs nobis inhærendum eſſe. Nuſquam tamen ſolus eſt Auguſtinus, ſed ſecum ingens ſubſecutorum Patrum agmen trahit, nempe Proſperum, Fulgentium, Cæſarium, Petrum Diaconum, Patres Byzacenos in Sardinia exules, Rhemigium, Prudentium, Anſelmum, Bernardum, alioſue, qui S. Doctoris veſtigia illis in controuerſijs ſequuntur, qua quidem conſideratione ruit ingens ille apparatus, quem Annatus libro primo per plura capita componit, quaſi in aliqua ſententia de gratia ſolitarius eſſe poſſit Auguſtinus. Sanè Proſper, & Fulgentius, qui de Semipelagianis triumpharunt, ſemper cum Auguſtino ſunt, ita vt ſi ex vna parte Auguſtinus, duoque iſti tantùm ſint, ex oppoſita vero longè plures Patres numerentur, quis non potius illi Patrum Triadi inhæreat, quæ de Pelagiana hæreſi triumphauit, neque citra temeritatem erroris accuſari poteſt? Procul etiam hinc abeant illæ Morainij querelæ in præfatione

ſatione ad Orthodoxos: *Quid enim, ſi hæretici ſuis argutijs poſſent euincere, ſe non eſſe apertè ab Auguſtino damnatos, Eccleſiæ cauſa deſerenda eſſet, & inſufficiens foret omnium aliorum Patrum pro veritate conſenſus, quia Auguſtinus eſt neceſſarius? Iniqua certè eſſet Eccleſiæ conditio, cui Deus non vnicum Doctorem, ſed Doctores promiſit, vt non circumferamur omni vento doctrinæ.* Erras, ò bone vir, & toto oſtio erras, nunquam ſolus eſt Auguſtinus,& ſi quidpiam primus de prædeſtinatione dixit, iam non ſolus hoc dixit, tot ſubſecutis Patribus Auguſtini verba reddentibus, quæ aduerſarij non ſatis adnotarunt.

Quod verò addit Annatus, illis verbis Celeſtini contra Semipelagianos: *Pijſsimis diſputatoribus obuiare præſumunt, & cum Pelagium, atq; Celeſtium anathematizare non dubitent, Magiſtris tamen noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur*, non vnum Auguſtinum intelligi, ſed etiam Hieronymum, imperitè prorſus aſſeritur. Etenim Semipelagiani contra vnum Auguſtinum loquebantur, quòd ſolus illam de prædeſtinatione gratuita ſententiam docuiſſet. Scribit enim Proſper ad Auguſtinum: *Ea quæ de epiſtola Apoſtoli Pauli Romanis ſcribentis, ad manifeſtationem diuinæ gratiæ præuenientis electorum merita proferuntur, A' NVLLO vnquam Eccleſiaſticorum ita eſſe intellecta, vt NVNC ſentiuntur, affirmant.* Non igitur vnà cum Auguſtino Hieronymus reprehendebatur à Semipelagianis. Imò ita Hieronymus de gratia contra Pelagianos ſcripſit, vt Semipelagianorum ſententiam tenuiſſe quibuſdam viſus fuerit; nam lib. 3. dialog. con. Pel. ait: *Iuſtitia labore, & induſtria, ac diligentia, & ſemper ſuper omnia Dei clementia cuſtoditur; vt noſtrum ſit rogare, illius tribuere quod rogatur,* NOSTRVM INCIPERE, *illius perficere,* NOSTRVM OFFERRE, *quod poſſumus, illius implere, quod non poſſumus.* Quæ quidem à Semipelagianis pro ſuo ipſorum dogmate accipi poterant, quorum ſententia erat, vt verbis vtar Proſperi con. collat. cap. 8. *Vt boni, ſalubreſq; conatus nequeant quidem proficere, niſi Deus adiuuet, poſſunt tamen, etiamſi non à Deo inſpirentur, incipere.* Et ſanè Hieronymum cum Semipelagianis ſenſiſſe eo loci ſcribit Ianſenius, duriùs locutum Voſſius, & ante vtrumque de Hieronymo aliqui dubitarunt apud Vaſquium 1. p. diſp. 91. cap. 8. Hieronymum verò pluribus conatur defendere idem Annatus lib. 7. A. V. cap. 12. cui ſubſcribo, nam apertè ait, Dei clementia ſemel habitam gratiam cuſtodiri; neq; labor, & induſtria ſolitariè, nempe ſine gratia, intelligenda ſunt, vt fuſiùs diſcurrit idem Recentior. Igitur Semipelagiani Hieronymo non obloquebantur, quem in ſua ipſorum ſententia eſſe ſuſpicari poterant. Præterea Celeſtinus ait, Semipelagianos adnixos, *quieſcentium fratrum memoriam diſsipare*, & immediatè laudat poſt illa verba Auguſtinum concludens, *reſiſtendum* obloquutoribus. Vnus igitur ibi defenditur Auguſtinus; nam ſi cum Auguſtino Hieronymus quoq; eorundem dictis lacerabatur, cur Pontifex de vno Auguſtino laudes reddit, Hieronymo in angulum prorſus reiecto? Profectò Proſper, qui apud Celeſtinum S. Auguſtini calumniatores detulerat, huiuſce Celeſtini ſanctionis, quam ipſemet impetrarat, mentionem faciens contra Collatorem cap. 42. ait: *Per hunc virum intra Gallias iſtis ipſis, qui S. mem.* AVGVSTINI *ſcripta reprehendunt, maleloquentiæ eſt adempta libertas.* Auguſtinum tantùm & à Maſſilienſibus reprehenſum, & à Celeſtino laudatum ſcribit, nihil de Hieronymo locutus. At Recentiores Auguſtino illatæ à Semipelagianis calumniæ, atq; iniuriæ ſocium Hieronymum faciunt, non ſola-

tij gratia, sed vt Celestiniani elogij pars tantùm ad Augustinum deuoluatur, altera Hieronymo reseruetur. Porrò Augustinum plurali numero Magistrum, ac Doctorem ab Apostolica Sede appellatum paulo inferiùs constabit, vbi de Felice IV. dicemus.

S. Gelasius Papa inter S. Augustini cultores numeratur, eumq; non immeritò Vasquius 1. p. disp. 91. num. 75. vocat *per omnia Augustinianum*. Ille igitur in epistola ad Episcopos per Picenum, vti lib. 2. Hist. Pelag. cap. 17. obseruauimus, hæc scribit: *Adhuc maius scelus accrescit, vt sub conspectu, & præsentia Sacerdotum beatæ mem. Hieronymum, atq; Augustinum Ecclesiasticorum lumina Magistrorum musca moritura, sicut scriptum est, exterminans oleum suauitatis lacerare contenderet*. Sua hic glossemata apponit Annatus lib. 1. cap. 8. *Ecce Hieronymus quoque lumen est Magistrorum, sicut Augustinus testimonio Romani Pontificis*. Quis hoc inficias ibit? At multum interest, vndenam aduersus Pelagianorum tenebras magis Ecclesia illustretur, plusque luminis accipiat, ab Hieronymo-ne, an ab Augustino? In Conuentu Hierosolymitano contra Pelagium producta fuit ab Orosio epistola S. Augustini ad Hilarium, itemq; paulò post etiam in Synodo Diospolitana, de qua re ita scribit S. Doctor lib. de pec. orig. cap. 10. hæc Synodi verba referens: *Quoniam Sanctus Episcopus Augustinus aduersus discipulos eius in Sicilia respondit Hilario ad subiecta capitula scribens librum, in quo ista continentur &c.* Quo sanè tempore Hieronymus iam ediderat epistolam datam ad Ctesiphontem contra Pelagium, & in Palæstina ipsa aderat, in qua Synodus habebatur, maioremq; ipsa præsentia, ac sanctitatis fama authoritatem sui nominis reddebat, & tamen Hieronymi epistola prætermissa, ad Augustinianæ epistolæ amussim Pelagius examinatus fuit. Objicient Recentiores Ioannem Hierosolymitanum Hieronymi hostem acerrimum, sed in Diospolitanæ Synodo non præsidebat Antistes Hierosolymitanus, sed Eulogius Cæsarecnsis Palæstinæ Metropolita. Vt certè vel initio illarum disputationum satis apparuerit, vnum Augustinum supra cæteros in Pelagiano bello validissimum, ac strenuissimum Ducem cœlitus destinatum, ac talem Patrum Synodis probatum. Sed quid nobilius ipso Hieronymi & testimonio, & exemplo? Cum Orosius libros priores ab Augustino contra Pelagianos publicatos in Asiam ad Hieronymum detulisset, Bethleemiticus Pater doctrinæ copiam, eruditionis excellentiam, rationum momenta, integrumq; opus admiratus, silentium sibi indixit, idq; scripto coram Orbe vniuerso publicauit in fine lib. 3. dialogorum, vbi loquens de libris S. Augustini contra Pelagium ait: *Alios quoque specialiter tuo nomini cudere dicitur, qui necdum in nostras venere manus, vnde supersedendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatij*, in syluam ne ligna feras, *aut enim eadem diceremus ex superfluo, aut si noua voluerimus dicere, à* CLARISSIMO INGENIO OCCVPATA SVNT MELIORA. Adeo verò Hieronymus religiosè silentium postea coluit, vt ab Anniano eiusdem epistola ad Ctesiphontem impugnata, non modò defensionem nullam adornarit, sed per literas Augustinum ad illam confutandam hortatus fuerit, de qua re libro primo hist. Pelag. cap. 19. fusiùs dictum est. Ille, inquam, Hieronymus impugnatus certamen recusauit, qui nec ab amicissimo olim Rufino impunè se vel minimùm perstringi passus est, sed editis apologijs illatas quasq; calumnias propulsauit. Itaque cum Hieronymus in hoc stadio lampadem Augustino tradiderit,

derit, ab isto quoque vnicè lumen Ecclesia accepit, quo Orbem catholicum illustraret. Ex his patet etiam vanam esse illam Morainij vocem in præfatione ad Orthodoxos: *Quid de Hieronymo? Eritne etiam ille Augustini discipulus, vel de Angelis inferioribus?* Non discipulus Augustini fuit, sed initio certaminis commilito, dein domi quiescens Augustinensiũ præliorum, ac victoriarum admirator extitit, toto belli onere in Augustinum deuolutõ. Gelasius quidem Hieronymum æquè ac Augustinum laudat; quòd Seneca ille hæreticus vtrumque maledico dente proscindebat. Sicuti cum Celestinus Pontifex vnum Augustinum contra Semipelagianorum conatus nominatim defendit, vnum illum ab ijsdem fuisse impetitum intelligimus; non verò vnà cum Hieronymo, vt Annatus comminiscebatur. Cæterùm Gelasius ea in epistola S. Augustini solius doctrinam, atq; dogmata, & quidem quæ Recentioribus minimè probantur, adeo perspicuè tradit, vt verè dicendus sit per *omnia Augustinianus*, idque superiùs luculenter à nobis probatum est.

Succedit his S. Hormisdas Papa, qui vti lib. 2. Hist. Pelag. cap. 19. narrauimus, de libris Fausti Reiensis à Possessore Episcopo consultus, vbi hos ab Ecclesia minimè receptos respondit, hæc addidit: *De arbitrio tamen libero, & gratia Dei quid Romana hoc est Catholica sequatur, & seruet Ecclesia, licet in varijs libris B. Augustini, & maximè ad Prosperum, & Hilarium abundè possit cognosci, tamen & in scrinijs Ecclesiasticis expressa capitula continentur &c.* Quo præconio S. Augustini doctrinam Ecclesiæ doctrinam declarauit. Recentiores tamen parum inde ponderis Augustinianæ auctoritati adijci putant; prauisque restrictionibus Hormisdæ testimonium limitant. Annatus lib. 8. cap. 6. ait: *Postquam enim mittimur ad libros de bono perseuerantiæ, & de prædestinatione Sanctorum, qui scripti sunt ad Prosperum, & Hilarium, hoc vnum putare debemus, pertinere ad Romanam, & Catholicam fidem, quod Augustinus intendit totis illis libris.* Addit duo ibidem tantùm intendi initium fidei; & vsq; in finem perseuerantiam in bono esse dona Dei. Hinc concludit pag. 905. *Ergo qui nos ad hos libros mittit Summus Pontifex audituros, quid Romana, hoc est Catholica doceat Ecclesia de gratia, & libero arbitrio, discere nos hoc tantùm iubet. Ergo si quæ alia intercurrant, dum hæc confirmantur ab Augustino, nec habeant necessariam connexionem cum ijs, quæ potissimum intenduntur, non est mentis Pontificis, vt eis firmiter adhæreamus, si nihil aliud cogit, quia nec est mentis ipsiusmet Augustini.* Verùm inuidiosa, ac præpostera prorsus hæc glossemata sunt. Quis enim nesciat, libros Fausti præcipuè, imò vnicè scriptos contra prædestinationem ante merita præuisa, totus enim in eo est, vt S. Augustini sententiam confutet. Hinc Petrus Diaconus in fine lib. de Incar. & grat. scribit, se cum Monachis socijs anathematizare *libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de Monasterio Lirinensi prouectus est, quos contra prædestinationis sententiam scriptos esse non est dubium.* Quare cum Hormisdas Fausti opus reprobet, ac è contra S. Augustini libros legendos inculcet, sententiam S. Augustini de gratuita prædestinatione illis in libris assertam probat, quam tamen inter adiaphora Annatus reijcit. Reprobat Pontifex Fausti libros inscriptos de gratia, & libero arbitrio: approbat verò ea, quæ de illa materia scribit Augustinus præcipuè ad Prosperum, & Hilarium. Itaque quæcunq; theses de gratia, & libero arbitrio positæ sunt ab Augustino, quibus aduersarias opposuit Faustus, illas à Romana Ecclesia seruari, ac defendi tradit Hormisdas. Sanè

inui-

inuidiam redolet maximam, tam amplum teſtimonium ad duo tantùm dicta coarctari. Sed Pontifex non illos duos tantùm libros Auguſtini laudat, ſed VARIOS Auguſtini libros, præcipuè verò ad Proſperum, & Hilarium datos appellat. Vnde ibidem cætera etiam volumina Auguſtini approbantur; quicquid igitur in illis docet de gratia, & libero arbitrio, hoc teſte Hormiſda, Romana ſequitur, & ſeruat Eccleſia. Annatus verò quaſi particula illa *maximè* idem eſſet ac reſtrictiua *ſolùm*, duas tantùm S. Doctoris ſententias, quas præcipuè ſtabilit in libris de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ, ab Hormiſda confirmatas fingit. Non ita eſt, Annate, Non ita: præter id, quod in illis duobus libris in alijs quoque VARIIS LIBRIS de gratia, & libero arbitrio Auguſtinus ſcripſit, hoc totum Romanæ Eccleſiæ probatur.

Alia via contra Hormiſdæ teſtimonium vadit Decamps lib. 3. de hær. Ianſ. diſp. 1. cap. 4. nam cum Hormiſdas dixerit capitula quædam de gratia, & libero arbitrio in ſcrinijs Eccleſiaſticis contineri, hæc putat eſſe illas ſententias, quæ epiſtolæ Celeſtini Papæ ad Epiſcopos Galliæ annexæ leguntur. Porrò has tantùm ex Auguſtinianis libris eſſe Eccleſiæ Romanæ probatas ſcribit, eius verba ſunt: *Aſſerit Hormiſdas, cognoſci ex S. Auguſtini operibus poſſe, quid de gratia, & libero arbitrio Eccleſia ſentiat, quia nimirum in his acerrimè defenduntur hæc ipſa capitula, quæ in ſcrinijs Eccleſiaſticis continentur, quæque epiſtolæ ſuæ Celeſtinus intexuit. Quis vnquam ex nobis iſtud negauit? fatemur in S. Auguſtini operibus illa ipſa contineri, acriterq; defēdi, quæ ab Eccleſia contra Pelagianos ſancita ſunt. At negamus aliud nihil in eius libris reperiri, nobiſq; in hac parte Hormiſdas ſuffragatur, dum collecta à Celeſtino capitula appellat, in quibus diſertè traditur, profundiores quæſtiones, quæ ab Auguſtino contra Pelagianos dimicante latiùs pertractantur, ab Eccleſia Romana non fuiſſe comprobatas.* Verùm quis Eccleſiaſtica ſcrinia Decampſio recluſit, vt tam confidenter ſcire potuerit, Hormiſdam nomine capitulorum illas Celeſtini ſententias intellexiſſe? Vnde nouit ex vniuerſa S. Auguſtini doctrina nouem ſolummodò Celeſtini capitula in Eccleſiaſticis ſcrinijs fuiſſe repoſita? Scimus S. Leonem Magnum, qui tertius à Celeſtino Pontifex ſedit, in epiſtola ad noſtrum Metropolitam Aquileienſem duo integra capita ex libro S. Auguſtini contra Pelagianos ad verbum exſcripſiſſe. Cur non iſta pariter Hormiſdas appellat? Scimus S. Gelaſium Papam ad Honorium Epiſcopum contra Pelagianos ſcripſiſſe, atq; mentionem quorundam capitulorum feciſſe: *De quibus,* inquit, *ij, quos tua charitas deſtinauit, ſi plenius inſtrui voluerint, ſequentes titulis cum ſuis reſponſionibus intimabunt.* Quare Hormiſdas hæc inſinuata à Gelaſio capita non intellexit? An nil aliud ſtatuiſſe Gelaſius credendus eſt, quàm illa, quæ ſub nomine Celeſtini vulgata ſunt? Quis hoc ſine teſte dicenti credat? Scimus eundem Gelaſium in epiſtola ad Epiſcopos per Picenum tres, quatuorve S. Auguſtini ſententias, vt ſuperiùs oſtendimus, inculcare, quas Recentiores reprehendunt, ac furenti contra Pelagianos Auguſtino excidiſſe comminiſcuntur; vnde credibilius eſt, has quoque inter illos titulos à Gelaſio connumeratas, quàm illas tantùm Celeſtini. Scimus Felicem IV. ad Patres Arauſicanos ex S. Auguſtini libris excerptas de diuina gratia ſententias contra Semipelagianos tranſmiſiſſe, & hæ quidem in XXV. canones digeſtæ ſunt: inuenitne Pontifex omnia illa aſſerta in Eccleſiaſticis ſcrinijs, vel cum illa tantùm nouem à Celeſtino ſelecta repeciſſet, nouis ex Auguſtiniano theſauro diuitijs

ſcrinia

ſcrinia Eccleſiaſtica locupletauit? Quid dicitis, ò noui antiquarum Romanorum Pontificum conſtitutionum interpretes?

Sed quòd de Felicis IV. capitulis mentio incidit, ex libro primo Hiſt. Pelag. cap. 23. recolendum eſt, Romanum Pontificem ad lites de auxilijs diuinæ gratiæ per centum ferè annos Gallias turbantes, Apoſtolica auctoritate ſopiendas, vigintiquinq; ſententias ex libris S. Auguſtini decerptas ad Sanctũ Cæſarium Arelatenſem tranſmiſiſſe, ipſi cæteriſq; Galliæ Epiſcopis ſubſcribendas. Quis porrò non intelligat, quantùm eo facto honoris incrementum Auguſtino additum ſit, cum quæ priùs illius voces fuerant, in Romanorum Præſulum, ac Synodorum oracula tranſierint? At hic rurſus puluerem excitant Recentiores, quo tanta Auguſtino delatæ authoritatis gloria obſcuretur. Clamat Annatus cap. 6. pag. 903. *Et Felix, quem etiam referunt Baiani inter approbatores Auguſtini, propterea quòd canones Arauſicanæ Synodi extractos ex libris Auguſtini, & ipſius etiam verbis conceptos ad Epiſcopos Galliæ miſerit, extractione illa monſtrauit, quid eſſet neceſſe ab omnibus recipi ex vniuerſa illius doctrina, nempe id, quod canonibus illis exprimitur, permiſſa Lectoribus iudicij libertate circa cæteras, quæ intercurrunt, controuerſias.* Bellè, ac benè: Igitur non nouem ſolummodò Celeſtini ſententiæ ex Auguſtinianis libris approbatæ ſunt, quod ad nauſeam vſq; inculcatis, ſed tot inſuper alia dogmata, nempe XXV. quibus refragari piaculum ſit. Sed reclamat Annatus ibidem: *Ergo vi huius approbationis nulla fieri debet controuerſia ijs, qui capita illa ſelecta recipiunt, etiamſi alia quædam reijciant.* Nolo hic diſputare, an Recentiores ita canones Auguſtinianos Arauſicæ firmatos recipiant, quin violentis quandoque interpretamentis eiſdem vim inferant, vnde ab eruditis iure reprehenduntur. Mitiùs vobiſcum agam. Quòd Arauſicanos canones, vt libet vt lubet explicatis, nullam vobis quæſtionem facimus, ſed quòd alia Auguſtini dogmata reijciatis, pati nullo modo poſſumus, atq; contra vos accuſationem paramus, non quòd Apoſtolici decreti, ſed quòd exempli contemptores ſitis. Enimverò ſi vniuerſas lites de diuina gratia in Gallijs exortas Apoſtolica Sedes ex vnius Auguſtini doctrina componendas duxit, inſigne poſteris exemplum edidit, vt ſi quando eadem in cauſa de gratia iterum litigia erumperent, ad eiuſdem S. Antiſtitis doctrinam confugerent, ex Auguſtini libris ſententiam audirent, vni Auguſtino adhærerent, quod à Clemente VIII. veteri religione, nouoq; exemplo præſtitum fuit. Quare cum Aduerſarij in pleriſque recèns exortis de diuina gratiæ controuerſijs ſtare ſe contra Auguſtinum profiteantur, Felicis IV. iudicio refragari, eiuſdem exemplum parui facere, atque alia prorſus via ab Auguſtiniana ad veritatem eoſdem repere, nemo non videt.

Doluere tamen Recentioribus oculi, cum per Felicem IV. & Arauſicanam Synodum tantum honoris Auguſtinianæ doctrinæ delatum videre, quare gloſſematum ruderibus illum obruere pertentant dicentes, Eccleſiam in Synodis Auguſtini ſententijs vſam fuiſſe *non ex neceſsitate, ſed ex auctoritate, vti Magiſtram, non vti diſcipulam.* Acutum Adami commentum cap. 9. pag. 653. Vide quomodo ſe ipſam ſtrangulet hæc reſponſio. Intendit aduerſarius, S. Doctoris auctoritatem imminuere, & eandem auget quàm maximè. Nemo miratur, cum videt diſcipulum Magiſtri voces reddere; at Magiſtrum ſententiam dicturum, non niſi diſcipuli ore loqui velle, hoc planè mirabile cenſetur, atque in

diſci-

diſcipuli eximiam excellentiam venit. Synodi, ac Romani Pontifices Sanctorum Patrum ſententias ſemper ſecuti ſunt, vt ex traditione Ecccleſiæ credenda Orthodoxis proponerent. Colligitur hoc ex epiſtola S. Leonis ad Leonem Auguſtum, vbi pluribus Sanctorum Patrum teſtimonijs adductis, inter quæ etiam *Sancti Auguſtini Epiſcopi Hipponenſis* plura numerantur, concludit: *Hæc nos ſequi verba debemus, his nos conuenit obtemperare dogmatibus.* In Chalcedonenſi Synodo act. 1. poſt recitatam fidem Concilij Nicæni Patres dixere: *Neceſſarium viſum eſt Sanctorum, & Catholicorum Patrum proferre teſtimonia, quæ poſſunt ſatisfacere, quemadmodum eam intellexerunt, & prædicare confiſi ſunt, quatenus ex manifeſto & omnes rectam, & immaculatam fidem habentes ſic & intelligant, & interpretentur, & prædicent eam.* Et act. 2. ſtatim poſt initium: *Docuerunt enim Patres, & in ſcriptis cuſtodiuntur, quæ ab eis ſunt expoſita, & citra ea dicere non poſſumus.* Et Act. 5. *Sequentes igitur Sanctos Patres &c.* S. Agatho Papa in epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quæ habetur in VI. Synodo act. 4. aduersùs Monothelitas, Sanctorum Patrum teſtimonijs productis, vbi laudatur Auguſtinus tanquam VERITATIS *prudentiſsimus* PRAEDICATOR, & *præſtantiſsimus* DOCTOR, hæc habet: *Ecce piiſsime Domine fili, Sanctorum Patrum teſtimonijs tanquam radijs ſpiritalibus Eccleſiæ Catholicæ, atq; Apoſtolicæ doctrina illuſtrata eſt* &c. Vbi etiam ſcribit, damnandos Monothelitas tanquam *non Sanctorum Patrum pediſſequos.* At actione 10. omnia illa Patrum teſtimonia in Synodo relecta ſunt, & cum libris Conſtantinopoli exiſtentibus collata, & act. 8. Synodus literis Agathonis conſenſum dedit, quòd Sanctorum Patrum doctrinæ conformes eſſent. Vnde Georgius Antiſtes Conſtantinopolitanus dixit: *Scrutans Sanctorum, ac probabilium Patrum, qui repoſiti ſunt in venerabili Patriarchio, inueni cuncta teſtimonia ſanctorum, ac probabilium Patrum, quæ in eiſdem ſuggeſtionibus continentur, conſonantia, & in nullo diſcrepantia à ſanctis, ac probabilibus Patribus, & conſentio eis, & ſic confiteor, & credo.* Quam ſententiam cæteri ibidem ſubſcripſere. Poſſent infinita ad hoc demonſtrandum teſtimonia adduci, in quibus *ex neceſsitate* Synodi Sanctorum Patrum doctrinam ſe amplecti, ac ſequi profeſſæ ſunt.

At inquies, loqui te de vno Auguſtino, non de omnibus Patribus, hos enim idem concordi ſententia docentes neceſſariò in Synodis Eccleſia ſequi debet, quippe quæ ex Patrum traditione dogmata definit, non verò priuatum Doctorem, qualis eſt Auguſtinus. Sed neque hoc te effugium iuvat. Nam dum contendis Felicem Papam, & Arauſicanos Patres vnius Auguſtini ſententias ſecutos eſſe *ex authoritate, non ex neceſsitate*, quæſo te, vel ſecuti ſunt Auguſtinum contra alios Patres docentem, vel cum alijs Patribus idem ſentientem? Si primum dicas; id non *ex authoritate* fecere; nam non poteſt priuata vnius hominis ſententia tanquam de fide definiri, ſi conſtet vniuerſos Patres oppoſitum tradidiſſe, poteſt tamen ob ſummam vnius Sancti Doctoris excellentiam iudicium ſuſpendi, ac neutra ſententia definiri, quod de priuata Auguſtini opinione de ſimultanea rerum creatione Recentiores affirmant. Si verò alterum eligas: iam vides, ex neceſſitate approbandam eſſe ſententiam ab omnibus Patribus aſſertam, ſi ea de re rectum iudicium dandum ſit. Præterea Eccleſia de controuerſijs fidei ſententiam dictura *ex neceſsitate* illam partem, in qua veritas eſt, definire debet, cum falſitatem inter dogmata fidei referre

nullo

nullo modo possit. Quare cum Felix, & Arausicani Patres S. Augustini sententias vti Catholicas definierint, *ex necessitate* eas secuti sunt, vt oppositas Semipelagianorum opiniones erroneas sequi minimè potuerint. Felix quidem potuit Augustini sententias ad verbum non exscribere, vti exscripsere Prosper, Fulgentius, Prudentius, aliique ex Augustiniana schola Doctores, sed non potuit sensum earundem ex necessitate non tradere, cum iam illas ante Concilij definitiones veras fuisse certum sit, cum nisi id, quod verum est, possit ab Ecclesia definiri.

Eadem facilitate refutatur, quod addunt, Synodum Arausicanam Augustini sententias adhibuisse *vti magistram, non tanquam discipulam*. Profectò mirum dicunt, dum volunt Arausicanos Patres, qui integro ab Augustini morte sæculo vixere, Augustini magistros esse potuisse, à quibus ille nec iota quidem doceri potuit. Sanè magister ille est, qui docet, discipulus, qui docetur; & qui hoc nescit, mirum si discipulus non modò fuerit, sed vel esse potuerit. Qui verò doceat, qui doceatur, Augustinus-ne, an Arausicana Synodus, vos videtis. Olim quidem Augustinus Ecclesiæ discipulus fuit, ac talem se profitebatur, dum ad Bonifacium Papam scribebat, mittere sua scripta non tam discenda, *quam examinanda, & vbi forsitan aliquid displicuerit, emendanda*. Lib. 1. cont. duas epist. Pelag. ad Bonif. cap. 1. Cæterùm quòd à Deo illuminationis gratiam ad docendum assecutus est, vt ait S. Fulgentius, & vnus vniuersas Pelagianorum machinas perfregit, tantùm illi Ecclesia detulit, vt ipsius Ecclesiæ per Apostolicam Sedem magister consecratus fuerit. Hinc Celestinus in epistola toties à Recentioribus inculcata Augustinum *magistrum nostrum* honoris causa nuncupat, Gelasius in epistola ad Honorium eundem *Ecclesiæ magistrum* dicit, & Ioannes II. vt mox dicemus, de Augustino scribit, *cuius doctrinam secundùm Prædecessorum meorum statuta Romana sequitur, & seruat Ecclesia*. Profectò si Ecclesia Romana Augustini doctrinam sequitur, Augustinus eiusdem Ecclesiæ magister dicendus est, vti discipulos S. Thomæ, aut Scoti eos appellamus, qui eorundem Doctorum sententias sequuntur. Cur autem hoc mirum videatur? Nonne olim Magnus ille Aquinas inter tyrones in scholis sedit, qui postea Summus Scholasticorum magister euasit? Laudati Antistites, dum in Synodo Chalcedonensi, & Constantinopolitana Sanctos Patres sequi se dicebant, eorundem se discipulos profitebantur, quorum doctrinis sese instruendos tradebant, illi igitur Leones, Felices, Athanasij, Hilarij, Augustini, Cyrilli, Gregorij, aliique, quos ibidem producunt, Synodorum magistri fuere. Quare cum Arausicanum Concilium vnum Augustinum secutum sit, vnum Augustinum magistrum habuit.

Inter S. Augustini encomiastas meritò numeratur etiam S. Ioannes II. in Epist. 3. ad Senatores: *S. Augustinus*, ait, *cuius doctrinam secundùm prædecessorum meorum statuta Romana sequitur, & seruat Ecclesia*. Quibus verbis Pontifex non solùm S. Augustini doctrinam consecrauit, sed etiam eandem antiquitus à suis Decessoribus approbatam fuisse affirmat. Sed en statim Recentiorum interpretationes. Audi Decampsium lib. 3. cit. disp. 1. cap. 4. num. 12. *Cum igitur in hac epistola nec de S. Augustini doctrina contra Pelagianos agatur, nec vllus ex libris appelletur, quibus eos impugnauit, cur inde Iansenianí speciatim colligunt, ita probari ab Apostolica Sede quæcunque in Augustini operibus continentur, vt ab his vel tan-*

tillum recedere ſit nefas? Addit Moraines diſp. 12. Anti-Ianſ. num. 50. *Quæ addit ex Ioanne II. & Clemente VIII. præcedentibus ſimilia ſunt, nihilque amplius probant. Tantùm enim affirmant, Eccleſiam Romanam ſeruare, & ſequi doctrinam Auguſtini ſibi quaſi dotem relictam, quam tamen non in omnibus ſequitur &c.* Hæc illi. Scimus eam S. Ioannis epiſtolam eſſe contra Neſtorianos, non Pelagianos, ſed ſcimus quoque Neſtorianos ex Pelagianis prodijſſe, vtroſque mutuò ſe fouentes apud Epheſum condemnatos, vtrique hæreſi idem à Proſpero epitaphium ignominiæ cauſa inſcriptum. Opponimus tamen, Ioannem inibi ea S. Doctoris volumina laudaſſe, quibus non tantùm auctoritatis ineſt, quantùm tributum eſt ab Apoſtolica Sede libris contra Pelagianos ſcriptis. Cum enim in illis cæteros poſt ſe longo interuallo reliquerit, in iſtis ſe ipſo quoque maior euaſit; vnde ſi Auguſtinum Romana Eccleſia docentem ſequitur, vbi minori laude ornatus fuit, eidem religioſiùs adhærebit, vbi tot Romanorum Præſulum encomijs exceptus fuit. Romana Eccleſia non ſolùm Auguſtinum docentem inaudit, ſed impugnatum defendit, vt illa Auguſtini auctoritatem propugnante, oleum, & operam perdituri ſint Recentiores, qui contra eandem inſurgunt.

Clementis verò VIII. decretum, quo vniuerſas de Auxilijs diuinis controuerſias ad tribunal S. Auguſtini expendendas iuſſit, quo olim Recentiores preſſi ſunt, hiſce modò ſtrophis eludunt: *Nam quod*, inquiunt, *obijcere aliqui ſolent, Clementem VIII. iuſsiſse tempore diſputationum de auxilijs, vt Auguſtini potiſsimum ſententia exquireretur, facilè ſoluitur. Neque enim id præcepit eo præiudicio, quaſi nefas duceret vlla in re diſsentire ab Auguſtino, repudiata etiam Celeſtini diſtinctione illa inter propoſitiones, quas eſset, & quas non eſset neceſse adſtruere. Neque idem eſt velle, vt diſputantes Auguſtini ſententiam inquirant, & velle omnino, vt in omnibus eam ſequantur.* Rurſus: *Inquirenda fuit Auguſtini ſententia, vt intelligeretur, vtrum ea, quæ diſputabantur, tangerent conſtituta iam dogmata, necne, an potius ſpectarent ad quæſtiones indifferentes. Adde cum conſtet ex mente S. Bonauenturæ Auguſtinum aliquando minùs voluiſse, & plus dixiſse, fuiſse cur iuberet Summus Pontifex, vt eius ſententia inueſtigaretur, nempe vt retineretur, quod perſpicuum eſset illum voluiſse, non autem quicquid conſtaret, eum dixiſse.* Annati verba ſunt lib. 8. cap. 4. in fine. Nullus hucuſque dubitauit in ſeſſionibus de auxilijs coram Clemente VIII. celebratis Molinæ doctrinam ad Auguſtinianæ doctrinæ amuſſim vocatam. Interim audiant Paulum Leonardum, verè Scerlogum, in apologia ſcientiæ mediæ par. 2. num. 39. *Equidem*, inquit, *in diſputationibus Romæ agitatis coram Sanctitate Clementis Octaui, & Pauli V. ſæpè & diligenter interrogatum eſt de mente S. Auguſtini, quòd eo ſpeciatim in genere quæſtionum exploratum eſſet, ab ijs optima proferri, cui tantus diuinæ Gratiæ Hyperaſpiſtes faueret. Quare anno 1602. tractatum:* Quis maiores vires ad bonum libero arbitrio tribuat? An Auguſtinus? an Molina? *Continetur ille articulus ſeptem quæſtionibus, in quibus ſingulis de mente Auguſtini diſceptatur cum Molina &c. De quibus liquet altercationis penè omnem ſcopum, quidnam Auguſtinus ſentiret?* Compendio res ageretur, ſi liceret acta illa Congregationum, vel integram Clementis VIII. Orationem, quam diſputationibus illis præmiſit, recitare. Sed quando recentiori Romano decreto id vetitum eſt, cum diſpendio cauſæ, quam defendo, neceſſariam defenſionem omitto. Et quidem plus fortè cæteris meliora dicere poſſem, cum legerim

omnia

omnia MSS. Gregorij Nugnij Coronel Auguſtiniani Luſitani, qui memoratarum Congregationum fuit à ſecretis. Pio ſilentio Religioni lito. Repetam tamen fragmentum laudatæ orationis Clementis VIII. quod ſuo Euchologico à Congregatione Suprema S. R. Inquiſitionis approbato inſeruit P. Macedo inter elogia Pontificum, quæ recitat ad diem 28. Auguſtini pag. 406. *Quamuis, inquit, niſi Deo rationem reddere debeam mearum actionum, dicam tamen impræſentiarum rationes, propter quas* ADSTRINGERE STATVI *totam hanc diſputationem* AD NORMAM DOCTRINAE S. AVGVSTINI *de gratia. Prima eſt, quod ſi teſte B. Proſpero ferè initio libri contra Collatorem, viginti annorum ſpatio acies Catholicæ Eccleſiæ ita dimicauit pro gratia contra Pelagianos, vt tandem Auguſtino Duce vicerit, oportet etiam vt in cauſa conſilij* EVNDEM DVCEM AGNOSCAMVS, ET SEQVAMVR. *Secunda eſt, quod idem Sanctus nihil videtur prætermiſiſſe eorum, quæ ad præſentes controuerſias pertinent &c. Tertia tandem ratio eſt, quòd cum multi Pontifices, & Prædeceſſores noſtri doctrinæ S. Auguſtini tam acres fuerint aſſertores, ac vindices, vt quaſi hæreditario iure eam in Eccleſia relinqui voluerint, æquum non eſt, vt patiar illam hac hæreditate priuari.* Orationem hanc ipſius Clementis manu exaratam oſtendit nobis Illuſtriſſimus D. Philippus Vicecomes Mediolanenſis Epiſcopus Catacenſis, quod etiam teſtatum reliquit in notis MSS. ad cap. 4. libri 8. Auguſtini vindicati, quod volumen apud me eſt.

Non poſſum hic non indignari Annato, qui illis in diſputationibus de Auxilijs, non ſuum Molinam, ſed noſtrum Auguſtinum in examen vocatum fingit, nam eas ſeſſiones habitas ſcribit: *Vt* Auguſtini *ſententia inueſtigaretur, nempe vt retineretur, quod perſpicuum eſſet illum voluiſſe, non autem quicquid conſtaret eum dixiſſe.* Qua ſanè ratione Sanctus Doctor, quem Apoſtolica Sedes cauſæ id temporis agitatæ Iudicem pronunciauit, ſuis è libris ſententiam dicturum, ab Annato examini tunc ſubiectus fuiſſe dicitur, hac de eodem ſententia pronunciata, *vt retineretur, quod perſpicuum eſſet illum voluiſſe, non autem quicquid conſtaret eum dixiſſe.* Quòd, vt ibidem ait, aliquando Auguſtinus per exceſſum locutus eſt, qui quidem exceſſus in illis diſputationibus *ne retineretur*, Clementi VIII. ſententia fuit. Hoc autem quid aliud eſt, quàm Auguſtinum ex iudice reum facere? Neque ſecus ſentire Annatum iudico, clamat enim in fine cap. 2. pag. 864. *Sepelienda Scholaſtica eſt, vt vnus regnet Auguſtinus, an Auguſtinus legendus ad lucem Scholaſticæ, & ad eius amuſsim exigendus?* Neutrum nobis in votis eſt, ſed vigere Scholaſticam optamus, eamque ad Auguſtini amuſſim exigi, & non è contra, vt ipſe contendis. Perſpicua eſt Clementis ſententia, ſe velle exigere lites Scholaſticorum de auxilijs AD NORMAM DOCTRINAE S. AVGVSTINI, quibus quàm bellè conſonas, nemo non videt, dum Auguſtini doctrinam ad Scholaſticorum *amuſsim exigis*. Profectò Magiſter ſententiarum, qui primus Scholaſticam in methodum deduxit, ex Patrum, ac Auguſtini præſertim ſententijs illam conflauit; vnde Eccleſia ipſa Romana inter precum officia, quæ Auguſtini die feſta perſoluit, ait de eodem: *Quem in primis ſecuti ſunt, qui poſteà Theologicam diſciplinam via, & ratione tradiderunt.* Igitur Scholaſtici ad Auguſtinianæ doctrinæ amuſſim ſuas ipſorum ſententias exegerunt, neque veteribus illis eiuſdem diſciplinæ viris Principibus verbum vllum contra Auguſtinum excidit. Secus Recentioribus viſum eſt, quorum vnus Moraines in præfatione ſui Anti-Ianſenij ait: *Qui prius Auguſtinum in om-*

in omnibus deposcebant iudicem, nunc sibi liberum putant, ne quidem arbitrum honorarium in alijs illum admittere. Heu quàm ima summis atra dies miscuit! Augustinum olim Clemens Pontifex in controuersia de Auxilijs iudicem constituit, modò autem Recentiores, vt palam fateri non erubescunt, eundem *ne quidem arbitrum honorarium admittunt.* Et illi quidem excessus, antilogias, errores obijciendo non modò S. Doctorem suspectum iudicem publicant, sed veluti reum traducunt, vt longioris huiusce defensionis instituendæ necessitatem nobis impositam nemo negauerit. Et hoc quid aliud est, quàm Augustinum ex cathedra, in qua ab Apostolica Sede positus fuit, atque ex eadem cœlestes doctrinas edisserens, hucusque summa religione à Catholicis tanquam Orthodoxi dogmatis Magister auditus fuit, violenter extrahere? O superi, mites animos.

Sed quid de recentissimo Alexandri VII. elogio, quo decessorum vestigijs inhærens, S. Augustini doctrinam consecrauit, Recentiores blaterent, exponendum est. Cum Pater Christianus Lupus Augustinianus insignis Doctor Louaniensis Roma in Belgium profecturus esset, Alexander laudatus literas eidem ad Sacram Theologicam Louaniensium Facultatem deferendas tradidit. Porro ibidem paternum erga benemeritos filios amorem testatus, ad S. Augustini, eiusque discipuli S. Thomæ doctrinam, vt eo vsque summa cum laude fecerant, nouo vtrique Sancto Doctori elogio inscripto tenendam, defendendamque animauit. *De reliquo,* inquiens, *non dubitamus vos pro singulari scientiæ, pietatisque studio sanam, & incorruptam, qualem tot Apostolicæ Sedis declarationes, & Sanctorum Patrum traditiones requirunt, doctrinam semper amplexuri, & aduersus Orthodoxæ Religionis hostes defensuri sitis, nec non præclarissimorum Ecclesiæ Doctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata sequi semper, vt asseritis, ac impensè revereri velitis: Quorum profectò Sanctissimorum virorum penes Catholicos vniuersos ingentia, & omnem laudem supergressa nomina noui præconij commendatione non egent &c. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Anulo Piscatoris die 7. Augusti 1660. Pontificatus nostri Anno VII.* Profectus Roma Lupus, ac Pisauro transiens, vbi apud nostrates Scholæ Theologicæ id temporis præfectum agebam, quantum secum in Belgium thesaurum ferret, mihi significauit, vbi verò Louanium venit, ac Pontificias literas Theologorum Senatui tradidit, mirum est quanta easdem lætitia vniuersi, & singuli exceperint. Indictum Theologicum institium, publicum in gratiarum actionem sacrum intimatum, ac pro incolumitate beneficentissimi Pontificis imperata supplicatio. Edicti à Decano Vniuersitatis publicati excerptum exhibeo, integrum donat P. Gabriel à S. Vincentio mox mihi laudandus. *Vt intersint solemni Missæ per eandem facultatem ibidem celebrandæ pro longæua incolumitate, ac felici regimine Sanctissimi D. N. Alexandri diuina prouidentia Papæ VII. qui præter alia paternæ suæ erga eandem* Academiam *beneuolentiæ argumenta Apostolico rescripto in forma Breuis ad eiusdem preces eam decorare dignatus est, quo Sanctissimos Augustinum, & Thomam Aquinatem Scholæ Facultatis Patronos, & Magistros vti præclarissimos Ecclesiæ Catholicæ Doctores deprædicat, eorumq; dogmata tanquam inconcussa, tutissimaque, & proinde semper sequenda, & impensè reuerenda commendat, subiungens penes Catholicos vniuersos ingentia, & omnem laudem supergressa nomina eorundem Sanctissimorum noui præconij commendatione non egere &c. Datum 6. Nouembris Anni 1660.*

Hæc

Hæc quidem quantum lætitiæ ſinceriſſimis S. Auguſtini diſcipulis ingeſſere, tantum mœroris, non enim dicam inuidis, ſed pridem erga Auguſtinum non tam benè animatis intulerunt. Etenim nonnulli in furorem veluti acti in impias haſce voces erupere: *Laudatum Breue per Diabolicam machinam fuiſse impetratum*. Horum teſtis eſt ipſemet Chriſtianus Lupus in epiſtola apologetica de attritione, & contritione cap. 5. ad accuſat. XI. pag. 49. quam Louanij edidit anno 1667. mihique, vti eſt mei amantiſſimus, honoris gratia nuncupauit. Cui nam voces adeo inuerecundæ exciderint, deſignat Vincentius Baronius par. 4. ſuorum opuſculorum lib. 1. ſect. 2. art. 5. §. 1. Alter verò Recentior de laudato Alexandri elogio ſcribit, Summum Pontificem *nunquam breue illud priuatum vidiſse*. Id autem teſtatur ſe à viro ſui ſodalitij accepiſſe, & quo maiorem dicto fidem faciat, ait: *sincerè affirmo, ac ſanctè iuro*. Hunc etiam Scriptorem nominare nolo, quòd magnum Patronum habeat, cuius ipſe etiam patrocinio lætor; illum tamen pluribus impugnauit vir doctiſſimus P. Gabriel à S. Vincentio in libro de remedijs ignorantiæ diſp. 14. dubio 9. num. 149. inquiens: *Cardinalis Nerlius tunc temporis Secretarius Breuium dixit cuidam viro grauiſsimo, quod hoc Breue ipſe compoſuit ex commiſsione dicti Alexandri VII. & quod Pontifex illud attentè legit, & ſigillum dedit, vt eo ſignaretur, & ad dictam Vniuerſitatem Louanienſem mitteretur. Et iſte vir grauiſsimus ſic tacto pectore teſtificatus eſt*. Hæc quidem P. Gabriel literis conſignauit, ac paulo poſt è vita diſceſſit ſummo ſui deſiderio relicto, erat enim Carmelitici rigidioris diſciplinæ inſtituti ornamentum, acceptus in primis Clementi X. Pont. Opt. Max. Viuet ille æternùm de Auguſtini doctrina benemeritus, cuius glorioſo nomini Theologicum volumen nuncupauit. Sciant Recentiores Alexandrum VII. è nobiliſſima Chiſiorum gente prodijſſe, cui perpetuum erga Auguſtini nomen obſequium hæreditarium eſt, ita vt à trecentis, & ampliùs annis vnum ſemper in Chiſijs appellari voluerit Auguſtinum. Non alium huius mei dicti teſtem, quam ipſummet Alexandrum volo, qui in frequentiſſimo Purpuratorum Patrum, atque Antiſtitum Senatu agens de decernenda Thomæ Villanouani Apotheoſi Regis Hiſpaniæ, plurimorum Principum, atque populorum cum Auguſtiniana familia obſecrationibus, queis ad id mouebatur, recenſitis hæc addidit: *Tum verò (confidenter dicimus) noſtra erga D. Auguſtinum Sanctiſsimum Theologiæ Magiſtrum à Maioribus ſecundùm carnem per manus quaſi tradita, & peculiaris ab adoleſcentia erga hunc eius Alumnum veneratio*, &c. Hæc tanti Pontificis hæreditaria erga *Sanctiſsimum Theologiæ Magiſtrum* deuotio omnibus nota erat, vnde in eodem conſceſſu Franciſcus Albitius Purpuratorum Patrum decus, eximiæ eruditionis Princeps, ac noſtro præconio maior ſententiam rogatus dixit: *Protractus eſt*, Beatiſſime Pater, *non ſine Spiritus S. inſtinctu rei arduæ, atque difficillimæ exitus, vt à Sanctitate veſtra, quæ Patronum, & Protectorem agnoſcit Auguſtinum, Filius Auguſtini in Sanctorum numero collocetur*. Ego quidem pluribus illius Recentioris dicta confutaueram, quæ tamen magni Viri imperio iuſſus omitto; adeo enim abſurda ſunt, vt ſatius ſit, eadem ſilentio obducere, quàm prolixiori impugnatione latiùs diffamare.

Ex Actis Canoniz. S. Thomæ Villanou.

CAPVT VII.

Augustinianæ doctrinæ contra Pelagianos per Sedem Apostolicam approbatio à Recentiorum prauis interpretamentis defenditur.

HVcusq; nobiliora Romanorum Præsulum testimonia de Augustinianæ doctrinæ contra Pelagianos excellentia à sinistris Recentiorum oppositionibus vindicauimus, singula Pontificum elogia Augustino integra adstruentes, modò quid homines illi Augustini approbationi per Ecclesiam vniuersim obijciant, videndum est. Leui id quidem bracchio retentabo; nam illorum consilium imitatus, qui ciuilia inter hostes bella serunt, quò domesticis dissidijs eneruatos nullo postea negotio suppeditent, Anti-Augustinianis domesticos testes opponam, & pila minantia pilis. At non illos quidem nouitijs istis pares, sed longè Superiores, quibus loquentibus nedum assurgant, sed penitus obmutescant, nempe Suarium, & Vasquium, O' quanta Scholæ nomina! Itaq; in hoc certamine sedebo, duobus illis Ducibus pro meo Augustino in aciem contra nuperos aduersarios descendentibus.

Eia age, quid de Augustinianæ doctrinæ per Ecclesiam approbatione Annate sentis? si quæ aduersus eam habes, liberè profitere. *Obijcimus primo,* ait lib. 8. cap. 6. pag. 902. *Vel ita est consecrata, vt Augustinus è numero Scriptorum non Canonicorum extractus transierit in numerum Canonicorum, vel non. Si primum: errat totus Christianismus, qui contrarium sentit non modò à tempore scholasticorum, sed à milleducentis annis. Si secundum: ergo illa omnis Ecclesiæ approbatio relinquit adhuc Augustinum intra numerum scriptorum fallibilium, quibus sine cuiuspiam iniuria repugnare liceat.* Sed iam olim huic obiectioni satisfecerat non Baianus aliquis, sed strenuus Baij oppugnator Suarius, cuius sanè responsionem poterant domi legere. Cum Suarius proleg. 6. de Gratia cap. 6. num. 15. citasset hæc S. Prosperi verba in laudem Augustini: *Tu autem dilectissime, & venerandissime mihi frater; si verè de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te conuenit, ipsis B. Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, vt in confitenda Dei gratia defæcatissimam, ac saluberrimam Euangelicæ, Apostolicæq; doctrinæ intelligentiam consequaris,* hæc scribit: *Non tamen dicit, Augustinum Apostolicè scripsisse, quia vel Scriptor canonicus fuerit, vel quia infallibilem habuerit Spiritus S. assistentiam in scribendo, sicut Apostoli habuerunt, hoc enim alienum à sensu Prosperi, & totius Ecclesiæ est, sed dicit Apostolicè scripsisse, vel quia suam de gratia doctrinam ex Apostolo Paulo præcipuè sumpsit, & validissimis eius testimonijs illam confirmat, vel certe quia tam vere, ac fideliter de gratia scripsit, vt Apostolica Sedes Augustini doctrinam in his, quæ ad dogmata pertinent, suam effecerit, ac probauerit.*

Pergit Annatus: *Obijcimus 2. eosdem illos Summos Pontifices, qui doctrinam Augustini approbarunt, ea sepofuisse, quæ necessaria illis visa sunt, alias autem quæstiones intercurrentes nec contemnere, nec adstruere voluisse. Hoc enim Celestinus apertè significauit, vt retulimus antea pag. 903.* Idem Suarius recensita Celestini restrictione, quam tamen negat esse Celestini, vt dicam, totus Augustino adhæret hæc scribens: *Nihilominus tamen etiam in his posterioribus de prædestinatione quæstionibus auctoritas Augustini maxima est propter alias rationes suprafactas, & ideo semper à nobis cæteris præferetur.*

Sed

Sed reclamat aduerſarius: *Obijcimus tertiò approbatam fuiſſe Auguſtini doctrinam ſimul & aliorum Sanctorum Patrum, vnde ſequitur cadere approbationem hanc in id, quod eſt Auguſtino cum alijs Patribus commune, non in id, quod eſt proprium, ſi quid tale ſit.* Ibidem. Sed hocce telum Auguſtinum clypeo protegens Vaſquius excepit 1. 2. diſp. 190. cap. 6. num. 37. *Quamuis*, inquit, *nullus eſſet ex Patribus commemoratis, quem pro hac ſententia de gratiæ neceſsitate ad ſingula opera bona moralia Scholaſtici Doctores allegare poſſent*, IN VNO SOLO AVGVSTINO, *eiuſq; ſchola ſuæ opinionis præſidium libenter collocarent, eumq; ſibi ſufficere meritò arbitrarentur, quòd* VNICVS *ſit, qui dum agitur de gratiæ neceſsitate, ſicut Sol inter reliquos præfulgeat, cuius quidem doctrinæ egregium teſtimonium, & commendationem in epiſtola prima Celeſtini ad Epiſcopos Galliæ exaratam habemus.* Porrò Celeſtinus vnum Auguſtinum laudauit; lege eundem p. p. diſp. 89. cap. 4. initio.

At non cedit Suario, non cedit Vaſquio Annatus, ſed rurſus opponit pag. 902. *Nempe iam nos docuit Gerſon, & Abulenſis, quo pertineat hæc approbatio, non enim eò vt intelligamus Auguſtinum nullis eſſe humanis defectibus obnoxium, ſed rarioribus, & leuioribus, quo modo cæterorum quoq; Sanctorum laudes intelliguntur. Et certè cum eadem ſit iudiciorum, & affectuum alea, & Auguſtinus tanta contentione pugnet contra Pelagianos, vt obtineat nullum eſſe quantumvis Sanctum, cui non ſit opus dicere*, dimitte nobis debita noſtra, *ob quotidianos voluntatis lapſus, neſcio quid Baianis in mentem venerit, vt Auguſtiniani uideri uelint, eum tanto niſu perſuadere conantur eſſe aliquos, qui iudicio nunquam labantur*, nempe Auguſtinum. Verùm quis neſciat, Auguſtinum duplici facto, dum ſe infra cæteros depreſſit, ſupra vniuerſos altiùs ſeſe euexiſſe? Ille Magnus Eccleſiæ Magiſter tum *affectus*, tum *iudicij* ſui errata publicauit, hæc quidem in libris Retractationum, illa in libris Confeſſionum, ſingulari prorſus exemplo, cum videamus quoſq; tum propria dicta, tum facta ab erroribus vindicare. Vtinam hanc aliquando de ſocijs, ac ſuæ familiæ hominibus opinionem aduerſarij induant, quorum quempiam ſi ab aliquo Scriptore impetitum cognoſcant, mille apologias procudunt, vt ſoli ab erroribus immunes eſſe videantur. Itaque eandem & affectus, & iudicij aleam ſubiuit Auguſtinus. Verùm dum libros contra Pelagianos retractat lib. 2. cap. 33. 36. 37. 42. 50. 61. 62. 66. & 67. nullam ſententiam ſiue de gratia, ſiue de libero arbitrio corrigit, ſed omnia abs ſe dicta probat, qui alijs in tractatibus pleraſque theſes aſſertas expunxerat. Vnde S. Doctor nuſquam in Pelagianis expugnandis ſe iudicio lapſum fuiſſe cognouit; aduerſarij autem miſerè iudicio labuntur tam humiliter de Auguſtino pronunciantes. Profectò Auguſtinus futuros fortè cenſores præuidens, in eorum humeros correctione deuoluta, mitiùs illo in examine ſecum egit, Recentioribus hanc gloriam relinquens, qua iactare poſſent, ſe illis in libris contra Pelagianos editis maculas deprehendiſſe, quæ Auguſtini aciem, ac ſpongiam ſubterfugere. Quid ais, Annate, Auguſtinum fuiſſe obnoxium humanis defectibus, at *rarioribus, & leuioribus*, ac *iudicio* quandoque *lapſum?* Alia longè diuerſa fuit tui Suarij ſententia, qui proleg. 6. de Gratia cap. 6. num. 17. ita & verè, & dignè de S. Auguſtino ſcribit: *Nihil tam admirandum, & ſuſpiciendum Eccleſiæ reddidit Auguſtinum, quàm de gratia doctrina; at ſi in ea tradenda, & explicanda aliquando fuiſſet in errorem lapſus, multo labefactaretur eius auctoritas, immeritòq; Eccleſia tam fidenter iudicium eius in hac doctrina eſſet ſecuta, quod impium eſt cogita-*

cogitare. Egregiè hoc ipſum abhinc octingentis annis notarat S. Prudentius Tricaſſinus in epiſtola ad Hincmarum, & Pardulum, ſed quòd cum Suario, & Vaſquio veluti fœdere icto aliorum ſuppetijs dimiſſis, contra Recentiores me pugnaturum pro Auguſtino pollicitus ſum, præclariſſimũ illius Antiſtitis teſtimonium omitto, alibi recitandum.

Nondum Annatus ſuorum vocibus ab infelici certamine reuocari potuit, ſed inſtat, obtruditque hanc illationem: *Ergo ſi ſtante Auguſtini teſtimonio illo, licet tamen ſingularem cuiuſpiam ex alijs Patribus cogitationem in hiſce diſputationibus non ſequi; licebit etiam ſtante illa Eccleſiæ, vel Summorum Pontificum approbatione non omni adhærere Auguſtini ſententiæ*. At huic quoque obiectioni obuiam ierat ſubtiliſſimus Recentiorum Vaſquius, cuius ex 1. 2. diſp. 190. verba paulò ante dedimus, item præclarè 1. p. diſp. 89. num. 21. *Tametſi*, inquit, *aliorum Patrum auctoritas in omni controuerſia magni ponderis apud omnes eſſe debeat, in hac tamen, de qua nunc agitur,* VNVS PRO MVLTIS *mihi ſemper erit* AVGVSTINVS, *non ſolùm, quòd omnium, qui benè ſentiunt, plurimùm emineat, &c.* At quod præmiſerat Annatus ibidem pag. 909. *Ex quibus liquidò conſtat, quantùm Auguſtino tribuendum Eccleſia cenſuit, tantùm alijs quoq; Patribus tribuendum eſſe Auguſtinum ipſum cenſuiſſe*, hoc, inquam, planè falſum eſt, nam licèt in libris contra Iulianum ex ſanctis Patribus peccatum originale fuſiùs comprobauerit, itemque in libro de gratia Chriſti eiuſdem gratiæ neceſſitatem, attamen prædeſtinationem ante præuiſa merita inſtantibus Maſſilienſibus & nolle ſe illã credere affirmantibus, niſi veterum ea de re teſtimonia produceret, reſpondit lib. de prædeſt. SS. cap. 14. *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari, quod procul dubio facerent ſi reſpondere talibus cogerentur*. At cap. 19. de dono perſeuer. pro ſe adducit Ambroſium, & Cyprianum, ex quibus non diſertis verbis, ſed per neceſſariam illationem ſuam ipſius ſententiam colligit. Igitur iudice Auguſtino, *non opus eſt, vt eorum* Patrum *ſcrutemur opuſcula*, vbi de gratuita prædeſtinatione diſſeritur. At libros de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ Hormiſdas commendauit, ad eos nos remiſit Synodus Sardinienſis exulum Epiſcoporum ex Africa, Clemens etiam VIII. ſententiam Molinæ de prædeſtinatione iuxta S. Doctoris dogma examinandam iuſſit; non igitur ea in quæſtione tantùm Auguſtinus tribuit alijs Patribus, quantùm ipſi Eccleſia detulit.

His tandem poſtremo impetu contra librorum S. Auguſtini approbationem idem Annatus decertat pag. 911. contendens: *Omnibus illis approbationibus, quas obtendunt Non-Auguſtiniani, doctrinam Auguſtini vniuerſim approbari, nullam verò eſſe, quæ cadat in omnia, & ſingula eius placita*. Recoctam Semipelagionorum crambem reponit. Etenim cum S. Celeſtinus libros S. Auguſtini laudaſset, illi eam commendationem Auguſtini libris vniuerſim tantùm traditam dicebant, quam tamen prioribus, non item poſtremis eiuſdem voluminibus delatam eſſe contendebant, contra quos S. Proſper egregiè in fine libri contra Collatorem cap. 42. hæc ſcribit: *Agnoſcant calumniatores ſuperfluò ſe obijcere, quòd his libris non ſpeciale, neque diſcretum teſtimonium ſit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur; Apoſtolica enim Sedes, quod à præcognitis ſibi non diſcrepat, cum præcognitis probat, & quod iudicio iungit, laude non diuidit*. Hæc

ille.

ille. Succenturiatus in Annati iam defessi præsidium prosilit Moraines, diuerso tamen armorum genere in Augustinum impressionem faciens. Etenim quò Pontificiæ approbationis Augustino datæ splendorem imminuat, non quidem inuidarum interpretationum nebulas opponit, sed nobiliora ab Apostolica Sede alijs Patribus tradita præconia proponit, quorum comparatione illa Augustino delata minora longè censeantur; quo sanè pacto Sol non vmbris quidem, sed immensa propemodum luce quaquauersum irradiante minimum candelæ splendorem suffocat, nullumque penè facit. Altiori itaque voce insultat Moraines in præfatione ad Orthodoxos: *Quando dictum est de scriptis Augustini ab aliquo Pontifice legem sanciente, quod dixit Gelasius de mirabili illa epistola Leonis Magni ad Flauianum, vt si quis illam non admitteret vsq; ad vnum iota anathema esset?* Verùm quis non videat eximias illas de Leonis literis laudes in Augustinum plenè deuolui? Celebrem illam Leonis epistolam ad Flauianum à S. Prospero Augustini discipulo compositam fuisse constans non modò Latinorum, verùm etiam Græcorum opinio est. Baronius audiatur in notis Martyrol. ad diem 25. Iunij vbi de Prospero ait: *Ado Viennensis, & alij tradunt hunc fuisse ab epistolis S. Leoni Papæ, ab eoque scripta fertur famosissima illa epistola S. Leonis ad Flauianum de Incarnatione Verbi, quod non tantùm Gennadius, Honorius, & alij Latinorum, sed & Marcellinus Comes testatur in Chronico sub consulatu Olybrij, & Rustici.* Hic est ille Prosper, quem Annatus ipse lib. 2. cap. 5. §. 2. pag. 179. *Primarium, ac proximum Augustini discipulum, qui visus est illius & arma, & vices gessisse ad tuendam, quam veluti deposito acceperat eius doctrinam.* Quis verò neget dalatas discipulo laudes in Magistrum deriuare? Profectò si S. Gelasius Leonis epistolam vsque ad minimum iota recipiendam dixit, idem nec vnum iota Augustinianæ doctrinæ improbauit, imò vt sæpè in faciem Recentioribus illisum est, vel illæ Augustini sententiæ, quæ falsæ, seu duræ illis videntur, ab eodem Pontifice Ecclesiæ inculcatæ sunt, qui ex Vasquio fuit *per omnia Augustinianus.*

Quatit rursus Moraines ibidem Augustinianam auctoritatem duplici ariete Alexandria aduecto: *Quis vnquam,* ait, *habuit Cyrilli Alexandrini auctoritatem in scribendo non tantùm in Synodo prouinciali, aut nationali, sed in Concilio generali Ephesino, vt ipse per se scriberet anathematismos, contra quos sentire, ac scribere idem propè censeretur, ac fidei refragare? Audire mihi videor alium, qui dicat: Quid ergo Athanasius etiam ille magnus erit-ne vnus de numero filiorum, & discipulorum Augustini, qui dicitur sine exceptione Pater Patrum, Doctor Doctorum, cæteros omnes instar primi Angeli sua luce collustrans?* Sanè ingens turbarum origo, quas Ephesina Synodus ab Ioanne Antiochiæ Episcopo, Theodoreto, & collegis Episcopis, atque ab ipso Imperatore Theodosio passa est, inde fuit, quòd Orientales Episcopi priuati hominis auctoritate statutos anathematismos subscribere recusabant, quam tamen sententiam postea deposuere. Sed de Augustino loquamur. Hic ob sapientiam Africanorum Conciliorum *Ingenium* appellatus fuit. Idem vniuersa acta Concilij Numidiæ, itemque Carthaginensis, cui quidem non adfuerat, ex Patrum decreto in commentarios retulit. De illo scribit Prosper in fine libri contra Collatorem, quòd Bonifacius Papa, *cum esset doctissimus, aduersùs libros tamen Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa poscebat.* Augustini sententiæ canones Synodi Arausicanæ, ac Romanorum Pontificum

decreta euasere; de qua re Decampsij Iesuitæ verba reddam: *Fuit*, inquit, *Augustinus quodammodo Ecclesiæ præcentor, cum Romanis Pontificibus, & Concilijs ore praiuit, quod de superbissima hæresi iudicarunt. Fuit lingua Ecclesiæ, cum eius verbis decreta concepta sunt, & quæ priùs fuerant Augustini voces, Spiritus S. oracula esse cæperunt. Fuit ille Conciliorum Dux, atque ingenium, cum ijs rationes, & argumenta subministrauit, quibus Pelagium, eiusque complices fregerunt &c.* His collegæ dictis si credis, iam Augustinum Cyrillo parem conspicis. Theodosius sanè Imperator parem Cyrillo Augustinum iudicauit, dum ad vtrumque Sacram (Imperatoris litteras ita vocabant) direxit. Imò longè plus honoris Augustino tributum à Principe fuit, nam ad Cyrillum vti Metropolitam scripsit, quò Synodum cogendam Episcopis suffraganeis intimaret; at cum ad Africæ Primatem Carthaginensem eadem de re pariter perscripsisset, priuatas tamen ad Augustinum literas misit enixè eundem rogans, vt Synodo adesset, de qua re in historia Pelagiana diximus libro primo ad annum 431. Imò veterum Scriptorum fide constat Cyrillum Alexandrinum egisse per literas cum Theodosio, vt S. Augustinus ad Synodum Ephesinam se conferret, videbat enim quanto sibi aduersus Nestorianos adiumento futurus esset magnus ille Dux ex continuis contra hæreticos prælijs erectis trophæis toto Orbe celeberrimus. Porrò Athanasium magnum illum Arij Antagonistam Augustini discipulum neutiquam facimus, sed motum ab Athanasio aduersus Arianos bellum, ab Augustino feliciter tandem profligatum asserimus. Ioannes Riuius Belga lib. 4. de vita S. Augustini cap. 8. §. 6. pluribus tradit, vnum Augustinum Arianismum à fundamentis euertisse, quod ante ipsum adeo exactè nullus Patrum præstitit. Et sanè contra Arianos & libris, & sacris declamationibus ex professo S. Doctor insudauit, qua de re Possidius toto cap. 17. de vita Augustini. Quare si argumenta, ac testimonia, quibus Arij sectam Augustinus expugnauit, in considerationem veniant, anteriores Patres S. Doctor omnium eruditorum iudicio facilè superauit.

Instat rursus Moraines: *Quid de Hieronymo? Eritne etiam ille Augustini discipulus, vel de Angelis inferioribus?* Sed capite præcedenti hoc obiectum refutauimus. Quòd verò nolit Moraines dici Augustinum *Doctorem Doctorum*, palam Patribus contradicit. Doceri se ab Augustino voluit Bonifacius; *Magistrum nostrum* Augustinum nuncupauit S. Celestinus. Ad Augustinum Orientales remisit S. Hormisdas: & sanè suum Doctorem Ecclesia Romana Augustinum appellat. S. Thomam Augustini doctrinam secutum esse tradit Vrbanus V. in bulla de translat. S. Thomæ. De Scoto hæc habent Patres Hispani Minoritæ in libello supplici apud Petrum à Campo tomo primo hist. Aug. lib. 3. cap. 30. *Adeo Augustinianæ doctrinæ addictus fuit, vt in solis Theologicis commentarijs octingenties, ac quindecies S. Augustinum in suarum assertionum testem protulerit, enixè præ cæteris Doctoribus satagens illius mentem intimiùs penetrare &c.* Neget igitur Moraines, Scotum, S. Thomam, totque Romanæ Ecclesiæ Pontifices S. Augustini discipulos fuisse Doctores, ne Augustinus dici possit *Doctor Doctorum*. Video tamen ipsum non pati *sine exceptione* Augustinum dici Doctorem Doctorum. Scias itaque S. Augustinum in disputationibus de auxilijs gratiæ esse Doctorem Doctorum, sed non omnium. Non quidem eorum, qui ipsum præcesserunt, neque enim potuit illos docere, neque posteriorum, qui ab ipso doceri

ceri noluerunt, quæ fuit Semipelagianorum obdurata superbia, ac conceptæ olim opinionis defendendæ effrænis lubido; At qui præcesserunt Augustinum Patres, non sunt Doctores in materia de gratia cum Augustino conferendi, qui teste Augustino cap. 14. de prædest. SS. *de gratia Dei quid sentirent, breuiter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attigerunt*. Et ridendus ille esset, qui sepositis Augustini libris, vellet quæstionum de gratia solutionem petere ab Hilario, vel Athanasio, vnde qui de diuina gratia scribentes Ecclesiam illustrarunt, omnes S. Augustini discipuli fuere, qui primus Sanctorum Patrum, & quidem in doctrina tantùm de gratia scholam sibi fecit, cui nomen dedere Prosper, Fulgentius, Petrus Diaconus, Eugippius, Cæsarius, Prudentius, alijque, vt verè Doctor Doctorum dicatur Augustinus. Illorum verò Recentiorum Doctorem Augustinum numquam pronunciabimus, qui eiusdem discipuli esse dedignantur. Augustinum quidem legunt, non vt Ducem illum habeant, sed vt præconceptæ suæ ipsorum opinationis sectatorem volentem, nolentem faciant, admotis etiam tot violentarum interpretationum machinis. Annatus totis libris septem vnum Augustinum appellat, Morainij volumen millies Augustini voces reddit; istos-ne Augustini discipulos dixerim, & sectatores? Videri quidem discipuli Augustini volunt: sed ficta citò in naturam suam redeunt. Hinc Moraines, cum in Præfatione ad Orthodoxos, quam suo Anti-Iansenio præfixit, Augustini laudes, ne ea in re aduersario cedere censeretur, recitasset, paulatim panegyricum in satyram vertit, strenuus Augustinianæ gloriæ decurtator, qui initio quidem non inelegans eiusdem promotor videbatur. Eadem via Annatum iuisse ex dictis initio cap. 5. patet. Quis enim præposterum hominis consilium non irrideat, qui cum ad Augustini tribunal septem libris cum Iansenianis disputasset, atque ab Augustino causam sibi totam, integramque adiudicatam gloriatus esset, exclamans in limine lib. 8. *nihil esse, quòd Iansenianí possint ab Augustino sperare præsidij*, cum Iudici gratias agere, eiusque erga se propensum, suisque fauentem animum commendare eundem putas, datisque ad amicos literis laxatis habenis in illius laudes effundi, pessimè ab illo Augustinum acceptum videmus, conductis contra ipsum longo ordine testibus mille conuicijs lacessitum: vno verbo, ex iudice reum factum. O gratissimos S. Augustini discipulos! Insuper non patiuntur dici Augustinum: *cæteros omnes instar primi Angeli sua luce collustrasse*. Scimus Prosperum olim cecinisse cap. 2. con. Ingratos.

Augustinus erat, quem Christi gratia cornu
VBERIORE *rigans, nostro lumen dedit æuo*
Accensum vero de lumine.

S. Fulgentius lib. 2. de verit. prædest. & grat. cap. 18. *Augustinum legat omnis, qui salutem æternam adipisci desiderat, humiliter orans misericordiæ Dominum, vt eundem spiritum intelligentiæ legens accipiat, quem ille accepit, vt scriberet, & eandem illuminationis gratiam adipiscatur, vt discat, quam ille adeptus est, vt doceret*. Sed cur non audiatur S. Thomas Villanouanus Archiepiscopus Valentinus con. 1. de S. Aug. *O Pater*, ait, *amplissime Augustine, qui non solù vitæ sanctitate, sed etiam miro sapientiæ tuæ fulgore Christi Ecclesiam luce propria, luce plena, luce fixa irradiasti. Si enim sapientia lux est, quis in Ecclesia Dei ita lucet, vt Augustinus? A Sole omnia astra lucent, ab Augustino omnes, qui post ipsum fuerunt Doctores sapientiæ lumen*

accipiunt, ipse verò propria luce lucet, quam à nullo hominum, sed à Deo solo accepit, nullo enim tradente, nullo Magistro cunctas didicit disciplinas. Non-ne igitur, teste Thoma, Augustinus est instar primi Angeli, quo in cæteros intelligentiæ lumen deriuari Theologi autumant, cum ipse à solo Deo illustretur? Hipponensis quidem noster Angelus suæ doctrinæ radijs Prosperum, Fulgentium, Thomam, cæterosque Orthodoxos Patres illustrauit, at Recentiores, qui contendunt cum Annato: *Aliquid lucis Augustino defuisse in concilianda cum creata libertate diuinorum decretorum, & auxiliorum efficacia.* Lib. 8. cap. 4. pag. 874: quiue, vt idem alibi ait, nempe disp. 3. de scientia media cap. 5. num. 113. *Radium quendam videre se putant ex Augustini Sole non emissum*, qui denique scribere non erubuere cum Molina 1. p. q. 23. art. 4. & 5. disputatione 1. memb. 6. *Dum sub ea quasi caligine D. Augustinus ad hoc non attendit, arbitratus primo aspectu cum sua de prædestinatione opinione &c.* Recentiores, inquam, isti quibus purioris doctrinæ lux affulget, Augustino sub caligine posito, huius primi Angeli fulgores non excipiunt, imò ferè contemnunt, vt mirum minimè videri cuipiam debeat, eos adeo molestè ferre tantùm lucis Augustino attribui, vt vniuersos subsecutos Doctores irradiare potuerit, & antecessorum Patrum sententijs de diuina gratia plenioris, ac solidioris doctrinæ lumen adferre.

Sed Annatus collecto spiritu iterum contra Augustinum inuehitur, atque Morainij collegæ factum æmulatus, domesticum contra S. Doctorem librum ab Apostolica Sede *expressiori, atque efficaciori*, quàm quoduis Augustini volumen, approbatione communitum opponit. Aduersarij verba sunt: *Obijcimus 8. omnibus illis approbationibus, quas obtendunt Nou-Augustiniani, doctrinam Augustini vniuersim approbari, nullam verò esse, quæ cadat in omnia, & singula eius placita, quòd si aliqua talis esset, non negabunt, opinor, expressiorem fore, & efficaciorem in omnibus consentiendi necessitatem. Quid igitur facient, si reperiatur in natura rerum alius quidam liber, cuius omnia, & singula in eo contenta authoritate Sedis Apostolicæ per bullam ad perpetuam rei memoriam editam, & promulgatam approbentur.* Eia age delapsum sanè cœlo libellum pande, nisi fortè sacratiora tam citò in propatulo esse piaculum putas. *Est, inquam*, ait, *talis quidam liber in rerum natura, & Auctoris Sancti.* Iam pietatem, ac religionem excitas, dum Authorem commendas, ac Divum contestaris. At pergit Annatus Lectorem suspendere: *Sed quis est? libellum potius dicere debui, quòd sit mole paruus, & specie contemptibilis, sed qui tamen virtutis plurimum habet.* Hunc libellum, cui supra omnia Augustini Magni volumina ex Apostolicæ Sedis approbatione *expressior, & efficacior in omnibus est consentiendi necessitas*, citò citiùs exhibeas. *Quis verò*, addit, *tandem, & cuius est?* Ita quidem hoc petimus, hoc rogamus, ne quæso diu nostram expectationem torqueas, per sanctum illius libelli Auctoris nomen ac numen obtestor. *Contrahant*, inquit, *licet frontem Baiani, & toruùm intueantur, sorbenda pilula est.* Næ tuo pharmaco illi indigent quoscumque Baianos dicis? Nos quidem validiori stomacho sumus iam pridem tuis in Augustinum conuicijs pilulis omnibus amarioribus deuorandis assueto, neque pilulis præmuniendi sumus, quò authorem, libellumque citra fastidium, ac deliquium audiamus. Imò quando libri Scriptorem sanctum autumas, sacris doctrinis conspersas paginas summa religione deosculantes, Divum Authorem pro Augustiniana authoritate contra nouos censores sarta tectaque seruanda etiam, atque

atque etiam rogabimus, ſua enim viciſſim tutari Diuorum eſt. At inquis: *Liber eſt Exercitiorum Spiritualium S. Ignatij, quem Paulus III. ſeuerè examinatum &c. ſic approbauit, vt dicat, ſe documenta, & exercitia prædicta ac omnia & ſingula in eis contenta auctoritate prædicta tenore præſentium ex certa ſcientia approbare, collaudare, ac præſentis ſcripti patrocinio communire.* Hæc ille ſuſpenſis diu quaſi per iocum Lectoribus lib. 8. cap. vltimo: exclamatque pag. 912. *Scire velim, quid ſint reſponſuri tam diſertæ, tamq; explicitæ approbationi, qui minùs expreſſam, explicitamve, Auguſtini ſcilicet, ſuis obtendunt erroribus.*

Abſit, vt per nos quicquam approbationi Ignatiani libelli detractum ſit; imò quanti illum Auguſtiniani fecerint veſtri Scriptores tradunt in imagine primi ſæculi lib. 3. cap. 10. vbi de exercitijs Sancti Patris Ignatij loquentes hæc ſcribunt: *Teſtes ſunt infiniti toto Orbe, qui ea non minori ſua voluptate, quàm fructu ſunt experti. Sed vnus inſtar omnium Auguſtinus Carauaialius Auguſtiniani Ordinis Theologus. Is cum Indiam Occidentis peragraſſet, & in Hiſpania varijs muneribus cum laude perfunctus eſſet, Italiæ quoque cœnobia ſui Ordinis iuſſu Summi Pontificis viſitaſſet, Bononiam tandem ab eodem Pontifice Viſitator Apoſtolicus miſſus ad D. Iacobi cœnobium in veterem diſciplinam reſtituendum non alijs id præſidijs facere aggreſſus eſt, quàm pijs his Societatis commentationibus, quibus ipſe cum per menſem ſe exercuiſſet, teſtatus eſt candidè ſe quandiu in Religione vixiſſet, rationem aliquam, qua rectiſſimè incederet, ſemper optaſſe, eamq; tunc demum, cum in hæc S. Ignatij exercitia incidiſſet, inueniſſe; Quæ quidem ille auidiſſimè hauſta, atq; in intimum demiſſa pectus tanti fecit, vt in ijs aliquid verè diuinum ineſſe apertè diceret &c.* Hic Carauaialius ex Aſſiſtente Hiſpaniarum electus eſt Epiſcopus Guamangenſis apud Peruanos, de quo Herrera in Alphabeto Auguſtiniano. Vtinam per nos Ignatianis chartis maior laudis fieri poſſet acceſſio! Illud tamen ægrè patimur, quod ſcribit Annatus, Auguſtinianam doctrinam minùs explicita, atque expreſſa approbatione, quã Ignatianam, eſſe ab Apoſtolica Sede firmatam. Quæſo vos, quandonam doctrina S. Ignatij in Synodorum canones tranſijt? Arauſicana Synodus ex ipſis S. Doctoris ſententijs conflata eſt. Quando illa in Pontificum Romanorum literis ad verbum exſcripta eſt? Duo integra capita ex Enchiridio S. Auguſtini Leo Magnus inſeruit ſuæ ad Aquileienſem Antiſtitem epiſtolæ, & quidem contra Pelagianos datæ. Quando ad illam pro veritate percipienda ab Apoſtolica Sede Orthodoxi remiſſi ſunt? Ad Auguſtini libros S. Hormiſdas Orientis Principes viros, Epiſcopos, ac Monachos, vno verbo Catholicum Orbem retulit. Quando ad illius normam Pontifices Catholicorum doctrinam exegere? Clemens VIII. iuxta Auguſtini mentem lites de auxilijs diuinis componendas iuſſit. Quandonam S. Ignatij libellus tantis Romanorum Præſulum commendationibus exceptus? tantis Sanctorum Patrum elogijs decoratus? tantis omnium penè ſæculorum plauſibus honoratus fuit? Quæ quidem laudes ſi in librum cogerentur, iam decuplo maior ille euaderet, quàm liber exercitiorum S. Ignatij. Audio ſanè, quid de libro illo S. Ignatij Romana Eccleſia iudicet in lectionibus Breuiarij Romani: *Homo*, inquit, *literarum planè rudis admirabilem illum compoſuit exercitiorum librum Sedis Apoſtolicæ iudicio, & omnium vtilitate comprobatum.* Mirabile ſanè, libellum illum à literarum planè rudi eſſe conſcriptum: at profectò mirabilius Recentiorum factum, qui eundem ex Apoſtolicæ Sedis teſtimonio *literarum planè rudem* in ſapientiæ,

pientiæ, authotitatis, ac laudum campo Augustino non dicam velut æqualem opponere, sed quod ad illam expressiorem, ac efficaciorem commendationem, ac consentiendi necessitatem pertinet, veluti superiorem prædicare conantur, illi, inquam, Augustino, qui tantæ scientiæ fuisse ab Apostolica Sede iudicatus est, *vt nihil penè*, verba sunt Martini V. *ex sacris literis possit, nisi eo Duce intelligi, nihil nisi eo interprete explicari. Eo iam authore factum est, vt nec Philosophis Sapientiam inuideamus, non Oratorum eloquentiam desideremus, non studiosorum ingenia requiramus, non deniq; nobis acumen Aristotelis necessarium sit, non Platonis eloquentia, non prudentia Varronis, non grauitas Socratis, non auctoritas Pythagoræ, non Empedoclis solertia, non cuiusquam illius generis hominum scientia, aut virtus exemplo, aut documento nobis esse debeat. Idem nobis Prophetarum oracula, idem Apostolorum voces refert, idem omnem omnium scripturarum sensum exprimit, vnus postremò omnium Patrum, Sapientumq; ingenia, ac studia exhibet.* Itane, si superis placet, huic Apostolicæ approbationi eximiæ, præclarissimæ, excellentissimæ Ignatiani libelli approbationem, Augustino Ignatium, tot Summis Pontificibus Paulum III. opponetis? Respondet Annatus: *Quæ à me minimè referuntur, vt vel Ignatium Augustino, vel Paulum III. superioribus opponam Pontificibus, absit.* Sed dictis facta non cohærent. Qualis, enim quantusve esset Augustinus, si Ecclesia illum non approbasset? iam cum Cassiano, ac Fausto numeraretur. Igitur tantumdem nobis probandus venit, quantum idem ab Ecclesia approbatus fuit. Quare si Ignatij libellus ab Ecclesia approbatus est, itemq; approbati fuere libri Augustini, sed isti approbatione *minus*, vt ait, *expressa explicitaue*, vnde illi Ignatiano, te iudice, *efficacior in omnibus consentiendi necessitas est*, quàm istis Augustinianis, iam vides Ignatium Augustino vel præponi abs te, vel ex æquo saltem opponi. At citò commentaris, tuique facti hanc rationem reddis, ea te de Ignatiani libri approbatione recitasse: *Quòd constet, in hoc libello aliqua esse, quæ capitalibus Baianorum principijs opponuntur, scire velim, quid sint responsuri tam disertæ, tamque explicitæ approbationi, qui minùs expressam, explicitamve suis obtendunt erroribus.* Nos quidem pro Baianis nullam volumus, imò nec possumus responsionem adornare, sed quòd eodem ictu & Baianos, & Augustinum ferias, tibi vitio vertimus, qui per Baianorum latera Augustinum impetis. Sint in libello Ignatij sententiæ, quibus capitalia illorum dogmata strangulentur, ipsi viderint; at quòd eadem periodo Augustini per Apostolicam Sedem approbationem *minus expressam, explicitamque* contendis, nobis placere non potest. Parce Patri, & Baianos in exilium non Baias, sed in Gyarum deportato.

In Orat. S. Monica.

Si Annati exemplo insistere, & par pari reddere vellemus, vti ille ad imminuendam S. Augustini aduersùs Pelagianos scribentis authoritatem, tum collectis plurium testimonijs, tum violentis, prauisque Romanorum Præsulum elogia eidem S. Doctori delata interpretationibus corrumpens, contra Augustinum insurgit, possemus & nos eadem prorsus audacia huc reuocare, quæ Abbas Constantinus, quæ Vincentius Baronius vir satis notus par. 2. Theol. Mor. disp. 3. sect. 1. art. 2. §. 2. quæ alij de eisdem exercitijs S. Ignatij scripsere, ac subinde frigidam illam Annati excusationem Augustino quorundam censuris insultantis repetere: *Refero tantum, non probo, si quidquam iustæ offensionis causam det*: lib. 8. cap. 6. pag. 864. Sed absit, vt hominis errorem redarguens, eundem imiter, eiusque criminis reus fiam, cuius hunc Recentiorem

apud

apud Iudices reum poſtulo. Erubeſcant profectò aduerſarij, erubeſcant, dum nos in hanc arenam vel inuitos propellunt, in qua odioſis prorſus comparationibus de Diuorum auctoritate litigetur. Scitote Auguſtinianos S. Ignatij libellum vti Auguſtinianæ doctrinæ conformem recipere, euoluere, deoſculari, & ne quis de hoc ipſorum obſequio dubitet, editis commentarijs hoc ipſum coram Catholico Orbe profitentur. P. Franciſcus Macedo Minorita Luſitanus Seraphicæ Gentis ſplendor, hanc ſibi gloriam feliciſſimè comparauit. Hic Auguſtinianæ doctrinæ adeo ſtudioſus eſt, vt in Iſagoge initio ſuæ Cortinæ hac veluti teſſera in literariam palæſtram deſcenderit: *Ego Auguſtinianus ſum: Auguſtinianiſſimus ſum*. Hic, inquam, in eruditiſſimo illo volumine, quo Eccleſiæ orantis, & Auguſtini ſcribentis concentum deſcripſit, harmoniam quoque exercitiorum S. Ignatij Societatis Ieſu fundatoris, & operum S. Auguſtini Eccleſiæ Doctoris (nam planè hunc operi titulum dedit) exhibuit, cuius illud exordium eſt: *Soleo, idque expertus, ac prudens dicere, haud facilè inter Sanctos reperiri alium Auguſtino cum doctrina, quæ à Deo eſt, & myſtica appellatur, tum inſtitutæ à ſe, & alijs indictæ vitæ ratione, quàm Ignatium ſimiliorem*. Quæ quidem vir doctiſſimus fuſiſſimè per viginti octo capita collatis ex vtroque ſententijs ita comprobat, vt profectò minimè timendum ſit, ne Auguſtino quicquam detrimenti ex Ignatiani libelli expreſsiori, ac magis explicita, vt inquis, approbatione inferatur, ne-ve tantis Romanorum Præſulum, ac Patrum elogijs Auguſtiniana volumina nobilirantibus Ignatij libellus ſuffocetur, ſed cum eadem dogmata & parvum Ignatij, & prolixa Auguſtini volumina de diuinæ gratiæ auxilijs tradant, eadem prorſus approbatione munita dicantur, Auguſtino & doctrinam, & eiuſdem etiam commendationem in Ignatianum codicem transfundente, & Ignatio noua à Paulo III. approbatione obtenta, antiqua Pontificum de Auguſtini libris decreta recentiori iterum eiuſdem Apoſtolicæ Sedis teſtimonio confirmante. Vos quidem magnæ animæ beatæ illius regionis ciues, vti in libris, ita & in cœleſti patria concordes æternùm eritis, & Angelicis cantibus veſtrarum doctrinarum harmonia recitabitur, ac dulcior inde concentus inaudietur. Filijs quoque veſtris eundem doctrinæ conſenſum immittite, eoſque inuicem officioſos vel ſeruate, vel facite. Turpe ſit in tanta Patrum concordia filios odioſis ſanè comparationibus de eorundem auctoritate contendere.

CAPVT VIII.

Recentiores ex epiſtola S. Celeſtini Papæ D. Auguſtini auctoritatem limitant. Refelluntur.

SAnctus Celeſtinus Papa ex literarum commercio Auguſtini amicus, ac deinde demortui aduerſus Semipelagianos defenſor, in Auguſtiniana doctrina commendanda omnium nobiliſſimo elogio vſus eſt, vnde Recentiores ad illud decurtandum, limitandumque vires omnes intendunt, & quod eſt eorum acumen, ex eadem Celeſtini epiſtola, vnde ab alijs vel ſupra Sydera Auguſtiniana authoritas euehi ſolet, eandem deprimere conantur. Vltimæ epiſtolæ verba recitant, nempe vbi Celeſtinus ait: *Profundiores verò, difficilioreſq;*

partes

partes incurrentium quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere. Quibus significare Celestinum contendunt, præter paucas S. Augustini sententias ab Ecclesiæ Præsulibus, ac Synodis receptas, quas in superioribus capitulis recitat, abs se iterata approbatione confirmatas, nolle reliquas de diuina gratia opiniones, quas ille in suis contra Pelagianos editis disputationibus tenuit, tanquam de fide adstruere, ob asserentis tamen Augustini auctoritatem eas se non contemnere, sed easdem libero Lectorum assensui, vel dissensui citra reprehensionis periculum permittere. Et quidem Annatus lib. 8. cap. 1. cum numerosam testium cateruam contra Augustinum producturus esset, eidem Celestinum Papam Ductorem dedit inclamans: *Agmen ducet, vt par est, Summus Pontifex Celestinus Primus.* Cum tamen hucusque inter præcipuos S. Doctoris Encomiastas ille idem primas tenuerit. Quin imò Recentiores isti Theologi gloriantur, se eiusdem epistolæ limitationem, qua angustior fiat Augustini authoritas, è tenebris in scholæ oculos reuocasse. Audiatur Moraines in præfatione ad Orthodoxos: *Quàm multi sine vllo discrimine Augustini auctoritatem admittebant, qui nunc audita limitatione, quam eius approbationi Celestinus apposuit, dum audiunt aliquid ex Augustino proponi, quæritant: Est ne hoc de illis profundioribus quæstionibus, quas non necesse iudicauit adstruere, quas in ancipiti opinandi libertate reliquit?* Tripudiat in illis Celestini verbis Annatus lib. 8. cap. 1. pag. 858. *Nos verò,* inquit, *Auctore Celestino distinguimus inter necessarias, & indifferentes Augustini sententias, omnemq; huic lumini contrariam lucem tenebras reputamus.* Itaque hoc loco pro Augustiniana doctrina cum Recentioribus comminus veluti collato pede pugnandum est, in quo quidem campo minùs feliciter Recentiorum impetus alij sustinuere, vnde illi animosiores facti, sibi ea in lite de Augustino victoriam, & triumphum cecinere.

In primis eximia Recentiorum eruditio commendanda occurrit, qui è re prorsus incerta certum, inuictumq; contra Augustinum argumentum exercere arbitrantur. Etenim viris eruditissimis, & sapientissimis haud probatur, verba superiùs memorata adscribi Celestino, sed cuipiam alteri Augustinianæ doctrinæ studioso deputanda esse contendunt. Celestini epistola illis verbis in fine cap. 2. concluditur: *Deus vos incolumes custodiat, Fratres charissimi.* Postea decem capita adnectuntur, in quibus Pelagianorum, ac Semipelagianorum errores ex Innocentij, Zosimi, ac Synodi Carthaginensis decretis refutantur. Porrò ista decem capita non esse Celestini, tradit Ecclesiasticæ historiæ parens Cæsar Baronius ad annum 431. pag. 603. vbi ait de epistola illa Celestini: *Iunguntur epistolæ capita quædam aduersus Pelagianos errores ab Apostolica Sede olim, & ab Africanis decreta Concilijs, quibus deberent insistere, qui sub Catholico nomine licet Pelagium, atq; Celestium anathemate condemnarent, eorum tamen defendere conarentur errores: Putantur illa capita esse Prosperi, qui vt profiteri videtur, ea collegit ex decretis Romanorum Pontificum, simulq; Concilijs Africanis, vbi idem Auctor hæc habet, in fine:* Profundiores verò difficilioresq; partes incurrentium quæstionum, quas latiùs *&c.* vt supra. Ante Baronium Laurentius Surius in sacra historia satis percelebris, alijque post ipsum Collectores Conciliorum hoc ipsum prænotarant; nam in editione Coloniensi Conciliorum Anno 1551. à latere hæc leguntur: *Sequentia vndecim capitula videntur potiùs ab alio quopiam interposita,*

posita, quàm esse ipsius Celestini Papæ. In editione sub Sixto V. hoc scholion post secundum capitulum inseritur: *Non videtur dubitandum quin sequentia sint Prosperi, tam sunt similia & argumento, & stylo eius scriptis.* Gerardus Vossius vir, quem librorum helluonem dixeris, lib. 1. hist. Pelag. cap. 36. eandem sententiam probat duplici argumento: vno, quòd Celestinus in illa epistola non meminit horum capitum, quæ annexa eidem sunt: aliud his verbis proponit: *Alterum argumentum, cur Celestini esse non possit, hoc est, quòd Innocentij, & Zosimi epistolas citet sæpius, nec vsquam vel hunc decessorem, vel illum prædecessorem suum appellet, contra quàm Romanis Episcopis mos est, & Celestinus ipse in epistola facit his verbis:* Augustinus inter Magistros optimos etiam ante à meis decessoribus habebatur. *Sanè hæc argumenta tanti apud me sunt, vt Celestino ἁπλῶς tribuere non ausim. At cuius sit vltra disquirendum.* Sed neque ex Theologis ex Recentiorum schola defuere, qui negarent illa capita esse Celestini; vnus pro mille sufficiat Franciscus Suarius proleg. 6. de Gratia cap. 1. num. 11. vbi hæc scribit: *Ex modo loquendi intelligimus, Scriptorem illius partis non fuisse Celestinum, nec aliquem Romanum Pontificem, vt patet ex illis verbis.* Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus seu prauitate, siue imperitia demorantes, pijssimis disputatoribus obuiare præsumunt, & cum Pelagium, atque Celestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodò sequi, & probare profitentur, quæ sacratissima B. Apostoli Petri sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit, & docuit. Necessarium fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudicarint. *Hæc enim non videntur verba Romani Antistitis, non enim de Romana Sede tanquam de propria loquitur, nec Romanos Rectores vocat prædecessores suos, prout Pontifices consueuerunt, tamen habens ad definiendum authoritatem loquitur; Quapropter aliqui censent, illa capita fuisse à Prospero collecta, & illi epistolæ adiuncta, à qua sententia non longè abest Baronius Anno 431. num. 185. & est certè verisimilis, indicaturque in illis verbis,* Magistris nostris tanquam necessariam modum excesserit, obloquuntur; *Hæc enim verba in gratiam Augustini dicta sunt, magisque redolent Prosperum, quàm Celestinum.* Hæc ille.

Vidit ista in Surio Gabriel Vasquez 1. p. disp. 91. num. 85. dixitque ab eo Authore sine fundamento negari capita illa esse Celestini, cum vti Celestini sanctiones protulerit Petrus Diaconus. Addere poterat & Cresconium in collectione canonum. Verùm iste vixit Anno 698. Petrus verò Diaconus integro post Celestinum sæculo floruit, vt ex historia nostra Pelagiana intelligitur; quare potuit ea capita edita à Prospero per errorem tribuere Celestino. Hinc Photius veterum monumentorum diligens indagator, & censor Cod. 53. de eodem Celestino hæc habet: *Scripsit idem & ad Galliarum Episcopos de fide B. Augustini, & contra eos, qui hæresis licentia nimis elati insolescerent.* Quæ quidem in duobus prioribus capitibus continentur, neque vllam ea in epistola statutorum dogmatum mentionem fecit. Iacobus etiam Sirmondus tomo 1. Concil. Galliæ capita illa epistolæ memoratæ annexa ab eadem prorsus separauit lineis interpositis, quo alieno Authori illa prorsus deputanda esse monstraret. Sed age, probemus ea capita non fuisse à Celestino scripta, quod fa-

nè præstabo argumento, quo ipse conuictus sum. Priùs tamen nonnulla notanda veniunt, quibus tantorum Scriptorum sententia illustratur; nempe Prosperum, & Hilarium pro Augustinianis libris, quos Massilienses carpebant, ac se ipsis quoque, qui vti hæretici passim traducebantur, Romam ad Celestinum profectos fuisse, quæ patent ex Prospero cap. 40. con. Collatorem, & cap. 1. epistolæ Celestini ad Episcopos Galliæ. Celestinus verò literas ad Gallos Antistites destinauit, quibus S. Augustinum eximiè commendauit, vetans eiusdem memoriam nouis Massiliensium conatibus percelli, ac Prosperum, & Hilarium hæresis accusari, nihil interim scripti aduersus eosdem publicans, quo illorum errores damnarentur, hinc epistola inscribitur *pro Prospero, & Hilario*. Sed hoc nobis est demonstrandum.

S. Prosper contra Collatorem probaturus, *bonarum voluntatum initia Dei inspiratione generari*, adducit cap. 10. testimonia Innocentij, Zosimi, & Concilij Carthaginensis eadem omnino, quæ Celestini literis adiuncta leguntur, & concludit: *Videsne regulas tuas inuictarum constitutionum soliditate confractas, & in fidei structura prauas, ruinosasque iuncturas, velut Hierechontinos muros ad sacerdotalium tubarum ruisse concentum? Cum enim de sanctarum origine voluntatum, & fidei, charitatisque principijs inter nostros, & Pelagianos quæstio versaretur, non ancipiti victoria, nec dubio diremptũ est fine certamen, vt adhuc nobis de iniquissima huius fœderis tui pace tractandum sit*. At si illa decem capita Celestini fuissent, cur non illa protulisset Prosper veluti clariora, efficaciora, & ex toto litem dirimentia? Longè enim expressiùs Celestinus eam Cassiani opinionem damnat, quàm Innocentius, vel Zosimus; Profectò Massilienses testimonia horum Pontificum, & Sacræ paginæ explicabant, ita vt non de initio fidei, sed de eiusdem incremento intelligenda essent ex D. Augustino cap. 2. de prædest. SS. *Sed nunc eis respondendum esse video, qui diuina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, vt nouerimus ex nobis quidem nos habere fidem, sed incrementum eius ex Deo*. Quæ Massiliensium sententia clarè damnatur cap. 12. illius epistolæ, vbi hæc leguntur: *His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex diuina sumptis authoritate documentis, ita adiuuante Domino confortati sumus, vt omnium bonorum affectuum, atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei attenditur, Deum profiteamur auctorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere*. Præterea hæc scribuntur cap. 11. *Præter beatissimæ, & Apostolicæ Sedis inuiolabiles sanctiones, quibus nos pijssimi Patres pestifera nouitatis elatione deiecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis vsque in finem perseuerantiam ad Christi gratiam referre docuerunt &c.* Idem habet cap. 9. *Vt sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus*. Itane hæc Celestini oracula Prospero rogante data, ac literis pro eodem ad Episcopos missis inserta, adeo memoria eiusdem excidisse credenda sunt, vt illa, cum vel maximè ad Massiliensium petulantiam comprimendam necessaria essent, omitteret? Sibi cusa tela, atque elaborata arma tam parui fecit, vt cum ijs Semipelagiani penitus conficiendi forent, eisdem veluti obtusis vti noluerit, qui contra Massilienses omnium fortissimus, ac solertissimus post Augustinum Dux à Recentioribus, & meritò quidem prædicatur?

Lauda-

Laudatas literas à Celeſtino emiſſas ad damnandos Maſſilienſium errores ſcribit Vaſquez 1. p. diſp. 91. num. 83. *Quibus*, inquit, *locis cum Celeſtinus omnia bona opera, ſtudia, & merita in quouis tempore cauſa, & negotio ad Deum auctorem gratiæ referat, manifeſtè Maſsilienſium errorem confutat.* Et hęc adeo conſtanter docent Recentiores, vt eorum erudítiſſimus, ac ſapientiſſimus Annatus Celeſtini perſonam induens, quod ſatis ridiculum eſt, altiori, ac clariori voce in Maſſilienſes ita tonet: *Cum eo tantùm ſpectet Romanæ Sedis conſilium, & prouidentia, vt* MASSILIENSES *iſti*, QVORVM CAVSA HAEC SANCIMVS, *nihil penitus ſubtrahant diuinæ gratiæ, ne illum quidem morbi ſenſum, & deſiderium medicinæ, quod gratuito, & ſupernaturali auxilio præmittunt, prædictæ regulæ, ſeu præfixæ ſententiæ ita ſufficiunt, vt ſicut non debet videri Catholicum, quod eis repugnat, ita neque quod non repugnat, videri debeat erroneum, aut à ſenſu Catholico alienum.* Hæc elegantiſſimus Paraphraſtes. Hic tamen obiter noto, hunc hominem ſiue contra ſuos Baianos, ſiue contra Maſſilienſes loqui incipiat, ſermonem tandem contra Auguſtinum ſemper finire. De Baianis id vidimus capite ſuperiori; hic verò cum Celeſtini perſonam agens illa dixiſſet, ſtatim addit: *Vnde ſequitur, ſi quid vel ab Auguſtino, vel ab alio quodam Eccleſiaſtico Tractatore aßertum, aut negatum ſit, quod non repugnet regulis illis, atque ſententijs, eſse hoc inter ἀδιάφορα numerandum, & quæ libero Catholicorum conſenſui, atque diſſenſui permiſſa ſunt.* Ego quidem certiſſimum puto in adiunctis illis capitibus Maſſilienſium errores capitales, quorum reliqui veluti appendices erant, apertè damnari, neque hoc in dubium vocari poſse arbitror, quod rectè à Vaſquio, Annato, alijſque communiter eſt obſeruatum. Duo erant capitalia Semipelagianorum dogmata, fidem incipere à nobis, itemque à nobis eſse vſque in finem in bono perſeuerantiam, vt docet S. Auguſtinus capite vltimo de dono perſeuerantiæ: *Satis*, inquit, *docuiſse me exiſtimo, vel potius pluſquàm ſatis, dona Dei eſse, & incipere in Dominum credere, & vſque in finem in Domino permanere.* Hoc verò vtrumque ſtatuitur in literis illis, quæ Celeſtino adſcribuntur; nam cap. 11. decernitur, vt dicebam: *Bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis vſque in finem perſeuerantiam ad Chriſti gratiam referri.* Ibique fusè probatur, fidem non eſse à nobis, ſed donari à Deo, & cap. 12. iniungitur, vt *omnium bonorum affectuum, atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei attenditur, Deum profiteamur auctorem.* Hæc ibi.

Ex his noſtrum argumentum inſtauramus. Cum Proſper contra Semipelagianos Celeſtini elogium recitaſset cap. 42. contra Collatorem, illorum inuidioſum interpretamentum apponit, quo dictitabant, laudatos à Celeſtino priores S. Auguſtini libros, non poſteriores, nempe de correptione, & gratia, duoſque ad Proſperum, & Hilarium datos de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ. Hoc commentum ſtatim refellit, tum quia idem ſemper in omnibus libris Auguſtinus ſcripſit, idemque fuit ſemper in illo ſpiritus, & doctrina, tum quia *Apoſtolica Sedes*, ait, *quod à præcognitis ſibi non diſcrepat, cum præcognitis probat, & quod iudicio iungit, laude non diuidit.* At quorum iſthæc è longinquo librorum S. Auguſtini de prædeſtinatione SS. & de dono perſeuerantiæ petita ab Apoſtolica Sede approbatio? Cur Celeſtini literas abs ſe impetratas, in quibus doctrina librorum S. Doctoris de initio fidei, & de perſe-

uerantia apertis definitionibus ſtatuitur, non protulit, & eas inquam literas, quas in eorundem Auguſtini calumniatorum faciem eodem ipſo loco illiſerat? Annatus quidem de poſterioribus libris S. Auguſtini ſcribit lib. 8. cap. 6. *Manifeſtum igitur eſt, Auguſtini menti his in libris ſatis factum ab eo, qui fateatur, & gratiam eſſe neceſſariam ad initium fidei, nec eius meritum ſequi, ſed præire, & donum Dei eſſe perſeuerantiam.* Quodnam igitur efficacius argumentum adduci poterat, ad demonſtrandum, poſteriores eos libros eſſe ab Apoſtolica Sede probatos, quàm literæ illæ Celeſtini, in quibus doctrina librorum poſtremorum S. Patris adeo diſertè, adeo perſpicuè, adeo ſolidè aſſerebatur? Semipelagianos, cum Auguſtini auctoritatem eleuarent, Proſper ex Celeſtini literis, in quibus eximiè ille laudabatur, confutauit. Quare cum ijdem S. Auguſtini doctrinam laceſſerent, ex ijſdem omnino literis Celeſtini compreſſi, ac conuicti non ſunt? Scripſit ſanè Proſper poſt Celeſtinum aduerſus Caſſianum, & literas Celeſtini ea in diſputatione in digitis habebat. Hoc quidem argumento capita illa infarta probantur literis Celeſtini.

Rurſus dicam aliquid, quod cæteris argumentis ſemper prætuli. Si capita illa Celeſtini eſſent, & à Sede Apoſtolica emanaſſent, non video, qua ratione Fauſtus Reiorum, Vincentius Lerinenſis, Hilarius Arelatenſis Epiſcopus (ſi in ſententia perſtitere) ac alij Galliarum Epiſcopi ab hæreſi excuſari poſſint, atq; inter Diuos erectis aris connumerari. Fauſtus fidem eſſe nobis ex naturæ viribus docet lib. 2. cap. 6. 7. & 8. vnde lib. 1. cap. 7. ait: *Tempus gratiæ, quo redempti ſumus, merita hominum non expectauit, opera penitus non quæſiuit, ſola Deus fidei noſtræ deuotione contentus fuit.* Addens: *Fidem expectat à paruulis, opera etiam cum fide à confirmatis requirit, ita tamen, vt credulitatis affectum proficientibus augeat.* Legatur Voſſius lib. 4. hiſt. Pelag. par. 1. theſi 2. Idem lib. 2. cap. 10. & ante ipſũ Vincentius Lerinenſis in common. cap. 37. ſcribunt, nos poſſe noſtris viribus petere, pulſare, quærere, vt Dei gratiam obtineamus, quæ erat Semipelagianorum opinio ex literis Proſperi ad Auguſtinum. Item aliquot etiam Epiſcopi Galliarum mortuo Fauſto, fidem nobis ex nobis naſci dicebant, vt ex literis Bonifacij II. ad Cæſarium intelligitur: quæ quidem ſententiæ apertè damnantur in illis capitibus, in quibus fidem, & huius initium, ſancta cogitatio, pium conſilium, omnis bonus affectus, omniſq; bonus motus voluntatis aſſeritur, eſſe à Deo, quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. Sanè ſi quis modò Maſſilienſium ſententias aſſereret, non extantibus Arauſicanis, alijſve Apoſtolicæ Sedis decretis, nonne ille ex literis Celeſtini reus hæreſis conuinceretur? Damnaſſe quippe inquiunt Celeſtinum Maſſilienſium dogmata. Quàm igitur excuſationem concinnabimus pro Hilario, pro Fauſto, pro Vincentio, pro reliquis Galliæ Præſulibus, qui ante Arauſicanam Synodum Maſſilienſium opiniones mordicus ſuſtinebant? An iſti fortè Celeſtini literas prorſus ignoraſſe dicentur? At literæ illæ datæ erant ad Epiſcopos non Macedoniæ, aut Bithyniæ, ſed ad Epiſcopos Galliæ, eo tempore, quo Fauſtus in Lerinenſi cœnobio florebat, cui poſt annum Abbas præfectus fuit. Quid quod! Idem Vincentius Lerinenſis eaſdem producit in commonitorio aduersùs profanas vocum nouitates, eaſque plurimùm commendat. Qua verò fronte Vincentius eas ſibi fauere literas iactaſſet, quibus ipſiuſmet opiniones condemnabantur? Hæc ille ſcribit: *Sed & S. Papa Celeſtinus*

nus pari modo, eademq; sententia: ait enim in epistola, quam Gallorum Sacerdotibus misit &c. Tota igitur Gallia sonantes Celestini voces, ac Vincentij, & Prosperi ore etiam redditas quis eruditorum Antistitum non inaudiuisse credendus est? Itaque capita illa à Celestino emissa non fuere, ne hæreticos pronunciemus eos, quos & sanctitas, & eruditio celebres reddidere.

Verùm dubium hic expediendum alterum est, cuinam capita illa Celestini literis annexa tribuenda sint? In libro Ecclesiasticorum dogmatum, qui inter opera S. Augustini tomo 3. recensetur, à cap. 22. vndecim capita leguntur ad verbum ex literis Celestini exscripta. Sed illius voluminis non est author S. Augustinus, cum etiam ibidem inserantur capita Concilij Arausicani, quod anno 529. celebratum est; quare nec illa scribere potuit Gennadius ob rationes adductas libro 2. hist. Pelagianæ cap. 16. qui cum Cassiani dogmata vti Catholica perperam à Prospero impugnata fuisse dicat, non eas sententias docere potuit, quæ Cassiani opinionibus prorsus repugnarent. Sutor etiam ille, quicunque fuerit, ineptus est, nam cap. 25. ait: *Idem Magister in epistola ad Mileuitanum concilium data prædicat dicens &c.* Cum tamen priùs non citasset Innocentium, ex quo illa verba referuntur in annexis capitibus illis nempe cap. 7. Præterea duo postrema capita scilicet 11. & 12. ad verbum habentur in homilia S. Ioannis Chrysostomi de Adam, & Eua tomo 2. edit. Basileæ, vbi etiam illa verba in fine ponuntur, quarum occasione ista perquirimus, nempe: *Profundiores verò, difficilioresq; partes &c.* in qua etiam homilia §. *Cum ergo dicitur homo tradi desiderijs suis &c.* ad verbum inseruntur quadraginta versus ex libro 5. S. Augustini con. Iul. cap. 3. Vnde Author illius homiliæ non est Chrysostomus, sed Latinus quispiam debilis ingenij Scriptor, qui nec suo ore loqui potuit, sed aliorum tantùm sententias in centones coegit. Baronius, ac Suarius verisimile putant, quod quidam scribunt, ea capita fuisse à Prospero concinnata; Vossius non audet spondere à solo Prospero elaborata esse, Hilarium, aliosque Augustini defensores socios Prospero tribuit, nam plurali numero loquuntur. Quid hac in re diuinari possumus? Dicamus igitur conflata esse à Prospero illa capita, demusque vnam, aut alteram coniecturam. Prima sit, quòd cap. 8. leguntur verba literarum Zosimi, & Patrum Africanorum, quæ eadem omnino, eodemq; modo recitat Prosper contra Collatorem cap. 10. quo loco eadem Innocentij testimonia ponit, quæ in capitibus vulgò Celestinianis leguntur. Literæ illæ Zosimi periere, earumque initium apud Prosperum, & in capitulis illis tantùm habetur. Altera verò est, Prosperum cap. 9. con. Collatorem, eundem arguere, quòd dixerat, Augustinum quædam contra Pelagianos *iusto ampliùs asseruisse*: ibiq; vellicat *sobrietatem* aduersarij. At in cap. 3. Celestiniano reprehenduntur Massilienses, quòd ausi sint, obloqui Augustino, tanquam necessarium modum excesserit. Quæ si verè à Celestino dicta fuissent, repetenda sanè fuerant Prospero ea de re pro Augustino contra Collatorem litigante, quid enim validius adduci poterat ad os calumniatori obstruendum tam celebri Apostolicæ Sedis testimonio? Vnde minùs etiam probatur Recentiorum sententia ea capitula absq; vlla dubitatione Celestino tribuens. Cum Prosper à Celestino Pontifice in commendationem Augustini, ac suæ fidei approbationem diploma impetrasset, in Galliam rediens ijsdem Semipelagianis insultabat; at illi eas laudes prioribus libris S. Doctoris datas

fuisse

fuisse commentabantur; quo verò omnem abs seipsis erroris suspicionem propulsarent, profitebantur, ea se tantùm dogmata defendere velle, quæ in disputationibus de gratia contra Pelagianos ab Apostolica Sede sancita fuissent. Inde onus Augustinianis incubuit demonstrandi ex Innocentio, Zosimo, & Africano Concilio à Romana Sede approbato Massiliensium opiniones esse proscriptas. Quare decem illa capita contexentes, quò validiori authoritate donarentur, eisdem Celestini epistolam ad Episcopos Galliæ præfixere. At cum in quorundam manus ea scripta deuenissent, in illam sententiam abiere, vt putarent, vniuersum libellum fuisse à Celestino Pontifice publicatum, in qua opinione video esse ex antiquioribus Petrum Diaconum, dein Cresconium, quos citaui, & post quadringentos annos Ecclesiam etiam Lugdunensem in libro de tribus epistolis, atq; alijs passim editis in causa Gotteschaci. Notandum tamen est, Petrum Diaconum, ac socios Scythas errasse, dum in libro de Incar. & grat. cap. 8. laudant verba, quæ habentur initio cap. 8. Celestiniani tanquam Innocentij ad Synodum Mileuitanam; vnde patet eos, non legisse Innocentij literas, sed in hæc Celestino attributa capitula incidisse, haud distinguentes vltima verba cap. 7. quæ S. Innocentij sunt ad Mileuitanos à primis octaui, capitis quæ alterius authoris sunt.

Ex his patet imprudenter Recentiores ex literis Celestini Augustinianæ authoritati adeo securè insultare, conantes Augustinum ferè in ordinem redigere. Neq; enim certum est, postremam illam appendicem: *Profundiores verò, difficilioresq; partes &c.* ab Apostolica Sede emanasse, quod præclarissimi Scriptores negant. Quem verò ex Theologis cum Suario parem ex suis faciant, quemve ex historicis vel Baronio, vel Sirmondo suo opponent? Solidissima etiam argumenta eandem sententiam confirmant, quibus plures imposterum manus, herbamq; daturos spero, nisi nostrorum adulatio nobis illudat. Quæ verò dicturi insuper sumus in gratiam Recentiorum asserta sint, vt omnem illis ad Augustinianæ authoritatis truncandæ aditum præcludamus. Hucusque in remotiori, quàm putarant, campo pugnatum est, nunc ad eorum castra accedimus, eadem etiam in arena, in quam nos prouocauerant, dimicaturi. Dabo igitur gratis decem illa capita esse à Celestino concinnata, ab eodem etiam appendicem illam adiunctam concedam, inde tamen nihil Augustinianæ doctrinæ, nihil eiusdem dignitati, nihil authoritati detractum fuisse docebo. Antequam tamen hoc ipsum exequar, mens, animúsq; Recentiorum indagandus est, suisq; veluti coloribus delineandus.

Veteres Semipelagiani Massilienses, quò conceptum semel contra S. Augustini doctrinam odium specioso quodam prætextu velarent, Pelagium ac Celestium damnabant, profitentes amplecti se quæcunq; contra eosdem ab Apostolica Sede sancita fuissent; cæterùm in alijs, de quibus nulla emanarant à Pontificibus decreta, non stare se cum Augustino dicebant, quòd ille in doctrina contra Pelagianos tradita necessarium modum excesserat. Do verba Celestini cap. 3. *Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu prauitate, siue imperitia demorantes, pijssimis disputatoribus obuiare præsumunt; & cum Pelagium, atq; Celestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi, & probare profitentur, quæ sacratissima beati Apostoli Sedes contra inimi-*

inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit, & docuit. At nos proponimus Recentioribus S. Augustini de gratuita ad gloriam prædestinatione sententiam, in hanc transeant ob asserentis authoritatem rogamus. Respondet Moraines disp. 9. Anti-Ianſ. num. 50. si eam sententiam docuit Augustinus, *non* statutæ contra Pelagianos *doctrinæ affinitatem, aut connexionem, quæ nulla est, sed æstum disputationis ad hoc illum impulisse*. Addunt se tantùm teneri ad defendendas sententias à Romana Sede approbatas: *Quamuis enim*, inquiunt, *præferenda sit ea sententia, quæ talem modum prædestinationis ex meritis omnino negat, tamen vt damnata etiam censeatur illa, quæ affirmat, videndum erit, quàm sit necessaria connexa cum articulis à Celestino definitis: Si enim non sit, quamvis Augustinus in contrarium propendeat, permittenda tamen erit huius quæstionis determinatio liberæ disputantium electioni*. Verba sunt Annati lib. 8. cap. 1. pag. 856. Igitur nullo gradu distat hoc Recentiorum de Augustino iudicium à veteri Semipelagianorum opinione; vtriq; enim admittunt necessitatem credendi ea, quæ contra hæreticos de diuina gratia ab Apostolica Sede statuta sunt: at non illa, quæ per excessum contra eosdem S. Augustinus asseruit. Dicam tamen, quid inter vtrosq; discriminis intersit. Cum S. Prosper Celestini approbationem Augustinianæ doctrinæ Massiliensibus objiceret, illi eas laudes anterioribus libris Augustini delatas dicebant, non posterioribus, in quibus & prædestinatio sine meritis, & fides Dei donum adstruitur. At Recentiores libros etiam posteriores recipiunt, aiuntq; approbatos, qua parte fidem ex Dei munere esse dicunt, non qua etiam prædestinationem ante præuisa merita ponunt. Itaque Massilienses ex toto postremos Augustini libros laudatos à Romanis Pontificibus negabant, Recentiores ex parte tantùm approbatos concedunt.

Certum est Iacobum Arminium apud Batauos Semipelagianismum ab Orco reuocasse, vel si alicubi adhuc superstes erat, communiuisse, vnde P. Macedo scribit in prologo Scrinij; *Sint-ne hodie hostes gratiæ? scire qui velit, inspiciat is, an sint hodie Augustini hostes? Cumq; hos inuenerit, & illos inuenisse se putet. At in Belgio sunt hostes Augustini, sunt & in Anglia, licèt multo pauciores, idest Arminiani, & Remonstrantes*. Itaque hic Batauorum Semipelagianorum nouus Princeps illa Celestini clausula contra Augustini authoritatem armari se, satisq; instrui putabat, dat eius verba amicus laudatus in antithesi Arminiana ibidem: *Tantùm verò abest*, inquit Arminius, *vt doctrina ipsius etiam Augustini de prædestinatione in illis Concilijs recepta sit, vt Celestinus Episcopus Romanus, qui illo tempore viuebat ad Episcopos Galliæ scribens, & Pelagianorum doctrinas condemnans, in fine suarum literarum in hæc verba concludat: Profundiores verò difficilioresq; partes occurrentium quæstionum, quas latiùs &c.* Quibus Celestini verbis Arminius erecto veluti aggere contra Augustinum stetit. Hinc ridenda sunt Morainij verba in præfatione Anti-Ianſenij: *Quàm multi*, inquit, *sine vllo discrimine Augustini auctoritatem admittebant, qui nunc audita limitatione, quam eius approbationi Celestinus apposuit, dum audiunt aliquid ex Augustino proponi, quæritant: Est ne hoc de illis profundioribus quæstionibus, quas non necesse iudicauit adstruere, quas in ancipiti opinandi libertate reliquit.* Quasi ipsi Recentiores in nupera Ianſenij causa illa Celestini verba adnotarint, cum non modò Arminius, verùm etiam ante octingentos annos eadem recitata fuerint ab Ecclesia Lugdunensi cap. 12. de tenenda Sac. Script. veritate. Arminius veteris Semipelagianismi recoctor eam Celestini clausulam versauit,

reuer-

L. 1. Har. Ians. c. 3. p. 111. reuerſauitq; diſcipulorum chorus, cum quibus Recentiores concinunt, quorum vnus & nobilis exclamat: *Ita eſt, multa habemus cum Arminianis communia.*

Verùmenim verò audire mihi videor Recentiorum querelas, ſe grauari inuidioſis tantùm nominibus, non autem ipſorum ſententiam falſitatis, erróriſve conuinci. Agitedum, relinquamus iſta, vt potè odioſa, ad arcem cauſæ accedamus. Author illorum capitum intendit tradere contra Maſſilienſes, quænam ſint liberi arbitrij vires ad bonum, ac quanta gratiæ neceſſitas. Hoc patet ex fine literarum, vbi legimus: *Quia ad confitendam gratiam Dei, cuius operi, ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus quicquid ſecundùm prædictas regulas Apoſtolicæ Sedis nos ſcripta docuerunt.* Quare ea, quæ de peccato originali, ac modo, quo idem propagatur, de concupiſcentia, ac miſerijs reliquis, quæ ſunt pœnæ peccati originalis, fuſiùs contra Iulianum S. Auguſtinus docuit, in illis Celeſtini literis non definiuntur, quia de illis nulla erat Auguſtinum inter, & Maſſilienſes controuerſia, nec vllam inde Semipelagiani Auguſtino quæſtionem faciebant. Quare Celeſtinus dixit: *Non neceſse habemus adſtruere*, quod eſt nollè ſe de illis canones edere, quòd ad præſentem cum Maſſilienſibus controuerſiam non conducebant, non quòd libero diſputantium aſſenſui, vel diſſenſui illa dimittere vellet, quæ eſt inſulſa Recentiorum interpretatio. Hinc patet inanem laborem ſubire eos, qui nomine intercurrentium quæſtionum quaſdam intelligunt ex Auguſtini libris deſumptas, quas ad rem non facere ſatis commodè & lepidè oſtendit Annatus lib. 8. cap. 1. At dices, ſi non ſunt approbata à Celeſtino ea, quæ S. Doctor de concupiſcentia latiſſimè tradit contra Iulianum, libero ſubſtant Lectorum aſſenſui, vel diſſenſui. Ad hoc quidem ſuo inferiùs loco reſpondebimus; interim ſciendum eſt, Auguſtinum lib. 5. con. Iul. cap. 12. quinque de concupiſcentia quæſtiones propoſuiſſe (in quarum tertia Recentiores ſtant contra Auguſtinum iiſdem argumentis, quibus Iulianus vſus eſt, decertantes) atq; hæc ibidem dixiſſe: *In his quæſtionibus Catholica veritate antiquitus tradita veſtra impia nouitas ſuffocatur.* Repetere autem hic poſſumus, quæ in alia cauſa dicebat Bellarminus Cardinalis lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 11. *Nam ſi Auguſtini de prædeſtinatione* (dicas concupiſcentia) *ſententia falſa eſſet, non poſſet idem Auguſtinus ab ingenti temeritate defendi, quippe qui non ſolum tam acriter pro falſitate certaſſet, ſed etiam eam pro fide Catholica venditare auſus eſſet.* Nunquam S. Doctor proprio è cerebro natas opiniones pro Catholicis ſententijs publicaſſet. De qua re repete dicta cap. 3. S. 2.

Scribit Author in fine cap. 3. *Conſtitutiones Sanctorum Patrum compendioſo manifeſtamus indiculo, quo ſi quis non nimiùm eſt contentioſus, agnoſcat omnium diſputationum connexionem ex hac ſubditorum authoritatum breuitate pendere.* Hic magnæ difficultates emergunt; vndenam ſcire poterimus hanc dogmatum connexionem? Recentiores ſe huius myſterij Magiſtros profitentur, irridentq; Auguſtinum ea de connexione ſcribentem. Legimus cap. 12. homines non priùs baptiſmum ſuſcipere, *quàm exorciſmis, & exſufflationibus Clericorum ſpiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc verè appareat, quomodò princeps mundi huius mittatur foras &c.* inferimus, ergo Dæmon ſenſibili pœna nocere poterit pueris infectis originali peccato, vtpote ſuis mancipijs, quorum ipſe eſt Princeps. Clamat Annatus pag. 858. *Negamus crudelem conſequentiam.* At connexionem illam aſſe-

asseuerauit satis constanter S. Augustinus lib. 4. oper. imper. cap. 200. *Si autem non eruitur*, inquit, *de potestate tenebrarum, & illic remanet paruulus, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non sinitur?* Respondet Moraines disp. 40. Anti-Iansenij num. 60. id dixisse Augustinum *æstu disputationis abreptum*. En Semipelagianorum voces, Augustinum *necessarium modum excessisse*, à Celestino damnatas, cuius quidem literas, prout vtile est ipsorum causæ, recipiunt, sed prout in rem Augustini faciunt, minimè imitantur. Itaque errauit Augustinus furore abreptus eam connexionem adstruendo, quam nullam esse Recentiores contendunt. Opponimus cap. 11. *Perseuerantiam vsq; in finem ad Christi gratiam referri*, datur enim gratis, vt ex precibus fusè probat Augustinus, & definitum est in Arausicana Synodo canone 10. Inde inferimus prædestinationem ad gloriam esse pariter merè gratuitam; nam prædestinatio, quæ segregat reprobum à prædestinato, fundatur, seu connectitur cum dono perseuerantiæ finalis merè liberaliter meritis superaddito, ergo à mera liberalitate Dei prædestinatio dependet. Hanc connexionem vidit, ac propugnauit Augustinus, eandem Sancti Patres Augustiniani, Prosper, Fulgentius, Prudentius, Rhemigius, alijque asseruere. At Recentiores eam connexionem negant, qui Augustini doctrinam iuxta connexionem cum Celestini literis recipiunt, quam tamen connexionem iuxta proprias opiniones recipere, vel respuere nec piget, nec pudet. Vno verbo: Augustini libri ad normam literarum Celestini examinandi sunt, Celestini verò literæ iuxta suam ipsorum imaginationem interpretandi. Illi quidem, vt probent hæc capita, quæ epistolæ Celestinianæ connexa sunt, esse reapse ab Apostolica Sede emissa, producunt Petrum Diaconum, & Ecclesiam Lugdunensem, à quibus illæ sententiæ laudato Pontifici adscribuntur. At respondemus, eos Patres illam epistolæ appendicem legisse, & tamen vti dogma Catholicum prædestinationem absque meritorum præcognitione statuisse; sed dicent, mitiori se illorum de Augustini doctrina iudicio non stare; benè, nec illorum nos conuincimur testimonio, vt Celestino illas theses deputemus.

Subit hic mentem, quoniam de prædestinatione sermo incidit, Recentiorum modestia in sententia S. Augustini de prædestinatione merè liberali examinanda, inquiunt enim honoris gratia cum Molina, esse *duram, & indignam diuina bonitate, eiusque occasione plurimorum salutem fuisse periclitatam*, cum Mariana esse *nouam*, & Augustinum in illa haud constantem, *inducere desperationem*, cum Lessio: breuique *à contraria opinione obducendam* cum Petauio. Nonne hoc ipsum est, Augustini sententiam *contemnere*? & tamen de illa dictum fuisse à Celestino asseritis, se illam non *audere contemnere*. Peccatum originale esse potissimam, ac proximam causam reprobationis est S. Augustini sententia, idque concedit Adamus pag. 614. sui Caluini destructi, de qua pag. 667. cap. 10. 3. p. scribit. *Credo mihi licere eam exhorrescere, quia mater est Caluiniani dogmatis*. Potuit-ne Augustini sententia viliùs excipi? Ridet Annatus lib. 8. cap. 1. quosdam, qui explicaturi verba illa Celestini: *Profundiores verò, difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt*, quarundam quæstionum indicem texunt, quas ad propositum non facere, non prauè idem ostendit. At petimus vbinam contra Pelagianos latiùs agitarit Augustinus quæstionem illam de prædestinatione, certè in epistolis

ad Paulinum, & Sixtum de illa non multa loquitur, vt vix dicendus sit, *fusiùs* inibi eam pertractasse. Verùm in libris ad Prosperum, & Hilarium latiùs de illa disseruit; at eo in opere S. Doctor hæreticis non resistebat, erant enim Semipelagiani Catholici, eratq; id nomen factionis, non hæresis. Celestinus verò illas quæstiones appellat, quas illi, qui hæreticis resisterunt, pertractarunt. Scio quid responsuri sitis, intelligenda esse Celestini illa verba, qui hæreticis resisterunt, *specificatiuè*, non *reduplicatiuè*. Scholæ interpretamentum est; ne sim litigiosior, cedo herbam, nec me hoc postremum multùm mouet, ad alia transeamus.

Sed mitissimè, atq; humanissimè vobiscum agamus; Scitote adeo in tuto esse S. Augustini authoritatem, vt causam, de qua hucusq; litigauimus, ex integro vobis vltrò cedere possimus, quin quicquam detrimenti Augustinianæ doctrinæ dignitas subeat. Habuerint decem illa capita Celestinum Authorem, nullum Augustini dogma cum illis connexionem habeat, damus omnia, vt libet, vt lubet. Hinc tamen non fit, vt capitalia S. Augustini dogmata inter adiaphora numerentur, quæ libero disputantium arbitrio permissa sunt. In illis capitibus initium fidei, pium consilium, probabile studium, sanctam cogitationem, perseuerantiam finalem esse Dei dona decretum est, Augustino id gloriæ detur, suas ipsius theses aduersùs Massilienses defensas in fidei dogmata à Celestino relatas fuisse. Interrogatos velim modò Recentiores, an post Celestini obitum vlla alia Augustini asserta ab Apostolica Sede contra hæreticos, aliosve statuta sint? Affirmabunt profectò, qui sciunt vigintiquinque canones Arausicanos à Felice IV. ex S. Augustini libris desumptos fuisse. Celestinus ex S. Augustini doctrina quidquid Massilienses in dubium vocabant, definiuit, ex eiusdem etiam sententijs contra nouos Pelagianorum conatus à successoribus idem præstitum fuit. S. Gelasius Papa D. Augustini sententiam de transfusione peccati originalis in prolem ratione concupiscentiæ, de exclusione à regno cœlorum, de miserijs ex peccato originali venientibus, de infantium damnatione, de libertate ad bonum per peccatum amissa, aliave multa in epistola ad Episcopos per Picenum approbauit. Leo Magnus integra duo capita Augustinianæ doctrinæ suis literis inseruit, in quibus asserit Augustinus, non improbabiliter dici, parentum quoq; peccatis parvulos obligari, non solùm primorum hominum, sed etiam suorum cap. 46. Enchirid. Quare si Sanctissimo, eidemq; doctissimo Pontifici Leoni illa Augustini sententia placuit, quam hic tantum non improbabilem iudicabat, quantùm illas Apostolicæ Sedi placuisse dicemus, quas tanquam certas, tanquam sacris literis conformes, tanquam deniq; planè orthodoxas totis lacertis contra hæreticos propugnauit? Statuerit itaque Celestinus quid contra Massilienses ab omnibus tenendum sit, non inde intra cancellos breuissimos Augustiniana doctrina restringitur, latiùs expatiatur, ac secum vnanimi consensu Romani Præsules procedunt Augustinum in statuendis de auxilijs diuinæ gratiæ decretis summa semper religione secuti. Subsidat ergo iam tandem tantus ex his, vt putant, Celestini capitulis pulvis à Recentioribus contra micantissimos Augustiniani Solis radios excitatus, ac Sancti Præsulis doctrina quacunq; falsarum interpretationum depulsa caligine Ecclesiam vniuersam illustret.

CA-

CAPVT VLTIMVM.

Centum ac triginta quinque Recentiorum contra D. Auguſtinum conuicia, dicteria, ac cenſuræ ab eodem S. Doctore, & Sanctis Patribus repulſæ.

MIrari ſatis nequeo Auguſtinum tam magno, ac felici ingenio excelluiſſe, vt non modò eos hoſtes, quibuſcum viuens acerrimè dimicauit, mille voluminibus conculcarit, protriueritque, verùm etiam aſserta abs ſe dogmata ijs argumentorum armis munierit, vt & ſubſecutorum omnium hæreticorum conatus infregerit, ac quorumcumque hominum cenſuras eluſerit: cum nullas ſiue hæreſis, ſiue inuidia voces dare poſſit, quibus ſuis in libris Auguſtinus pleniſſimè non ſatisfecerit. Exemplo ſint recentia conuicia, quibus nonnulli nouitij Scriptores venerandam Magni Patris canitiem temerario auſa diſcerpere conati ſunt: quandoquidem etiamſi nullus pro Auguſtino defenſando ſtylum ſtringat, ex vnius illius dictis omnium calumniantium ora penitus obſtruuntur. Hoc modò demonſtrare aggredior, productis hinc nouorum Scriptorum cenſuris, illinc verò datis ex Auguſtino reſponſis. Quæ ſanè quicunque procul amoris, & odij cauſas habens, attentè perleget, is profectò fatebitur, Auguſtinum ita eſse locutum, ac ſi cum recentiſſimis hiſce hominibus, qui poſt duodecim ſæcula erupere, reapſe litigaſset. Hic tamen mihi decretum eſt, illatas Auguſtino contumelias repellere, illarum verò authores ſilentio præterire. Etenim cum Auguſtinus Pelagianos primitus impugnandos ſuſcepiſset, ita eorundem errores inſecutus eſt, vt Authores minimè publicaret. Cuius facti hanc ipſe rationem aſſignat lib. 2. Retract. cap. 33. *In his autem*, inquit, *libris tacenda adhuc arbitratus ſum nomina eorum, ſic eos faciliùs poſſe corrigi ſperans*. Et quidem magni Patris veſtigijs inhærentes noſtri inſtituti homines Baſilius Poncius Hiſpanus, ac Carolus Moreau Gallus ita importatas Auguſtino iniurias confutarunt, vt aduerſariorum nominibus pepercerint. Familiare igitur maioribus noſtris exemplum ſecutus, Cenſorum nominibus ſuppreſſis, minùs honorifica eorundem de Auguſtino dicta ex Auguſtino ipſo refellam. Optimè enim de humano genere merentur, qui antitodora ſuggerunt, etiamſi venenorum artifices minimè prodant. Dabimus profectò grande patientiæ, grandiùs modeſtiæ documentum, vt vel hinc mitiora iam tandem erga inſignem Eccleſiæ Doctorem conſilia eoſdem impoſterum inituros non dubitemus. Verùm ne Cenſores ita cum Auguſtino committam, vt ſub lite etiam dimittam, Iudices aduocandos decreui, à quibus grauiſſima hæc, ſi quæ vnquam aliàs, cauſa cognoſcatur. Vos, vos, precor, adeſte vetuſtioris Eccleſiæ Patres, bello inuicta manus, ac tot de Heterodoxis reportatis triumphis percelebres. Vos cœleſtis Senatus lumina, ac Chriſtianæ Reipublicæ columina, quorum authoritatem Catholicus Orbis ſequitur, ſapientiam vniuerſi adorant, dicta tanquam ſecretiora Numinis oracula ſinguli venerantur. Sedete Auguſtinianæ cauſæ Iudices honorarij, hinc quorundam Recentiorum accuſationes, iſthinc Auguſtini defenſionem audituri. Veſtram fidem quicunque in ſuſpicionem vocauerit, is ab Orthodoxa fide ſe

penitus alienum ostenderit. Tu verò, Magne Pater, quando dignam aduocationem nullus tibi mortalium commodare potest, tuæ ipsius causæ suffragator accede. Et si olim Apostolicæ Sedis decreto in controuersijs de diuinæ gratiæ auxilijs sententiam dicturus Iudex destinatus fuisti, patere parumper, id quorundam (vt mitissimè loquar) importunitate exigente, ad Patrum tribunal sisti ex Iudice reum. Neque enim arbitror te id ægrè esse laturum, qui olim nouitij dogmatis à Iuliano accusatus, Patrum iudicium non modò non declinasti, quin imò ad illud vel repugnantem aduersarium obtorto collo traxisti. Erit sanè iucundum intelligere, imò vel oculis ipsis intueri innumeros Ecclesiæ Doctores albos calculos (neque enim est incerta victoria) Augustino adijcere, eiusdem sententias commendare, authoritatem defendere, aduersariorumque temeritatem graui iudicio percellere. At citò citiùs adest sacer Diuorum Senatus, & quidem frequentissimus, Augustinianam causam cogniturus. Tumultuantur rotundo agmine aduersarij Augustinum accusaturi. Interim S. Prosper, qui inter primi subsellij iudices sedet, accusatoribus loquendi facultatem faciens [1] *ecce*, inquit, *salua Catholicæ pace victoria, salua indissolubilium reuerentia decretorum parati sumus* PATRONOS DOCTRINÆ EMENDATIORIS *audire, & circumcisas ab omni errore lineas subtilissimæ discretionis agnoscere. Constituatur in medio quod* DE NOVIS EMERSIT INGENIIS. [2] *Vt facile vel tenuis diligentiæ aduertat inspector, quàm iniustis opprobrijs* CATHOLICI PRAEDICATORIS *memoria carpatur, & in quod peccatum cadant, qui aliena instigatione commoti* SCRIPTOREM CELEBERRIMI NOMINIS *promptius habeant culpare, quam nosse.*

[1] Con. Collat. initio.

[2] In præf. resp. ad cap. Gallorum.

I

Censores.

Hæc nostra ratio conciliandi libertatem arbitrij cum diuina prædestinatione à nemine, quem viderim hucusque tradita, ideo satius hæc duxi paulò fusiùs explicare.

S. P. Augustinus.

Mira sunt, quæ dicitis: noua sunt, quæ dicitis: falsa sunt, quæ dicitis. Mira stupemus, noua cauemus, falsa conuincimus. Lib. 3. con. Iulian. cap. 3.

S. Bernardus.

Miror admodum, si nouus iste nouarum inuentor assertionum, & assertor inuentionum inuenire in hoc rationem potuerit, quæ Sanctos Patres latuerit, Ambrosium, & Augustinum. Epist. 77. ad Hugonem.

II

Censores.

Neque verò dubito, quin ab Augustino, & cæteris Patribus vnanimi consensu comprobata fuisset hæc nostra de prædestinatione sententia, ratioque conciliandi libertatem arbitrij cum diuina gratia, præscientia, & prædestinatione, si eis proposita fuisset.

S. Augustinus.

O quid perdidit, qui te audire non potuit! Lib. 4. con. Iul. oper. imperf. cap. 119.

Ionas Episcopus Aurelianensis.

Igitur, quia non solùm B. Augustino, sed etiam alijs eximijs Doctoribus te superciliosè prætulisti, meritò solitaria destructionis tuæ gloriatio in immensum sese extendens, in irritum deducitur. Væ namque eidem gloriationi tuæ iuxta illud Ecclesiastis imminet, quia non habens fotum ex consortio aliorum, frigore solitario torpet, & cum ceciderit non habebit subleuantem. Lib. 1. de cultu imag. tom. 9. par. 1. Biblioth. PP. edit. Colonien. 1618.

Eccl. 4. 10.

III

Censores.

Quare dubitandum non est, si ea de re vel Augustinus,

S. Augustinus.

Quis dedignetur talem habere Doctorem? . . . O ad-

vel D. Thomas conſulerentur, reſponſuros fuiſſe nihilominus prædeſtinationem, & reprobationem non ſine præuia illa ſcientia, habitaque conſideratione vſus liberi arbitrij futuri &c.

miranda, atque iactanda doctrina! Lib. 2. de orig. animæ cap. 9.

S. Celeſtinus Papa.

Legimus ſuprà Magiſtrum non eſse diſcipulum, hoc eſt, non ſibi debere quemquam ad iniuriam Doctorum vindicare doctrinam. Nam & hos ipſos à Deo noſtro poſitos nouimus ad docendum, cum ſit dicente Apoſtolo, eis tertius locus intra Eccleſiam deputandus. In epiſtola ad Epiſcopos Galliæ contra S. Auguſtini calumniatores ſcripta cap. 1. Luc. 6.

IV.

Cenſores.

Quæ ſi datæ, explanataque ſemper fuiſſent, fortè neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta.

S. Auguſtinus.

Quia tu ſi non didiciſſes, Pelagiani dogmatis machina ſine Architecto neceſſario remanſiſſet. Lib. 6. con. Iul. cap. 11.

S. Hieronymus.

Scripsit dudum vir Sanctus, & eloquens Epiſcopus Auguſtinus ad Marcellinum, qui poſtea ſub inuidia tyrannidis Heraclianæ ab hæreticis innocens cæſus eſt, duos libros de infantibus baptizandis contra hæreſim veſtram &c. Alios quoque ſpecialiter tuo nomini cudere dicitur, qui necdum in noſtras venere manus, vnde ſuperſedendum huic labori cenſeo, ne dicatur mihi illud Horatij In ſyluam ne ligna feras; *aut enim eadem diceremus ex ſuperfluo, aut ſi noua voluerimus dicere, à clariſsimo ingenio occupata ſunt meliora.* In fine lib. 3. dialog. contra Pelagianos.

V.

Cenſores.

Neque ex Auguſtini opinione tot fideles fuiſſent turbati, ad Pelagianoſque defeciſſent, facilèque reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quarum in epiſtolis Proſperi, & Hilarij fit mentio, fuiſſent extinctæ, concertationes denique inter Catholicos facilè fuiſſent compoſitæ.

S. Auguſtinus.

O doctrinam, cui omnis ætas aures ſurrigat, quæ homines annoſos, quæ denique Presbyteros mereatur habere diſcipulos! Legat; legat in concione quod ſcripſit, notos, atque ignotos, doctos, atque indoctos recitaturus inuitet; Seniores cum iunioribus conuenite, quod neſciebatis; diſcite, quod nunquàm audieratis, audite. Lib. 2. de orig. animæ cap. 5.

S. Proſper.

Ecce ſalua Catholicæ pace victoria, ſalua indiſſolubilium reuerentia decretorum parati ſumus Patronos doctrinæ emendatioris audire, & circumciſas ab omni errore lineas ſubtiliſsimæ diſcretionis agnoſcere. Conſtituatur in medio, quod de nouis emerſit ingenijs. Initio lib. con. Collatorem S. Auguſtini reprehenſorem.

VI.

Cenſores.

Qui nouarum ſolutionum inuentionem putant iniurioſam eſſe Auguſtino, idem mihi facere videntur, quod illi, qui ſine Scipionum, & Cæſarum iniuria dici poſſe negarent, eſſe iam aliam inſtruendæ aciei rationem, quàm fuit tempore fundarum, & baliſtarum.

S. Auguſtinus.

Meliùs exponant iſta meliores, non iſti quorum noui iam ſententiam reprobandam, ſed alij, qui veraciter poſſunt. Epiſt. 89. ad Hilarium contra Pelagianos.

S. Fulgentius.

Proinde memoratus Dei Pontifex Auguſtinus turrim fortitudinis ipſam gratiam tenens, & exinde cuncta hoſtilium machinamenta telorum cæleſtis iuuaminis virtute confringens, non ſolùm ipſe de hoſte victoriam referens triumphauit, quin etiam poſteris certandi, & vincendi ordinem, ſi quando victa prauitas recidiuo auſu infandum caput erigere niteretur, oſtendit. Lib. 2. de verit. prædeſt. & grat. cap. 18.

VII.

Cenſores.

Abſit, vt ego Auguſtino præponendum aliquem putem eorum, qui ſucceſſerunt, ſed ne æquandum quidem. At multùm intereſt, vtrum dicas, collata in eum eſſe ſcientiæ dona longè plura, quàm cæteris, an omnia. Item vtrum

S. Auguſtinus.

Non improbo humilitatem tuam, imò verò etiam laudo, quod honoraſti Doctorem tuum, nec hominem, ſed ipſam, quæ tibi per illum loqui dignata eſt veritatem, ſi tamen potueris demonſtrare, quid per illum veritatis acceperis.

vtrum ſucceſſuris omnibus citra comparationem pauciora ſeruata eſſe, an nulla, vt crimen ſit, quòd alij radium quendam videre ſe putant ex Auguſtini Sole non emiſſum. Et alibi: *Quæ pleriq; non videntur ſatis aduertiſſe,*

peris. Vellem itaq; reſcriptis tuis, quid te docuerit, me doceres; Abſit enim vt erubeſcam à Presbytero diſcere. Lib. 2. de orig. animæ cap. 1.

dum Molinæ audaciam exaggerant indicantis aliquid lucis defuiſſe Auguſtino in concilianda cum creatæ libertate diuinorum decretorum, & auxiliorum efficacia.

S. Thomas Villanouanus.

Si Sapientia lux eſt, quis in Eccleſia Dei ita lucet, vt Auguſtinus? A Sole omnia aſtra lucent, ab Auguſtino omnes, qui poſt ipſum fuerunt, Doctores Sapientiæ lumen accipiunt. Serm. 1. de S. Auguſtino. Et B. Iordanus de Saxonia ſerm. 13. *Vnde etiam de Auguſtino poteſt exponi illud Iob.* 14. Qui claudit ſtellas, quaſi ſub ſignaculo, *quia in ipſo in ſcrinio ſui pectoris, quaſi tota ſapientia fuit recluſa, quæ quaſi aperto ſigillo eructatione ſuæ doctrinæ ore, & manu fuit mundo pandita, & reſerata. Vnde ipſe dicitur, claudere ſtellas, id eſt, omnium aliorum Doctorum doctrinas in ſuo pectore, quaſi ſub ſignaculo ad modum, quo liber, vel litera clauditur ſigillo.*

VIII.

Cenſores.

Quia Auguſtini doctrina plurimos ex fidelibus præſertim ex ijs, qui in Gallia morabantur non ſolùm indoctos, ſed etiam doctiſſimos viros, atq; in Epiſcopali dignitate conſtitutos, mirum in modum turbauit, ne dicam illius occaſione ſalutem eorum fuiſſe periclitatam. Ne enim eiuſmodi doctrinæ adhærerent, hæreſi potius Pelagianæ ex parte aſſentiendum putabant.

S. Auguſtinus.

Itaq; dilectiſſimi, ne vos conturbet huius quæſtionis obſcuritas; moneo vos primùm, vt de ijs, quæ intelligitis, agatis Deo gratias, quicquid eſt autem, quò peruenire nondum poteſt veſtra mentis intentio, pacem inter vos, & charitatem ſeruantes à Domino, vt intelligatis, orate. Et donec vos ipſe perducat ad ea, quæ nondum intelligitis, ibi ambulate, quò peruenire potuiſtis. Libro de grat. & lib. arb. cap. 1. vide cap. 16. de dono perſeuerantiæ.

Eccleſia Lugdunenſis.

Auguſtinus nec tanta perturbatione, & permotione fidelium ab intentione veraciſſimæ, & fideliſſimæ doctrinæ ſuæ frangi potuit, aut reuocari; ſed magis eos & ſcriptis ſuis inquantum potuit admonuit, & inſtruxit, & orationibus apud Deum profuſis fideliter adiuuit, vt intelligerent, & agnoſcerent, quàm neceſſariò, & quàm ſalubriter propter commendationem diuinæ gratiæ eiuſdem prædeſtinationis veritas omnino & credenda, & prædicanda eſſet. Lib. de tribus epiſt. cap. 35. Tomo 9. Bibl. PP. par. 1. pag. 1009.

IX.

Cenſores.

Interim verò dum ſub ea quaſi caligine D. Auguſtinus ad hoc non attendit, arbitratus primo aſpectu cum ſua de prædeſtinatione opinione eſſe coniunctum &c.

S. Auguſtinus.

Adhuc quippe in quæſtione caligant de Prædeſtinatione Sanctorum. Loquens de Semipelagianis lib. de prædeſt. Sanctorum cap. 1.

S. Paulinus.

O lucerna dignè ſupra candelabrum Eccleſiæ poſita, quæ latè Catholicis vrbibus de ſeptiformi lino paſtum oleo lætitiæ lumen effundens, denſas licèt hæreticorum caligines diſcutis, & lucem veritatis à confuſione tenebrarum ſplendore clarifici ſermonis enubilas. Epiſtola 31. ad Auguſtinum in eiuſdem commendationem.

X.

Cenſores.

Præterea hæc ſententia, nempe Auguſtini de prædeſtinatione, *occaſionem præbet hominibus deſpondendi animo, ne dicam, deſperandi, ſegnius operandi, obtendendi excuſationes, atque ea de cauſa minùs hominum animos erga Creatorem diligendum, ac colendum excitare videatur. Certè non video quanam ratione patentiſſima libertas arbitrij noſtri, quam experimur, quæque*
Hier. 17. PS. *tam apertè in ſcripturis ſacris traditur, cum diuina prædeſtinatione ita explicata cohærere valeat.*

S. Auguſtinus.

Ego autem nolo exaggerare meis verbis, ſed illis cogitandum potius relinquo, vt videant, quale ſit, quod ſibi perſuaſerunt, prædicatione prædeſtinationis audientibus plus deſperationis, quàm exhortationis afferri; hoc eſt enim dicere, tunc de ſua ſalute hominem deſperare, quando ſpem ſuam non in ſe ipſo, ſed in Deo didicerit ponere, cum Propheta clamet: Maledictus omnis, qui ſpem ponit in homine. *Lib. de dono perſeu. cap. 17.*

S. Proſper.

Hoc propoſitum vocationis Dei; quo vel ante mundi initium, vel in ipſa conditione generis humani eligendorum, & reijciendorum dicitur facta diſcretio, &c. & lapſis cu-

ram reſurgendi adimere, & ſanctis occaſionem temporis adferre. Item. *Remoueri itaque omnem induſtriam, tolliq; virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præueniat voluntates, & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſsitatem*. Ita Semipelagianos ſentire ſcribit ad Auguſtinum.

XI.

Cenſores.

Vnum tamen è difficillimis ab Auguſtino, & ab alijs fuit ſemper iudicatum, veram inuenire rationem, & modum, qui difficultates omnes pelleret, & humanum intellectum pacatum omnino redderet ſuper cohærentia libertatis arbitrij cum diuina gratia, præſcientia, & prædeſtinatione. Ac quamuis hi hæretici, qui vel diuinæ gratiæ, vel libertati arbitrij præiudicium afferre moliti ſunt, ex Scripturis Sanctis, principijſq; fidei efficaciter ſint expugnati, haud tamen ſcio an explicata penitus, & abundè reddita ratione integra conciliandi libertatem arbitrij cum illis tribus, & hæreticis aditus, quo faciliùs ad pacem, vnitatemq; Eccleſiæ redirent, ſit patefactus, & concertationes, quæ ante mille annos inter viros Catholicos obortæ ſunt, quantum par eſt, ſint compoſitæ.

S. Auguſtinus.

Sed primùm ſecundùm auctoritatem Scripturarum Sanctarum, vtrum ſe ita fides habeat, demonſtrandum eſt. Deinde ſi voluerit, & adiuuerit Deus, iſtis garrulis ratiocinatoribus elatioribus, quàm capacioribus, atque ideo morbo periculoſiore laborantibus, ſic fortaſſe ſeruiemus, vt inueniant aliquid, vnde dubitare non poſſint. Lib. 1. de Trin. cap. 2.

Quoniam vos aliquando contra euidentiſſimam auctoritatem ratio humana delectat, proferte ipſam regulam rationis veſtræ. Serm. 14. de Verb. Apoſtoli.

S. Innocentius Papa.

Sanctæ fraternitatis veſtræ literas plenas fidei, totoq; Catholicæ religionis vigore firmatas à vobis miſſas, & Concilijs veſtris per fratrem, & Coepiſcopum noſtrum Iulium pergrato ſuſcepimus animo, quia earum tenor, omniſq; contentio in conſideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra ſentiunt, integra ratione conſiſtit, vt & illis omnem tollere poſsit errorem, & idoneo dato quouis noſtræ legis exemplo, quem ſequi debeant, dignum poſsint præbere Doctorem. In epiſtola ad S. Auguſtinum, quæ eſt 96. inter Auguſtinianas.

XII.

Cenſores.

Expoſitiones aliæ Auguſtini ad locum Pauli (nempe Deus vult omnes homines ſaluos fieri Timoth. 2.) *præter Damaſceni, & communem Patrum expoſitionem, omnes vel primo aſpectu peregrinæ, & extortæ apparent.*

XIII.

Cenſores.

Fruſtra noluit Auguſtinus concedere hanc voluntatem Dei circa omnium ſalutem, & locum illum Pauli nullo ex tribus modis rectè expoſuit.

XIV.

Cenſores.

Tres, quatuorve ex Auguſtino commemorati ſunt à nobis modi exponendi verba illa (Deus vult omnes homines ſaluos fieri) *cum illius opinionem exponeremus, qui mihi quidem ad eludendum magis, quam recti, & ſolidi videri ſolent.*

S. Auguſtinus.

Manifeſtum eſt eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino, qua loquutione ſit dictum, quod omnes homines vult Deus ſaluos fieri, *cum tam multi ſalui non fiant, non quia ipſi, ſed quia Deus non vult, quod ſine vlla caligine manifeſtatur in paruulis: ſed ſicut illud, quod dictum eſt*, Omnes in Chriſto viuificabuntur, *cum tam multi æterna morte puniantur, ideo dictum eſt, quia omnes quicunque vitam æternam percipiunt, non percipiunt niſi in Chriſto; ita quod dictum eſt*: omnes homines vult Deus ſaluos fieri, *ideo dictum eſt, quia omnes, qui ſalui fiunt, niſi ipſo volente non fiunt, & ſi quo alio modo illa verba apoſtolica intelligi poſſunt, vt tamen huic apertiſſimæ veritati, in qua videmus tam multos volentibus hominibus, ſed Deo nolente ſaluos non fieri, contraria eſſe non poſſint.* Epiſt. 107. ad Vitalem. item cap. 103. Enchirid. & cap. 14. de cor. & grat. 1. Cor. 15.

Eccleſia Lugdunenſis.

Senſus illorum verborum Apoſtoli, quibus ait (qui vult omnes homines ſaluos fieri) *etiam nos ſuperiùs commemorauimus, & fideliter poſſe accipi diximus, ſi tamen & ille ſenſus B. Auguſtini, quem ille iuxta alterius diuinæ Scripturæ auctoritatem diligenter inquirit, & multis, ac veracibus modis exponit, pariter recipiatur. Nec propter iſtum ille damnetur, ſed potiùs vtrique ſenſui propter veracem, & piam Patrum auctoritatem fideliter obediatur*. In lib. de trib. epiſt. cap. 26. idem habet c. 24. S. Bonauentura ait: *Expoſitiones Auguſtini Doctoris egregij ſuper illud* 1. *ad Tim*. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri, *bonæ ſunt* 1. *ſent. diſt*. 46 *q*. 1. *art*. 1.

XV.

Cenſores.

Vnde ceſſat obiectio, quam ſæpiùs Auguſtinus repetit,

S. Auguſtinus.

Quid de illis dicis, qui in [illegible]

quaque in cauſa fuit, vt teſtimonium Pauli non de omnibus vniuerſim hominibus exponeret, ſed ad tres illas expoſitiones confugeret. Sæpè enim obijcit, pueros in vteris maternis interdum perire ante baptiſmum, neque tamen per pueros, neque per parentes, neque per miniſtros ſtare, qui percuperent eis ſubuenire, & remedium baptiſmi ad ſalutem adhibere, nec tamen poſſunt. Serm. 7. de verb. Apoſt. Idem epiſt. 105. ad Sixtum. *Et cur prouidentia Dei, cui noſtri capilli numerati ſunt, ſine cuius voluntate non cadit paſſer in terram, quæ nec fato premitur, nec fortuitis caſibus impeditur, nec vlla iniquitate corrumpitur, vt renaſcantur ad hæreditatem cæleſtem, non conſulit omnibus paruulis filiorum ſuorum, & nonnullis conſulit etiam paruulis impiorum?*

S. Fulgentius.

Vbi enim duorum paruulorum nec in actibus aliqua ſunt merita, nec in origine diſsimilis cauſa, manifeſtum quidem nobis eſt, quod ambo fuerint originalis peccati vinculis obligati, occultum verò cur non ambo fuerint abſoluti. Sciamus igitur imperſcrutabile nobis eſſe, cur vno derelicto alterum Deus ab illa perditionis maſſa gratis eripiat &c. Dicet aliquis, cur non ambobus largitus eſt Dominus gratuitam miſericordiam, cum unus ambos reatus obſtrinxerit? Cui ſalua imperſcrutabili altitudine iudiciorum Dei, reſpondemus, ideo non vtrumque liberatum, vel vtrumque damnatum, quia Dominus, qui malum nec velle poteſt aliquando, nec facere, ab vno iuſta ſeueritate debitum præcepit exigi, alteri vero iuſsit gratuita bonitate dimitti. Lib. 1. de verit. prædeſt. & gratiæ cap. 13. Idem docet S. Proſper con. Ingratos cap. 31.

XVI.

Cenſores:

Appellare cognitiones illas rerum in Verbo, & in proprio genere diem, multiplicareque ea ratione dies comparatione diuerſorum obiectorum, eſt vti vocabulis ad libitum, & præter omnium ſenſum, & opinionem; nec vllam veriſimilitudinem habet, Moſem cum populo rudi in ea ſignificatione fuiſſe loquutum, quam vix vllus potuit excogitare, excogitatamque ſibi perſuadere. Quare exponere in eo ſenſu ſcripturas, eſt ſanè earum auctoritatem eneruare, & (ſi in impugnanda Sanctiſſimi, Eminentiſſimique Doctoris de Eccleſia, & Sacra Theologia quàm meritiſſimi ſententia, fas eſt ita loqui) ludibrio fortè eam coram infidelibus exponere. Meritò ergo ſententia Auguſtini ab alijs Patribus, & Doctoribus communiter reprobatur.

S. Auguſtinus:

Quiſquis ergo non eam, quam pro noſtro modulo vel indagare, vel putare potuimus, ſed aliam requirit in illorum dierum enumeratione ſententiam, quæ non in prophetia figuratè, ſed in hac creaturarum conditione propriè, meliúſque poſſit intelligi, quærat, & diuinitùs adiutus inueniat. Fieri enim poteſt, vt etiam ego aliam his diuinæ ſcripturæ verbis congruentiorem fortaſſis inueniam. Neque enim ita hanc confirmo, vt aliam, quæ præponenda ſit, inueniri non poſſe contendam. Lib. 4. de Gen. ad litt. cap. 28. *Cum his autem, qui cuncta illa, quæ vera ſunt, falſa eſſe non dicunt, honorantes, & in culmine ſequendæ auctoritatis nobiſcum conſtituentes illam per Sanctum Moyſem editam Sanctam Scripturam tuam, & tamen nobis aliquid contradicunt, ita loquor: Tu eſto Deus noſter arbiter inter confeſſiones meas, & contradictiones eorum.* Lib. 12. Confeſſ. cap. 16.

S. Thomas.

Harum igitur expoſitionum prima, ſcilicet Auguſtini, *eſt ſubtilior, magis ab irriſione infidelium ſcripturas defendens. Secunda verò,* ſcilicet aliorum Sanctorum, *eſt planior, & magis verbis literæ quantum ad ſuperficiem conſona, quia tamen neutra earum à veritate fidei diſcordat, & vtrumque ſenſum circumſtantia literæ patitur, ideo ne neutri harum expoſitionum præiudicetur, vtramque opinionem ſuſtinentes, vtriuſque rationibus reſpondendum eſt.* In Quæſt. diſput. q. 4. de mat. informis creat. art. 2.

XVII.

Cenſores:

Temerè affirmabimus auxilium ſufficiens aliquibus denegari, atque ab Auguſtino, alijſque idem ſentientibus petere poſſumus, vndenam huius voluntatis Dei certores facti fuerint.

S. Auguſtinus.

Quid reſponſurus ſum? Auditurus es Auguſtinum, qui non audiſti Apoſtolum dicentem: O homo tu, qui es, qui reſpondeas Deo? *Duo paruuli nati ſunt, ſi debitum quæras, ambo tenent maſſam perditionis &c. Sed habet figulus luti poteſtatem ex eadem maſſa facere* Rom. 9. *aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. Diſputare vis mecum? Imò mirare mecum, & exclama mecum:* O Rom. 11. altitudo diuitiarum. *Serm. 11. de Verb. Apoſt.* 33.

S. Proſper.

Eo ipſo tempore, quo ad omnes gentes prædicatio Euangelij mittebatur, quædam loca Apoſtolis adire prohibebatur ab eo, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *Multis vtique in illa ratardatis, atque auerſis Euangelij mora ſine agnitione veritatis, & ſine regenerationis conſecratione morituris. Dicat ergo ſcriptu-*

ſcriptura; quod geſtum eſt: Tranſeuntes autem, *inquit*, Phrygiam, & Galatiæ regionem vetiti ſunt à Sancto Spiritu loqui verbum in Aſia. Cum veniſsent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permiſit illos Spiritus Ieſu &c. In epiſt. ad Ruffinum. Idem docet in cap. 11. contra Ingratos.

——— Dic vnde probes, quod gratia Christi
Nullum omnino hominem de cunctis, qui generantur,
Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam
Impertire velit? nec enim vel tempore noſtro
Omnibus in terris iam certum eſt inſinuatum
Chriſti Euangelium, ne dicam exordia doni
Non potuiſſe ſimul toto decurrere mundo.

Lege epiſt. Synodicam PP. Africanorum c. 9.

XVIII.

Cenſores.

Fateor ſanè ſuſpecta mihi eſſe teſtimonia Proſperi, & Fulgentij, quòd diligentiſſimi, & exactiſſimi Auguſtini diſcipuli ſint.

S. Auguſtinus.

Nunc in familiariſſimis meis ſimiliter non ſentientibus me iam vulneratis, torquetiſque ſententem. Lib. de duabus animabus cap. 14.

S. Prudentius.

Hius rei teſtis eſt S. Antiſtes Fulgentius, qui ſuper hoc &c. certè ſi nulla nobis alia aut auctoritatis, aut ratio ſuppeditaret, ſolus ille nobis in huius ſermonis intelligentia ſufficere poterat, cuius doctrina, atque ſcientia tanto in Catholica Eccleſia honore, & amore conualuit, vt de illius ſcriptis nullus vnquam dubitauerit, nullus derogauerit &c. Teſtis eſt etiam S. Proſper vir in omni literarum eruditione doctiſſimus, ac facundiſſimus, qui Gallorum, aliorumque ſequacium impudentijs, & libris fideliter editis, & Romani Pontificis edicto ſua inſtantia impetrato propugnator fortiſſimus, ac fideliſſimus obuiauit. Proinde impudentior cæteris tui ſimilibus comprobaris, qui cum eorum venerabilia ſcripta legeris, quippiam ſecùs auſus es muſsitare. Lib. de prædeſt. cap. 11.

XIX.

Cenſores.

Verùm opinio Auguſtini hoc modo intellecta Theologis ſcholaſticis iam non probatur, & meritò, ex ea enim cogimur incidere in ſententiam Pelagij.

Ijdem alibi.

Contra Auguſtinum parum modeſtè loquitur Catherinus, & in illius ſententiam ſuo modo intellectam procacitur fertur. Item. *In hoc turpiſſimè certè Catherinus lapſus eſt, quòd non intelligens mentem Auguſtini, ipſum impudenter impugnat, & reprobat.*

S. Auguſtinus.

Quomodo ſperem te auditurum eſſe, quod dico, qui tam in proximo non audis ipſe, quod dicis, dum tibi continuò contradicis? Lib. 2. con. Creſconium cap. 12. tom. 7.

X X.

Cenſores.

Mihi in hac parte non probatur doctrina B. Auguſtini &c. ſed exiſtimo aliter philoſophandum de donis, quæ in Adamo perdidimus.

S. Auguſtinus.

Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini quum primùm facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere, ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſſent; adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent. Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium, iam pœna peccati eſt. Lib. de cor. & grat. cap. 11.

S. Innocentius Papa.

Liberum enim arbitrium ille, nempe Homo primus, *perpeſſus dum ſuis inconſultiùs vtitur bonis, cadens in præuaricationis profunda demerſus eſt, & nihil quemadmodum exinde exurgere poſſet, inuenit, ſuaque in æternum libertate deceptus huius ruinæ iacuiſſet oppreſſus, niſi eum poſt Chriſti pro ſua gratia releuaſſet aduentus &c.* In epiſt. ad Patres Concilij Carthaginenſis.

XXI.

Censores.

Augustinus argumentis victus nouam prædestinationis formam inuexit post lapsum hominis non fluxam quoad euentum, & inconstantem, quippe ex libero arbitrio, sed ex gratia certam potiùs, & ratam.

S. Augustinus.

Didicimus enim singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentiùs defenderetur scriptura diuina, quam si nulla talis necessitas cogeret. Quid autem coegit loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosiùs, & enucleatiùs isto nostro labore defendi, nisi quòd Pelagiani dicunt, Gratiam Dei secundùm merita nostra dari. Lib. de dono perseu. cap. 20.

XXII.

Censores.

Augustinus primus, quòd sciam, inter antiquos in veteri spatio nouam semitam inuenit, noua impressit vestigia.

S. Augustinus.

Ac per hoc prædestinationis huius fidem, quæ contra nouos hæreticos noua sollicitudine nunc defenditur, nunquam Ecclesia Christi non habuit. Ibidem in fine cap. 23.

S. Fulgentius.

Nos itaq; charissime hæc interim pauca de libris S. Augustini, & de responsionibus Prosperi ad hoc maluimus huic libello inserere, vt cuncti nouerint, quid debeant de prædestinatione Sanctorum, impiorumq; sentire, simulq; vt appareat eiusdem B. Augustini dictis tenorem sententiæ nostræ conuenire. Lib. 1. ad Monimum cap. 30.

XXIII.

Censores.

Nempe asserendum est, quamuis B. Augustini, B. Fulgentij, & sequacium sententia de obduratione Pharaonis videatur dura, minùsq; conformis diuinæ benignitati, & idcirco nobis non placeat, tamen non esse asperiore censura percellendam.

S. Augustinus.

Dicit enim Scriptura ad Pharaonem: Qui ad hoc te excitaui, vt ostendam in te potentiam meam &c. *Ergo* cuius vult miseretur, & quem vult obdurat. *Hoc facit apud quem nō est iniquitas. Miseretur itaq; gratuito dono, obdurat autem iustissimo merito.* Epist. 105. ad Sixtum.

Ecclesia Lugdunensis.

Beatus quoq; Antistes, & gloriosus Confessor Fulgentius de hac iudicij in vtramque partem præscientia, & prædestinatione egregium librum scripsit, qui sicut & cætera eius admiranda, & veneranda scripta semper ab Ecclesia fideliter receptus, & inter scriptores Ecclesiasticos laudabiliter annumeratus est, & nunc nescimus, qua ratione, imò infidelitate, & contentione simul cum B. Augustino abijcitur, & ab ijs, qui Catholici videri volunt tales, ac tanti viri Dei iniquissimè iniuriati, & spreti velut quisquiliæ, & purgamenta vilissima conculcantur, & est nimis mirabile, imò horribile, quomodo vt suis adinuentionibus, & ineptijs credatur exigant, cum ipsi beatissimos Patres, & illustrissimos Doctores Ecclesiæ abiecerint. Lib. de trib. epist. cap. 8.

XXIV.

Censores.

Non omnes Augustini sententiam de prædestinatione probant, horrida multis videtur, & aspera.

S. Augustinus.

Nimia igitur contentionis est prædestinationi contradicere, vel de prædestinatione dubitare. Lib. de dono perseu. in fine cap. 21.

S. Amolo Archiepiscopus Lugdunensis.

Sed iam audiamus B. Augustinum quomodo & ipse post Apostolum præcipuus prædestinationis, & gratiæ prædicator hortetur fideles ad studia pietatis, & instantiam orationis, vt mereantur accipere præmium vocationis. In fragmento epist. ad Hincmarum.

XXV.

Censores.

De auctoritate cum agitur, Augustinum sic amemus, vt eos non audiamus, qui illum supra quàm par est, extollere student.

S. Augustinus.

Tantùmq; mihi tributum est, vt vbicunq; me præsente loqui opus esset ad populum, rarissimè tacere, atq; alios audire permitterer. In proœmio lib. Retractationum.

Hilarius Arelatensis.

Quicquid pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis defendimus, volueris, aut valueris, gratissimè accipiemus tanquam à nobis charissima, & reuerendissima auctoritate decretum. In epist. ad Aug. *Molestè ferunt, quòd de his, quæ aduersùm excellen-*

cellentissimæ auctoritatis virum inter multas collationes asseruere, resistimus. Prosper in epistola ad Rufinum.

XXVI.

Censores.

Quid enim vehementiùs vrgebant, qui Fausti libris infesti erant, quàm quod Petrus Diaconus, cæteriq; cum eo in epistola sua criminantur, contra prædestinationis illos sententiam scriptos esse? Quid hoc autem ad Augustinum? Nam contra prædestinationis sententiam scriptos à se Faustus non abnuebat, sed contra illam duntaxat, quæ vel fatum asserat, vel liberum arbitrium neget, quorum virumq; ab Augustini sensu non abhorrere non inficias ierint ipsi.

S. Augustinus.

Hæc est prædestinatio manifesta, & certa Sanctorum, quam postea diligentiùs, & operosiùs, cum iam contra Pelagianos disputaremus, defendere necessitas compulit &c. Lib. de dono perseu. cap. 20.

Faustus Rhegiensis.

Si ergo vnus ad vitam, alter ad perditionem, vt asserunt, deputatus est, sicut quidam Sanctorum dixit, non iudicandi nascimur, sed iudicati. Lib. 1. de grat. & lib. arb. cap. 4.

Vasquez.

Intelligit certè Augustinum. 1. p. d. 89. n. 6.

B. Lupus Abbas Ferrariensis.

Reuerendissimus Papa Gelasius cum septuaginta Episcopis viris eruditissimis statuens, qui Scriptores essent, vel non essent recipiendi, post approbationem Augustini, & amplissimas laudes Hieronymi memoratum Faustum ab authoritate his verbis remouit: Opuscula Fausti Regensis Galli apocrypha. *Nos igitur incorruptum Sanctarum Scripturarum sequentes intellectum, & Apostolicæ Sedis grauitatem suspicientes quid aliud dicamus? nisi taceat Faustus, & similiter sentientes, loquantur cum suis consortibus Hieronymus, & Augustinus, scilicèt illius prouerbij recordantes: Conticescant ranæ, dum cælum tonat. In collect. de trib. quæstionibus quæst. 3.*

XXVII.

Censores.

Iam pridem disputari in vtramque partem cœpit in scholis quæstio de prædestinatione, neq; pro aliquo prændicio valere ad hanc controuersiam credita est auctoritas Augustini.

S. Augustinus.

Ipsa est igitur prædestinatio Sanctorum, quæ in Sancto Sanctorum maximè claruit, quam negare quis potest rectè intelligentium eloquia veritatis? Lib. de prædest. Sanct. cap. 15.

XXVIII.

Censores.

Sententiam de gratuita electione ad gloriam amplexus Augustinus suffragatores habuit complures posteros, neq; tamen aut illius auctoritas, aut illorum consensus à contraria sequenda, tuendaq; retardauit insignes aliquos pietate, & doctrina Theologos, quorum tantùm valuit exemplum, vt hoc tempore communiter, & promiscuè adhibeatur in Scholis, & vt initia habent, paulatim obducta alia, rerum potitura videatur.

S. Augustinus.

Hoc scio neminem contra istam prædestinationem, quã secundùm scripturas sanctas defendimus, nisi errando disputare potuisse. Lib. de dono perseu. cap. 19. *Nullum est, inquam, illustrius prædestinationis exemplum, quàm ipse mediator. Quisquis fidelis vult eam benè intelligere, attendat ipsum, atq; in illo inueniat, & se ipsum.* Ibidem cap. 24.

S. Prudentius Episcopus.

Cum aliqui Gallorum, sicut quidam de eis ait, quod eorum semper sint repentina consilia, nequaquam prædestinationem perditorum reprehenderent, sed Sanctorum prædestinationem nouo colludio derogare maluerint, quorum insanæ præsumptioni memorabilis idem Augustinus Doctor eximius petentibus Prospero, & Hilario, orthodoxè respondens, duos libros, alterum de prædestinatione Sanctorum, alterum de dono perseuerantiæ plenissimè, fidelissimeq; confecit, in quibus per pauca de prædestinatis ad interitum, quàm plura verò de prædestinatis ad gloriam verissimè disseruit. In epist. ad Hincmarum, & Pardulum.

XXIX.

Censores.

Postremò ne longum faciam, illud suscepisse Tridentinum Concilium videtur, vt cum nouorum hæreticorum, qui Augustini doctrina ad erroris sui patrocinium abutebantur, insaniæ occurrere vellet, nonnullis necessariò additis illam faceret Catholicam.

S. Augustinus.

Multa diximus, & fortasse iam dudum potuimus persuadere, quæ volumus, & adhuc iam bonis ingenijs sic loquimur, quasi obtusis, quibus & quod nimium est, non est satis. Lib. de prædest. SS. cap. 20. in fine.

S. Remigius cum sua Ecclesia Lugdunensi.

Mirificè prius laudato S. Augustino ait: *Sanctorum, atque Orthodoxorum Patrum de libero arbitrio plenissimis, & clarissimis definitionibus nec addendum aliquid fuerat, nec subtrahendum, quia & quod fidei Catholicæ necessarium est plenissimè continent, & si quid inde subtrahatur, veritatis integritas violatur.* Lib. de tenenda verit. S. Scripturæ cap. 4. tomo. 9. Bibl. PP.

XXX.

Censores.

Non enim pauca, neque contemnenda sunt Augustini dogmata, quæ vel Ecclesiæ vniversa vel Theologorum aut omnium, aut multorum, nec infimi subsellij reprobantur.

S. Augustinus.

Nec trepidus ero ad proferendam sententiam meam, in qua magis amabo inspici à rectis, quàm timebo morderi à perversis. Gratanter enim suscipit oculum columbinum pulcherrima, & modestissima charitas, dentem autem caninum vel euitat cautissima humilitas, vel retundit solidissima veritas. Magisque optabo à quolibet reprehendi, quàm sive ab errante, sive ab adulante laudari. Nullus enim reprehensor formidandus est amatori veritatis. Etenim aut inimicus reprehensurus est, aut amicus: Si ergo inimicus insultat, ferendus est; Amicus autem, si errat, docendus: si docet, audiendus &c. Lib. 2. de Trinit. in proœmio.

Censores.

XXXI.

Augustini, & aliorum Patrum, quos cum eo nominavit, approbavitque sancta Synodus, non pauca, neque levia errata circumferuntur, quæ profectò, neque Catholica sunt, neque haberi Synodus vlla Oecumenica voluit.

S. Prudentius Episcopus.

Si enim S. Augustini doctrinam *adversam fidei Orthodoxæ in quoquam conspiceret, nequaquam eam Romanæ Ecclesiæ Antistes venerabilis Innocentius cum totius Orbis Episcopis suscepisset, neque prædictum memorabilem suarum epistolarum communiter, privatimque officijs affecisset, neque successor eius Zosimus eodem tramite cucurrisset, neque Bonifacius eiusdem Apostolicæ Sedis Præsul epistolas Pelagianorum sibi delatas ei ad respondendum misisset, aut responsionem eius quatuor libris editam probabiliter, atque honorabiliter suscepisset. Celestinus quoque memoratæ Vrbis Episcopus quid contra Gallorum insaniam super eo, eiusque doctrina senserit ex authoritate Apostolica decretorum suorum scita declarant, quæ ita se habent &c.* Vbi recitat elogium S. Augustino delatum. In epistola ad Hincmarum, & Pardulum.

XXXII.

Censores.

Quænam Concilia, quæue Pontificum Romanorum edicta Augustini de prædestinatione, ac reprobatione sententiam, quatenus æternam salutem respiciunt, pari cum his, quæ de gratia docuit, gradu auctoritatis adsciscunt, vt in fidei dogmata transierint?

S. Augustinus.

Ac per hoc prædestinationis huius fidem, quæ contra novos hæreticos nova sollicitudine nunc defenditur, nunquam Ecclesia Christi non habuit. Lib. de dono persev. cap. 23.

S. Prosper.

Agnoscant calumniatores superfluò sese obijcere, quod his libris, nempe postremis S. Augustini ad Prosperum, & Hilarium, vbi fusè agit de prædestinatione, *non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apostolica enim Sedes, quod à præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis probat, & quod iudicio iungit, laude non separat.* Contra Collatorem cap. 42.

XXXIII.

Censores.

Quibus verbis additis rigidum illud, ac nimis severum Augustini sensum, vt quidem nonnullis visum esse novevant, scilicet Tridentini Patres, *decretum* Nullum esse opus bonum nisi ex gratia Christi, *prudenti cautione moderati sunt.*

S. Augustinus.

Non sic est adiutorium Dei, non sic est adiutorium Christi, non sic est adiutorium Spiritus Sancti. Item: *Si defuerit, nihil boni agere poteris, agis quidem illo non adiuvante libera voluntate, sed malè. Ad hoc idonea est voluntas tua quæ vocatur libera, & malè agendo fit damnabilis ancilla.* Serm. 13. de Verb. Apostol.

Sancti Patres Africani in Sardinia exules.

Ante largitatem quippe gratiæ est in homine quidem liberum arbitrium, sed non bonum,

quia

quia non illuminatum. Proinde niſi gratia detur, bonum ipſum arbitrium non habetur. Sic namque eſt liberum hominis arbitrium abſque dono gratiæ, ſicut eſt oculus ſine luce, nam & oculus ad videndum factus eſt, ſed niſi lumen acceperit, non videbit. In epiſt. Synodica cap. 5. tomo 6. Bibl. PP. par. 1. *Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum. Synodus Arauſicana canone* 22. Quæ eſt ſententia exſcripta ex tract. 5. S. Patris in Ioannem.

XXXIV.

Cenſores.

Ridiculi S. Auguſtini *adoratores vbique dicunt illum eſſe fideliſſimum antiquitatis teſtem, vt loquitur Caluinus, primum Eccleſiæ oraculum, Principem Patrum, & omnium Doctorum ſubtiliſſimum.*

S. Auguſtinus.

At ego vbicunque ſis, vbicunque legere iſta poteris, te ante iſtos in tuo corde conſtituo, quos non amicos meos, & inimicos tuos aliqua in meam partem gratia propendentes, aliquo abs te merito tuæ offenſionis auerſos, & ob hoc tibi aduerſos in hac noſtra diſputatione conſtituo cognitores &c. Lib. 2. con. Iulian. cap. 10.

S. Hieronymus, atque alij Patres.

Hieronymus epiſtola 25. inter Auguſtinianas ita Auguſtinum alloquitur. *Macte virtute in orbe celebraris, Catholici te conditorem antiquæ rurſum fidei venerantur, atque ſuſpiciunt.* Audax Epiſcopus epiſtola 139. inquit: *Theſaurum ſapientiæ deſideraui, ſed minus accepi, quàm volui, licèt minùs non debet dici, ſed munus, quod Oraculum legis contulerit Auguſtinus, ſacrator iuſtitiæ, inſtaurator ſpiritalis gloriæ, diſpenſator ſalutis æternæ.* Sixtus IV. in bullario Auguſt. *Auguſtinus inter intemeratæ Eccleſiæ Doctores præcipuus, & ſubtiliſſimus Euangelij, ac ſacrarum literarum perſcrutator.*

XXXV.

Cenſores.

At æqui admiratores docent S. Auguſtinum nunquam adeo vagam, & indeterminatam in Eccleſia auctoritatem obtinuiſſe, vt Catholici ſeſe omnibus eius opinionibus cæcis oculis ſubmittere teneantur, & illa abſque temeritate, & errore impugnari non poſſint.

S. Auguſtinus.

Vos autem & tam cauti, & tam turbulenti, & tam noui nemini dubium eſt, quin nihil dignum auctoritate præferatis. Lib. de vtilitate credendi cap. 14.

S. Hieronymus.

Mihi autem decretum eſt te amare, te ſuſpicere, colere, mirari, tuaque dicta quaſi mea defendere. Certè & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, vt dignum fuerat, recordatus ſum. Epiſt. 30. ad S. Auguſtinum inter Auguſtinianas. *Nolo autem Sanctitas tua ſic me arbitretur hæc ſcribere, quaſi de ijs, quæ nunc edidiſti, ego dubitem.* Hilarius in epiſtola ad Auguſtinum.

XXXVI.

Cenſores.

Sanctum Auguſtinum *veneramur, vt decet, ſed non pecudum more, & ſine ratione, cum ipſo profitemur, quòd minùs illum amamus, quàm veritatem.*

S. Auguſtinus.

In hoc te planè laudo, quòd veritatem etſi nunquam percepiſti, certè quam putaſti, homini prætuliſti, ideo quidem temerè, quia exiſtimaſti ſcire te, quod neſcis, ſed ideo liberè, quia perſonam non veritus, elegiſti aperire, quod ſentis. Lib. 4. de orig. animæ cap. 1.

S. Alipius Tagaſtenſis.

Habemus Ducem Auguſtinum, *qui nos in ipſa veritatis arcana Deo iam monſtrante perducat.* Lib. 3. Aug. contr. Academ. in fine. Rupertus Abbas lib. 7. de oper. Spiritus S. c. 19. *Iſte eſt Auguſtinus columna, & firmamentum veritatis:* Proſper in epiſt. ad Ruffinum: Auguſtinum *abundantiſsimè ſpiritus veritatis impleuit.*

XXXVII.

Cenſores.

Contendimus ipſius arma omni ex parte inexpugnabilia non eſſe, ſint licèt illuſtria.

S. Auguſtinus.

Nempe cum arma tua vana quidem, & obtuſa inſtanter ventilas. Lib. 5. con. Iul. cap. 9.

S. Pau-

S. Paulinus.

Ideoq; cum hoc Pentateucho tuo contra Manichæos me ſatis armaueris, ſi qua in alios quoq; hoſtes Catholicæ fidei munimina comparaſti, quia hoſtis noſter, cui mille nocendi artes, tam varijs expugnandus eſt telis, quàm oppugnat inſidijs, quæſo promere mihi de armamentario tuo & conferre non abnuas arma iuſtitiæ. Epiſt. 31. apud S. Auguſtinum. *Vt potè inter multa Dei dona, quibus illum abundantiſsimè Spiritus veritatis impleuit, habens etiam hanc ſcientiæ, & Sapientiæ ex Dei charitate virtutem, vt non ſolum iſtam adhuc in ſuis detruncationibus palpitantem, ſed etiam multas priùs hæreſes inuicto verbi gladio debellaret.* S. Proſper ad Rufinum. Ioannes XXII. ait: *Auguſtinus &c. Catholicæ fidei veritatem in lucem produxit, eduxit in publicum, firmis, ac inuictis rationibus ſolidauit.*

XXXVIII.

Cenſores.

Neque eum in ſententiarum ſuarum, & fundamentorum, quibus eas confirmat, delectu adeo felicem eſſe (vt demonſtrabo ſi mihi illud iniunctum fuerit) quin mentibus noſtris pleniſſimam ipſius doctrinæ non conſentiendi, imò oppoſitam partem tuendi libertatem relinquat, quin & ipſemet de opinionum, quas docet, certitudine addubitet.

S. Auguſtinus.

Hoc quidem dicitur, ſed tu dicis, qui autem legit, & intelligit, ſi non Pelagianus eſt, hoc non dicit. Lib. 1. oper. imper. cap. 15. vt refelleret iſta Iuliani: *Nihil itaq; ibi de omnibus Auguſtini argumentis, & propoſitionibus inexploſum remanſit.*

Probet, ſi poteſt, & fatebor me didiciſſe ab illo. Lib. 1. de orig. animæ cap. 14.

Sanctus Proſper.

De argumentis S. Auguſtini contra Pelagianos ita canit in carmine contra Ingratos cap. 3.

Iſtius ergo inter cunctos, qui de grege Sancto
Inſanas pepulere feras, induſtria maior,
Maius opus, totum præſtantiùs imbuit orbem.
Quaq; per ambages anceps iter egit opertas,
Huius ab occurſu eſt præuentus, mille viarum
Inſidijs aditum non reperientibus vllum.
Cumque foris rabies auidorum excluſa luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes;
Ne mentes vllarum ouium corrumpere poſſet,
Neu dubia obliquis turbaret corda querelis,
Iſtius ore viri fecit Deus, iſtius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quæ mites, humileſq; bibunt, campiſq; animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere riuos.

XXXIX.

Cenſores.

Si Auguſtinus hæc rectè dicit, deſere eum poſſum, vt omnibus Doctoribus me adiungam: Sin verò abſq; ratione hæc dicit, eum etiam deſerere poſſum hoc ipſo, quòd me id poſſe aſſerit, quia ſine ratione loquitur, & ita quouis modo ſumatur Auguſtinus, ipſius mancipium fieri, & omnes eius ſententias adorare nequaquam cogor.

S. Auguſtinus.

Si enim turpe eſt ſine ratione cuiquam credere, quid expectas, quid ſatagis, vt alicui ſine ratione credam, quo faciliùs tua ratione duci poſſim? An firmum aliquid ſuperædificabit ratio tua fundamento temeritatis? Lib. 6. de vtilit. credendi ad Honorat. cap. 14.

S. Bernardus.

Ab his duabus columnis, Auguſtinum loquor, & Ambroſium, credite mihi, difficilè auellor, cum ijs me errare, aut ſapere fateor. In epiſtola ſeptuageſima ſeptima ad Hugonem.

XXXX.

Cenſores.

Hoc ſufficit ad confeſſionem hanc ab effrænatis Augu- ſtini

S. Auguſtinus.

Neminem velim ſic amplecti omnia mea, vt me ſequatur,

ſtini adoratoribus extorquendam, licitum eſſe abſq; erroris, & temeritatis nota Auguſtini ſententias non ſemper ſequi.

tur, niſi in ijs, in quibus me non errare perſpexerit. Lib. de dono perſeu. cap. 21.

S. Idelphonſus.

Audiant B. Auguſtinum, cui contradicere fas non eſt. Serm. 2. de Beata Virgine.

XXXXI

Cenſores.

Pleriq; mortalium pietate, ac doctrinis illuſtres, Epiſcopi, Cardinales, ipſiuſq; ſcilicet Auguſtini, *amici, ſerui, ac fautores, fratres, ac filij ſæpè illum reliquerunt.*

S. Auguſtinus.

O ſi vos non eſſetis, qui contra teſtimonium veritatis falſum teſtimonium veſtrum & dicitis, & inſuper ſcribitis! Lib. 2. oper. imperf. con. Iulian. cap. 79.

Nunquid ideo vim veritatis effugere poteris, quia nobis calumniando imponas ſocios falſitatis? Lib. 5. con. Iul. cap. 7.

S. Vincentius Ferrerius.

Audeo dicere; Omnes Doctores, qui venerunt poſt Auguſtinum, ſuſtentantur ſuper eius doctrinam ſanctam, puram, immaculatam, auri puriſsimi, ſine errore falſarum opinionum. In Serm. de S. Auguſtino.

XXXXII.

Cenſores.

Inauditum in Eccleſia eſt, quod & ipſe Auguſtinus deteſtatur, licèt eius impertinentes adoratores illum ſupra cæterorum Patrum capita ponant. Soli amentes ſic ratiocinantur: Vnus hoc Doctor aſſeruit, ergo credendum eſt.

S. Auguſtinus.

Ecce non Ego vnus, ſed tot, ac tanti Sancti, eruditiq; Doctores tibi pro me, vel mecum, proq; omnium noſtrum, & tua ipſius, ſi ſapis, ſalute reſpondent. Lib. 1. con. Iul. cap 7.

S. Vincentius Ferrerius.

Quilibet Doctor eſt contentus ad probandum dictum ſuum, ſi poteſt habere vnam auctoritatem Auguſtini. Ibidem.

XXXXIII.

Cenſores.

Hac Auguſtini obſcuritas etiam in pertractandis prædeſtinationis & gratiæ myſterijs apparuit; ſiquidem in ſcholas Theologorum diſſenſiones inuexit, Doctores inter ſe diuiſit, turbis, & contentionibus partim in Africa, partim in Gallia tam ipſo viuente, quam è viuis ſublato exortis occaſionem præbuit.

S. Auguſtinus.

De qua difficillima quæſtione, hoc eſt de voluntate, & gratia, non opus habui etiam in hac epiſtola diutiùs diſputare, quoniam & aliam iam eis dederam tanquam citiùs redituris. Et ſcripſi ad vos etiam librum, quem ſi adiuuante Domino, diligenter legeritis, & viuaciter intellexeritis, nullas exiſtimo inter vos de hac re diſſenſiones vlterius iam futuras. Epiſt. 47. ad Valentinum.

S. Thomas Villanouanus.

O Sydus maximum, Auguſtine Pater, quantum Eccleſiam Dei tua ſapientia irradians illuſtraſti? quantum tua præſentia errorum tenebras effugaſti? nunc enim te authore, te Magiſtro ita omnia ſunt lucida, vt errare non poſſit, niſi qui ex induſtria velit hallucinari; Eſt enim, vt mihi videtur, in Eccleſia Dei Schola Theologica velut quædam area &c. Conc. 1. de S. Auguſtino.

XXXXIV.

Cenſores.

Quin eadem Auguſtini obſcuritas pro clypeo fuit hæreſi Prædeſtinatianorum, qui ferocia, horridaq; ſua dogmata in huius Patris doctrina fundabant.

S. Auguſtinus.

Arbitror ſanè nonnullos tardiores id opinaturos me ſenſiſſe, quod non ſenſi, aut non ſenſiſſe, quod ſenſi: quorum errorem mihi tribui non debere quis neſciat, ſi velut me ſequentes, neq; apprehendentes deuiauerint in aliquam falſitatem, dum cogor per quædam denſa, & opaca viam carpere, quandoquidem nec ipſis Sanctis diuinorum librorum authoritatibus vllo modo quiſquam rectè tribuerit tam multos, & varios errores hæreticorum, cum omnes ex eiſdem Scripturis falſas, atq; fallaces opiniones ſuas conentur defendere. Lib. 1. de Trinit. cap. 2.

Facundus Epiſcopus Hermianenſis.

Quid autem in hoc miremur? Neque meliùs loqui potuit Auguſtinus, quàm Prophetæ, quàm Apoſtoli, & Euangeliſtæ, quorum mentibus ſimiliter malè intellectis, & incongruè adhibitis, tam multi ſuos defendere conantur errores. Libro contra Mocianum. De Facundo Hermianenſi lege S. Iſidorum de Eccleſ. Script. cap. 19.

Cen-

XXXXV.

Cenſores.

Mihi concludere licet, eum noluiſse ſuis inlibris animi ſui ſenſa clarè exponere, aut in ijs exponendis ſatis clarum non fuiſse, vt nullum legentibus de eius vera mente, & intentione dubitandi locum relinqueret.

S. Auguſtinus.

Qui ea, quæ pro natura quæſtionum dilucidè dicta exiſtimo, adhuc non intelligunt, non mihi calumnientur pro meæ facultatis indigentia, ſed Deum potiùs pro accipienda intelligentia deprecentur. Lib.3. de peccat.merit.& remiſ.contra Pelagium cap. 2.

S. Prudentius Epiſcopus.

O monſtrum horrendum, ò linguam præcidendam, quæ vel ignorantiam, vel inuidiam tantis Doctoribus importare non metuit, vt qui obſcura reuelare ſubierant, obſcurioribus dictis ea implicaſſe credantur &c. de qua re teſtes nobis ſunt libri Beatiſsimi Patris Auguſtini. Lib. de prædeſt. contra Io: Erigenam cap. 11.

XXXXVI.

Cenſores.

Auguſtinus cum pondere alicuius inſuperabilis difficultatis premebatur, ad illa verba Scripturæ confugiebat: O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei.

S. Auguſtinus.

Nimiæ vanitatis, & cæcitatis ſunt, ſi etiam his conſideratis nondum dignantur exclamare nobiſcum: O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & ſcientiæ Dei. Epiſt. 105. ad Sixtum.

Adrianus Papa VI.

In omnibus his exclamandum eſt cum Auguſtino: ò altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. In 4. ſent. quæſt. 1. de pœnitentia in ſolutione tertij dubij.

XXXXVII.

Cenſores.

Doctrinam S. Auguſtini de myſterijs gratiæ, libertatis, prædeſtinationis, & Euchariſtiæ differentem eſse difficillimam intellectu, & obſcuram.

S. Auguſtinus.

Prorſus intelligor, velis nolis, ſed tu contra iſta nihil dicturus vis non intelligi, quod ego veriſſimum, atq; firmiſſimum dixi. Lib. 4. oper. imper. cap. 140. *Relege, & intelliges.* Lib.3.cap.191.

Caſſiodorus.

Ipſe etiam Doctor eximius Beatiſsimus Auguſtinus debellator hæreticorum, defenſor fidelium, & famoſorum palma certaminum; in quibuſdam libris nimia difficultate reconditur, in quibuſdam ſic eſt planiſsimus, vt etiam paruulis probetur acceptus, cuius aperta ſuauia ſunt, obſcura verò magnis vtilitatibus farcita pingueſcunt. Cap. 22. de diuin. lection. *In quibus propter obſcuritatem rerum, & ſubtilitatem diſputationum minùs Auguſtinum intelligere poſſumus, vel à Domino intelligentiam poſtulemus, vel ab eis, quos ipſe ſuo dono illuminare dignatus eſt, humiliter nos doceri patiamur, ac deprecemur.* Eccleſia Lugdunenſis lib. de tenenda ſac. Script. verit. cap. 9.

XXXXVIII.

Cenſores.

Noua argumenta ad probandum doctrinam S. Auguſtini de myſterijs gratiæ, & prædeſtinationis eſse obſcuram, & difficilem intellectu.

Si non vis intelligere, aut ſi te fingis non intelligere, noli obſtrepere volentibus, & valentibus intelligere. Lib. 4. con. Iul. cap. 46.

S. Proſper.

In quibus Auguſtini dictis *nulla eſt obſcuritas, ſi de fide prædeſtinationis, & gratiæ, ex qua eſt omnium bonorum origo, perſeuerantiaq; meritorum, hoc teneatur, quod habet veritas.* In fine reſp. ad excerpta Genuenſium ex libris S. Auguſtini de prædeſt. SS. & de dono Perſeuer.

XXXXIX.

Cenſores.

Deniq; vt hoc caput de S. Auguſtini verborum obſcuritate irrefragabili ratione concludam, & veræ ipſius mentis detegendæ difficultatem demonſtrem &c.

S. Auguſtinus.

Non tamen laboras, vt me intelligas, quod faciliimè potes, ſed laboras, vt me refellas, quod non potes. Lib. 3. oper. imperf. cap. 141.

S. Antoninus.

Quaſi Sol refulgens, qui Dominus dicitur planetarum, & pater luminis ſuper omnia luminaria ſplendens, delectabilis oculis, ac per omnia reſpiciens: Sic Auguſtinus Eccleſiam

ſiam illuſtrauit, gemma Doctorum, Pater Theologorum, ſuauis eloquio, omnes materias penetrando diluеidans. Parte 2. Hiſtor. tit. 8. Et inferiùs: *Meritò igitur ſicut Sol refulgens, ſic iſte in templo Dei refulſit ſplendore doctrinæ clariſsimæ.* S. Proſper in epiſt. ad Auguſtinum: *Recenſito autem hoc Beatitudinis tuæ libro, ſicut qui Sanctam, atq; Apoſtolicam doctrinæ tuæ authoritatem antea ſequebantur, intelligentiores multò, inſtructioreſq; ſunt facti, ita qui perſuaſionis ſuæ impediebantur obſcuro, auerſiores, quàm fuerant, receſſerunt.*

L.

Cenſores.

Obſeruandum eſt ipſummet S. Auguſtinum fateri, ſe circa multas prædeſtinationis quæſtiones dubium ſæpè hærere, ſe illas inſuperabilibus difficultatibus plenas reperire, quibus nullam vnquam reſponſionem, cui acquieſceret, dare potuerit præter ignorantiæ ſuæ, & altitudinem iudiciorum Dei confeſſionem.

S. Auguſtinus.

Quæris tu rationem? ego expaueſcam altitudinem: O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei. *Tu ratiocinare, ego mirer: tu diſputa, ego credam; altitudinem video, ad profundum non peruenio.* Poſtea: *Requieuit, quia inuenit admirationem; nemo quærat à me occultorum rationem. Ille dicit inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & tu ſcrutari veniſti? Ille dicit inueſtigabiles ſunt viæ eius, & tu inueſtigare veniſti? Si inſcrutabilia ſcrutari veniſti, & inueſtigabilia inueſtigare veniſti, crede, iam periiſti.* Serm. 20. de Verb. Apoſt.

S. Fulgentius.

Re vera enim fruſtra labor ſuperfluæ ſcrutationis impenditur, vbi nulla inuentionis copia ſuffragatur, & noxia curioſitas in reatum protinus labitur, quando modum ſuum humana infirmitas non metitur. Quin potiùs in hoc profundiſsimo diuinæ voluntatis arcano nihil aliud noſtræ ſaluti congruere nouerimus, niſi eum Dauid vnuſquiſque noſtrum humiliter dicat: Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, nec potero ad eam. *Cum Beato quoque Paulo religioſi clamoris iungamus affectum qui ait: O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei.* Lib. 1. de verit. prædeſt. lege Proſperum ad dub. 4. & 7. Genuenſium.

L I.

Cenſores.

Cum S. Auguſtinus ſententiam ſuam in hac materia ter mutauerit, hoc nos ad credendum induxit S. Auguſtinum, quamuis eminentis eſſet ingenij, ſuis meditationibus non acquieuiſſe, & poſt tot conatus ad penetrandũ prædeſtinationis myſterium conſumptos coactum fuiſſe infirmitatem ſuam fateri.

S. Auguſtinus.

Videtis certè quid tunc de fide, atque operibus ſentiebam; quamuis de commendanda Dei gratia laborarem, in qua ſententia iſtos fratres noſtros, nempe Semipelagianos, *eſſe nunc video, quia non ſicut legere libros meos, ita etiam in eis curauerunt proficere mecum.* Lib. de prædeſt. SS. c. 4.

S. Proſper.

Quia ergo nec iuſta, nec rationabilis intelligitur eorum fuiſſe perſuaſio, qui huius viri, nempe Auguſtini, *ſcientiam tot incrementorum profectibus ædificatam, tot annorum ſtudijs expolitam ad adoleſcentiæ rudimenta reuocabant, vt magis ſuffragaretur hæreticis, quod inter initia conuerſionis ſuæ imperitè ſenſerat, quàm prodeſſet Catholicis, quod Pontificalis diligentiæ veritas reuelarat, meritò illos hoc præiudicio vtentes, & in his, quæ dudum abdicata fuerant, immorantes, pij Doctoris grauitas notat, quod qui curauerunt omnes ſenſus ipſius indagare, noluerint cum eius eruditione proficere.* In reſp. ad dubium 3. Excerpt. Genuen. in fine.

L I I.

Cenſores.

Nec mirandum eſt, ſi Auguſtini *ingenio inter tot ſententias, quæ illi probabiles videbantur, fluctuante, aſſeratur ipſum ter mutaſſe ſententiam.*

S. Auguſtinus.

Dicis me quoque ipſum innouaſſe ſenſus meos, & initio conuerſionis meæ hoc ſenſiſſe quod tu. Sed falleris, aut falleris, ſiue calumniando ijs, quæ nunc dico, ſiue non intelligendo, vel potius non legendo ea, quæ tunc dixi. Lib. 6. con. Iul. cap. 12.

S. Proſper.

Maneat planè, maneat iſta conditio, vt horum librorum nouitas repudiata videatur, ſi in eadem cauſa eiuſdem viri (ſcilicet Auguſtini) *diſſentit antiquitas, & vt*

inutile, aut incongruum iudicetur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, diſſonans inuenitur. In fine lib. con. Collatorem.

LIII.

Cenſores.

Sæpiſſimè S. Auguſtinus *faſſus eſt, difficultates aut à ſemetipſo, aut ab aduerſarijs in hac materia propoſitas ſuas reſponſiones excedere, mentemque ſuam magis obiectionibus vexari, quàm ſolutionibus acquieſcere.*

S. Auguſtinus.

Ad omnia me tibi reſpondiſſe, Iuliane, & omnia refelliſſe &c. puto quod perſpicis, ſi peruicax non es. Lib. 6. con. Iul. cap. 26. *Vnde tibi duobus prioribus libris ſic me reſpondiſſe arbitror, vt à nullo ampliùs requiratur.* Initio lib. 5. con. eundem.

S. Proſper.

Nec ſola eſt illic Synodorum exerta poteſtas,
Ceu quos non poſſent ratione euincere noſtri,
Vi premerent, diſcußæ artes, viruſque retectum eſt
Hæretici ſenſus, nullumque omnino relictum,
Docta fides, quod non diſſolueret argumentum.

Et poſtea.

An alium in finem poſſet procedere Sanctum
Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Auguſtinus erat, quem Chriſti gratia cornu
Vberiore rigans noſtro lumen dedit æuo. Contra Ingratos cap. 2.

LIV.

Cenſores.

Fatetur Auguſtinus *ſuam doctrinam* de prædeſtinatione *talem eſſe, vt populis, aut hominibus tardioris ingenij prædicanda non ſit.*

S. Auguſtinus.

Hæc, atque huiuſmodi cum dicuntur ſiue paucis Chriſtianis, ſiue multitudini Eccleſiæ, cur metuimus Sanctorum prædeſtinationem, & veram Dei gratiam, ideſt, quæ non ſecundùm merita noſtra datur, ſicut eam Sancta Scriptura prædicat, prædicare? Lib. de dono perſeu. cap. 22.

S. Proſper.

Auguſtinus *pia tamen, conſtantique doctrina abundanter probauit prædicandam eſſe Eccleſiæ prædeſtinationem, in qua eſt gratiæ præparatio, & gratiam, in qua eſt prædeſtinationis effectus, & præſcientiam Dei, qua ante ſæcula æterna, quibus eſſet collaturus ſua dona, præſciuit. Cuius prædicationis quiſquis eſt impugnator, apertiſſimus eſt Pelagianæ elationis adiutor.* In fine Reſp. ad excepta Genuenſium.

LV.

Cenſores.

Mihi licet addere, quod ſi diuerſas S. Auguſtini circa hanc materiam propoſitiones colligere vellem, corpus quoddam ex diuerſiſſimis partibus coaptarem: Iſtbic enim aſſerit ſalutem noſtram abſoluto decreto definitam eſſe, alibi verò dicit nihilominùs à libero noſtro arbitrio pendere &c.

S. Auguſtinus.

Non ſunt ergo verba mea inter ſe contraria, quamuis te patiantur, vel non intelligendo, vel alios intelligere non ſinendo, contrarium. Lib. 5. con. Iul. cap. 5.

S. Proſper.

Legantur tres ad Marcellinum ipſius libri, ad S. Paulinum Nolanum epiſtola retractetur, ad beatiſſimum quoque Apoſtolicæ Sedis tunc presbyterum Xiſtum, nunc verò Pontificem emiſſæ paginæ recurrantur: Ad Sanctum Pinianum, ad Valerium Comitem, ad ſeruos Chriſti Timaſium, & Iacobum diſtinctim edita volumina reuoluantur: Sex libri priores contra Iulianum, vnus ad S. Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum de geſtis Palæſtinis, alius ad Paulum, & Eutropium Sacerdotes contra Pelagij, & Celeſtij quæſtiones, & ad beatæ mem. Papam Bonifacium libri quatuor explicentur. Ac ſic in his omnibus operibus, multiſque alijs, quæ enumerare longum eſt, idem doctrinæ ſpiritus, eadem prædicationis forma præceſſit. In fine lib. con. Collat. cap. 41.

LVI.

Cenſores.

Hinc concludo, quòd ſi mihi non licet dicere S. Auguſtinum in varijs librorum ſuorum locis ſibi contradixiſſe, ſaltem fas eſt mihi credere, ipſius doctrinam eſſe intricatiſſimam, cum nulla reperiri poſſit intricatior, quàm quæ ſibi ipſi repugnare videatur.

S. Auguſtinus.

Hinc eſt quòd ſententias meas inter ſe contrarias putas, vel putari cupis, tanquàm improbem, quod ante approbauerim, aut amplectar, quod ante reſpuerim. Audi ergo apertam ſententiam meam & intellige, vel ſine intelligere alios, nos effundendo caligines nebuloſæ diſputationis ſerenitati ſinceriſſima veritatis. Lib. 5. con. Iul. cap. 9.

S. Proſper.

Tu autem dilectiſsime, & venerandiſsime mihi frater, ſi verè de his quæſtionibus inſtrui deſideras ſicut deſiderare te conuenit, ipſis Beati Auguſtini diſputationibus cognoſcendis impende curam, vt in confitenda Dei gratia defæcatiſsimam, ac ſaluberrimam Euangelicæ, Apoſtolicæque doctrinæ intelligentiam conſequaris. In epiſtola ad Ruffinum in fine.

LVII.

Cenſores.

Nunquam tamen longiùs zeli ardore Auguſtinus abreptus eſt, quàm vbi Pelagianos impugnauit, dum enim ab eorum loquendi ratione, & erroribus longiſſimè recedere intendit, in periculoſos exceſſus incidit, vt hinc aliqui Theologi doctrina, & pietate inſignes dixerint, eum veritatis limites tranſgreſſum eſſe, nimio diſputationis calore accenſum fuiſſe, aut viſum fuiſſe fauere hæreticis. Verba hæc inſolentia, & impudentia eſſent, niſi vera eſſent.

S. Auguſtinus.

Iſta nefaria, & damnabilia dogmata in hac tripartita diuiſione quiſquis mente catholica exhorret, illius quinquepartita latebras, inſidiaſque deuitet, atque ita inter vtrumque ſit cautus, vt ſic declinet Manichæum, ne ſe inclinet in Pelagium, rurſuſque ita ſe ſeiungat à Pelagianis, ne ſe coniungat Manichæis, aut ſi in alterutris iam tenetur, nec ſic ſe à quibuslibet alteris eruet, vt in alteros irruat. Lib. 4. con. duas epiſt. Pelag. cap. 3.

S. Fulgentius.

B. Auguſtinus indutus virtute ex alto abundantiùs illis omnibus laborauit, non autem ipſe, ſed gratia Dei cum illo &c. ſenſum quippe Chriſti habens tam gratiæ Dei, quàm humani arbitrij & officia diſcreuit, & merita, ſemper diuinis humana ſubijciens, & veraciter docens, diuinitus homini & gratuito iuſtificationis donum, & bonæ voluntati exordium, & plenum tribui glorificationis effectum. Lib. 2. de verit. prædeſt. & grat. cap. 18.

LVIII.

Cenſores.

Ipſemet Auguſtinus in pluribus operum ſuorum locis hunc animi ſui impetum agnoſcit, quo ſcilicet in diſputationibus cum Pelagianis, & Manichæis *ita abreptus eſt, vt in errorem oppoſitum illi, quem deſtruere intendebat, declinaret.*

S. Auguſtinus.

Poſſunt duo errores inter ſe eſſe contrarij, ſed ambo ſunt deteſtandi, quia ambo ſunt contrarij veritati. Nam ſi propterea diligendi ſunt Pelagiani, quia oderunt Manichæos, diligendi ſunt etiam Manichæi, quia oderunt Pelagianos. Sed abſit, vt Catholica mater propter alterorum odium alteros eligat amare, cum monente, atque adiuuante Deo debeat vtrumque vitare, & cupiat vtrumque ſanare. Lib. 2. ad Bonifacium cap. 2.

S. Proſper, ſeu Pomerius.

Sanctus Auguſtinus Epiſcopus acer ingenio, ſuauis eloquio, ſæcularis literaturæ peritus, in Eccleſiaſticis laboribus operoſus, in quotidianis diſputationibus clarus, in omni ſua actione compoſitus, in expoſitione ſua fidei noſtræ Catholicus, in quæſtionibus abſoluendis acutus, in reuincendis hæreticis CIRCVMSPECTVS, *& in explicandis ſcripturis canonicis* CAVTVS, Lib. 3. de vita contemplat. cap. 31.

LIX.

Cenſores.

Profectò quandoque conſtat Auguſtinum *in quæſtionibus de gratia, & prædeſtinatione cum exceſſu locutum eſſe, verbaque ipſius eſſe mitiganda, ne ab illorum duritie, & acrimonia in errorem contrarium incidam, licitum mihi eſſe debet temperamentum aliquod Catholicum addendum inquirere.*

S. Auguſtinus.

Mentientes concluſiones, aut irrepentes paulatim, vel minuendo, vel addendo in aſſenſionem falſitatis, quis non metuat, quis non oderit? Libro 2. de Ordine cap. 4.

Dic quod dicturus es, egregie correctur. Lib. 3. oper. imperf. cap. 57.

Sixtus III. Papa.

Quæ ſunt tandem illa credenda, & dicenda? Nihil vltra liceat nouitati, quia nihil addi conuenit vetuſtati. Perſpicua maiorum fides, & credulitas nulla cæni permixtione turbetur. In epiſt. ad Ioannem Antiochenum. Hic eſt Sixtus, ad quem S. Auguſtinus ſcripſit egregiam epiſtolam 105. contra Pelagianos.

LX.

Cenſores.

Modò ne in Pelagianorum, quos S. Auguſtinus inſequitur, errores incidam, mihi licet verborum, quibus ad eos expugnandos vtitur, impetum non ſequi.

S. Auguſtinus.

Ita & Manichæos, & Pelagianos ſuperamus, atque vitamus, quorum ſic errores vtrorumq; diuerſi ſunt, vt qui videtur minor, ipſe illius, qui videtur maior, demonſtretur adiutor. Lib. 3. con. Iul. oper. imp. cap. 178.

S. Proſper.

An verò ita ſe nouorum Cenſorum norma exactior temperauit, vt nulla eorum, quæ exciſa ſunt aſſerat, & quædam ex his, quæ defenſa ſunt, reſpuat? Contra Collatorem S. Auguſtini reprehenſorem cap. 1.

LXI.

Cenſores.

Hinc fit, vt medius ſtem inter Pelagium, & Caluinum, ſi enim verba Auguſtini mitigando me nimium demitterem, Pelagianus eſſem. Si verò eorum altitudinem tenere vellem, Caluiniſta eſſem; medium ergo cum Eccleſia teneo.

S. Auguſtinus.

Nulla eſt itaq; fouea, quam metuens quaſi reuertaris in viam, quò videris me velle reuocare. Dic tamen quænam illa via ſit, & explica ratiocinationem tuam. Lib. 3. con. Iul. cap. 8.

S. Proſper.

Sed nec cum hæreticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia eſt. Poſtea: *Tu informe neſcio quid tertium, & vtriq; parti inconueniens reperiſti, quo nec inimicorum conſenſum acquireres, nec in noſtrorum intelligentia permaneres.* Ibidem cap. 5.

LXII.

Cenſores.

Ratio, ob quam ſcilicet non tenemur ſequi B. Auguſtinum in quæſtione de prædeſtinatione Sanctorum ad gloriam, de modo operandi diuinæ gratiæ &c. *hæc eſt, quia Pelagiani de illis quæſtionibus nunquam diſputarunt, nec S. Auguſtini doctrina eſt irrefragabilis, niſi cum eorum errores impugnat. & licèt contra eiuſmodi relatas opiniones prædicaſſent, Eccleſia eos nunquam hac de cauſa in numerum hæreticorum adſcripſit, vel adſcribere potuit.*

S. Auguſtinus.

Hæc eſt prædeſtinatio manifeſta. & certa ſanctorum, quam poſtea diligentiùs, & operoſiùs, cum iam contra Pelagianos diſputaremus, defendere neceſſitas compulit. Didicimus enim ſingulas quaſq; hæreſes intuliſſe Eccleſiæ proprias quæſtiones, contra quas diligentiùs defenderetur ſcriptura diuina, quàm ſi nulla talis neceſſitas cogeret. Lib. de dono perſeu. cap. 20.

S. Proſper.

Agnoſcant calumniatores ſuperfluò ſe obijcere, quòd his libris Auguſtini *non ſpeciale, neq; diſcretum teſtimonium ſit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur. Apoſtolica enim Sedes, quod à præcognitis ſibi non diſcrepat, cum præcognitis probat, & quod iudicio iungit, laude non ſeparat.* Ibidem cap. 23.

LXIII.

Cenſores.

Verùm ſi Auguſtinus *adderet, peccatum originale eſſe ſolam cauſam reprobationis, & eſſe id, quo ad ſeparandos prædeſtinatos à reprobis mouetur Deus* (Quam eſſe ſententiam S. Auguſtini ſcribit) *non ſolum pro huius opinionis defenſione, mortem oppetere nolo, ſed credo mihi licere eam abhorrere, quia mater eſt illius, quam Caluinus tanta impietate, ac rabie vrget contra Eccleſiam.*

S. Auguſtinus.

Quid enim diligebat in Iacob antequam natus feciſſet aliquid boni, niſi gratuitum miſericordiæ ſuæ donum? Et quid oderat in Eſau, antequam feciſſet aliquid mali, niſi originale peccatum? Epiſt. 105. ad Sixtum, quæ ibi diffuſiùs vetlat.

S. Thomas.

Electio Dei, qua vnum eligit, & alium reprobat, rationalis eſt, nec tamen oportet, quòd ratio electionis ſit meritum, ſed in ipſa electione ratio eſt diuina bonitas, ratio autem reprobationis eſt in hominibus peccatum originale, vt Auguſtinus dicit. Quæſt. 6. de verit. art. 2. ad 9.

Cenſo-

LXIV.

Cenſores.

Verum hæ cauſa ſunt, ob quas Sancti illius, & eruditi Doctoris volumina tenebris, & caligine reſperſa ſunt, ſicut à celeberrimis Theologis eſt obſeruatum.

S. Auguſtinus.

Quia tenebras veſtras redarguunt, vobis lucida non videntur, & quæcunq; vobis ſua radiante luce moleſta ſunt, contra illa cor clauditis, ne inde nox fugetur erroris. Lib. 3. con. Iul. oper. imperf. cap. 61.

Remigius Antiſiodorenſis.

Beatus Auguſtinus rerum obſcurarum ſubtiliſsimus indagator, inter ardua ſine offenſione decurrens. Et antea: *Alij Doctores comparantur ſtellis, Auguſtinus Soli, nam ſicut ſtellæ lumen à Sole recipiunt, ſic omnes Doctores lumen recipiunt ab Auguſtino.* In epiſt. 2. ad Corinthios.

LXV.

Cenſores.

Quando S. Auguſtinus videtur defendere prædeſtinationem ad gloriam ante præuiſa merita hominum, non loquitur vt oraculum, nec ipſius ſententia ab Eccleſia approbatur, nec omnes Theologi illam ſequuntur, imò qui eum magis ſuſpiciunt, eum deſerunt.

S. Auguſtinus.

Ille itaq; dicat Eccleſiam aliquando in fide ſua non habuiſſe veritatem prædeſtinationis huius, & gratiæ, quæ nunc contra nouos hæreticos cura diligentiori defenditur. Lib. de dono perſeu. cap. 23.

Synodus Byzacena.

Cuius prædeſtinationis veritatem, qua nos ante mundi conſtitutionem prædeſtinatos in Chriſto teſtatur Apoſtolus, ſi quis detrectat cordis credulitate recipere, vel oris confeſsione proferre, ſi ante vltimum diem vitæ præſentis impietatis ſuæ contumaciam, qua Deo viuo, & vero rebellis obſiſtit, non abiecerit; manifeſtum eſt, eum non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Chriſto ante mundi conſtitutionem gratis elegit, & prædeſtinauit ad regnum. In epilogo lib. de Incarnat. & gratia, inter opera S. Fulgentij.

LXVI.

Cenſores.

Mortalium doctiſſimi aliquid aquæ ſuffundunt igni verborum S. Auguſtini.

S. Auguſtinus.

PLVE mihi, Domine, mitigationes in cor, vt patienter tales feram. Lib. 12. Confeſſ. cap. 25.

S. Hieronymus.

Hæc de Auguſtino ad eundem ſcribit: *Qui contra flantes ventos ardore fidei perſtitiſti.* Epiſt. 25. apud Aug. & Paulus Oroſius, quem Romana Synodus ſub Gelaſio *virum eruditiſſimum* vocat, ita S. Auguſtinum alloquitur: *Neceſſe mihi fuit feſtinatò edere, & coaceruare in vnum omnes perditionum arbores cum radicibus, & ramis ſuis, & offerre ignienti ſpiritui tuo.* In præfat. commonitorij tomo 6. ante librum contra Priſcillianiſtas.

LXVII.

Cenſores.

Fateor ſanè quædam ab Auguſtino, quæ ad aſſerendam libertatem, & vim cooperationis noſtræ ex gratia pertinent, potuiſſe explicari in hac materia clariùs, quæ in quibuſdam locis, vbi opportunè dici poterant, omiſit. Vbi in ſeptem quæſtionibus de gratia aſſignant modum, quo loqui debebat Auguſtinus ad animorum neceſſariam conſolationem.

S. Auguſtinus.

In lectionibus Apoſtolicis ſuperioribus, quas charitati veſtræ, quantùm Dominus adiuuare dignatus eſt, expoſuimus, multum laborem, & ſollicitudinem paſſi ſumus. Compatiebamur vobis, & ſolliciti eramus & pro nobis, & pro vobis. Quantùm autem exiſtimo, adiuuit & nos, & vos Dominus, & ea, quæ prorſus difficillima videbantur, ſic per nos enodare dignatus eſt, vt nulla quæſtio remaneret, quæ conturbet mentem piam; Impia enim mens odit etiam ipſum intellectum &c. Serm. 13. de Verb. Apoſt. con. Pelagianos.

Eccleſia Lugdunenſis.

Iſte verò cùm hæc legiſſet tam vtiliter, & ſalubriter ad illuminationem noſtræ fidei dicta, non eſt contentus moderamine, & pietate Sancti Doctoris Auguſtini, ne terminos ab eo præfixos excederet, ſed addidit de ſuo. Lib. con. Ioannem Erigenam cap. 8. Floruit anno 852.

LXVIII.

Cenſores.

Ad tribunal S. Auguſtini diſputatum hactenus eſt, & liberata fides, quam obligaueram, hoc eſt, probandi quidquid ille probaret, improbandi quidquid ille improbaret... Vna ſupereſt adhuc tractanda quæſtio, nimirum quanta fuerit huiuſce conditionis æquitas, & quanta neceſſitas ſubeundi legem illam, quam quia illi putant ab Eccleſia impoſitam, audire iuuat præcipuos quoſdam eiuſdem Eccleſiæ Principes, Paſtoreſq; celeberrimos, & Doctores ſcientiſſimos ſenſuum Eccleſiaſticorum, minimèq; ſuſpectos.

S. Auguſtinus.

Illorum enim dicta non defendis, vt promiſeras ſed reprehendis. Tuo quippe dogmate cum cogaris illa culpare, & falſa eſſe oſtendere, nullo modo ſineris authoribus eorum defenſionem, quam ſpoponderas, exhibere. quia & in accuſatione adulator eſſe conaris, & in adulatione deprehenderis accuſator. Lib. 4. con. Iul. oper. imper. cap. 112.

Eugippius Abbas.

Inter magnos Eccleſiæ Catholicæ Doctores præclarum fuiſſe, & eſſe Beatum Auguſtinum quis ignorat Epiſcopum? quem diuina eruditione mirabilem tum omnes Orthodoxi in toto terrarum Orbe venerantur, præcipuè tamen Apoſtolicæ Sedis Antiſtites ſcripta eius ſua auctoritate firmantes, tanto maiori ſtudio ſimpliciter amplexi ſunt, quanto ampliori ſolatio eis ſe vſos eſſe teſtantur. Nam contra multos hoſtes Eccleſiæ dimicantes, & maximè contra verſipelles inimicos gratiæ Dei doctrina eius inſtructi, vel potiùs eadem illuſtrati gratia ſemper extitere victores &c. In præfatione collect. ex libris S. Auguſtini. Hic Eugippius S. Fulgentij amicus fuit, ad quem etiam literas dedit. Lege S. Iſidorum de Script. Eccleſiaſt. cap. 13.

LXIX.

Cenſores.

Quamvis enim præferenda ſit ea ſententia, quæ talem modum prædeſtinationis omnino negat, tamen vt damnata etiam cenſeatur illa, quæ affirmat, videndum erit, quam ſit neceſſario connexa cum articulis à Celeſtino definitis. Si enim non ſit, quamuis Auguſtinus in contrarium propendeat, permittenda tamen erit huius quæſtionis determinatio liberæ diſputantium electioni, quod cenſuit etiam Cardinalis Baronius.

S. Auguſtinus.

Ecce inter meos teſtes, vel inter noſtros conſtituo iudicem, quem putaſti Patronum tuum. Lib. 1. con. Iulianum cap. 6.

Baronius Cardinalis.

Cum igitur Fauſti ſententiæ vbiq; ab Eccleſia fuerit contradictum, videant quantò periculo quidam ex Recentioribus, dum in Nouatores exurgunt, vt eos confutent, à S. Auguſtini de prædeſtinatione ſententia recedunt; cum alioqui arma non deſint, quibus aduerſarij profligentur. Ad annum 490. p. 449.

LXX.

Cenſores.

Qui, nempe Cardinalis Perronius, probabilem tantùm eſſe dicit Auguſtini ſententiam, dum loquitur vt priuatus Doctor, & demonſtratiuam, dum conſentit cæteris Patribus, ſatis indicat, minimè neceſſarium eſſe adhærere Auguſtino, niſi vbi cæteris Patribus ille concinit.

S. Auguſtinus.

Vis audire, quid etiam ipſe de hac re apertiſſimè dixerit? Ecce etiam ipſum numero illi, adiungo Sanctorum; Ibidem.

Perronius Cardinalis.

Auguſtinus maximus poſt Apoſtolos prædeſtinationis Doctor, imò os, & lingua veteris Eccleſiæ quantum ad illam de gratia doctrinam. Lib. 1. reſp. ad Reg. Britan. cap. 12.

LXXI.

Cenſores.

Auguſtinus Valerius Cardinalis in ſua Rethorica Eccleſiaſtica hac Clericos monet: Beati Auguſtini ſcripta Clerici cautè admodum legant &c. *Et hoc quid aliud eſt, quam idipſum, quod monentem audiuimus Bonauenturam, Auguſtinum plus dicere aliquando, & minus velle intelligi.*

S. Auguſtinus.

Si legiſſet, vel ſi lecta fideliter conſiderare voluiſſet, nunquam profectò de literis, eius ad offundendas nebulas, ignorantibus ea, quæ nihil ad quæſtionem, quæ inter nos vertitur, pertinent, in his ſuis libris neſcio qua mente poſuiſſet. Lib. 1. conſ. Iul. cap. 5.

Valerius Cardinalis.

Beati Auguſtini ſcripta Clerici cautè admodum legant; Ita enim acumine ingenij præſtitit,

ſtitit, & de rebus difficilibus tam ſubtiliter diſputauit, vt non mediocri ingenio præditi viri eius libros legentes, in errores aliquando lapſi ſint. Sed eius libros pulcherrimos de doctrina Chriſtiana, & egregios ſermones, quos habuit, dum Epiſcopus ad populum concionaretur, ſæpè, & diligenter legant. Lib. 3. Rheth. Eccleſ. c. 42.

LXXII.

Cenſores.

Referentes Catharinum plura contra Auguſtinum dixiſſe, addunt: *Tanta cæterorum Doctorum conſpiratio ſatis oſtendit, Catharinum in eare, non vt Catharinum, qui ſuo ſæpè ingenio nimium indulſit, ſed vt Catholicæ Eccleſiæ Archiepiſcopum, & Doctorem id ſenſiſſe &c.*

S. Auguſtinus.

O frontem qualiumcumq; Epiſcoporum! Lib. 4. con. Iul. cap. 11.

S. Baſilius.

Contemnuntur Patrum dogmata, Apoſtolicæ traditiones adnihilantur, nouorum hominum inuenta introducuntur. Epiſcopus autem ille eſt, qui cuſtos eſt doctrinæ Patrum, & omnis nouitatis hoſtis. Apud Stocolouium lib. 3. de veræ, & falſæ Eccleſiæ diſcrimine cap. 14.

LXXIII.

Cenſores.

Vellem & hoc, & alia quædam, nempe contra Auguſtinum teſtimonia, *quæ ſubiungam mitiùs concepta, ſed refero tantùm, non probo, ſi quidquam iuſtæ offenſionis cauſam det.* Item, *Omitto honoris cauſa, quod de Auguſtino ſubiungit.*

S. Auguſtinus.

Vide, quæ taceas, quæ dicas. Puto quod te pungat conſcientia, ſed vincit rectum timorem, cum ingerit peruerſum pudorem, quoquo modo iam defendenda præcipitata ſententia. Lib. 5. con. Iul. cap. 9.

S. Hieronymus.

Abſit autem à me, vt quicquam de libris Beatitudinis tuæ attingere audeam; ſufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Epiſtola 13. ad Auguſtinum tomo 2. oper. S. Auguſtini.

LXXIV.

Cenſores.

Hæc ego inter alia id genus multa, quæ habet, nempe Pighius contra Auguſtinum, *duxi proponenda, vt intelligamus non nimis inuerecundos fore, ſi qui fortè non ita ſe faciles exhibeant, in ijs omnibus admittendis, quæ videri cupiam poſſint propoſita fuiſſe ab Auguſtino.*

S. Auguſtinus.

O mira defenſio! Tam denſum, & arctum eſt, vbi eis adhæſerunt pedes, vt eos euellere conantes, fruſtra & manus, & pedes, & caput figant, & in eodem luto hæſitantes, arctiùs inuoluantur. In Lib. con. Donatiſtas poſt collationem cap. 19.

S. Anſelmus.

Nihil potui inuenire me dixiſſe, quod maximè Beati Auguſtini dictis non cohæreat. In præfat. Menologij. *Nec crimen renuis, ſed criminoſorum turbam requiris.* S. Hieronymus apologia 2. con. Rufinum.

LXXV.

Cenſores.

Quid ad hoc, ô Baiani Scholaſtico-maſtiges; ſepelienda Scholaſtica eſt, vt vnus regnet Auguſtinus? An Auguſtinus potiùs legendus ad lucem Scholaſticę, & ad eius amuſſim exigendus?

S. Auguſtinus.

Rependite mihi beneficium; Et ſi me Magiſtrum libenter vocatis, reddite mihi mercedem. Lib. 1. de Ordine cap. 10.

Eccleſia Romana.

Auguſtinus tam multa piè, ſubtiliter, & copioſè ſcripsit, vt Chriſtianam doctrinam maximè illuſtrarit, quem imprimis ſecuti ſunt, qui poſtea Theologicam diſciplinam via, & ratione tradiderunt. In Breuiario Rom. Lectione 6.

LXXVI.

Cenſores.

Licet ex Auguſtino Auguſtini doctrinam aliorũ Scriptorum iudicio cenſendam exponere, licet & proprio, idq; ſalua honorificentia.

S. Auguſtinus.

Non valdè curo, inquam, ſuperborum, imperitorumq; iudicia, qui ſimiliter in legendos libros, atque in ſalutandos homines irruunt. Lib. 1. de Ord. cap. 11.

LXXVII.

Cenſores.

Neque adeo peruerſum eſt hoc conſilium, vt habere

non

S. Auguſtinus.

Auxilium Dei quæris, vt impleantur vani libri tui,

& non

non poſſit adiutorem Deum.

& non quæris, vt corrigantur peruerſi ſenſus tui. Lib. 3. con. Iul. oper. imper. initio.

S. Proſper.

Vnde ergo hæc ſententia tam ſeueri emerſit examinis? Vnde in hanc auſteritatem ſupercilium tam tetricæ frontis ſe armauit, vt menſuras ſenſuum, pondera locutionum, numeros ſyllabarum inſidioſus Scrutator euentilet, magnumque ſe aliquid conficere præſumat, ſi Catholico Prædicatori, ſcilicet Auguſtino, *notam erroris affigat, quaſi incognitum aliquod opus, & quod hactenus latuerit, impetatur, an non illa ijs morſibus doctrina lanietur, quæ nouorum hæreticorum commenta deſiecit, & diabolicum tumorem Pelagianæ elationis eliſit.* In præfat. aduerſus Collatorem.

LXXVIII.

Cenſores.

Vides tertiò quantopere alienum putet Auguſtinus à pia Doctoris humilitate, & veraci de ſe ipſo cogitatione, quòd velit, aut putet, libros ſuos erroris expertes eſſe. Fuit igitur etiam ipſius Auguſtini, & pia hæc humilitas, & verax de ſe ipſo cogitatio; ac proinde, qui de ipſius ſcriptis aliter ſentiunt, mendacem faciunt, quæ verax ſupponi debet eius intentio.

S. Auguſtinus.

Qui legunt hæc, ſi intelligunt, agant Deo gratias, qui autem non intelligunt, orent, vt eorum ille ſit Doctor interior, à cuius facie eſt ſcientia, & intellectus. Qui verò errare me exiſtimant, etiam, atque etiam, quæ ſunt dicta, conſiderent, ne fortaſſis ipſi errent. In fine libri de dono perſeuerantiæ.

S. Proſper.

Magna enim gloria ſua humano generi conſuluerint, ſi Auguſtinum ab errore reuocauerint; niſi fortè modeſti homines, NOVIQVE CENSORES *magnorum priùs meritorum ſenis honorabiliter, ac miſericorditer parcunt, & ſecuri, quia libros eius nemo vſquam recipiat, conquieſcunt, atque ignouerint.* In epiſt. ad Ruffinum.

LXXIX.

Cenſores.

Quàm multi ferre non poſſunt, iſtos homines ad nauſeam vſque inculcare, Auguſtinum Patrem eſſe Patrum, Doctorem Doctorum, primum poſt Scriptores canonicos, mirabilem, irrefragabilem.

S. Auguſtinus.

Inuidetis, inquam arridens, laudibus meis. In fine lib. 3. con. Academicos.

LXXX.

Cenſores.

Non dixit Celeſtinus, Auguſtinum eſſe Patrem Patrum, Doctorem Doctorum, primum Angelum inter cæteros Epiſcopos, inter omnes excellentiſſimum, & verè irrefragibilem, & ineffabiliter mirabilem, ſed habitum eſſe dicit à ſuis prædeceſſoribus Innocentio, Zoſimo, Bonifacio inter Magiſtros Optimos.

S. Auguſtinus.

Quid igitur tibi in hoc genere tentationis, Domine, confiteor? Quid? niſi delectari me laudibus, ſed amplius ipſa veritate, quàm laudibus. Poſtea: *Veruntamen nollem, vt vel augeret mihi gaudium cuiuslibet boni mei ſuffragatio oris alieni; ſed auget fateor non ſolùm, ſed & vituperatio minuit.* Lib. 10. Confeſſ. cap. 37.

Sancti Patres.

S. Præſul Auguſtinus aſſumptus eſt cum Angelis, vbi gaudet cum Prophetis, lætatur cum Apoſtolis, quorum plenus ſpiritu, quæ prædixerunt myſtica, fecit nobis peruia, poſt quos ſecunda diſpenſandi verbi Dei primus refulſit gratia. Eccleſia Auguſtiniana in antiphona ad Magnificat in eiuſdem ſolemnitate. *Excellentiſſimæ auctoritatis virum* vocat eundem S. Proſper in epiſt. ad Ruffinum. *Admirabilis diſputator* dicitur ab eodem in reſp. ad dubium 8. Genuenſium. *Magiſter mirabilis* à Caſſiodoro in prol. ad pſalmos. *Cui contradicere fas non eſt.* S. Idelphonſus ſer. 2. de B. Virgine. Beatus Iordanus de Saxonia hæc ſcribit: *Poſt Paulum neminem Sanctorum præfero in doctrina fidei Auguſtino, vnde ipſe propriè dicitur alter Angelus. Serm.* 140.

LXXXI.

Cenſores.

Novum crimen, inquiet aliquis, & quod inuidiam redolet, vocare hominem, in iudicium, quòd Auguſtinum nimis effusè laudauerit. Abſoluetur reus, vel ipſo Auguſtino iudice, neque enim vlli venia facilius impertiretur, quàm illi, qui de nimijs erga nos laudibus accuſatur.

S. Auguſtinus.

Nunc tibi certè, quòd tam malè, ac falsò de me fueris opinatus, ignoſco. Lib. 4. oper. imperf. cap. 4.

S. Poſſi-

S. Poſsidius.

Si cuncta mei corporis membra verterentur in linguas, adhuc non eſſem dignus, aut ſufficiens ad laudandum tantum Patrem, & Doctorem, & tantum fidei relucentis illuminatorem. In epiſt. ad Macedonium. S. Thomas Villanouanus ait: *O quem te memorem Patrem Auguſtinum? Omnis laus inferior te eſt.* Conc. 1. de S. Auguſtino. *Quorum profectò Sanctorum virorum*, nempe Auguſtini, & Thomæ, *penes Catholicos vniuerſos ingentia, & omnem laudem ſupergreſſa nomina, commendatione noui præconij planè non egent.* Alexander VII. in bulla ad Louanienſes.

LXXXII.

Cenſores.

Eſt enim in iure titulus de pluris poſitione, vt qui plus poſtulat, minus habeat: & nobis à natura comparatum eſt, vt cum aliquis plus iuſto extollitur, naturali quadam propenſione conemur illum deprimere, & laudes vltrò non roganti concedimus, vel obtrudimus recuſanti, quod pro ſuo iure exigenti negaremus. Quæ poſtea applicat S. Auguſtino.

S. Auguſtinus.

Ora obſecro, vt non laudari volens, ſed laudans inuocem Dominum, & ab inimicis meis ſalvus fiam. Epiſt. 22. ad Paulinum. *Præſertim quoniam multi ſunt hic, qui detrabendo nobis, cæterorum animos, à quibus diligi videmur, aduerſus nos perturbare conantur.* Epiſt. 227. ad Albinum, &c.

S. Hieronymus.

Certè quicquid dici potuit, & ſublimi ingenio de ſcripturarum Sanctarum hauriri fontibus, à te poſitum, atque diſſertum eſt. Sed quæſo reuerentiam tuam parumper patiaris, me tuum laudare ingenium. Epiſtola 30. ad Auguſtinum.

LXXXIII.

Cenſores.

Eccleſia intereſt ſua omnia iura non vni committere; periclitatur exercitus, cuius robur vnius hominis virtute nititur. Quid enim ſi hæretici ſuis argutijs poſſent euincere, ſe non eſſe apertè ab Auguſtino damnatos, Eccleſiæ cauſa deſerenda eſſet, & inſufficiens foret omnium aliorum Patrum conſenſus, quia Auguſtinus eſt neceſſarius? Iniqua certè eſſet Eccleſiæ conditio, cui Deus non vnicum Doctorem, ſed Doctores promiſit; vt non circumferamur omni vento doctrinæ.

S. Auguſtinus.

Deſine talibus, vnus homo ſum; Eccleſiæ inter nos agitur cauſa, non mea, Eccleſiæ, inquam, quæ in nullo homine ſpem ponere à ſuo didicit Redemptore. Quanquam nec de me ipſo vobis, etiamſi meam conuerſationem noſſetis, rectè crederetur inimicis mihi. Ad exiſtimationem hominum magna teſtium, qui me nouerunt ſuppetit copia, ad Dei verò conſpectum ſola conſcientia, quam contra criminationes veſtras cum intrepidam geram, non me tamen ſub oculis omnipotentis iuſtificare audeo. Lib. 3. con. Creſconium cap. 80.

S. Proſper.

Viginti ampliùs annis contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies huius VIRI *ductu pugnat, & vincit; vincit dico, quia non patitur reſpirare, quos vicit*: In præfat. con. Collatorem, & in carmine contra Ingratos cap. 3.

Iſtius ergo inter cunctos, qui de grege Sancto
Inſanas pepulere feras, induſtria maior,
Maius opus, totum præſtantius imbuit orbem.
Nam quòcumque gradum conuertit callidus hoſtis,
Quaque per ambages anceps iter egit apertas,
Huius ab occurſu eſt præuentus mille viarum
Inſidijs aditum non reperientibus vllum.

LXXXIV.

Cenſores.

Quæ certè non eo conſilio à me commemorantur, vt aliquid Auguſtini laudibus detractum velim, vtinam maior illis mea opera fieri poſſet acceſſio.

S. Auguſtinus.

Sic audire debeo contumelias tuas, quomodo laudes tuas. Lib. 3. con. Iul. oper. imperf. cap. 10.

Pius II.

Magnus Auguſtinus doctrina, & verecundia iuxta nobilis, cuius tanta gloria eſt, vt nullius laudibus creſcat, vituperatione ue minuatur. Cum eſset Æneas Syluius epiſt. 130. ad Cardinalem Carauaialium.

LXXXV.

Cenſores.

Sed tantùm, vt manifeſtem, quam malè de vero Auguſtino meritus ſit iſte ſuppoſititius, qui comparationibus odioſis, & laudibus hyperbolicè ſupra omnem adulationem exaggeratis, plus illi detraxit, quàm addiderit auctoritatis.

S. Auguſtinus.

Neque tamen huic tam familiari amico meo velim credas, quæ de me fortè laudans dixerit. Senſi enim etiam ipſum ſæpè non mentiendi ſtudio, ſed amandi propenſione falli iudicantem. Epiſt. 32. ad Paulinum. *Si laudanti amico credendum non eſt, nec inimico detrahenti.* Lib. 3. con. Literas Petil. cap. 2.

S. Hieronymus.

Omni quidem tempore Beatitudinem tuam eo, quo decet honore veneratus ſum, & habitantem in te dilexi Dominum Saluatorem; ſed nunc, ſi fieri poteſt, cumulo aliquid addimus, & plena complemus, vt abſque tui nominis mentione ne vnam quidem horam præterire patiamur. Poſtea: *Macte virtute in Orbe celebraris, Catholici te conditorem antiquæ rurſum fidei venerantur, atque ſuſpiciunt, & quod ſignum maioris gloriæ eſt, omnes hæretici deteſtantur.* Epiſt. 25. apud Auguſtinum.

LXXXVI.

Cenſores.

Qui priùs Auguſtinum in omnibus depoſcebant iudicem, nunc ſibi liberum putant, nec quidem arbitrium honorarium in alijs illum admittere.

S. Auguſtinus.

Non enim vos oblitos credo, iudicis mihi munus fuiſſe delatum. Lib. 2. cont. Academicos cap. 8. Sanè Clemens VIII. S. Auguſtinum iudicem conſtituit in quæſtionibus de auxilijs.

S. Proſper.

Tantaque inſolentia damnati fouentur errores, vt prauitatis inuidia, & authores noſtri pulſentur, & Iudices. In præfat. contra Collatorem pro S. Auguſtini doctrina defendenda.

LXXXVII.

Cenſores.

Nec verum eſt, quod ipſe, tum alij dogmatiſtæ frequenter iactant, vniuerſam S. Auguſtini doctrinam contra Pelagianos fuiſſe approbatam ab Eccleſia, pluribuſque Summis Pontificibus, adeoque certam, & inconcuſſam eſſe debere.

S. Auguſtinus.

Vtrum etiam noſter licèt exiguus ex eodem, quo etiam tuus abundans, emanet capite fluentorum, hoc à te probari volumus, tuiſque reſcriptis de communi participatione vnius gratiæ conſolari. Epiſtola 95. ad Innocentium Papam contra Pelagianos.

S. Hormiſda Papa.

De arbitrio tamen libero, & gratia Dei quid Romana, hoc eſt Catholica ſequatur, & ſeruet Eccleſia, licèt in varijs libris Beati Auguſtini, & maximè ad Proſperum, & Hilarium abundè poſſit cognoſci, tamen & in ſcrinijs Eccleſiaſticis expreſſa capitula continentur. Epiſt. 77. ad Poſſeſſorem.

LXXXVIII.

Cenſores.

Ex hac autem approbatione, nempe Innocentij PP. *huiuſmodi literarum de vno, aut altero tantùm errore loquentium, inferre velle, totam D. Auguſtini doctrinam de gratia fuiſſe ſpecialiter ab Innocentio approbatam, eſt malitioſè ſimplicibus illudere, & eruditorum patientia intolerabiliter abuti.*

S. Auguſtinus.

Scripſimus etiam ad B. mem. Papam Innocentium præter Conciliorum relationes, literas familiares, vbi de ipſa cauſa aliquanto diutiùs egimus. Ad omnia ille nobis reſcripſit eodem modo, quo fas erat, atque oportebat Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem. Epiſt. 106. ad Paulinum.

S. Innocentius Papa.

Librum ſanè, qui eius, nempe Pelagij, *eſſe diceretur, nobis à veſtra charitate tranſmiſſum euoluimus, in quo multa blaſphemia, nihil quod placeret, nihil quod non penitus diſpliceret à quouis damnandum, atq; calcandum, cui ſimilia, niſi qui iſta ſcripſerat, nemo alter in mentem reciperet, atq; ſentiret.* Epiſt. 96. ad Auguſtinum, quæ incipit: *Fraternitatis veſtræ lineas plenas fidei, totoq; religionis Catholicæ vigore firmatas &c.*

LXXXIX.

Cenſores.

Quàm multi ſine vllo diſcrimine Auguſtini auctoritatem admittebant, qui nunc audita limitatione, quam eius
appro-

S. Auguſtinus.

Sed multùm eum iſta fallit opinio. Longè aliter ſe habent quæſtiones iſtæ, quas eſſe præter fidem arbitratur,
quàm

approbationi Celeſtinus appoſuit, dum audiunt aliquid ex Auguſtino proponi, quæritant: Eſt-ne hoc de illis profundioribus quæſtionibus, quas non neceſſe iudicauit adſtruere, quas in ancipiti opinandi libertate reliquit?

quàm ſunt illa, in quibus ſalua fide, qua Chriſtiani ſumus, aut ignoratur, quod verum ſit, & ſententia definitiua ſuſpenditur, aut aliter, quàm eſt, humana, & infirma ſuſpicione conijcitur. Lib. de pec. originali cap. 23.

Eccleſia Lugdunenſis.

Beatus Papa Celeſtinus de quibuſdam profundioribus quæſtionibus in decretis ſuis poſuit dicens de eis, quæ ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere. *Sit ergo inter nos pia cautela, & moderatio, quatenus Sanctis Patribus debitus ſeruetur honor, & quolibet quis acquieſcat modo ex illis ſenſibus, qui de hac ſententia ab eis positi ſunt, non iudicemus eſſe hæreticum.* Lib. de tenenda verit. Script. cap. 12. tomo 9. Bibl. PP.

XC.

Cenſores.

Sed neq; verum eſt, quod aſſumunt, Romanos Epiſcopos approbaſſe omnia tanquam neceſſaria, quæ Auguſtinus in hiſce quæſtionibus docuiſſet. Ex recitata Celeſtini clauſula aiũt: *Quibus verbis, clarè ſignificat, eſſe aliquas profundiorum illarum quæſtionum, de quibus loquitur, concluſiones ab Auguſtino traditas, quæ debent inter adiaphora computari.*

S. Auguſtinus.

Hæc ergo, quæ iſtis, vt dixi duabus epiſtolis illorum reſpondeo, ad tuam potiſſimum dirigere Sanctitatem, non tam diſcenda, quàm examinanda, & vbi fortaſſe aliquid diſplicuerit, emendanda conſtitui. Poſtea: *Ago autem gratias ſinceriſſimæ in nos beneuolentiæ tuæ, quòd eas me latere noluiſti literas inimicorum gratiæ Dei, in quibus reperiſti nomen meum calumnioſè, atq; euidenter expreſſum.* Lib. 1. ad Bonifacium Papam cap. 1.

S. Proſper.

Bonifacius Papa, *cum eſſet doctiſsimus, aduerſus libros tamen Pelagianorum B. Auguſtini Epiſcopi reſponſa poſcebat. Vnde & venerabilis memoriæ Pontifex Celeſtinus &c. Per hunc virum intra Gallias iſtis ipſis, qui Sanctæ mem. Auguſtini ſcripta reprehendunt, maleloquentiæ eſt adempta libertas.* Poſtea celebri illo Celeſtini de Auguſtino elogio recitato exclamat: *Contra iſtam clariſsimæ laudationis tubam, contra iſtã ſacratiſsimi teſtimonij dignitatem audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere?* In fine libri con. Collatorem cap. 43.

XCI.

Cenſores.

Si cui tamen poſt tot teſtimonia obſcurus adhuc videbitur Auguſtini ſenſus, expectet tantiſper, breui loquetur Roma, quid ſenſerit Auguſtinus, vel ſentire debuerit.

S. Auguſtinus.

Inde etiam reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt, error vtinam aliquando finiatur. Ser. 2 de Verb. Apoſtoli in fine, cum literæ S. Innocentij Papæ aduerſus Pelagianos in Africam Roma peruenissent.

S. Proſper.

Imò nouerint non ſolùm Romanam, Africanamq; Eccleſiam, & per omnes mundi partes vniuerſos promiſsionis filios cum doctrina huius viri, nempe Auguſtini, *ſicut in tota fide, ita in gratiæ confeſsione congruere.* In epiſt. ad Rufinum.

XCII.

Cenſores.

Auguſtinus, & qui eius de prædeſtinatione ſententiam ſequuntur, in prædeſtinationem referunt, hunc trahi, illum non trahi, quia hic prædeſtinatus fuerat, ille non fuerat, itaq; non magis quærendum eſſe, quare hic trahatur, ille non trahatur, quàm dicere, cur hic prædeſtinatus fuerit, ille non fuerit. Vbi poſtea arguunt S. Auguſtinum, quòd dixit trahi, & prædeſtinari idem eſſe.

S. Auguſtinus.

Ergo trahi à Patre ad Chriſtum, & audire, ac diſcere à Patre, vt veniat ad Chriſtum, nihil aliud eſt, quàm donum accipere à Patre, quo credat in Chriſtum. Neque enim audientes Euangelium à non audientibus, ſed credentes à non credentibus diſcernebat, qui dicebat: Nemo venit ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo; *Fides igitur & inchoata, & perfecta Dei donum eſt.* Lib. de prædeſt. SS. cap. 8.

S. Prudentius.

Quæ verba tua, quàm ſint mendaciorum nebulis caligata, eiuſdem Sanctiſsimi Patris Auguſtini verbis eluceat. Lib. de prædeſt. contra Erigenam capite 8.

XCIII.

Cenſores.

Certè probabilior, magis expedita reſponſio aliorum eſt, hunc trahi, illum non trahi, quia hic trahentem Deũ ſequi

S. Auguſtinus.

Valdè remota eſt à ſenſibus carnis hæc ſchola, in qua Pater auditur, & docet, vt veniatur ad filium. Lib. 1.

sequi voluit, ille noluit, quod ipse D. Augustinus fateri coactus est in lib. de prædest. & gratia.

de prædest. Sanct. cap. 8. At liber de prædestinatione, & gratia, non est Augustini, & contrarium docet, ac illi auctori imponunt, *vt patet ex cap. 15. §. His quicunque respondet.*

S. Thomas.

Quare autem in speciali trahat hunc, & illum non trahat, non est ratio aliqua, nisi beneplacitum voluntatis diuinæ; vnde dicit Augustinus, quem trahit, & quem non trahit, quare illum trahat, & illum non trahat, noli iudicare, si non vis errare. In comment. ad cap. 6. Ioannis.

XCIV.

Censores.

Si nihil Christiana eruditioni post Augustinum accessisset, Scholastica Theologia penitus abijcienda foret.

S. Augustinus.

Pro magnitudine sapientiæ vestræ res mirabiles dicitis. Lib. 3. con. Iul. cap. 3.

XCV.

Censores.

Augustini authoritatem interponentibus respondere potest, Ecclesiam in suis filijs vsque hodie crescere in eruditione.

S. Augustinus.

Modò autem vos vestri Magistri esse poteritis. Lib. 2. de ord. cap. 3.

S. Thomas Villanouanus.

Augustinus primus cœpit catholicas veritates enucleare, digerere, dilucidare, distinguere, atq; in scholasticam formam redigere, docens quid in quolibet fidei mysterio sentiendum, quid ad obiecta respondendum esset, vnde ex Scripturis colligendus locus ad robo-randum. Deniq; si quid de fide distinctè sentimus, apertè dicimus, audacter asserimus, id totum Augustino debemus. Conc. 1. de S. Augustino.

XCVI.

Censores.

Ex ipsiusmet Augustini, & Patrum consilio hoc legitimum, ac rationi conforme temperamentum appono, & errorem Pelagianorum fugiens in Augustini excessus non incido.

XCVII.

Censores.

Iam pridem è Catholicis plurimi doctrina, & pietate laudabiles confessi sunt, S. Augustinum Pelagianismi odio ita in contrarium partem inclinasse, vt persæpè Caluino potiùs, quam Tridentinis Patribus fauere videatur.

XCVIII.

Censores.

Vel deniq; si aliquot locis plus intendit Augustinus, applicandus illis erit, quod in eo notarunt plures, & graues Doctores Catholici, excessisse interdum æstu disputationis abreptum, & in odium hæresis, quam impugnabat, ad contrarium extremum inclinasse.

XCVIIII.

Censores.

Vt sit nimia quadam seueritas, & iniqua vexatio, quæ medium illud, in quo veritas sedet, transgredi iubet, si præeat Augustinus.

S. Augustinus.

Ecce vnde se putant hæretici noui Manichæorum nomine obiecto vim subterfugere veritatis, sed non subterfugiunt, insequitur quippe illa, & simul Manichæos, Pelagianosq; subuertit. Postea: *Quod dicimus legem sanctam, iustam, & bonam non iustificandis impijs, sed conuincendis superbis præuaricationis gratia positam, & contra Manichæos est, quia secundum Apostolum laudatur, & contra Pelagianos, quia secundum Apostolum, nemo ex lege iustificatur; & ideo iustificandis eis, quos litera occidit, id est, quos lex bona præcipiens præuaricatione reos facit, spiritus gratis gratia opitulatur.* Item quod arbitrium *sui in malum liberum dicimus, ad agendum bonum gratia Dei esse liberandum, contra Pelagianos est: quod autem dicimus ab illa exortum, quod antea non erat malum, contra Manichæos est &c. Vtroq; igitur Catholica fides sicut & cæteros hæreticos aduersarios inuenit, vtrosq; diuinorum testimoniorum authoritate, & luce veritatis conuincit.* Lib. 3. con. duas epist. Pelag. in fine cap. 9.

S. Celestinus.

Mirificè priùs laudato S. August. addit: *Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus seu prauitate, siue imperitia demorantes, pijssimis disputatoribus obuiare præsumunt, & cum Pelagium, atq; Celestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, &c.* In epistola ad Episcopos Galliæ cap. 3. vt Censores ipsi tradunt.

Censo-

C.

Cenſores.

Reſpondeo dupliciter intelligi poſſe B. Auguſtinum, aliosq; Patres interdum exceſſiuè locutos eſſe. Primò ſcienter, & contra mentem ſuam, aſſerendo aliquid à veritate alienum. quod eſt mentiri, id eſt, contra mentem ire. Secundò neſcienter, & loquendo quidem, vt ſentiebant, ſed æſtu diſputationis, & vehementia ſpiritus ad alterum extremum interdum declinantes intellectu, atquè ac verbis, quòd non eſt mentiri, ſed falli, & dicere falſum ſine mendacio. Secundum contigiſſe Auguſtino, & alijs non ſolùm affirmant auctores citati, ſed & plures alij.

S. Auguſtinus.

Non eſt ita. vt loqueris, quicunq; iſta dixiſti, non eſt ita, multum falleris, vel fallere meditaris. Lib. 2. de nupt. & concup. cap. 3. Obiecerat enim Iulianus, Auguſtinum, cum longiùs à Pelagiano dogmate recedere vellet, ad Manichæos accedere: *inſtar ferarum, quæ circumdantur pinnis, vt cogantur in retia, quibus quoniam deeſt ratio in verum exitum vana formidine contruduntur.* Cui Auguſtinus: *Agnoſce igitur in tuo dogmate nomen tuum. & Catholicis, à quibus confutaris, deſine obijcere & dogma, & nomen alienum. Nam veritas vtroſq; redarguit, & Manichæos, & vos.* Ibidem.

S. Proſper.

Multi, *inquit*, ſingula hæc credentes, ac iuſto ampliùs aſſerentes varijs, ſibiq; contrarijs ſunt erroribus inuoluti. *Placet igitur tibi cum hæreticis Catholicos, cum victis damnare victores, & eos erroris nota adurere, qui errorem ab Eccleſia depulerunt.* Lib. con. Collatorem cap. 10. Hinc dicebat Magnus ille Theologus Gregorius Ariminenſis abhinc 300. & ampliùs annis ſupremus Auguſtinianæ Reipublicæ Moderator: *Qua poteſtate dicunt Auguſtinum hic non propriè, & verè, ſed exceſſiuè locutum, dicet alius ſimiliter in alijs regulis per Auguſtinum poſitis fuiſſe locutum exceſſiuè, & non vt ſonant illas eſſe tenendas; ſed ſic dicendo non eſt dubium intuenti diligenter, quod in multos quis laberetur errores* 2. ſent. diſt. 33. quæſt. 3.

C I.

Cenſores.

Ita ſæpè in libris Retractationum ſe purgat Auguſtinus, quòd olim contra Manichæos, qui dicebant omnia bona à Deo bono, omnia mala à Deo malo quaſi fato, nō autem liberè ab homine fieri, *ſcribens ita liberum arbitrium prædicarit, ut gratiæ oblitus eſſe uideatur; Contra poſtea orto Pelagio hoſte gratiæ ita gratiam extollit, ut liberum arbitrium deprimere cenſeatur.*

S. Auguſtinus.

Quamuis & in his libris, qui non contra illos omnino, nempe Pelagianos, *quippe illi nondum erant, ſed contra Manichæos conſcripti ſunt de libero arbitrio, non omnimodo de iſta Dei gratia reticuimus, quam nefanda impietate conantur auferre: diximus quippe &c.* (& eandem rem pluribus teſtimonijs allatis cōcludit) *Ecce quàm longè antequam Pelagiana hæreſis extitiſſet, ſic diſputauimus, uelut iam contra illos diſputaremus.* Lib. 1. Retract. cap. 9.

S. Proſper.

Sed videant quomodo ſe à dedecore iſtius exuant falſitatis, qui poſſunt tam inepta confingere, ſibi, quorum abutuntur auribus, aliquantulum diligentiæ ad cognoſcenda ea, quæ præſtantiſſimus miniſter gratiæ Auguſtinus *diſputauit, intenderint. Licet omnem iſtius inquiſitionis moram ipſi, qui hæc loquuntur, præuenire deberent, proferendo, atq; explicando libros, vllamve eorum particulam demonſtrando, quam per dubium ſaltem intellectum tali interpretationi obnoxiam vir Sanctus ediderit.* In epiſt. ad Rufinum.

CI I.

Cenſores.

An non hoc ipſum eſt, quod Molina concedit, quodque ab eo ſuperbè dictum exaggerari conſueuit ab aduerſarijs. rationem hanc tuendæ libertatis non fuiſse datam, & explanatam ab Auguſtino contra Pelagianos diſputante?

S. Auguſtinus.

Vnde tibi duobus prioribus libris ſic me reſpondiſſe arbitror, ut à nullo ampliùs requiratur. Lib. 5. con. Iul. Pelagianum cap. 1.

S. Gelaſius Papa.

O ſi ſtuderent aduerſus eos, nempe Pelagianos, *Maiorum noſtrorum libros, reſponſaq; cognoſcere, illis omnibus modis cerneretur nihil eſſe prorſus, quod ab iſtis fuerit ventilatum, & ab illis magnifica veritate contritum, sicq; de cunctis eorum nequitijs refutandis fideles quoq; viderentur inſtructi, vt nihil ampliùs quæreretur.* In epiſtola ad Honorium Epiſcopum contra Pelagianos.

CIII.

Cenſores.

Nulli Patrum promiſſa fuit infallibilitas, & ſinguli ferè in quibuſdam errauerunt, vt Cyprianus in rebaptizandis hæreticis, Hieronymus in aliqua parte Danielis reijcienda &c. & vt plura dicamus ſpeciatim de Auguſtino.

S. Auguſtinus.

Quod dixi, mihi obijce, vt purgem. Lib. 4. con. Iul. cap. 1. *Nam tua me non terret velut lingua Cenſoris.* Lib. 5. cap. 21.

S. Proſper.

Doctrinam, quam ſanctæ mem. Auguſtinus Epiſcopus contra Pelagianos inimicos gratiæ Chriſti, & liberi arbitrij decomptores per multos annos Apoſtolicè aſſeruit, literiſque mandauit quibuſdam viſum eſt aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo reprehendere, & hoc quaſi compendium cognitionis his, qui iudicio eorum ducebantur, afferre, vt quæ in libris prædicti Viri damnabilia reperiſſe iactabant, breuium capitulorum indiculis publicarent; taliq; commento & deteſtationem eius, quem impeterent, obtinerent, & ab his, quæ infamaſſent, curam exterriti Lectoris auerterent. In præfat. reſp. ad capitula Gallorum.

CIV.

Cenſores.

Senſit ille, nempe Auguſtinus, *mundum in inſtanti creatum fuiſſe*, lib. 4. de Gen. ad lit. à cap. 21. vſque ad finem libri, & lib. 5. cap. 1. & ſeq. *quod non conuenit cum ſcriptis à Moyſe cap. 1. Geneſeos, vt oſtendunt accuratiores Theologi, ſpeciatimq; Suarez, Molina, Martinon, communiterq; reijcitur à Doctoribus Catholicis.*

S. Auguſtinus.

O' vita pauperum Deus, in cuius ſinu non eſt contradictio, plue mihi mitigationes in cor, vt patienter tales feram, qui non mihi hoc dicunt, quia diuini ſunt, & in corde famuli tui viderunt, quod dicunt, ſed quia ſuperbi ſunt, nec nouerunt Moyſis ſententiam, ſed amant ſuam, non quia vera eſt, ſed quia ſua eſt. Lib. 12. Confeſſ. cap. 25.

S. Thomas.

Sed prior Auguſtini opinio, de creatione mundi in inſtanti, *eſt rationabilior, & magis ab irriſione infidelium ſacram Scripturam defendens, quod valdè obſeruandum docet Auguſtinus ſuper Gen. lib. 1. vt ſic ſcripturæ exponantur, quod ab infidelibus non irrideantur, & hæc opinio plus mihi placet.* 2. ſentent. diſt. 12. q. 1. art. 2. in fine corporis.

CV.

Cenſores.

Senſit etiam Angelos, & Dæmones eſſe corporeos in pſal. 85. & 145. & epiſt. 115. *alijs in locis, vbi affirmat, aut ſupponit habere corpora quædam ſubtiliora.*

S. Auguſtinus.

Adhærebunt ergo, ſi eis nulla ſunt corpora, Spiritus Dæmonum, imò Spiritus Dæmones, licèt incorporei corporeis ignibus cruciandi, Lib. 21. De ciuit. Dei cap. 10.

S. Thomas.

Auguſtinus loquitur non aſſerendo, ſed opinione Platonicorum vtens, qui ponebant eſſe quædam animalia aerea, quæ Dæmones nominabant. 1. p. quæſt. 51. art. 1. ad 1.

CVI.

Cenſores.

Item dubitauit, num Sol, & Luna, aliaq; Sydera, quæ oculis conſpicimus, ſint animata.

S. Auguſtinus.

De Sole, & Luna talia dicta ſunt, tanquam ſentiant, & ideo tolerent vanos adoratores ſuos, quamvis verba ibi accipi poſſint ab animali ad inanimale translata, modo locutionis, qui vocatur Græcè metaphora. Lib. 2. Retract. cap. 7.

S. Thomas.

Similiter etiam apud Doctores fidei fuit circa hoc diuerſa opinio. Origenes enim poſuit corpora cæleſtia animata. Hieronymus etiam idem ſentire videtur exponens illud Eccleſiaſtici primo, luſtrans omnia &c. *Baſilius verò, & Damaſcenus aſſerunt corpora cæleſtia non eſſe animata. Auguſtinus verò ſub dubio dereliquit, neutram in partem declinans vt patet ex 2. de Gen. ad lit. & in Enchiridio.* 1. p. q. 70. art. 3.

CVII.

Cenſores.

Dubitauit etiam de origine animarum, vtrum creentur de nouo, quod certiſſimum eſt, an ex Adam propagen-

S. Auguſtinus.

Proinde ignorantiam meam de origine animarum te corripientem, atq; obiurgantem non moleſtè ferrem, imo

inſuper

gentur, vt videre eſt epiſt. 29. ad Hieronymum, & epiſt. 157. & in libro de origine animæ.

insuper & gratias magnas agerem, ſi eam mihi non ſolùm duris percuteres conuicijs, ſed veris etiam excuteres dictis. Lib. 4. de orig. an. cap. 3.

S. Fulgentius.

Cuius quæſtionis de origine animæ *Beatus Auguſtinus profunditatem ſibi imperſcrutabilem cernens nullam voluit huius rei definitam proferre ſententiam, incongruum prorſus exiſtimans aliquid affirmare ſine dubitatione velle, quod alter poſſet contraria reſponſione conuellere. Cuius tam in decimo libro de Geneſi ad literam, quàm in libris ad Vincentium Victorem de origine animæ, nec non in libro primo ex duobus, quos ad S. Hieronymum ſcripſit, in tribus quoq; epiſtolis, quas ad Optatum Epiſcopum de hac quæſtione compoſuit, diſputatione refulget non minùs copioſa, quàm profunda, & eo magis laudabili, quia congrua temperie moderata. Vbi quicquid ingenij acumine, quicquid ratiocinationis ordine, quicquid auctoritatis pondere inquirendum, diſcutiendumq; conſpexit, & inquiſiuit ſingulariter, & diſcuſſit, conſenſum tamen ab vtraq; definitione continuit, ne laborem tantæ diſputationis inaniter ſuſciperet, quem cuiuslibet ſententiæ temerariæ definitio vacuaret.* Lib. 3. de verit. de prædeſt. & grat. cap. 18. *Quanto ergo melius ab huius quæſtionis certamine temperamus, in qua nos inaniter laborare cognoſcimus præſertim, quia quod à Sanctis viris maioribus noſtris videmus minimè definitum, oportet nos tanto cautiùs, atq; temperantiùs quærere, quanto ad eius finem illos præclaros viros cernimus minimè perueniſſe.* cap. 20.

CVIII.

Cenſores.

Perperam quoq; exponis id, quod ait Apoſtolus Roman. 14. verſ. 23. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, *quaſi velit dicere Apoſtolus, omnia opera infidelium eſſe peccata, & ſine vera fide nullum poſſe fieri bonum opus. Cum tamen ibi ſermo ſit de eo, quod non fit ex dictamine conſcientiæ iudicantis bona fide licitum eſſe id, quod fit, vt ex textu ipſo liquet, & communis interpretatio Doctorum contradicit Auguſtino, qui etiam aliquot locis, vt alibi notauimus, videtur hanc ſuam aſſertionem reſtringere ad bonum opus vtile vitæ æternæ conſequendæ &c. Vtrumq; tamen à vero ſenſu Apoſtoli loco citato planè alienum eſt.*

S. Auguſtinus.

Teſtimonium illud, quod ex Apoſtolo poſui: Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt, *ſicut tibi viſum eſt, accepiſti, & expoſuiſti, non vt ſapit, ſed vt ſapis. De cibis enim Apoſtolus loquebatur; verùm cum dixiſſet,* qui autem diſcernit, ſi manducauerit, damnatus eſt, quia non ex fide, *hanc peccati ſpeciem, de qua agebat, generali voluit probare ſententia mox inferens,* Omne enim quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Et inferiùs: Omne *enim velis nolis,* quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Lib. 4. con. Iul. cap. 3.

Bonifacius II. Papa.

Illos autem, qui præcedente fide, cætera, ſicut indicas, volunt gratiæ deputare, ſua profeſſione conſtringimus, vt multo magis dono gratiæ etiam fidem cogantur adſcribere, præter quam nihil eſt boni, quod ſecundum Deum quilibet valeat operari, ſicut B. Apoſtolus dicit: Omne quod ex fide non eſt, peccatum eſt. *Quod cum ita ſit, aut nullum bonum gratiæ deputabunt, ſi ei fidem ſubtrahere moliuntur, aut ſi quod bonum eſſe dicunt de gratia, ipſa neceſſariò fides erit gratiæ deputanda.* In epiſtola ad S. Cæſarium Arelatenſem.

CIX.

Cenſores.

Norunt etiam quicunq; in eius lectione verſati ſunt, non adeo felicem in indagando literali ſenſu ſcripturæ interdum fuiſſe. Ex quo tamen potiſſimè argumentandum eſt, longèq; illi in hac parte præferendum eſſe Hieronymum, & Chryſoſtomum.

S. Auguſtinus.

Cum his autem, qui cuncta illa, quæ vera ſunt, falſa eſſe non dicunt, honorantes, & in culmine ſequendæ authoritatis nobiſcum conſtituentes illam per Sanctum Moyſen editam ſanctam ſcripturam tuam, & tamen nobis aliquid contradicunt, ita loquor: Tu eſto Deus noſter arbiter inter confeſſiones meas, & contradictiones eorum. Lib. 12. Confeſſ. cap. 16.

Sancti Patres.

Hieronymus epiſtola 30. ad Auguſtinum ait: *Certè quicquid dici potuit, & ſublimi ingenio de ſcripturarum ſanctarum hauriri fontibus, à te poſitum, atque diſſertum eſt.*

perſuadere conantur, eſſe aliquos, nempe Auguſtinum, *qui iudicio nunquam labantur.*

Étionis exemplum quanto humilius, tanto ſalubrius exhiberem. Sed ea in me reprehendiſti, quæ non corrigere humilitas, ſed partim fateri, partim defendere veritas cogit. Lib. 4. de orig. animæ cap. 1.

B. Iordanus de Saxonia.

Ipſe tamen poſtea Auguſtinus *tam ab erroribus intellectus, quàm à corruptione affectus per actum hierarchicum purgatus fuit.* Serm. 138. S. Thomas Villanouanus ait: *Hæc igitur Auguſtini tam profunda humilitas apud Deum, & homines ſapientia, & intellectu illum ſublimiter exaltauit, quoniam Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Vnde poteſt de illo intelligi Prophetæ vaticinium, dedit abyſſus vocem ſuam altitudinem phantaſiæ: Abyſſus, inquam, humilitatis Auguſtinus vocem doctrinæ ſuæ populis dedit propter phantaſiæ ſuæ, id eſt, ingenij altitudinem, quam propter humilitatem contulit illi Deus.* Conc. 2. de S. Auguſtino.

Habac. 3. ver. 10.

CXV.

Cenſores.

Conſtat ergo exemplo S. Bernardi tales eſſe, quas dixerat duas columnas, vt non ſit neceſſariò timendum, ſi quis ita diuellatur ab Auguſtino, vt tamen imitatur Ambroſio, etiam in ijs, quæ contra Pelagianos Auguſtinus diſputauit &c.

S. Auguſtinus.

Quid ergo, quo me ab illo in hac cauſa ſeparandum putas? Poſtea: Ergo ille noſter, an veſter ſit, & vos videtis. Lib. 4. con. Iul. oper. imperf. cap. 119.

S. Bernardus.

Ab his ergo duabus columnis (Auguſtinum loquor, & Ambroſium) crede mihi, difficilè auellor; Cum his, inquam, me aut errare, aut ſapere fateor. Epiſtola 77. ad Hugonem de S. Victore.

CXVI.

Cenſores.

Quid igitur mirum, ſi vir aliàs qui doctiſſimus, & ſanctiſſimus Auguſtinus *difficultate rei oppreſſus, nihil aliud inuenerit, in quo eſſentiam originalis peccati conſtitueret.*

S. Auguſtinus.

Hominem tuo iudicio doctiſſimum, & peritiſſimum non dubitaſti reprehendere. Ego autem & me doctiſſimum, ac peritiſſimum neſcio, imò verò me non eſſe certiſſimè ſcio. Lib. 4. de orig. animæ initio.

B. Iordanus de Saxonia.

Quantum ad dictorum ſufficientiam, quia nihil deeſt in libris Auguſtini, quod pertinet ad ſcientiam legis diuinæ; Vnde dicit Voluſianus ſcribens ad Auguſtinum [vtcunque in alijs Sacerdotibus toleratur inſcitia, ſed cum ad Antiſtitem Auguſtinum venitur, legi Dei deeſt, quicquid Auguſtinum contigerit ignorare] Sermone 148.

CXVII.

Cenſores.

Nempè iam nos docuit Gerſon, & Abulenſis, quò pertineat hæc approbatio, non enim eò, vt intelligamus, Auguſtinum nullis eſſe humanis defectibus obnoxium, ſed rarioribus, & leuioribus.

S. Auguſtinus.

Senti de Auguſtino quicquid libet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet. Quod enim ait Apoſtolus: Mihi minimum eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Lib. con. Secundinum cap. 1.

Arnobius iunior.

Serapion dixit: *Teſtor Deum, quia ſollicitudini meæ vniuerſa ambiguitate eliminas, ſi de his eius,* ſcilicet Auguſtini, *mihi definita proferas, & de omnibus, quæ tranſacta ſunt, euidentia eius afferas documenta; fateor enim me eius aſſertiones ita probatas habere, vt ſe ipſum ore ſuo hæreticum detegat, qui Auguſtinum putauerit in aliquo reprehendendum eloquio.* Arnobius dixit: *Meo ſenſu locutus es, nam ea, quæ eius nunc profero, ac ſi ſacratiſsima Apoſtolorum ſcripta ſic credo, & teneo, & defendo.* Tomo 5. Bibl. PP. par. 3.

CXVIII.

Cenſores.

Senſit Auguſtinus mundum in inſtanti creatum fuiſſe, quod non conuenit cum ſcriptis à Moyſe &c.

S. Auguſtinus.

Nemo iam moleſtus ſit dicendo mihi, non hoc ſenſit Moyſes, quod tu dicis, ſed hoc ſenſit, quod ego dico. Si enim mihi diceret, vnde ſcis hoc ſenſiſſe Moyſem, quod de his verbis eius eloqueris, æquo animo ferre deberem,

Cen- &

CXIX.

Cenſores.

Contrariam Auguſtino ſententiam non modò probabiliorem iudico, ſed certa, & indubitata veritatis.

CXX.

Cenſores.

Explicatio hac cenſetur ab omnibus improbabilis, nec ego dubito, quin ſi Auguſtinum non haberet Patronum, manifeſtè damnata fuiſset, vt haretica.

CXXI.

Cenſores.

Contrarium docent omnes alij Patres; idq; omnino euincit ſimplex, & hiſtorialis narratio Moyſis, quare iam erroneum eſt dicere, omnia vno die eſse creata.

& reſponderem fortaſse, qua ſuperiùs reſpondi, vel aliquanto vberior, ſi eſsem durior. Lib. 12. Confeſſ. cap. 24. *Illud autem, quod contendunt, non hoc ſenſiſſe Moſen, quod ego dico, ſed quod ipſi dicunt, nolo, non amo, quia & ſi ita eſt, tamen iſta temeritas non ſcientia, ſed audacia eſt, nec viſus, ſed typhus eam peperit.* Cap. 25. *Ita eum alius dixerit, hoc ſenſit, quod ego, & alius, imò illud, quod ego, religioſiùs me arbitror dicere, cur non vtrumq; potiùs, ſi vtrumq; verum eſt? & ſi quid tertium, & ſi quid quartum, & ſi quid omnino aliud verum quiſpiam in his verbis videt, cur non illa omnia vidiſse credatur, per quem vnus Deus ſacras literas vera, & diuerſa viſuris multorum ſenſibus temperauit?* cap. 31.

Patres, & Doctores.

Caſſiodorus. *De ijſdem principijs Sanctus quoq; Auguſtinus diſertus, atq; cautiſſimus diſputator duodecim volumina conſcripſit, quæ doctrinarum penè omnium decore veſtiuit, hæcq; vocauit de Geneſi ad literam, qui quamuis de eadem re tractauerit, qua B. Baſilius, & S. Ambroſius celeberrima laude fulſerunt, tamen quod poſt diſertos viros minimè contigere ſolet, opus ſuum longè in aliam ſummitatem, Domino largiente, produxit.* Lib. 1. diuin. inſtitut. cap. 22. S. Thomas: *Hæc opinio*, nempe Auguſtini de ſimultanea rerum creatione, *plus mihi placet. 2. ſent. d. 12. q. 1. art. 2.* B. Albertus Magnus. *Sine præiudicio ſententiæ melioris videtur Auguſtino conſentiendum &c. Dicendum ergo quod per diſtinctionem, quam ponit Moyſes, intelligitur diſtinctio rerum ſecundùm naturæ principia, & non diſtinctio temporum.* 1. p. ſummæ quæſt. 12. de quatuor coæuis. Aegidius 1. p. Hexameron cap. 28. *Non autem iſta dicimus, vt improbemus opinionem Auguſtini, quæ eſt valdè ſubtilis, & ſolemnis.* Dionyſius Carthuſianus: Auguſtinus *excogitauit quamdam expoſitionem ſubtilem, per quam defendit ſcripturam ab irriſione huiuſmodi, & tamen ſaluauit ſcripturæ, & fidei veritatem.* In cap. 1. Geneſ. art. 5.

CXXII.

Cenſores.

Auguſtinus verò clariùs Durando adſtipulari videtur. eum actum peccati nullo modo Deo agenti tribuit, ſed ſolùm humano arbitrio &c. id quod clariùs oſtendit lib. de perfect. iuſtitiæ ratiocinat. 4. vbi ſic quærit. Quid eſt peccatum actusne an res? Si res eſt &c.

S. Auguſtinus.

Redde verba mea. & vaneſcet calumnia tua. Libro quarto con. Iulianum cap. 8.

S. Proſper.

Stupeo ſanctitatem veſtram obiectionem calumniantium à perſona defenſoris gratiæ non potuiſſe diſcernere, & verba obtrectantium ei ipſi, qui obtrectatoribus ſuis reſpondet, aptaſſe. Ad 10. dubium Genuenſium contra S. Auguſtinum.

CXXIII.

Cenſores.

Petimus ergo à Baianis quanti facienda ſit Auguſtini doctrina dicentis fallibilem eſſe ſcriptoris non Canonici authoritatem, & hanc eſſe illius differentiam à Canonico, quod ſine peccato, vel iniuria cuiuſquam ſuſpecta eſſe quando q; poſſit. Si negant eſſe probandam, fidem fallunt, & poſitos à ſe terminos primi tranſgrediuntur, Auguſtinum deſerendo. Si probandam fatentur, cum negare non poſſint, quin Auguſtinus ſit intra numerum Auctorum non Canonicorum, reſtat vt fateantur ſine peccato, vel iniuria cuiuſquam dubiam aliquando videri poſſe illius authoritatem, atq; ſententiam. Eſset autem ridiculus, qui ea, qua ille dicit de fallibilitate ſcriptoris non Canonici in-

S. Auguſtinus.

Sanè cum in omnibus literis meis non ſolùm pium Lectorem, ſed etiam liberum correctorem deſiderem, multa maximè in his, vbi ipſa magnitudo quæſtionis vtinam tam multos inuentores habere poſset, quàm multos contradictores habet; verumtamen ſicut Lectorem meum nolo mihi eſse deditum, ita correctorem nolo ſibi: Ille me non amet ampliùs, quàm Catholicam fidem, iſte ſe non amet ampliùs quàm Catholicam veritatem. Sicut illi dico: Noli meis literis, quaſi ſcripturis Canonicis inſeruire, ſed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede, in illis autem, quod certum non habebas, niſi certum intellexeris, noli firmiter retinere: Ita illi di-

& intelligenda diceret cum exceptione ipſius Auguſtini. co: *Noli meas literas ex tua opinione, vel contentione, ſed ex diuina lectione, vel inconcuſſa ratione corrigere.* Lib. 3. de Trinit. in proœmio.

S. Thomas Villanouanus.

Vltimum quoque ingenij teſtimonium hoc eſt præſtantiſsimum, quod ita conſpicuè in tanta nebula veritatem intuitus eſt Auguſtinus, *& ita eam in tanta ſylua errorum diſcuſſit, vt cum in hoc ipſe omnium primus extiterit, vſq; hodie poſt tam longum tempus id teneat, id ſequatur Eccleſia, & fidei Schola, quod Auguſtinus decreuerit.* Conc. 1. de S. Aug. in fine.

CXXIV.

Cenſores.

Auguſtinus argumentis Iuliani non ſatisfecit. In articulis cēſuratis à Sacra Facultate Theologica Louaniēſi, & Inquiſitione Valliſoletana Anno 1650. Martij 28. & apud Riuium lib. 4. de vita S. Aug. cap. 10. §. 6.

S. Auguſtinus.

Vitreas argutias tuas, & fragilia, quibus tibi multùm videris acutus, & nitidus, argumenta confringam. In fine lib. 1. con. Iulianum. *Dialecticorum quaſi iaculis oneratus acutis in certamen procedis, & iactas plumbeos pugiones.* Lib. 3. cap. 7. contra eundem.

Ven. Beda, & S. Prudentius.

Iulianus *homo vt Rethor peritiſsimus, ita gratiæ Dei poſt Pelagium impugnator acerrimus, vt apertiùs ſcripta eius, quibus contra ſtrenuiſsimum eiuſdem gratiæ propugnatorem Auguſtinum inſanuit, oſtendunt.* Initio præfat. in Cantica. S. Prudentius ait: *Cum à Patribus, præcipuèq; Beatiſsimo Auguſtino* Pelagianis *competentiſsimè, abundantiſsimèq; reſponſum fuerit &c.* In epiſtola ad Gelinonem Archiepiſcopum Senonen. ante lib. de prædeſt.

CXXV.

Cenſores.

Volentes ſuſtinere partes Iuliani non poſse Auguſtini rationibus conuinci.

S. Auguſtinus.

Neceſsarios articulos ſermonis tui quantùm me adiuuat Dominus comprehendo, atq; confringo, vt totum corpus victum iacere conſpiciat, qui & illa tua, & hæc noſtra perlegerit. Lib. 4. con. Iul. cap. 9.

S. Proſper.

Quicquid etiam in libris contra Iulianum ab ipſo ſub hac quæſtione obiectum, potentiſſimè debellaſti, hoc totum ab iſtis Sanctis intentioſiſſimè conclamatur. In epiſtola ad S. Auguſtinum.

CXXVI.

Cenſores.

Si triumphi Eccleſia niterentur poſterioribus ſcriptis Auguſtini, immeritò de Pelagianis triumphaſset Eccleſia.

S. Auguſtinus.

Proficienter me exiſtimo Deo miſerante ſcripſiſse, non tamen à perfectione cœpiſse. Lib. de dono perſeu. cap. 21.

S. Proſper.

Cōtra iſtā (recitat enim Celeſtini Papæ elogiū de S. Auguſtino) *clariſsimā laudationis tubam, contra iſtam ſacratiſsimi teſtimonij dignitatem audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere? & perſpicuæ, ſinceriſsimæq; ſententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? Vt ſcilicet, quia in epiſtola Papæ librorum, pro quibus actum eſt, non expreſsus eſt titulus, hinc eos appareat non probatos, & iſtam in S. Auguſtinum laudationem pro anteriorum ſcriptorum meritis fuiſſe collatam. Maneat planè, maneat iſta conditio, vt horum librorum* (quos nempe poſtremos in materia de gratia ediderat) *nouitas repudiata videatur, ſi in eadem cauſa eiuſdem viri diſſentit antiquitas, & vt inutile, aut incongruum iudicetur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, diſſonans inuenitur.* Con. Collat. cap. 43.

CXXVII.

Cenſores.

Auguſtinus fuit Doctor perinde ac alius etiam modernorum.

S. Auguſtinus.

Quicquid de arte loquendi, & diſſerendi, quicquid de dimenſionibus figurarum, & de muſicis, & de numeris ſine

Cen-

CXXVIII.

Cenſores.

Auguſtini dotes ſeu naturales, ſeu infuſa non fuerunt altioris ordinis, quàm aliorum Doctorum, etiam Scholaſticorum.

ſine magna difficultate nullo hominum tradente intellexi &c. Non enim ſentiebam illas artes etiam ab ſtudioſis, & ingenioſis difficillimè intelligi, niſi cum eis eaſdem conabar exponere, & erat ille excellentiſſimus in eis, qui me exponentem non tardiùs ſequeretur. Lib. 4. Confeſſ. cap. 16.

S. Thomas Villanouanus.

Hoc ſibi iuſtiſsimè vendicat Auguſtinus, hæc pars Auguſtini in hac ſapientiæ luce, ſicut Sol omnia aſtra, ita cæteros omnes poſt Apoſtolos ſuperat Auguſtinus &c. Etenim intellectus acumine, ingenij perſpicuitate, diſputandi acrimonia, inueniendi copia, diſſerendi ſubtilitate monſtrum quoddam in natura fuit Auguſtinus, qui humanæ intelligentiæ terminos irradiante Deo viſus eſt tranſcendiſſe, vir intellectu, vt quidam ait, & ſapientia propè diuinus. Conc. 1. de S. Auguſtino. *Quis enim ita excelluit ingenio? quis ita valuit facundia? quis humanarum, diuinarumq; rerum ſapientia ſic effulſit? quis tot, tantiſq; voluminibus Dei Eccleſiam illuſtrauit? quis Eccleſiaſticos Ordines ſic edocuit? Mentitur, ait quidam, qui ſe omnia Auguſtini volumina legiſſe iactat, plus valuit ille ſcribere, quàm nos ſufficimus legere.* Conc. 3. de eodem.

CXXIX.

Ceſores.

Vindicanda eſt Eccleſia à tutela, & pædagogia Auguſtini.

S. Auguſtinus.

Te ergo vera Sponſa veri Chriſti Eccleſia Catholica alloquar, & ego te pro modulo meo qualiſcunq; filius, & ſeruus tuus poſitus in te diſpenſare cibaria cōſeruis meis. Lib. 15. con. Fauſtum cap. 3.

Facundus Hermianenſis.

Audeant iſti, ſi poſſunt, hæreticum dicere Auguſtinum, audeant ſollicita præſumptione damnare, & tunc verè diſcent, quæ ſit pietas, & conſtantia Eccleſiæ Latinorum, quam Deus magiſterio eius inſtituit, atq; firmauit, cum ab omnibus confeſtim anathematizati fuerint, & tanquam putrida, & morbida membra præciſi. In libro contra Mocianum.

CXXX.

Cenſores.

Vtrum Auguſtinus contra id, quod ſentimus, ſentiat non admodùm curandum.

S. Auguſtinus.

Non valdè curo, inquam, ſuperborum, imperitorumq; iudicia, qui ſimiliter in legendos libros, atq; in ſalutandos homines irruunt. Lib. 1. de Ord. cap. 11.

B. Albertus Magnus, & S. Paulinus.

Dicendum quod ſic, quia hoc Auguſtinus apertè dicit, cui contradicere impium eſt in ijs, quæ tangunt, fidem, & mores. in 2. p. ſum. Theol. tract. 14. q. 184. ad q. 3. S. Paulinus epiſtola 36. ad Romanianum inter Auguſtinianas ait: *Si audias, ſi ſequaris* Auguſtinum, *vt rurſum te ſermone Salomonis alliciam: Fili coronam accipies gratiarum tuo vertici.* Poſtea: *Verè enim Pontifex, & verè Conſul, Licenti, eris, ſi Auguſtini veſtigijs propheticis, & Apoſtolicis diſciplinis, vt ſacrato beatus Heliſæus Heliæ, vt illuſtri Apoſtolo Timotheus adoleſcens adhæreas indiuulſu per itinera diuina comitatu &c.*

CXXXI.

Cenſores.

Iam enim in libris editis conſtat, quantas turbas excitarit vna vocula tanta adulatione iactata: Reliquos quidem Patres vtiles, ſed Auguſtinum vnicum eſſe neceſſarium, & ad omnes materias Theologicas ſufficere: *Quaſi Eccleſia Dei ad tantam ſolitudinem redacta ſit, vt non ex multorum Patrum conſenſu, ſed ab vnius ſuffragio ſuarum deciſionum robur mutuari cogatur.* In præfat. ad Orthodoxos.

S. Auguſtinus.

Tantumq; mihi tributum eſt, vt vbicunq; me præſente loqui opus eſſet ad populum, rariſſimè tacere, atque alios audire permitterer. In prologo Retract.

Abſit à me iſta, quam mihi obijcis, arrogantia, vt me iſtam cauſam contra vos, vnum pro omnibus agere pollicerer. In fine lib. 2. con. Iulianum.

Cen-

CXXXII.

Cenſores.

Vidimus ſectione præcedenti Scriptores Synopſis eius vitæ, nempe Ianſenij, *hoc ipſius celebre dictum veluti tanto Viro dignum apophtegma referre :* Patres cæteros vtiles eſſe, ſed Auguſtinum neceſſarium, imò vnum pro omni materia Theologica ſufficere. *Quæ propoſitio non modò grauem exaggerationem, ſed etiam pernicioſum errorem continet.*

S. Auguſtinus.

Vnus ſum è multis, qui prophanas veſtras nouitates, vt poſſumus, refutamus, ſicut vnicuique noſtrum Deus partitus eſt menſuram fidei. Lib. 6. con. Iulian. cap. 8. *Nunc ergo ne tui ſtomachi follis indigeſta maledictorum eruditate rumpatur, in hunc euome, ſi audes, calumnioſas tuas vanitates, & inſanias mendaces &c. Inſignis Eccleſiarum Doctor loquitur.* Lib. 2. con. eund. cap. 8.

Martinus V. Papa.

Quicunque de Chriſto, de fide, de religione aliquid ſaperent, omnibus in ore erat Auguſtinus, vt nihil penè ex ſacris literis poſſit, niſi eo Duce intelligi, nihil niſi eo interprete explicari. Eo iam authore factum eſt, vt nec Philoſophis ſapientiam inuideamus, non Oratorum eloquentiam deſideremus, non ſtudioſorum ingenia requiramus, non denique nobis acumen Ariſtotelis neceſſarium ſit, non Platonis eloquentia, non prudentia Varronis, non grauitas Socratis, non authoritas Pythagoræ, non Empedoclis ſolertia, non cuiuſquam illius generis hominum ſcientia, ac virtus exemplo, aut documento nobis eſſe debeat. Idem nobis Prophetarum oracula, idem Apoſtolorum voces refert, idem omnem omnium ſcripturarum ſenſum exprimit, vnus poſtremò omnium Patrum, ſapientumquè ingenia, ac ſtudia exhibet; ſi veritatem quæris, ſi doctrinam, ſi pietatem, quis doctior? quis iuſtior? quis, vt ita dicam, ſanctior Auguſtino? In ſermone de translat. corporis S. Monicæ.

CXXXIII.

Cenſores.

Non eſt cur S. Pauli, ac S. Auguſtini verbis teneamur, qui aliquando omnia mera Dei voluntati attribuere videntur etiam abſque vllo bonorum noſtrorum operum intuitu. Hos enim duos magnus viros, quaſi duo maria magna conſiderare neceſſe eſt, qui ingenij ſui impetu in vnum litus ita exundant, vt alterum pro aliquo tempore ſiccum relinquere velle videantur; Verùm ſicut Oceanus poſtquam in aliquam plagam effuſiùs ſparſus eſt, in limites ſibi à Deo conſtitutos regreditur, ſic iſtiuſmodi Viri poſtquam in rebelles veritatis impugnatores inſiluerunt, ad tranquillam æqualitatem ædificationi fidelium accomodatam redeunt.

S. Auguſtinus.

Sic vis Diſputatoribus non præiudicare Catholicis nonnulla, quæ ab eis, ſicut putas, incautiùs fuſa, vobis obijcimus, quid eſt hoc, niſi dicere, etiam in Scripturis Sanctis ea, quæ pro ſe vſurpant hæretici, incautiùs fuſa eſſe, quo ſceleratius quid poteſt dici? Lib. 4. oper. imperf. con. Iul. cap. 112.

CXXXIV.

Cenſores.

Ingenij S. Pauli ardor ſatis feruebat, vt in eiuſmodi expreſſiones, exceſſiuas nempè, *facilè abriperetur. Sic cum vult Chriſtianis ſublimem gratiæ baptiſmalis ideam tradere, ipſoſque ad illius conſeruationem potenter hortari, videtur aſſerere impoſſibile eſſe eos, qui aliquo crimine lapſi ſunt, rurſus ad eam reuocari per pœnitentiam. Cum in epiſtola ad Romanos fidem extollit, arma Caluino videtur miniſtrare ad ſuam hæreſim ſtabiliendam, & videtur aſſerere per eam ſolam quemlibet ſaluari. Cum verò in epiſtola ad Corinthios charitatem prædicat, videtur omnia, quæcunque de fide dixerat, euertere, & omnem ſpem noſtram in ea ponere.*

S. Auguſtinus.

Si enim ad Scripturas Sanctas admiſſa fuerint velut officioſa mendacia, quid in eis remanebit authoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere contentioſæ falſitatis conteratur improbitas? Statim enim, vt protuleris, ſi aliter ſapit, qui contra nititur, dicit illud, quod prolatum erit, honeſto aliquo officio Scriptorem fuiſſe mentitum? Epiſtola 9. ad Hieronymum.

CXXXV.

Cenſores.

Spiritus Pauli ſublimis, & acer in partem, in quam inclinat, ita vehementer fertur, vt in extrema declinare, alterumque extremum negare videatur.

S. Auguſtinus.

Quæ authoritas literarum aperiri, quis ſacer liber euolui, quod documentum cuiuslibet ſcripturæ ad conuincendos errores exeri poteſt, ſi hæc vox admittitur, ſi alicuius ponderis æſtimatur? Lib. 11. con. Fauſtum cap. 2.

S. Remigius.

Grauiter perculſi, & confuſi animo vidimus in eis, & Scripturæ Sanctæ certiſſimam veritatem, & Beatiſſimorum Patrum, præcipuèque S. Auguſtini reuerendam, & in omni Eccleſia Catholica receptiſſimam auctoritatem nouo conatu, & auſu nimis temerario impugnari, & quantum in ipſis fuit improuidè, atque inſolenter labefactari.

Vnde

Vnde ipsa charitate prouocati, & commoniti, per quam in vno Christi corpore omnes vnum esse debemus, vt sicut Apostolus dicit, inuicem pro se sollicita sint membra, & siue gloriatur vnum membrum, congaudeant omnia membra, & siue quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra. *Hæc, inquam, charitatis affectione visum est nobis, atque complacuit, vt hæc qualiacunque sunt & ad commonitionem nostram, & ad eorum, qui legere voluerint ædificationem, & confirmationem compendioso, lucido (prout Dominus aspirare dignatur) sermone scriberemus; quicquid in eo dicendum putauimus non nostro sensu, aut præsumptione, sed præfatorum Sanctorum Patrum venerabili auctoritate firmantes, à quorum vestigijs, vnitate absit, vt vel nos, vel illi, quorum charitate compulsi hæc dicimus, vllatenus recedamus, ne ab ipsis diuisi etiam ab ipso Domino diuidamur, qui illis specialiter dicit*: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. *Quos nimirum tantæ in Ecclesia sua esse voluit gratiæ, & gloriæ, vt confidenter cum Apostolo dicere possint*: Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in vobis, &c. Lib. de tenen. verit. Script. cap. 4.

1. Cor. 12. 26.

Luc. 10. 16.

1. Thess. 4. 8.

S. P. N. AVGVSTINVS.

Nos quidem, charissimi, cum falsa crimina audimus ab eis, quos offendimus prædicando eloquia veritatis, & erroris vaniloquia conuincendo, habemus, sicut nostis, abundantissimam consolationem. Nam si in eis, quibus me criminantur, testimonium conscientiæ meæ non stat contra me in conspectu Dei, quò nullus oculus mortalis intenditur, non solùm contristari non debeo, verùm etiam gaudere, & exultare, quia merces mea multa est in cœlis. Neque enim intuendum est, quàm sit amarum, sed quàm falsum sit, quod audio, & quàm verax, pro cuius nomine hæc audio. [2] Hæc vtique falsa sunt, & ideo nobis nihil obsunt, cum ea dicitis in nos, nec respicitis vos, vobis autem obsunt, quia cum ea falsa dicitis, in nos non cadunt, sed quia ea vera putatis, in vos recidunt. [3] Ad existimationem hominum magna testium, qui me nouerunt, suppetit copia, ad Dei verò conspectum sola conscientia, quam contra vestras criminationes cum intrepidam geram, non me tamen sub oculis omnipotentis iustificare audeo, magis ab illo effluentem misericordiæ largitatem, quàm iudicij summum examen expecto. [4] Dicis me, si sub potestate Iudicum premerer, quales tibi ipsi componis, non habiturum fuisse quid facerem, quò confugerem, cum tuis argumentationibus vnde occurrerem, reperire non possem. Ego planè haberem, quod facere, haberem quò confugerem, à Pelagianis enim tenebris ad hæc tam clara Catholica lumina prouocarem, quod & nunc iam facio. Tu ergo responde, quid facias, dic quò confugias. [5] Nec eos, qui nunquam fuerunt, aut non sunt, aut quorum sententiæ de hoc, quod inter nos disputatur, incertæ sunt, inani cogitatione confinxi, sed sanctos, & in sancta Ecclesia illustres Antistites Dei, non Platonicis, & Aristotelicis, & Zenonicis, alijsque huiusmodi vel Græcis, vel Latinis, quanquam & istis aliquos eorum, verùm omnes sacris literis eruditos, nominatim sicut oportebat expressi, eorumque sententias, quantum sufficere videbatur, sine vlla editas ambiguitate digessi. [6] Si Episcopalis Synodus ex toto Orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facilè sedere tot, quia nec

Lib. 3. cont. lit. Petiliani cap.

[2] Lib. 1. con. eundem cap. 33.

[3] Lib. 3. con. Crescon. cap. 80.

[4] Lib. 1. con. Iul. cap. vlt.

[5] ibidem cap. 10.

[6] ibidem.

nec iſti vno tempore fuerunt. Sed fideles, & multis excellentiores paucos diſpenſatores ſuos Deus per diuerſas ætates, temporum, locorumque diſtantias, ſicut ei placet, atque expedire iudicat, ipſe diſpenſat. Hos itaque de alijs, atque alijs temporibus, atque regionibus ab Oriente, & Occidente congregatos vides, non in locum, quò nauigare cogantur homines, ſed in librum, qui nauigare poſſit ad homines. [7] Nullas nobiſcum, vel vobiſcum amicitias attenderunt, vel inimicitias exercuerunt. Quòd inuenerunt in Eccleſia tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt. NONDVM VOBISCVM APVD ISTOS IVDICES ALIQVID AGEBAMVS, ET APVD EOS ACTA EST CAVSA NOSTRA. NONDVM VOBISCVM CERTABAMVS, ET EIS PRONVNCIANTIBVS VICIMVS. [8] Quos oportet vt populi Chriſtiani veſtris prophanis nouitatibus antepónant, eiſque eligant potiùs adhærere, quàm vobis. [9] An non tota veſtra cauſa impulſa, proſtrata, contrita, & ſicut puluis, quem proijcit ventus à facie terræ, ſic à cordibus eorum, quos decipere cœperatis, ſi hæc voluerint depoſito ſtudio contentionis cogitare, proiecta eſt. [10] Nos autem paratiores ſumus cum iſtis viris, & cum Eccleſia Chriſti in huius fidei antiquitate firmata quælibet maledicta, & contumelias perpeti, quàm Pelagiani cuiuslibet eloquij prædicatione laudari.

[7] Ibidem.
[8] Ibid. c. 9.
[9] Ibid. cap. 9.
[10] Lib. 2. de nupt. & concup. c. 29.

S. PROSPER AQVITANVS.

Sufficienter, vt arbitror, demonſtratum eſt, REPREHENSORES S. AVGVSTINI, *& vana obijcere, & recta impugnare, & praua defendere: peremptorumque armis inteſtinum bellum mouentes dictis diuinis, atque humanis conſtitutionibus rebellare. Quorum tamen, dum adhuc non ſunt à fraterna Societate diuiſi, toleranda magis eſt intentio, quàm deſperanda correctio: donec Dominus per Eccleſiæ Principes, & legitimos iudiciorum ſuorum miniſtros hæc, quæ* PER PAVCORVM SVPERBIAM, ET QVORVNDAM IMPERITIAM *ſunt turbata, componat. Nobis Deo adiuuante, ſit ſtudium quieta, modeſtaque patientia odijs dilectionem reddere, & ineptorum vitare conflictus: veritatem non deſerere, nec cum falſitate certare.* In peroratione contra Collatorem.

S. ALIPIVS TAGASTENSIS.

Quare iam, SOCII MEI, *expectationem veſtram, quæ me ad reſpondendum prouocatis, certiore ſpe mecum ad diſcendum conuertite. Habemus Ducem* Auguſtinum, *qui nos in ipſa veritatis arcana, Deo iam monſtrante, perducat.* Apud Auguſtinum in fine lib. 3. contra Academicos.

FINIS.

DISSERTATIO HISTORICA
DE SYNODO QVINTA ŒCVMENICA

IN QVA

Origenis ac Theodori Mopsuesteni Pelagiani erroris Auctorum iusta damnatio exponitur,

ET

AQVILEIENSE SCHISMA DESCRIBITVR.

AVCTORE

P. M. HENRICO DE NORIS VERONENSI

AVGVSTINIANO S. THEOLOGIÆ PROFESSORE,
& S. Romanæ vniuersalis Inquisitionis Qualificatore.

PATAVII.

Typis Petri Mariæ Frambotti Bibliop. 1673.

SVPERIORVM PERMISSV.

(2

eſt. S. Prudentius in epiſtola ad Hincmarum, & Pardulum: *Hoc primum veſtram ſinceritatem monens, vt doctrinam Beatiſsimi Patris Auguſtini omnium abſque vlla dubietate vndecunque doctiſsimi, ſanctarum ſcripturarum auctoritati in omnibus concordiſsimam; quippe nullus Doctorum abſtruſa earum ſcrupuloſiùs rimatus, diligentiùs exquiſierit, veriùs inuenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodauerit, fideliùs tenuerit, robuſtiùs defenderit, effuſius diſſeminauerit &c.* Remigius Antiſiodorenſis in 2. ad Corinth. *Sicut Sol excedit in lumine omnes planetas, ita Auguſtinus omnes exceſsit in exponendis ſacris ſcripturis.* Hugo de S. Victore ſerm. 25. *Inde & de ipſo in hac eius ſolemnitate canimus, quod Prophetarum, & Apoſtolorum plenus ſpiritu, quæ prædixerunt myſtica, fecit nobis peruia, poſt quos ſecunda diſpenſandi verbi Dei primus refulſit gratia &c.*

C X.

Cenſores.

Duriùs quoque loquitur pluribus locis de veritate corporis Chriſti in Euchariſtia, vt ſupra indicauimus, qua de cauſa ſuum planè illum eſſe gloriantur, ſed falsò Caluiniſtæ, & Eminentiſſimus doctrina, æquè ac dignitate Cardinalis Perronius in libro ſingulari, cui titulus eſt, Refutatio obiectionum ex D. Auguſtino contra S. Euchariſtiæ Sacramentum cap. 1. ipſo initio idcircò vocat S. Auguſtinum magnum prætenſum Sacramentariorum Patronum.

S. Auguſtinus.

Admonet me planè, ac mihi iubet ſuauiſſimo imperio lex Chriſti, hoc eſt charitas, vt cum aliquid falſi in libris meis me ſenſiſſe homines putant, quod ego non ſenſi, atque idipſum falſum alteri diſplicet, alteri placet, malim me reprehendi à reprehenſore falſitatis, quàm ab eius laudatore laudari; Ab illo enim quamuis ego non rectè, qui hoc non ſenſerim, error tamen ipſe rectè vituperatur. Ab hoc autem nec ego rectè laudor, à quo exiſtimor id ſenſiſſe, quod vituperat veritas, nec ipſa ſententia, quam vituperat veritas. Lib. 1. de Trin. cap. 3.

Guitmundus Epiſcopus.

Quid hic Vmbratici reſpondebunt? Vbi in tanta luce lucifugæ noſtri vmbram parabunt? Ecce Auguſtini manifeſtiſsima documenta recitantur, nihil in eis ſcrupuloſum, nihil ambiguum; aut de his ſe explicent, aut Auguſtinum nobis obijcere deſiſtant. Lib. 3. de veritate Euchariſtiæ contra Berengarium tomo 11. Bibl. PP.

C X I.

Cenſores.

Item lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 20. & libro de prædeſt. SS. cap. 13. & lib. 2. oper. imperf. con. Iul. cap. 29. docere videtur, Sacramentum Euchariſtiæ non minùs eſſe neceſſarium parvulis ad ſalutem, quàm baptiſmum, neque minùs ad eos pertinere quod dicitur Io. 6. v. 54. Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, *quàm iſtud Io. 3. v. 6.* Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S. non poteſt introire in regnum Dei.

S. Auguſtinus.

Sancto Innocentio vide quid reſpondeas, qui nihil aliud de hac re ſapit, quàm quod iſti, in quorum te connexiſti; ſi tamen prodeſt aliquid, te introduxi. Cum his etiam ipſe confidet, etſi poſterior tempore, prior loco &c. Qui denique parvulos definiunt, niſi manducauerint carnem filij hominis, vitam prorſus habere non poſſe. Huic reſponde, imò ipſi Domino, cuius ille Antiſtes vſus eſt teſtimonio. Lib. 1, con. Iul. cap. 4.

S. Innocentius Papa.

Illud verò quod eos Pelagium, ac Celeſtium *veſtra fraternitas aſſerit prædicare parvulos æternæ vitæ præmijs etiam ſine baptiſmatis gratia poſſe donari, perſatuum eſt. Niſi enim manducauerint carnem filij hominis, & biberint ſanguinem eius, non habebunt vitam in ſemetipſis; Qui autem hanc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cum prædicant eos habere, quod in eos creditur non niſi baptiſmate conferendum.* In epiſtola ad Patres Mileuitanæ Synodi apud Aug. epiſt. 93.

S. Gelaſius Papa.

Vt prouidentia Dei omnes Pelagianorum nequitias amputaret, non ſolum dictum eſt: [Qui non fuerit renatus ex aqua, & Spiritu S. non intrabit in regnum cælorum] ſed etiam pariter dictum eſt [Qui non manducauerit carnem filij hominis, & biberit eius ſanguinem non habebit vitam in ſemetipſo] De vita autem æterna hoc dictum nullus addubitat,

quoniam

quoniam multi non manducantes hoc Sacramentum vitam habere videantur præſentem. In epiſtola ad Epiſcopos Piceni.

CXII.

Cenſores.

Indèque diſputans contra Pelagianos, probat infantes ſine Euchariſtiæ ſumptione non poſſe vitam æternam conſequi, quam ſumptionem diſtinguit à baptiſmo, quaſi velit debere infantes neceſſariò eſſe reipſa, & diſtinctè vtriuſque Sacramenti participes baptiſmi, & Euchariſtiæ, vt vitam æternam obtineant. Sic enim loquitur cap. illo 20. lib. 1. de pec. mer. auferatur ergo iam dubitatio &c. *Quæ verba ſunt adeo manifeſta, vt difficillimè patiantur benignam interpretationem, qua pleriq; Theologorum Auguſtinum ab errore excuſare conantur, error enim eſt notatus, & damnatus ſub anathemate à Concilio Tridentino.*

S. Auguſtinus.

Nihil hic de noſtro afferamus, ipſum Apoſtolum item audiamus; Cum ergo de iſto Sacramento loqueretur ait: Vnus panis, vnum corpus multi ſumus. *Intelligite, & gaudete, vnitas, pietas, veritas, charitas vnus panis, vnum corpus multi ſumus; recolite enim, quia panis non fit de vno grano, ſed de multis. Quando ergo exorcizabamini, quaſi molebamini; quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis, quando ſpiritus ſanctificationem accepiſtis, quaſi cocti eſtis; eſtote, quod videtis, & accipite quod eſtis &c.* In ſermone ad infantes ante altare.

S. Fulgentius.

Beatus quoque Auguſtinus de hac re ſermonem fecit admodum luculentum, & aptum ædificationi, & inſtructioni fidelium (& toto ſermone recitato, in quo verba proximè recenſita leguntur) *Arbitror*, ait, *Sancte frater, diſputationem noſtram præclari Doctoris Auguſtini ſermone firmatam, nec quicquam eſſe aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis, ſanguiniſque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur, nec alienari ab eo panis, caliciſque conſortio, etiamſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat.* In reſpon. ad quæſtionem de baptiſmo Æthiopis.

Concilium Tridentinum.

Neque ideo tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem, nempe dandi Euchariſtiam parvulis, *in quibuſdam locis aliquando ſeruauit; vt enim ſanctiſsimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla ſalutis neceſsitate id feciſſe ſine controuerſia credendum eſt.* Seſſione 21. cap. 4.

CXIII.

Cenſores.

Præterea lib. 2. con. Iul. cap. 10. docet cogitationes moroſas, ſiue delectationes voluntarias de rebus venereis eſſe duntaxat peccatum veniale, modò abſit conſenſus in opus, ſeu malum deſiderium, vel illius periculum. Quæ doctrina ab omnibus Catholicis iam pridem reijcitur, nec ſine ſcandalo à quoquam obtruderetur.

S. Auguſtinus.

Vnum igitur genus eſt probatiſſimum, & quaſi purgatiſſimum, quum & bona ſcripta ſunt, & in bonam partem accipiuntur à legentibus. Lib. de vtilit. cred. ad Honoratum cap. 5.

S. Auguſtinus.

Ita dici poteſt in homine vno, ſi delectationibus illicitis, à quibus ſe continuò deberet auertere cogitatio, libenter ſola paſcatur, nec facienda decernantur mala, ſed tantùm ſuauiter in recordatione teneantur, quaſi mulierem ſine viro poſse damnari, abſit hoc credere. Hæc quippe vna perſona eſt, vnus homo eſt, totuſque damnabitur, niſi hæc, quæ ſine voluntate operandi, ſed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi, ſolius cogitationis ſentiuntur eſse peccata, per mediatoris gratiam remittantur. Lib. 12. de Trinit. cap. 12.

CXIV.

Cenſores.

Certè cum eadem ſit iudiciorum, & affectuum alea, & Auguſtinus tanta contentione pugnet contra Pelagianos, vt obtineat nullum eſſe quantumuis Sanctum, cui non ſit opus dicere, dimitte nobis debita noſtra, ob quotidianos voluntatis lapſus, neſcio quid Baianis in mentem venerit, vt Auguſtiniani videri velint, cum tanto niſu per-

S. Auguſtinus.

Neque enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſint iuſto iudicio, & nulla temeritate culpari. Ex quibus ſi aliena reprehenderes, illic & tibi fortaſſis oſtenderem, qualem te eſſe, in quibus non perperam reprehenderes, vellem, meque tibi iuniori maior, & præpoſitus ſubdito correctionis

perſuadere conantur, eſſe aliquos, nempe Auguſtinum, *qui iudicio nunquam labantur.*

ctionis exemplum quanto humilius, tanto ſalubrius exhiberem. Sed ea in me reprehendiſti, quæ non corrigere humilitas, ſed partim fateri, partim defendere veritas cogit. Lib. 4. de orig. animæ cap. 1.

B. Iordanus de Saxonia.

Ipſe tamen poſtea Auguſtinus *tam ab erroribus intellectus, quàm à corruptione affectus per actum hierarchicum purgatus fuit.* Serm. 138. S. Thomas Villanouanus ait: *Hæc igitur Auguſtini tam profunda humilitas apud Deum, & homines ſapientia, & intellectu illum ſublimiter exaltauit, quoniam Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Vnde poteſt de illo intelligi Prophetæ vaticinium, dedit abyſſus vocem ſuam altitudinem phantaſiæ. Abyſſus, inquam, humilitatis Auguſtinus vocem do-*
Habac.3. ver.10. *ctrinæ ſuæ populis dedit propter phantaſiæ ſuæ, ideſt, ingenij altitudinem, quam propter humilitatem contulit illi Deus.* Conc. 2. de S. Auguſtino.

CXV.

Cenſores.

Conſtat ergo exemplo S. Bernardi tales eſſe, quas dixerat duas columnas, vt non ſit neceſſariò timendum, ſi quis ita diuellatur ab Auguſtino, vt tamen imitatur Ambroſio, etiam in ijs, quæ contra Pelagianos Auguſtinus diſputauit &c.

S. Auguſtinus.

Quid ergo, quo me ab illo in hac cauſa ſeparandum putas? Poſtea: *Ergo ille noſter, an veſter ſit, & vos videtis.* Lib. 4. con. Iul. oper. imperf. cap. 119.

S. Bernardus.

Ab his ergo duabus columnis (Auguſtinum loquor, & Ambroſium) crede mihi, difficilè auellor; Cum his, inquam, me aut errare, aut ſapere fateor. Epiſtola 77. ad Hugonem de S. Victore.

CXVI.

Cenſores.

Quid igitur mirum, ſi vir aliòqui doctiſſimus, & ſanctiſſimus Auguſtinus *difficultate rei oppreſſus, nihil aliud inuenerit, in quo eſſentiam originalis peccati conſtitueret.*

S. Auguſtinus.

Hominem tuo iudicio doctiſſimum, & peritiſſimum non dubitaſti reprehendere. Ego autem & me doctiſſimum, ac peritiſſimum neſcio, imò verò me non eſſe certiſſimè ſcio. Lib. 4. de orig. animæ initio.

B. Iordanus de Saxonia.

Quantum ad dictorum ſufficientiam, quia nihil deeſt in libris Auguſtini, quod pertinet ad ſcientiam legis diuinæ; Vnde dicit Voluſianus ſcribens ad Auguſtinum [vtcunque in alijs Sacerdotibus toleratur inſcitia, ſed cum ad Antiſtitem Auguſtinum venitur, legi Dei deeſt, quicquid Auguſtinum contigerit ignorare] Sermone 148.

CXVII.

Cenſores.

Nempè iam nos docuit Gerſon, & Abulenſis, quò pertineat hæc approbatio, non enim eò, vt intelligamus, Auguſtinum nullis eſſe humanis defectibus obnoxium, ſed rarioribus, & leuioribus.

S. Auguſtinus.

Senti de Auguſtino quicquid libet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet. Quod enim ait Apoſtolus: Mihi minimum eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Lib. con. Secundinum cap. 1.

Arnobius iunior.

Serapion dixit: *Teſtor Deum, quia ſollicitudini meæ vniuerſa ambiguitate eliminas, ſi de his eius,* ſcilicet Auguſtini, *mihi definita proferas, & de omnibus, quæ tranſacta ſunt, euidentia eius afferas documenta; fateor enim me eius aſſertiones ita probatas habere, vt ſe ipſum ore ſuo hæreticum detegat, qui Auguſtinum putauerit in aliquo reprehendendum eloquio.* Arnobius dixit: *Meo ſenſu locutus es, nam ea, quæ eius nunc profero, ac ſi ſacratiſſima Apoſtolorum ſcripta ſic credo, & teneo, & defendo.* Tomo 5. Bibl. PP. par. 3.

CXVIII.

Cenſores.

Senſit Auguſtinus mundum in inſtanti creatum fuiſſe, quod non conuenit cum ſcriptis à Moyſe &c.

S. Auguſtinus.

Nemo iam moleſtus ſit dicendo mihi, non hoc ſenſit Moyſes, quod tu dicis, ſed hoc ſenſit, quod ego dico. Si enim mihi diceret, vnde ſcis hoc ſenſiſſe Moyſem, quod de his verbis eius eloqueris, æquo animo ferre deberem,

Cen- &

CXIX.

Cenſores.

Contrariam Auguſtino ſententiam non modò probabiliorem iudico, ſed certa, & indubitata veritatis.

CXX.

Cenſores.

Explicatio hæc cenſetur ab omnibus improbabilis, nec ego dubito, quin ſi Auguſtinum non haberet Patronum, manifeſtè damnata fuiſſet, vt hæretica.

CXXI.

Cenſores.

Contrarium docent omnes alij Patres; idq; omnino euincit ſimplex, & hiſtorialis narratio Moyſis, quare iam erroneum eſt dicere, omnia vno die eſſe creata.

& reſponderem fortaſſe, quæ ſuperiùs reſpondi, vel aliquanto vberior, ſi eſſem durior. Lib. 12. Confeſſ. cap. 24. *Illud autem, quod contendunt, non hoc ſenſiſſe Moſen, quod ego dico, ſed quod ipſi dicunt, nolo, non amo, quia & ſi ita eſt, tamen iſta temeritas non ſcientiæ, ſed audacia eſt, nec viſus, ſed typhus eam peperit.* Cap. 25. *Ita cum alius dixerit, hoc ſenſit, quod ego, & alius, imò illud, quod ego, religioſiùs me arbitror dicere, cur non vtrumq; potiùs, ſi vtrumq; verum eſt? & ſi quid tertium, & ſi quid quartum, & ſi quid omnino aliud verum quiſpiam in his verbis videt, cur non illa omnia vidiſſe credatur, per quem vnus Deus ſacras literas vera, & diuerſa viſuris multorum ſenſibus temperauit?* cap. 31.

Patres, & Doctores.

Caſſiodorus. *De ijſdem principijs Sanctus quoq; Auguſtinus diſertus, atq; cautiſſimus diſputator duodecim volumina conſcripſit, quæ doctrinarum penè omnium decore veſtiuit, hæcq; vocauit de Geneſi ad literam, qui quamuis de eadem re tractauerit, qua B. Baſilius, & S. Ambroſius celeberrima laude fulſerunt, tamen quod poſt diſertos viros minimè contigere ſolet, opus ſuum longè in aliam ſummitatem, Domino largiente, produxit.* Lib. 1. diuin. inſtitut. cap. 22. S. Thomas: *Hæc opinio*, nempe Auguſtini de ſimultanea rerum creatione, *plus mihi placet.* 2. *ſent. d.* 12. *q.* 1. *art.* 2. B. Albertus Magnus. *Sine præiudicio ſententiæ melioris videtur Auguſtino conſentiendum &c. Dicendum ergo quod per diſtinctionem, quam ponit Moyſes, intelligitur diſtinctio rerum ſecundùm naturæ principia, & non diſtinctio temporum.* 1. p. ſummæ quæſt. 12. de quatuor coæuis. Aegidius 1. p. Hexameron cap. 28. *Non autem iſta dicimus, vt improbemus opinionem Auguſtini, quæ eſt valdè ſubtilis, & ſolemnis.* Dionyſius Carthuſianus: Auguſtinus *excogitauit quamdam expoſitionem ſubtilem, per quam defendit ſcripturam ab irriſione huiuſmodi, & tamen ſaluauit ſcripturæ, & fidei veritatem.* In cap. 1. Geneſ. art. 5.

CXXII.

Cenſores.

Auguſtinus verò clariùs Durando adſtipulari videtur, cum actum peccati nullo modo Deo agenti tribuit, ſed ſolùm humano arbitrio &c. id quod clariùs oſtendit lib. de perfect. iuſtitiæ ratiocinat. 4. vbi ſic quærit, Quid eſt peccatum actuſne an res? Si res eſt &c.

S. Auguſtinus.

Redde verba mea, & vaneſcet calumnia tua. Libro quarto con. Iulianum cap. 8.

S. Proſper.

Stupeo ſanctitatem veſtram obiectionem calumniantium à perſona defenſoris gratiæ non potuiſſe diſcernere, & verba obtrectantium ei ipſi, qui obtrectatoribus ſuis reſpondet, aptaſſe. Ad 10. dubium Genuenſium contra S. Auguſtinum.

CXXIII.

Cenſores.

Petimus ergo à Baianis quanti facienda ſit Auguſtini doctrina dicentis fallibilem eſſe ſcriptoris non Canonici authoritatem, & hanc eſſe illius differentiam à Canonico, quod ſine peccato, vel iniuria cuiuſquam ſuſpecta eſſe quandoq; poſſit. Si negant eſſe probandam, fidem fallunt, & poſitos à ſe terminos primi tranſgrediuntur, Auguſtinum deſerendo. Si probandam fatentur, cum negare non poſſint, quin Auguſtinus ſit intra numerum Auctorum non Canonicorum, reſtat vt fateantur ſine peccato, vel iniuria cuiuſquam dubiam aliquando videri poſſe illius authoritatem, atq; ſententiam. Eſſet autem ridiculus, qui ea, quæ ille dicit de fallibilitate ſcriptoris non Canonici in-

S. Auguſtinus:

Sanè cum in omnibus literis meis non ſolùm pium Lectorem, ſed etiam liberum correctorem deſiderem, multo maximè in his, vbi ipſa magnitudo quæſtionis vtinam tam multos inuentores habere poſſet, quàm multos contradictores habet; verumtamen ſicut Lectorem meum nolo mihi eſſe deditum, ita correctorem nolo ſibi: ille me non amet ampliùs, quàm Catholicam fidem, iſte ſe non amet ampliùs quàm Catholicam veritatem. Sicut illis dico: Noli meis literis, quaſi ſcripturis Canonicis inſeruire, ſed in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede, in iſtis autem, quod certum non habebas, niſi certum intellexeris, noli firmiter retinere: Ita illis di-

a intelligenda diceret cum exceptione ipſius Auguſtini.

co: Noli meas literas ex tua opinione, vel contentione, ſed ex diuina lectione, vel inconcuſſa ratione corrigere. Lib. 3. de Trinit, in proœmio.

S. Thomas Villanouanus.

Vltimum quoque ingenij teſtimonium hoc eſt præſtantiſſimum, quod ita conſpicuè in tanta nebula veritatem intuitus eſt Auguſtinus, *& ita eam in tanta ſylua errorum diſcuſſit, vt cum in hoc ipſe omnium primus extiterit, vſq; hodie poſt tam longum tempus id teneat, id ſequatur Eccleſia, & fidei Schola, quod Auguſtinus decreuerit.* Conc. 1. de S. Aug. in fine.

CXXIV.

Cenſores.

Auguſtinus argumentis Iuliani non ſatisfecit. In articulis cēſuratis à Sacra Facultate Theologica Louaniēſi, & Inquiſitione Vallifoletana Anno 1650. Martij 28. & apud Riuium lib. 4. de vita S. Aug. cap. 10. §. 6.

S. Auguſtinus.

Vitreas argutias tuas, & fragilia, quibus tibi multùm videris acutus, & nitidus, argumenta confringam. In fine lib. 1. con. Iulianum. *Dialecticorum quaſi taculis oneratus acutis in certamen procedis, & tactas plumbeos pugiones.* Lib. 3. cap. 7. contra eundem.

Ven. Beda, & S. Prudentius.

Iulianus *homo vt Rethor peritiſſimus, ita gratiæ Dei poſt Pelagium impugnator acerrimus, vt apertiùs ſcripta eius, quibus contra ſtrenuiſſimum eiuſdem gratiæ propugnatorem Auguſtinum inſanuit, oſtendunt.* Initio præfat. in Cantica. S. Prudentius ait: *Cum à Patribus, præcipuèq; Beatiſſimo Auguſtino* Pelagianis *competentiſſimè, abundantiſſimèq; reſponſum fuerit &c.* In epiſtola ad Gelinonem Archiepiſcopum Senonen. ante lib. de prædeſt.

CXXV.

Cenſores.

Volentes ſuſtinere partes Iuliani non poſſe Auguſtini rationibus conuinci.

S. Auguſtinus.

Neceſſarios articulos ſermonis tui quantùm me adiuuat Dominus comprehendo, atq; confringo, vt totum corpus victum iacere conſpiciat, qui & illa tua, & hæc noſtra perlegerit. Lib. 4. con. Iul. cap. 9.

S. Proſper.

Quicquid etiam in libris contra Iulianum ab ipſo ſub hac quæſtione obiectum, potentiſſimè debellaſti, hoc totum ab iſtis Sanctis intentioſiſſimè conclamatur. In epiſtola ad S. Auguſtinum.

CXXVI.

Cenſores.

Si triumphi Eccleſia niterentur poſterioribus ſcriptis Auguſtini, immeritò de Pelagianis triumphaſſet Eccleſia.

S. Auguſtinus.

Proficienter me exiſtimo Deo miſerante ſcripſiſſe, non tamen à perfectione cœpiſſe. Lib. de dono perſeu. cap. 21.

S. Proſper.

Cōtra iſtā (recitat enim Celeſtini Papæ elogiū de S. Auguſtino) *clariſſimā laudationis tubam, contra iſtam ſacratiſſimi teſtimonij dignitatem audet quiſquam malignæ interpretationis murmur emittere? & perſpicuæ, ſinceriſſimæq; ſententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere? Vt ſcilicet, quia in epiſtola Papæ librorum, pro quibus actum eſt, non expreſſus eſt titulus, hinc eos appareat non probatos, & iſtam in S. Auguſtinum laudationem pro anteriorum ſcriptorum meritis fuiſſe collatam. Maneat plane, maneat iſta conditio, vt horum librorum* (quos nempe poſtremos in materia de gratia ediderat) *nouitas repudiata videatur, ſi in eadem cauſa eiuſdem viri diſſentit antiquitas, & vt inutile, aut incongruum iudicetur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, diſſonans inuenitur.* Con. Collat. cap. 43.

CXXVII.

Cenſores.

Auguſtinus fuit Doctor perinde ac alius etiam modernorum.

S. Auguſtinus.

Quicquid de arte loquendi, & diſſerendi, quicquid de dimenſionibus figurarum, & de muſicis, & de numeris

Cen- ſine

CXXVIII.

Censores.

Augustini dotes seu naturales, seu infusa non fuerunt altioris ordinis, quàm aliorum Doctorum, etiam Scholasticorum.

sine magna difficultate nullo hominum tradente intellexi &c. Non enim sentiebam illas artes etiam ab studiosis, & ingeniosis difficillimè intelligi, nisi cum eis easdem conabar exponere, & erat ille excellentissimus in eis, qui me exponentem non tardiùs sequeretur. Lib. 4. Confess. cap. 16.

S. Thomas Villanouanus.

Hoc sibi iustissimè vendicat Augustinus, hæc pars Augustini in hac sapientiæ luce, sicut Sol omnia astra, ita cæteros omnes post Apostolos superat Augustinus &c. Etenim intellectus acumine, ingenij perspicuitate, disputandi acrimonia, inueniendi copia, disserendi subtilitate monstrum quoddam in natura fuit Augustinus, qui humanæ intelligentiæ terminos irradiante Deo visus est transcendisse, vir intellectu, vt quidam ait, & sapientia propè diuinus. Conc. 1. de S. Augustino. *Quis enim ita excelluit ingenio? quis ita valuit facundia? quis humanarum, diuinarumq; rerum sapientia sic effulsit? quis tot, tantisq; voluminibus Dei Ecclesiam illustrauit? quis Ecclesiasticos Ordines sic edocuit? Mentitur, ait quidam, qui se omnia Augustini volumina legisse iactat, plus valuit ille scribere, quàm nos sufficimus legere.* Conc. 3. de eodem.

CXXIX.

Censores.

Vindicanda est Ecclesia à tutela, & pædagogia Augustini.

S. Augustinus.

Te ergo vera Sponsa veri Christi Ecclesia Catholica alloquar, & ego te pro modulo meo qualiscunq; filius, & seruus tuus positus in te dispensare cibaria cõseruis meis. Lib. 15. con. Faustum cap. 3.

Facundus Hermianensis.

Audeant isti, si possunt, hæreticum dicere Augustinum, audeant sollicita præsumptione damnare, & tunc verè discent, quæ sit pietas, & constantia Ecclesiæ Latinorum, quam Deus magisterio eius instituit, atq; firmauit, cum ab omnibus confestim anathematizati fuerint, & tanquam putrida, & morbida membra præcisi. In libro contra Mocianum.

CXXX.

Censores.

Vtrum Augustinus contra id, quod sentimus, sentiat non admodùm curandum.

S. Augustinus.

Non valdè curo, inquam, superborum, imperitorumq; iudicia, qui similiter in legendos libros, atq; in salutandos homines irruunt. Lib. 1. de Ord. cap. 11.

B. Albertus Magnus, & S. Paulinus.

Dicendum quod sic, quia hoc Augustinus apertè dicit, cui contradicere impium est in ijs, quæ tangunt, fidem, & mores. in 2. p. sum. Theol. tract. 14. q. 184. ad q. 3. S. Paulinus epistola 36. ad Romanianum inter Augustinianas ait: *Si audias, si sequaris* Augustinum, *vt rursum te sermone Salomonis alliciam: Fili coronam accipies gratiarum tuo vertici.* Postea: *Verè enim Pontifex, & verè Consul, Licenti, eris, si Augustini vestigijs propheticis, & Apostolicis disciplinis, vt sacrato beatus Helisæus Heliæ, vt illustri Apostolo Timotheus adolescens adhæreas indiuulsu per itinera diuina comitatu &c.*

CXXXI.

Censores.

Iam enim in libris editis constat, quantas turbas excitarit vna vocula tanta adulatione iactata: Reliquos quidem Patres vtiles, sed Augustinum vnicum esse necessarium, & ad omnes materias Theologicas sufficere: *Quasi Ecclesia Dei ad tantam solitudinem redacta sit, vt non ex multorum Patrum consensu, sed ab vnius suffragio suarum decisionum robur mutuari cogatur.* In præfat. ad Orthodoxos.

S. Augustinus.

Tantumq; mihi tributum est, vt vbicunq; me præsente loqui opus esset ad populum, rarissimè tacere, atque alios audire permitterer. In prologo Retract.

Absit à me ista, quam mihi obijcis, arrogantia, vt me istam causam contra vos, vnum pro omnibus agere pollicerer. In fine lib. 2. con. Iulianum.

CXXXII.

Cenſores.

Vidimus ſectione præcedenti Scriptores Synopſis eius vitæ, nempe Ianſenij, *hoc ipſius celebre dictum veluti tanto Viro dignum apophtegma referre:* Patres cæteros vtiles eſſe, ſed Auguſtinum neceſſarium, imò vnum pro omni materia Theologica ſufficere. *Quæ propoſitio non modò grauem exaggerationem, ſed etiam pernicioſum errorem continet.*

S. Auguſtinus.

Vnus ſum è multis, qui prophanas veſtras nouitates, vt poſſumus, refutamus, ſicut vnicuique noſtrum Deus partitus eſt menſuram fidei. Lib. 6. con. Iulian. cap. 8.

Nunc ergo ne tibi ſtomachi follis indigeſta maledictorum eruditate rumpatur, in hunc euome, ſi audes, calumnioſas tuas vanitates, & inſanias mendaces &c. Inſignis Eccleſiarum Doctor loquitur. Lib. 2. con. eund. cap. 8.

Martinus V. Papa.

Quicunque de Chriſto, de fide, de religione aliquid ſaperent, omnibus in ore erat Auguſtinus, vt nihil penè ex ſacris literis poſſit, niſi eo Duce intelligi, nihil niſi eo interprete explicari. Eo iam authore factum eſt, vt nec Philoſophis ſapientiam inuideamus, non Oratorum eloquentiam deſideremus, non ſtudioſorum ingenia requiramus, non denique nobis acumen Ariſtotelis neceſſarium ſit, non Platonis eloquentia, non prudentia Varronis, non grauitas Socratis, non authoritas Pythagoræ, non Empedoclis ſolertia, non cuiuſquam illius generis hominum ſcientia, ac virtus exemplo, aut documento nobis eſſe debeat. Idem nobis Prophetarum oracula, idem Apoſtolorum voces refert, idem omnem omnium ſcripturarum ſenſum exprimit, vnus poſtremò omnium Patrum, ſapientumque ingenia, ac ſtudia exhibet; ſi veritatem quæris, ſi doctrinam, ſi pietatem, quis doctior? quis iuſtior? quis, vt ita dicam, ſanctior Auguſtino? In ſermone de translat. corporis S. Monicæ.

CXXXIII.

Cenſores.

Non eſt cur S. Pauli, ac S. Auguſtini verbis teneamur, qui aliquando omnia mera Dei voluntati attribuere videntur etiam abſque vllo bonorum noſtrorum operum intuitu. Hos enim duos magnus viros, quaſi duo maria magna conſiderare neceſſe eſt, qui ingenij ſui impetu in vnum litus ita exundant, vt alterum pro aliquo tempore ſiccum relinquere velle videantur; Verùm ſicut Oceanus poſtquam in aliquam plagam effuſiùs ſparſus eſt, in limites ſibi à Deo conſtitutos regreditur, ſic iſtiuſmodi Viri poſtquam in rebelles veritatis impugnatores inſiluerunt, ad tranquillam æqualitatem ædificationi fidelium accomodatam redeunt.

S. Auguſtinus.

Sic vis Diſputatoribus non præiudicare Catholicis nonnulla, quæ ab eis, ſicut putas, incautiùs fuſa, vobis obijcimus, quid eſt hoc, niſi dicere, etiam in Scripturis Sanctis ea, quæ pro ſe vſurpant hæretici, incautiùs fuſa eſſe, quo ſceleratius quid poteſt dici? Lib. 4. oper. imperf. con. Iul. cap. 112.

CXXXIV.

Cenſores.

Ingenij S. Pauli ardor ſatis feruebat, vt in eiuſmodi expreſſiones, exceſſiuas nempè, *facilè abriperetur. Sic cum vult Chriſtianis ſublimem gratiæ baptiſmalis ideam tradere, ipſoſque ad illius conſeruationem potenter hortari, videtur aſſerere impoſſibile eſſe eos, qui aliquo crimine lapſi ſunt, rurſus ad eam reuocari per pœnitentiam. Cum in epiſtola ad Romanos fidem extollit, arma Caluino videtur miniſtrare ad ſuam hæreſim ſtabiliendam, & videtur aſſerere per eam ſolam quemlibet ſaluari. Cum verò in epiſtola ad Corinthios charitatem prædicat, videtur omnia, quæcunque de fide dixerat, euertere, & omnem ſpem noſtram in ea ponere.*

S. Auguſtinus.

Si enim ad Scripturas Sanctas admiſſa fuerint velut officioſa mendacia, quid in eis remanebit authoritatis? Quæ tandem de ſcripturis illis ſententia proferetur, cuius pondere contentioſæ falſitatis conteratur improbitas? Statim enim, vt protuleris, ſi aliter ſapit, qui contra nititur, dicit illud, quod prolatum erit, honeſto aliquo officio Scriptorem fuiſſe mentitum? Epiſtola 9. ad Hieronymum.

CXXXV.

Cenſores.

Spiritus Pauli ſublimis, & acer in partem, in quam inclinat, ita vehementer fertur, vt in extrema declinare, alterumque extremum negare videatur.

S. Auguſtinus.

Quæ authoritas literarum aperiri, quis ſacer liber euolui, quod documentum cuiuslibet ſcripturæ ad conuincendos errores exeri poteſt, ſi hæc vox admittitur, ſi alicuius ponderis æſtimatur? Lib. 11. con. Fauſtum cap. 2.

S. Remigius.

Grauiter perculſi, & confuſi animo vidimus in eis, & Scripturæ Sanctæ certiſſimam veritatem, & Beatiſſimorum Patrum, præcipuèque S. Auguſtini reuerendam, & in omni Eccleſia Catholica receptiſſimam auctoritatem nouo conatu, & auſu nimis temerario impugnari, & quantum in ipſis fuit improuidè, atque inſolenter labefactari.

Vnde

Vnde ipſa charitate prouocati, & commoniti, per quam in vno Chriſti corpore omnes vnum eſſe debemus, vt ſicut Apoſtolus dicit, inuicem pro ſe ſollicita ſint membra, & ſiue gloriatur vnum membrum, congaudeant omnia membra, & ſiue quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra. *Hæc, inquam, charitatis affectione viſum eſt nobis, atque complacuit, vt hæc qualiacunque ſunt & ad commonitionem noſtram, & ad eorum, qui legere voluerint ædificationem, & confirmationem compendioſo, lucido (prout Dominus aſpirare dignatur) ſermone ſcriberemus; quicquid in eo dicendum putauimus non noſtro ſenſu, aut præſumptione, ſed præfatorum Sanctorum Patrum venerabili auctoritate firmantes, à quorum veſtigijs, vnitate abſit, vt vel nos, vel illi, quorum charitate compulſi hæc dicimus, vllatenus recedamus, ne ab ipſis diuiſi etiam ab ipſo Domino diuidamur, qui illis ſpecialiter dicit*: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. *Quos nimirum tantæ in Eccleſia ſua eſſe voluit gratiæ, & gloriæ, vt confidenter cum Apoſtolo dicere poſſint*: Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit Spiritum ſuum Sanctum in vobis, &c. Lib. de tenen. verit. Script. cap. 4.

1. Cor. 12. 26.

Luc. 10. 16.

1. Theſſ. 4. 8.

S. P. N. AVGVSTINVS.

NOs quidem, chariſsimi, cum falſa crimina audimus ab eis, quos offendimus prædicando eloquia veritatis, & erroris vaniloquia conuincendo, habemus, ſicut noſtis, abundantiſsimam conſolationem. Nam ſi in eis, quibus me criminantur, teſtimonium conſcientiæ meæ non ſtat contra me in conſpectu Dei, quò nullus oculus mortalis intenditur, non ſolùm contriſtari non debeo, verùm etiam gaudere, & exultare, quia merces mea multa eſt in cœlis. Neque enim intuendum eſt, quàm ſit amarum, ſed quàm falſum ſit, quod audio, & quàm verax, pro cuius nomine hæc audio. [2] Hæc vtique falſa ſunt, & ideo nobis nihil obſunt, cum ea dicitis in nos, nec reſpicitis vos, vobis autem obſunt, quia cum ea falſa dicitis, in nos non cadunt, ſed quia ea vera putatis, in vos recidunt. [3] Ad exiſtimationem hominum magna teſtium, qui me nouerunt, ſuppetit copia, ad Dei verò conſpectum ſola conſcientia, quam contra veſtras criminationes cum intrepidam geram, non me tamen ſub oculis omnipotentis iuſtificare audeo, magis ab illo effluentem miſericordiæ largitatem, quàm iudicij ſummum examen expecto. [4] Dicis me, ſi ſub poteſtate Iudicum premerer, quales tibi ipſi componis, non habiturum fuiſſe quid facerem, quò confugerem, cum tuis argumentationibus vnde occurrerem, reperire non poſſem. Ego planè haberem, quod facere, haberem quò confugerem, à Pelagianis enim tenebris ad hæc tam clara Catholica lumina prouocarem, quod & nunc iam facio. Tu ergo reſponde, quid facias, dic quò confugias. [5] Nec eos, qui nunquam fuerunt, aut non ſunt, aut quorum ſententiæ de hoc, quod inter nos diſputatur, incertæ ſunt, inani cogitatione confinxi, ſed ſanctos, & in ſancta Eccleſia illuſtres Antiſtites Dei, non Platonicis, & Ariſtotelicis, & Zenonicis, alijſque huiuſcemodi vel Græcis, vel Latinis, quanquam & iſtis aliquos eorum, verùm omnes ſacris literis eruditos, nominatim ſicut oportebat expreſſi, eorumque ſententias, quantum ſufficere videbatur, ſine vlla editas ambiguitate digeſſi. [6] Si Epiſcopalis Synodus ex toto Orbe congregaretur, mirum ſi tales poſſent illic facilè ſedere tot, quia

Lib. 3. con. lit. Petiliani cap.

[2] Lib. 1. con. eundem cap. 13.

[3] Lib. 3. con. Creſc. cap. 80.

[4] Lib. 1. con. Iul. cap. vlt.

[5] Ibidem cap. 10.

[6] Ibidem.

nec

nec isti vno tempore fuerunt. Sed fideles, & multis excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diuersas ætates, temporum, locorumque distantias, sicut ei placet, atque expedire iudicat, ipse dispensat. Hos itaque de alijs, atque alijs temporibus, atque regionibus ab Oriente, & Occidente congregatos vides, non in locum, quò nauigare cogantur homines, sed in librum,
7 Ibidem. qui nauigare possit ad homines. [7] Nullas nobiscum, vel vobiscum amicitias attenderunt, vel inimicitias exercuerunt. Quòd inuenerunt in Ecclesia tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à Patribus acceperunt, hoc filijs tradiderunt. NONDVM VOBISCVM APVD ISTOS IVDICES ALIQVID AGEBAMVS, ET APVD EOS ACTA EST CAVSA NOSTRA. NONDVM VOBISCVM CERTABAMVS, ET EIS PRONVNCIANTIBVS VICIMVS.
8 Ibid. c. 9. [8] Quos oportet vt populi Christiani vestris prophanis nouitatibus antepo-
9 Ibid. cap. 1. nant, eisque eligant potiùs adhærere, quàm vobis. [9] An non tota vestra causa impulsa, prostrata, contrita, & sicut puluis, quem proijcit ventus à facie terræ, sic à cordibus eorum, quos decipere cœperatis, si hæc voluerint depo-
10 Lib. 2. de nupt. & concup. c. 29. sito studio contentionis cogitare, proiecta est. [10] Nos autem paratiores sumus cum istis viris, & cum Ecclesia Christi in huius fidei antiquitate firmata quælibet maledicta, & contumelias perpeti, quàm Pelagiani cuiuslibet eloquij prædicatione laudari.

S. PROSPER AQVITANVS.

Sufficienter, vt arbitror, demonstratum est, REPREHENSORES S. AVGVSTINI, *& vana obijcere, & recta impugnare, & praua defendere: peremptorumquè armis intestinum bellum mouentes dictis diuinis, atque humanis constitutionibus rebellare. Quorum tamen, dum adhuc non sunt à fraterna Societate diuisi, tolerranda magis est intentio, quàm desperanda correctio: donec Dominus per Ecclesiæ Principes, & legitimos iudiciorum suorum ministros hæc, quæ* PER PAVCORVM SVPERBIAM, ET QVORVNDAM IMPERITIAM *sunt turbata, componat. Nobis Deo adiuuante, sit studium quieta, modestaquè patientia odijs dilectionem reddere, & ineptorum vitare conflictus: veritatem non deserere, nec cum falsitate certare.* In peroratione contra Collatorem.

S. ALIPIVS TAGASTENSIS.

Quare iam, SOCII MEI, *expectationem vestram, quæ me ad respondendum prouocatis, certiore spe mecum ad discendum conuertite. Habemus Ducem* Augustinum, *qui nos in ipsa veritatis arcana, Deo iam monstrante, perducat.* Apud Augustinum in fine lib. 3. contra Academicos.

FINIS.

DISSERTATIO HISTORICA
DE SYNODO QVINTA ŒCVMENICA

IN QVA

Origenis ac Theodori Mopſueſteni Pelagiani erroris Auctorum iuſta damnatio exponitur,

ET

AQVILEIENSE SCHISMA DESCRIBITVR.

AVCTORE

P. M. HENRICO DE NORIS VERONENSI

AVGVSTINIANO S. THEOLOGIÆ PROFESSORE,
& S. Romanæ vniuerſalis Inquiſitionis Qualificatore.

PATAVII.

Typis Petri Mariæ Frambotti Bibliop. 1673.

SVPERIORVM PERMISSV.

INDEX CAPITVM
Dissertationis Historicæ de Synodo V.

Cap. 11.

APPENDIX.

DISSERTATIO HISTORICA
DE SYNODO QVINTA
OECVMENICA
IN QVA

ORIGENIS, AC THEODORI MOPSVESTENI PELAGIANÆ SCHOLæ Doctorum iusta damnatio exponitur, & Aquileiense Schisma describitur.

PRÆFATIO

Occasio, atque argumentum vniuersi operis.

ORigenem Pelagianorum Principem fuisse non modò Patrum testimonia euincunt, verùm etiam id ipsum ex eiusdem libris initio Historiæ Pelagianæ ad oculum nobis monstratum est. Theodorum quoq; Episcopum Mopsuestiæ pro Pelagiano dogmate contra D. Hieronymum, atq; Orthodoxos scripsisse, ac Iulianum Eclanensem ex Italia profugum humaniter excepisse, eumq; nouis ad Augustinum oppugnandum suppetijs instruxisse, quæ harum rerum Scriptoribus incomperta fuerant, ex Photio, & Mario Mercatore libro priori eiusdem operis capite 9. & 22. ostendimus. Vtroq; verò anno 553. à Synodo V. Oecumenica damnato, Pelagianæ scholæ in antiquiorum magistrorum proscriptione infamia paruit, quæ olim cum Pelagio, Celestio, ac Iuliano Catholico Orbe exacta fuerat. Verùm nuper nouus Origenis aduocatus emersit, qui facta, vt ipse ait, *ad Veritatem appellatione* antiqua Patrum decreta irridens damnati hominis causam retractare non extimuit, qua etiam occasione Theodorum Mopsuestenum eodem igne sacro fulguritum defendendum suscepit. Petrus Halloix Leodiensis ingenti apparatu rem aggressus est eo ardentiori erga Adamantium studio, quo potentioribus iste hostibus premebatur. Non lata à Synodo V. contra Origenem, ac Theodorum sententia, non concors eam in rem Summorum Pontificum consensus hominem ab incœpto reuocare potuit, immò & Synodum ipsam sibilis, ac maledictis per summam temeritatem excepit, & Romanorum Præsulum decreta ne pili quidem fecit. Synodus V. collatione VIII. canone XI. ait: *Si quis non*

anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium Apollinarem, Nestorium, Eutychem, & ORIGENEM cum impijs eorum scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati sunt, & anathematizati à Sancta Dei Catholica, & Apostolica Ecclesia, vel prædictis sanctis quatuor Concilijs, sed & eos, qui similia cum prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & vsq; ad finem permanserunt in propria impietate, talis anathema sit. Canone verò XII. Theodori damnationem subdit, in cuius fine ait: *Si quis igitur defendit prædictum impijssimum THEODORVM, vel impia eius scripta, in quibus tam prædictas, quam & alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnum Deum, & Saluatorem nostrum Iesum Christum, & non anathematizat eum, aut dicentes rectè eum exposuisse, & eos, qui pro ipso scripserunt, & similia ei sapuerunt, aut pro eo scribunt, vel impia eius scripta, & eos, qui similia ei sapiunt, aut sapuerunt aliquando, & vsq; ad finem permanserunt, aut permanent in huiuscemodi impietate, TALIS ANATHEMA SIT.* Quid hic agit Halloix? Ob damnatos clientes indignatus libro apologiæ 4. quæstione 10. §. 13. exclamat: *Perniciosissimi istius Concilij inuito, & reluctante Pontifice coacti, & peracti primus auther, & fautor instigante Diabolo fuit Iustinianus.* Et §. 12. dixerat: *illam Synodum magis ab Ecclesia toleratam esse, ac permissam, (vt solent in quibusdam rebus publicis mala quædam, & peccata permitti grauiorum malorum metu) quam grato, ac volenti animo admissam, ac receptam.* Apponitur ibidem in margine hoc scholion: *Melius fuisset, si Concilium V. numquam fuisset, nec esset.* & §. 21. vociferatur: *Quomodò enim Iustiniani Conciliabulum instigante Diabolo concitatum, & confectum potest vlla veneratione esse dignum?* At Synodus Sexta, itemq; Septima Origenem, ac Theodorum anathemate percusserunt. Sexta quidem actione 17. in definitione fidei post quatuor priores Synodos commendatas ait: *Super has, & vltimæ harum Quintæ Sanctæ Synodi, quæ hic congregata est aduersus Theodorum Mopsuestenum, Origenem, Didymum, & Euagrium &c. immutilatas quidem in omnibus renouans sanctiones &c.* Septima verò in definitione pariter fidei damnauit *Origenis, Didymi, & Euagrij nugas, fabulasque.* Hęc tamen sacra fulmina inani ictu cecidisse putat, nam respondet §. 23. pag. 390. in margine: *Sexta Synodus in errorem tracta est à Quinta, & post se traxit Septimam.* Verùm Sancti Pontifices Pelagius II. ac Gregorius Magnus, qui paulò post Synodum V. eodem nempè sæculo pontificatum iniere, illam approbarunt. Cede his tandem Halloix, ac per Romanos Pontifices oracula Deo publicante, ne hiscere quidem audeas. Hæc tamen rursus reponere haud illi in religionem venit: *Pelagium II. non vidisse Constitutum Vigilij, & falsis Concilij V. actis deceptum.* §. 19. pag. 363. Illi verò & successorem S. Gregorium, reliquosq; Pontifices ignorantiæ socios adiungens §. 21. pag. 374. *Non vidit proinde*, inquit, *non vidit Gregorius Vigilij Constitutum, neq; illi quoq; Pontifices viderunt, qui Gregorium in hac de tribus capitulis opinione secuti sunt.* Reliqua sanè, quæ in Sanctam Synodum contumeliosa idem Scriptor per summam audaciam congerit, libens prætereo, ne tanta conuiciorum strue pij Lectoris oculos offendam. Mihi quidem decretum est, Origenem, ac Theodorũ Mopsuestenũ, quos in historia Pelagiana hæreseos illius magistros fuisse monstraui, iure, ac legitimè in Synodo V. damnatos ostendere. Quæ vt faciliùs exequi possim, operę pretium duco, eiusdem Synodi historiam paucis contexere, satis enim confusè ab alijs literis mandata est; vnde Halloix illius aggrediendæ consilium audacter quidem, sed non æquè feliciter sumpsit.

C A-

CAPVT I.

Noui in Palæstina Origenis defensores. Iustinianus Imperator Origenem damnari curat a Vigilio, alijsq; Patriarchis. Quo tempore ista contigerint, curiosius indagatur.

Rectiori Christianæ religionis dogmati Anastasio Imperatore hæretico grauius vulnus illatum fuerat, quàm quod Iustini successoris Orthodoxæ doctrinæ tenacissimi industria citiùs potuerit sanari. Seuero quidem Antiocheno, & Petro Apameensi damnatis, ac Chalcedonensis Synodi decretis seuerissimis legibus firmatis, plurimi passim ad meliorem frugem reuertebantur. Cæterùm Iustiniano postea imperium indepto noua Origenistarum pestis erupit, quæ Palæstinam vniuersam in partes distraxit, ac Catholicum Orbem longioribus dissidijs impleuit. Et quidem circa annum post Seruatoris aduentum quadringentesimum eadem regio varijs in causa Origenis tumultibus afflicta fuit, quibusdam hominem defendentibus, longè pluribus eundem detestantibus, quæ quidem Ecclesiastici Annales exactè describunt, de quibus etiam diximus lib. 1. hist. Pelag. cap. 2. Porrò exitialis secta repressa videbatur, mortuis enim Ioanne Hierosolymitano, Rufino Aquileiensi, ac Melania seniore magnis Origenis aduocatis, nullus Orthodoxi nominis professor Origeniana paradoxa palam defendere audebat, quando integro postea elapso sæculo eadem superstitio emersit, & non modò Iudæam originem eius mali, sed Orbem vniuersum nouis dissensionibus inuoluit; ita diutius sub cinere latitans ignis latè serpente flamma vniuersa absumpturus erupit. Totius conflator incendij à S. Quiriaco Anachoreta, cui de facie probè idem cognitus fuerat, hisce describitur: *Nonnus fuit horum malorum primitiæ, qui cum non ignauum ad hæc ministrum inuenisset Leontium Byzantinum, post decessum Beati Patris nostri Sabæ continuò hunc malum morbum seminauit vbiq; in Ecclesia.* Apud Surium die 29. Septembris. Hic Sabas cum maximam Lauram condidisset (ita enim desertus locus dispersis, atq; abs se inuicem disiunctis cellulis Anachoretis habitatus vocabatur) in Monachorum rigidioris disciplinæ impatientium odium incidit, quare aliò diuertere compulsus est; at Eliæ Patriarchæ mandatis paulò post reuocatus suæ iterum Lauræ præficitur. Verùm illi, quos liuor in sanctissimum virum vrebat, rotundo agmine discedentes propè torrentem Thecuæ deiectas iam olim cellulas restaurantes, alteram Lauram fundarunt, quam etiam *Lauram Nouam* nuncuparunt. Hos tamen rebelles Monachos magnus Sabas plurimis beneficijs ad obsequium reduxit, Ioanne viro spectatæ virtutis eisdem præposito, qui cum sanctissimè demandatum munus per septennium obijsset, fatis concessit. Fertur morti proximus hæc vaticinatus: *Ecce veniunt dies, in quibus, qui præsentem locum habitant, desciscent a recta fide.* Successit Paulus origine Romanus, sub cuius præfectura Nonnus Palæstinus cum Leontio quodam Byzantino Monachum induit. Erat is iamdiu Origenianæ scholæ paradoxis innutritus, statimq; pessimum virus in reliquorum animos instillare occœpit. Cæterùm Paulo regiminis pertæso, ac proinde vix sexto præfecturæ mense exacto sponte in Arabiam

ſecedente Agapetus Lauræ regimen aſſumpſit, qui Nonnum vnà cum aliis ... ibus Monachis Origeniano dogmate infectis è Laura expulit. Nonnus Ela... Patriarcha anno 518. decima die poſt Anaſtaſij Imperatoris mortem de... Ioannem ſucceſſorem adit, rogatq; vt iterum Lauræ reſtituatur, at Ioannes a... ditam ab Agapeto facti cauſam, rationemq; probauit. Agapeto intra qui... quennium extincto ſuccedente Mammante homine ſimpliciſſimo Nonnus, ... collegæ intra nouam Lauram admittuntur, *malignum quidem morbum adhuc ... animis inhabitantem circumferentes, ſed quem metu Sabæ non proferebant, nec ad ad... rum aures audebant tranſmittere.* Horum author venit Cyrillus Scythopolit... in libro de vita Sabæ apud Surium die 5. Decembris. Sed ficta citò in natur... ſuam redeunt; haud diu Nonnus praua dogmata diſſimulare potuit, ſed in... quidem clanculum, poſtea vbi plurimos ſectatores ſe habere intellexit, me... tu omni depoſito magnus Origenianæ doctrinæ magiſter palam euaſit, & ... modò nouæ Lauræ, ſed & reliquorum Monachorum animos ſectæ adijcere per emiſſarios curauit, vt ex cap. 11. vitæ S. Quiriaci colligitur. Cæterum S... meliores in Orthodoxo dogmate continebat, & quò validiori impetu Non... machinas frangeret, circa annum 528. corpore licet imbecilli, & ob ſenec... tem iam in curuitatem declinante, erat enim nonagenarius, ex Palæſtina Co... ſtantinopolim ad Iuſtinianum Imperatorem profectus Principis opem co... Origeniſtas iam tota Palæſtina ebullientes implorauit, ita verò fertur Im... ratorem allocutus: *Arij, Neſtorij, & Origenis dogmata conturbant Eccleſias, n... nunt eas pura frui tranquillitate, & ideo à tua potentia magnum eſt adhibendum ... dium, vt omnibus viribus ea tollas de medio, & tantum malum procul expellas. ... ſi feceris bonam ſpem concipio, & in Deo confido fore, vt dines ſequatur remuneratio, R... maq; vniuerſa, & Carthago, & quæcunq; amiſerunt, qui ante te imperarunt, ... tur rurſus partes tui imperij.* Apud memoratum Cyrillum cap. 94. Imperator barbarorum incurſionibus repellendis intentus Eccleſiaſticis rebus paſſim iam labentibus haud tam celeriter manum admouere potuit. Anno 531. Saba ... functo Origeniſtæ fortiùs in Palæſtina animos collegere, atq; vniuerſam pro... uinciam in partes trahere pertentarunt. Inter cæteros Nonni aſſeclas e... bant Theodorus, ac Domitianus, qui poſtea ad ſacras infulas euecti non v... malo Sabæ Monachos afflixere. Libeat iſta à Cyrillo accipere, qui earum ca... lamitatum non modica pars fuit: *Poſtquam enim*, inquit, *fuit Eccleſia recens li... rata ab hæreſibus, & reſpirauit à longis illis tumultibus, & perturbationibus*, qu... nempe Seuerus, Petrus Apameenſis, atq; Anthimus dederant, *& fuit in e... quies, & tranquillitas, malignus in eam rurſus inuidum injciens oculum mouet ... ſus eam quoſdam Nonni aſſeclas, Domitianum inquam, & Theodorum, qui cum iam olim ſentirent ea, quæ Origenes, vbi etiam aſſumpſerunt auxilium temporis, & ... alter quidem Galatarum, Theodorus autem Cæſareæ Cappadociæ creati ſunt Antiſtites, magnam ſuam oſtentarunt poteſtatem.* Theodorus à Liberato Diacono cap. 2... vocatur *Origenis defenſor*; de altero verò ſcribit hæc Facundus Hermianenſis lib. 1. de tribus capitulis ad Iuſtinianum cap. 2. *Domitianus Ancyrenſis ciuit... Epiſcopus prouinciæ primæ Galatiæ, qui fuit Origenianæ hæreſis manifeſtus aſſert...* Nonnus horum magni nominis Antiſtitum ſuffragijs ſuffultus Petri Patriar... chæ Hieroſolymitani animum tentauit, cumq; erga Monachos maximæ Lau... ræ S. Sabæ concitauit. Non eſt animus, hic recenſere iniuriarum, ac malo-

rum

*[...]*m myriadas, quas Origenistæ S. Sabæ Monachis intulerunt, videatur Cyrillus nobis memoratus cap. 106. Certè quicunq; Origenistis contradicebat, *Sabaita* ignominiæ causa appellabatur. Quare Monachi maximæ Lauræ communi consilio Gelasium Præfectum ad Iustinianum Principem delegant de illata vi ab Origenistis conquesturum. Ille quidem è vestigio in regiam vrbem profectus diuturniorem ibidem moram faciens re infecta abire tandem cogitur, *omnes enim aditus*, teste Cyrillo cap. 107. *præoccupauerat vitij colophon, qui Nonni sectatorum erat præcipuus, Theodorus, eis diligentibus impositis custodibus, ac speculatoribus, ne per aliquem eorum eis inscientibus ingrederetur Monachus ex Hierosolymis, & Patriarchæ, & Imperatoris aures ad se attraheret*. Itaq; Gelasius ad suos reuertens animi mœrore, ac longioris peregrinationis incommodis fractus extinctus est Amorij. *Cum autem*, prosequitur idem cap. 106. *hoc resciuissent Nonnus, Theodorus, & Domitianus, & quicunq; erant eiusdem vitij æmulatores Georgium, qui ipse quoq; sectam sequebatur Origenis, eius loco Præfectum, & Ducem constituunt, & in diuinissimi Sabæ throno (ò iustitia, & Dei tolerantia!) collocant.* Sed haut diutius Nonno victoria lætari licuit, nam paulò post tardæ Numinis vindictæ pœnas dedit miserrimè extinctus; statimq; etiam Georgius turpissimi criminis reus è Sabæ Laura expellitur septimo præfecturæ mense, simulque Cassiano viro integerrimo, qui anno 536. Synodum Constantinopolitanam sub Menna subscripserat, regimen demandatur, qui tamen decimo mense defunctus Cononi locum cessit. *Cononi*, inquit Cyrillus, *post ipsum* nempe Cassianum, *mandant Monachi præfecturam, mandant verò Deo, vt arbitror, Monachorum animos ad hoc mouente, fuit enim vir ille summè resplendens, & rectis dogmatibus, & omni virtute, & rectè factis; qui etiam in præfectura vsus est magna cura, & diligentia, nam & eos, qui illinc recesserant eiecti ab Origenistis, Patres rursus collegit, et Lauram, quæ à frequentibus illis tumultibus, et bellis hæreticorum iam inclinata fuerat, ingenua mox erexit, ac veluti renouauit.* Hic Conon per Pelagium Diaconum Apostolicæ Sedis Apocrysarium Origenem, ac postea in Synodo V. Origenistas, quos inter fuit Theodorus Cappadox, damnandos curauit, vti nobis suo inferiùs loco describetur.

Hæc quo anno gesta sint, Ecclesiasticæ historiæ scriptoribus incompertum est. Ante cæteros mihi semper nominandus Baronius narratos huc vsq; tumultus recitat anno 532. Num. 29. concludens: *Quod enim hæc ipsa annis singulis haud facilè distingui possint, placuit vnâ simul narratione relata prosequi*. Illi tamen certum videtur memorata dissidia contigisse ante annum 537. nam eo anno Num. 28. narrat, Pelagium peracta Zoili Alexandrini Episcopi consecratione ad aulam regiam redeuntem à Monachis Palæstinis libellos contra Origenem ad Iustinianum deferendos accepisse, & anno insequenti Origenem ab Imperatore, & Patriarchis fuisse damnatum. Non adprobo; nam extat locupletissimum contra eam opinionem testimonium. Anno 536. Maio mense celebrata est Constantinopoli Synodus à Menna Patriarcha, cui plures etiam Episcopi Itali interfuere, qui Agapetum Pontificem eò vsque comitati fuerant; porrò in eiusdem subscriptionibus leginius sessiones habitas præsentibus inter reliquos *Stephano Diacono, & ambasciatore Sotherici Sanctissimi Episcopi Cæsareæ metropolitani primæ prouinciæ Cappadocum, & Gaiano Presbytero, & ambasciatore Elpidij Sanctissimi Episcopi Ancyrani Metropolitani primæ Galatiæ*. At tempore

pore

pore persecutionis Monachorum Lauræ S. Sabæ erat Episcopus Cæsareæ Theodorus, & Ancyræ Domitianus ex laudati Cyrilli tunc viuentis testimonio; quare post annum 536. cœpta est illa persecutio. Habemus ergo Origenistarum turbas à Theodoro Cæsareensi, ac Domitiano Ancyrano Nonni asseclis post annum 537. excitatas; quo verò sequenti tempore contigerint, ex libello de gestis S. Quiriaci satis apertè mihi colligere videor. Scriptor vitæ illius Sancti Anachoretæ apud Surium die 29. Septembris chronologiam exactam vitæ eiusdem exhibens cap. 3. hæc narrat: *Iam decem, et octo annos natus nempe quidem anno Magni Leonis, octauo autem Anastasij Hierosolymorum Pontificatus in sanctam ciuitatem venit*. Erat annus Epochæ Christianæ 465. nam Leo ad imperium euectus est Constantino, & Ruffo Coss. anno 457. VII. Idus Ianuarij. Postea cap. 7. scribit: *Venit in Sanctam ciuitatem decem vtiq; , et octo annos natus, mansit autem nouem apud S. Gerasimum; transegit decem annos in monasterio magni Euthymij. Ministrauit autem triginta, et nouem in Laura Suca. Quinque anni præterierunt, dum exerceretur scillis in solitudine Natupha, et totidem alij rursus in R[illegible], et quòd ipse septem quidem annis manserit in Susacim iam relatum est. In sanctis autem Charitonis spelunca quinque annos degit*. Addit deinde decem insuper eiusdem annos vixisse. Facta ergo temporis supputatione à duodeuiginti annis, quando anno 465. Hierusalem Quiriacus, qui alijs Cyriacus est, primùm venit, abhinc annis 75. ætatis 93. Christianæ Epochæ 540. in S. Charitonis speluncam se recepit. At cap. 10. hæc legimus: *Mota itaq; misericordia bona illa, & [illegible] anima* Quiriacus *rursus descendit ad lauram, & cum ad beati Charitonis cellam [illegible] que transegisset annos vehementissimè decertauit aduersus eos, qui eadem sentiebant, [illegible] Origenes*. Porrò dum ibidem Quiriacus versabatur, Cyrillus Scythopolitanus cum literis Ioannis Silentiarij ad eundem venit: *Literæ autem significabant bellum tunc fuisse suscitatum aduersus sanctam ciuitatem, & eum obsecrabant, vt Deum oraret intensius, vt qui erant in noua Laura cum Nonno, & Leontio, qui Origenis dogmata defendebant, & aduersus rectam fidem militabant, vincerentur*. Quiriacus literis perlectis tale Cyrillo responsum dedit: *Dic ei, qui te misit, ne animo angatur [illegible] Pater, cito enim videbimus Nonnum quidem, & Leontium vita excessisse m[illegible]*. Ex his palam fit post annum 540. Nonnum graues illas turbas dedisse, ac maximam Lauram S. Sabæ inuasisse, Gelasium illius præfectum ad Imperatorem aditu prohibitum, Georgium Origenistam Monachis Sabæ Abbatem constitutum, ac paulò post Nonnum extinctum. Vnde cap. 13. inquit: *Quoniam autem quando legum Origenis diligens custos Nonnus turpissimo exitu expulit animam, et [illegible] a-ctæ fuerunt omnes eorum vires, et cessauit bellum aduersus Orthodoxos, et illi inter se inuicem prælia ierunt, et pericula, multi venientes in antrum Charitonis diuino Quiriaco non paruam exhibebant molestiam eius silentium, et quietem interturbantes*. Hunc Quiriacum subscripsisse Synodum Mennæ scribit Baronius in notis ad diem 29. Septembris. At in subscriptione Synodi ita legitur: *Cyricus Diaconus, & Monachus ipsius nouæ Lauræ*. Eo verò anno 536. quo habita fuit illa Synodus, S. Quiriacus erat Presbyter, nam cap. 6. vitæ eiusdem scribitur: *Quadragesimo anno ætatis prouehitur ad honorem Presbyteratus*, nempe anno 487. etenim anno 465. duodeuiginti annos habebat, ergo ille Cyricus Diaconus alter fuit à S. Quiriaco. Præterea, vt patet ex laudato testimonio, toto septennio ante annum 540. degit Quiriacus in solitudine Susacim, neq; vnquam fuerat Monachus in noua Laura. Rur-

Rursus ex tempore consecrationis Zoili Episcopi Alexandrini id ipsum etiã potest confirmari, qua de re cum summi viri Baronius, ac Panuinius in diuersas sententias abierint, hic enim anno 543. ille verò 537. Zoili inaugurationem ponit, id diligentiùs indagandum est, inde enim damnati Origenis tempus exactè intelligetur. Dioscorum iuniorem anno 517. Alexandrinam sedem indeptum fuisse tradit Victor illius temporis scriptor in Chronico: *Agapito V.C. Cos. Ioannes Alexandrinus Episcopus moritur, & pro eo Dioscorus ordinatur.* Theophanes etiam insignis Chronographus anno 26. Anastasij scribit: *Hoc anno Ioannes Nicaeota Alexandriae Episcopo haeretico vita functo Dioscorus minor Timothei Æluri nepos Alexandrinus Praesul est institutus.* Anno verò sequenti recitat Anastasij Imperatoris mortem, qui obijt anno 518. nona Iulij, cum imperasset annos 27. menses 3. Quare ex Theophane etiam anno 417. Dioscorus Alexandrinae Ecclesiae thronum occupauit. Annos illum tres in Episcopatu transegisse S. Nicephorus Patriarcha C-P. idemq; Theophanes scribunt, quibus tamen aliquot menses addendi sunt, nam eiusdem obitum recenset Victor anno 521. *Valerio, & Iustiniano Coss. Alexandrinae Ecclesiae Dioscoro Episcopo mortuo Timotheus succedit.* Theophanes etiam anno tertio Iustini, nempe 521. Dioscoro mortuo Timothei initia recitat, cum anno superiore Vitaliani consulis necem, quae patrata est anno 520. narrasset. Baronius anno 519. Timotheum sedisse scribit, quòd Liberatus Diaconus cap. 19. narrat, Seuerum Antiochia fuga elapsum Alexandriam cum Iuliano Halicarnasseo se recepisse, additque: *Eo tempore Alexandriae mortuo Dioscoro minore Timotheus Ecclesiae illius susceperat episcopatum, à quo gratissimè suscepti Seuerus, & Iulianus sedebant ad labronem.* At Seuerus fugit anno nuncupationis Antiochenae *quingentesimo sexagesimo septimo mense Gorpiaeo* ex Euagrio lib. 4. cap. 4. nempe mense Septembri anno 519. vulgaris Epochae, & ex literis Dioscori Legati ad Hormisdam Papam datis C-P. Tertio Kal. Iulias Eutharico Cos. anno 519. eodem mense Paulus Antiochiae Praesul electus fuit, cuius electione intellecta Seuerus Antiochiam reliquit. Verùm Liberatus susceptos à Timotheo Seuerum, ac Iulianum dicit, nempe tum electus fuit Episcopus, non autem cum isti Alexandriam primùm peruenere; etenim tum temporis sedisse Dioscorum his testatur Theophanes: *Eo nuncio accepto fugit Seuerus, ac pariter Iulianus Halicarnassi Episcopus, & Dioscoro Alexandrinum adhuc Episcopatum administrante in Ægyptum profecti &c.* Anno itaque 521. Timotheus Alexandrinam Ecclesiam gubernandam suscepit. Hormisda quidem Pontifex anno 519. scripserat Dioscoro ipsius ad Iustinum Legato, velle se eidem ab Imperatore Alexandrinam sedem impetrare, erat enim Dioscorus patria Alexandrinus; legatur epistola 54. Hormisdae. Ex quibus mihi probatur, tunc non sedisse Alexandriae Asterium Catholicorum Episcopum, cuius neque vllam mentionem faciunt Theophanes, nec Tunonensis, nec Liberatus in Breuiario, nec Leontius in libro de sectis act. 5. qui duo Scriptores Alexandrinorum Episcoporum seriem diligentissimè concinnarunt. Hûc tamen Asterium vnà cum Timotheo sedisse sub Iustino ex actis S. Arethae Martyris colligit Baronius, quorum fides confirmari videtur ex Nonnosi excerptis apud Photium Cod. 3. Castiganda tamen hic est narratio Ricciolij Reformatoris Chronologiae, qui tomo 3. catalogo IX. in elencho Patriarcharum Alexandrinae Ecclesiae pag. 17. haec de Asterio scripsit: *Asterius Catholicus iussu Iusti-*

anno 543.

Iustiniani Imperatoris datus Catholicis viuo adhuc Timotheo, eiq; adhærentibus hæreticis sedit iure 15. *annos*. Hunc ibidem electum ponit anno 535. Acta S. Arethæ, & Sociorum apud Surium die 24. Octobris hoc initium habent: *Instabat quintus annus, ex quo Iustinus acceperat sceptra Romani imperij*. Quintus Iustini annus incœpit 9. Iulij Epochæ Christianæ 522. quo anno Asterio Alexandrino Episcopo Martyres illi passi dicuntur. Non ergo à Iustiniano Arethas Alexandrinis sacris præpositus fuit. Quod addit sedisse illum annos 15. *iure*, falsum est, nam mortuus fuisset Asterius anno 550. Cum tamen ibidem asserat Paulum Catholicum anno 536. iussu Iustiniani electum fuisse Alexandriæ Antistitem, & sequenti 537. Zoilum item Catholicum; cur enim viuente Asterio viro Orthodoxo suppares Episcopos Iustinianus dedisset? Sed ad Timotheum redeo. Hunc sedisse annos decem, & septem Theophanes affirmat, totidem eidem annos assignat S. Nicephorus Patriarcha: ergo moritur anno 538. Exactè itaq; Victor in Chronico scribit: *Ioanne V. C. Cos. Alexandrinæ Ecclesiæ Timotheo mortuo, qui Dioscoro minori successerat, duo populi electione peruersi ordinantur vno die Episcopi Theodosius, & Gaianus*. Atq; hoc pacto & Victor septemdecim Timotheo annos tribuit. Fuerat Theodosius Timothei Archidiaconus, Gaianus verò à sacris orationibus ex Leontio actione 5. libri de Sectis. Hoc Schisma eruditè narrat Liberatus, qui tunc viuebat, cap. 20. sui Breuiarij, quod eo anno 538. contigisse confirmat Theophanes, qui Gaiani initia statuit anno Iustiniani XI. qui cum parte eiusdem anni concurrit. Author est Liberatus, Theodosio causam adiudicatam fuisse in exilium Gaiano deportato post dies centum, & tres à suscepto Episcopatu. At post duos menses Theodora Augusta Narsetem summa cum potestate Alexandriam destinauit, vt suscitatos contra Theodosium tumultus compesceret. Theodosius cum mansisset *in sede anno vno menses quatuor paucis ei communicantibus* Alexandria profectus Costantinopolim venit, vbi cum nullatenus Chalcedonensem Synodum recipere vellet, Theodora mitius exilium deprecante sexto ab vrbe regia milliario in basilicam viæ ad Stemapontem insidentem relegatus est. Hinc rectè Victor, Nicephorus, ac Theophanes duos Episcopatus annos Theodosio concedunt; anno ergo 540. depositus est. Victor Theodosium exilio mulctatum scribit *Iustino Consule*, eo inquam anno 540. Hoc ipsum ex literis Vigilij Papæ deducitur, qui respondens Mennæ Constantinopolitano Antistiti confirmat latum ab eodem anathema in Theodosium Alexandrinum, aliosq; Seueri, ac Petri Apameensis sectatores. Datæ sunt literæ Vigilij XV. Kal. Octobris Iustino V. C. Consule.

Interea Paulus Tabennensiotarum Monachorum Abbas Constantinopolim venerat Iustiniani opem imploraturus; monachi enim, quibus præerat, palam eundem despiciebant, nullaue ratione ad officium reuocari poterant. *At diuino nutu*, inquit Liberatus cap. 23. *cathedram vacantem inueniens meruit per Pelagium Diaconum* Vigilij Papæ Apocrysarium *Alexandriæ Episcopatum*. Hæc electio contigit Basilio V. C. Cos. anno 541. ex Tunonensi: *Alexandrinæ*, inquit, *Ecclesiæ Theodosio, atq; Gaiano exulatis Paulus præpositus Tabennensiotarum Monachorum à defensoribus Synodi Chalcedonensis ordinatur Episcopus*. Theophanes in tabulis Chronologicis Pauli Patriarchæ initia recitat anno Iustiniani XIV. qui cum anno nostræ Epochæ 541. concurrit. Paulo Nicephorus, ac Theo-

pha-

phanes duos sacræ præfecturæ annos assignant, Baronius vnum tribuit, sed sineteste. Et hic quidem Pauli electionem ad annum 536. collocat, quòd Liberatus cap. 23. illius electione recitata pacem Ecclesijs datam affirmat anno X. Iustiniani. Sed plures codices annum non recitant, & certè Baronius ad annum eundem Num. 118. cum annum nullo numero signatum legeret addidit *decimo*: *Ita*, inquiens, *supplendum ex rebus gestis superius enarratis*. Sed si annus decimus in vetustioribus codicibus habeatur, Liberatus non ad Alexandrinam Ecclesiam, sed ad Orientalem respexit damnatis Seuero, vt ibidem notat, atq; Anthimo in Synodo Constantinopolitana à Menna Patriarcha, & postea ab Imperatore, & Petro etiam Hierosolymitano in Concilio prouinciali. Vir clarissimus statuit initia Vigilij Papæ anno 537. At Liberatus scribit eo ipso loco: *Paulus ordinatus est à Menna Constantinopoli præsente Pelagio responsario Vigilij*. Quare Vigilio Pontifice Paulus consecratus fuit. Cæterùm paulò post, cum idem Paulus in homicidij suspicionem venisset, misso à Principe cum literis Pelagio Diacono à Patriarchis Antiochiæ, & Hierosolymorum, itemq; Hypatio Ephesino depositus fuit Zoilo Alexandrinis sacris præposito. Res Gazæ in Palæstina peracta est anno 545. Certè Zoilo septem sacræ præfecturæ anni tribuuntur à Nicephoro, & Theophane, cum verò anno 551. depositus fuerit Apollinare subrogato, vt constat ex literis Vigilij Papæ, in queis legitur anathema contra Theodorum Cappadocem latum, vt ad eum annum dicemus, datæ enim sunt literæ anno P.C. Basilij X. die 14. Augusti, eiusdem Zoili inauguratio citra annum 543. retrahi nequit. Electionem, ac depositionem postea Pauli Alexandrini præter Liberatum recitat etiam Procopius in arcana historia pag. 120. additq; nonnulla, ex quibus & Ecclesiastici annales suppleri possunt, & tempus depositionis eiusdem faciliùs intelligi. *Paulus*, inquit, *haud diu fuit, cum Byzantium appulit rogaturus Imperatorem, & pondo septies centum auri oblaturus, vt in sacerdotium restitueretur &c. Nemini iam dubium erat, quin Sacerdotium Paulus esset consecuturus. Verùm enim verò Principi id imperanti haud quaquam Vigilius, qui per id tempus Byzantij versabatur, concedendum censuit, neq; de sententia à se nimirum per Pelagium lata decedendum*. Quare si Paulus dignitate priuatus paulò post Byzantium venit, nequaquam tamen voti compos euasit Vigilio resistente, manifestum est, integrum decennium non intercessisse, sed tres circiter, aut quatuor annos Vigilio initio fere anni 547. Byzantium appulso, à quo Paulus repulsam tulit. Interim corrigendus venit Bollandus in notis ad vitam S. Ioannis Eleemosinarij die 23. Ianuarij, vbi §. 3. num. 14. dicit Zoilum anno 538. electum, ac sedisse annos septem, quod falsum esse constabit ex literis modò laudatis, quarum testimonia ad annum 551. dabimus, & ex Facundo Hermianensi insigni illius ætatis scriptore, qui lib. 4. cap. 4. scribit: *Zoilus quoq; Alexandrinæ Vrbis Antistes cum Romanum Episcopum venire cognosceret obuiam illi ad Siciliam misit, conquerens necessitate se ad ipsius decreti affirmationem fuisse compulsum; Quod hic ei* nempe Constantinopoli *Romanus Episcopus in facie palam nobis quoq; inter alios præsentibus, exprobrauit*. Ecce oculati testis assertione Zoilus anno 547. quo Vigilius Papa Constantinopolim venit, Alexandrinam Ecclesiam gubernabat. Vnde Reformator Chronologiæ audiendus non est, qui Zoilum consecratum ait anno 537. atq; eodem ipso anno deiectum Apollinare subrogato, cui annos XXIII. Episcopatus fingit, cum Nicepho-

cephorus, ac Theophanes XIX. tantùm assignent, nam mortuus est anno 570. cum anno 551. in Zoili locum substitutus fuisset. Improbum laborem assumerem, si vellem, vel vnius catalogi huiusce Reformatæ Chronologiæ errores corrigere. Certè in Baronio legere poterat, Zoilum vsq; ad annum 551. Alexandrinam Ecclesiam rexisse. At annos ex arbitrio addere, demere, sine teste, sine tabulis haud equidem, credas velim, est reformasse, sed deformasse chronologiam. Itaq; Zoilus anno 543. consecratur Episcopus, quæ erat eruditissimi Panuinij mei sententia, quam pluribus illustrium Scriptorum testimonijs illustrauimus.

Pelagius Zoili consecratione peracta Constantinopolim rediens obuios quosdam Palæstinos Monachos habuit, qui libellos contra Origenem, ac sectatores ad Principem deferentes Pelagij operam etiam atq; etiam rogarunt. Ille quidem lubenti animo rei manum admouit, nam eo pacto Theodori magni Origenistarum patroni potentiam, atq; existimationem, qua plurimùm apud Principem pollebat, deprimendam sperabat. Scribit Liberatus cap.23. *Igitur Pelagius æmulus existens Theodoro Cæsareæ Cappadociæ Episcopo volens ei nocere, eò quod esset Origenis defensor, vnà cum Menna Archiepiscopo Constantinopolitano flagitabat à Principe, vt iuberet fieri, quod illi Monachi supplicabant, vt Origenes damnaretur cum ipsis capitulis talia docentibus.* Iustinianus Ecclesiasticis causis libenter se se immiscebat, præsertim cum nihil antiquius haberet, quàm hæresibus eliminatis pacem, ac tranquillitatem Ecclesiæ donare; vnde & plurima eiusdem edicta contra plerosq; Hæresiarchas leguntur. Et quidem plusquàm Laicum deceret, sacris disputationibus vel per multam noctem incumbebat; quare haud difficulter Monachorum postulatis Mennæ, ac Pelagij hortatione accedente aures dedit: *Annuit*, inquit Liberatus, *Imperator facillimè, gaudens se de talibus causis iudicium ferre. Iubente eo dictata est in Origenem, & in illa capitula anathematis damnatio, quam subscribentes vnà cum Menna Archiepiscopo apud Constantinopolim reperti, deinde directa est Vigilio Romano Episcopo, Zoilo Alexandrino, Euphemio Antiocheno, & Petro Hierosolymitano: Quibus eam accipientibus, & subscribentibus, Origenes damnatus est mortuus, qui viuens fuerat ante damnatus.* Encyclicam ergo epistolam scripsit Iustinianus ad quinque Orbis Patriarchas, quam Ecclesiasticis annalibus magnus Historicus inseruit anno 538.pag.281. Illius autem hoc exordium fuit: *Nobis semper studio fuit, atq; etiam nunc est, rectam, & irreprehensibilem Christianorum fidem, statumq; sanctissimum Dei Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ perturbationum expertem vsquequaq; custodiri. Hæc nobis prima, & antiquissima cura est, per quam & nobis in præsenti sæculo imperium à Deo traditum esse, & conseruari credimus, & Reipublicæ nostræ inimicos subdi, & in sæculo futuro misericordiam in conspectu bonitatis eius nos adepturos speramus.* Postea: *Ad nos allatum est nonnullos Dei metum in animo non habentes, nec rectæ doctrinæ discrimen tenentes, quo saluatur quicunq; veritatem cognoscit, relictis diuinis scripturis, Sanctisque Patribus, quos Catholica Dei Ecclesia Doctores habet, per quos omnis vbiq; hæresis expulsa est, fides verò Orthodoxa declarata, Origenem, eiusq; dogmata Paganorum, & Arianorum, & Manichæorum erroribus affinia asserere, per quæ ille in foueam incidit.* Inde eiusdem errores de mysterio Trinitatis, de animarum præexistentia, de anima Christi, alijsq; de rebus refert, ac Sanctorum Patrum testimonijs eosdem impugnat; illorum verò summarium continetur in nouem canonibus,

quos

quos epistolæ subjicit, eosq; nuper eruditissimis notis illustrauit meus Lupus Doctor, ac Professor Louaniensis in commentarijs ad Synodum V. subdit ibidem Imperator: *Hanc epistolam ad tuam Beatitudinem dedimus, qua eam hortamur, vt omnium, qui in hac regia Vrbe nunc degunt, sanctissimorum Episcoporum conuentum habeat, ac Deo amabilissimorum præfectorum sanctis, quæ hic sunt, monasterijs, faciatq; vt omnes in scriptis præfatum impium, ac Deorepugnantem Origenem, qui & Adamantius, quique Presbyter fuit sanctissimæ Ecclesiæ Alexandrinæ, & eius nefaria, impiaq; dogmata, capitulaque, quæ inferiùs ponuntur, omnimodis anathematizet.* Iubet insuper: *Ne aliter ordinentur Episcopi, aut Monasteriorum Hegumeni, nisi priùs cum alijs omnibus hæreticis, qui de more in libellis anathematizantur* (eos ibi recenset) *prædictum etiam Origenem, qui Paganorum, Arianorumq; insania laborauit, vnà cum execrabilibus, impijsq; eius dogmatibus anathematizent.* Et tandem ait: *Hæc porrò eadem scripsimus non solum ad Sanctitatem tuam, sed etiam ad sanctissimum, & beatissimum Papam senioris Romæ, & Patriarcham Vigilium, & ad cæteros omnes Sanctissimos Episcopos, & Patriarchas idest Alexandriæ, Theopoleos, & Hierosolymorum.* Hanc epistolam mille maledictis excepit recens Origenis aduocatus, cuius dicteria capite sequenti refellam. Vbi hæc epistola publicata fuit, atq; teste Liberato à Vigilio Papa, ac cum reliquis Patriarchis etiam à Petro Hierosolymitano subscripta, Origenis nomen nouam infamiam subijt, eodem inter damnatorum capita relato. De hac Origenis damnatione tunc viuens Facundus Hermianensis lib. 1. ad Iustinianum Imperatorem cap. 2. scribit: *Inuenit autem desideratam occasionem ex furore quorundam, qui sub nomine Christiano latenter in Ecclesia gentile Origenis dogma sectantur; Et quia per instantiam tuæ religionis eiusdem profani dogmatis iterata damnatio est &c.* Quibus doctissimus Antistes autea etiam Origenem damnatum fuisse declarat.

Hoc pacto Monachi Palæstini ad suos victores reuersi Petro Patriarcha adnitente Origenistarum vires fregere expulsis his, qui damnato homini obstinati adhærebant. Hæc quidem accidere S. Quiriaco adhuc in antro S. Charitonis degente, nam cap. 13. vitæ eiusdem hæc leguntur: *Quoniam autem quandolegum Origenis diligens custos Nonnus turpissimo exitu expulit animam, & fractæ fuerunt omnes eorum vires, & cessauit bellum aduersus Orthodoxos, & illi inter se inuicem prælia cierunt, & pericula, multi venientes in antrum Charitonis diuino Quiriaco non paruam exhibebant molestiam eius silentium, & quietem interturbantes.* Etenim Theodorus, Domitianus, ac reliqui Origenianæ factionis Duces paulò post Origenis damnationem procurata à Iustiniano trium capitulorum proscriptione in pericula se coniecere, ac grauissimis dissensionibus afflicti sunt, vt suo inferiùs loco explicabimus. Monachi autem nouæ Lauræ, vbi Nonnus, ac Leontius Origenianæ scholæ cathedram erexerant, detestanda obstinatione damnatæ doctrinæ inhæsere, donec anno 554. à Laura expulsi sanctioris dogmatis cultoribus locum dedere, vt eo anno nobis memorabitur. Hanc celebrem Origenis damnationem vbique à Patriarhis publicatam Baronius anno 538. recenset, sed circa annum 543. ex chronologica dissertatione de Zoili Alexandrini Episcopi initijs contigisse luculenter probatum est.

CAPVT II.

Iustinianus ab Halloix obiectionibus assertus. Illius in Theologicis disciplinis eruditio contra vulgarem sententiam demonstratur. Suidæ textus restitutus, ac reprehensus. Origenes iam olim ante Iustiniani tempora ab Ecclesia damnatus, præsertim ab Heracla Alexandrino perperam hoc aduersario pernegante.

TAm graue vulnus Origenianæ doctrinæ per epistolam illam inlatum est, vt Sectarij remedijs quibusq; desperatis ad ultionem animum verterint, quod capite sequenti monstrabitur; neq; enim vllus ausus est pro Origene contra Orbis Orthodoxi sententiam stare. At nudiustertius Leodiensis Aduocatus erupit, qui Iustiniani epistolam censoria virga percutere haud extimuit, dicens eandem *à Patre mendacij dictatam*, lib. 4. apol. quæst. 10. pag. 383 vsurpasse illum, *quæ Ecclesiæ, & Episcoporum sunt propria*. pag. 387. addit, subscripserintne Patriarchæ? *incertum est*. Est illi pag. 344. §. 2. *Iustinianus Imperator homo rudis, & illiteratus, quamuis famæ eruditionis ambitiosissimus*. Et à pag. 384. pluribus mendacijs epistolam illam refertam esse contendit, notans in eadem etiam pag. 385. *mendacium mendaciorum*. In primis constat morem fuisse antiquitus, vt Imperatores contra Hæreticos sacras publicarent. Hinc Synodus VI. act. XVIII. ita Imperatorem Flauium Constantinum Pogonatum allocuta est: *His quæ à nobis gesta sunt, signaculum tribue, vestram inscribito imperialem ratihabitionem, & per edicta diualia, atq; per pias constitutiones* EX MORE *eorum omnium firmitatem, quatenus nullus his, quæ gesta sunt, aut contradicat, nouamue quæstionem machinetur*. Quantùm verò Romanæ Ecclesiæ Iustiniani edicta probata fuerint, non vno testimonio demonstratur. Nobilissimum extat act. 4. VI. Synodi, vbi S. Agatho Papa hæc ad Imperatorem scribit: *Præ omnibus æmulator veræ, & Apostolicæ fidei piæ memoriæ Iustinianus Augustus, cuius fidei rectitudo quantùm prosincera confessione Deo placuit, tantùm Rempublicam Christianam exaltauit. Et vtique ab omnibus gentibus eius religiosa memoria veneratione digna censetur, cuius fidei rectitudo per* AVGVSTISSIMA EIVS EDICTA *in toto Orbe diffusa laudatur, quorum vnum, quod ad Zoilum Alexandrinum Præsulem aduersus Acephalorum hæresim missum est &c.* Hæc inter edicta non vltimo loco illud reponitur, quod contra Origenem vulgauit.

Sanctionem illam contra Origenem Mennas, ac Pelagius Apostolicæ Sedis Legatus, qui postea Pontifex fuit, cum alijs doctissimis viris procuderunt; illi enim Iustinianum ad eandem scribendam, vulgandamq; hortati sunt; quare ea in re Imperator & Patriarchæ C.P. & Apostolicæ Sedis Legato morem gessit. Vitio vertit Iustiniano aduersarius, quòd vsurpauit, *quæ Ecclesiæ, & Episcoporum sunt propria*. At Vigilius Papa legens edictũ Iustiniani, quo anno 540. cum Seuero, Petro Apameensi, ac Zoara etiam Theodosium Alexandrinum damnabat, Imperatoris scriptum non modò laudauit, verùm etiam ob id gratias Deo agendas fassus est: *Nos in Domino*, inquit, *nimium conuenit gloriari, quòd non imperialem solùm, sed Sacerdotalem vobis animum concedere sua miseratione dignatus est*. Illa edicta adhibitis in consiliũ doctissimis Episcopis Princeps componebat, vnde hæc ad Iustinianum scribebat Ioannes II. Papa: *Fidelibus populis*

lis propoſuitis edictum amore fidei pro ſubmouenda hæreticorum intentione ſecundùm Apoſtolicam doctrinam, & fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum interueniente conſenſu. Plenæ ſunt huiuſmodi edictis ab Imperatoribus emisſis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Iuſtinianus, cum Seueri, Petri Apameenſis, Zoaræ, atq; Anthimi cauſa tractanda eſſet, non quidem per ſe, ſed in Synodo anno 536. Conſtantinopoli coacta eoſdē damnandos curauit. Hæretici Mennæ ſententia damnati ſunt menſe Maio die 21. ſanctio autem aduersùs eoſdem emiſſa eſt à Iuſtiniano VIII. Idus Auguſti data ad Mennam Patriarcham, quæ incipit: *Rem non inſolitam imperio, & nos facientes ad præſentem venimus legem, &c.* vbi ait, hæreticis à Synodo damnatis, *toties imperium eiuſdem ſententiæ, & ordinationis cum Sacerdotum auctoritate fuit.* At in cauſa Origenis nihil diligentiori cura indagandum erat, res enim nota erat, Origenem ſcilicet iam olim ab Eccleſia fuiſſe damnatum. Vnde Imperator latam contra Origenem ſententiam recenti edicto confirmauit, nec ea, quæ Epiſcoporum ſunt propria, vſurpauit, ſed Sanctorum Antiſtitum, quos ea in epiſtola laudat, exemplum ſecutus Adamantio nigrum theta præfixit.

Quod verò reponit Halloix, incertum eſſe, an Patriarchæ memoratam epiſtolam ſubſcripſerint, ſi phraſi ipſi familiari vti vellemus, *mendacium mendaciorum* dicendum foret, ſed acerbiora dicta procul eſſe volumus, ac mitisſimè ſemper loqui. Verba Liberati Diaconi repetimus in fine cap. 23. *Iubente eo* Iuſtiniano *dictata eſt in Origenem, & in illa capitula anathematis damnatio, quam ſubſcribentes vnà cum Menna Archiepiſcopo apud Conſtantinopolim reperti, deinde directa eſt Vigilio Romano Epiſcopo, Zoilo Alexandrino, Euſemio Anthiocheno, & Petro Hieroſolymitano,* QVIBVS EAM ACCIPIENTIBVS, AC SVBSCRIBENTIBVS *Origenes damnatus eſt mortuus, qui viuus olim fuerat ante damnatus.* Quo luculento tunc viuentis Diaconi teſtimonio probatur, omnes Patriarchas latam contra Origenem à Iuſtiniano legem ſubſcripſiſſe, eamq; ex conſequenti ab vniuerſo Orbe receptam, ac miro conſenſu laudatam. Audio quid dicat pag. 382. Liberatum *contra Origenem ex praua informatione ſecus, quàm oportuiſſet, conſcripſiſſe.* Erras, qui alium errantem facis. Patriarchæ ſacras diuales ad omnes Metropolitas ſuæ Diœceſis mittebant, quare encyclicas Principis literas Vigilius in Africam ad Reparatum Metropolitam, ac Primatem Carthaginenſem miſit; vnde optimè eaſdem nouit Liberatus ipſius Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus, atq; hiſtoricus inſignis. Sed age, Liberatus homo Africanus licèt tunc ſuperſtes neſcierit, quid Romæ de Origene à Vigilio decretum fuerit, dabo ſupparem teſtem illius ætatis Senatorem nobilisſimum, Scriptorem celeberrimum, ac tandem Sanctisſimum Monachum, Casſiodorum ex titulis habes, qui lib. de diu. lect. cap. 1. de tuo Origene ſcribit: *Hunc licèt tot Patrum impugnet auctoritas, præſenti tamen tempore* ET A VIGILIO *Beatisſimo Papa denuò* CONSTAT ESSE DAMNATVM. Halloix tamen quæſt. 10. §. 19. pag. 363. vociferatur, *falſum eſſe, quod quidam ſcriptores iactitarunt, Origenem à Vigilio Papa fuiſſe condemnatum.* Aut hic, aut Casſiodorus falſi reus eſt; at Casſiodorus ſub Vigilio vixit, ac diſertis verbis teſtatur, ſibi CONSTARE Origenem à Vigilio eſſe damnatum. Hinc in V. Synodo Iuſtinianus cum Origeniſtarum cauſa tractanda foret, libellis Monachorum contra Origenem *ea, quæ ad Vigilium de illis ſcripta* erant, adiunxit. Horum author eſt Euagrius

grius

grius lib. 4. cap. 38. Ex Vigilij facto, quid post Iustiniani epistolam alij Patriarchæ decreuerint, satis liquet, nobis Romani Pontificis sententia indaganda fuit. Certè Eustochius Patriarcha Hierosolymitanus Monachos nouæ Lauræ, *in qua Origenis dogmata in precio habebantur* teste Euagrio laudato, quod etiam capite superiori pluribus ostensum est, expulit, ac extra Palæstinam eiecit. Imò Macarius eiusdem decessor ante quintam Synodum depositus fuit, *dicebant enim eum Origenis amplecti dogmata*, quæ ante Euagrium illius sæculi Scriptorem Tunonensis in Chronico affirmauit. At Monachos Origenistas non ante, sed post Synodum V. expulsos fuisse testatur Cyrillus Scythopolitanus, qui illis eiectis anno 554. statim nouam Lauram ingressus fuit, vt tradit in fine libri de vita Euthymij.

Vellicat aduersarius Iustiniani inscitiam, quòd nempe *homo rudis, & illiteratus* ausus sit contra doctissimum Origenem edictum condere. Ex Baronio illa desumpsit, qui ad annum 528. Num. 2. de Iustiniano hæc scripserat: *Cum ipse homo fuerit penitus illiteratus adeo, ut nec alphabetum aliquando didicisset, cuius rei gratia, vt inquit Suidas, dictus est analphabetus.* Quæ cum secundis curis in posteriori editione idem Cardinalis anno eodem Num. 3. correxisset, anno tamen 551. Num. 4. contra Theodorum Cappadocem inuehitur, quòd Iustiniani lateri assistens *fecit analphabetum Imperatorem palliatum semper apparere Theologum, atque de dogmatibus acutissimè disputare, qui nusquam legere sciuerit vel ipsum foris inscriptum sacrorum titulum librorum.* Quæ quidem licèt in vtraque editione legantur, eadem tamen spongia, qua priora illa ad annum 528. delenda sunt. Sanè plures, nec ignobiles iuris consulti ex deprauato Suidæ codice in eam opinionem descendere, vt putauerint, Iustinianum reapse fuisse omnium literarum rudem. Fateor Suidam editum Mediolani Iustinianum exhibere analphabetum; in Codice tamen Vaticano Num. 3. pag. 47. habetur pro Iustiniano Ἰουστῖνος *Iustinus*, & quidem res à Procopio extra dubium ponitur, qui pag. 28. arcanæ historiæ de Iustino, à quo Iustinianus nepos imperium accepit, hæc scribit: *Quod Romanis ante hac non euenit, adeo literarum expers, & quod dicitur analphabetus.* Vnde tradit Procopius ibidem hoc pacto à Iustino libellos subscribi solitos. Perpolitæ tabellæ primis quatuor sui nominis literis incisis, eademq; tabella libello superposita calamus atramento imperatorio tinctus Iustino in manum tradebatur, quã alij præhensantes, & per tabellæ incisuras circumagentes paginas subsignabant. Scribit Procopius hoc à Magistratu, cuius id muneris erat, inuentum. Tum temporis etiam Theodoricus magnus ille Gothorum Rex omnium literarum planè expers ante Iustini initia iamdiu in Italia regnans eodem prorsus modo libellos subscribebat. Id testatur antiquissimus Scriptor Anonymus editus ab Henrico Valesio V. C. in calce Ammiani Marcellini: *Igitur*, inquit, *Rex Theodericus inliteratus erat, & sic obruto sensu, vt in decem annos Regni sui quatuor literas subscriptionis edicti sui discere nullatenus potuisset. De qua re laminam auream iussit interrasilem fieri quatuor literas Regis habentem, vnde vt, si subscribere voluisset, posita lamina super chartam per eam pennam duceret, & subscriptio eius tantum videretur.* Mortuus est Theodoricus anno 526. die 2. Septembris, anno verò sequenti etiam Iustinus decessit. Ita duo potentissimi, ac felicissimi Principes absque vllo literarum præsidio gentibus iura dabant, qui tamen doctissimorum hominum opera vtebantur,

Cassio-

Cassiodorus Theodorico aderat, Iustino verò ij, qui paulò post sub Iustiniano leges in summam redegere. Et quidem Suidam de Iustiniano non loqui vel ex contextu colligitur, ille enim hæc in editis codicibus scribit: *Iustinianus Romanorum Imperator rectissimè sentiens de religione, fuit autem omnium literarum imperitus, & quod vulgò dicitur analphabetus. Hic & aureum triclinium in Palatio condidit, & S. Paulum, quod est Orphanotrophium. Auxit etiam de Imperatore Iustino opinionem &c.* At Procopius in libro primo de ædificijs Iustiniani opera Constantinopoli excitatis ne verbum quidem habet de ædificato ab eodem Imperatore Orphanotrophio. Fuit hoc opus Iustini iunioris, qui Iustiniano successit, de quo scribit ex Cedreno Georgius Codinus de Originibus C-P. *Orphanotrophium S. Pauli sempiternæ memoriæ Imperator Iustinus cum Sophia vxore ædificauit.* Theophanes septimò Iustini II. anno, nempe 573. Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli Orphanotrophium ædificatum ponit. Quare Suidas vtrumq; Iustinum confundit, & ex deprauatis codicibus vterq; Iustinus in Iustinianum conuertitur.

Iam verò Iustiniani sapientia nobis demonstranda est, cum præsertim audiam Baronium anno 538. monentem: *Eam itaq; constitutionem* contra Origenem *cum tu legis, non Iustiniani legere nescientis lucubrationem existima, sed Mennæ, atq; Pelagij.* Et sanè quantùm in liberalibus artibus idem Princeps profecerit, atq; illas exactè callueurit, pluribus ostendit Alemannus vir eruditissimus, meum est, qui sacra tracto, monstrare, quantùm ille Theologiæ studiosus fuerit. Antequam imperiùm capesceret, ob illam assertionem, *Vnus è Trinitate passus est,* plures ad Hormisdam literas dedit, atq; ea de re cum Scythiæ Monachis litigauit, & obortis sub id temporis de gratia, & libero arbitrio C-P. controuersijs se se immiscuit, vt ex epistola Possessoris Episcopi ad Hormisdam patet, de quibus in historia Pelagiana lib. 2. cap. 19. pluribus disseruimus. Factus postea Imperator tanto studio rerum diuinarum contemplationi vacabat, vt nullam eidem rem præponendam duceret. Audiatur Eustathius in libro de vita Eutychij apud Surium die 6. Aprilis: *Nostis omnes quot, quot meministis, quàm curiosè piæ memoriæ Iustinianus in diuinorum dogmatum inuestigatione versaretur, quodque diu, noctuq; posthabitis omnibus alijs curis illam vnam, & solam nunquam intermitteret, qua ad disputandum omnes prouocabat hæreticos, & rationes in medium proferendas, quibus ille valdè præualebat, cum vt plurimùm eosdem hæreticos probabilibus modò ratiocinationibus, modò demonstrationibus, modò deniq; sacrarum testimonijs literarum confutaret.* Certè Victor Tunonensis Episcopus vnà cum collegis se cum Iustiniano disputasse tradit in chronico: *Anno 38. Imperatoris eiusdem Musicus, Brumasius, Donatus, & Crysonius Episcopi de Africa, & Victor, ac Theodorus Episcopus similiter ex Ægypto ad vrbem regiam imperiali præcepto euocantur; Qui dum eidem Iustiniano Principi præsentes præsenti, & postea Eutychio regiæ Vrbis Episcopo altercanti resistunt &c.* Et hic tantæ doctrinæ Princeps tanquam analphabetus traducetur? Hinc factum est, vt Arsaces Artabanum hortatus sit, ad insidias Iustiniano struendas, dum *incustoditas noctes tereret Episcoporum cum senioribus Christianorum oracula studens euoluere.* Sunt verba Procopij lib. 3. de bello Gothico. Profectò Procopius, Victor, atque Eustathius C-P. Ecclesiæ Presbyter sub Iustiniano vixere, ac ea literis mandarunt, quæ suismet oculis, atq; auribus vsurparunt. Cum Eutychius Monachus doctissimus Constantinopo-

nopolim venisset; *Mennas*, inquit Eustathius *illum misit ad Imperatorem, apud quem cum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina, humanaqs disciplina instructissimus*. Cap. 18. Adeo ille Theologicis disputationibus oblectabatur. Agapetus Diaconus in parænetico ad Iustinianum, quod exhibet Baronius in appendice tomi 7. *Nostris temporibus ostensum est*, inquit, *prosperæ vitæ tempus, quod prædixit quidam ex veteribus futurum, cum vel Philosophi regnarent, vel Reges philosopharentur; Nam philosophando digni habiti regno estis, & regnando à philosophia non desciuistis*. Itane, si superis placet, hominem analphabetum inter philosophos connumerasset? Posseuinus in fine tomi 3. vbi de Bibliothecis Græcis agit, testatur Constantinopoli inter codices Constantij Barini fuisse laudatum Agapeti volumen ita inscriptum: *Agapeti Diaconi magnæ Ecclesiæ, & magistri quondam Regis Iustiniani Magni ad eundem Iustinianum libri, seu sectiones duodecim*. Iustinianus ergo doctissimo viro Magistro vsus est. Scribit Vigilius Papa in epistola ad Iustinianum Augustum data anno 540. *Sapientia vobis singulariter à Deo concessa disponitis*. Inde Ecclesiasticis causis promptiùs, quàm Laicum hominem decebat, se se immiscebat. Rogatus à Pelagio Apocrysario Vigilij, vt in Origenem sententiam ferret, *annuit Imperator facillime*, inquit Liberatus cap. 23. *gaudens se de talibus causis iudicium ferre*. Cum verò ex alia parte Theodorus Cappadox tria capitula etiā damnanda esse eidem suggereret, *annuit his Princeps*, inquit idem Liberatus cap. 24. *& hoc se lætus implere promisit, & relinquens operis sui studium vnum in damnationem trium capitulorum condidit librum*. Hoc quoq; vitio Procopius Iustiniano vertit in arcana historia pag. 83. quòd imperij curis posthabitis gauderet *animum ad sublimia traducere, Dei naturam curiosius perscrutari*. Plures libros de tribus capitulis se scripsisse testatur Iustinianus in edicto contra eadem capitula: *Et hæc quidem*, inquit, *sufficiebant super memoratas, & alijs nostris libris insertas probationes, quas protulimus, ostendentes, quod oportet etiam post mortem hæreticos condemnari*. Hinc S. Isidorus, qui proximus Iustiniano vixit, eundem insignium Scriptorum catalogo inseruit, eius libros recensens cap. 12. Meritò ergo Theodatus Gothorum Rex vocabat Iustinianum *Sapientissimum* apud Cassiodorum epistola 22. & in libro Pontificali in vita Ioannis II. scribitur: *Vir religiosus Augustus Iustinianus summo amore Christianæ religionis misit fidem suam scriptam chirographo proprio ad Sedem Apostolicam per Episcopos Hypatium, & Demetrium*. Cum Vigilius à Petro Referendario anno 552. pridie Kal. Februarias quoddam chyrographum nomine Iustiniani accepisset, negauit fuisse à Principe missum, quod non erat Iustiniani ipsius manu scriptum. Reddo Vigilij Papæ verba in epistola encyclica: *Quædam charta nobis allata est, quàm à Clementissimo Principe nullo modo credimus destinatam, quia nec fuerat pietatis eius manu subscripta*. Itane propria manu epistolam exarauit, qui nec alphabetum aliquando didicisset!

Modò illatæ ab Halloix calumniæ tot mendaciorum, quā laudatæ epistolæ Iustiniani imputat, repellendæ sunt. Summa illius est: Origenem Paganorum doctrinis addictum, atq; Arianis oua fouisse, quæ falsa esse Origenis aduocatus contendit, & appellat quædam Adamantij testimonia, & magnum Athanasium. Verùm Halloix Æthiopem lauare conatus est. Neq; Iustinianus solus repræhendendus venit, sed doctissimi Romanæ Ecclesiæ Pontifices, ac Doctores, qui Origenem iam olim proscripserant. S. Epiphanius in epistola

ad

ad Ioannem Hierosolymitanum: *Video*, inquit, *quòd propter hanc causam omnis vestra indignatio concitata sit, quòd dixerim vobis, Arij Patrem Origenem scilicet, & aliarum hæreseon radicem, & parentem laudare non debetis*. Sanctus Hieronymus vbiq; Origenem tanquam Arij Patrem exagitat; legantur eius apologiæ contra Rufinum, itemque epistolæ ad Auitum. In epistola ad Pammachium, & Auitum loquens de Patribus Nicænis ait: *Quanquam latenter Origenem fontem Arij percusserunt, damnantes enim eos, qui filium de Patris negant esse substantia, illum pariter, Ariumq; damnauerunt*. Et lib. 2. Apologiæ contra Rufinum: *Ergo*, ait, *Beati Episcopi Anastasius, & Theophilus, & Venerius, & Chromatius, & omnis tam Orientis, quam Occidentis Ecclesia, quia pari sententia, quia pari & spiritu illum* Origenem *hæreticum denunciant &c*. Et quidem S. Anastasius Papa in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum publica fama Origenem damnatum testatur; nam arguens Rufinum ob interpretatos Origenis libros ait: *Approbo, si accusat authorem, & execrandum factum populis prodit, vt iustis tandem odijs teneatur, quem iamdudum fama constrinxerat*. Porrò tantum Hieronymi iudicio detulit Romana Ecclesia, vt S. Gelasius Papa in Synodo hæc statuerit: *Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus, reliqua autem omnia* CVM AVCTORE SVO *dicimus esse renuenda*. En Pontificio oraculo non libros modò, sed & Personam Origenis esse damnatam. Ibidem verò Synodus Romana reprehendit Eusebium Cæsareensem, *quòd in laudibus, atq; excusatione Origenis Schismatici vnum conscripserit librum*. Ad hæc nec verbum reposuit nouus Origenis aduocatus, sed textum sententiæ planè infringens scribit à Gelasio asseri, Eusebium *in excusationem Origenis vnum scripsisse librum*. lib. 4. q. 1. §. 3. pag. 220. *Schismatici* titulus, quo Origenes infamabatur, calamo hæsit, nam ea turpi nota clientem tota causa cadere animaduertit.

Viuentem adhuc Origenem Demetrius Alexandrinæ Vrbis Antistes procul à fidelium communione suspensum eiecit. Legendus est Baronius Anno 232. Addit Hieronymus: *In damnationem eius consensit Vrbs Roma*. Respondet Halloix lib. 4. q. 7. §. 6. pag. 322. Theophilum nullam prioris damnationis mentionem fecisse: *Quod magno*, inquit, *argumento est, inanem eam fuisse, si qua fuit, ac pro nihilo habitam*. Imperitè. Lege cap. 33. de Scriptoribus Illustribus Gennadij: *Theophilus*, ait, *Alexandrinæ ciuitatis Episcopus scripsit aduersus Origenem vnum, & grande volumen, in quo omnia penè eius dicta, & ipsum pariter damnat. Similiter docens non à se primùm eum, sed ab antiquis Patribus, & maximè Heracla fuisse, & à Presbyterio eiectum, & de Ecclesia expulsum, et de ciuitate fugatum*. Videsne Theophilum peractam abs se Origenis mortui damnationem prioris contra viuentem factæ exemplo confirmasse? Ex his collige non rectè à Baronio, & Halloix reprehendi antiquissimum scriptorem vitæ S. Pachomij, quòd dixit, Origenem Alexandria ab Heracla expulsum. Nam & hoc Theophilus Patriarcha Alexandrinus asseruit, & longè antea S. Petrus itidem Alexandriæ Episcopus idem testatus fuerat in mistagogia, quam ad martyrium properans scripsit: *Quid porrò*, inquit, *dicam Heraclam, et Demetrium beatos Episcopos? Quales tentationes sustinuerunt ab insano Origene, cum ipse dissidia sereret, quæ ad hanc vsq; diem ei turbas excitauerunt*. Hoc ipsũ integra Synodus Alexandrina tradit: *Origenes cum cœpisset blasphemas homilias habere, Heraclas b. m. tum Episcopus vt studiosus veritatis, ac arator, et vinitor Ecclesiastici agri eum è medio pulchra, ac latæ*

segetis euulsit: Vtrumq; testimonium inseritur epistolæ Iustiniani ad Mennam. At Halloix, cui Alexandrinæ Ecclesiæ res longè notiores sunt, quàm ipsismet Alexandrinis Episcopis ante tredecim sæcula viuentibus, atq; rerum gestarum seriem ex Ecclesiasticis scrinijs depromentibus, scribit lib. 4. q. 8. §. 10. *Origenes à Demetrio Episcopo, qui præcessit Heraclam expulsus fuit, & quidem inique, vt probatum est, non autem expulsus fuit ab Heracla primario suo discipulo*. Eusebius in Chronico ad Olympiadem 253. anno secundo Heraclæ scribit: *Origenes de Alexandria ad Cæsaream Palæstinæ transit*. Et biennio post recenset Alexandri Seueri interitum. Cur ergo Heraclas Origenem suum olim in Christianæ religionis rudimentis percipiendis magistrum, postea sub Ammonio condiscipulum, ac in catechesi tradenda adiutorem maxima dignitate ornatum reliquit? Eusebius quidem causas reticuit, vtpotè suo Origeni parum honorificas; immò nec sibi idem constat; nam lib. 6. hist. Eccles. cap. 26. scribit: *Erat autem annus ille supradicti Imperij decimus, quo Origenes Alexandria relicta Cæsaream migrans Heraclæ munus illic catechizandi tradidit. Paulò post verò Demetrius quoque Alexandrinæ Ecclesiæ moritur*. Ita modò viuente adhuc Demetrio anno 232. modò illo mortuo sub Heracla Origenem Alexandria profectum narrat. Hoc certum sit, Heraclam Origeni nisi graui iniuria lacessitum aliò abeundi potestatem fecisse. Illud etiam hic minimè prætermittendum est, Imperatores Romanos, quò Orthodoxæ fidei puritatem seruarent, Origenis libros lata lege interdixisse. Do testem superiùs adductum S. Anastasium Papam hæc scribentem: *Illud quoq; quod euenisse gaudeo, tacere non potui, beatissimorum Principum manasse responsa, quibus vnusquisque Deo seruiens ab Origenis lectione reuocetur, damnandumq; sententia Principum, quem lectio reum profana prodiderit*. Nil igitur noui molitus est Iustinianus, cum ante centum, & quinquaginta annos à decessoribus ab Apostolica Ecclesia ob hoc ipsum laudatis Imperatoribus Origenis libri damnati fuerint, vnde rectè Facundus *iteratam* à Iustiniano Origeniani dogmatis damnationem dixit.

CAPVT III.

Origenistæ trium Capitulorum proscriptionem moliuntur. Scribit contra eadem edictum Iustinianus, & obortis dissidijs Synodum Constantinopoli indicendam curat. Pergit eò Vigilius Papa.

Recens Origenis à Iustiniano procurata damnatio ingentium turbarum, ac calamitatum origo fuit, ac veluti funestissimæ tragœdiæ prologus. Etenim Origenistæ, cum viderent difficile esse scribere contra eum, qui poterat proscribere, Adamantij defensione desperata ad vltionem animum dolosè verterunt. Florebat ea tempestate magna apud Principem gratia, & authoritate Theodorus Cæsareæ Cappadocum Metropolita cognomento Ascidas *Origenis defensor acerrimus*, inquit Liberatus, Nonni magni Origenistæ satelles, vt nobis superiùs memoratum est. Successerat Sotherico, sed aulæ studiosus procul ab Ecclesia sibi demandata degebat, ita vt nec vnius anni spacio Cæsareæ, ex quo Antistes consecratus fuerat, morari passus sit, vt Vigilius in lata contra eundem sententia illi exprobauit. Erat ex ijs, cum quibus Iustinia-

nianus per multam noctem de sacris rebus disputabat. Cum verò idem teste Liberato *Pelagio æmulus* existeret, videbat enim Iustinianum plurimùm Pelagio Vigilij Legato deferre, egrè tulit, & acerbè huius, ac Mennæ Constantinopolitani Patriarchæ opera suum Origenem fuisse à Principe damnatum, sed adulandi gnarus laudabat procuratum ab Imperatore anathema, simulque cogitabat, quonam pacto Pelagio vices redderet, atq; insigni aliquo facto damnatis Origenis manibus parentaret. Sciebat nihil antiquius esse Iustiniano, quàm Acephalos ad Ecclesiæ vnionem adducere. Alexandriæ ea gens nata erat, plurimi enim ab Alexandrino Antistite, quòd Chalcedonensem Synodum admiserat, rebellantes, cum sine capite dogmatizarent, Acephali dicebantur. Et hi quidem Seuero, Petro Apameensi, Anthimo, Theodosio, alijsq; Chalcedonensis Synodi hostibus à Iustiniano damnatis, ne Imperatoris, quem ob studium erga illud Concilium *Synoditam* vulgò appellabant, iram subirent, nec admittere se, nec ex toto Synodum reijcere publicabant, nonnullis ea in Synodo peractis offendi, quorum difficultas quousq; tolleretur, hæsitare se contestabantur, inde *Hæsitantes* appellati. Legatur Leontius libro de sectis actione 5. Iustinianus quidem ad Zoilum recentem Alexandrinorum Episcopum edictum contra Acephalos transmiserat, quod quidem intercidit, sed laudatur à S. Agathone Papa, cuius verba superiùs recitauimus. At ea vrbs Timothei, ac decessorum prauis doctrinis à multis annis imbuta, quod Liberatus, ac Leontius ostendunt, veterem opinionem difficulter deponebat. Igitur Theodorus adit Iustinianum, suadetq; vaferrimi vir ingenij, Acephalos compendio ad subscribendam Synodum Chalcedonensem adduci posse, si tria tantùm, queis illi plurimum offendebantur, corrigat. Nempe si damnetur Theodorus Episcopus Mopsuestiæ Nestorij Magister, cuius laudes habentur in epistola Ibæ Præsulis Edesseni in Synodo Chalcedonensi recitata. Dein si prohibeantur libri Theodoreti contra XII. capitula S. Cyrilli in Ephesina Synodo consecrata, quos libros Patres Chalcedonenses non condemnarant contenti dicto contra Nestorium à præsente Theodoreto anathemate. Tandem si reijciatur memorati Ibæ epistola ad Marim Persam, in qua laudat Theodorum, S. Cyrillum accusat, ac Ephesinam Synodum latæ citra examen præcipitis contra Nestorium sententiæ insimulat. Porrò his tribus capitulis proscriptis subitam pollicitus est Acephalorum vnionem. Ea tamen mente hæc Iustiniano Theodorus suggerere nonnullis visus est, vt Concilij Chalcedonensis correctio strueretur, quod vsque ad minimum iota Pelagius cum Occidentali Ecclesia sartum, tectumque volebat. Facundus Hermianensis, & Liberatus Diaconus, qui tum temporis pro tribus capitulis stetere, *secta Acephalum* fuisse Theodorum scribunt, sed hoc nomine omnes capitulorum hostes ab Africanis infamabantur. Theodora Iustiniani coniux palam Acephalis studebat, quos Imperator persequebatur; fecerintne id ex composito, quò vtriusque dogmatis professores meliùs in officio continerent, ac alterutro Principum fauente procul à seditionibus illi essent, Euagrius eius sæculi Scriptor lib. 4. cap. 10. in medio relinquit. Igitur Theodora Augusta id ipsum, quod suaserat Antistes Cæsareensis, Principi inculcat, sed eo consilio pessima mulier facinus moliebatur, vt vbi semel Chalcedonensis Concilij correctio in aliquibus fieret, iam vniuersim eiusdem authoritas collaberetur, ac

nullius ponderis euaderet, quod alicubi errasse monstraretur. *Hæc audiens Imperator*, inquit Liberatus in fine sui Breuiarij, *& dolum dolosorum minimè prospiciens suggestionem eorum libenter accepit, & facere promptissimè spopondit.* Postea *Annuit his Princeps, & hoc se lætus implere promisit, & relinquens operis sui studium vnum in damnationem trium capitulorum condidit librum pro delictis nostris nobis omnibus notissimum.* Hoc edictum contra tria capitula, nempe Theodorum Mopsuestenum, scripta Theodoreti contra Cyrillum, atq; Ibæ Epistolam, non extat. Baronius ad annum 546. num. 10 putat hoc edictum esse illud ipsum, quod olim inscribebatur: *Edictum Pijssimi Imperatoris Iustiniani fidei confessionem continens, & refutationem hæreseon, quæ aduersantur Catholicæ Dei Ecclesiæ;* in quo diffusè trium capitulorum damnatio describitur. Non assentior viro doctissimo; nam hocce edictum, quod ibidem recitat Baronius, atq; ita incipit: *Scientes, quod nihil aliud &c.* post annum 550. in eadem tamen causa emissum esse apertè ex verbis in eo positis palam ostenditur; scribit ibidem de Theodoro Mopsuesteno Iustinianus: *Deleuerunt ipsi* Clerici Mopsuestiæ *ex illo à sacris Ecclesiæ diptychis eius nomen, sicut gesta in eadem ciuitate apud Concilium Episcoporum illius prouinciæ confecta ostendunt.* At hoc Concilium anno 550. celebratum est, & recitatur in Synodo V. actione 5. eius est initium: *Imperij diuini, & pijssimi D. N. Fl. Iustiniani Perp. Aug. Imperatoris anno XXIII. Postconsul. Basilij V. C. anno IX. mensis Iunij 17. instantis XIII. Indict. in Mopsuestia Colonia &c.* Quare edictum illud, quod contra tria capitula à Iustiniano publicatum Baronius producit, post annum 550. concinnatum fuit. Præterea Facundus Hermianensis lib. 4. cap. 4. scribit in illo Iustiniani edicto hæc inserta fuisse: *Si quis dicit, hæc nos ad abolendos, aut excludendos Sanctos Patres, qui in Chalcedonensi fuere Concilio, dixisse, anathema sit.* Quæ sanè verba in edicto Iustiniani à Baronio laudato non continentur. Idem lib. 2. cap. 3. alia ex eodem edicto refert, quæ cum non habeantur in posteriori, quod etiamnum legitur, planè idem confirmant. Edictum illud nomine Iustiniani prænotatum fuisse Author memoratus affirmat, quòd modò non extare tam certum est, quàm Theodorum Cæsareensem illius Architectum fuisse. Scribit Facundus lib. 2. cap. 1. *Egerunt enim callidè per suos complices, sicut solent aduersarij veritatis, vt ea ipsa, quæ scribi fecerunt, etiam titulo nominis tui prænotarentur.* Atque hoc fuit primum edictum, quod postea mutatum fuisse nonnullis detruncatis idem testatur lib. 2. cap. 3.

ANNO 544. Quo anno hoc edictum contra tria capitula emissum fuerit, non constat. Baronius anno 546. vulgatum tradit, sed ex Euphremij Antiocheni, & Petri Hierosolymitani morte ante biennium emanasse mihi probatur. Euphrasium Euphremij decessorem mortuum anno 526. scribit Panuinius in Chronico Ecclesiastico. Repugnat Baronius, qui anno 525. obijsse eundem tradit. Contra Baronium est insignis caracter, quo annus Antiocheni terræmotus, qui Euphrasium oppressit, palam designatur. Scribit Euagrius Epiphaniensis lib. 4. cap. 5. memoratam telluris concussionem accidisse *anno imperij Iustini VII. mense decimo, qui tum Artemisius, Maius videlicet erat, XXIX. die mensis in ipso puncto meridiei, die 6. Hebdomadæ.* At dies 29. Maij anno 526. incidit sexta die hebdomadæ nempe die Veneris Cyclo Solis III. Lunæ XIV. lit. D. Corrigendus verò est annus Iustini, ac loco septimi octauus annus reponendus, nam Iustinus IX. Iulij anno Antiochenæ nuncupationis 566. qui est nostræ vulga-

ris

risepochæ 518. ex eodem Euagrio initio statim libri laudati, Imperium inijt. Interim misso ad reparandas collapsæ Vrbis ruinas Euphremio Orientis Præfecto, Antiocheni viri diligentia, ac amore allecti eundem Patriarcham elegere, qui annos 18. ex Nicephoro, ac Theophane sedit, totidemq; illi annos assignat Baronius ad annum 546. num. 62. Sed non consequenter, nam ab anno 526. quo defuncto anno superiori, vt putat, Euphrasio, electum scribit Euphremium, viginti anni numerantur. Quod si eodem anno (nam à terræmotu, quo occisus fuit Euphrasius, septem menses vsq; ad annum 527. interponuntur) Euphremius electus fuit Antistes, mortuum eundem debemus affirmare anno 544. quo anno eiusdem obitum Panuinius rectè recensuit. Rursus de Petro Hierosolymitano videndum est. Scribit Baronius ibidem Ioanni Patriarchæ Hierosolymitano defuncto anno 525. Petrum successisse, cuius obitum recitat anno 546. Panuinius verò initia Episcopatus Petri statuit anno 527. finem autem 547. ex Cyrillo Scythopolitano in Palæstina tum temporis & viuente, ac scribente res petenda venit. Hæc tradit cap. 90. de vita Sabæ: *Cum magno Saba ad octuagesimum sextum annum ætas Sabæ prouecta esset, decedit quidem Ioannes relicto successore Petro viro insigni. Tertio autem deinceps anno Imperator quoq; Iustinus &c. deponit imperium Iustiniano patruele suo constituto pro se Imperatore.* At Iustinus deposuit imperium anno 527. Kalendis Aprilis, ergo ante triennium nempe 524. mortuus est Ioannes Patriarcha, quo anno mense Ianuario Sabas 86. annum ingressus fuit; nam Sabam eo mense natum colligo ex his, quæ habet ex libro emendatiori vitæ Sabæ Bollandus ad diem XI. Ianuarij in fine prolegom. ad vitam Theodosij Cœnobiarchæ: *Incipiente autem nonagesimo primo ætatis anno P. N. Sabæ beatus supradictus Theodosius iam senex, & plenus dierum vitam hanc terrenam deserens ad cælum transiuit mense Ianuario die XI. indictione VII.* Ergo Sabas indictione II. anno 524. mense Ianuario inchoat annum 86. & quidē rectè; natus enim est teste Cyrillo initio de vita Sabæ Theodosio Augusto XVII. Cos. qui fuit annus 439. Obijt Ioannes Indictione II. Aprilis 22. vt notat laudatus Bollandus in prolegomenis ad vitam S. Theodosij, & die 20. eiusdem mensis in notis ad vitam S. Euthymij. Petrum autem sedisse annos 20. laudati antiqui Chronologi S. Nicephorus Patriarcha, & Theophanes in tabulis affirmant, & cæteri cum ipsis. Petrus ergo moritur anno 544. & quidem ex historia scripta in Prato spirituali (qui liber à Septima Synodo laudatur) & ad verbum à Baronio recitata anno 546. Num. 63. sexto mense post Pascha, quod eo anno celebratum fuit VII. Idus Aprilis, vnde obijt mense Octobri. Victor Tunonensis, qui Petro conuixit, scribit in Chronico: *Post consul. Basilij Anno IV. Hierosolymitanæ Ecclesiæ præsulatum post Petrum Macarius suscipit.* Est apud Victorem annus 544. qui tamen Victor errat, dum ad consulatum Iustini 540. Euphrasij initia, & P. C. Basilij VIII. nempe apud ipsum 548. Euphremij mortem recenset. Baronius Euphremij vitam ad annum vsq; 546. producit, aitq; errare illos, qui ante eum annum obijsse eundem putant, cum ex Facundo Hermianensi Euphremius legatum miserit ad Vigilium anno 546. in Sicilia moras nectentem antequam Constantinopolim pergeret. Sed Facundus lib. 4. cap. 4. de Zoilo Alexandrino hæc scribit: *Zoilus quoq; Alexandrinæ Vrbis Antistes, cum Romanum Episcopum venire cognosceret, obuiam illi ad Siciliam misit.* Vir insignis, quæ Facundus de Zoilo dixit, de Euphremio dicta existimauit.

Ex

Ex hac chronologica dissertatione habemus, anno 544. obijsse Euphremium Antiochenum, itemque Petrum Hierosolymitanum. At ex Facundo Hermianensi certum est, vtrumque subscripsisse edictum Iustiniani contra tria capitula; audiatur Africanus ille Episcopus loco proximè laudato: *Nec non & Euffremius*, inquit, *Antiochenus, cum primum ei mandaretur, vt hoc etiam ipse rescribendo firmaret, consentire noluit. At postquam ei denunciatum est, quòd excludendus esset, nisi faceret, sui potius honoris, quàm veritatis dilector inuentus est. Quid etiam Petrus Hierosolymitanus? Nonne publica notitia refert, quoniam conueniente ad se multitudine Monachorum iuratus pronunciauit, quòd si quis eidem decreto nouitio consentiret, contra Chalcedonense Concilium faceret? Nec tamen se ab eius consensione suspendit.* Quare edictum Iustiniani anno eodem 443. quo Origenem damnandum curauit, vel initio sequentis dubio procul emanauit. Et quidem insignis annalium Scriptor putat edictum contra Origenem anno 538. prodijsse, anno demum 546. ab Origenistis in damnati Origenis vltionem edictum etiam contra tria capitula compositum. Non tam miti animo erat Theodorus Cappadox, vt octennio integro vltionem differret; quare cum satis apertè monstratum sit, anno circiter 543. Origenem damnatum fuisse, sequenti anno tria Capitula Origenistarum opera proscripta sunt. Porrò ob damnatum Magistrum Origenistas trium capitulorum expunctionem procurasse insignis Origenista Nonni quondam discipulus Domitianus Metropolita Ancyranus in libello ad Vigilium dato ingenuè fassus est. Testem habemus Facundum lib. 1. ad Iustinianum cap. 2. *Inuenit autem desideratam occasionem ex furore quorundam, qui sub nomine Christiano latenter in Ecclesia gentile Origenis dogma sectantur. Et quia per instantiam tuæ religionis eiusdem profani dogmatis iterata damnatio est; hinc eius sectatores exarserunt aduersus Ecclesiam quærentes eam quacunque possent immissione turbare. Et hoc totum publicam notitiam non effugit, præsertim cum & Domitianus Ancyrensis ciuitatis Episcopus prouinciæ primæ Galatiæ, qui fuit ipsius Origenianæ hæresis manifestus assertor, per libellum, quem ad Beatissimum Papam Vigilium scripsit, Deo extorquente confessus est, quòd eius complices Origeniani, cum viderent se non posse proprium dogma defendere, nec sibi quidquam spei de conflictu restare, ad vltionem eorum, quæ contra Origenem gesta sunt, hæc Ecclesiæ scandala commouerunt*. In Theodorum præcipuè Mopsuestenum illi ventos omnes irarum concitarunt, eò quòd *Theodorus multa opuscula edidisset in Origenem, exosusque & accusabilis haberetur ab Origenistis*. Loquitur hæc Liberatus capite 24. Breuiarij.

Iustinianus Theodori Origenistæ suasione compositum contra tria capitula edictum ad Patriarchas subscribendum misit. Quid autem tunc à Patriarchis factum sit, exponit Facundus lib. 4. cap. 4. Mennas Antistes Constantinopolitanus Theodoro Cappadoci infensus initio quidem subscribere cunctabatur, ea tandem condicione idem subsignauit, quòd chirographum suum reciperet, si hæc Romanus Episcopus non probaret. Zoilus quoque, Euphremius, ac Petrus Patriarchæ veriti ne si secus facerent, dignitate priuarentur, nomen edicto dedere. At Stephanus Diaconus, qui Pelagio à Vigilio Romam euocato Apocrysarij munere apud Imperatorem fungebatur, palam edicto restitit, ac Mennam ob datum consensum fractæ fidei reum increpuit, cui & à pluribus Episcopis libelli dati sunt ad Vigilium transmittendi, in quibus protestabantur: *Quòd à Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent*. Iustinianus in

literis ad Synodum V. quæ collatione prima recitantur, hæc habet: *Primum quidem & in vestris vos degentes Ecclesijs interrogauimus de prædictis impijs tribus capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis, pro qua & comprobauimus vos, quod indubitanter, & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnastis.* Ita planè fingit interrogatos à se Episcopos, cum teste Facundo sub pœna depositionis Episcopi ad subscribendum in tria capitula anathema cogerentur. Verùm vbi Occidentis Episcopis innotuit, tria capitula ab Imperatore, eique adhærentibus Græcis Episcopis damnata fuisse, ægrè tulere Synodum Chalcedonensem decurtari, eiusque fidem imminui, quippe quæ & laudes Theodori citra censuram audierat, nec Theodoreti Cyrensis scripta nominatim damnauerat, Ibæque epistolam citra repræhensionem legerat, imò & quidam eandem orthodoxam definierant. Diuisa igitur in partes Ecclesia est, nam Oriens quidem edictum Iustiniani receperat, at Occidentales Illyrici, Itali, Galli, Hispani, Africani pro tribus capitulis depugnabant. Cæterùm omnium acerrimè Africani Iustiniani edicto aduersabantur. Erant in his teste Tunonensi Reparatus Carthaginensis, Firmus Numidiæ, Boethius Byzacij Primates Africani cum suis suffraganeis, & hos inter eminebant Facundus Hermianensis, ac Victor proximè laudatus, quorum ea de re libri adhuc extant, sicuti & Pontiani Africani Episcopi epistola ad Iustinianum, quæ edicto eiusdem supponitur, in qua hæc leguntur: *In extremo itaque epistolæ vestræ cognouimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodorum, & scripta Theodoreti, & epistolam Ibæ damnare. Eorum dicta ad nos vsque nunc minimè peruenerunt.* Edictum Iustiniani epistolam vocat, vti etiam edictum contra Origenem epistola ibidem à Principe nominatur. Postea libertate magna vsus epistolam concludens, *Supplicamus*, ait, *clementiam tuam, vt pax permaneat temporibus tuis, ne dum quæris damnare iam mortuos, multos inobedientes interficias viuos, & exinde compellaris reddere rationem ei, qui venturus est iudicare viuos, & mortuos.* Quòd verò ait Theodori, Theodoreti, atque Ibæ epistolam ad ipsos nondum peruenisse, palam facit, se respondere priori edicto Iustiniani contra tria capitula emisso, nam cum alterum edictum anno 551. publicatum fuit, iam omnibus Afris tria capitula satis superque erant manifesta, vt ex libris duodecim Episcopi Hermianensis ad Iustinianum intelligitur.

Vigilius, ac reliqui Occidentis Episcopi edictum contra tria capitula subscribere recusabant, arbitrati id absque graui in Synodum Chalcedonensem iniuria perfici nullo modo posse. Quare cum per huiusmodi Ecclesiarum dissidia annus traheretur, Iustinianus curauit plena Synodo quæstionem in regia Vrbe discuti. Quò tamen Patriarchas faciliùs eò pertraheret, in sacris diualibus Acephalorum sectæ ad Orthodoxam societatem reducendæ studium prætexuit. Vigilius etiam ab Imperatore ad Synodum vocatus fuit, qui tamen non rectà Constantinopolim perrexit, sed in Siciliam iuit eo consilio, vt ibidem Synodus cogeretur, vt postea narrabimus. Quo anno hæc contigerint, non vna est Scriptorum opinio. In auctuario Marcellini hæc scribuntur: *Indictione IX. Post consulatum Basilij anno V. Vigilius Papa LIX. ab Apostolo Petro euocatus ab Imperatore Roma egreditur, & in Siciliam venit.* Est annus 546. quo sanè anno X. Kal. Decembris eiusdem ex vrbe egressum recitat Holstenius in diagrammate chronologico, Sirmondus in synopsi Chronica in calce ad Facundum, alij-

Anno 545.

alijque viri eruditi. Non approbo; etenim diu Vigilius in Sicilia substitit, vt ex Procopio mox ostendetur, ibique naues onerarias collegit, quas frumento onustas Romam deducendas curauit, quæ tamen à Gothis interceptæ sunt, vt fusiùs Procopius describit. Plures etiam ibidem legationes excepit, de quibus postea sermo redibit. Quare cum die 25. Ianuarij anno 547. Constantinopolim appulerit, nequit exeunte ferè anno 546. Roma exijsse. Sigonius lib. 19. de imperio Occidentali anno 545. Vigilium Roma egressum dicit, cuius sententia ex ipsius Vigilij encyclica mihi probatur; etenim tradit, hæc se ad Iustinianum suo nomine per nuncium deferenda dixisse: *Nos ad pietatem tuam festinantes ante septem annos de ciuitate nostra sic egressi sumus, vt nulla haberemus priuata negotia*. Data est hæc epistola Nonis Februarij anno 552. Vt ex cyclis ibidem insinuatis, & anno imperij Iustiniani subsignato apertè colligemus cap. 5. Quare cum septem annos numeret, ex quo Roma discesserat, patet eundem anno 545. ex Vrbe exijsse. Hoc ipsum colligitur ex Victore Tunonensi, qui ait: *Post consul. Basilij anno IV.* (nempe apud ipsum 544. nam annus 542. secundus post Basilij consulatum ab eodem appellatur) *Iustinianus Imperator Acephalorum subreptionibus instigatus Vigilium Romanum Episcopum subtiliter compellit, vt in Vrbem regiam properaret, & sub prætextu congregationis eorum, qui ab Ecclesiæ sunt societate diuisi, tria capitula condemnaret*. Quare si anno 544. Vigilius ab Imperatore Constantinopolim per literas euocatus fuit, paulò post inchoatum annum 445. Roma discessit. Clerus etiam Italiæ in libello supplici exeunte anno 551. vt cap. 5. ostendo, Legatis Francorum Regis dato testatur, *ante sex annos* Vigilium Roma discessisse. Scribit Anastasius eundem die 22. Nouembris ex vrbe egressum, sed hoc, vt cætera, quæ ibidem narrat, falsum existimo. Nam anno 552. Nonis Februarij non dixisset Vigilius *ante septem annos* se Roma profectum, duos enim tantùm menses nequaquam pro anno computasset, quod si quis velit Anastasio credere, eiusdem ex Vrbe egressus retrahendus est ad diem 22. Nouembris anni 444. de quo nolo diutius contendere. Hoc tamen certum est Pontificem inuitum iter illud suscepisse, dicitur enim ab eodem Clero Roma *propè violenter deductus*.

anno 546. Interim A. 546. in regia vrbe Iustinianus non solùm ob tria capitula, verùm etiam ab diem Paschatis, ac initium quadragesimæ contra vulgi opinionem designatum graues turbas passus est. Contigit enim hoc anno Constantinopoli popularis seditio ob Quadragesimam ex edicto Iustiniani vltra hebdomadem contra vulgi opinionem protractatam, qua in re cum à pluribus magni nominis Scriptoribus erratum sit, paucis Imperatoris decretum veluti incidenter hic defendendum suscepi. Cardinalis Baronius putauit memoratum tumultum contigisse anno 545. hæc scribens Num. 17. *Hoc eodem anno cum Græci, tum Latini historici tradunt, de Paschatis tempore ex Iustiniani Imperatoris edicto in Oriente erratum esse. Ita planè permisit Deus, vt cum sacris se immiscent Principes, & quæ sunt Sacerdotum sibi vsurpant, in errorem labantur*. Adducit testimonium Authoris Miscellæ dicentis: *Cœpit vulgus abstinere à carnibus mense Februario die 4. Imperator autem præcepit alia hebdomada carnes apponi*. Quæ verba etiam Anastasius Bibliothecarius reddit. Leo Allatius in dissertat. de Domin. & hebdomad. Græcorum ait de Iustiniano: *Primam quadragesimæ hebdomadem, qua ieiunandum erat, detraxit, carnibus inopiam propulsare conatus, ne fame populus enecaretur*,

car-

carnes publicè omnium commoditati exponi iußerat, sed pius Christianorum animus cum fame potius depugnare, quàm ab Ecclesiæ suæ legibus desciscere maluit. Hæc illi. Cæterùm rem aliter se habuisse ostendam. Græci Quadragesimam incipiunt feria secunda post Dominicam sexagesimæ; vnde hæc Dominica ab eisdem ἀπόκρεως dicitur, quod vltima dies est carnis priuij. Nicetas lib. 3. Alexij pag. 329. edit. regiæ ait: *Facta sunt ista coniugia, cum proxima esset apocreos.* Rectè ibidem Hieronymus Wolfius interpretatur *carnis priuium.* At hebdomade sequenti Græci vescuntur lacticinijs, & caseo, cuius licentiæ diem vltimum habent Dominicam quinquagesimæ, quæ Τυροφάγος ab ipsis appellatur. Scribit Anna Comnena lib. 2. Alexiados pag. 51. edit. eiusdem: *Nox erat Dominicæ diei, quam tirophagum nuncupant.* Vnde ab esu casei, quæ eandem præcedit hebdomas, eodem tirophagi nomine appellatur. Feria verò secunda post Dominicam quinquagesimæ rigidius ieiunium inchoant non modò à carnibus, sed etiam à lacticinijs, imò & à piscibus quoque abstinentes. Ex his patet Authorem miscellæ, & Anastasium deprauatè Theophanis verba vertisse, vnde & alios, ac præcipuè Alemannum virum eruditum in notis ad arcanam historiam Procopij pag. 125. in errorem traxere, vbi enim ille scribit populum C-P. die 4. Februarij habuisse τὴν ἀποκρεώσιμον, interpretati sunt, quod ea die *cœpit abstinere à carnibus*, cum tamen vertendum esset, habuisse plebem *carnis priuium*, vt rectè in editione regia translatum est; ea enim erat dies Dominica Apocrei, qua carnes comedebantur, & quidem copiosiùs ob vicinum insequenti die Quadragesimalis ieiunij initium. Eundem lapidem offendit Guillelmus Xylander Cedreni interpres.

Ex his patet seditionem memoratam non contigisse anno 545. nam eo anno Dominica Apocrei contigit die XIX. Februarij Cyclo Solis XXII. Lunæ XIV. lit. A. quare in annum sequentem 546. protrahenda est, quo anno cum populus putaret Pascha celebrandum die prima Aprilis, habuit carnis priuium die 4. Februarij, quam plebs existimabat esse Dominicam Apocrei, cœpitque ieiunare die quinta sequenti. At Iustinianus, cum diem Paschatis celebrandum esse iudicaret VI. Idus Aprilis, Dominicam Apocrei haberi iussit Tertio Idus Februarij. Errasse verò populum, non verò Imperatorem certum est, nam terminus Lunæ XIV. Martij incidebat eo anno 546. in diem primam Aprilis Cyclo Solis XXIII. Lunæ XV. lit. G. Quare Imperator iuxta approbatum Ecclesiæ ritum, de quo scribit D. Ambrosius in epistola ad Episcopos Æmiliæ, non permisit Kalendis Aprilis, quæ dies erat terminus Lunæ decimæ quartæ, Pascha celebrari, vti populus perperam contendebat, sed Dominica prima post diem termini, nempe octaua die Aprilis, qua die ab omnibus etiam in Occidente Paschale festum eodem anno ritè peractum fuit. Porrò Græci quadraginta dies à feria secunda post Dominicam Sexagesimæ vsque ad Pascha ieiunabant, nam neque Sabbatis, nec Dominicis ieiunium peragebant, excepto tamen Sabbato Sancto, vt patet ex canone 55. Trullano. Hinc Dorotheus Abbas ser. 15. de Sanctis ieiunijs ait: *Octo enim hebdomades subtractis Sabbatis, & Dominicis quadragesimæ dies perficiunt præhonorato quoque in se ipso ieiunio Sancti Sabbati.* Et de his hactenus.

Per annum ferè Pontifex in Sicilia moratus est, eas verò longiores ibidem moras duxit non solùm, vt Synodum in ea Insula fieri posse impetraret, quò ex

Oriente, Occidente, atque Africa Episcopi facili nauigatione se conferrent, verùm etiam, ne Romam à Gothis obsessam periculosis temporibus deserere videretur. Plures in Sicilia legationes excepit. Africæ, ac Sardiniæ Episcopi Vigilium per oratores etiam, atque etiam rogarunt, ne nouis Iustiniani contra tria capitula statutis acquiesceret. Do Facundum Hermianensem libro 4. cap. 3. *Quod Romana quoque vniuersitas egredientem, quod venientem Africa, atque Sardinia, quanquam non per eas transierit, per ipsius tamen consiliarium publica cum contestatione pulsauerint, sicuti Hellas, & Illyricus prouinciæ, per quas venit, vt nullatenus nouitati, quæ facta est, acquiesceret.* Et capite sequenti ait: *Zoilus quoque Alexandrinæ vrbis Antistites cum Romanum Episcopum venire cognosceret, obuiam illi ad Siciliam misit, conquerens necessitate se ad ipsius decreti affirmationem fuiße compulsum.* Paulò post etiam Constantinopoli Datius Metropolita Mediolanensis superuenit, à quo Vigilius intellexit Mennam Patriarcham C-P. latam à Principe contra tria capitula sententiam subscripsisse, vnde ab eius communione non modò Stephanus Vigilij apud Iustinianum Apocrisarius, sed plerique etiam Episcopi, ac Laici se segregarant. Scribit Vigilius in literis ad Mennam, quas Facundus in libro contra Mocianum laudat: *In Siciliensi insula constituti fratre, & Coepiscopo nostro Datio referente didicimus, quod & ipse, & alij Consacerdotes nostri, & multi filij Ecclesiæ Christianæ à tua se nihilominus communione subtraxerint.* Ea tamen conditione Mennas subscripserat, vt si eadem Romanus Pontifex non probaret, subscriptionis chirographum sibi redderetur.

Interea cum accepisset Vigilius, Romam à Totila obsessam penuria laborare, plurimas onerarias naues frumento repletas Romanis in subsidium submisit, quas vbi hostium excubiæ in Romanum Portum plenis velis venientes animaduertissent, rem suis significarunt, qui dispositis insidijs vniuersas Portum citra vllam suspicionem subeuntes intercepere. Captus est inter alios Valentinus Episcopus Syluæ Candidæ, qui cum Romanorum consilia, quòd ea fortè nesciebat, prodere recusaret, à vero aliena exponere eundem Totilas suspicatus vtraque manu obtruncata dimisit. Scribit hæc Procopius lib. 3. de bello Gothico, vbi ait: *Finisque aderat hyemis claudentis vndecimum annum eius belli, quod Procopio describitur. Interea Imperatoris accitu is, quem dixi, Romæ antistes Vigilius, cum id opperiens diu in Sicilia substitisset, Constantinopolim profectus est.* Primus annus belli Gothici incœpit Belisario Consule anno 535. quare vnà cum hyeme vndecimus belli exijt anno 546. vere ineunte. Baronius annum 536. primum statuit belli Gothici à Procopio descripti in annalibus initio illiusmet anni. Sed annus ille planè est Procopio secundus belli eiusdem; libro enim primo pag. 159. editionis Grotij ait: *Sic se habentibus Dalmatiæ rebus hyems clausit annum primum huius belli, quod à Procopio describitur. Belisarius tum Syracusæ, tum Panormi relictis præsidijs cum cætero exercitu Messana Rhegium transijt &c.* Atque ita annus, quo Belisarius Siciliam occupauit, primus est apud Procopium belli Gothici, quem tamen annum Baronius ab annis belli eiusdem exclusit. Vigilius facta in Peloponneso exscensione terrestri itinere Constantinopolim perrexit, nam per Helladem, & Illyricum eundem iter habuisse superiùs ex Facundo dictum est. Interim per literas Mennam C-P. increpuit, quòd edictum subscripserat; *sed ecce*, inquit Facundus, *ex itinere, quòd ei videbatur, edixit, & facti huius auctori correctionem tumultuariæ suæ transgressionis indixit, & nisi*

citius,

titius, quòd malè factum est, auferretur, etiam vindicaturum se esse prædixit. Thessalonicæ obuiam habuit Sebastianum Diaconum Apostolicæ Sedis in Dalmatia quæstorem, quem in prouinciam Vigilius redire iussit mandans, ne Constantinopolim accederet, nisi post exactas Prævalis pensiones. Ingressus est Constantinopolim in festo Conuersionis S. Pauli die 25. Ianuarij, & quidem summo honore à Iustiniano exceptus. Auctuarium Marcellini hæc habet: *Post consulatum Basilij VI. Papa Vigilius ingressus est Constantinopolim VIII. Kalendas Februarias.* Est annus 547. Anno 547.

Vigilius quò animi magnitudinem monstraret, atque insigni facto Apostolicæ Sedis authoritatem apud Græcos ostenderet, contra Acephalos decretum promulgauit, quo Theodora etiam Augusta, quæ Acephalorum Patrona erat, à fidelium communione, tacitè tamen, segregabatur. Eodem etiam anathemate statim perculsi videbantur omnes trium capitulorum hostes, ita quidem Africani censebant, sed minùs rectè. De Theodoro Cæsareensi scribit Liberatus, quòd erat *secta acephalus*; at Vigilius in sententia contra ipsum lata haud illi tantum crimen importauit, quin imò in Synodo V. ille subscripsit contra Acephalos pro Synodo Chalcedonensi latum anathema. Mennam quoque idem Vigilius à communione suspendit, quòd plurimos Episcopos ad subsignandum Iustiniani decretum compulisset, quem etiam veniens per literas acriter increpuerat teste Facundo in libro contra Mocianum. S. Gregorius Magnus lib. 2. epist. 36. ad Episcopos per Hyberniam (Histriam legendum puto) hæc ait: *Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in Vrbe regia constitutus contra Theodoram tunc Augustam, & Acephalos damnationis promulgauit sententiam, tunc Romana Vrbs ab hostibus adita, & captiuata est. Ergo bonam causam habuerunt Acephali, & iniustè damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt?* Quo pariter testimonio conuincitur falsum esse, Vigilium in peruigilio Natalis Domini Constantinopolim ingressum fuisse, nam ex Auctuario Marcellini: *Indictione X. Post consul. Basilij VI. Totila dolo Isaurorum ingreditur Romam die XVI. Kalendas Ianuarias.* Cæterùm diffidentibus Vigilio, ac Menna nihil in causa trium capitulorum decerni poterat, quod è Republica Catholica esset. Quare Theodora Imperatrix mense Iunio Mennam Vigilio conciliauit. *Vigilius pariter*, inquit Theophanes, *à Theodora Augusta rogatus Iunij die 29. qui Sanctis Apostolis sacer, Patriarchæ Constantinopolitano Mennæ pacem restituit. Eodem anno die XI. Maij Sanctæ Pentecostes Sabbato cum ludi Circenses celebrarentur &c.* Hoc Paschali charactere designatur annus 547. Cyclo Solis XXIV. Lunæ XVI. lit. F. vnde corrigendus Baronius, qui hæc narrat anno 552. Num. 17. reprehendens Nicephorum, quòd Theodoram pacis sequestram dixit, quæ iam anno 548. fatis concesserat. Ex quibus etiam Chronici laudati fides confirmatur, nam ante quatuor menses Vigilius Constantinopolim ingressus paucis diebus elapsis Mennam à communione suspendit; quare exeunte Ianuario rectè eiusdem aduentus ibidem statuitur, & post quatuor menses, vt ait Nicephorus, Mennam in gratiam recepit, nempe 29. Iunij ex laudato Theophane.

CAPVT IV.

Vigilius Papa Iudicatum contra tria capitula scribit. Africani, atq; Illyrij acerrimè Iudicato aduersantur.

anno 548. INterim Vigilius experiebatur, quàm prudenter decessores Pontifices Græcorum Synodis interesse recusassent. Talis enim ac tanta eidem violentia inferebatur, vt in publico conuentu semel in hasce querelas feratur erupisse: *Contestor, quia etsi me captiuum tenetis, beatum Petrum Apostolum captiuum facere non potestis.* Horum testis venit Italiæ Clerus in libello supplici dato Legatis Childeberti Francorum Regis Constantinopolim proficiscentibus, quo enixè rogabantur, vt Vigilij Papæ causam susciperent. Editus est hic libellus ab eruditissimo viro Iacobo Sirmondo tomo 1. Conciliorum Galliæ ad annum 552. pag. 294. Hoc vnum Vigilius petebat, vt in Sicilia, vel alio quopiam loco Occidenti proximiori Oecumenica Synodus haberetur, ad quam Latini, qui facto veluti fœdere pro tribus capitulis stabant, commodè commeare possent, quod iam antea licet frustra post Ephesinum latrocinium Leo Magnus, & Leonis nomine Valentinianus Imperator, & Augustæ à Theodosio iuniori petierant. Sed ex Iustiniani decreto res in vrbe regia ventilanda erat. Ineunte anno 548. Mennas, quò pleniori obsequio Vigilium demulceret, & illum in sententiam traheret, eiusdem nomen in sacris diptychis primo loco recitandum iussit, nam orta anno superiori inter vtrumq; discordia Vigilium è diptychis prorsus expunxerat. Reddo verba Theophanis: *Mense Ianuario Patriarcha Constantinopolitani nomen primo gradu motum est Vigilio ei præposito, nomen enim eius in Ecclesiasticis tabulis ad primum gradum promotum fuit.* Annus verò hoc caractere ibidem designatur: *Iulij mensis die 28. feria tertia.* Est annus 548. Cyclo Solis 25. Lunæ 17. lit. E.D. Vrgente verò Principe Synodum, Vigilius Patrum Senatum cogit. Adfuere, inquit præsens Facundus in libro contra Mocianum, *septuaginta circiter Episcopi cum Romano Antistite congregati.* Ille cum secus, quàm sperabat, rem succedere animaduerteret, Afris quibusdam tria capitula vehementiùs oppugnantibus, acta Synodi interrumpens statuit per semet sententiam proferre. Ægrè tulit hoc factum Facundus, vnde Vigilium in citato volumine increpans ait: *Sed quoniam occulta eius ante iudicium pollicitatio tenebatur, in qua se spopondit eadem capitula damnaturum, vt se quasi per ignorantiam possit abluere, probationem, quam offerebam, quamque ipse instanter exigere debuit, me facere non permisit.* Hæc ille Vigilio subinfensus, initi enim clam cum aduersarijs fœderis Afri Pontificem semper accusarunt. Vigilius diuturnioris in Vrbe regia moræ impatiens, ac Iustiniani violentijs fractus *Iudicatum* ad Mennam scripsit, in quo propugnata hucusq; tria capitula mutata derepentè sententia damnauit adiecta tamen hac clausula: *Salua in omnibus reuerentia Synodi Chalcedonensis.* Ipse Vigilius in literis contra Theodorum rem ita narrat: *Pro scandalo refrænando condescendentes quorundam animis, quos aliqua dispensatione credidimus temperandos, quia tu iam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tempore medicinaliter existimauimus ordinanda, tali scilicet condicione, vt omni imposterum perturbatione sopita, nihil vltra nec verbo, nec literis quisquam*

ſure ex eadem cauſa præſumeret. Et quidem vtriq; parti ſe feciſſe ſatis Vigilius arbitrabatur; Græcis, quòd tria capitula condemnaſſet: Latinis, quòd ſalua Synodo Chalcedonenſi id ſe feciſſe conteſtaretur, pro illa enim ſarta, tecta tuenda tantas illi turbas ciebant. Iam enim videre cœperat, quod Græci rectè monebant, tria capitula ad Synodum Chalcedonenſem non ſpectare, quæ iam finita erat, antequam illa nominarentur, & de quibus Leo Magnus ſententiam minimè tulerat, quippe qui acta Synodi vſq; ad definitionem fidei ſolummodò adprobarat. Hoc iudicatum tradidit Mennæ Sabbato Sancto, quod eo anno biſſextili fuit die 11. Aprilis ex Cyclis ſuperiùs notatis. Præſto erant Vigilio inter alios Ruſticus, & Sebaſtianus doctiſſimi Romanæ Eccleſiæ Diaconi, & ille quidem eiuſdem Vigilij Nepos, cuius librum contra hæreticos legimus tomo 6. Bibl. PP. par. 2. Hic lecto Pontificis iudicato publicè dixit: *Melius fieri non potuit, quam quod factum eſt Iudicatum*. Sebaſtianus verò, qui nuper ex Dalmatia aduenerat, exclamauit: *De cœlo Iudicatum ordinatum*. At Facundus velut in rabiem actus *nefandum iudicatum* appellare non extimuit in libro contra Mocianum. Interim memoratus Vigilij nepos plurima Iudicati exemplaria per Tyrannum Magiſtrum militum Pontifice inſcio tranſmiſit in Africam, eiuſdemq; exempla quadruplicata, & quidem minutiſſimis caracteribus exſcripta in Italiam ad Pelagium Diaconum clam deferenda curauit, atq; vniuerſos coram hortabatur, vt Iudicatum reciperent.

Iuſtinianus Vigilij ſententia commendata eandem ſacris diualibus omnibus Romani imperij incolis intimauit. Do verba Victoris Tunonenſis: *Poſt conſul. Baſilij anno VIII. Iuſtinianus Imperator per diuerſas Prouincias regni ſui finibus conſtitutas inſtantiſsimè ſcribit, & Antiſtites cunctos præfata tria capitula damnare compellit*. Vbi primùm Occidentalibus Eccleſijs Vigilij Iudicatum, ac noua Principis edicta innotuere, conqueri ſinguli, ac deplorare Synodi Chalcedonenſis authoritatem à Vigilio depreſſam, proditam ab illo fidem, & Eccleſiam prauo dogmate imbutam. Africani non modò Iudicatum non adprobarunt, ſed eidem conſentientes eccleſiaſtica communione priuarunt; idem ab Illyricis Epiſcopis factum. Facundus in libro contra Mocianum acerrimè in Vigilium inuectus ait: *Iudex aſſerit, quòd inuitus protulerit iſtud Iudicatum: Nos contra reſpondemus, quòd vltro per ambitionem pollicitatione facta peccauerit, nec vlla ſuſtinuerit tormenta, quibus ceſsiſſe credatur*. Rurſus: *Ob hoc etiam de Romani Epiſcopi chirographis vel prius ambitionis impulſu, cum fieri arderet Epiſcopus, vel poſtea venalitate parti alteri factis, neceſſarium duximus non tacere, ne auctoritate nominis eius præiudicium vera fides ſufferret*. Legantur ibi plurima, nam conuiciorum plauſtris totus in rabiem actus impudenter Vigilium opprimere conatur. Fremebat vniuerſus Occidens, palamq; Iuſtiniani iuſſis non modò Epiſcopi, ſed integræ plebes refragabantur; vnde Imperator ex Vigilij Iudicato lites in immenſum auctas intelligebat, quas tamen eo ſcripto componendas ſperauerat. Rerum igitur perturbatione commotus vtilioribus remedijs animum applicuit, quod & commodiùs præſtare poterat mortua hoc anno Theodora coniuge, quæ cum Acephalorum ſectæ faueret, mille malis Orientem afflixerat, vti pluribus magnus annalium Eccleſiaſticorum conditor deſcribit. Obijt Theodora menſe Iunio cum imperaſſet ex Procopio lib. 3. de bello Gothico annos XXI. menſes tres; indepta enim fuerat imperium anno 527. Kalendis

Apri-

Aprilis. Corrigendus est Tunonensis, qui defunctam illam scribit Post consul. Basilij IX. sicuti nec placet, quod scribit Theophanes: *Eodem anno mense Iunio Indictione XI. Imperatrix Theodora cum pietate obdormiuit*. Pessima enim fœmina vsq; ad mortem prauo dogmati obstinatè inhæsit, illa autem mortua nullas de fide quæstiones deinceps cœpit Ecclesia in Oriente formidare, vti testatur Pelagius I. eidem Imperatrici satis cognitus in epist. 12. ad Childebertum Regem Francorum. Scribit Baronius nesciri, quò genere morbi hæretica mulier extincta fuerit, id tamen Tunonensis loco adducto exposuit: *Theodora*, inquit, *Augusta Chalcedonensis Synodi inimica canceris plaga toto corpore perfusa vitam prodigiosè finiuit*. Illius scelera, ac flagitia suis coloribus affabrè delineauit Procopius in arcana historia, sacrilegia verò Liberatus Diaconus, atque Euagrius; ita vnius pessimæ mulieris arte sacra omnia, ac profana in Romano imperio pessum iuere. Per illam sanè hanc de tribus capitulis tempestatem, qua vniuersa Ecclesiæ tranquillitas miserando naufragio penè submersa fuit, exortam esse laudati Scriptores prodidere: Liberati verba superiùs ea de re recitauimus. Pœnas tandem turpissimo exitu vltori Numini dedit.

Interea non solùm in Occidente ob Iudicatum malè audiebat Vigilius, sed etiam à pluribus vel in ipsa regia Vrbe passim traducebatur, eorum nomina habentur in sententia lata à Vigilio contra Rusticum, & Sebastianum. Horum Princeps erat Felix Monachus Africanus Gillitani monasterij Hegumenus, qui non modò palam Iudicatum impugnabat, sed & cæteros in suam sententiam trahere conabatur. Diaconi certè Rusticus, & Sebastianus magni illi paulò ante Iudicati præcones, ac laudatores Monachi persuasionibus victi exeunte
Anno anno à priori sententia discessere, ac perfricta fronte à Vigilij communione se-
549. gregati hostium numerum auxere. Illi quidem literas quaquauersum disseminarunt, queis significabant, Vigilium *aliquid scripsisse, quod reperiatur aduersum definitioni Sanctæ Chalcedonensis Synodi*, teste ipsomet Vigilio in scripto contra eosdem anathemate, vbi hæc addit: *In quo memorato scripto etiam contra diuinas scripturas non solùm Pontificibus multis, sed etiam, quod dici nefas est, ipsi quoq; Principi sacrilegas iniurias irrogare tentastis*. Hinc Vigilius iusta contra eosdem indignatione concepta, vbi ad meliorem frugem eos reuerti nolle cognouit, vtrùque anathemate perculsum dignitate, ac gradu submòuit. Sententia in eosdem à Vigilio lata inserta est actis Synodi V. collat. 7. Baronius anno 550. vtrumq; damnatum scribit, cui non repugno, nec vnquam repugnare ausim, nisi rei secus se habentis veritate conuictus. Certe hæc ibi leguntur: *Hæc ergo sustinentes per multa temporis spatia patientia sacerdotali resecare distulimus credentes vos forsitan resipisci*. Felicem etiam Monachum rebellionis authorem eadem pœna mulctauit, qui vsq; ad Synodi finem Byzantij moratus iubente Iustiniano in exilium deportatus est, de quo scribit Victor: *Post consul. Basilij XVII. Eo tempore Felix Hegumenus Monasterij Gillitani in exilio apud Sinopen de hac vita migrauit ad Dominum*. Erat vrbs in Ponto olim nobilissima. Aurelianus Arelatensis Metropolita, qui anno 546. à Vigilio Apostolicæ Sedis Vicarium in Gallijs agere iussus fuerat, sparsis per rebelles Diaconos rumoribus commotus Anastasium cum literis Constantinopolim misit, indicans vbiq; eam famã percrebuisse, quòd per Iudicatum Chalcedonensis Synodi fidem decurtaretur, quæ literæ redditæ sunt Vigilio pridie Idus Iulias, respondit verò Vigilius anno sequenti.

Illy-

Illyrici Episcopi, qui transeunti Vigilio anno 546. occurrerant, ac eundem rogauerant, *vt nullatenus nouitati, quæ facta est, acquiesceret*, verba sunt Facundi lib. 4. cap. 3. vbi primùm Iudicati sententiam intellexere, Synodum indicunt, ac trium capitulorum defensio communi consilio decernitur. Horum testis est Tunonensis: *Post consulatum Basilij anno IX. Illyriciana Synodus in defensione trium capitulorum Iustiniano Augusto scribit, & Benenatum primæ Iustinianæ ciuitatis Episcopum obtrectatorem eorundem trium capitulorum condemnat.* Vnus hic Benenatus ex Metropolitis Illyrij contra tria capitula sentiebat. Nec mirum: Etenim Iustinianus ignobili loco natus in Dardania Europea apud Tauresium ibidem postea nobilissimam vrbem condidit, de qua pluribus agit Procopius lib. 4. de ædificijs Iustiniani. Illam quidem Metropolitana Sede nobilitare desiderans id ab Agapeto petierat, intra cuius diœcesim Patriarchicam sita erat, at illo quidem breui defuncto id ipsum à Vigilio impetrauerat. Benenatus fuit secundus Metropolita primæ Iustinianæ, cui vicinarum prouinciarum Episcopos Vigilius subiecerat Thessalonicensi Primate antiquissima iurisdictione mulctato. Extat Nouella Iustiniani CXXXI. ad Petrum Præfectum Sacrorum Prætoriorum, in qua Imperator vicinas prouincias Metropolitæ primæ Iustinianæ subijcit, testatus se edicere *secundùm ea, quæ definita sunt à Sanctissimo Papa Vigilio.* Baronius scribit Iustinianum anno 555. à Vigilio tum temporis *ærumnis fatigato* extorsisse, vt prima Iustiniana *non Episcopatus tantùm, sed Metropolitanæ Sedis augeretur dignitate.* Ibidem Num. 6. Baronio adhæret meus Lupus cap. 7. com. in Synodum V. At non ita est; nam sanctio Iustiniana data est XV. Kal. Aprilis Basilio V. C. Consule, nempè anno 541. Hinc in Synodo V. collat. 2. cum Paulus Episcopus secundæ Iustinianæ inuitatus à Græcis, vt ad Synodum accederet, idemq; rogaretur Sabinianus Zapparenus, responderunt, non posse se venire, *eò quòd non præstò est Archiepiscopus Benenatus.* Patres Græci replicarunt: *Paulo licebit, secundum quod petierunt, ad Benenatum religiosissimum Episcopum accedere, qui communicat nobis, & consentit his, quæ ab ista Synodo aguntur, sicut ostendunt ea, quæ sæpius scripsit, & fecit.* Ex his paret ante annum 555. primam Iustinianam Pontificis authoritate, & Synodi testimonio habuisse Antistitem Metropolitam. Itaq; Benenatus, qui in Iustiniani patria Antistes sedebat, ad Imperatorem accedens tria capitula damnauerat, hinc à reliquis Episcopis Illyricianis sacris interdictus fuit.

Anno sequenti Africani Antistites Reparato Carthaginensi duce grande facinus ausi non modò Iudicatum reiecerunt, verùm etiam Vigilium ipsum anathemati subiecerunt. Hæc habentur in Chronico Victoris, qui fusiùs, quàm cæteri, gesta in causa de tribus capitulis suis fastis inseruit: *Post consul. Basilij*, inquit, *anno X. Africani Antistites Vigilium Romanum Episcopum damnatorem trium capitulorum Synodaliter à Catholica communione reseruato ei pœnitentiæ loco recludunt, & pro defensione memoratorum trium capitulorum literas satis idoneas Iustiniano Principi per Olympium Magistrianum mittunt.* Adeo ima summis confusa erant. Facundus etiam Hermianensis Afrorum vehementissimus in libro contra Mocianum perperam arguit Vigilium mendacij, proditionis, collusionis cum Acephalis, ambitionis, venalitatis. Cæterùm Iustinianus acceptis ab Africanis, & Illyricis actis Synodalibus, queis tria capitula propugnabant, contra eosdem statim rescripsit. Do Isidori verba: *Iustinianus*, inquit, *Imperator* condi-

Anno 550.

condidit quoq; & rescriptum contra Illyricianam Synodum, & aduersus Africanos Episcopos, in quo tria capitula damnare contendit. In lib. de viris illustr. cap. 12. Vigilius cum ob Iudicatum passim se malè audire intelligeret, nam tanquã Chalcedonensis Synodi hostis publicabatur, datis ad nobiles Episcopos literis hanc à se procul infamiam excutere conatus est. Die 18. Martij scripsit ad Valentinianum Tomitanum in Ponto Metropolitam significans falsis Rustici, ac Sebastiani delationibus hæc de se sinistra vbiq; spargi, damnasse se tria capitula salua fidei definitione per Chalcedonenses Patres statuta. In eandem etiam sententiam literas misit ad Aurelianum Arelatensem. Datæ illæ sunt anno Iustiniani XXIV. die 29. Aprilis; consulatum tamen Basilij IX. signandum esse rectè monuit Baronius, quod patet ex his, quæ ibidem scribit: *Vt quia Gothi cum Rege suo in ciuitatem Romanam perhibentur ingressi.* Capta enim est Vrbs ex Procopio anno decimo quinto belli Gothici lib. 3. Ex quibus patet eundem Scriptorem priorum annorum metachronismum correxisse.

Turpis sanè Ecclesiæ facies erat, ac iam Anastasij Hæretici Principis tempora feliciora videbantur, tunc enim Oriente infecto, Acephalis dominantibus, praui dogmatis Magistris in Asia primas sedes occupantibus, Occidens pace fruebatur, atq; Sanctissimorum Pontificum opera in fide continebatur. At sub Iustiniano Synodi Synodis aduersabantur, rebellarat Occidentalis Ecclesia à Vigilio, neq; hic apud Græcos in honore erat. Africani eò v[illegible] temeritatis eruperant, vt ipsum Pontificem palam anathemate percellerent. Sed & eosdem pari pœna Vigilius mulctauerat, nam Iudicati detractores ipso facto anathemati subijciebantur, quod ex his, quæ in sententia eiusdem Vigilij contra Rusticum, & Sebastianum leguntur, intelligitur: *Quos pro hoc,* ait Vigilius, *quòd contra Iudicatum nostrum scripserant, per eiusdem Iudicati seriem constabat iam a nobis communione suspensos.* Sed non tantùm scripto, verùm etiam armis decertabatur, tantaq; rabie suæ quisq; factioni studebat, vt nonnulli ne sacrosancta quidem loca reueriti eadem impia cæde pollucrent. Conqueritur Vigilius ex literis rebellium Diaconorum contra Iudicatum emissis tantas alicubi turbas excitatas, *vt humanus sanguis in aliquibus locis intra Ecclesiam, quod dici nefas est, funderetur.* In sententia contra eosdem lata. Quare plenaria, seu Oecumenica Synodo opus esse non modò Vigilius, sed Iustinianus quoq; optime intelligebant. Vigilius priori sententiæ inhærens in Italia cogi illam malebat, nec semel hoc à Principe se petijsse testatur in Constituto ad Iustinianum: *Optauimus,* inquit, *venerabilis Imperator, sicut frequentissimè supplici prece poposcimus, eundum ad quemlibet Italiæ locum, aut certe ad Siciliam, & conuocatis ad nos Africanæ, & aliarum prouinciarum Latinæ linguæ Sacerdotibus, vel Ecclesiæ nostræ sacratis ordinibus secundum consuetudinem tractaremus, & de quæstionibus trium capitulorum pietati vestræ redderemus plena deliberatione responsum. Quod quia fieri Serenitas vestra non annuit, hoc iterum noscitur constitutum, vt oblatis à nobis mansuetudini vestræ nominibus de suprascriptis prouincijs, qui nobiscum ad tractandum adhiberentur Antistites Clementia vestra faceret aduenire, cui dispositioni item præbuimus Ecclesiasticæ pacis amore consensum.* Hoc verò postremum ipsummet Vigilium à Principe petijsse Clerus Italiæ in libello supplici affirmat, aliorum tamen consilio id Papę insinuatum constat, ex verbis Vigilij. Illud tamen falsum esse arbitror, quod ibidem Clerici illi ponunt, nempe: *Cæpit iterum sæpè dictus beatissimus Papa Vigi-*

lius

lius ad hoc compelli, vt absolutè capitula sine Synodi Chalcedonensis mentione damnaret. Hanc enim clausulam in Iudicato Vigilius posuerat: *Salua in omnibus reuerentia Synodi Chalcedonensis*. At hac clausula tantùm abest, vt Iustinianus offenderetur, vt eandem & suo decreto contra tria capitula his plane verbis inseruerit: *Si quis dicit nos hæc ad abolendos, aut excludendos Sanctos Patres, qui in Chalcedonensi fuere Concilio, dixisse, anathema sit.* Non ergo Iustinianus odisse poterat eam restrictionem, quam sub anathematis interminatione ipsemet asserendam singulis intimauerat. Hinc Iustinianus ob eximiam ipsius erga Chalcedonense Concilium reuerentiam, quippe qui illud inter sacra diptycha recitari iusserat, dictus est *Synodita*, vt ex Leontio superiùs notatum est.

Iussi sunt ergo nobiliores singularum Prouinciarum Episcopi, qui in Romani imperij vrbibus sedebant, Costantinopolim ad Synodum accedere. *Ex Illyrico*, inquit Clerus Italiæ *nullus venire voluit*. Adfuisse tamen tempore Synodi Benignum Episcopum Heracleæ Pelagoniæ vicem agentem Eliæ Metropolitæ Thessalonicensis ex Synodi subscriptionibus constat. Benignus hic in Constituto Vigilij edito à Baronio ad Annum 553. Num. 49. dicitur Episcopus Heracleæ Paphlagoniæ, vnde & à Patre Lupo in commentarijs collat. 5. Synodi V. appellatur *Benignus Heracleæ in Paphlagonia Episcopus*. Sed eruditis viris non accedo. Nam nulla huius nominis vrbs fuit vnquam in Paphlagonia, quæ cum sit in extrema parte Galatiæ in Asia, non video quomodò illius prouinciæ Episcopus vices gerere potuerit Metropolitæ Macedoniæ. Erat Benignus Episcopus Heracleæ in Pelagonia, quæ est parua Macedoniæ regio inter Axium, & Erigonum sita. Et iam olim tum in latrocinali conuentu Ephesino, tum in Synodo Chalcedonensi legitur subscriptus *Quintillus Heracleæ Macedoniæ agens vices Anastasij Episcopi Thessalonicensis*. Ita & in Synodo V. Benignus Heracleæ Macedoniæ gessit vices Eliæ Thessalonicensis. In magna Synodo Chalcedonensi leguntur Episcopi Cyriacus Heracleæ Thraciæ, Theodorus Heracleæ Ponti, Menander Heracleæ ciuitatis Latmos, quæ est Cariæ vrbs ad Latmum montem, & Dionysius Heracleæ ciuitatis Lyncestidum act. 1. Synod. Chalced. initio. Hæc postrema vrbs est illa, quæ in subscriptionibus Synodi V. dicitur *Heraclea Pelagoniæ*. Nam Lyncestis regio Macedoniæ est Pelagoniæ contermina, & vltra Erigonum Heracleæ territorium tantummodò sibi vindicat, vnde Heraclea, quæ ad Erigoni ripas sita est, ad Lyncestidem spectat; quare rectè in Synodo Chalcedonensi Dionysius dictus est *Episcopus Heracleæ Lyncestidum.* Pelagonia autē à Strabone dicitur Tripolitis, quòd tres in ea tantùm vrbes numerabantur, quas inter Heraclea non erat. Cæterùm Benignus sub Iustiniano nuncupatus est *Episcopus Heracleæ Pelagoniæ*, ea parte Lyncestis trans Erigonum Pelagoniæ adiuncta. Prẹter Benignum adfuere etiam in Synodo Soterus Episcopus Aulonis, & Phocas Staliensis, agens vices Benenati Metropolitæ primæ Iustinianæ. Rursus Paulus Vlpianensis, Sabinianus Zapparensis, Proiectus Naissitanus, horum tres postremi Vigilio adhærebant, priores verò Iustiniani, ac Græcorum sententiam sequebantur. De Africanis ita scribit oculatus testis Victor Tunonensis: *Post consulatum Basilij Anno XI. Reparatus Archiepiscopus Carthaginensis Ecclesiæ, Firmus Numidarum Episcoporum Primates, & Primasius, & Verecundus Concilij Byzaceni Episcopi pro fidei causa ad vrbem regiam eiusdem præcepto Principis euocantur.* Primasius

E erat

erat Episcopus Adrumetinus, & Vigilij Constitutum contra Iustiniani sententiam subscripsit, qui tamen paulò post mutata sententia in Synodi decretum pedibus iuit, vt postea nobis commemorabitur.

Interea capta Roma à Totila, ac Gothis tota Italia victoribus Vigilius instabat Iustiniano, vt iterum Belisarius cum exercitu in Italiam mitteretur. Imperator verò non Gothos, sed subortam de tribus capitulis dissensionem malebat profligare. Reddo verba Procopij ex versione Grotij lib. 3. *At Vigilius Romæ Antistes cum Italis, qui & multi, & nobiles Byzantium aduenerant, non cessabat instare, vt in Italiam magna cum vi Belisarius remitteretur &c. At Imperator Italiam sibi curæ fore promisit, assiduus interim tractandis Christianorum placitis hoc proposito, studioque, vt quæ inter eos disputando iactabantur, componeret.* Hæc Procopius. Nulla enim peiora dissidia Principibus censentur, quàm quæ ob dogmatum diuersitatem subditos in factiones dilancinant, neque hostis propulsari facilè potest, regno ciuilibus discordijs afflicto. Vigilius nulla re magis in dies angebatur, quàm quòd Iudicatum emiserat, cuius scripti non semel eundem pœnituit; videbat enim Occidentales ob id omni erga Apostolicam Sedem reuerentia deposita rebellasse. Quare prudenti consilio cum Iustiniano egit, vt à Menna sibi Iudicatum illud restitueretur, vnde postea in Synodo plenaria velut ex integro eadem causa tractaretur, nullaque fieri posset ex priori illo decreto Sacris Senatoribus in dicenda sententia præscriptio. Id tamen eo consilio Pontifex faciebat, vt Iudicatum è Græcorum manibus extorqueret, eaque ratione Latinis ostenderet, inuitum se illa scripsisse. *Præstitit igitur Deus, vt hac ratione Sanctus Papa Vigilius Iudicatum, quod in ipsa causa fecerat, publicè in conuentu reciperet denuncians, quia si quis Græcorum Episcoporum vsque ad vniuersalis Concilij tractatum de istis Capitulis aliquid fecisset, aut facientibus acquieuißet, à communione Sedis Apostolicæ alienus existeret.* Hæc referunt Clerici Italiæ in libello laudato. Cæterùm Vigilius vnà cum Iudicato Latinorum omnium amorem, ac reuerentiam erga Apostolicam Sedem recuperatam putabat; inde etiam factum est, vt in priorem sententiam liberiùs regredi potuerit, qua tria Capitula antequam Byzantium veniret, adprobarat. Illius Iudicati nec vnicum exemplum apud Mennam remansisse, eo mihi argumento probatur, quòd cum postea collatione VII. Synodali ex scriptis Vigilij tria Capitula ab Apostolica Sede damnata esse demonstrare Græci Patres conarentur, ac sententiam contra Diaconos Romanos, itemque epistolas ad Valentinianum, & Aurelianum Antistites ad verbum recitarent, Iudicatum minimè protulerunt. Sed Vigilij verba reddenda sunt in decreto contra Theodorum: *Ad hoc est causa perducta, quatenus semotis omnibus, quæ de trium capitulorum à quibuslibet dicto, scriptoue fuerant ordinata, quid de ipsa re facto opus esset, cum Africanarum, Illyricianarum, seu Vuallia-rum partium congregata Synodo tractaremus, eorum maximè præsentiam requirentes, quorum fuerat scandalizata fraternitas; illud quoque magnopere nobis cum Clementißimo Principe præsentibus etiam Menna Constantinopolitanæ ciuitatis, & Datio Mediolanensis Vrbis Antistite, alijsque tam Græcis, quàm Latinis Episcopis, cum quibus omnibus etiam tu Theodore pariter affuisti, necnon & præsentibus Iudicibus, atque Proceribus, vniuersoque Senatu conuenit, ne vsque ad memoratam Concilij definitionem quicquam de præfatis tribus capitulis ab aliquo fieri intentaretur.* Hæc Vigilius.

CAPVT V.

Theodorus Mopsuestiæ Pelagianus è sacris Diptychis expunctus. Nonnulla de eisdem diptychis adnotantur, & Diptychion Mopsuestenum illustratur. Iustinianus publicat edictum contra tria Capitula, ac Vigilium, & Africanos Episcopos eidem resistentes sæuiùs affligit. Moritur Mennas Patriarcha C-P.

IVstinianus induciarum tempore susceptum semel contra tria capitula bellum acerrimè vrgebat. Cum accepisset nomen Theodori è sacris diptychis Ecclesiæ Mopsuestenæ, cuius ille olim Episcopus fuerat, erasum fuisse, ad Ioannem Metropolitam Iustinopolitanum (est autem hæc vrbs primaria Ciliciæ minoris Anazarbus antea dicta, quæ teste Euagrio lib. 4. cap. 8. terræmotu deiecta, & à Iustino Imperatore restituta eiusdem nomen acceperat) literas misit, quibus mandabat, vt collecta prouinciæ Synodo inuestigaret, quandonam Theodorus è sacris diptychis expunctus fuisset. Eiusdem ferè exempli epistolam dedit ad Cosmum Episcopum Mopsuestiæ, qui ante paucos menses in demortui Simeonis locum hac ipsa indictione XIII. subrogatus fuerat. Scriptæ sunt literæ Iustiniani die 13. Maij, anno imperij eiusdem XXIV. P.C. Basilij IX. Coacta est autem Synodus Mopsuestiæ die 17. Iunij, cuius acta recitantur in Synodo V. quorum initium collatione quinta hocce refertur: *Imperij diuini, & pijssimi nostri Domini Flauij Iustiniani perpetuò Augusti Imperatoris anno XXIII.* legendum XXIV. *Post consulatum Basilij V.C. anno nono mensis Iunij XVII. instantis Indictionis XIII. in Mopsuestia colonia Christianissima &c.* Adfuere cum Ioanne Metropolita octo alij Episcopi. Vnde nescio cur Ricciolius in magno chronico ad annum 550. scripserit: *Iustinianus vniuersalem Synodum Mopsuestiæ in Cilicia conuocat.* Adfuere etiam seniores Clerici, & nobiles ciuitatis. Ioannes Cimeliarcha iussus proferre diptycha Ecclesiæ, *in quibus Sanctæ memoriæ Sacerdotum ipsius optimæ ciuitatis continentur vocabula*, respondit: *Secundùm iussionem vestræ sanctitatis inter sacra vasa, quæ à me seruantur, habentes diptycha illa protuli, & ad recitationem porrigo. Habeo autem, & duos membranaceos quaterniones vetustiores istis, quæ nunc sunt, & recitantur, quos & ipsos protuli, sicut videtis.* Iacobus Goar in Euchologio in notis ad liturgiam Chrysostomi vertit *chartaceos codices*. Ex his apertè constat diptycha illius Ecclesiæ fuisse membranas quasdam, in quibus nomina Episcoporum scribebantur. Hinc diptycha à Synodo Constantinopolitana sub Ioanne Patriarcha anno 518. in relatione ad eundem, itemque à Monachis regiæ vrbis in libello ad eam ipsam Synodum *sacri libri* nuncupata sunt.

Distincta erant diptycha viuentium, ac mortuorum; nam in diuersis libris eorundem nomina scribebantur. Hoc patet ex literis Attici Constantinopolitani ad Cyrillum de restituto diptychis Chrysostomo: *Mentio namque eius*, inquit, *fit cum defunctis non solum Episcopis, sed & Presbyteris, Diaconis, & laicis ipsis, mulieribusque &c. Magna est enim inter defunctos, & superstites differentia, vt etiam libri propter differentem eorum, quorum memoria conseruatur, statum discreta sint.* Ita diptycha τὰ βιϐλία libros & ipse nuncupauit, eos verò ex aliquot paginis conflatos constat, quòd tot sacrorum, ac laicorum, imò & mulierum nomina

continebant. Porrò nomina haud promiscuè inscribebantur, sed in vna pagina Episcopi, in alia Presbyteri, in altera Diaconi, atque ita diuersis etiam Laici, ac fœminæ diptychis consignabantur.

Profana quidem diptycha, queis noui Consulis nomen exhibebatur, ex ebore fuisse certum est ex Cod. Theod. lib. 15. tit. 9. vbi: *Illud etiam constitutione solidamus, vt exceptis Consulibus ordinarijs, nulli prorsus alteri auream sportulam, diptycha ex ebore dandi facultas sit. Cum publica celebrantur officia, sit sportulis nummus argenteus, alia materia diptychis.* Datum est illud rescriptum ab Imperatoribus Valentiniano, & Theodosio anno 384. Tabellis eburneis caracteribus aureis nomen Consulis inscribebatur, hinc Claudianus lib. 3. de laudibus Stilichonis propè finem canit.

Tum virides pardos, & cætera colligit Austri
Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes
Inscripti rutilum cælato consule nomen
Per proceres, & vulgus eant.

Ex illis *cælato Consule* effigiem etiam Consulis in tabella sculptam fuisse colligimus, & nostra ætate Alexander Vvithelmius hæc diptycha consularia non vno loco inter antiquissima cimelia inuenta publicauit, ac nobili insuper commentario illustrauit, quem mihi primùm ostendit Octauius Ferrarius magnum illud huius Academiæ Patauinæ decus, ac nostræ ætatis Oratorum facilè Princeps. Erat duplex tabella ex vtraque parte effigiem Consulis repræsentans. Huiusmodi etiam diptychon exhibet Sirmondus in notis ad epist. 5. Libri 8. Sidonij Apollinaris. Hinc verò illi catalogi Episcoporum, aliorumque apud Christianos diptychorum nomen mutuarunt, & consulare diptychon sacrum euasit. Augustinus duas catalogi tabulas eleganter lib. 15. contra Faustum cap. 4. *Diptychium lapideum* nuncupauit. Cæterùm & sacra diptycha alicubi eburnea fuisse indicat Fortunatus lib. 10. carm. 7. de Natalitio die S. Martini Turonensis ad Childebertum Regem, vbi ait.

Nomina vestra legat Patriarchis, atque Prophetis,
Cui hodie in templo diptychus edit ebur.

Non inde tamen certò colligitur nomina Episcoporum ebori fuisse insculpta, nam coopertorium fortè solummodò eburneum erat, nomina autem membranis inscripta. Habemus ex inscriptione Gruteri pag. 174. T. Tarsernium legasse PVGILLARES MEMBRANACEOS OPERCVLIS EBOREIS. Certè diptychum Mopsuestenum membranaceum fuisse ex laudato testimonio constat, quòd verò inter sacra vasa, ac pretiosam supellectilem repositum illud video, easdem membranas credide[rim] eburneis coopertorijs, vel alterius pretiosæ materiæ tegumentis incl[u]s[a]s.

Diptycha sacra summa in veneratione erant; etenim in sacrosancto mysterio exponebantur, & Diaconus eadem thure suffibat, quod ex liturgia S. Ioannis Chrysostomi colligo, vbi hæc habentur: Ὁ Διάκονος θυμιᾷ γύρωθεν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ τὰ δίπτυχα. *Diaconus circumiens suffit sacram mensam, & diptycha.* Interpretes antiquiores imperitè pro diptychis *corporalia* posuerunt. Recitabantur diptycha à Diacono alta voce in ambone, quod ex actis Synodi Constantinopolitanæ anno 518. celebratæ colligitur, vbi cum populus conclamasset:

masset: *Diptycha amboni. Qui non loquitur Manichæus est. Diptycha amboni.* Ioannes Patriarcha populo satisfecit. *Post lectionem sancti Euangelij ex more sacra missa finita, & ianuis clausis* (missa inquam Catechumenorum, quibus post euangelij recitationem extra Ecclesiam dimissis ianuæ claudebantur) *ac sancta lectione iuxta consuetudinem lecta, tempore diptychorum cucurrit omnis multitudo cum magno silentio circa altare, & audiebat. Et cum solum lecta fuissent à Diacono nomina prædictarum Sanctarum quatuor Synodorum, & sanctæ memoriæ Archiepiscoporum Eufemij, Macedonij, & Leonis voce magna vnanimiter clamauerunt, gloria tibi Domine.* S. Leonis Papæ, nec non Eufemij, ac Macedonij regiæ Vrbis Præsulum nomina Anastasius hæreticus Imperator è sacris tabulis eraserat, ideo eodem anno 518. Iulij die nona defuncto, populus septimo post die, nempe *die sextadecima feria secunda* eorundem Præsulum nomina diptychis restituta audiuit. Hæc quidem referuntur in actis Concilij Constantinopolitani sub Menna anno 536. actione prima. Atq; hæc de materia, & recitatione sacrorum diptychorum indicasse sufficiat. Legatur purpura æquè, ac sapientia Eminentissimus Bona lib. 2. rerum Liturgicarum cap. 12. vbi eruditissimè de sacris diptychis disserit.

Verùm vt ad Mopsuestenam Synodum redeam, defunctorum illius Ecclesiæ Antistitum nomina ita diptychis inscripta legebantur: *Pro requiescentibus Episcopis Protogene, Zosimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Bassiano, Auxentio, Palatino, Iacobo, Zosimo, Theodoro, Simeone.* Hic vltimus ante paucos menses decesserat, Theodorus verò è Galatia erat ante triennium defunctus. Olympius anno 381. interfuit Synodo Constantinopolitanæ Theodosio Imperatore, nam inter Episcopos Ciliciæ legitur *Olympius Mopsuestieufis.* Huic circa annum 391. successit Theodorus Antiochenus tantorum dissidiorum origo, qui cum annos sex, & triginta eam Sedem tenuisset, circa annum 427. occubuit, vt lib. 2. hist. Pelag. cap. 4. narrauimus. Excepit Theodorus Thomam, qui in Synodo Antiochena præside Domno Patriarcha contra Athanasium Parenorum Episcopum sententiam dixit; ibi enim hæc legimus: *Thomas Episcopus Mopsuestiæ dixit &c.* Hanc Synodum anno eodem, quo decessit S. Cyrillus Alexandrinus, habitam fuisse ex verbis Athanasij recitatis act. 14. Synodi Chalcedonensis colligit Pater Lupus cap. 4. comment. in Synodum latrocinalem Ephesinam: *Hanc, causam inquit, audierunt beatæ memoriæ Cyrillus, & Proclus, & certas formas scripserunt Domno, qui fuit Antiochenus Episcopus, promisitq; ille eas complere, & cum cognouisset mortem beati Cyrilli, resiliuit, & ad iudicium me vocauit:* Cyrillum obijsse anno 444. locupletissimo eiusdem Cyrilli Nepotis testimonio probauimus lib. 2. hist. Pelag. cap. 11. Anno igitur 444. tempore Concilij Antiocheni, quod actioni 14. Synodi Chalcedonensis insertum legitur, Thomas Mopsuestiæ sedebat. Idem interfuit Synodo alteri Antiochenæ in causa Ibæ Edesseni ex act. 19. Synodi Chalcedonensis, ille autem conuentus habitus est anno 448. vt ex actis Synodi Tyriæ, & Berytensis colligitur, quæ in eadem causa Ibæ habitæ sunt. Hic verò Thomas paulò post decessit, nam in subscriptionibus Concilij Chalcedonensis habiti anno 451. legimus: *Bassianus Episcopus Mopsuestiæ per Sophronium Chorepiscopum Anabarzi &c.* Post Bassianum sacris Mopsuestenis præfuit Auxentius huius nominis secundus.

At cur Macedonius Episcopus in memorato Diptycho non recensetur? Etenim in subscriptionibus Synodi Nicænæ anno 325. inter Antistites Ciliciæ

legi-

legitur *Macedonius Mopsuestiensis*. Omnes autem Episcopos Orthodoxos Patres his iusserant nominari: *Recitentur nobis sacra Diptycha, quæ declarant sanctæ memoriæ connumerationem Sacerdotum istius Mopsuestenæ ciuitatis, ex quo immaculata, & Orthodoxa fides prædicatur vsque ad hunc, qui in præsenti tertiadecima indictione mortuus est.* Respondeo Macedonium ad Arianorum partes defecisse, diùque inter eosdem militasse, vnde veluti à fide Catholica rebellis è sacris Mopsuestenæ Ecclesiæ tabulis expunctus fuit. S. Athanasius in libro de Synodis scribit de Arianis: *Rursus quasi istorum pœnitentia laborarent post triennium iterum in consessum veniunt, amandantq; Eudoxium Cilicem, & cum eo nonnullos ad Italiam secum deferentes fidem multis verbis conscriptam.* Hos inter legatos fuisse Macedonium Mopsuestiensem disertè tradit Socrates lib. 2. cap. 15. aliàs 19. vbi de eisdem hæreticis ait: *Aliam fidem composuerunt, illamq; Italiæ Episcopis per Eudoxium tunc Germaniciæ Episcopum, & Martyrium, & Macedonium Mopsuestiæ vrbis Ciliciæ Episcopum mittunt.* Ex collega Eudoxio Arianæ factionis antesignano, qui Antiochenam, & postea C.P. Ecclesiam inuasit, ac Valentem Imperatorem abs se vndis sacris lotum in Orthodoxos concitauit, Macedonium inter Arianos connumeratum certum est. Scribit Baronius hanc Eudoxij legationem contigisse anno 344. nam ex Athanasio constat, post triennium à peracta Synodo Antiochena eandem destinatam fuisse. Illa verò Synodus habita fuit ex Athanasio *Consulibus Marcellino, & Probino indictione XIV.* nempè anno 341. ante Septembrem. Sed triennium illud non à memorata Synodo Antiochena, sed ab alio Arianorum congressu post aliquot menses celebrato numerandum est; idem enim Athanasius scribit: *Hæc cum Antiochiæ tempore encæniorum egissent, ne tum quidem arbitrati satis perfectè fidem suam conscriptam esse, vtpote homines turbido, fluctuantique animo, aliud scripturæ genus de fide post aliquot menses conficiunt, amandantq; in Gallias Narcisum, Marim &c.* Postea addit elapso triennio Eudoxium legatum, ac socios cum nouo symbolo in Occidentem missum. Itaque Macedonius anno 345. in Italiam venit, qui cum interesset Synodo Mediolanensi, quæ per id temporis agebatur, iussus Arij errorem damnare, palam cum collegis id facere recusauit. Testatur hoc Liberius Papa in literis ad Constantium Imperatorem: *Quæ est pax*, inquit, *clementissime Imperator, cum sint ex partibus ipsis quatuor Episcopi Demophilus, Macedonius, Eudoxius, Martyrius, qui ante annos octo, cum apud Mediolanum Arij hæreticam sententiam noluissent damnare, de Concilio iratis animis exierunt?* Hæ literæ missæ sunt per legatos ad Imperatorem Arelate degentem anno 354. exeunte, vel insequenti inchoato, vt rectè ostendit Baronius. Cum verò ibidem Liberius tradat *ante annos octo* Macedonium in Italiam venisse, patet id contigisse anno 345. post aliquot menses à celebratis Antiochiæ encænijs, ac Synodo. Cum biennio post haberetur Sardicæ in Dacia Synodus Oecumenica, Ariani inde dilapsi Philippopolim secessere, ac conciliabulum peragentes encyclicas Sardicensis Concilij nomine inscriptas vulgarunt, in quibus Macedonij honorificè, vtpotè eiusdem farinæ hominis mentionem fecere, ibi enim dicitur *Macedonius Episcopus, atque Confessor à Mopso.* Idem Macedonius primo loco legitur etiam subscriptus in memorata proximè Synodo Antiochena, in qua XXV. canones statuti sunt. At subscriptiones illæ ex Nicæna Synodo illuc fuerunt asportatæ, omnes enim, qui in eodem Antiocheno Concilio subscripti leguntur, Nicænam

nam

nam quoque Synodum subsignarunt. Illa autem nomina ficta apparent ex subscriptione Theodori Laodiceæ. Etenim anno 341. sedebat Laodiceæ Theodori successor Georgius ex Socrate lib. 2. cap. 9. vbi ait: *Quis verò ille fuerit, docet Georgius Laodicenus, qui tum in Synodo,* nempe Antiochena anno 341. *præsens fuit*. Idem testatur Sozomenus lib. 3. cap. 6. In illa autem Synodo Antiochena legitur subscriptus Theodorus Laodiceæ, qui anno 341. cum illa Synodus celebraretur, è vita discesserat. Quod si veræ sunt eæ subscriptiones, Concilium illud Antiochenum ante annum 341. celebratum fuit, & est diuersum à Synodo ibidem ab Eusebianis collecta, de qua loquitur Athanasius. Ante Macedonium sedit Mopsuestiæ S. Auxentius, cuius memoria celebratur in Romano martyrologio die 18. Decembris. Hic cum sub Licinio militaret, ac iussus Dijs sacra facere, constanter scelus execratus fuisset, militari cingulo exutus ad sacra se transtulit, teste Suida, ac Præsul Mopsuestenus renunciatus fuit. Hactenus de Mopsuestenis Episcopis.

Recitato ergo diptycho laudato Stephanus Presbyter annos septuaginta vno minùs natus dixit: *Nullatenus scio, vel audiui Theodorum, qui olim in nostra ciuitate fuit Episcopus, nominatum in sacris diptychis. Cognoui autem ex quo huic connumeror Clero, quòd illo adempto ex ipsis aliquando Cyrillus Alexandrinæ ciuitatis Episcopus in illius loco insertus est sacris diptychis requiescentium Episcoporum, qui vsque nunc pro ipso prædicatur*. Idem cæteri tum Clerici, tum nobiles ciues contestati sunt dicentes non meminisse se, *quando ademptum est nomen Theodori, & insertus est pro illo Cyrillus*. Itaq; Theodorus inter Olympium, & Thomam in sacris olim libris legebatur, ex quibus postea expunctus fuit. Porrò hæc expunctio declarabat Theodorum mortuum fuisse in communione Ecclesiæ, post mortem verò errorum accusatum, atq; conuictum communione priuatum fuisse. Theodoro autem substitutus est non quipiam Sanctus Episcopus è diœcesi Patriarchatus Antiocheni, ad quem Cilicia vtraq; pertinebat, sed S. Cyrillus Alexandrinus, quòd hic datis ad Acacium, Rabbulam, Proclum, ac Ioannem Antiochenum literis Theodorum olim mortuum Nestorianæ doctrinæ parentem detexerit, ac confutarit, nullam enim aliam huiusce subrogationis rationem video. Rasum ergo nomen Theodori è diptychis eundem hæreseos, aut schismatis reum decessisse conuincit, vnde S. Hormisdas nunquam Ioannem C-P. in Apostolicæ Sedis communionem recipere voluit, nisi priùs Acacij, eidemq; communicantium Euphemij, ac Macedonij in Constantinopolitana sede successorum nomina sacris diptychis paulò ante petente populo inscripta iterum deleret. Rem narrat magnus Annalium concinnator Baronius ad annum 519. Itaque Synodus Mopsuestena hanc sententiam de Theodoro, causa eiusdem diligenter discussa, pronunciauit: *Nunc veritatis reuelata est ratio, & valdè euidenter declarata est, Theodorum veterem, qui per istam ciuitatem fuit Episcopus, in antiquis temporibus extra prædicationem diuini mysterij fuisse, & sacris diptychis eiectum eße; pro illo verò alterum constitutum esse, & in illius vocabulum inscriptum esse Cyrillum sanctæ memoriæ*. Patres hoc ipsum Iustiniano Imperatori statim per literas significarunt, cuius etiam rei Vigilium, nam id quoque Imperator iusserat, certiorem reddidere. Extat epistola ad Vigilium collatione 5. Synodi V. in qua præfati Primæ Romanæ Sedi denuncianda omnia, quæ in causa fidei decernerentur: *Hoc benè*, inquiunt, *& Christianissimus noster Imperator* con-

considerans, & ad vestram scientiam quaedam, quae de Theodoro quondam Mopsuestenae Ecclesiae Episcopo mota sunt, iussit referre &c. Hunc exitum habuit Synodus hoc anno apud Mopsuestiam à Ciliciae Episcopis celebrata.

Successit annus 551. Vigilio infaustus ob Iustiniani furorem, ac in Apostolicam Sedem iniurias. Theodorus Cappadox induciarum impatiens, fidemq; seruare nescius contra tria capitula librum publicè coram plerisq; Episcopis in palatio legendum curauerat. Quod vbi Vigilius accepit, hominis petulantiam execratus grauiori quidem pœna eundem afficere decreuerat, sed quòd ille Iustiniano carissimus erat, mitius consilium inijens, eundem accersitum datae fidei admonuit, ac patrati facinoris reprahendit. Ille, vt erat prono ad fingendum animo, facti veniam supplex petijt, impetrauitq;. Reddo verba Vigilij hoc ipsum postea eidem Theodoro exprobantis: *Deinde tuis*, inquit, *ex consuetudine incitamentis liber condemnationem capitulorum ipsorum continens in palatio te assistente, & instruente coram quibusdam Graecis Episcopis est relectus, à quibus assentationum fauorem tuis vocibus exigebas. Ex quo facto tamen, quàm tibi consentientes Episcopi mitiùs licet à nobis, quam oportuit, increpati ad promerendam ficta satisfactione veniam conuolastis. Quis autem commemorare sufficiat, quae te incitante, atq; exequente mala commissa sunt?* Et statim: *Ea, quae iurata te voce non esse facturum vsq; ad constitutum tempus frequentiùs firmaueras, conscripsisti, & sub praetextu religionis ea, quae Dei Ecclesiam diuiderent, sicut etiam rebus ipsis agnoscitur, perpetrasti.* Haec quidem Vigilius in sententia lata contra eundem Caesareae Antistitem. At ingens Pontificis ad parcendum facilitas non modò Theodorum in officio non continuit, sed ad grauiora contra Vigilium facinora tentanda eundem longè promptiorem reddidit, quod ex ijs, quae hoc anno nobis describentur, ostendetur. Aduenere hoc anno Constantinopolim Episcopi Africani Reparatus, ac Firmus, ille Proconsularis, hic Numidarum Primas, Primasius Adrumetinus, ac Verecundus Nicensis, sed pro trium capitulorum defensione obstinatissimi. In Reparatum totius Africae Primatem vehementior impressio facta est; at ille nec gratia, nec minis inflexus est, sed tria capitula constanter propugnauit. Quàre indignatus Imperator Reparatum in exilium mittit. Do Victoris testimonium: *Post consul. Basilij anno XII. Reparatus Archiepiscopus plurimis calumnijs impetitus pro eo, quod damnationi trium capitulorum memoratorum assensum non praebuit officio, sumptibusq; priuatus Euchaida exilio relegatur.* Calumnias exponit Clerus Italiae his verbis. *Concinnata est causa Sancto Reparato Carthaginensi Episcopo, quasi Ariobindam Magistrum militum à Guntarit tyranno in Africa fecisset occidi.* At Reparatum haud illius necis conscium fuisse disertè scribit Procopius lib. 2. de bello Vandalico. Nam Gontharis Reparato mandauit, vt Areobindo in monasterium extra Carthaginem fuga dilapso fidem daret, quo tutò in suam potestatem veniret, quod Reparatus impigrè executus dato etiam per sacras baptismi vndas iuramento Areobindum ad Tyrannum deduxit, à quo conuiuio exceptus, paulò post immissis percussoribus per summam fraudem extinctus fuit. Erat Areobindus maritus Proiectae filiae Vigilantiae Iustiniani sororis, ac Dux Africam regebat. Reparatus ergo tanquam homicidij reus Euchaitam exul deportatus est, quò ante quadraginta annos relegatus fuit Macedonius Constantinopolitanus Antistes ab haeretico Imperatore Anastasio, scribente Marcellino de Macedonio: *Ab eodem Euchaita in*

in exilium deportatus est. Indictione IV. Secundino, & Felice Coss. anno 511. Est autem Euchaita vrbs Hellenopolis in Asia minori inter Cappadociam, & Paphlagoniam. Vixit Reparatus in exilio vsque ad annum 563. qui à Victore statuitur Post consul. Basilij XXIII. *Reparatus*, inquit, *apud Euchaidam exul moritur die VII. Idus Ianuarij*. Nunquam ille Synodum V. recipere voluit, quam Romani Pontifices subscripserant, sed in schismate mortuus fuit, si enim resipuisset, fuisset ab exilio reuocatus. Deposito Reparato iubente Iustiniano Constantinopoli electus est Antistes Carthaginensis Primasius Diaconus, & Reparati apud Imperatorem Apocrisarius, qui conceptis verbis tria capitula damnauit, antequam Episcopus consecraretur. Victor laudatus addit: *Contra vota Cleri, simulque & Populi Episcopus Carthaginensis Ecclesiæ ordinatur*. Hic tamen haud diutius Constantinopoli moras fecit, sed paulò post Carthaginem reuersus est, eòque faciliùs abeundi potestatem à Principe impetrauit, quòd vniuersum populum Carthaginensem in Iustiniani sententiam se adducturum promisit. Hinc anno 553. tempore Synodi non aderat in Vrbe, sed eius vices eo in consessu agebat Sextilianus Episcopus Tuniensis.

Firmus Numidarum primas largitione Principis corruptus ad damnanda tria capitula inflexus est, præsertim cum eo pacto celerem ad suos regressum speraret; testis est Victor in Chronico *P. C. Basilij anno XII. Firmus Concilij Numidici Primas donis Principis corruptus damnationi eorundem capitulorum assensum præbuit, sed ad propria remeans in naui morte turpissima perijt*. Et quidem Iustinianum donis, ac largitionibus plurimos ad damnanda tria capitula induxisse testatur Liberatus Diaconus Reparati Carthaginensis in fine sui Breuiarij: *Cætera verò*, inquit, *quæ subsequenter in Episcopis, & Catholica Ecclesia ab eodem Principe facta sunt, quomodò consentientes Episcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non consentientes depositi, in exilium missi sunt, vel aliqui fuga latitantes in angustijs felicem exitum susceperunt, quoniam nota sunt omnibus, puto nunc à me silenda*. Scripsit sub Iustiniano, nam cap. 20. in fine ait, Theodosium Ex-episcopum Alexandrinum fuisse superstitem, dum illa scribebat, qui anno primo Iustini iunioris mortuus est ex Tunonensi. Primasius, qui tertius erat ex Africanis, quos Victor Byzantium euocatos tradit, diu contra Principem stetit; nam hoc anno die 14. Augusti subscripsit decretum contra Theodorum; rursus anno 553. die 14. Maij legitur subscriptus in Constituto Vigilij contra Synodi V. gesta. Quare à Iustiniano in Aquimetense monasterium relegatus fuit. Verùm audita morte Boethij Primatis Byzaceni, vt ei succederet, damnationi capitulorum nomen dedit, & in Africam reuersus, cum rapinis, ac violentijs Ecclesiæ statum turbaret, à prouinciæ Synodo depositus, do verba Victoris, *infelici morte extinguitur, & quæ conquisierat fraude, fideliter à iudicibus auferuntur*. Verecundus Nicensis cum Iustiniano furenti se subduxisset, Chalcedonem fugiens ad D. Euphemiæ fatis concessit. Hæc quidem ad hunc annum congessimus, quo illorum quatuor Episcoporum, qui à Iustiniano Byzantium euocati sunt, exitus intelligeretur; de Primasio enim etiam Victor omnia sub eodem anno posuit, licèt triennio post ad minùs illa euenerint, vt ex eiusdem subscriptionibus patet, quarum vna anno 551. altera 553. Vigilij epistolis, seu decretis adpositæ leguntur. Scio Victorem ad annum 552. Reparati depositionem recitare; sed ex libello Cleri Italici colligimus, illam contigisse

tigisse ante illatam Vigilio vim hoc anno 551. vt mox dicemus. Rursus hoc anno Primasius subscripsit decretum contra Theodorum, nec tamen subscripti leguntur Reparatus, aut Firmus Primates, qui si tunc Byzantij fuissent, nomina & ipsi pariter eidem decreto addidissent.

Iustinianus cum ex Occidente ad Synodum paucos accedere animaduerteret, neque Vigilius sine Occidentalibus Episcopis quicquam decerni vellet, incentore Theodoro edictum per semet contra tria capitula publicauit, atque palam in Ecclesia regiæ Vrbis, atque alibi suspendi iussit. Ita rem narrat Clerus Italiæ, cuius verba eò libentiùs recito, quòd paucos ante annos libellus ille inuentus pleraque habet, quibus annales Ecclesiastici illustrantur: *Constantinopoli verò cœperunt iterum beatissimum Papam Vigilium compellere, vt si Afri, atque Illyriciani, vel Dalmatæ Episcopi nollent, ipse cum Græcis Episcopis eadem capitula condemnaret. Sed beatissimo Papa Vigilio nullatenus acquiescente edicta ex nomine imperiali tam in Ecclesia Constantinopolitana, quàm in diuersis locis suspendi fecerunt, per quæ eadem capitula damnarentur.* Hoc edictum puto fuisse illud ipsum, quod Baronius, alijque post ipsum recitant ad annum 546. nam cum in eo nominetur Synodus Mopsuestena, in qua de eraso è sacris diptychis Theodori nomine actitatum est, colligimus, illud post annum 550. evulgatum; at cum in eodem edicto nulla fiat mentio Synodi V. in qua à Patribus tria capitula anno 553. mense Maio damnata sunt, illud ante Synodum emissum constat. Cum verò ineunte anno 552. Vigilius in Iustiniani gratiam redierit, totoque anno perseuerauerit, palam fit, nullum eo anno edictum à Principe scriptum. Quare anno 551 conditum fuit. In eo Iustinianus Ecclesiæ dogmata contra Arium, Nestorium, atque Eutychetem statuit, recipit Quatuor Synodos Oecumenicas; postea canones IX. statuit contra Nestorianos, atque Eutychianos, qui ad verbum ferè omnes adprobati sunt à Synodo V. Postea hunc canonem ponit: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, & Eutychen, & omnes, qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, talis anathema sit.* In quo canone, cum Origenis nomen non legatur, optimè colligit Baronius illius edicti authorem fuisse Theodorum Cappadocem Origenistarum Ducem. Sed cum in eo quoque Acephalorum hæresis pluribus proscribatur, itidem poterat Baronius deducere, eundem non fuisse Acephalum, in qua secta Theodorum fuisse non semel idem tradit Liberati fidem secutus. Postea Iustinianus transit ad tria capitula, quibus sub pœna anathematis damnatis, diffusam satis disputationem init contra trium capitulorum defensores, quo loco ex S. Augustino hæreticos, vel Schismaticos licèt defunctos posse damnari egregio testimonio comprobans ait: *Necessarium putauimus memorare etiam illa, quæ ab Augustino san. mem. Africano Episcopo scripta sunt.* Ibi etiam paulò ante dixerat: *Et hæc quidem sufficiebant super memoratas, & alijs nostris libris insertas probationes, quas protulimus, ostendentes, quòd oportet etiam post mortem hæreticos condemnari &c.* Edictum terminatur anathematum publicatione. Nam scribit Iustinianus: *His ita se habentibus perspeximus, & capitula supponere, quibus tam rectæ fidei compendiosa confessio, quàm hæreticorum condemnatio continetur.* His finitur edictum, quod postea canones tantùm contra Nestorianos, & Eutychianos IX. exhibet, X. contra reliquos hæreticos, postea tres vltimos contra tria capitula. Quæ verò sequitur disputatio haud edicto Principis congruit. Verùm

siquis

si quis contendat, ab ipsomet Iustiniano appositam fuisse, & libros, quos ibidem appellat, fuisse rescripta data Synodis Illyrici, aut Africæ, quorum ex Isidoro superiùs mentionem fecimus, non contendam.

Vigilius vbi edicta Principis contra tria capitula publicè affixa intellexit, in Placidianam domum tum Latinos, tum Græcos Episcopos venire iussos hisce admonuit: *Quicunque edictis istis consensum præbere voluerit, sciat se ab Apostolicæ Sedis communione suspensum*. Ita Clerus Italiæ, qui addit: *Sed & Sanctus Datius Mediolanensis Episcopus contestationem omnibus sub magna vociferatione deposuit, dicens: Ecce ego, & pars omnium Sacerdotum, inter quos Ecclesia mea constituta est, idest Galliæ, Burgundiæ, Spaniæ, Liguriæ, Æmiliæ, atque Venetiæ, contestor, quia quicunque in edicta ista consenserit, suprascriptarum prouinciarum Pontifices communicatores habere non poterit. Quia constat apud me edicta illa sanctam Synodum Chalcedonensem, & fidem Catholicam perturbare*. At Theodorus author, ac promotor edicti Pontificis minis despectis Græcorum Antistitum cateruam secum trahens ad Ecclesiam, in qua suspensa erant edicta, se contulit, ac sacrosancta mysteria celebrauit. Rem narrat Vigilius hisce Theodorum increpans: *Tu autem Sedis Apostolicæ interdicentis per nos auctoritate despecta ad Ecclesiam, in qua edicta ipsa pendebant, reliquos tecum attrahens perrexisti, ibique alijs adiectis prauaricationibus missarum solemnia celebrastis, & quasi nihil tibi esset primæ Sedis Antistitem præsentem, & contradicentem contempsisse, Pontificem etiam Alexandrinæ Ecclesiæ Sacerdotem fratrem nostrum Zoilum, cuius nomen vsque ad memoratum diem communicatum à vobis fuerat, diptychis eximentes, Apollinarem quendam peruersorem, atque Ecclesiæ ipsius vobis adulterum sociastis, vt vestra iniquitas non solùm in remouendo simplicissimo Sacerdote, sed etiam in recipiendo patefieret peruersore*. Idem verò Vigilius in epistola encyclica, quam anno sequenti Chalcedone in templo D. Euphemiæ conscripsit, testatur se coram diuersarum prouinciarum Episcopis, ac Constantinopolitano Clero in Placidiana domo hæc publicè dixisse: *Rogo te pijssimum Principem, vt edicta sua, quæ præcepit appendi, remouere dignetur, & constitutum commune expectare, id est, vt scandalizati Episcopi latinæ linguæ ad Synodum veniant, aut certè remota omni violentia suas scripto declarent sententias. Quod si fortè preces nostras audire noluerit, vos nulli rei præbeatis assensum, quæ ad diuisionem tendit, nec contra constitutum comminatione aliqua veniatis. Quod si hoc forsitan, quod non credimus, feceritis, noueritis ex præsenti die, vt præuaricatores Apostoli Petri per ministerium vocis meæ haberi suspensos*. Hæc mense Iulio anni huius 551. contigisse ex sequentibus intelligitur: *Et quoniam his actis*, prosequitur in encyclica Vigilius, *non solùm ea, quæ commissa fuerant nullo modo sunt correpta, sed etiam ex alijs causis die ipso in regularum Ecclesiasticarum præiudicium, vel iniuriam Sedis Apostolicæ peiora præsumpta sunt, nec alteriùs eos communionis nostræ permisimus esse participes, nec aspectus eorum post tot præuaricationes nostri oculi receperunt*. At in damnatione Theodori scripta die 14. Augusti ait: *licet ante triginta dies pro memoratis excessibus vestris ab Apostolicæ vos communionis remouissemus consortio*. Quare circa diem 14. Iulij edicta appensa sunt, ac Zoilus, quod nollet eisdem consensum dare, eadem die depositus. Rectè scribit Tunonensis: *Post consul. Basilij anno XI.* iuxta ipsum 551. *Apollinarius Zoilo tria memorata capitula damnare nolenti Episcopus Alexandrinæ Ecclesiæ subrogatur*, anno Episcopatus Zoili septimo iam expleto, quem anno 544. electum ostendi.

Hæc vbi accepit Iustinianus indignatus non modò Vigilium edictis imperatorijs aduersari, verùm etiam & eisdem obtemperantes ab illo Ecclesiastica communione priuari, furore, rabieque extimulante Vigilium custodiæ tradi iussit, qui rebus suis timens, vnà cum Datio in Ecclesiam S. Petri in Hormisda se recepit. *Et tamen*, inquit Clerus Italiæ, *beatissimus Papa Viligius nec in Basilica S. Petri sedes tutas habere meruit, intantum vt illuc Prætor, ad quem fures, & homicidæ tantummodò pertinent, mitteretur, qui cum multitudine militum spathas nudatas, & arcus tensos portantes supradictam basilicam intrcuit; quo viso Sanctus Papa columnas altaris amplexus est, sed ille ferocitate, & animo concitatus primo de altari Diaconos eius, & Clericos à capillis tentos eiecit, postea verò ipsum Sanctum Papam alij à pedibus, alij à capillis, & barba tentum crudeliter abstrahebant. Sed cum ille altaris columnas non dimitteret, cecidit altare, & columnæ aliquæ fractæ sunt, & quantùm ad ipsos, ibi super ipsum altare in partibus mitti habuit. Sed Deus, qui in talibus angustijs semper adesse dignatur, tam aliquorum ex ipsis militibus, quàm populi, qui ad tumultum venerat, animos ad misericordiam prouocauit, & cœperunt voces, ac stridores mittere, & sic contigit, vt iudex iniquitatis supradictus Prætor cum ministris crudelitatis suæ territus fugiendo discederet.* Vigilius in Encyclica edita ab eodem Sirmondo rem ita narrat: *Cum in eadem Ecclesia à Comitatu Prætoris cum multitudine armatorum militum veniente tanquam ad bellum instructa acie à sancto eius altari tracti pedibus traheremur, tenuimus, & super nos etiam ipsa altaris mensa ceciderat, nisi Clericorum nostrorum fuisset manibus sustentata.* Theophanes scribit Vigilium ad Sergij Martyris altare, quod in Ormisdarum monasterio erectum erat, confugisse, à quo vi reuulsus ceu graui, proceroque corpore validus altare secum tractum euertit. Haud rectè tamen statuit hæc Theodora adhuc viuente accidisse anno 547. nam eo anno Sabbatum Pentecostes die 11. Maij collocat. Ex his liquet, vnde nam Anastasius in vita Vigilij fabulas illas finxerit; nam captum eum in templo S. Euphemiæ, ac fune ad collum appenso per vniuersam vrbem tractum, ac postremo in carcerem proiectum scribit, vbi modico pane, & aqua maceratus est, Clero ad metalla damnato. Hinc etiam patet Thomam Riuium, ac Franciscum Guinetum Æthyopem lauare, dum Iustinianum tanta barbarie contra Vigilium furentem defendere inuitis superis conantur. Riuius sanè pag. 27. sui apologetici pro Iustiniano eas Vigilio calumnias irrogat, quas cum risu potius, quàm cum indignatione lectitare libeat; etenim vocat Vigilium *foras Episcopum, intus hæreticum, Romæ Catholicum, Constantinopoli Eutychianum.* Guinetus verò cap. 13. Iustinianum Vigilio indignatum scribit, quòd vulgaretur, eundem Sacrum Chalcedonense Concilium detrectare. Constantinopoli Vigilius pro defensione Synodi Chalcedonensis eas iniurias perpessus est, quam Synodum Eutychiani, à qua damnati fuere, plusquam Vatiniano odio persequebantur. Hinc edictis Iustiniani repugnauit: *Quia constat apud me*, dicebat, *edicta illa Sanctam Synodum Chalcedonensem, & fidem Catholicam perturbare.* Ita homines illi supina rerum gestarum ignorantia laborantes, quò Iustinianum à veris criminibus defendant, falsa crimina Vigilio affricant, queis non quidem Pontifex, sed ipsimet authores, vtpote mendaciorum loquacissimi deturpentur.

Cæterùm Vigilius omnium malorum authorem affirmabat Theodorum Cappadocem, vnde in decreto contra eundem ait: *Nam vsque ad hoc animum Christianis-*

stianissimi Principis falsis suggestionibus perduxisti, vt clementia eius, quæ in suis hostibus pia semper apparuit, contra nos grauiter moueretur. Quare Vigilius vulneri non iam fomenta, sed ferrum admouendum ratus die 14. Augusti in Italorum Episcoporum congressu pluribus Theodori Cæsareensis Episcopi in Apostolicam Sedem iniurijs recensitis, quas & scripto consignauit, hanc contra eundem sententiam protulit: *Theodorum Cæsareæ Cappadociæ ciuitatis quondam Episcopum sententiæ promulgatione tam Sacerdotali honore, & communione Catholica, vel omni officio Episcopali, seu potestate spoliatum esse decernimus.* Mennam verò, ac consentientes Episcopos à sacra tantùm communione suspendit. Hæc sententia dicitur *Data XIX. Kalendas Septembris imperante Domino Iustiniano perpetuo Augusto anno XXV. Post consul. Basily anno X.* Porrò cum ibidem scribat, se *longanimitatem* tam circa ipsum Theodorum, quàm reliquos ab eodem seductos *penè hoc quinquennio elapso* monstrare, haud ita accipiendum est, quasi lites anno 546. ex publicato tunc contra tria capitula priori edicto incœperint, nam edictum biennio ante emanasse ostendimus, sed ex quò Constantinopolim aduenerat habita cum Theodoro dissidia notat. Nam cum anno 547. die 25. Ianuarij in regiam Vrbem Vigilius aduenerit, anno 551. die 14. Augusti iam septimus mensis quinti anni labebatur, vnde addidit particulam *pene*, nam ad quinquennium plenum adhuc aliquot menses requirebantur. Hoc Vigilij decretum contra Theodorum subscripsere Episcopi sequentes.

Datius Mediolanensis, qui iam à XV. annis extra Ecclesiam Mediolanensem veluti exul degebat ex literis Cleri Italici, & anno 546. obuiam iuit Vigilio in Sicilia moranti, cui quæcunq; Constantinopoli in causa trium capitulorum, vbi intererat, peracta fuerant, significauit, cum quo & in regiam Vrbem ingressus eidem periculosis temporibus semper adhæsit, licet postea à sententia discesserit, si Tunonensi credendum est. Secundus ponitur *Ioannes Marsicanus*. Est insignis Marsorum populus in Latio Mediterraneo; fusè agit de Marsis Cluuerius lib. 2. Italiæ Antiquæ cap. 15. Hinc supplēdæ sunt tabulæ Vghelli, qui tomo 1. Italiæ sacræ Marsicanæ Ecclesiæ Episcoporum seriem à Rottario incipit anno 968. Nominatur etiam in Synodo Romana Leonis IV. anno 853. ind. 2. die 8. Decembris Liuderisius Episcopus Marsensis. Tertius *Zacchæus Scyllacenus*. Est Scyllacium mediterranea ciuitas Calabriæ vlterioris. Idem Vghellus tomo 9. de hoc Zacchæo scribit: *Romano interfuit concilio sub Vigilio Papa anno* 442. Post illum verò Gaudentium recitat, qui Synodo Romanæ interfuit sub Hilaro Papa anno 465. Est integri sæculi anacronismus, & Synodus illa, cui adfuit idem Zacchæus, non Romæ, sed Constantinopoli in domo Placidiana peracta fuit. IV. *Valentinus Syluæ Candidæ*. Erat Latij Vrbs, cuius Episcopi in pluribus Synodis Italiæ subscripti leguntur. Valentinus verò anno 546. à Vigilio Papa ex Sicilia cum nauibus frumentarijs Romam missus, ac à Gothis captus, cum Totilæ secreta quædam reuelare vel nollet, vel non posset, præcisis manibus dimissus fuit ex Procopio lib. 3. de bello Gothico. Hinc Vigilij Constitutum nomine Valentini subscripsit Zacchæus Episcopus proximè memoratus *rogatus à fratre Valentino Syluæ candidæ ipso præsente, & consentiente, & mihi*, ait, *dictante huic Constituto pro ipso subscripsi.* V. *Florentius Matelicatensis.* Est Matelica insigne oppidum in Piceno, cuius meminit Plinius lib. 3. cap. 14. itemq; Frontinus in libro de colonijs. A' Plinio dicuntur populi

puli *Matilicates*, & inter Vmbros recensiti vnà cum Camertibus. Matelica nostra ætate est inter nobilia oppida Piceni, ac lanificio celebris, subiecta tamen modò est Episcopo Camerti. VI. *Iulianus Signinus*. Signia Latij vrbs antiquissima, in quam Tarquinius coloniam deduxit ex Dionysio Halicarnasseo lib. 4. VII. *Romulus Numanatensis*. Baronius ad annum 551. Num. 11. legendum putat: *Numentanensis* à Numento, seu Nomento Latij Vrbe. Sed planè antiqua codicis lectio retinenda est; etenim Numana fuit vetus Piceni vrbs ab Ancona M. P. XII. distans; hodie paruus vicus est propè Sirollum *Humana* incolis vulgò dictus. In Synodo S. Agathonis act. 4. Sexti Concilij leguntur subscripti *Adrianus Episcopus S. Ecclesiæ Numanatis prouinciæ Pentapolis*, & *Paulus humilis Episcopus S. Nomentanæ Ecclesiæ*. Prior quidem subscribit cùm Episcopis Anconæ, Auximi, Fani, & Pisauri, ex quibus quinque vrbibus Pentapolitana prouincia in Piceno constabat. Extat Auximi inscriptio, quam exhibet Gruterus pagina 446.

M. OPPIO CAPITONI &c.
PATRONO COL. AVXIM. ET. COL.
AESIS. ET MVNIC. NVMANAT.

Erat ergo sub Antonino Imperatore Numana Piceni municipium. Certè anno 553. Constitutum Vigilij inter cæteros subscribit *Redemptus Episcopus Ecclesiæ Nomentanæ*. Quare Romulus erat Episcopus Numanatensis. In Romana Synodo sub Eugenio II. anno 827. celebrata legitur subscriptus *Cosmas Episcopus Humanæ*, & in altera Synodo ibidem sub Leone IV. Papa coacta nominatur *Sergius Episcopus Humanensis*. Hæc Concilia habentur in collectione Romana Lucæ Holstenij. Ex quibus Humanam ante octingentos annos ita appellatam constat, in eaque tum temporis Episcopos sedisse. VIII. *Dominicus de Calliopoli*. Est antiqua Calabriæ vrbs, quæ promiscuè Calliopolis, vel Callipolis dicta est. S. Gregorius Papa lib. 2. epist. 45. indict. 11. scribit *Ioanni Episcopo Calliopolitano* de pœna decreta Andreæ Episcopo Tarentino. IX. *Primasius Adrumetinus*. Adrumetum Byzacenæ prouinciæ Metropolis antiquis Scriptoribus sæpius memorata, quam nouis mœnibus munitam Iustinianus de suo nomine appellauit ex Procopio lib. 6. de ædificijs Iustiniani. Baronius Num. 13. putat hunc Primasium esse eundem, qui à Cassiodoro lib. de diu. lect. cap. 9. & à S. Isidoro in libro de viris Illust. commendatur, quiue in epistolas Pauli, & Apocalypsim commentaria, & alia plurima scripsit. Trithemius tamen Primasium illorum commentariorum Scriptorem Vticensem ex antiquis codicibus exhibet, Vticensis verò Ecclesia non ad Byzacenam, sed ad Proconsularem prouinciam pertinebat. Ego quidem de hac re nihil iudico; hóc vnum scio, Primasium scriptorem commentariorum in epistolam Pauli ad Romanos, & ad Hebræos fuisse apprimè Augustinianum, vt alibi monstratum est, & ex operis lectione statim intelligitur, ibi enim S. Doctoris sententias, imò integra capita exscribit. X. *Verecundus Lunensis*, alij legunt *Lucensis*, sed omnes planè errant, nam Verecundus iste fuit Nicensis Episcopus in Prouincia Byzacena, & à Iustiniano ad Synodum cum collega Primasio euocatus Vigilio adhæsit. Do Victorem Tunonensem *Post consul. Basilij anno XI. Reparatus Archiepisco-*

pisco-

piscopus Carthaginensis Ecclesiæ, Firmus Numidarum Episcoporum Primates, & Primasius, & Verecundus Concilij Byzaceni Episcopi pro fidei causa ad urbem regiam eiusdem præcepto Principis euocantur. Hinc colligitur falsum esse solùm Primasium ex Africanis Vigilio adhæsisse, quod putauit laudatus Baronius existimans Verecundũ Italiæ Episcopum. XI. *Stephanus Ariminensis.* Hic planè tabulis Vghelli inserendus est, atq; inter nobilissimæ Vrbis Antistites numerandus, idem enim postea etiam Vigilij constitutum subscripsit. Hoc eò libentiùs adnoto, quòd iuuenis ea in vrbe apud Patres Societatis Rethoricæ, ac Logicæ operam nauaui, ibiq; Augustinianæ familiæ nomen dedi. XII. *Paschasius Aletrinus.* Aletrum, vel Alatrum Latij Vrbs, cuius Episcopos lege apud Vghellum tomo 1. sacræ Italiæ. Postremo loco subscripsit Iordanus Cortonensis, est autem Cortona Italiæ vrbs in Hetruria, nonnulli apud Vghellum legunt *Crotonensis*, qua ratione iam ad magnam Græciam ille Episcopus pertineret. Sed de his alij viderint. Hi ergo cum Vigilio tum temporis contra Principem, eiq; adhærentes Græcos Antistites Constantinopoli pro tribus capitulis militabant.

Interea Vigilius adhuc Ecclesiasticæ concordiæ studens, latam depositionis contra Theodorum, & excommunicationis contra Mennam sententiam minimè publicandam duxit, veritus ne Iustinianum, cuius furorem iam expertus erat, in rabiem rursus impelleret, Theodoro præsertim omnia ex arbitrio faciente. Putauit Baronius Anno 551. in fine, Vigilium ad D. Petri basilicam parum tutam sibi moram existimantem inde Chalcedonem aufugisse. Sed ex libello Cleri Italici habemus, quòd *in Ecclesia D. Petri sacramenta accepit beatissimus Papa Vigilius, & Datius Mediolanensis, nihil vi contra ipsos actum iri, & sic interim sunt egressi.* Extat in appendice ad Codicem Theodosianum edita à Sirmondo viro eruditissimo integra Vigilij epistola encyclica, cuius tantùm partem habebamus, in ea verò suarum calamitatum seriem Pontifex exponit. Cum apud D. Petri in Ormisda moraretur, Belisarius, & Cethegus, & Petrus Exconsules, ipseq; Iustinus Imperatoris nepos cum Marcellino Quæstore ad Vigilium venere, quò accepto iuramento in Placidianas ædes rediret, secus vel *sub omni violentia* è templo retrahendus. Quid consilij verò Pontifex cœperit, hisce declarat: *Indiculum dedimus, per quod dari nostræ personæ scripto petiuimus iusiurandum, quod clementissimus Princeps, non quale nos voluimus, præberi concessit, sed quale ipsi placuit, per Iudices suos dandum esse dictauit. Et dum sæpè dicti Iudices posito indiculo super altare, & cataracta beati Petri Apostoli, & super crucem, quæ de ligno passionis Domini habet inclausum, sed & super claues beati Petri Apostoli præstitißent corporale iusiurandum, ad Placidianas tanquam nihil mali vlteriùs patientes secundum pyßimi Principis rediuimus voluntatem.* Cæterùm tam sancta fide posthabita cum in dies sæuiùs se tractari Vigilius animaduerteret, semel, iterum, ac tertiò Belisarium, aliosq; Iudices contestatus est, vt iusiurandi religione tenerentur, *quatenus*, inquit, *nullas inquietudines, aut molestias, sicut nobis iuratum fuerat, pateremur.* Interea Iustinianus, veritus ne Vigilius iterum è Placidianis in templum confugeret, misso clam milite ædes sedulò custodiendas iussit, quod vbi Vigilio significatum fuit, biduo ante Natalem Domini fugam meditatus nocte intempesta ex Placidiano palatio cæcis vestigijs discedens Chalcedonem transfretauit, atq; apud D. Euphemiæ domicilium statuit. Libeat eiusdem verbis hoc ipsum intelligere: *Nam si circumspiciatur*

quale,

quale, quantumq; discrimen metu faciente despeximus, vt per paruam maceriem fabricantium transire compediti dolore nimio in nocturna obscuritate positi cogeremur, tunc poterit euidenter agnosci, quanta nobis fuerit temporis pro sola Ecclesiæ causa necessitas, aut quanta custodia, quæ nos sub tali discrimine coegit discedere. Vigilium Datius Mediolanensis secutus est, alijq; etiam Latini Episcopi, quos inter fuit Verecundus Nicēsis in Byzacena prouincia Episcopus, quem paulò post ibidem defunctum scribit Victor: *P.C. Basilij XII.* (est illi annus 552.) *Verecūdus Ecclesiæ Nicensis Episcopus in defensione memoratorum perdurans Chalcedone, vbi refugium fecerat, in diuersorio gloriosæ Matris* (lege Martyris) *Euphemiæ de hac vita migrauit ad Dominum.*

At non modò lites in causa trium capitulorum in regia vrbe, sed per totum ferè Romanum imperium ad seditionem vsque ebulliebant. Iustinianus Vlpianam Dardaniæ vrbem Iustinianam secundam de suo nomine nuncupandam iusserat. Præerat illius vrbis sacris Paulus, qui pro tribus capitulis acerrimè depugnabat, vnde ad Synodum V. accedere recusauit, imò Vigilij postea Constitutum ita subscripsit: *Paulus humilis gratia Dei Episcopus Vlpianensis huic Constituto, quod beatissimus Papa Vigilius in causa trium capitulorum protulit, ad omnia supra scripta consentiens subscripsi.* At pleriq; ciuium Vlpianæ quò beneficentissimo Principi gratias referrent, tria capitula damnabant, cæteris cum Episcopo eadem validissimè defendentibus. Ad arma ventum est, ac plurimorum sanguine Theodori Mopsuesteni manibus parentatum. Quare Iustinianus eò cum exercitu Iustinum misit, qui seditionem comprimeret. Narrat hæc ipse Procopius lib. 4. de bello Gothico labente iam anno belli XVII. *Cæteri*, inquit, *hæsere in opido Illyrici Vlpiana iussu Imperatoris ob seditionem inter indigenas ortam ex illis, quæ inter Christianos disputari solent, de quibus agam libro singulari.* At nulla in Illyrico controuersia, nisi de tribus capitulis, tunc agitabatur. An Procopius promissum volumen confecerit, incompertum est; hoc scio, Christianorum de Deo disputationes, quæ sub Iustiniano vbiq; personabant, Procopium irreuerenter despexisse. Vnde lib. 1. operis eiusdem refert legatos missos à Iustiniano ad Pontificem ob ea, quæ controuersa habebant Christiani: *Ea verò*, inquit, *quæ sint, quanquam percognita, memorare me tædeat; Insanæ enim temeritatis esse existimo naturam Dei, qualis sit, scrutari.* Suam verò de Numine sententiam angustioribus hisce conclusam terminis exhibet: *Ipse de Deo hoc tantùm, quod dicam, habeo, esse eum omnino bonum, eiusq; potestate omnia contineri, qui plus scierit, plus de eo dicat, siue in Sacerdotum est ordine, siue in plebe.* Hæc ille.

At vbi in Italia illatarum Vigilio iniuriarum fama perlata est, doluere singuli Pōtificis doctissimi vices. Quare cum Legati Childeberti Francorum Regis ad Iustinianum missi per Italiam transirent, Clerus Italiæ eisdem libellum supplicem dedit, quo Vigilium etiam, atq; etiam commendabat, significans insuper, quot ille iniurias in regia vrbe passus esset. Hos autem Clericos fuisse Mediolanenses inde colligo, quòd ibidem rogant, vt Datium Iustiniano commendent *postulantes, vt eum post XV. aut XVI. annos ad suam Ecclesiam redire concedat*; quæ Mediolanensis Ecclesiæ suo ante tot annos Pastore viduatæ vota fuisse crediderim. Sirmondus hunc libellum, vt aliàs dictum est, primus vulgauit, illum collocans ad annum 552. pag. 294. tomi 1. Concil. Galliæ. Sed

scrip-

ſcriptum illum fuiſſe anno præſenti 551. inde patet, quod in eo nulla Vigilij fugæ ad proximam Chalcedonis vrbem mentio fit. Rurſus in eodem libello ſcribitur, quòd *Anaſtaſius quidam, quem S. Epiſcopus Aurelianus Arelatenſis ciuitatis ad beatiſsimum Papam ante hoc biennium direxerat, ibidem in Gallijs aliqua mentiatur, quia & ipſe vt Conſtantinopoli exire poſſet, promiſit ſe omnium Gallicanorum animos contra tria capitula excitaturum, & præmijs eundem Anaſtaſium corruperunt, nec literas Vigilij illi conſignare voluere*. At Anaſtaſius anno 549. pridie Idus Iulias literas Aureliani Epiſcopi Vigilio tradidit; quare ſi ante biennium idem ad Vigilium venit, libellus ille ſcriptus fuit anno 551. Præterea hæc ibi leguntur: *Veniens enim ibi ante ſex annos iſtos beatiſsimus Papa Vigilius, magis autem, vt quod verius eſt dicatur, propè violenter deductus*. Cum Vigilius in encyclica data die 5. Februarij anno 552. *ante ſeptem annos* Roma ſe diſceſſiſſe teſtetur, cum à ſexennio idem in eo libello ex Vrbe profectus dicatur, anno ſuperiori 551. libellus ille exaratus fuit.

Sequitur annus 552. quo Iuſtinianus Vigilij conſtantia tot experimentis ſibi iam ſatis probata, ſepoſitis minis eundem per Legatos conuenit, legatione autem Beliſarius, alijque ſuperiùs nobis memorati V. Kalendas Febrarias perfuncti ſunt. Illi quidem cum Vigilio egerunt, vt accepta iterum publica fide Conſtantinopolim rediret, quibus Pontifex in hanc ſententiam reſpondit: *Si cauſa Eccleſiæ ordinatur, vt pacem eius, quam avunculi ſui piiſsimus Princeps fecit temporibus, & modò reſtituat, ego Sacramentis opus non habeo, ſed ſtatim egredior. Si autem cauſa Eccleſiæ finita non fuerit, item Sacramentis opus non habeo, quia nunquam de S. Euphemiæ baſilica exire diſpono, niſi ſcandalum ab Eccleſia Dei fuerit amputatum*. Hæc vbi Iuſtinianus à Legatis accepit, epiſtolam, ſeu vt loquitur Vigilius, chartam ad eundem miſit mandacijs, ac iniurijs refertam; eam Petrus Referendarius pridie Kalendas Februarias tulit. Cum verò non eſſet Auguſti *manu ſubſcripta*, neque Petrus eidem nomen dare vellet, vel ſignare diem, quo allata fuerat, nullam illi Vigilius fidem præſtandam duxit. Cæterùm ne ream conſcientiam ſilentio apud imperitos prodere videretur, obiecta quæcunque crimina validiſſimè ſe confutaſſe in laudata encyclica conteſtatur. Sed iterum *Dominicorum die, qui fuit pridie Nonas Februarias*, redijt Petrus cum Iuſtiniani mandatis, vt acceptis ſacramentis ſecurus in regiam vrbem remearet. Vigilius hæc repoſuit: *Si directis duobus Iudicibus, quorum nomina tibi in præſenti prodidimus, ſacramenta præſtare dignetur, vt poſt hæc ſine metu periculi fratrem noſtrum Datium Epiſcopum Mediolanenſis Eccleſiæ, vel alios, quos cum eo tranſmiſerimus, loco noſtro ſuſcipiat, parati ſumus dirigere, vt per eos de Eccleſiaſtica cauſa quæcunque mandauimus, veraciter innoteſcant. Siquidem Eccleſiæ cauſa nulla ſacramenta dari depoſcimus, ſed mox pro gratiarum actione eius occurrimus pietati*. Die verò ſequenti Vigilius encyclicam illam famoſam ſcripſit, ita enim terminatur: *Data Nonis Februarij imperante Domino Iuſtiniano PP. Aug. Anno XXV. Poſt conſulatum Baſilij anno X.* ſed *XI.* reponendum eſt. Ex hac encyclica quorundam errores corrigendi ſunt. In primis Baronius Anno 552. Num. 15 legens in vulgatis editionibus legatos primùm ad Vigilium veniſſe *Dominicorum die, ideſt Kalendis Februarij*, ac poſtea in eiſdem aſſeri miſſum à Principe Petrum *pridie Kal. Februarias*, errorem vidit, atque proximum locum corrigens *poſtridie Kalend. Februarias* legendum dixit. Sed ex inobſeruatis Baronio Cyclis error emendatur.

ANNO 552.

anno 552. Kalendæ Februariæ incidere in feriam V. non autem in diem Dominicum; ergo legendum est V. Kalendas Februarias, qua die festum Dominicum contigit, iterumque pridie Nonas Februarias. Fuit annus bissextilis Cyclo Solis I. Lunæ II. lit. G. F. In ea verò epistola scribit de lata in Theodorum sententia, qua ab Episcopatu amouebatur: *Pro mansuetudinis vestræ intuitu, & spe conuersionis eius, sicut dictum est, publicè proferre distulimus*. Vnde falsum est, quod in chronologica sinopsi in calce ad Facundum Hermianensem Sirmondus scripsit, Vigilium latam demum contra Theodorum sententiam publicasse. Insuper fallitur Bollandus tomo 1. de vitis SS. die 14. Ianuarij, scribens, ea die anno 552. S. Datium Mediolanensem obijsse, quod etiam asseruit ante Bollandum Baronius in notis ad Martyrologium ad eandem diem, etenim eo ipso anno Datius Nonis Februarij viuebat, & à Vigilio ad Augustum nuncius destinabatur.

Verùm, vt ad institutum redeam, Iustinianus Synodi peragendæ cupidus, aures iam tandem Vigilio dare occœpit, videbat enim reluctante Pontifice Romano nihil solidi ea in causa statui posse. Quare non ampliùs erat alieno à Vigilio animo, quod vbi Mennas, ac aulæ Protheus Theodorus, alijque intellexere, libellum fidei contexuerunt, illumque Vigilio adhuc in templo D. Euphemiæ commoranti obtulere. In eo expedita fidei professione iuxta decreta quatuor Synodorum facti veniam à Vigilio his verbis postularunt: *De iniurijs autem quæcunque Beatitudini, vel Sedi vestræ factæ sunt, eas quidem non feci, sed quia pro pace Ecclesiæ modis est omnibus festinandum, velut si eas fecissem, veniam postulo. Quia verò tempore discordiæ excommunicatos, vel non receptos à Beatitudine vestra in communionem suscepi, pariter veniam postulo*. Subscripsere libellum.

Mennas Constantinopolitanus
Theodorus Cæsareæ Cappadociæ,
Andreas Ephesinus. Alijque.

Res hæc benè vertit Mennæ, nam paulò post obijt Sedi Apostolicæ conciliatus, vt dicemus. Edicta etiam Princeps reuocat, & iam Patribus Constantinopolim ad Synodum venientibus ex integro causa trium capitulorum dijudicanda dimittitur, ac Vigilius relicta Chalcedone iterum Byzantium petit. Inter cæteros, qui ad Synodum venerant, erat Eutychius Monachus Amaseni Metropolitæ Aprocrisarius, qui in quodam priuato Episcoporum congressu orta quæstione, an mortuus ab Ecclesia damnari posset, Iosiæ Regis exemplo mortuorum Idolatrarum sepulchra deijcientis, ac profanos cineres ventilantis defunctos damnari posse probauit, quod mirificè Imperatori placuit. Hunc Eutychium annos iam natum quadraginta Mennas non modò ob sanctitatis, ac doctrinæ experimenta colebat, verùm etiam illum sæpè Iustiniano commendauerat, futuri enim præscius eundem vti successorem honorabat. Author est Eustathius, qui vitam S. Eutychij scripsit, Menna iubente Eutychium ad Iustinianum accessisse: *Confestim autem*, inquit, *misit illum ad Imperatorem, apud quem cum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina, humanaque disciplina instructissimus*. cap. 18. Ineunte circiter Decembri Mennas diem obijt, magno apud Constantinopolitanos sui desiderio relicto. Consecratus fuerat ab Agapeto Papa eiecto Anthimo hæretico anno 536. Contra Acephalos Synodum in regia vrbe coegit, cuius etiamnum acta extant. Hic Origenem à Iusti-

Iustiniano damnandum curauit, primusque Patriarcharum lata contra Origenem anathemata subscripsit. Nobilissima templa eximia Iustiniani munificentia ædificata consecrauit. Iustiniano tamen nimiùm indulsit, hinc semel, iterumque cum Vigilio dissidia. Hasce maculas supplex ab offenso Pontifice veniam postulans abluit, atque ipsi etiam Vigilio desideratus è vita discessit.

CAPVT VI.

Eutychius eligitur Patriarcha Constantinopolitanus. Annus obitus S. Datij Mediolanensis statuitur, eaque occasione Procopij de annis belli Gothici anacronismus demonstratur. Origenes Pelagianorum Amasius in Synodo V. Oecumenica damnatur. Halloix vbique falsi conuictus.

IVstinianus inter plurimos candidatos Eutychium Monachum Amasenum nihil tale cogitantem Mennæ successorem designans Petro Referendario, quem hoc anno sæpè cum mandatis ad Vigilium miserat, imponit, vt Eutychium cum honore custodiat, eiusque curam gerat. Inde Imperator Clero, ac sacro Patrum cœtu aduocato, eosdem teste Eustathio in lib. de vita Eutychij his allocutus est: *Cum in æde D. Petri Principis Apostolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi magnum Eutychium ostendentem, dicentemque: Fac vt hic sit Episcopus.* Quo oraculo monitum se fuisse dixit, vt Eutychium in Mennæ locum subrogaret; atque hoc pacto Eutychius renunciatus est Patriarcha Constantinopolitanus. Baronius scribit initio anni 553. Eutychium electum. Verùm Theophanes qui commentaria rerum Byzantinarum exactè calluit, hæc tradit: *Eodem tempore Mennas Episcopus C-P. defunctus est, in cuius locum suffectus Apocrisarius Amasea Presbyter, & monasterij ipsius Amasea Monachus. Eutychius eo ipso die, quo Menna cadauer in sacris adytis adhuc expositum iacebat.* Quare cum Baronius, & alij post ipsum asserant Mennam, mortuum anno 552. eodem quoque anno recitanda illis est electio Eutychij. S. Nicephorus Patriarcha C-P. qui suorum decessorum chronicon scripsit, de Eutychio hæc habet: *Eutychius Presbyter, & Monachus in monasterio Amasia annis XII. mensibus duobus. Hoc eiecto à Iustiniano Imperatore ipsius anno XXXVIII. Ioannes presbyter Antiochia ex numero Scholasticorum annis XII. mensibus septem. Eutychius iterum sub Iustiniano* (lege Iustino) *restitutus confecit annos IV. menses sex.* Hanc chronologicam thesim integram recitaui, quia est exactissima, vt patebit. Eustathius, qui Eutychij vitam, cuius lateri semper inhæsit, diligentissimè scripsit, author est Eutychium à Iustiniano è cathedras pulsum in festo S. Timothei nempe 24. Ianuarij. Reddo eiusdem verba ex cap. 53. *Cum enim dies festus S. Timothei in Hormisda, vt ante diximus, celebraretur, illinc vir pius sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit, quæ passus est.* Et cap. 54. *Nam in persecutionis tempore Sabbatum, & hyems erat, vigesimo enim secundo mensis Ianuarij vir Dei Sanctus tentatus, & eiectus fuit.* Error librarij corrigendus est, & pro 22. dies 24. reponendus ex festo S. Timothei. Duodecim annos ante exilium sedisse affirmat Eustathius cap. 23. *At magnus hic vir Dei Eutychius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pauit.* Dies 24. Ianuarij S. Timotheo sacra incidit Sabbato anno 565. Cyclo Solis XIV.

Lunæ XV. lit. D. ergo retrocedendo per annos duodecim menses duos erimus circa initia Decembris anni 552. Baronius putauit, exilium Eutychij accidisse anno 564. Ibidem Num. 15. In hoc eximio, ac summæ eruditionis historico Cyclorum obseruatio passim desideratur, ex cuius defectu in anacronismos lapsus est.

Anno 553. Eutychius ineunte anno 553. fidei professionem ad Vigilium misit datam in festo Theophaniorum. Scribit Lupus cap. 6. comment. ad Synodum V. hanc professionem fidei traditam Pontifici etiamnum captiuo ad S. Euphemiam, ac mox Belisarium cum alijs legatis, itemque Petrum Referendarium ad eundem destinatos, vt datis denuo sacramentis Pontificem Byzantium adducerent, & tunc Vigilium scripsisse encyclicam de suis calamitatibus. Labitur vir insignis, nam ex Cyclis apertè superiùs monstrauimus legationem illam contigisse die 28. Ianuarij anno 552. At Mennas decimo postea mense obijt. Vigilium verò, cum accepit professionem fidei ab Eutychio, Constantinopolim regressum inde colligo, quòd priorem professionem fidei hoc titulo inscribit in suo Constituto: *Exemplum primæ professionis, quam ad S. Euphemiæ templum fecerunt*. Posteriori autem Eutychij hunc titulum præfigit: *Exemplum professionis, quam residui Episcopi Theophaniorum die nobis fecerunt*. Vbi vides priorem loco, alteram tempore signari. Cæterùm Eutychius laudatis quatuor Synodis, atque Leonis epistolis rogat Vigilium, vt iam tandem Concilium de tribus capitulis inchoet. Subscripsere epistolam

Eutychius Constantinopolitanus
Apollinaris Alexandrinus } Patriarchæ.
Domninus Antiochenus
Elias Thessalonicensis

Vigilius VIII. Idus Ianuarij Patriarchis respondens ipsorum fidem collaudat, petioni verò de discutienda causa trium capitulorum hæc reponit: *Annuimus, vt de tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, facto regulari conuentu, seruata æquitate, medijs sacrosanctis Euangelijs collationem cum vnitis fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conueniens ijs, quæ à Sanctis quatuor sunt definita Concilijs*. At illis clausulis *facto regulari conuentu, seruata æquitate*, ita Synodum indici Pontifex consentiebat, vt & Latini Episcopi pari numero adessent, ne decretis postea Synodalibus aduersarentur, de qua re inferiùs iterum sermo redibit.

Hoc eodem anno 553. ineunte die 14. Ianuarij S. Datius Antistes Mediolanensis post ingentes ærumnas forti animo toleratas è viuis excessit; ea enim die eundem obijsse tabulæ sacræ Ecclesiæ Mediolanensis, ac Romanum Martyrologium testantur apud eruditissimum Bollandum. De anno verò inter Scriptores non cònuenit, nam Baronius, ac Bollandus anno superiori eundem decessisse existimant, quorum sententia ex literis Vigilij datis hoc anno Nonis Februarij redarguitur, in quibus Datij tanquam superstitis mentionem facit, vt capite superiori notatum est. Ripamontius lib. 7. historiæ Ecclesiæ Mediolanensis vsque ad annum 556. illius obitum protrahit; Victor Tunonensis mortuum scribit post consulatum Basilij XIIII. qui est illi annus 554. quo anno etiam tradit Totilam à Narsete victum. Certum est ex literis Pelagij Papæ ad Narsetem obijsse Datium Totila adhuc regnante, ac Narsete in Italia exercitum regente, hæc enim Pelagius scribit: *Recolere enim*

debet

debet Celsitudo vestra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Istriam, & Venetias tyranno Totila possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediolanensem Episcopum fieri permisistis, nisi ad clementissimum Principem exinde retulissetis, & quid fieri debuisset, eius iterum scriptis recognouissetis, & inter vbiq; furentes hostes Rauennam tamen & is, qui ordinabatur, & qui ordinaturus erat, nempe Metropolita Aquileiensis *prouidentia culminis vestri deducti sunt.* Panuinius meus, Sigonius, ac cæteri Recentiores Chronologi Caluisius, Petauius, Ricciolius, alijque Narsetem anno 552. in Italiam exacta hyeme venisse, atque æstate incumbente ab eodem Totilam acie victum scribunt, quod certè etiam ex Procopio tunc viuente colligitur, qui pugnam illam refert anno labente Gothici belli decimo octauo; qui ab hyemis exitu anni 552. inchobatur. Theophanes etiam testatur hæc eodem anno contigisse. Cæterùm cum euidenter, vt mox ostendam, pateat Procopium in designandis illius belli Gothici annis lapsum esse, duorumq; annorum gesta in vnicum annum perperam congessisse, aliunde veritas petenda est. Ego quidem arbitror Gothos Rege Totila occiso anno belli decimo nono labente à Narsete primùm superatos, nempe anno 553. quod insignis illius sæculi chronologus Marius Aue nticensis testatum reliquit, hæc enim scribit: *Post consulatum Basilij anno XII. Indictione I. Hoc anno Baduilla Rex Gothorum ab exercitu Reipublicæ per Narsetem Chartularium Eunuchum interficitur.* Cum verò huic Chronologo annus 542. sit *Post consulatum Basilij annus I.* planè anno 553. Narsetis victoriam alligat, quod etiam ex indictione prima denotatur, quæ anno eodem mense Iulio currebat. Idem verò Marius anno insequenti Teiæ occisionem refert. Procopius lib. 4. disertè scribit Totila occiso Narsetem Romam statim recuperasse, quando *sextum, & vicesimum principatus annum habebat Iustinianus.* At hoc ipso anno 553. Kalendis Aprilis annum 26. imperij Iustinianus compleuit, Totila verò mense Iulio victus fuit, nam mense Augusto ex Theophane victoriæ nuncius C-P. appulit. Quare cum ex antiquis tabulis Ecclesiæ Mediolanensis constet, Datium obijsse die 14. Ianuarij, Totila adhuc superstite, nondum enim eodem occiso Vitalis Mediolanensium Præsul Rauennæ consecratus fuerat ex laudatis literis Pelagij, consequens fit, vt hoc anno 553. & Datij obitus, & Totilæ occisio contigerint. Lucas Holstenius memoratas modò Pelagij literas non quidem Narseti, sed *Valeriano Patricio* inscriptas edidit p. 1. collect. Rom. pag. 227. De hoc Valeriano scribit Procopius lib. 4. *Narseti autem Rauennam, vt venerat, sociati sunt Duces Valerianus, & Iustinus.* At cum Narses summam in Italia præfecturam gereret, ad eundem potius scripsisse Pelagium dixerim, & quidem de re grauissima, rogabat enim, vt Antistites Mediolani, & Aquileiæ Synodi V. obtrectatores Constantinopolim sub custodia mitteret. Ex his patet errasse Ripamontium, qui Vitalem Datij successorem à Pelagio consecratum putauit, initiatus enim fuit Episcopus Rauennæ ab Aquileiensi Metropolita Vigilio etiamnum Pontificatum tenente. Scribit Victor Tunonensis Datium anno 554. Constantinopolim venisse, ac tria capitula damnasse, eademque die *percussum occubuisse.* Sed cum Datij constantia in sequenda Vigilij sententia nobis constet, meritò cum meo Lupo homini Schismatico nullam fidem præstandam ducimus, præsertim cum isthæc eo anno affirmet contigisse, quo iam Datius diem obierat.

Sed

Sed iam demonstrandum est Procopium in belli Gothici annis recensendis errasse, non solùm quòd eidem Panuinius, Sigonius, Baronius, alijq; celeberrimi Scriptores astipulati sunt (isti enim Procopio, qui cum Belisario eidem bello interfuit, ex asse fidem præstandam duxere) verùm etiam quòd ad nostræ historiæ chronologiam exactiorem id plurimùm conducit. Primus annus belli Gothici, vt ex Procopio cap. 3. probauimus, incœpit anno 535. quo Siciliam Belisarius exactis Gothis recuperauit. Anno 536. cum circa Paschalia festa seditio per Africam Romanis militibus incessisset, Belisarius in Africam aduolans fugato seditioso Stotzæ exercitu rem composuit. Scribit Procopius lib. 2. de bello Vandalico: *Decimus is erat annus Iustiniano imperanti*; decimus verò annus eiusdem imperij inchoabatur anno 536. à Kalendis Aprilis. Porrò Belisarius in Siciliam rediens exortos ibi etiam tumultus compescuit, ac dispositis per insulam præsidijs in Calabriam transmisit. Brutijs, ac Lucanis in deditionem acceptis Neapolim obsedit autumno incumbente; scribit enim Procopius, eundem veritum, ne pluuijs ad obsidium soluendum magna cum impedimentorum iactura cogeretur, vasa colligi iussisse, cum nil tale cogitanti per occultum aditum in vrbem penetrandi modus iudicatus est, atq; eo pacto Neapolim occupauit. Rebus autem ea in vrbe è sententia compositis, copias Romam versus eduxit, qua etiam feliciter sine pugna potitus est. Hæc ait Procopius: *Receptaque est Roma sexagesimo anno, mense eodem postquam à barbaris incessa fuerat.* lib. 1. de bello Gothico. Captam verò à Barbaris fuisse Basilisco, & Armato Conss. nempe anno 476. testatur Marcellinus Comes in chronico; quare recuperata est anno 536. Addit Euagrius Belisarium Romam ingressum die 9. Decembris. His recensitis idem prosequitur recensere, quas postea vrbes Dux Belisarius in potestatem redegit. Hic verò more solito secundi anni belli Gothici Procopio claudendus erat, nempe: *Sic hyems exijt, finemq; imposuit anno secundo belli, quod Procopius describit.* Verùm huius distinctionis oblitus pergit Procopius narrare, Vitigem cum C L. millibus armatorum Rauenna egressum, ac mense Martio Romam obsedisse, ibique in plures menses protractam obsidionem cum egregijs & ciuium Romanorum, atq; hostium factis describit. Paulò post initium libri secundi ait, Euthalium circa brumalem Solis pulsum Romam cum stipendijs militum appulisse, quibusdam verò conflictationibus narratis concludit: *Sic hyems exijt, finemq; imposuit anno secundo belli, quod Procopio describitur.* Ex quibus patet, laudatum Scriptorem duorum annorum gesta ad vnicum perperam restrinxisse, neque enim Neapolim, Romamq; Belisarius occupauit eodem anno, quo Vitiges vrbi castra circumdedit, eandemque longiori obsidio oppugnauit. Hinc factum est, vt apud eundem Historicum aliorum quoque annorum gesta haud suo tempore recenseantur. Etenim lib. 3. narrata vrbis expugnatione per Totilam Gothorum Regem ait: *In his hyems se circumegit, & anni duodecimi belli huius aderat finis, quod Procopius ipse conscripsit.* Duodecimus belli Gothici annus exijt vnà cum hyeme anno 547. At Roma capta est anno belli decimo tertio hyeme iam sæuiente. Auctuarium Marcellini hæc habet: *Indictione X. Post consulatum Basilij VI. Totila dolo Isaurorum ingreditur Romam XVI. kalendas Ianuarias.* Quare anno 547. die 17. Decembris Totila vrbem occupauit. Marius Aeuenticensis eadem indictione X. Post consul. Basilij VI. ait: *Eo anno Baduila Rex Gothorum*

Roma

Roma capta, depopulauit &c. S. Gregorius Magnus lib. 2. epist. 36. disertè affirmat, Gothos vrbem occupasse, postquam Vigilius in vrbe regia constitutus anathema in Acephalos publicauit, verba dedimus cap. 3. at certum est Vigilium anno 547. C-P. appulisse, quod itidem monstratum est loco proximè memorato. Ex his ergo anachronismus Procopij paret, ex quo tot insignes viri errandi occasionem accepere. Quare cum vnius anni additione Procopius corrigendus veniat, Datij Mediolanensis obitus, ac Narsetis in Italiam aduentus, moxq; subsecuta Totilæ occisio ad annum 553. referenda est. Baronius quidem, vt notabamus, annum 535. inter belli Gothici annos non numerauit, sed planè contra Procopium, & rei gestæ veritatem. Sigonius verò lib. 18. de imperio Occidentali ad annum 538. vniuersa reuocat, quæ Procopius duobus annis gesta affirmauit, (vt cuique legenti patebit) ne bellum Gothicum vltra decem, & octo annos extenderetur.

Sub finem anni præcedentis 552. frequentissimi Episcopi Byzantium ad Synodum aduenerant, tres enim Patriarchæ aderant, itemq; Helias Metropolita Thessalonicensis, vt ex subscriptione libellorum ad Vigilium paret, qui tamen paulò post discessit relicto Benigno Episcopo Heracleæ Pelagoniæ, qui suas in Concilio vices ageret. Hi quidem sæpius conuenientes Ecclesiasticas causas tractabant, vt ex Eustathio colligitur. In his verò congressibus ante Maium præsentis anni celebratis damnatum Origenem, & approbatum decretum Iustiniani contra eundem à decennio latum certum existimo. Cedrenus ad annum Iustiniani vigesimum sextum recitat ad verbum literas Imperatoris ad Synodum, queis Patres hortatur ad Origenem damnandum: *Vos hortamur*, ait, *ò sanctissimi Patres, vt in vnum collecti subiectam expositionem, & singula eius capita examinetis, damnetisq; cum Origene omnes, qui idem sentiunt*. Baronius, cui etiam Lupus astipulatur, rectè monet capita a Iustiniano laudata contineri in ipsis literis ab eodem olim ad Patriarchas contra Origenem missis vnà cum anathematismis ibidem subiectis, quæ cum à Patriarchis tunc validata fuerint, publica Oecumenicæ Synodi subscriptione iterum confirmata sunt. Res grauiori consideratione non indigebat, ex literis enim encyclicis olim Origenes in vniuersa Ecclesia damnatus fuerat, & Patriarchæ antequam consecrarentur, de more Origeni anathema dicebant, hoc enim in edicto Iustiniani mandabatur, quod de cæteris alijs Episcopis etiam constabat. Hinc sessio illa, vtpotè de re non semel, sed iterum iudicata, haud in plura exempla transcripta fuit, cum vnicuiq; edictum Iustiniani sufficeret. Vti verò certum est, Origenem in Synodo V. damnatum, ita incertum mihi videtur tempus, quo damnatio illa peracta fuerit, num anno 552. sub Menna, vel potius anno 553. iam inchoato sub Eutychio. At cum videam initio statim anni à Patriarchis rogari Vigilium, vt causam de tribus capitulis inchoet, existimo controuersiam de Origene paulò antea discussam.

Duo tamen hic nobis probanda sunt, Origenem in Synodo V. damnatum fuisse, & hanc damnationem priorem fuisse proscriptione trium capitulorum, video enim de hoc secundo cum eruditissimo Scriptore mihi esse luctandum, nam Petrus de Marca in parua dissertatione de Synodo V. scribit: *Cæterum cognitionem de Origene successisse trium capitulorum cognitioni, ipsa series actorum Quintæ Synodi apertè ostendit*. Quæ sanè procul à vero sunt, cum ex actis Synodi citra

dubium oppositum colligatur. Synodus V. canone XI. ait: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, ORIGENEM cum impijs eorum conscriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati, & anathematizati sunt à Sancta Catholica, & Apostolica Ecclesia, & à prædictis Sanctis quatuor Concilijs, & eos, qui similia prædictis hæreticis sapuerunt, vel sapiunt, & vsq; ad mortem in sua impietate permanserunt, vel permanent, talis anathema sit.* Hic canon editus est collatione VIII. habita IV. Nonas Iunias, quæ cum postrema fuerit in causa trium capitulorum, colligitur antea iam Origenis causam cognitam fuisse, alias Origenem damnassent, antequam illius errores examinassent, & ex consequenti per summam iniuriam Adamantius fuisset indicta causa damnatus. Sed est aliud contra Marcam argumentum prorsus ineluctabile. Theodorus Cappadox magnus ille Origenis protector probaturus, posse Theodorum Mopsuestenum licet olim mortuum iure damnari, ita Synodum allocutus est collat. 5. *Et multos quidem etiam alios inuenimus post mortem anathematizatos: Nec non etiam Origenem, & si ad tempora Theophili Sanctæ memoriæ vel superius aliquis recurrerit, post mortem inueuerit anathematizatum, quod NVNC in ipso fecit, & vestra Sanctitas, & Vigilius Papa religiosissimus antiquioris Romæ.* En fatente Origenistarum Principe à Synodo V. & à Vigilio Papa Origenes damnatus fuit, & quidem antequam terminata esset cognitio trium capitulorum. Hoc testimonium est adeo euidens, vt rem extra dubium ponat. Sexta Synodus Oecumenica sub S. Agathone Papa actione 17. in definitione fidei laudatis quatuor Synodis prioribus contestatur se recipere decreta *super has, & vltima harum Quintæ Sanctæ Synodi, quæ hic congregata est aduersus Theodorum Mopsuestenum, Origenem, Didymum, & Euagrium, & scripta Theodoreti aduersus duodecim capitula laudabilis Cyrilli, & epistolam, quæ dicitur Ibæ ad Marin Persam scriptam.* Et in edicto fidei act. 8. *Suscipimus quoq; & quæ in temporibus Iustiniani D. mem. in prædicta à Deo conseruanda nostra felicissima ciuitate complosa est Synodus contra Dei impugnatores Origenem, Didymum, & Euagrium, & obscœna Theodori, & Iudaica scripta &c.* His concinit Synodus VII. Oecumenica, quæ est Nicæna II. act. 7. *Præterea*, inquit, *Origenis, Euagrij, & Didymi fabulositates anathematizamus, quemadmodum Synodus C-P. Quinta numero docuit.* Igitur Origenem à Synodo V. damnatum fuisse publica Ecclesiæ sententia est.

Dabo etiam Scriptores nobilissimos, qui ante Synodum VI. floruere. Cyrillus Scythopolitanus S. Sabæ discipulus, qui & Magistri, & Eutymij vitas diligentissimè scripsit, cap. 109. de vita Sabæ apud Surium die 5. Decembris ait: *Post hæc cum Sancta, & Oecumenica Quinta Synodus congregata fuisset Byzantij, Theodorus Mopsuestiæ, & Origenes, & vnà cum his impia de præexistentia, & restitutione dogmata generali fuerunt subiecta anathemati.* Idem in vita Eutymij die 20. Ianuarij apud Bollandum cap. 28. hæc scribit: *Cum præcedente autem tempore postea congregata fuisset Constantinopoli Quinta Synodus, & Origenis, & Nestorij dogmata fuissent ab ea percussa anathemate, & qui nouam Lauram tenuerant, Origenistæ illinc essent expulsi, & fideles, et Orthodoxi Patres rursus in eam migrassent, permittente mihi admirabili Ioanne Silentiario, eo inquam, qui erat Episcopus, discedo e cœnobio, et ipse quoq; versor in hac Laura.* Hæc ille, qui cum eo tempore vixerit, depressorum per Synodum V. Origenistarum oculatus testis venit. Ex his patet Halloix hallucinatio, qui quæst. 10. §. 382. hæc scripsit. *Euagrius primus*

mi è Graciis hanc attigit controuersiam, et quem alij Scriptores Græci cæcorum more secuti sunt. Immò primus est Cyrillus omnium Græcorum Scriptorum, quos módò habemus, qui cæcus sanè non fuit, sed Origenistas ex Synodi V. decretis è noua Laura expulsos fuisset oculis vidit, atque in eadem Synodo eosdem damnatos esse perspexit. Halloix, qui isthæc non legit, *cæcorum more* perperam de non visis iudicauit. Sed præclaro etiam testimonio à Cosma Diacono in Synodo septima actione prima recitato iterum Halloix reijcitur, est quidem longiusculum, sed planè totum hic inserendum, ex eo enim cognoscemus exitum Origenistarum, qui tot turbas sub Nonno in noua Laura in Palæstina dedere. *Cosmas venerabilis Diaconus & sacri Patriarchatus Cubicularius ex vita S. P. N. Sabæ legit. Itaque tum Sancta vniuersalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata communi, & generali anathemate reiecti sunt Origenes, ac Theodorus Episcopus Mopsuestias, et quæcunque ab Euagrio, et Didymo dicta sunt de præexistentia, siue περὶ προυπάρξεως. Probarunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes. Præterea Imperator noster Dei amantissimus acta Synodi Hierosolymam misit, in qua ciuitate coacto Episcoporum conuentu quotquot erant Palæstinorum Episcopi manibus, et pedibus, et ore sententiam, et statutum Synodi confirmarunt, nisi quod Alexander Abyles contrarium sensit, quamobrem Episcopatu exutus Byzantium se recepit, et terræmotu obrutus est, et sepultus. Nouæ Lauræ verò Monachi se à Catholica communione separarunt. At verò Patriarcha Eutychius* (Eustochius) *diuersis modis eos aggressus per octo menses illos admonuit, et cum precibus suis non valuisset eis persuadere, quò Ecclesiæ Catholicæ communicarent, imperialibus iussionibus vsus per Anastasium Ducem à noua illos Laura proiecit, prouinciamque totam ab eorum pestilentia liberauit.* Hæc puto esse excerpta ex Cyrillo in libro de vita Sabæ, vnde quæ apud Surium legitur, mutilata est. Bollandus integram se inuenisse indicat in fine prolegom. ad vitam Theodosij Cœnobiarchæ die 11. Ianuarij. Audis Origenem damnatum, gesta item contra eundem Hierosolymam transmissa; & tandem Origenistas Neolaurenses expulsos, vniuersamque Palæstinam Origeni maledixisse?

S. Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, qui paulò post Synodum V. floruit, in epistola ad Sergium, quæ recitatur act. 11. Synodi VI. hæc scribit: *Etiam quintum præter istos, & post istos aliud Concilium vniuersaliter constitutum suscipio, quod in regia vrbe etiam id celebratum est Iustiniano tunc sceptra Romani imperij dispensante, & omnes eius præclaras definitiones; quod ad confirmationem quidem nominatissimi Chalcedonensis Concilij congregatum est. Perimit autem, & in interitum proijcit* PRINCIPALITER ORIGENEM *insanum, & omnes eius pomposas somnolentias, & plena multæ impietatis commenta. Euagrij quoque cum eo, & Didymi dogmata, & omnia eorum pagana, atque prodigiosa, nec non & fabulosa deliramenta. Post quos & Mopsuestenum auellit Theodorum Magistrum Dei rebellis Nestorij &c.* Hoc ipsum testatus est Maximus Patriarcha Aquileiensis in Synodo Lateranensi coram S. Martino Papa celebrata: *Contra Theodorum,* inquit secretario primo, *& Origenem in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodò eorum conscripta ad accusationem ipsorum, & reprehensionem sufficisse noscuntur.* Claudat horum dicta Euagrius, qui lib. 4. capite 38. aliàs 37. hæc recitat de Synodo Quinta: *Relatum est igitur ad Iustinianum à Synodo post exclamationes contra Origenem, & eos qui pariformiter cum illo seducti erant, factas. Quæ de re ista ad verbum inter cætera sunt relata.* Et recitatis quibusdam Patrum exclamationibus ait: *Istis*

adiunxerunt & capita eorum, quæ cum Origene sentientes docuerunt &c. Quis autem, nisi Halloix, dixerit Euagrium ista finxisse? testatur se ad verbum illa ex actis Synodi excerpsisse; & quidem Iustiniani literas contra Origenem ad Synodum datas recitat Cedrenus. Sanè stultitiæ proximum est, adhuc negare Origenem in Quinta Synodo esse damnatum, & tamen non pudet Halloix, erroris illos arguere, qui dixere lata in Synodo V. contra Adamantium anathemata, & obstinatè hæc reponere: *In Quinto Concilio, nihil prorsus de Origene tractatum est.*

Vidit Halloix anathematismum XI. Quintæ Synodi, & cum nullus superesset defensioni locus, ridiculam prorsus responsionem commentus est: *Intrusum*, inquit, *haud dubiè est nomen Origenis in anathematismum vndecimum collatione octaua.* Quæst. 10. §. 23. *ab homine*, addit, *quopiam, vt supra indicaui, saltem imprudenti nomen eius anathematismo vndecimo improbè adiectum est.* Hæc probat, quia Eutycheti non Origenes, sed Dioscorus proximè locandus fuerat, ita enim Patres vtrumque simul ferè vbique nominant. Rursus Gregorius Magnus lib. 2. epist. 36. indict. 10. vnam tantùm personam damnatam dicit in Synodo V. nempe Theodorum Mopsuestenum, non igitur Origenes etiam proscriptus fuit, aliàs duo damnati fuissent. Denique idem anathematismus legitur in edicto Iustiniani contra tria capitula, vbi Origenis nomen non apparet. Atque ex his putat Halloix insertum canoni vndecimo Origenem. His positis facilem responsionem testimonijs Sextæ, & Septimæ Synodi procudit, nempe vtriusque Concilij Patres *secutos acta Synodi V. corrupta* pag. 390. vbi in margine hæc leguntur: *Sexta Synodus in errorem tracta est à Quinta, & post se traxit Septimam.* At cùm in collatione V. Theodorus Origenistarum Dux fatetur à Synodo V. damnatum Origenem, fabulam putat dicens esse *adulterinum, & suppositium locum, interiecta, & intrusa verba* pag. 388. Hæc Origenis aduocatus.

Heu quò præcipitem egit hominem cæcus in Origenem amor? Si Origenis nomen ab inuida manu intrusum fuit vndecimo anathematismo, tuum erat codicem cariosum quempiam alicubi gentium literatarum, vel etiam barbararum nominare, vbi canon ille Origenem inter proscriptorum capita non recenseret. Latina Ecclesia sacrorum Conciliorum codices legitimos, atque incorruptos in Ecclesiasticis scrinijs semper conseruauit, atqui inter hæc sacra volumina erant gesta Quintæ Synodi. Hinc cum S. Martinus Papa, qui ante Sextam Synodum Lateranense Concilium contra Monothelitas celebrauit, dixisset: *Offerantur imprimis per eos, quorum interest, reuerendissimæ sanctarum quinque vniuersalium Synodorum definitiones*, lectis definitionibus priorum quatuor Conciliorum dictum est: *Definitio Sanctæ quintæ Synodi*, cuius quidem definitionis anathematismus XI. ita exhibitus est: *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen*, ORIGENEM *cum impijs eorum conscriptis &c. talis anathema sit.* Vides in Ecclesiæ Romanæ legitimis codicibus Origenem in anathemate XI. cum reliquis condemnatum? Sed grauiùs aduersarium premo. Cum in Synodo Sexta deprehensi fuissent Monothelitæ codices Synodi V. corrupisse, & id Legati Pontificij alta voce protestarentur, Sancta Synodus dixit illos conuinci *antiquis, &* IMMVTILATIS *eiusdem Sancti Quinti Concilij libris*, qui ex archiuio Patriarchali producti publicè eo in conuentu lecti sunt; & ex *authenticis* codicibus hæreticorum fraude detecta

tecta Synodus vniuersa exclamauit: *Anathema simul, qui falsificauerunt acta Sancti, & vniuersalis Quinti Concilij*. Hæc actione 14. recitantur. Non igitur Synodus sexta, vt fingis, secuta est *acta V. Synodi corrupta*, sed *antiquos, & immutilatos eiusdem Sancti Quinti Concilij libros*. Et hæc quidem plena Patrum Synodo contestante. De hoc tamen iterum capite sequenti pluribus agemus.

Hinc factum est, vt damnato in Quinta Synodo Origene ante Sextam Synodum idem etiam tum in Latina, tum in Græca Ecclesia passim anathemati subijceretur, quod, vt alia omittam, constat ex Synodo Lateranensi S. Martino Papa Præside celebrata, & ex Ecthesi Heraclij Imperatoris in eadem Synodo laudata: Concilij verba hic damus, Ecthesim verò paulo inferiùs adducemus. Quod verò opponit Halloix, Dioscori loco Origenem ab imprudenti homine in anathematismum vndecimum Synodi V. intrusum fuisse, ridicula diuinatio est. Non fuit ibi Dioscorus nominatus, quia damnatus fuerat in Eutychete, eadem enim omnia, quæ Eutyches delirauit, Alexandrinus ille Pseudo-Antistes etiam asseruit, vnde Synodus Chalcedonensis act. 3. in literis ad S. Leonem Papam de Dioscoro scribit: *Quòd Eutychen pro impietate damnatum suæ tyrannidis decretis innoxium statuit, & dignitatem, quæ à vestra illi ablata fuerat Sanctitate (quippe vt ab eo, qui hac gratia erat indignus) illi restituit*. Sed Dioscorus non modò Eutychetis, sed & Hæreticorum omnium Magistri Origenis discipulus fuit, vnde idem Dioscorus in libello supplici Theodori Diaconi apud Synodum Chalcedonensem act. 1. accusatur, vti *semper quæ Origenis sunt sapiens*. Insere ergo canoni illi etiam, si ita lubet, Dioscorum, ita tamen ne loco pellat Origenem. At si scire cupis, qualis inter hæreticos locus Origeni, qualis Dioscoro statuatur, lege canonem 18. Sanctæ Synodi Lateranensis non pleno sæculo post Quintum Concilium à S. Martino Pontifice celebratæ: *Si quis*, inquit, *secundùm Sanctos Patres consonanter nobis, pariterque fide non respuit, & anathematizat anima, & ore omnes, quos respuit, & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impijs eorum conscriptis vsque ad vnum apicem Sancta Dei Ecclesia Catholica, & Apostolica, hoc est sanctæ, & vniuersales quinque Synodi, et consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres, idest Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium Apollinarem, Polemonem, Eutychem*, DIOSCORVM; *Timotheum Ælurum &c.* ORIGENEM, *Didymum, Euagrium, et compendiosè omnes reliquos hæreticos, qui à Catholica Ecclesia reprobati, atque abiecti sunt etc. huiuscemodi condemnatus sit*. Vides Origenem cum Euagrio, ac Didymo, qui actione 11. Sextæ Synodi ita nominantur *Didymus, et Euagrius Origenianæ vanitatis primi secretarij fœdissimi*, hæreticorum agmen claudere? reponi inter *nefandissimos hæreticos?* damnari illius *impia conscripta*? Rursus in magna Synodo Nicæna II. quæ est Septima Oecumenica leges supparem Eutycheti Dioscorum datum, atque his proximum Origenem, eiusque secretarios fœdissimos. Illa quidem act. 7. in definitione fidei ait se anathematizare: *Arij insaniam, Macedonij rabiem, Apollinarij dementiam, Nestorij idolatriam in homine, Eutychis &* DIOSCORI *conspirantem vanitatem, & horum multorum capitum hydram*, ORIGENIS, *Didymi, et Euagrij nugas, fabulasque*. Ita Dioscorus cum Magistro Eutychete eadem infamiæ nota insignitur, nigrumque theta etiam Origeni præfigitur. Ergone & Lateranensis Synodus ante VI. & VII. Concilium tracta est in errorem à corrupto V. Synodi codice? Nullusne Patrum Latinorum, vel

Græcorum germana, ac legitima Synodi V. acta nancisci potuit, vt Origenem tantæ infamiæ subduceret, ac collegas admoneret intrusi in anathematismum XI. Origenis? Nullusne ex sexcentis, & ampliùs Patribus pro Origene aduocatus surrexit? Nullus erga Adamantium miseratione aliqua inflexus fuit? Quis porrò ex his non intelligat, quo loco fuerit apud Catholicam Ecclesiam Origenes? Eadem facilitate refutantur, quæ de intruso periodo collationi quintæ Halloix fingit, vti enim ista sine teste proferuntur contra signatas antiquitus tabulas, de quarum fide nullus huc vsque dubitauit, ita veluti somnia in fumum abeunt.

Quod addit asseri à Magno Gregorio, vnam tantummodò Personam damnatam fuisse in Synodo V. Origeni non fauet, nam Pontifex hæc scribit: *In Synodo, in qua de tribus capitulis actum est etc. de quibusdam illic solummodò Personis est actitatum, quarum vna, cuius scripta euidenter à rectitudine Catholicæ fidei deuiabant, non iniustè damnata est*. Loquitur de controuersia ibi agitata de Theodoro, Theodoreto Cyri, & Iba Edesseno, & rectè pronunciat, primum quidem cum suis scriptis fuisse damnatum, Theodoreti verò, & Ibæ scripta tantummodò, non personas. De Origene non loquitur, quia hic ante Synodum de tribus capitulis damnatus fuerat, neque de illo Schismatici, quos ibi alloquitur Gregorius, fuere aliquando solliciti. Verùm si quæratur ab Apostolica Sede, num à Patribus Synodi V. solus Theodorus damnatus fuerit, respondebit Nicolaus Primus in epistola ad Michaelem Imperatorem: *Quinta præterea Synodus etiam iam mortuos Origenem, atque Theodorum per eorum damnanda scripta non rectè sapuisse repertos anathemate perculit*. Sed & ante ducentos annos hæc ipsa dicta sunt in Synodo Lateranensi à Maximo Patriarcha Aquileiensi, cuius dicta superiùs laudauimus. Neque Halloix postremum illud iuvat, nempe intrusum esse canoni vndecimo Origenem, quòd hic non legitur in edicto Iustiniani contra tria capitula. Rem, vti erat summa eruditione instructus, Baronius vidit. Edictum illud Iustiniani compositum fuit opera Theodori Episcopi Cæsareæ Cappadocum; hoc enim testatur Vigilius Papa in epistola contra eundem Theodorum: *Tuis*, inquit, *ex consuetudine incitamentis liber condemnationem capitulorum ipsorum continens in palatio te assistente, et instruente coram quibusdam Græcis Episcopis est relectus*. At Theodorus ex Liberato cap. vltimo Breuiarij erat *Origenis defensor acerrimus*. Cur ergo Cæsareensis suum Origenem inter damnata capita collocasset? Scito ergo Origenem Theodori fraude in Iustiniani anathematismo omissum à Synodi V. Patribus suo, vti decebat hominem, loco inter hæreticos repositum.

Reclamat Halloix quæst. 10. §. 2. *Certè si ad aliquod vnum generale Concilium spectauit perquirere de Origene, maximè omnium spectauit ad Nicænum, vtpote Origenis ætati vicinissimum*. At *concilium*, addit, *Nicænum simul antiquissimum, et sanctissimum nihil aduersus Origenem protulit*. Veterem Origenistarum crambem reponit. *Quomodò*, aiebant, *damnabimus, quem Synodus Nicæna non tetigit?* Reddam ex integro voces Hieronymi epist. 65. *Scilicet vno medicamine omnes simul morbos debere curari; Et idcirco Spiritus Sancti neganda maiestas est, quia in illa Synodo super substantia eius silentium fuit? De Ario tunc, non de Origine quæstio fuit, de Filio, non de Spiritu Sancto. Confessi sunt, quod negabatur, tacuerunt, de quo nemo quærebat. Quanquam latenter Origenem fontem Arij percusserunt, damnantes enim eos,*

qui

qui filium negant de Patris esse substantia, illum pariter, Ariumque damnarunt. Alioquin hoc argumento neque Valentinus, neque Marcion, nec Cataphryges, neque Manichæus damnari debent, quia Nicæna Synodus eos non nominat, quos certè ante Synodum fuisse non dubium est. Hæc ille. At non solùm in Ario Origenes per Nicænos Patres damnatus est, sed & Ephesi cum Nestorianis proscriptus fuit. Illi dicebant ex Photio cod. 54. & Cassiano in libris contra eosdem editis, *hominem ex meritis habuisse vnionem cum Verbo*. At hoc ipsum olim tradiderat Origenes lib. 2. Peri-archon; verba dedimus lib. 1. hist. Pelag. cap. 1. Idem in Eutychete damnatus est, itemque cum Dioscoro in maxima Chalcedonensi Synodo; etenim teste S. Leone epist. 11. ad Iulianum Coensem erratum Eutychetis *de haustu venenatorum dogmatum* Origenis *apparebat effusum*, nempe quòd anima Christi, vt dixit Origenes, priùs fuisset in cœlis commorata, additque: *Vnde quod in Origene meritò damnatum est, qui animarum antequam corporibus insererentur, non solùm vitas, sed & diuersas fuiße asseruit actiones, neceße est, vt etiam in isto, nisi maluerit sententiam abdicare, plectatur.* In eadem etiam Synodo, vt notauimus, Dioscorus accusatus est, tanquam *semper quæ Origenis sunt sapiens*. Sed in Synodo etiam Constantinopolitana Oecumenica II. Origenes in Macedonianis, qui Spiritum S. adorandum vti Deum negabant, damnatus fuit. Nam Origenes testibus Sanctis Epiphanio, & Hieronymo Spiritum S. creaturam esse asseruit. S. Augustinus lib. de hæres. cap. 43. scribit nonnullos negare illum dixisse. *Spiritum Sanctum creaturam*; additque: *sed qui eius plura legerunt, contradicunt*. Legatur epistola Hieronymi ad Auitum. Igitur non in sola Quinta Synodo, sed & in quatuor prioribus Origenis doctrina damnata est cum Ario, Macedonio, Nestorio, & Eutychete, vt mirum non sit, si magnus ille maximi Nepotis S. Cyrilli Alexandrini decessor Theophilus pronunciarit epistola 1. Paschali fuisse Origenem *Hydram omnium hæreseon*. Hinc factum est, vt in Synodis nunquam cum Patribus Origenes nominatus fuerit, imò neque Hæretici Nestorius, Eutyches, Monothelitæ, alijque vllum ab Origene suffragium petierint, sciebant enim illius testimonium infamia apud omnes laborare. Obijcit Halloix magnum Athanasium ostendisse in lib. de decretis Nicenæ Synodi contra Eusebium, Origenem procul esse ab Arij insania. Sed notare etiam debebat aduersarius, quæ ibidem Athanasius præmiserat de Origene: *Nam quæ veluti quærens, & ingenium exercens scripsit, hæc non tanquam ipsius ita sentientis sint, accipiat quisquam.* Est enim doctum pharmacum Athanasij. Origenes more solito in vtramque partem disputauit, de quo nolim cum quopiam contentionis funem ducere.

Vnum hic subijciam, Sanctissimos Monachos, & Antistites, qui Iustiniano imperante floruere, Origenis scripta semper damnasse. S. Sabas pro Origenistis compescendis legationem ad Iustinianum suscepit, de qua re pluribus cap. 1. dictum est. S. Theodosius, cuius memoria die 11. Ianuarij agitur, Origenem supra cæteros detestabatur. Scriptor vitæ eiusdem cap. 13. apud Bollandum ait: *Maximè autem, ostendebat se auersari Origenem, qui existimauit suum in hoc ponendum studium, vt diuinæ Apostolorum prædicationi nugas contexeret gentilium, & luderet in rebus minimè ludicris.* Honoris gratia ita ab ipso Halloix initio quæstionis 10. pag. 343. appellatur S. Theodosius Cœnobiarcha *vir fide, & pietate, & prodigiorum multitudine clarissimus*. Origenis hostem eundem fuisse igno-

se ignorasset. Tertius est S. Ioannes Silentiarius Episcopus, qui aduersus Origenistas acerrimè decertauit. Author vitæ eiusdem apud Surium die 13. Maij ita fatur cap. 23. *Mittens narrare eius de fide certamina, quæ suscepit aduersus Origenis, & Theodori Mopsuestiæ dogmata, et eorum, qui ea defendebant.* Hic à sede sua fugiens inter Monachos Palæstinos centenarius vltra annum 554. vixit. Huic iungendus est S. Quiriacus, cuius festum celebratur 29. Septembris; legimus apud Surium illius res gestas breuitate, ac diligentia pari descriptas, de illo autem inibi hæc scribuntur: *Vehementissimè decertauit aduersus eos, qui eadem sentiebant, quæ Origenes.* Capite 10. sequenti verò vndecimo Origenis errores recensentur. Halloix Monachos illos Palæstinos, qui contra Origenem libellos Iustiniano Imperatori obtulerunt, carpit scribens Iustinianum *auditis quorundam rudium Monachorum contra Origenistas querimonijs edictum de damnando Origene* scripsisse. Itane, si superis placet, veluti ex *rudium Monachorum* cœtu Sabas, Theodosius, Quiriacus, Ioannes Silentiarius despicientur, quos & Imperatores, & Patriarchæ ad vsque sydera extulere, laudandi verò venient Nonnus, Leontius, ac cæteri Neo-Lauritæ Origenis studiosissimi? Sanctus Eutychius Patriarcha Constantinopolitanus Origenem, eiusque primarios sectatores Didymum, & Euagrium damnauit, vnde Victor Tunonensis vocat Eutychium damnatorem *Euagrij Eremitæ Diaconi, et Didymi Monachi, et Confessoris Alexandrini.* Hic autem Eutychius in exilium à Iustiniano missus fuit falsis delationibus eorum, *qui execranda nugacis Origenis, et Euagrij, et Didymi dogmata defendebant* teste Eustathio cap. 25. de vita Eutychij. Ex his liquet, quàm procul à vero sit Baronij de Eutychio nostro suspicio, nempe cum constet acta Synodi V. ab Origenistis, ac præcipuè Theodoro Cæsareæ mutilata fuisse, Eutychium quoque cum Theodoro eam in rem operam associasse, vnde ait ad annum 553. pag. 440. *Sed et in non leuem suspicionem Origenismi induci potuit Eutychius Constantinopolitanus Episcopus.* Cum tamen S. Eutychius inter præcipuos Origenistarum persecutores ab illius ætatis scriptoribus numeretur.

CAPVT VII.

Synodus V. contria tria capitula celebratur. De anno Synodi singularis opinio Christiani Lupi V. C. confutatur. Vigilius Papa Concilij acta scripto Constituto reprobat. Euagrius, ac Didymus Origenistæ in eadem Synodo damnantur, Halloix perperam negante.

CVm aduersarius ea, quæ de intruso ab inuidis inter hæreticos Origene in anathematismum vndecimum, ac de eiusdem damnatione per dolum collationi quintæ inserta ne simpliciores quidem vnquam credituros satis intelligeret, omnes enim sacratioris antiquitatis tabulæ ipsius somnia procul expellunt, ingenti prorsus audacia; in ipsam Sacrosanctam Quintam Synodum impetum collegit, & quod veteres Origenistæ tentare extimuerunt, tot fulminibus deiectum Origenem rursus erigere nixus ea contra Synodum dicteria protulit, quæ initio quidem libri recitata iterum hic repetere religioni duco. Sanè non possum non ridere, considerans novum hunc Origenis aduocatum à veterum Origenistarum decretis rebellantem Synodum V. quam Theodorus

Origenis sectator præcipuus conuocandam curauit, mille maledictis lacessere. Etenim illi *ad vltionem eorum, quæ contra Origenem gesta sunt*, inquit Liberatus cap. 24. damnationem trium capitulorum in Synodo V. conflarunt, vnde rectè summus Ecclesiæ historicus Baronius ad annum 553. pag. 440. obseruauit *Quintæ Synodi Coryphæos Origenis errores ex parte sectatos*. Et quod mirere, Theodorum Mopsuestenum Halloix totis lacertis defendit, qui teste laudato Carthaginensi Diacono *cum multa opuscula edidisset contra Origenem, exosus, & accusabilis* habebatur *ab Origenistis*. Quæ quidem si Halloix obseruasset, profectò tam nobilem, tam vehentem, tam operosam Theodoro Origenomacho aduocationem non commodasset.

Peracta in Quinta Synodo Origenis damnatione, in quam vel ipse Theodorus Cappadox aulæ Protheus Iustiniani sui adulandi gratia consensit, Imperator instare cœpit Vigilio, vt & causam de tribus capitulis in Synodo discuteret. At Vigilius cum Occidentales Episcopos timore Iustiniani adesse nolle intelligeret, se cum paucis Italis, atq; Illyricis rem ita definire posse negabat, vt nulla deinceps ab Occidentis Episcopis contradictio fieret. Ea tandem sententia placuit, vt pari Latinorum, ac Græcorum numero Synodus componeretur, quod ante festum Paschæ, quod hoc anno 553. contigit 20. Aprilis statutum fuit. Audiatur ipsemet Vigilius in Constituto ad Iustinianum: *Postea verò hoc magis cum consensu Fratrum nostrorum nostrarum partium Episcoporum nuper ante Sanctum Paschæ diem pietas vestra constituit, vt exæquato numero his Pontificibus, qui in Constantinopolitana Vrbe præsentes sunt, de tribus capitulis, ex quibus quæstio vertitur, secundùm superiùs designatum Fratrum nostrorum Episcoporum professionem deberemus inire tractatum*. Cæterum Græci Patres his intellectis tumultuari, venisse se ex longinquis prouincijs Synodi Oecumenicæ causa, huius authoritatem, ac nomen deprimi, si à paucissimis celebretur, plurimos Sapientissimos excludendos, si pari cum Latinis numero coeundum sit. Synodos frequentissimàs à solis Græcis celebratas; in Chalcedonensi sexcentorum, & triginta Patrum conuentu legatos tantùm Leonis Papæ ex Latinis interfuisse. Nicænam omnibus venerabilem Synodum ex Græcis tantùm conflatam. Notam esse Occidentalium in tribus capitulis defensandis obstinationem, cum quibus si exæquato numero Orientales disputationem ineant, paribus hinc inde suffragijs re infecta Concilium dimissum iri. Iustinianus his acceptis à priori sententia discedens diem Synodo dixit IV. Nonas Maias, nempè Dominica secunda post Pascha.

Sed de anno Synodi singularis opinio eximij viri Christiani Lupi Professoris Louaniensis nouam nobis quæstionem ingerit. Veniam dabit eruditissimus, meiq; amantissimus Scriptor, si veritati hoc loco illum postponendum duxero. Hic igitur cap. 6. commentariorum in Synodum V. ait acta Synodalia præferre in titulo annum Iustiniani XXVII. *At credendum*, inquit, *Victori Tononensi dicenti fuisse decimum tertium Christi Domini quingentesimum quartum, in quem omnino incidit vigesimus septimus Iustiniani*. Idem repetit cap. 9. initio. Labitur vir doctissimus, nam acta Synodalia rectè præfixum habent annum post consulatum Basilij XII. nec contrarium docuit Victor, qui cum eo tempore acerrimè pro tribus capitulis decertaret, haud in anno Synodi statuendo erralle dicendus est. Anno Epochæ Christianæ vulgaris 541. Basilius solus consul fuit, inde

inde verò vsque ad annum primum Iustini iuniorjs nulli ampliùs consules à Iustiniano designati fuere. Detur id ambitioni huius Imperatoris, qui, vt solus in omnibus subscriptionibus signaretur, omisso antiquissimo creandorum consulum more, qui annos suis nominibus distinguebant, ab annis sui imperij tempora statui voluit. Igitur cum annum, quo consules noui non creabantur, à præteriti anni consulibus designari mos esset, annus 542. *Post consulatum Basilij* dictus fuit, annus verò 543. *Iterum Post consulatum Basilij* fuit nuncupatus, vel *Post consulatum Basilij II.* seu *Anno II.* Hoc patet ex legum imperialium, Synodorum, ac Lapidum subscriptionibus. Veronæ nostræ S. Valentis Episcopi sepulchro inscriptum epitaphium legitur: RECESSIT SVB. VIII. KAL. AVGVSTI POST CONSVLATVM LAMPADII ET ORESTIS. Indictione IX. nempe anno 531. Eodem anno celebrata Synodus Romana sub Bonifacio II. incipit: *Post consulatum Lampadij, & Orestis VV. CC. sub die VII. Iduum Decembrium.* Annus verò sequens 532. apud Basilicam S. Petri ad vincula Romæ lapidi inscriptus fuit ET IT. P.C. LAMPADI ET ORESTIS. Inscriptionem integram dedimus lib. 2. hist. Pelag. cap. 19. Præterea Synodi anno 536. tum Constantinopoli à Menna, tum Hierosolymis à Petro celebratæ ita inchoantur: *Post consulatum Fl. Belisarij V. C.* Eundem consularem caracterem post consulatum Basilij seruarunt Iustinianus in edictis, ac rescriptis, Vigilius Papa in epistolis, Synodus V. item & Mopsuestena, vt sæpiùs exposuimus. Cæterùm nonnulli Chronologi ab vsitato fastorum condendorum more communiter recepto recedentes, alio caractere fastos consulares digessere. Nam annum 542. ita signarunt: *Post consulatum Basilij V. C. Anno II.* Eodem modo etiam notarunt annum 531. *Post consulatum Lampadij, & Orestis anno II.* item annum 536. *Post consulatum Belisarij V. C. Anno II.* Victor Tunonensis hoc pacto annos carentes consulibus signauit. A. 541. *Basilio V. C. Cos.* postea verò immediatè annum 542. hac consulari nota inscribit: *Post consulatum Basilij Anno II.* Chronicon Alexandrinum annum post Belisarij consulatum ita exhibet, *Indictione XIV. Belisario II. Consule. Indict. XV. Belisario III. Consule.* Qui modus fastos describendi minùs proprius est, videtur enim innuere, Belisarium alterum, & tertium consulatum gessisse, neq; alio modo Tacitus, & Dio iteratos Imperatorum consulatus designarunt. Chronologi omnium nobilissimi Panuinius, ac Sigonius, quos veluti Principes in fastis digerendis veneramur, priorem modum tradidere. Marius Auenticensis in suo Chronico, quod habetur tomo I. Historiarum Francorum collectarum ab Andrea Du-Chesne viro eruditissimo, ita scribit: *Post consulatum Basilij anno I.* est annus 542.

Ex his colligitur, Patrem Lupum peculiarem Victoris Chronici modum non aduertisse, in quo etiam lapsus est Sirmondus in chronica Synopsi ad libros Facundi. Cum enim annus 542. dicatur à Victore *Post consulatum Basilij anno II.* eidem annus 553. est Post consulatum Basilij XIII. qui cæteris Chronologis est XII. Quod verò addit ille Scriptor de anno 27. Iustiniani, illum non iuuat. Iustinianus anno 527. Kalendis Aprilis feria V. in Cœna Domini ex Procopio in arcana historia inijt imperium, quare anno 553. IV. Nonas Maias, quando incœpta est Synodus de tribus capitulis, currebat annus 27. Iustiniani; si verò Synodus anno 554. IV. Nonas Maij coacta fuisset, 28. annus Iustiniani scribendus fuisset à Kalendis Aprilis inchoatus. Sed & cara-

ctere

ctere indictionis primæ Synodi tempus exprimitur; nam Maio mense anni 553. labebatur prima indictio vsq; ad Septembrem, anno verò 554. fuit Indictio secunda. Est egregium testimonium Pelagij Papæ, qui tunc aderat Diaconus Byzantij, in epistola ad Narsetem scribentis: *Si quid eos de iudicio vniuersalis Synodi, quod Constantinopoli per* PRIMAM *nuper elapsam* INDICTIONEM *actum est, fortè moueat etc.* Quæ addidi, quòd Lupus mendum designationi temporis habit Synodi irrepsisse contendit. Hinc Cyrillus Scythopolitanus in vita Sabæ rectè dicit expulsis post octo menses à Quinta Synodo peracta ex noua Laura Origenistis quietem datam Monachis S. Sabæ, & vniuersæ Prouinciæ *anno vigesimo tertio* à morte Sabæ. Hic decessit anno 531. Indictione X. die 5. Decembris, adde 22. annos, habebis annum 553. si verò octo insuper post Synodum mẽses apponas, quibus elapsis noua Laura ab Origenistis vindicata fuit, eris ad annum 554. qui est vigesimus tertius à morte Sabæ. Hæc fusiùs prosecutus sum, vt clarior fastorum notitia haberetur, non quòd opinio Lupi tantam à nobis operam exposceret. Nam duo scripta Vigilij hoc anno emissa litem dirimunt. Certum est Constitutum editum esse à Vigilio inter ipsamet gesta synodalia; at illud dicitur *Datum pridie Idus Maij imperante D. N. Iustiniano perpetuo Augusto anno 27. Post consulatum Basilij V. C. anno XII. in Constantinopolitana ciuitate.* Rursus literæ ad Eutychium, *& præiacentem* Synodum, queis Vigilius adprobat Concilium V. datæ sunt *VI. Idus Decembris imperij D. N. Iustiniani æterni Augusti anno vigesimo septimo. Post consul. Basilij V. C. Anno XII.* Ex quibus palam fit, hoc anno 553. Synodum Quintam celebratam. Ex subscriptione verò Constituti colligitur tempore Synodi Vigilium fuisse in *Constantinopolitana ciuitate*; vnde idem Lupus iterum lapsus est cap. 9. scribens, Pontificem post datas ad Eutychium literas mense Ianuario iterum Chalcedonem se recepisse, ibiq; tempore Synodi moratum.

Anno igitur 553. die 4. Maij Dominica II. post Pascha celebrata est prima collatio, adfuere tres Patriarchæ; erant Patres CLXV. Lecta est sacra Diualis Iustiniani, qua Imperator significabat nihil antiquius sibi fuisse, quàm hæresibus eliminatis quietem Ecclesiæ dare post excitatos ab Acephalis tumultus. Addit: *Fecimus prædicari eandem Sanctam Synodum cum tribus alijs Sanctis Concilijs in Dei Ecclesia.* Ex quibus patet, quam falsò Halloix dicat, Iustinianum hæc pronunciasse: *Chalcedonense Concilium in tribus peccasse, & in quarto minus sapuisse.* pag. 345. De Vigilio verò scribit Augustus: *Et Vigilio etiam religiosissimo Papæ antiquioris Romæ, cùm peruenisset ad hanc regiam ciuitatem, de tribus Capitulis subtiliter omnia manifestauimus, & interrogauimus eum, quid sapit de hoc, & ipse non semel, nec bis, sed etiam sæpius in scriptis, & sine scriptis anathematizauit impia tria capitula.* Postea: *Ille verò nobis significauit, quòd de prædictis capitulis per semet ipsum faciens porriget nobis.* Testatur sequi se Sanctos Patres, ex Latinis verò laudat Hilarium, Ambrosium, & Augustinum. At cum probè scirent Græci Patres Synodum nõ præsente Pontifice Romano nihili haberi apud Occidentales, nobilissima ad eundem destinata legatione rogarunt, vt Synodo interesset. Missi sunt tres Patriarchæ, omnes Primates autocephali, nempe Theodorus Cæsareæ Primas Cappadociæ, & totius Ponti, Andreas Ephesinus totius Asiæ, Megethius Heracleæ in Thracia. Cum his erat etiam Benignus Heracleæ in Pelagonia Vicarius Eliæ Thessalonicensis, alijq; Antistites,

Et hi quidem non citatoria mandata, sed preces Vigilio detulerunt: *Peruenientes*, inquiunt, *ad sanctissimum Papam senioris Romæ, petiuimus eius Beatitudinem, conuenire, & disputare nobiscum de tribus capitulis*. Ille verò reposuit: *Se propter corporis infirmitatem non posse ad hanc petitionem respondere, in postero autem die pollicitus est manifestare, quid ei de tali conuentu placuerit*. Atq; ita prima dies Synodi abijt.

Post biduũ pridie Nonas Maias ijdem Patriarchæ, Primates, atq; Episcopi Vigilium conuenere enixè postulantes, vt ad Synodum accederet, quibus ille respondit: *Non posse vnà conuenire eò, quòd plurimi hic quidem sunt Orientales Episcopi, pauci verò cum eo, facere autem per semet ipsum in scriptis suam sententiam, & offerre pijssimo Domino, ideo enim, & inducias postulasse ab eius Serenitate, vt intra eas voluntatem suam manifestaret*. At Iustinianus viginti dierum inducias, quas Vigilius postulauerat, concedere recusauit, cæteris Episcopis longioris apud regiam vrbem moræ incommoda causantibus. Quare gloriosissimi Iudices mandarunt Episcopis, vt etiam Vigilio absente Synodum haberent, cuius collatio secunda peracta est VIII. Idus Maias. Patres Episcopos ad Vigilij Patriarchalem iurisdictionem spectantes ad Synodum inuitarunt, qui constanter adesse sine Vigilio pernegarunt. Sequenti die iterum simul Græci Antistites coeuntes quatuor Synodorum fidem professi sunt, earumq; definitiones, nec non doctrinam Sanctorum Patrum, quos ceu Magistros Ecclesia veneratur; repræhensa est etiam nimiùm in plerisq; radicata opinio sine Chalcedonensis Synodi iniuria damnari non posse tria capitula. Triduo post, nempe die 12. Maij collatione quarta Synodus causam ipsam discutere incœpit. Lectæ sunt plures sententiæ ex libris Theodori excerptæ, itemq; symbolum Iudaicum, quod Theodoro olim à Charisio Philadelphiensis in Lydia Ecclesiæ Presbytero adscriptum fuerat, & Marius Mercator fusiùs circa annum 431. impugnauerat tanquam ab eodem Theodoro compositum, cuius opusculum legitur inter MSS. in Bibl. Palat. Num. 234. Dictum in eas blasphemias anathema à Patribus, additumque: *Anathema Theodoro Mopsuesteno: Iste Euangelia reprobauit: Iste dispensationem iniuriauit. Anathema illis, qui non anathematizant illum*. Tertio Idus Maias collatio V. habita est. Lecta sunt plurima Sanctorum Patrum legum imperialium, & Ecclesiasticarum in Theodorum Mopsuestenum scripta, præcipuè vero plures S. Cyrilli Episcopi literæ, in quibus Thodori doctrina validè confutatur. Recitata sunt acta Synodi Mopsuestenæ ante triennium iussu Iustiniani celebratæ, in qua probatum fuerat, Theodorum è sacris diptychis illius Ecclesiæ erasum fuisse, substituto in illius locum S. Cyrillo Alexandrino. Exinde Synodus aggressa est secundum capitulum, nempe Theodoreti Cyrensis causam, qui in Ephesina Synodo Nestorio adhæserat, & duodecim capitula S. Cyrilli aduersarijs scriptis confutauerat. Lecta sunt pleraq; excerpta Theodoreti contra laudata capitula, itemq; eiusdem epistolæ, quibus & Synodum sacrosanctam Ephesinam, & Theodosium ipsum culpat, periclitari dicit fidem, & omnem Ecclesiam, iniquè damnatum Nestorium.

Inter cætera autem lecta est epistola Theodoreti ad Ioannem Antiochenum de morte Cyrilli Alexandrini, quem per summam impudentiam varijs contumelijs excipit. Fictam illam epistolam, ac Synodo à nebulone quodam affu-

tam

tam scribit Baronius ad annum 553. Num. 42. Lupus cap. 3. comment. in Synodum V. eandem epistolam vocat *probrosam, & infernalem, opus pessimi scurræ prostribuli, nebulonis*. Hinc culpari posse præsentem Synodum idem asseruit. Neque enim, inquiunt, Theodoretus de morte S. Cyrilli scribere poterat ad Ioannem, qui quadriennio ante Cyrillum mortuus fuerat, vt in hoc ipso opere monstramus, & act. 14. Synodi Chalcedonensis recitantur literæ Cyrilli ad Domnum Ioannis successorem. Ego quidem doctissimorum Scriptorum iudicia veneror, sed neminem ex 165. Episcopis sciuisse, Cyrillum Ioanni superuixisse, vix ausim affirmare. Puto errorem codici irrepsisse, ac loco Ioannis huius successorem Domnum reponendum. Nam post illam epistolam hæc recitantur in eadem Synodo: *Et iterum post mortem Beati Cyrilli idem Theodoritus in allocutione dicta Antiochiæ præsente Domno insultans morti eius &c.* Patet ex actis Synodi sedente Damno mortuum fuisse Cyrillum, cuius morti, quæ recens contigerat, publicè Antiochiæ declamans Cyrensis insultauit. Ergo error codicis est, ac pro Ioanne Domnus reponendus. Scribuntur hæc in illa epistola de Cyrillo. *Maiora, & peiora pertentans defunctus est. Somniauit enim, sicut dicunt, & regiam vrbem perturbare, & tuam Sanctitatem accusare, vtpote ea colentem.* Et postea. *Quidam verò & tuam reuerentiam proficisci dicunt ad Comitatum &c.* Certè Cyrillus circa annum 444. quo mortuus est, fuit Constantinopoli, nam ex regia vrbe vnà cum Proclo literas dedit ad Domnum Antiochenum pro Athanasio Parenorum Episcopo, quæ habentur actione 14. Synodi Chalcedonensis, quas Domnum accepisse anno 444. quo mortuus est Cyrillus, apertè monstrauimus superiùs ad annum 550. cap. 5. vbi de eraso è diptychis Theodoro disserebamus. Quare vel inde etiam arbitror illam epistolam fuisse à Theodoreto ad Domnum missam. Quantùm verò Capitula Cyrilli etiam post initam pacem Theodoretus auersaretur, patet ex eiusdem epistola 112. ad Domnum, cum hic ad Synodum Ephesinam II. profecturus esset: *Infelix*, inquit, *anima mea suspirat, lugetque nihil expectans boni; Neque enim insitum in duodecim capitibus venenum norunt, qui aliarum sunt diœceseon, sed eius, qui illa scripsit, claritatem attendentes, nihil sinistrum suspicantur*. Certè in epistola, quam ad eundem Domnum inscribendam diximus, Cyrillum non nominat, licet eundem pessimè calumnietur, illius enim nouerat *claritatem*. Cum ergo etiam anno 449. amaro esset animo in mortuum ante quinquennium Cyrillum, cur & anno eodem 444. quo Sanctus ille Alexandriæ Præsul obijt, mitiori erga eundem mente fuisse Theodoretus nobis dicendus est? Ego quidem retenti diutius contra Cyrillum liuoris Theodoretum malo accusare, id eiusdem memoratis modò literis præsertim contestantibus, quàm doctissimos Synodi V. Patres inscitiæ, atque hallucinationis arguere. Et in hac quidem nostra sententia fuit etiam doctissimus Marca in dissertatione laudata tom. 12. Concil. edit. regiæ pag. 432.

Die 19. Maij collatione quarta tertium capitulum discussum est, nempe Ibæ epistola ad Marin Persam, in qua accusat Cyrillum Apollinarismi, obijcit corruptos per ipsum muneribus Ephesinos Patres, citra examen Nestorium præcipiti sententia damnatum pronunciat, & eximiè ibidem commendatur Theodorus Mopsuestiæ. Dictum est eundem Ibam ex libris Theodori hæreticas sententias in linguam Syriacam traductas ad plures Ecclesias destinasse, quas

S. Proclus Constantinopolitanus Antistes damnauerat. Sæpè Ibam ob illa accusatum, & in Berytensi Synodo ægrè purgatum. Relecta sunt pleraque acta Ephesinæ Synodi, Symbolum Nicænum, ac Constantinopolitanum, gesta Synodica Chalcedone, Capitula S. Cyrilli, aliaue, ex quibus Ibæ epistola errorum arguebatur. Quibus auditis acclamatum est à Patribus: *Ibæ epistola heretica est: epistolam, quæ dicitur Ibæ, omnes condemnamus: istam omnes anathematizamus &c.* Die 26. Maij collatio VII. peracta est. Ad tria capitula damnanda ex sessionibus præcedentibus omnia parata erant, Romani Pontificis authoritas obesse videbatur. Etenim Vigilius non modò suam Synodo præsentiam denegarat, sed scripto Constituto ad Iustinianum tempore ipsius Synodi eiusdem gesta omnia exauctorauerat. Porrò in eo Constituto Vigilius paucis exponit antea abs se ea in causa gesta, conqueritur contra pactas conditiones non expectatis Occidentalibus, vel non pari Græcorum, ac Latinorum Patrum numero Synodum conflatam. Aggreditur deinde disputationem de tribus capitulis. Recitat diffusiùs plurimas sententias, nempe LX. quæ Theodori esse dicebantur, easque erroribus ferè omnes scatere docet. Negat tamen Theodorum, etiamsi illa pessima dogmata asseruisse conuinceretur, damnari posse, quòd in pace Ecclesiæ obijt. Nihil in causa Theodoreti, vel Ibæ innouandum, qui in magna Chalcedonensi Synodo absoluti, ac dignitate pristina decorati nouum examen subire iterum non debebant; imò nullam de Theodoreti eiusdem libris, vel Ibæ epistola censuram efformandam, de quibus Patres Chalcedonenses iudicare recusauerant. His autem verbis Constitutum Vigilius conclusit: *Statuimus, & decernimus nulli ad ordines, & dignitates Ecclesiasticas pertinenti licere quicquam contrarium his, quæ præsenti asseruimus, vel statuimus Constituto, de sæpè dictis tribus capitulis aut conscribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam post præsentem definitionem mouere vlteriùs quæstionem. Si qui verò de ijsdem tribus capitulis contra hac, quæ hic asseruimus, vel statuimus, nomine cuiusque ad ordines, & dignitates Ecclesiasticas pertinentis factum, dictum, atque conscriptum est, vel fuerit, & à quolibet vbicunque repertum, hoc modis omnibus, & auctoritate Sedis Apostolicæ, cui per gratiam Dei præsidemus, refutamus.* Datum est Constitutum die 14. Maij, cum pridie celebrata fuisset sessio quinta. Sexdecim Episcopi Vigilianum illud Constitutum subscripserunt, & quidem illi ferè omnes qui literas eiusdem contra Theodorum subsignarunt, tres Diœcesis Illyricianæ, ex Græcis verò Pastor Metropolita Iconij in Lycaonia, & Vincentius Metropolita Claudiopolitanus prouinciæ Ponticæ Honoriadis.

Vtrum verò hoc Constitutum, quod Vigilius ad Iustinianum misit, acceptum ab isto fuerit ante finem Synodi, vel acceptum quidem, sed occultatum Patribus, ne tribus capitulis damnandis impedimento esset, res satis dubia est. Illud certum est, collatione septima Vigilij contra tria capitula publicatam in iudicato sententiam expositam fuisse, recitatum anathema latum contra Romanos Diaconos Rusticum, & Sebastianum Iudicati impugnatores, lectas epistolas Vigilij ad Valentinianum, & Aurelianum Episcopos, ex quibus omnibus patebat, Vigilium non semel tria capitula condemnasse. Cæterùm licèt in Iudicato Vigilius tria capitula condemnarat, illo tamen recepto dubia causa remanserat vsq; ad futuram Synodum, quæ contra pacta coacta haud adprobata censeri poterat. Profectò Vigilius postrema sententia,

quic-

quicquid abs se antea ea in causa actitatum fuerat, abrogauerat. Octaua deniq; collatio celebrata est IV. Nonas Iunias, & definitiua sententia à Synodo tria capitula damnata sunt, promulgato decreto, quod Christianus Lupus non immeritò vocat elegans, eruditumque. In hoc sanè decreto S. Augustini sententiam sequi se Patres contestati sunt: *Augustini*, inquiunt, *religiosæ memoriæ, qui inter Africanos Episcopos resplenduit, diuersæ epistolæ recitatæ sunt, significantes, quòd oportet hæreticos, & post mortem anathematizari*. Ea testimonia adduxerat in Synodo Sextilianus Tunicensis in Africa Episcopus, ac Primosi, seu Primasij noui Carthaginensis Antistitis Legatus, quæ lecta grandi præconio excepit Benignus Heracleæ Pelagoniæ in Macedonia Episcopus, ac Vicarius Eliæ Metropolitæ Thessalonicensis, addens hanc esse perpetuam Ecclesiæ traditionem.

Damnatis tribus capitulis rursus Origenis causa resumpta est; nam licèt de Origene ante tria capitula statutum fuerat, sectatores tamen Origenis negotium facessebant. Euagrius, ac Didymus in defendendo Adamantio plurima absurda commenti erant, nec meliora docuerat Theodorus Cappadox. Aderant Byzantij plures Archimandritæ contra Origenistas libellos ad Synodum deferentes. Hos inter eminebant Conon Præfectus Lauræ S. Sabæ, ac Ruffus Abbas monasterij S. Theodosij; erat vterq; ex Palæstina, & hi quidem Origenistas Didymum, & Euagrium, nec non Theodorum Cæsareæ accusabant. Halloix vocat hosce viros *rudes Monachos*. De Conone hæc scribit Cyrillus Scythopolitanus cap. 18. de vita Sabæ: *Cononi post ipsum mandant Monachi præfecturam: Mandant verò Deo, vt arbitror, Monachorum animos ad hoc mouente, fuit enim vir ille summè resplendens, & rectis dogmatibus, & omni virtute, & rectè factis*. Euagrius lib. 4. cap. 37. narrat, Monachos Origenistas expulsos ab Eustochio Patriarcha Hierosolymitano Byzantium profectos Theodori patrocinium implorasse, addit etiam, à Monachis rectioris dogmatis professoribus Cononem, ac Ruffum contra Neo-Lauritas missos, ex quorum dissidijs exortæ lites Synodo V. occasionem dederunt. At non assentior; nam Cyrillus, qui eiectis ab Eustochio è noua Laura Origenistis in eandem Lauram ingressus est, scribit post octo menses à celebrata Synodo V. Origenistas è noua Laura expulsos ab Eustochio per Anastasium Ducem; verba superiùs dedimus ex actione 1. Synodi VII. lege Cyrillum cap. 28. de vita Eutymij apud Bollandum. Iustinianus per nuncios Synodum interrogauit, quid de Origenis sectatoribus statuendum duceret. Euagrius, qui gesta Synodalia perlegit, hæc habet loco proximè indicato: *Quæ de re ista ad verbum inter cætera sunt relata*. Animum supernæ nobilitatis participem sortite Imperator Christianissime &c. *& aliquanto post*: Fugimus igitur, fugimus illam, quam ignoramus externam vocem, & tanquam furem, atq; prædonem eiuscemodi hominem anathematis laqueis arctè districtum, ac suffocatum extra Sacra Ecclesiæ mœnia abiecimus, *& post pauca*: Actorum verò nostrorum ex eorum lectione vim cognoscetis. *Hisce coniunxerunt capitula, quæcunq; Origenis sectatores professi sunt*, &c. Ex quibus patet hallucinari eos, quos inter est Halloix, pag. 383. qui putarunt, Euagrium asseruisse post cognitionem trium capitulorum Origenem fuisse in Synodo V. damnatum. Nam Patres ibi proponunt Imperatori lectionem actorum, contestati se iam Origenem abiecisse extra Ecclesiam, vbique vt

de re iam præterita prælocuti. Cum verò noua quæstio orta fuisset de Euagrio, ac Didymo, scribit Epiphaniensis adiunxisse de nouo Patres capitula erronea sectatorum Origenis, quorum quintum erat Theodori Cappadocis: *Retulerunt*, inquit, *& multas alias Didymi, Euagrij, & Theodori blasphemias, quas admodum diligenter deprehensas collegerant*. Cyrillus Scythopolitanus, qui absq; dubio gesta Synodi V. ad Eustochium ab Imperatore transmissa legit, apud actionem primam Syuodi VII. ordinem gestorum in hoc Quinto Concilio cæteris exactiùs ita describit: *Itaq; cum Sancta vniuersalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata communi, & generali anathemate reiecti sunt Origenes, Theodorus Episcopus Mopsuestenus, & quæcunq; ab Euagrio, & Didymo dicta sunt de præexistentia &c.* Quare primùm Origenes, dein Theodorus, postremò Origenistæ in Synodo damnati sunt, quæ planè nostra sententia est.

Antequam tamen ad alia transeamus, castiganda est Halloix, vt mitiùs loquar, hallucinatio, atq; temeritas, qui inscitiæ duas sacrosanctas Oecumenicas Synodos accusare ausus est, contendens Euagrium, & Didymum non fuisse à Synodo V. damnatos, vti asseruere Synodi Sexta, ac Septima. Verba illius in indice verbo *Didymus* sunt: *Falsum est, eum fuisse condemnatum in Synodo V. generali, quod* PERPERAM *supposuerunt Synodi Sexta, & Septima*. Et quæst. 10. pag. 390. in margine: *Sextum Concilium generale* FALSO' *dicit Euagrium, & Didymum à Quinto generali condemnatos*. Nempe quia in octo collationibus Synodi V. nec semel illi nominantur. Insulsè: In illis octo collationibus agitur tantùm de tribus capitulis, post quæ de Euagrio, ac Didymo quæstio mota est. Euagrius producit gesta Synodalia, eaq; se legisse testatur, in quibus post trium capitulorum cognitionem Euagrium, ac Didymum damnatos fuisse pronunciat. Cyrillus, qui tunc viuebat, proximè adductus asseruit, idem Dabo alterum oculatum testem Victorem Tunonensem, qui circa finem sui chronici ait: *Trigesimo nono imperij sui anno Iustinianus Eutychium Constantinopolitanum Episcopum damnatorem trium capitulorum, & Euagrij Eremitæ Diaconi, & Didymi Monachi, & Confessoris Alexandrini, quorum laudes supra illustrium virorum ex auctoritate protulimus, exilio dirigit*. Est planè aureum testimonium. Præmiserat Victor se sub custodia Constantinopolim adductum ex Ægypto, vbi exulabat, ac disputasse cum Eutychio Patriarcha Constantinopolitano, qui in Synodo primus omnium anathema contra Euagrium, ac Didymum publicarat, vnde eundem damnatorem trium capitulorum, & Euagrij, ac Didymi appellat. Ex his palam fit, Africanos Patres non fuisse vnquam sollicitos de Origene, quem iam olim in Ecclesia pessimè audiuisse sciebant, sed de personis Euagrij, & Didymi, quos sicuti nec Theodorum damnari posse post mortem obstinatissimè inficiabantur, nam sententias Origenistarum Africani semper exhorruerant, personas ergo damnari ægrè ferebant. Ita semel Theodoro licèt mortuo in pace Ecclesiæ postea tamen damnato, haud difficile fuit alias etiam personas eadem omnino pœna mulctare. Heraclius Imperator, qui anno 57. à peracta Synodo V. imperium adeptus est, in sua Ecthesi recitata coram S. Martino Papa in Synodo Lateranensi consultatione 3. post commendatas quinque Synodos ait: *Et hæc in omnibus sequentes, & diuina eorum suscipientes dogmata, omnes quos exceperunt, excipimus, & quos eiecerunt, eijcimus, & anathematizamus, præcipuè Nouatum, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem,*

narem, ORIGENEM, EVAGRIVM, DIDYMVM, THEODORVM MOPSVESTENVM, *Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Seuerum, & impia conscripta Theodoriti, quæ contra rectam fidem, & Ephesinam primam Synodum, & duodecim capitula S. Cyrilli, & quanta pro Theodoro, & Nestorio conscripserunt, & nuncupatam Ibæ epistolam, & hortamur omnes Christianos sic sapere, et sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes etc.* Erat Professio fidei, seu edictum fidei, quod Romanæ Ecclesiæ probatum fuerat, & Theophilactus Primicerius Notariorum testatus est, eandem Ecthesim seruari *in Apostolico scrinio*. Heraclius verò longè ante Sextam Synodum ad imperium euasit. Synodus Lateranensis in decreto fidei hæc habet: *Si quis secundùm Sanctos Patres consonanter nobis, pariterq; fide non respuit, et anathematizat anima, et ore omnes, quos respuit, et anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impijs eorum conscriptis vsq; ad vnum apicem Sancta Dei Ecclesia Catholica, et Apostolica, hoc est Sanctæ, et vniuersales Quinque Synodi, et consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres, idest Sabellium, Arium, Eunomium* &c. ORIGENEM, DIDYMVM, EVAGRIVM, *et compendiosè omnes reliquos hæreticos, qui à Catholica Ecclesia reprobati, atq; abiecti sunt etc. huiusmodi condemnatus sit.* Euagrius igitur, ac collega Didymus damnati sunt à Catholica Ecclesia S. Martino cum Synodo vniuersa contestante, immò & condemnante eos, qui Euagrium, ac Didymum non anathematizant. Sanctus Sophronius, cuius annua dies colitur V. Idus Martij, in epistola Synodica hæc recitat de Synodo V. *Perimit autem, et in interitum proijcit principaliter quidem Origenem insanum, et omnes eius pomposas somnolentias, et plena multa impietatis commenta.* EVAGRII *quoq; cum eo, et* DIDYMI *dogmata, et omnia eorum pagana, atq; prodigiosa, nec non et fabulosa deliramenta.* Postea verò addit: *Et vt nihil desit ad vestram satisfactionem ipsas quoq; personas exprimo, quas anathematizo, et condemnatas efficio non lingua tantum, et ore, sed corde, et spiritu, vtpote quæ Sanctæ Catholicæ nostræ fidei in omnibus insidiantes ostensæ sunt. Anathema itaq; in perpetuum, et catathema à Sancta, et consubstantiali adoranda Trinitate Patris, et Filij, et Spiritus S. primùm quidem Simon Magnus etc.* recitatur catalogus Hæreticorum, quos inter nominantur à S. Sophronio *Origenes, qui et Adamantius, Didymus, et Euagrius Origenianæ vanitatis primi secretarij fœdissimi.* Hæc Synodica epistola recepta est à Synodo VI. Oecumenica act. 11. Iam vides ante Sextam Synodum apud Ecclesiam Catholicam inter hæreticos recensitos Euagrium, ac Didymum. Sophronius enim ex sensu Ecclesiæ locutus est, floruitq; & ipse sub Heraclio Imperatore, qui anno ante Sextam Synodum septuagesimo Imperator ab exercitu salutatus fuit.

Rectè ergo Sexta Synodus, ac dein Septima pronunciarunt, Euagrium, ac Didymum à Quinta Synodo anathemate perculsos fuisse; neq; citra indignationem audiri possunt, quæ pag. 390. scribit Halloix: *Sextam, ac Septimam Synodum incidisse in acta corrupta Synodi V.* quibus intrusum fuerat nomen Origenis vnà cum Euagrio, ac Didymo. Etenim cùm acta Synodi V. falsata fuissent à Monothelitis, in Synodo VI. tota actione 14. falsariorum doli discussi sunt. Vndenam verò conuinci illi poterant, nisi inuentis, ac productis à Synodo VI. actis germanis, ac legitimis, nullaq; ex parte corruptis eiusdem Concilij quinti? Atque hoc pacto res euenit. Georgius Diaconus Constantinopolitanus, & Cartophylax cum videret duos codices, aliumque insuper continen-

tinentes gesta V. Synodi falsitatis accusari: *Subtilius*, inquit, *in bibliotheca venerabilis Patriarchij scrutatus, inueni & alium chartaceum librum eiusdem sancti Concilij, quem & defero*. At hoc volumen authenticum, ac legitimum ex collatione cum alijs antiquioribus probatum fuit, simulq; codicum hereticorum fraus detecta, eò quòd, inquit Synodus actione laudata, *neque in nunc prolatis antiquis, & immutilatis libris eiusdem Sancti quinti Concilij, neque in chartaceo libro, qui recens inuentus est apud bibliothecam venerabilis Patriarchij*, quæ ab Hæreticis citabantur, inuenta sunt.

Hinc facta diligenti inquisitione etiam falsatores illorum codicum deprahensi, ac nominati sunt coram Patribus, quæ actione illa 14. sic narrantur: *Charthaceum quidem volumen, quòd falsatum est, decernimus cassari in locis, in quibus adiectiones factæ sunt. Verùm libros etiam eos obelis obduci in locis, in quibus deprauati sunt, & caßari eos. Illos autem, qui falsauerunt, anathemati submitti*. Et tamen Halloix audet coram Orbe Christiano clamare Patres Concilij VI. *secutos acta Synodi V. corrupta*, cum Synodus VI. falsatos codices cognouerit, ficta testimonia, ac sententias expunxerit, atque deprauata loca obelis obduxerit, quod est, eosdem Patres abhorruisse acta Synodi V. corrupta, eaque prudentissimè correxisse, ne in posterum quempiam in errorem inducerent. Sed non hic sistunt Halloix falsitates, scribit enim eadem pag. 390. lib. 4. q. 10. Patres Synodi VI. omnia sub Iustiniano gesta compræhendisse nomine V. Concilij, nempe Synodum contra Anthimum, & Acephalos sub Menna, rursus edictum Iustiniani contra Originem, denique gesta sub Eutychio contra tria capitula; & cum Sexta Synodus ex corruptis actis V. Concilij produxisset sermonem Mennæ, admonitam à Legatis Pontificijs non spectare ad V. Synodum, quæ sub Eutychio inchoata est anno XXVI. Iustiniani. Omnia perperam. Gesta Synodalia præscriptum habebant tempus, quo peracta erant. Ita etiam nunc acta Synodi contra Acephalos incipiunt: *Post consulatum Belisarij viri clarissimi indictione XIV.* qui est annus 536. ibi nominantur etiam Episcopi, qui Synodo illi adfuere. At gesta V. Synodi longè plures Episcopos exhibent, annus etiam 553. indicatur; qui igitur fieri potuit, vt gesta sub Menna cum actis V. Synodi Patres VI. & VII. Concilij supina nimium hallucinatione confuderint? Preterea cum Constantinus Imperator iussisset rei totius veritatem à *sanctis vniuersalibus Synodis* petendam, ex Bibliotheca Patriarchali Georgius Chartophylax codices sanctarum vniuersalium Synodorum statim produxit act. 1. qui cum actione tertia recitasset quintæ Synodi acta corrupta, & falsata, à Legatis Apostolicæ Sedis erroris illi codices accusati sunt. Quare in ea Synodo Sexta recitata est tantùm Synodus V. Oecumenica ex præcepto Principis, neque quicquam aliud sub Iustiniano gestum relectum fuit. Hinc falsò etiam addit: *Cum Sexta Synodus ex illis actis V. Synodi corruptis produxisset sermonem Mennæ &c.* Nam illum codicem ex Bibliotheca Patriarchali produxit Georgius Chartophylax, qui vnus vtrum Sexta Synodus dici possit? aduersarium ipsum appello. Certè Imperator, Gloriosissimi Iudices, ac plerique Episcopi codicem inspicientes falsitatem appositam cognouere, ac de libro iudicium habitum postea fuit act. 14. Colligitur tamen Quintam Synodum in libros digestam fuisse, nam ibidem liber primus, itemque secundus nominantur, & septima actio in secundo contenta fuisse ibidem dicitur; acta verò, quæ modò habemus,

bemus, in octo tantùm collationes digesta sunt, vnde integrum ad nos Concilium illud non peruenit. Sextum tamen Concilium legitima illius gesta adulterinis explosis adprobauit, cuius etiam testimonio, immò & voluminibus integræ fidei Septima Synodus inhæsit, vnde ab vtraque ex Synodi V. gestis cum Origene proscripti fuere Euagrius, ac Didymus, vt inani prorsus commiseratione fulguritos homines Halloix erigere pertentarit dicens verbo, *Origenes* in indice: *Origenes, Euagrius, & Didymus iniquissimè anathematizantur in Septima Synodo generali nitente mendacio, quod anathematizati fuerint in Quinta generali, cum ibi nihil de illis tractatum sit.* Etenim ex Synodi tabulis, ex testium oculatorum assertione, ex totius Ecclesiæ communi sensu oppositum ostendimus, vt si aduersarius isthæc legere posset, priorem opinionem veluti stultissimam certè deponeret, stultum enim est Synodos, Pontifices Romanos, Imperatores, Ecclesiam vniuersam erroris arguere, ac de Synodi V. actis id temporis viuentes, & proximè superstites Scriptores communi consensu miserrimè falsa commentos fuisse, vera autem docere nuperum Origenis aduocatum post vndecim sæcula noua scripturientem, & quidem omnium veterum monumentorum cognitione destitutum, vel eadem dissimulantem, quò supra deiectas Synodos suus Origenes attollatur.

CAPVT VIII.

Vigilius Synodum V. approbat. Eiusdem exilium improbatur. De anno obitus Vigilij Tunonensis, Sirmondi, aliorumque opiniones reiectæ. Halloix vbique falsitatis conuictus.

AD arcem veluti causæ ventum est, num Vigilius, qui edito Constituto Synodi V. acta infirmauit, eadem postea re diligentiùs considerata approbarit. Etenim vbi semel euicerimus, Vigilium ad Synodi sententiam accessisse, statim Halloix temeritas apparebit, qui Concilium Oecumenicum à Romano Pontifice confirmatum pessimè tractarit dicens §. 12. pag. 355. *Illam Synodum magis ab Ecclesia toleratam esse, ac permissam, quàm grato, & volenti animo admissam, ac receptam.* Et §. 12. *Quomodò enim Iustiniani Conciliabulum instigante Diabolo concitatum, & confectum potest vlla veneratione esse dignum?* §. 7. pag. 346. *nullum extare*, ait, *scriptum, quo ostendatur Vigilius aut præsens verbo, aut absens scripto consensum postea dedisse Concilio.* Vigilium nec statim approbasse Concilium, & ob id in exilium pulsum omnes Scriptores Latini Anastasium secuti memoriæ prodiderunt, addentes eundem Romanæ sedis repetendæ desiderio ad subscriptionem tandem inflexum. At modò certum est, Vigilium eodem anno Synodum confirmasse, imò existimo neque eundem in exilium deportatum. Euagrius illius sæculi scriptor, qui acta Synodi legit, lib. 4. cap. 37. scribit: *Vigilius per literas consensit Concilio, non tamen interesse voluit.* Hæ literæ tandem inuentæ sunt, quas vir eruditissimus Petrus de Marca nobili dissertatione de Synodo V. præmissa publicauit. Ita illæ inscribuntur: *Epistola Vigilij Archiepiscopi Romæ ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, & ad omnem præiacentem Sanctam Synodum.* Legitur hæc epistola Vigilij tom. 12. edit. regiæ Conciliorum. In hac sanè epistola Vigilius sui Constituti sententiam retra-

ctat, & cum S. Augustini exemplum secutum se dicat, illius voces hic nobis reddendæ sunt: *Si in omni, inquit, negotio sapientiæ ratio postulat, vt id, de quo quæritur, retractetur, neq; pudori esse debet, cum ea, quæ ab initio omissa studio deinde veritatis inueniuntur, in publicum eduntur, quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus conuenit eandem rationem in illis quoq; obseruari; præcipuè cum manifestum sit, Patres nostros, et maxime beatissimum Augustinum, qui in diuinis Scripturis claruit, Romanæ eloquentiæ Magistrum propria scripta retractasse, dictaq; sua correxisse, atq; illa, quæ omiserat, ac deinde inuenerat, addidisse. Nos quoq; similiter illis exemplis inuitati in controuersia trium capitulorum supra m moratorum nunquam destitimus, quin inuestigaremus, quid de prædictis tribus capitulis in Patrum nostrorum literis verius inueniri posset.* Dein recitatis pluribus erroribus librorum Theodori, necnon scriptorum Theodoreti contra S. Cyrilli, itemq; epistolæ Ibæ Edesseni, ita definit: *Prædicta itaq; tria impia capitula anathematizamus, et condemnamus, scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ vnà cum impijs eius scriptis, et quæcunq; impie Theodoretus scripsit, atq; etiam epistolam, quæ dicitur ab Iba scripta fuisse, qua superiùs dictæ profanæ blasphemiæ comprehenduntur.* Postea verò antiquat Constitutum, & alia, quæ pro tribus capitulis antea scripserat: *Quæ verò*, inquiens, *aut à me, aut ab alijs ad defensionem trium prædictorum capitulorum facta sunt præsentis huius scripti nostri definitione euacuamus.* Subscribitur verò epistola: *Data ante VI. Idus Decembres imperij Domini Nostri Iustiniani Æterni Augusti anno XXVII. Post consulatum Basilij V.C. Anno XII.* Itaq; Vigilius ante finem anni Synodum confirmauit. Lupus Louaniensis Academiæ Doctor, quem bibliothecam deambulantem appellare soleo, in notis ad V. Synodum cap. 6. putat mendum subscriptioni irrepsisse, reponendumq; annum post Basilij consulatum XVII. Id probat ex Victore Tunonensi, qui ait eo anno Vigilio tandem ab Imperatore Romam redeundi facultatem concessam, eumq; in itinere mortuum. In eadem opinione fuit Sirmondus in sinopsi chronologica ad libros Facundi, & Halloix pag. 349. §. 7. *idest*, inquiunt, *anno Christi* 558. Quare his authoribus Vigilij exilium pleno quinquennio durauit.

Hæc tamen opinio prorsus falsa est. Habemus sanctionem Iustiniani Imperatoris post eiusdem Nouellas recitatam, quæ ita incipit: *Pro petitione Vigilij venerabilis antiquioris Romæ Episcopi quædam disponenda censuimus ad vtilitatem omnium pertinentia, qui per Occidentales partes habitare noscuntur &c.* subscripta est sanctio: *Idibus Augusti anno Iustiniani XXVIII. Post consul. Basilij V. C. anno XIII.* Ergo anno 554. mense Augusto Iustinianus amico erat erga Vigilium animo, in cuius gratiam plurima Romanis post Gothos Italia exactos libentissimè concessit. Profectò in ea sanctione cap. 19. ait: *Iubemus in illis mensuris, vel ponderibus species, vel pecunias dari, vel suscipi, quæ beatissimo Papa, vel amplissimo Senatui nostra pietas in præsenti tradidit.* Itaq; tum temporis Vigilius præsens aderat Constantinopoli propediem venturus in Italiam deferens secum mensuras, ad quarum normam Itali Gothorum eò vsq; ponderibus vsi se conformarent. Quis enim dixerit mensuras illas fuisse tunc à Iustiniano missas ad Vigilium procul exulantem in Proconeso, eumq; in exilij miserijs beatissimum nuncupatum? Præterea habemus non vnam, sed plures epistolas Pelagij Vigilij successoris ad Childebertum Regem Francorum, ad Sepaudum Arelatensem, ad Episcopos Tusciæ, quæ datæ sunt *Post consulatum Basilij XV.* anno 556.

LON-

Longum igitur illud Vigilij exilium fictum est, nam ante annum 556. fatis concesserat. Tunonensis Chronicon, quòd ad annorum designationem pertinet, plenum mendis est, non Victoris, vt arbitror, sed corruptoris cuiuspiam ignorantia.

Sed nec paucos illos menses, qui ab absoluta Synodo de tribus capitulis ad laudatam Vigilij subscriptionem sex intercessere, Vigilium exulasse tum ex Græcis, tum ex Latinis, qui id temporis superstites erant, Scriptoribus euidenter euincam, vt monstro simile videatur, quod Anastasio exilium illud affirmanti tantam cæteri fidem habuerint. Eustathius Presbyter Constantinopolitanus, qui tunc Eutychij Patriarchæ familiaritate gaudebat, cap. 23. de vita Eutychij, cum præmisisset quatuor Patriarchas Vigilium Romanum, Eutychium C.P. Domninum Antiochenum, & Apollinarem Alexandrinum tempore Synodi in regia Vrbe fuisse addit: *Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia, rectoq; sensu factum esset veluti vnum ouile, atq; vnus Pastor, & omnis disciplinæ moderatio per Sacerdotes, et Sacerdotum Præsules conquieuißet, discesserunt ad suas singuli ciuitates, et populos magno cum gaudio.* Quæ verò fuisset hominis Constantinopoli scribentis temeritas tale, tantumq; de Vigilio mendacium fingere, cuius à tribus Patriarchis dissensio ex secuto illius exilio vel vilissimis regiæ vrbis fœminis nota fuisset? Cyrillus Scythopolitanus in libro de vita S. Sabæ apud Septimam Synodum act. 1. scribit: *Itaq; cum Sancta vniuersalis Quinta Synodus Constantinopoli esset congregata, communi, & generali anathemate reiecti sunt Origenes, Theodorus Episcopus Mopsuestias, & quæcunq; ab Euagrio, & Didymo dicta sunt de praeexistentia* περὶ προυπάρξεως. *Probarunt autem id quatuor Patriarchæ præsentes.* Non ergo Vigilius in exilium ob non subscriptam Synodum detrusus fuit. Ille verò Scriptor ait, gesta Synodi missa esse ab Imperatore Hierosolymam, vt exilij Vigiliani nulla eidem ignorantia obijci possit.

Porrò hoc ipsum ex Latinis Scriptoribus suadetur. Liberatus Diaconus Carthaginensis sub Reparato Romana legatione functus, ac vir insignis cap. 22. in fine hæc scribit: *Ab ipsa hæresi afflictus Vigilius, nec coronatus, qualem vitæ terminum habuerit, notum est omnibus.* Ita Homo Africanus, ac trium capitulorum defensor hæresim vocat Iustiniani factionem, quæ Vigilium memoratis nobis iniurijs affecit; dum verò negat Vigilium coronatum, perseuerantiam eidem defuisse notat, quem profectò, si in Constituti sententia vsq; ad exilium perstitisset, non vno encomio celebrasset. Sed hoc ipsum ex Victore Tunonensi ostenditur, cui (quòd rerum gestarum veritatem spectat) totam fidem præsto, qui cum anno post consulatum Basilij XIII. coactam Synodum V. dixisset, atq; adfuisse tunc Constantinopoli primarum Sedium Antistites, Vigilium, Eutychium, Apollinarem, ac Domninum, statim subdit: *Ibi tria sæpè fata capitula cum defendentibus ea damnationi subijciunt, sibiq; ipsis pœnitentiæ regressum pœnaliter intercludunt tali se perpetuo anathemate obstringentes &c. Quorum decretis Rusticus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Felix Guillensis monasterij prouinciæ Africanæ Hegumenus contradicentes scripto Tebaida in exilium cum socijs transmittuntur.* Hæc alter obstinatissimus Capitulorum ex Africa defensor. Ex quibus mihi solidè probatur, Vigilium Synodum subscripsisse, neq; deportatum in Proconnesum; cur enim Victor vnius Diaconi, & alterius Monachi exilium nominasset, & non potius ipsum Summum Pontificem Vigilium in exilium

missum scripsisset, quod ad propriæ causæ decorem, & Iustiniani crudelitatem altiùs exaggerandam plurimùm conducebat? Sed est aliud firmissimum argumentum. Episcopi, qui tria capitula non damnabant, ab Episcopatu remouebantur in eorum locum ijs subrogatis, qui tria capitula anathemati subijciebant. Hoc sanè seuerè executus est Iustinianus; ita Zoilo Alexandrino eiecto suffecit Apollinarem, expulso in exilium Reparato Carthaginensi elegit Primosum totius Africæ Primatem; alios lege apud Chronicon Tunonensis Episcopi. Hinc Liberatus in fine sui Breuiarij ait: *Consentientes Episcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non consentientes depositi, in exilium missi sunt.* Hanc sanè pœnam contra trium capitulorum defensores Synodus V. statuerat collat. VIII. *Si quidem est Episcopus &c. denudabitur ab Episcopatu.* Neq; Vigilium diutius Synodo refragantem deponere Iustiniano in religionem venisset, qui Zoilum Alexandrinum, Macarium Hierosolymitanum, Eutychium Constantinopolitanum alijs substitutis sedibus eiecit. Certè eo regnante Siluerius expulsus fuit Apostolicam Sedem Vigilio vsurpante.

Lego in Actuario Marcellini Comitis: *Indictione II. P. C. Basil. V. C. XIII. Vigilius Papa tandem ab Imperatoribus Romanis, & à Narse de exilio relaxatus, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi tactus decessit.* Verùm imperita manu id infartum est. Qui enim tunc Romani Imperatores? vnus certè sine Augusta Iustinianus rerum potiebatur. Exilium fortè nuncupauit longiores à Romana Sede moras Constantinopoli peractas. Sed neque Vigilius ob preces Narsetis, sed ob consensum per literas Synodo datum Romam redeundi potestatem impetrauit: & licèt exeunte anno 553. Synodum subscripserit, vsq; ad Augustum anni 554. Byzantij moratum fuisse deduximus ex laudata sanctione Iustiniani ad Narsetem, & Antiochum. Neq; reponi potest, Iustinianum in exilium quidem Vigilium misisse, non ausum tamen neq; ipsum, neq; Synodum successorem eligere, vti in Patriarcha Alexandrino fecerant, Sedis Romanæ primam dignitatē reueritos. Nam Vigilio pro tribus capitulis acerrimè Constantinopoli litigante, *missi sunt*, inquit Clerus Mediolanensis in libello supplici, *etiam aliqui in prouincias Italiæ, vt si possent mentiendo aliqua de nomine ipsorum Papæ, & Datij in illis partibus eos in odium trahant, & alios in locum eorum suadeant ordinari, qui nouitatibus studeant; Et Notarium quemdam sollicitarunt, qui manum Vigilij imitatus chartas sparsit, quas Stephanus in Italiam detulit cum Legatis Gothorum, vt tumultum contra Papam concitarent.* Huius Stephani à Totila ad Iustinianum missi meminit Procopius lib. 3. belli Gothici pag. 398. edit. Grotij. Petrus de Marca in dissertatione de Synodo V. laudat verba ex M. S. Arabico historiæ Ecclesiasticæ Ibn Patric, qui sæpius adducitur à Georgio Elmacin in historia Saracenica, ea autem sunt: *Romanus Patriarcha præsens Synodum nec adiuit, nec legatum misit, sed consensum præbuit, dictaq; Patrum suscepit.* Idem de Vigilio testatur Photius in libro de septem Synodis. Quæ quidem adduxi, non vt confirmatam à Vigilio Synodum ostenderem, id enim ipsiusmet literæ nuper inuentæ satis, superq; declarant, sed vt pareat, nullam apud antiquos Scriptores Vigiliani exilij mentionem haberi. Anastasius non solùm Vigilium in exilium deportatum tradit, verùm etiam Clerum Romanum Vigilio assistentem hæc scribens: *Clerus autem Romanus, qui cum eo erat, missus est in exilium ad diuersa metalla incidenda.* Quibus non assentior, nam licèt Cleri-

cos

eos Romanos in exilium Iustinianus miserit, quod de Pelagio, ac Rustico Romanis Diaconis Victor affirmat in Chronico, eos tamen non ad metalla damnauit, sed procul in monasteria exules deportauit, vt de pluribus idem testatur.

Cæterùm Halloix Vigilium à Iustiniano Romam dimissum scribit, non quòd ille ad Synodi sententiam accessit, sed quia Narses Totila Gothorum Rege occiso victor Romam ingressus, ac Populi Vigilium reposcentis precibus motus, id enixè ab Imperatore postulauit: *Iustinianus autem* inquit §. 6. pag. 347. *tanta, ac tam recentis victoriæ dulci fortuna ebrius, & quid Narseti Italiæ restitutori excusso Gothorum iugo rependeret nesciens* Vigilio redeundi facultatem permisit. At §. 18. pag. 361. dicit: *Sustinuit autem Vigilius fortiter exilium annos aliquot, donec ea, quam supra exposui*, Narsetis victoriæ *occasione, atque caussa reuocatus est*. Exulasse verò illum integro quinquennio scribit cum suo Sirmondo §. 7. pag. 349. nempe ex Victore vsque ad annum 558. Risum teneatis amici. Narses Totilam occidit, ac Romam recuperauit anno imperij Iustiniani vigesimo sexto, & quidem ante tres menses exacto ex Procopio lib. 4. Victoriæ verò nuncius Byzantium venit mense Augusto ex Theophane, fuit annus 553. vt superiùs nobis monstratum est. Ex sanctione laudata Iustiniani anno 554. Totilas mortuus erat, itemque Teias successor, ac Gothorum regnum euersum. Itane ergo anno 558. (ut idem ex Tunonensi colligit) petente Narsete Iustinianus superato Totila *tanta, ac tam recentis victoriæ dulci fortuna ebrius* Vigilium dimisit? Victoria à quinquennio obtenta, nempe anno 553. anno demum 558. *tam recens* tibi est ò Halloix? Longiori integri quinquennij ebrietate obrutum Principem ea Narseti concessisse ebrijs tantùm impones, nemo enim sobria mente fidem fabulæ præstabit.

Exactis Italia Gothis anno 554. cum Imperatore seriò à Pontifice actum est, de vniuersæ prouinciæ, ac Romæ præsertim regimine meliorem in formam reducendo. Iustinianus Vigilij petitioni morem gerens nobilem sanctionem edidit Idibus Augusti, qua Italis plurima indulgebat, illorumque fortunas diuturno bello depressas erigebat. Hanc cum Vigilius iam tandem in Italiam redux deferret, calculi dolore oppressus in Sicilia diem obijt. Quo anno Vigilius decesserit, non vna est Scriptorum opinio. In chronico Victoris Tunonensis illius mors recensetur anno XVII. post Basilij consulatum, nempe 557. non 558. vt Sirmondus, Lupus, & Halloix existimarunt, quos superiùs impugnauimus. Baronius scribit Vigilium mortuum anno 555. nescire verò se quo mense, vel die eiusdem obitus contigerit. Inferiùs tamen narrat, Pelagium Vigilij successorem mortuum esse anno 559. IV. Nonas Martij, cum sedisset annos IV. menses X. dies XVIII. Lapsus est vir eruditus, nam si à IV. Nonas Martij anni 559. per annos IV. menses X. dies XVIII. retrocedimus, venimus ad Aprilem anni 554. Et hoc sanè anno Chiffletius Vigilium obijsse scribit; sed hic etiam errat, nam Idibus Augusti ex Iustiniani sanctione viuebat. Sigonius lib. 20. operis laudati 5. kal. Ianuar. A. 554. obijsse illum dicit; consonat Actuarium Marcellini ponens eiusdem mortem anno post consulatum Basilij XIII. Onuphrius Panuinius tredecim dies addit scribens Vigilium migrasse è vita IV. Idus Ianuarias, cui subscribit Holstenius in diagrammate chronologica in notis ad Romanam Synodum sub Bonifacio Secundo. Quæ sententia etiam

Anno 554.

etiam à nobis cæteris præfertur. Hunc vitæ exitum habuit Vigilius anno Pontificatus XVIII. Ille vti per fraudem summam dignitatem expulso Siluerio vsurpauit, ita eandem ex Cleri consensu postea obtentam, cum procul à sua sede per nouennium quasi precariò vixisset, denique in Sicilia cum vita pariter amisit. Fuit Vigilius Pontificiæ authoritatis vsque ad Principis contemptum tenacissimus assertor, vt ex rebus ab eo gestis inclaruit. Animi inconstantia, mutandæque sententiæ facilitas vitio eidem vertitur; nam in causa trium capitulorum varius, atque à se ipso diuersus non semel apparuit. Initio quidem, cum adhuc in Sicilia esset, tria capitula defendebat, at illa se damnaturum dudum Theodoræ Augustæ promiserat, si Victori fides est. Cum Byzantium aduenisset, ob damnata tria capitula Mennam sacris interdixit; at paulò post Mennæ conciliatus eadem & ipse in Iudicato damnauit. Deinde post triennium à sententia Iudicati discedens emisso nouo Constituto eadem damnari posse negauit. Sed paucis mensibus in hac sententia stetit, nam data ad Eutychium epistola vim Constituti infregit, atque ad Synodum accedens tria capitula proscripsit. Vir doctissimus Petrus de Marca lib. 3. de concordia Sacerd. & Imper. cap. 13. hanc Vigilij inconstantiam à doctis prudentiam appellari testatur, quam ipse dispensationem vocat, qua nunc iuris, & canonum rigore agebat, nunc illorum remissione fidei, ac publicæ quietis studio. Hoc tamen illi gloriæ detur, quòd primus Romanorum Pontificum post Origenem Theodorum Mopsuestenum insignem Pelagianorum magistrum cum sectatoribus definitiua sententia damnauit, cæterisque successoribus eo in stadio lampadem tulit.

CAPVT IX.

Romanos Pontifices Vigilij successores Synodum V. approbasse contra Halloix ostenditur; & Aquileiensium Schisma describitur.

§. I.

De Pelagio Primo.

EXtra Origenis causam excurro contra V. Synodum inuehentem Origenis defensorem insecutus, sed Synodi Pelagianorum pessimum Theodorum damnantis authoritas sarta tecta stabilienda est. Cum verò quid Romani Præsules Vigilij successores in causa trium capitulorum statuerint, dicendum sit, haud abs re fore censui, si Venetiæ, atque Istriæ Schisma exactiùs describerem; meæ enim patriæ Episcopi cum reliquis Prouinciæ Collegis diu contra V. Synodum depugnarunt. Hæc verò eò libentiùs inserui, quòd vidi celeberrimos Scriptores in ijs enarrandis pleraque à veritate aliena literis consignasse. Baronius nonnulla tradidit de Synodo V. quæ probare non possumus, in quibus tamen Halloix sibi triumphum canit. In primis hæc scribit de V. Synodo aduersarius: Aliæ Synodi *Ecclesijs pacem, ac tranquillitatem, & multa simul bona sedatis discordijs attulerunt. Hæc autem, quæ à multis Quinta nominabatur magis, quàm erat, & à multo pluribus rejiciebatur, pro pace bellum, pro vnitate diuisionem,*

ſionem, pro bonorum cornucopia malorum myriadem importauit. §. 12. pag. 355. Horum teſtem appellat Baronium ad annum 553. ſcribentem: *Etenim ipſa Synodo abſoluta, tantùm abeſt, vt pax reddita ſit Eccleſijs, vt maius bellum exarſerit, inteſtinaque diſcordia magis ſæuierit Orthodoxis inter ſe altercantibus &c.* Sed quis neſciat poſt Nicænam Synodum ingentes tumultus ab Euſebianis, & Meletianis excitatos? Poſt Chalcedonenſem, quas turbas Eccleſiæ Acephali non dedere? Quid igitur mirum, ſi poſt Quintam quoque Synodum non ſtatim pax Eccleſiæ reddita eſt? Hanc ſanè pacem ſe donaturum Orbi Catholico per illam Synodum Iuſtinianus exiſtimauerat, vnde eundem Auguſtum initio ſui Conſtituti Vigilius commendauit: *Laudabile*, inquit, *Clementiæ veſtræ cognouimus eſſe propoſitum, per quod ſummotis omnibus diſcordiæ ſeminibus &c.* Et S. Agatho circa finem epiſtolæ ad Conſtantinum, quæ habetur act. 4. VI. Synodi ait: *Extremi quidem, præſtantiſsimi tamen omnium Magni illius Iuſtiniani, cuius vt virtus, ita & pietas omnia in meliorem ordinem reſtaurauit &c.* Nam breui Occidentalis Eccleſia Synodum V. recepit, vt mox dicam. Quam rectum verò fuerit Iuſtiniani conſilium, lege apud Leontium in lib. de Sectis actione 6.

Vigilio ſucceſſor datus eſt Pelagius I. Romanæ Sedis apud Iuſtinianum quondam Apocriſarius, quem tria capitula non damnaſſe fingit aduerſarius dicens §. 10. *Liquidò, vt opinor, apparet & Pelagium I. non recipere Concilium V.* Sed etiamſi hoc veritati conſonum eſſet, haud illius ſuffragium pro tuo Origene oſtentabis; ille, ille eſt, qui Iuſtinianum ad Origenis damnationem hortatus fuerat, Theodoro Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopo Origeniſtæ hoſtis infenſus, vnde ſicuti Theodorus hic contra tria capitula bellum accendit, ita Pelagius excitatæ in Origeniſtas tragœdiæ author fuit, quæ quidem oborta diſſidia cum mente volueret Theodorus ſemel exclamaſſe fertur: *Se, & Pelagium viuos incendendos, per quos hoc ſcandalum introiuit in mundum.* Quibus verbis ſuum Breuiarum concluſit Liberatus. At Deus Optimus Maximus duorum hominum æmulatione vſus eſt, vt profana hinc inde dogmata profligarentur, vt Euagrius rectè adnotauit lib. 4. cap. 38. Pelagius non ſolùm, quòd Theodori Cappadocis ſtudia abhorrebat, ſed etiam quia Latina Eccleſia capitula defendebat, in hanc & ipſe ſententiam conſentiebat, & initio ferè agitatæ controuerſiæ ad Ferrandum Diaconum Carthaginenſem literas dedit, queis doctiſſimi viri ſententiam rogauit; extat etiamnum Ferrandi ad Pelagium reſponſio. A Vigilio Roma Conſtantinopolim euocatus fuit, vt ſibi in difficili cauſa auxilio eſſet, ſub quo etiam conſtanter pro tribus capitulis decertauit. Legitur ſubſcriptus Conſtituto Vigiliano his verbis: *Pelagius miſerante Deo Diaconus Sanctæ Eccleſiæ Romanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.* Cum nollet Synodum V. ſubſcribere in exilium miſſus eſt, teſte Tunonenſi, cuius verba mox referam. Cum verò Vigilius in exilium non fuerit deportatus, conſequens eſt, vt pro tribus capitulis propugnandis ipſo Pontifice obſtinatior fuerit. Quod autem ſcribit Anaſtaſius Vigilio in cuſtodiam detruſo, Clerum Romanum miſſum in exilium *ad diuerſa metalla incidenda*, planè falſum eſt; conſtat enim ex Victore, vt ſuperiùs notaui eos, qui tria capitula defendebant, ab Imperatore in longinqua monaſteria ablegatos. Iuſtinianus Vigilij morte intellecta Pelagium ab exilio reuocauit, qui Principi morem gerens tria capitula damnauit, eoque pacto ad Romanam Sedem euectus eſt. Tunonenſis

hæc scribit: *Post consul. Basilij anno XVIII. Pelagius Romanus Archidiaconus trium præfatorum defensor capitulorum Iustiniani Principis persuasione de exilio redit, & condemnans ea, quæ dudum constantissimè defendebat, Romanæ Ecclesiæ Episcopus à prævaricatoribus ordinatur*. Cum Romæ innotuisset Pelagium tria capitula condemnasse, singuli quique tum sacri, tum laici homines ab eius communione se separabant, neque in tota Italia tertius Episcopus inueniri potuit, à quo consecraretur; illum enim vti Chalcedonensis Synodi præuaricatorem detestabantur. Quare à Perusino, & Ferentino Episcopo, ac Andrea Presbytero Ostiensi consecratus fuit. Narses tamen iubente Imperatore omnem operam Pelagio præstitit. Anastasius, quem Baronius initio anni 555. alijque secuti sunt, populum Romanum inde Pelagio infensum dicit, quòd author publicaretur malorum, quæ Vigilius Constantinopoli perpessus fuerat, additque Lupus in appendice ad notas in Canonem IV. Nicænum: *Aduersum tria Concilij Chalcedonensis capitula, eorumque defensorem Vigilium Papam truculenta passum à Iustiniano Augusto egerat in V. Synodo Pelagius adhuc Diaconus*. Sed hæc procul à vero sunt; nam Pelagius cum Vigilio, & pro Vigilio stetit, Synodi Quintæ congressus fugit, ac subscripsit Constitutum Vigilij, quo Synodus V. cassabatur, indeque in exilium expulsus fuit, & tria capitula, vt ait Tunonensis, tempore Synodi *constantissimè defendebat*. Sed audiatur idem Pelagius epist. 12. ad Childebertum Regem, *Vt autem nos diu tribulationes Constantinopoli pateremur, illa res fecit, quam breuiter supra tetigimus &c.* Non ergo Vigilij persecutionum author publicari poterat, sed socius. Quare coram populo in ambone nihil abs se contra Vigilium tentatum iureiurando haud affirmauit, sed quòd nihil contra Synodi Chalcedonensis fidem in trium capitulorum damnatione abs se statutum fuisset. Ignorantia controuersiæ de tribus capitulis Anastasium veterem alioqui Scriptorem in eas fabulas impegit, queis cæteri scriptores fidem habuere.

Interim Pelagius vbique veluti Chalcedonensis Concilij proditor traducebatur, & Episcopi Tusciæ illius nomen, vti moris erat, inter sacrosancta mysteria recitare recusabant. Quare horum contumaciam graui epistola perstrinxit anno 556. *Diuisionem vestram*, inquiens, *à generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo*. Dedit & literas ad Childebertum Regem Francorum, itemque encyclicas ad omnes Orthodoxos, & in his se quatuor Conciliorum fidem tenere protestatus est, in quibus V. Synodum non nominauit; tacitam tamen illius mentionem fecit in epistola encyclica dicens: *Possemus quidem totius causæ rationem ad sedandos rumores hominum diuina nobis cooperante misericordia fiducialiter explicare, nihilque contra fidem Patrum, contra quatuor Synodorum firmitatem vllatenus esse tentandum* (tentatum legendum est) *lucidissimis approbationibus demonstrare, magisque id actum* (in quinta Synodo) *vt memoratarum Synodorum firmitas contra omnes inimicos immobili soliditate consisteret*. Etenim Concilium V. vt inquit S. Sophronius, *ad confirmationem quidem nominatissimi Chalcedonensis Concilij congregatum est*, quò Hæsitantium sectæ omnes diuerticuli præcluderentur, de quo videndus est superiùs laudatus Leontius. Magnæ verò gloriæ vertitur Pelagio, quòd illo Pontifice vniuersa Italia præter paucos Episcopos, Africa, ac tandem Illyricum tria capitula condemnauit. Vidimus supra Africanos Præsules coacta Synodo pro tribus capitulis conspirasse,

ſe, quod & de Illyricis notauimus, vnde contra vtroſq; reſcriptum edidit Iuſtinianus ex Iſidoro cap. 18. At anno 554. inquit Tunonenſis: *Poſt conſul. Baſil. XIV. Proconſularis Concilij prouinciæ Africanæ Sacerdotis Ruffini, & Vini Reparati Archiepiſcopi obtrectatorum arte deluſi tanq; fidei defenſoribus occurrunt, & Primaſij prauaricatoris Carthaginis Eccleſiæ communione præter paucißimos polluunt.* Anno verò ſequenti 555. in eandem ſententiam Numidiæ Patres venere: *Poſt conſul. Baſil. XV. Concilij Numidiæ Epiſcopi ad inſtar Proconſularium Sacerdotum collecti Carthaginem veniunt, & Primaſij eiuſdem Eccleſiæ incubatoris communione polluti, prauaricatoreſq; effecti ad propria redeunt.* Nec diu fuere pertinaces Illyrici, nam de his ſcribit idem Victor. Poſt conſul. Baſil. XIX. *Illyriciani Epiſcopi præter pauca monaſteria, paruoſq; fideles, perſecutiones paßi conſentiunt, priſtinam fidem in irritum deducentes.* Igitur teſte maximo capitulorum defenſore Tunonenſi in Africa *paucißimi*, in Illyrico *pauci* Synodum V. recipere detrectarunt: tantùm Romani Pontificis exemplum ponderis habuit. Baronius, qui Tunonenſis Chronicon non vidit, Occidentalem Eccleſiam ex V. Synodo diſſidijs repletam affirmauit, quaſi contra hanc obſtinatè pro tribus capitulis longo tempore depugnarit, ſed vbi in cauſa trium capitulorum ante Synodum Orientis, & Occidentis Eccleſiæ in contrarias partes abibant, per Synodum Quintam iſthæc illi conciliata fuit, vnaq; vtriuſq; ſententia euaſit, parua tantum Italiæ portione repugnante. Vnde cadit Halloix calumnia dicentis: *Quinta Synodus pro pace bellum, pro vnitate diuiſionem, pro bonorum cornucopiæ malorum myriadem importauit*; §. 12. *pag.* 355. Sanè in Oriente per Synodum V. omnia diſſidia compoſita, duo oculati teſtes memoriæ prodidere. Euſtathius cap. 22. de vita S. Eutychij ait, poſt V. Synodum *ſumma pax, & magna tranquillitas in Dei Eccleſia eſt conſecuta.* Et Cyrillus Scythopolitanus cap. 109. de vita S. Sabæ ſcribit: *Poſt hæc cum Sancta, & Oecumenica V. Synodus congregata fuiſſet Byzantij, Theodorus Mopſueſtiæ, & Origenes, & vnà cum his impia de præexiſtentia, & reſtitutione dogmata generali fuerunt ſubiecta anathemati, & ſic hæreticis deinceps omni ablata libertate loquendi diuini Sabæ Laura, & vniuerſa ferè cum eis Paleſtina vigeſimo tertio anno poſt illius mortem à grauibus hæreſibus, & temporis acerbitate, & iniquitate reſpirarunt, & quietam deinceps, & tranquillam vitam egerunt.* Cum verò S. Saba mortuus ſit anno 531. vniuerſam Palæſtinam, in qua à tempore Ioannis Hieroſolymitani, Rufini, ac Melaniæ per 160. annos Origeniſtæ ingentes turbas conciuerant, pacem tandem ſortitam ſcribit anno primo poſt Synodum V. nempe 554. Sed inſtat doctiſſimus Baronius, nec eo pacto Acephalos ad vnionem Eccleſiæ reductos. At non Synodus, ſed ipſorum malitia in cauſa fuit, trium enim capitulorum dimiſſa à Synodo Chalcedonenſi proſcriptio non vnum erat argumentum, quo ad contradicendum Acephali, ſeu Hæſitantes mouebantur, erant pleraque alia, quæ recenſet, & ſoluit Leontius in libro de ſectis.

Vniuerſo itaq; Catholico Orbe ad Synodum V. accedente, ſoli Venetiarum, ac Iſtriæ Epiſcopi refragabantur. Pelagius Schiſmati indignatus datis ad Narſetem literis eundem hortatus eſt, vt repugnantes vi cogeret ad recipiendam Synodum. At illi Narſetem ipſum licet Italicarum rerum ſumma cum poteſtate præfecturam gerentem ab eccleſiaſtica communione ſuſpenderũt, vt teſtatur Pelagius in alijs literis, quas eadem de re ad eundem Ducem

perscripsit: *Nec enim*, inquit, *sine illius prouidentia factum esse credendum est, vt insensati, & peruersi homines ad hoc vsq; prosilirent, vt suam diuisionem Catholicam esse credentes Ecclesiam à sua vos pollutione prohiberent*. Ita Pontifex Synodi V. aduersarios *insensatos, peruersos, & pollutos* appellabat.

Schismatici Episcopi Paulino Aquileiensi Metropolitâ incentore aduersus V. Synodum prouincialem conuentum habuere, in quo tria capitula à Chalcedonensibus Patribus non damnata à quoquam proscribi posse negarunt, in quam sententiam dato sacramento pedibus ab omnibus itum est. Nomina Episcoporum inferiùs ex vetutissimo Chronico Aquileiensi dabimus. Pelagius rei indignitate commotus egit cum Narsete, vt Paulinus Antistes Synodi obtrectator captiuus ad Iustinianum Byzantium mitteretur, quod tamen, cum meliora de ipso sperarentur, minime factum est. De illorum verò conciliabulo hæc scribit ad Narsetem: *Cum si quid eos de iudicio* VNIVERSALIS SYNODI, *quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, fortè mouebat, ad sedem Apostolicam, quomodò semper factum est, electis aliquibus de suis, qui dare, & accipere rationem poßent, dirigere debuerunt, & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est Sanctam Ecclesiam lacerare*. Et tamen tanta est Halloix confidentia, vt dicere non dubitet §. 11. pag. 352. *Qui ex Pelagij literis ad Narsetem probari putant receptum à Pelagio quintum istud Concilium, næ ipsi admodum errant*. Additque: *Hoc enim agebat Pelagius, non vt Concilium reciperetur, sed vt ipse*. At oppositum adeo manifestè ex Pelagij literis patet, vt id nec ipsum aduersarium fugisse existimem, nam Pelagius *vniuersalem Synodum* vocat, motos ad Schisma Istros Episcopos ob *iudicium Synodi V.* asserit, eosdemque arguit, quòd Synodi statuta discutere, & examinare ausi fuerint, quod tantùm ad Apostolicam Sedem spectabat, à qua sola obortæ circa Oecumenica Concilia dubitationes resolui poßunt. Cur verò Pelagio obedientiam negabant Istri? eadem sanè de causa, qua Tusciæ Episcopi, nempe tanquam Synodi Chalcedonensis præuaricatorem abhorrebant, quòd patet ex literis Pontificis ad eosdem. Idem Pelagius epist. 5. ait: *Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare, sed quoties aliqua de* VNIVERSALI SYNODO *aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ij, qui salutem animæ suæ desiderant, ad Apostolicam sedem pro recipienda ratione conueniant, aut*
Prou. 8. *si fortè, sicut de talibus scriptum est*: Peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnit, *ita obstinati, & contumaces extiterint, vt doceri non velint, eos ab ijsdem Apostolicis Sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut ne aliorum perditio esse possint, secundùm canones per sæculares comprimi potestates*. Ex quibus citra dubium constat, Episcopos Istriæ in sua Synodo non de Pelagij electione, sed *de vniuersali Synodo*, & quidem Quinta dubitasse, nimiamq; ac prorsus intolerabilem, non ignorantiam dicam, sed dissimulationem fuisse aduersarij id audacter pernegantis.

De hac Aquileiensi Synodo diuersi pleraque à veritate aberrantia literis prodidere. Beda in Chronico ad annos imperij Tiberij Absimari ait: *Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei Quintum vniuersale concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Sergij Papæ monitis, & ipsa huic cum cæteris Ecclesijs annuere consentit*. Baronius ad annum 553. ait: *Hincq; accidit, vt Venetæ, & ei adiacentium regionum Episcopi, qui cum essent sub Francorum dominio, Franci enim tunc illis dominabant-*

bantur prouincijs, contra V. Synodum cogerent Concilium Aquileiæ, cuius meminit Beda. At Bollandus ad diem octauam Februarij in notis ad vitam S. Honorati §. 2. Baronium reprehendit, qui Synodum factam, teste Beda, Imperatore Tiberio Absimaro, (ab exercitu electus est anno 699.) cum illa confuderit, quæ sub Pelagio Primo circa annum 557. habita fuit. Certè Paulus Diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 14. illam Synodum ad tempora Tiberij refert, sed hic ad verbum ex Beda illa recitauit. Difficile enim visum est Bollando, à Sergio Papa illam Synodum corrigi, quæ habita fuerat ante centum quinquaginta, & ampliùs annos. Palladius iunior in historia Foro-iuliensi Italicè scripta par. 1. lib. 1. ad annum 554. loco Sergij *Pelagium* ponit, sed hoc præter fidem omnium autographorum Bedæ, & Pauli Diaconi. Fallitur sanè Bollandus, dum Sergio Pontifice Aquileiensem Synodum de V. Concilio dubitasse putat, nam sub S. Agathone Papa, qui quinque tantùm annis ante Sergium Pontificatus, ac vitæ finem fecit, in Synodo Romana adfuere cum Agathone Patriarcha Aquileiensi cæteri suffraganei, ac literas subscripsere, in quibus hæc habentur: *Hoc idem etiam & Sancta Synodus, quæ sub Augustæ memoriæ Iustiniano Principe in Constantinopoli congregata est in septimo definitionum capitulo prædicat.* Quare iam ante Sergium Episcopi Veneti, atq; Istri cum Metropolita Aquileiensi Synodum V. receperant, neq; contra eandem suam Synodum postea coegisse dicendi sunt. Eorum nomina habentur actione 4. Synodi VI. Fortè Sergius ad Aquileiensem Antistitem literas dedit, queis schisma in nonnullis adhuc radicatum euelleret; at non ex Episcopis illi erant, sed è plebe. Et quidem Bedam Concilium à Paulino Aquileiensi contra V. Synodum celebratum significasse, ex illo aduerbio *donec* non obscurè colligitur, eò quòd ille error, ac prauum de Synodo V. iudicium diu ante Sergium apud Aquileienses inualuerat. Idem Bollandus num. 10. ait, quòd cum celebraretur Synodus Aquileiæ à Paulino, est *habita eodem ferè tempore in Illyrico Synodus (nisi eadem sit latiùs sumpto Illyrici nomine) pro tribus capitulis, cuius meminit Isidorus.* Sed Synodus Illyrica teste Tunonensi coacta fuit post consulatum Basilij anno nono, nempe anno apud Victorem 549. At ista Aquileiensis mortuo Vigilio sub Pelagio habita fuit post Conciliũ V. cuius auctoritatem illa negauit. Illyricos verò omnes Episcopos eam Synodum Oecumenicam paulò post recepisse, idem Scriptor affirmat.

Pelagius Paulino Aquileiensi indignatus fuerat, quòd contra Apostolicæ Sedis decretum à Vitali Archiepiscopo Mediolanensi consecratus erat. Etenim Pontifex cum vbiq; in Italia contra Synodum V. schisma conflari intelligeret, omnem nauauit operam, vt glissenti malo remedium afferret. Optimum factu iudicauit eos, qui in Vrbium Antistites consecrabantur, ad Synodum V. tuendam sacramento adigere. Huius rei testis est S. Gregorius, qui cum Constantio Antistiti Mediolanensi scriberet, eius decessorem Laurentiũ *districtissimam cautionem Sedi Apostolicæ* remisisse, qua tria capitula se damnare protestabatur, hæc ait: *Quia postquam, talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit, vt Sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesiæ in Sacerdotum mentibus per omnia custodiret.* Ast Paulinus ab Antistite Mediolanensi consecratus fuerat vllo absq; iuramento ad Apostolicam Sedem transmisso, à cuius insuper communione se Veneti, atq; Istri Episcopi separauerant. Præterea cum

Aquileiensis Ecclesia subiecta esset iuri Patriarchico Romani Præsulis, defuncto Episcopo Metropolita à Romano Pontifice vir delegabatur, qui suo nomine electioni noui Sacerdotis adesset. Audiatur Gregorius Magnus scribens Exarcho Italiæ de Constantio in demortui Laurentij Mediolanensis locum subrogando: *Necesse fuit pro seruanda consuetudine militem Ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum, in quo omnium voluntates, atque consensum concorditer conuenire cognouerit, à suis Episcopis, sicut vetus mos exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari.* Lib. 2. epist. 31. Paulinus inauguratus fuit absque præuio Romani Pontificis consensu, qui eo tempore non dabatur nisi ijs, qui prius concepto iuramento tria capitula condemnassent. Hinc Pelagius Paulinum *Pseudo-episcopum* esse dixit, atque *Aquileiensis Ecclesiæ inuasorem, qui & in schismate maledictus, nec honorem Episcopi poterit retinere, nec meritum. Epist.* 4. At Palladius 1. p. lib. 1. rerum Foroiuliensium Paulinum à Vitali Archiepiscopo Mediolanense *dignè* in Aquileiensi *Sede collocatum* scribit, cuius tamen oppositum ex Pelagio ostendimus. Idem asserit Synodum Aquileiensem pro tribus capitulis celebratam fuisse à Macedonio Antistite Paulini decessore anno 554. cuius rei fides sit penes Authorem.

Obijt Pelagius anno 560. die 2. Martij, in cuius sepulchro tempus, quo Pontificatum gessit, signatum est: refertur ex Manlio à Paulo Aringho lib. 2. Romæ subter. cap. 8. *Hic requiescit Pelagius Papa, qui sedit annos IIII. Menses X. dies XVIII. Depositus IIII. Nonas Martij.* Ille tamen Scriptor eundem lapidem post Baronium offendit, qui Pelagium anno 555. electum, anno verò 559. mortuum tradit, quod fieri non potest à IV. Nonas Martij per annos quatuor, ac menses decem retrocedendo. Panuinius in Chronico, cui adhæret in diagrammate Chronologico Holstenius, ait Pelagium decessisse anno 561., huius autem electionem ille non rectè refert A. 555. nam sedisset A. 5. M. 4. At Panuinius scribit, Pelagium electum non quidem A. 555, vt superiùs Holstenij auctoritte ductus asserui, sed A. 556. Hæc carmina, quæ schismaticos ab eodem correctos designant, Pelagij tumulo insculpta arguunt Halloix manifestæ falsitatis, qui contendit, Pontificem illum non approbasse Quintam Synodum: Ea verò sunt.

Doctor Apostolicæ fidei veneranda retexit
Dogmata, quæ clarè constituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Vt veram teneant corda pacata fidem.

§. II.

Ioannes III. Synodum V. adprobat. Iustinianus Imperator moritur. De anno obitus eiusdem disseritur. Panuinij, ac plurium Scriptorum fasti corriguntur. Iustinus successor contra schismaticos mitiùs agit. Hispani defendunt tria Capitula.

PErgit aduersarius aliorum Pontificum, qui Pelagio successere, suffragia nostræ Synodo V. per summam iniuriam surripere. Scribit §. 11. pag. 354. *Fit probabile tam Ioannem, quàm Benedictum in eadem cum Vigilio, & Pelagio suis*

suis Antecessoribus fuisse sententia, nec approbasse, nec recepisse V. Concilium. Errat; vterque enim Synodum V. recepit cum antecessoribus Pelagio, ac Vigilio. De Ioanne III. qui Pelagio I. successit, dicendum hic est, postea de Benedicti sententia differemus. Pelagius II. qui quintus à Vigilio Pontifex sedit, in literis ad Heliam, & Episcopos Istriæ testatus est, ipsius decessores Synodum V. approbasse, ac tria capitula condemnasse: *Debet ergo*, inquit, *perpendere vestra dilectio, quia Prædecessorum nostrorum in hac causa consensus tantò post inanis non fuit, quantò priùs diris contradictionum laboribus insudauit*. Quibus notat Vigilij molestias pro trium capitulorum defensione Constantinopoli toleratas. Habuit ergo Pelagius II. secum contra tria capitula prædecessores fœderatos, quorum consensum ibidem appellat. Præterea cum anno 590. vt dicemus, Sanctus Gregorius Romam euocasset cum asseclis schismaticis Metropolitam Aquileiensem Seuerum, illi ad Mauricium Imperatorem supplicem libellum transmisere, quo apertè contestati sunt, sese iam ferè ab initio motæ in Occidente quæstionis de tribus capitulis Sedis Apostolicæ communionem abhorruisse, nempe post Iudicatum à Vigilio emissum. Reddo hæc illorum verba: *Contriti, atque luctu grauissimo sauciati ad vltimam desperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolita noster cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motionis causæ huius vsque nunc decessores nostri, & nos cum omni populo euitamus*. Hunc libellum integrum lege apud Baronium. Itaque à Paulini Aquileiensis tempore Veneti, atque Istri Episcopi Romanos Pontifices vti trium capitulorum damnatores vsque ad annum 590. ab Ecclesiastica communione secluserant. Ex quibus constat, omnes Romanos Antistites à mota trium Capitulorum controuersia postremam, ac definitiuam Vigilij sententiam secutos pro Synodo V. stetisse. At quibus Apostolicæ Sedis Præsulum sententia notior fuisse putanda est, Pelagio II. illorum immediato successori, ac Schismaticis ijsdem, qui ea de re cum ipsis Pontificibus litigarunt, an homini cuidam post mille, & ampliùs annos de eadem scripturienti?

Certè qui Iustiniani fixam contra tria capitula sententiam considerauerit, is certè eo in Italia dominante Romanos Pontifices contra Principem pro capitulis pugnasse, minimè asseuerabit. Non enim Pelagium, nisi priori sententia deposita, Pontificem inaugurari permisit, quod idem, etiamsi relata testimonia non extarent, de Ioanne sentiendum foret. Quo anno decesserit Iustinianus ex fastorum confusione incertum plerisque fuit; gratum posteris me facturum spero, si controuersiam clara, & ni mea me fallit opinio, euidenti dissertatione exposuero, video enim fastos vel apud illorum *Patrem* (ita enim honoris gratia Panuinium Lipsius nuncupauit) perturbatos. Communis sententia fuit Iustinianum decessisse anno 565. Idibus Nouembris media nocte sequenti, vt Corippus canit. Sed obijsse illum anno 566. scribit Victor Tunonensis: *Quadragesimo*, ait, *imperij sui anno Iustinianus vitæ suscepit finem indictione XV.* Certum est Iustinianum anno 527. Kal. Aprilis Imperium indeptum fuisse, quod omnes affirmant, & patet ex eiusdem Principis Nouella 47. vbi ait: *Nunc quidem annum XI. nostri scribunt imperij, inchoante verò Aprili mense, & prima die, in qua nos Deus Romanorum superposuit rebus, XII. annum scribent*. Data est Nouella *Post consulatum Belisarij anno II.* qui est annus 537. & quidem ante

Apri-

Aprilem scripta est, id etiam ex pluribus Iustiniani literis, legibus, Synodis sub ipso celebratis patet. Rursus indictio XV. qua Victor mortuum affirmat Iustinianum, incipit anno 566. mense Septembri. Victor verò non solùm tunc aderat Constantinopoli, sed quòd tria capitula defendebat, iussu Principis ibidem sub custodia detinebatur, vt nulli meliùs, quàm illi non annus tantùm, vel mensis, sed dies obitus Iustiniani numeratus videatur. Ioannes Biclariensis, qui sub id temporis Byzantij morabatur teste S. Isidoro cap. 31. de Eccles. Script. initio sui Chronici ait: *Quintadecima ergo indictione, vt dictum est, Iustiniano mortuo Iustinus iunior nepos eius Romanorum efficitur Imperator*. Ioannes Epiphaniensis tunc viuens laudatus ab Euagrio lib. 5. cap. vlt. mortuum dicit Iustinianum: *Nouem & triginta integros annos cum Romanum imperium tenuerit*. Refert, & sequitur Alemannus in notis ad Historiam arcanam Procopij pag. 108. Et hi tres Scriptores Euagrio, Cedreno, Zonaræ, alijsque posterioribus longè præferendi videntur. Accedit Chronicon Alexandrinum, in quo hæc leguntur: *Hoc anno 14. Nouembris indictione XV. Iustinianus vita defungitur*.

Errasse tamen hosce Scriptores euidenter ostendo ex inscriptione lapidis in Vaticano reperti, quæ habetur lib. 2. Romæ subter. cap. 10. illamque ego anno 1671. Romæ in Suburbio D. Petri in cella ad læuam maioris aræ Ecclesiæ S. Angeli parieti affixam legi, ex qua cum plurium authorum errores emendari possint, eandem exhibeo omissis carminibus, quæ ibi leguntnr.

✠ DEP. EST BOETIVS CL. P. OCT. KAL. NOBR. INDICT. XI. IMP. DOM. N IVSTINO PP. AVG. ANN. XII. TIBERIO CONST. CAER. ANN. III. DEP. EST IN PAC. ARGENTEA MAT. SS. XIII. KAL. DECEMBR. QVI SS. BOETIVS VIXIT ANN. XI. M. VIIII. D. XXIII. ET MAT. EIVS VIXIT ANN. XXXVI. M. II. D. XII.

Quare si die 25. Octobris indictionis vndecimæ, nempe anno 577. labebatur annus XII. Iustini iunioris, primus eiusdem Imperatoris annus incœpit die 14. Nouembris anno 565. Est aureum in marmore testimonium. Sed ex rescriptis Iustini hoc ipsum euincitur. Extat sanctio ad Iulianum P. Vrbi de dissoluendo ex mutuo consensu matrimonio *Data XVIII. Kal. Octob. Chalcedone Imp. Domino nostro Iustino PP. Aug. Anno primo indictione quintadecima*. Labuntur ergo Victor, Biclariensis, ac Chronicon Alexandrinum, & qui secuti sunt Recentiores eruditi Alemannus, Valesius, alijque, dum indictione XV. die 14. Nouembris Iustinianum defunctum scribunt. Confirmat hoc ipsum altera sanctio eiusdem Iustini de filijs liberarum ad Theodorum *Data Kalendis Martij Imp. Domini nostri PP. Aug. Iustini anno V. indictione tertia*. Si mense Martio anni 570. currente indictione tertia labebatur annus quintus Iustini, rectè ab Idibus Nouembris anni 565. eiusdem imperij initium desumendum venit.

Fasti plerique circa annum 566. errarunt. Nam appendix Marcellini Comitis ponit. *Indict. XIV. XXV. Post consulatum Basilij V. C.* quo anno illud actuarium terminatur. Sed planè expungendus est caracter ille consularis. Nam anno 566. Iustinus novus Imperator consulatum II. gessit, priori enim functus

fuerat

fuerat anno 540. Hoc probatur testimonio irrefragabili Corippi Grammatici Africani lib. I. de laudibus Iustini, vbi cum narrasset Iustiniani mortem, & Iustini inaugurationem, nouum Principem ad populum hæc cætera inter verba dicentem inducit.

——— nomenq; negatum
Consulibus Consul post tempora cuncta nouabo.
Gaudeat, vt totus Iustini munere mundus,
Dona Kalendarum properant vicina mearum.
Vos vestris adstate locis, properate, parate,
Promissaq; die nostras sperate curules.
Expauit gaudens inopino nomine vulgus
Consulis audito.

Nempe quia ab anno 541. nullus ampliùs fuerat Consul. Do alterum insignem testem; est Menander Protector, qui sub Iustino II. vixit. Scribit hic Zemarchum legationem suscepisse ad Turcos *circa finem quarti anni imperij Iustini indictione secunda initio mensis Augusti.* Tom. I. Hist. Byzantinæ. Henricus Valesius in notis ait: *valdè notandus est hic locus, qui insignes continet temporum characteres.* Optimè mehercle notandus venit. Indictio II. mense Augusto signat annum 569. quo tempore, si labebatur quartus annus Iustini, Menandro Authore Iustinus post Iustinianum anno 565. die 14. Nouembris imperium indeptus est. Vidit ista Valesius, qui cum 40. annos imperij Iustiniano tribuat pag. 215. pagina sequenti 216. Menandri textum corrigit, legendumq; ait pro *δευτέρῳ τρίτῳ.* Sed non tertium, sed planè quartum annum cum Menandro retinendum ex superiùs dictis satis apparet. Ex his palam est, annum primum Iustini 566. non esse signandum cum Panuinio lib. 3. Fastorum *Post consul. Basilij XXV.* Noto etiam lapsum esse Baronium, qui annum 564. ita inchoauit: *Qui sequitur annus Christi quingentesimus sexagesimusquartus, idem vltimus est Iustiniani Imperatoris, atq; postremus, qui post consulatum Basilij numeretur vigesimus tertius.* Neq; enim ille est vltimus Iustiniani, neq; postremus, qui post consulatum Basilij nominetur. Et quidem annum insequentem his auspicatur: *Quingentesimus sexagesimus quintus, idemq; Iustiniani Imperatoris nouissimus indictionis decimæ tertiæ incipit annus.* Ita in vasto opere memoria magnos quandoque viros deficit.

Scribit Biclariensis Abbas initio sui Chronici: *Romanorum LIII. Iustinus iunior annis XI. qui Iustinus anno primo regni sui ea, quæ contra Synodum Chalcedonensem fuerant commenta, destruxit.* Quæ verba suo Chronico inseruit S. Isidorus. Si Halloix ista legisset, certè in ijs triumphum suo Origeni cecinisset, videtur enim Iustinus abrogasse V. Synodum, quæ, vt vulgò ferebatur, Chalcedonensem Synodum correxerat. Iustinus cum videret ob tria capitula proscripta Africam, atq; Occidentales prouincias dissensionibus laceratas, edictum fidei publicauit, in quo nullius Synodi mentionem faciens, quæ credenda cuiq; essent, proposuit. Arij, Sabellij, ac Nestorij, itemq; Eutychetis hæreses ibidem damnauit, at tria capitula non solùm non nominauit, sed inter dogmata adiaphora numerandam esse quæstionem de tribus capitulis visus est innuere in fine edicti, dum ait, se illa credenda proposuisse, vt *deinceps nemo vllo prætextu propter personas, aut syllabas rixetur.* Quibus Theodori perso-

nam,

nam, itemq; scripta Theodoreti, atq; Ibæ fortè intellexit, nec non quæstionem nuperrimè exortam de corpore Christi corruptibili, vel incorruptibili, vna enim Syllaba Romani imperij Antistites nobilissimos in exilium procul à suis Sedibus deportauerat, quos inter eminebat Eutychius C-P. Nihil autem boni per illud edictum illatum Catholicæ Reipublicæ fuisse scribit Euagrius lib. 5. cap. 4. vbi edictum illud ad verbum recitat. Certum enim erat, Synodum V. non dogma recens de fide credendum proponere, sed de personis tantùm quædam statuere, vt notat Gregorius Magnus inferiùs adducendus. Africani autem cum mitiùs secum agere nouum Principem cernerent, neq; in edicto nominata tria capitula legerentur, publicarunt reuocata per Iustinum acta Synodalia V. Concilij statuta aduersùs Synodum Chalcedonensem. Et licèt hi pauci essent, nam ex superiùs dictis Episcopi Africani ad Iustiniani, ac Synodi sententiam accesserant, vicinos Hispanos hac sinistra opinione imbuerant, vnde non solùm ea dixit Biclariensis, sed & S. Isidorus in Chronico Iustinianum ob tria capitula damnata repræhendit, & in catalogo Scriptor. Eccles. vbi de Theodoro Mopsuesteno, *Hunc*, ait, *Acephalorum Episcopi in præiudicio Chalcedonensis Concilij Iustiniano Principe compellente, damnare post mortem cum Iba, & Theodoreto Episcopis censuerunt, dum constet eum laudabilium virorum testimonijs clarissimum Ecclesiæ Doctorem fuisse*. In Chronico verò, vbi de Iustiniano agit: *Iste*, inquit, *Acephalorum hæresim suscipiens omnes in regno suo Episcopos tria Chalcedonensis Concilij capitula damnare compellit*. Hinc in Synodis Hispaniæ, quæ eodem, & sequenti sæculo celebratæ sunt, nulla Synodi V. mentio facta est, vt eruditè notauit Lupus in comment. V. Synodi cap. 6. quæst. 3. Nunquam tamen Hispani ob illam controuersiam ab Apostolicæ Sedis communione se separarunt. Iustinus licèt plures Episcopos, quos Constantinopolim ad dicendam causam Iustinianus euocarat, dimiserit, eam tamen auunculi decretis reuerentiam exhibuit, vt Antistites, quos Iustinianus in exilium iusserat deportari, suis sedibus minimè restituerit. Eutychius enim vsq; ad annum 577. exul apud Amasenum monasterium vitam degit. S. Isidorus scribit Victorem Tunonensem trium Capitulorum defensorem acerrimum in exilio mortuum: *Hic*, inquit, *pro defensione trium capitulorum à Iustiniano Augusto exilio in Ægyptum est transportatus, vnde rursus Constantinopolim euocatus, dum Iustiniano Imperatori, & Eutychio Constantinopolitanæ Vrbis Episcopo eorundem trium capitulorum obtrectatoribus resisteret, rursum in monasterium eiusdem ciuitatis mittitur custodiendus, atq; in eadem damnatione, vt dicitur, permanens moritur*. Victor vsque ad annum primum Iustini suum Chronicon perduxit, vbi ait: *Iustinus iunior Vigilantiæ sororis Iustiniani Augusti filius Patre Dulcissimo natus cum tranquillitate populi magna imperij sumit sceptra*. Isidorus autem, vt aliàs notauimus, Tunonensis Chronicon exscripsit, quod Ioannes Abbas Biclarensis, & Episcopus Gerundensis vsque ad Mauricij imperium deduxerat.

§. III.

§. III.

Iustinus Narsetem ex Italia reuocat. Schismatici Italiæ sub Longobardis obstinatiores contra Synodum Quintam. Benedictus Papa pro Synodo pugnat. Iustino mortuo succedit Tiberius. De tempore imperij Iustini, Tiberij, ac Mauricij, itemq; Præturæ Vrbanæ, & Monachatus S. Gregorij Papæ disputatur.

INterea pessimo Iustini consilio Narses Italiæ reparator Constantinopolim reuocatur. Vnde non solùm barbaris, sed & Venetis schismaticis animus creuit, ac paulò post nobilissima prouincia & Longobardorum bello, & Schismaticorum dissidijs afflicta pessum iuit. Marius Auenticensis, qui sub id temporis viuebat, audiendus est in Chronico: *Anno secundo*, inquit, *consulatus Iustini iunioris Augusti Indictione prima. Hoc anno Narses ex Præposito, & Patricio post tantos prostratos tyrannos, id est Baduillam, & Teiam Reges Gothorum, & Bucelenum Ducem Francorum, nec non & Sindeualem Erolum, Mediolanum, vel reliquas ciuitates, quas Gothi destruxerant, laudabiliter reparatas, de ipsa Italia à suprascripto Augusto remotus est.* Ex his liquet, minùs rectè Baronium existimasse, ante Iustini initia Narsetem ex Italia à Iustiniano reuocatum, quòd in Corippo legerat, sub initia imperantis Iustini Narsetem Ducem celeberrimum vna cum Tiberio, alijsque Constantinopoli adfuisse. Canit Corippus describens inaugurationem Iustini.

Armiger interea Domini vestigia lustrans
Eminet excelsus super omnia vertice Narses
Agmina, & augustam cultu præfulgurat aulam.

Vt non sit dubium, infert vir insignis ad annum 568. Num. 11. *ipsum iam antea fuisse Constantinopolim reuocatum.* Sed Mario illius temporis Scriptori credendum est. Porrò Narses, de quo Corippus loquitur, erat Armenus, & ab Eunucho Narsete diuersus. Extat de vtroq; Narsete egregium testimonium Procopij lib. 2. belli Got. *Erat is*, inquit, *Narses spado, & sacrarum largitionum Comes &c. Militum quatuor millia eum sequebantur, quibus sui in cohortes præfecti summæ præerant, Iustinus Dux Illyricorum, & Narses alter, qui ex Armenijs Persæ subditis ad Romanos transfugerat olim cum Aratio fratre.* Hic postea Romanos exercitus summo cum imperio rexit sub Mauricio ex lib. 5. Simocattæ.

Anno 568. Italicæ quieti infestis Numinibus Longobardi à Narsete, vt nobiles Scriptores prodidere, inuitati, Alboino Rege ductore in Italiam descendentes Aquileiam, ac vicina Venetię oppida vno ferè impetu occuparunt. Ita illarum vrbium Antistites à Romano imperio separati securiùs, atq; insolentiùs Synodum V. deinceps impugnarunt. Cæterùm periculosissimis temporibus Ioannes Pontifex animum non despondit, sed & Romanæ rei labenti opem ab Imperatore petijt, & Synodum V. defendit. Etenim ij, qui vrbium Antistites consecrabantur, in Synodi Quintæ decreta iurabant, ac fidei datæ chirographum ad Apostolicam Sedem transmittebant. Horum testis venit Gregorius lib. 3. epist. 2. ad Constantium: *Et quidem*, inquit, *si quid de tribus capitulis in quocunq; vel verbo, vel scripto nominatum est, benè fraternitas tua reminiscitur, quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem Sedi*

Apostolicæ remiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoq; tunc Vrbanam præturam gerens pariter subscripsi. Et inferiùs epist. 37. ad eundem, cum accepisset ciues Brixiæ à Constantio exigere iuramentum, quo testaretur, se tria capitula minimè condemnasse, hæc scribit: *Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, à vobis quæri non debet: Si autem fecit, cum vniuersali Ecclesia non fecit, & cautionis suæ iuramenta transcendit. Sed quia eundem virum sua credimus sacramenta seruasse &c.* Hæc quidem contigere Gregorio vrbanam præturam gerente, qua Iustino iuniori imperante ille perfunctus est. In Menologio Græco iussu Basilij Imperatoris edito hæc leguntur de Gregorio: *Imperante Iustiniano factus est hic S. Gregorius Monachus in monasterio prope Romam.* Hæc sanè falsò asseruntur; nam cum Longobardi Mediolanum cepere, nondum Laurentius Mediolanensem Ecclesiam regebat. Paulus Diaconus lib. 2. hist. Longob. cap. 25. scribit: *Alboin igitur Liguriam introiens indictione ingrediente tertia tertio Nonas Septembris sub temporibus Honorati Archiepiscopi Mediolanum ingressus est.* Indictio tertia inchoata est mense Septembri anno 569. At Gregorius sub Laurentij Episcopi initijs se Prætorem Vrbis fuisse testatus est. Honoratus Genuam cum plurimis clericis, ac ciuibus se recipiens paulò post diem obijt. Tunc duo electi sunt Mediolanensium Antistites; etenim exules apud Genuam Laurentium nominarunt circa annum 571. Mediolani verò meliori, ac maiori parte ciuium exulante, Fronto quidam veluti vacuam sedem occupauit, de qua re Ripamontius lib. 8. hist. Eccles. Mediolanen. & Vghellus in tabulis illius Vrbis Episcoporum. Tanta verò Mediolanensium multitudo Genuæ morabatur, vt postea Laurentio etiam mortuo S. Gregorius illis inconsultis nouum Præsulem eligi noluerit. Scribit lib. 2. epist. 30. Ioanni Subdiacono, qui nomine Sedis Apostolicæ noui Episcopi electioni interesse debebat: *Genuam te proficisci necesse est; Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbarica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet conuocatis Clericis in communi perscrutari &c.* Quare anno 571. Laurentius ad Ioannem Papam cautionem transmisit, qua tria se capitula damnare iureiurando affirmabat, quam syngrapham cum alijs nobilissimis viris Gregorius tunc Prætor Vrbanus subscripsit. Summus Ecclesiasticorum annalium conditor in alienam prorsus sententiam iuit de tempore, quo Gregorius Vrbanam præturam obiuit; vnde respondere facilè posset, Laurentium anno demum 581. mortuo æmulo Episcopo, cum solus Mediolanensium sacra regeret, cautionem ad Apostolicam Sedem transmisisse. Quæ sanè illius opinio est. Sed Laurentium, qui aduersùs schismaticum Episcopum Apostolicæ Sedis fauorem quouis officio demerere studebat, adeo tardè cautionem Romam transmisisse, mihi nullatenus probatur?

Iustinus Imperator barbarorum exercitibus vndiq; lacessitus, aduersaq; valetudine conflictatus, cum de successore cogitaret, neminem Tiberio viro strenuo, ac religioso imperio digniorem putauit. Quare Idibus Nouembris anni 574. Tiberium Cæsarem designauit, qui dies Iustino natalitius erat, eo enim post Iustinianum ad imperium euectus fuerat. Ita sentit magnus Chronologus Panuinius. At Chronicon Alexandrinum hæc habet: *Hoc octauo imperij sui anno Septembri mense die VII. Octaua indictione morbo correptus Iustinus Augustus Tiberium Cæsarem creauit, nominauitq; illum Constantinum, & vixit cum eo*

quatuor

quatuor annos. Sed ex fanctione ad Theodorum *de filijs colonorum &c.* post Nouellas Iustiniani adhuc vno menfe prior Tiberij electio adftruitur, nam fubfcribitur *Data Tertio Idus Augusti Constantinopoli Imp. D. N. Tiberij Constantini PP. Aug. anno VIII. & post consulatum eius anno tertio, & Nob. Fl. Tiberij Mauricij felicissimi Cæsaris anno primo.* Verùm Panuinij fententia potior eft, nam ex lapide Vaticano paragrapho fuperiori exhibito die 25. Octobris anno 577. erat Iuftini XII. & Tiberij Cæfaris annus tertius. Præterea in antiquiffimo codice relato à Dandulo in Synodo Aquileienfi apud Gradi infulam coacta fcribitur: *Imperante Serenissimo Tiberio Constantino Augusto anno imperij eius quinto eodem Consule sub die tertio Nonarum Nouembrium Indictione* 13. Quare Idibus Nouembris anni 579. quo Tiberius erat Conful Indictione labente decimatertia, idem annum fextum inchoabat, vnde anno 574. menfe Nouembri, vt rectè meus conciuis Panuinius docuit, Tiberius Cæfar appellatus eft.

Ioanne Tertio defuncto Benedictus fucceſſerat, quo Pontifice Gregorium Præturam vrbanam geſſiſſe ante Pelagij II. initia fatis folidè probatur. Baronius verò ex corrupto Euagrij textu Iuftini, ac Tiberij annos vltra quadriennium auget, vnde & in chronologia Gregorij lapfus eft. Quare Principum illorum tempora nobis ftatuenda funt, nam & Synodi fchifmaticorum inde meliùs illuftrabuntur, de quibus in fequentibus fermo inftituendus eft. Iuftinum *anno vndecimo regni sui* diem extremum claufiffe fcribit Biclarienfis in Chronico, vt iam mirari definam magnos viros Panuinium, & Sigonium obitum illius Imperatoris recitare ad annum 576. fi qui tunc viuebant, minùs rectè annum obitus Iuftini defignarunt. Certum eft anno 577. Iuftinum fuperftitem fuiffe. Narrat Euftathius Presbyter C-P. Sanctum Eutychium Patriarcham, mortuo Ioanne Scholaftico à Iuftiniano intrufo, ab Imperatoribus Iuftino, & Tiberio iterum Conftantinopolim fummo cum honore reuocatum, *cum duodecim annorum spatio, atque eo ampliùs in monasterio à se constituto mansisset.* Cap. 44. vitæ eiufdem. Quare cum anno 565. die 24. Ianuarij expulfus fuerit, anno 577. fedi reftituitur; fed annum nobile caractere idem Scriptor defignat cap. 54. *Reuocatus autem est*, inquit, *die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica.* Fuit annus 577. Cyclo Solis XXVI. Lunæ VIII. lit. C. quo anno tertia die Octobris Dominicum feftum contigit. Ex his Baronij chronologia labitur, qui Eutychium ab exilio reuocatum fcribit anno 578. Corrigendus etiam Panuinius, qui in Chronico Ecclefiaftico putat, Eutychium anno 576. redijſse. At eo anno reuocati Eutychij vixiſse adhuc Iuftinum affirmat Euftathius teftis oculatus cap. 53. *Illic enim erant*, ait, *pij Imperatores Iustinus, & Tiberius, qui hilari vultu & magno cum honore Sanctum virum suscipientes, quæ tempori conueniebant, collocuti sunt &c.* Mortuus verò eft Iuftinus anno fequenti die 5. Octobris ex Chronico Alexandrino, & Theophane. Marius Auenticenfis illorum annorum Scriptor ait: *A. XIII. consulatus Iustini Augusti Indict. XII. Eo anno mortuus est Iustinus Augustus, & succeſsit Tiberius in loco eius.* Indictio XII. incœpit menfe Septembri anno 578.

Cardinalis Baronius fcribit Iuftinum imperaffe annos fexdecim, ac deceffiffe anno 582. Ibidem initio. Tiberium autem fucceſſorem folùm imperaffe annos quatuor, atque demum obijffe anno 586. Euagrius, qui fub Tiberio quæftoratum geffit, illum in hanc fententiam traxit, libro enim 5. cap. 23. hæc

 tradit:

tradit: *Sciendum est Iustinum iuniorem imperasse solum annos duodecim, menses decem cum dimidio. Cum Tiberio verò annos tres, menses vndecim, in vniuersum annos sedecim menses nouem cum dimidio. Imperauit autem Tiberius solus annos quatuor.* Sed planè corruptus est textus Euagrij, nunquam enim crediderim, Scriptorem insignem quadriennij integri metachronismo lapsum, cum suæ præsertim ætatis res literis mandarit. Tiberium anno 582. mortuum esse euidentibus testimonijs probatur, nam ex caracteribus cœlestibus, ac Paschalibus, qui certissimi sunt, hoc apertissimè demonstratur. Theophylactus Simocatta, qui Mauricij Imperatoris gesta descripsit, lib. 5. cap. 16. *Eo die*, inquit, *Sol penè totus est obscuratus. Annum imperij nonum* (completũ) *agebat*. Nempe cum Mauricius per se ipsum vere ineunte exercitum in Auares ductaret. Accidit hæc eclypsis die 19. Martij anno 592. Cyclo Solis XIII. lit. F. E. Nouilunium contigit Constantinopoli hora 10. 12. post mediam noctem; eam verò eruditè describit Petauius lib. 8. doctrinæ temporum num. 44. Quare si eo anno 592. die 19. Martij lapsus erat IX. annus Mauricij, cum mense Augusto idem Tiberio successerit, consequens est, vt initium eiusdem imperij contigerit anno 582. die V. Augusti ex Chronico Alexandrino. Hoc ipsum ex caractere Paschali demonstratur. Eustathius superiùs laudatus cap. 67. de vita Eutychij Patriarchæ scribit, eundem festo die Paschatis sacra mysteria in Ecclesia celebrasse, & vespertinas etiam ibidem preces soluisse; & statim addit: *Reuersus igitur in Episcopium in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est, atque ita mansit septem dies assiduè precibus incumbens*. Postea cap. 69. ait circa nonam, aut decimam noctis horam obijsse. Græci in Menologio die 6. Aprilis S. Eutychij festum celebrant, eo etiam die Surius eiusdem vitam describit ex Eustathio, atque eo die obijsse dicit Theophanes: *Hoc anno die 6. Aprilis indictionis XV. Eutychius Patriarcha diem vltimum obijt, & post dies sex Ioannes magnæ Ecclesiæ Diaconus, qui Ieiunator dictus, consecratus est*. Anno 582. Paschatis festum contigit die 29. Martij Aureo numero XIII. Cyclo Solis III. lit. D. ergo eo die decumbens S. Eutychius septem dies ægrotans nocte sequenti iamiam illucescente die 6. Aprilis ad Superos transijt. Addit cap. 68. Eustathius: *Quatuor post mensibus è vita discessit Christi amantissimus Imperator*. Quod Tiberio, cum ægrotum inuiseret, S. Patriarcha prædixerat. Quare anno 582. mense Augusto obijt Tiberius teste Eustathio, qui tunc Constantinopoli degebat. Ex quibus constat falsò Holstenium scripsisse in diagrammate chronologico Pelagium II. misisse literas ad Aunacharium Antisiodorensem die 5. Octobris anno 582. Tiberij Augusti anno septimo, etenim ante duos menses iam Tiberius ad plures transierat. Rursus idem cap. 62. de S. Eutychio scribit: *Vixit posteaquam reuocatus est, & in sublimem sedem restitutus annos quatuor, & menses sex, vt omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta*. Capite verò 20. tradit eundem anno ætatis quadragesimo electum Antistitem. At Eutychius reuocatus est anno 577. die 3. Octobris ex dictis superiùs, quare moritur anno 582. mense Aprili. Denique cum anno 552. Mennæ successerit anno ætatis 40. moritur anno 582. ætatis septuagesimo.

Hic castiganda est palmaris hallucinatio Ricciolij, qui tomo 2. suæ Chronologiæ, vt vocat, Reformatæ in magno Chronico scribit: *Anno 582. Tiberius Imperator hoc anno, vt contra Baronium, & alios ostendimus lib. 4. chron. Ref. c. 13. n. 4.*

n. 4. *mortuus est die* 14. *Augusti, eique successit statim Mauricius*. At in eadem versa pagina postea subdit: *Anno* 586. *Sanctus Eutychius moritur* 6. *Aprilis Dominica in Albis prædicta Tiberio Imperatori eum inuisenti morte post quatuor menses, in eiusque locum suffectus est Ioannes Monachus cognomento Ieiunator &c. Moritur deinde Tiberius Imp. post quatuor menses circa medium Augusti, eique successit statim Mauricius*. Quæ si vera essent, Scriptoris chronologiam non tantùm Reformatam, sed Theomathurgam dixerim, quæ hominem à quadriennio mortuum in vitam reuocat. In hanc tamen antilogiam Ricciolius incidit, quia alienis oculis, ac manibus posteriùs dicta è Baronij annalibus excerpsit. Quod addit anno 586. Dominicam in Albis incidisse in diem 6. Aprilis, falsum est, accidit die 21. eiusdem mensis Cyclo Solis VII. lit. F. Sed nec mors Eutychij contigit Dominica in Albis, quæ fuit 5. Aprilis anno 582. sed post dimidium noctis post Dominicam in Albis hora 9. vel 10. Quare in Menologio die 6. Aprilis eius dies anniuersaria colitur; quæ enim à media nocte accidunt, sequenti diei deputantur ex A. Gellio lib. 3. Noct. Attic. cap. 2. Corrigendus est etiam meus Panuinius, qui Eutychij mortem succedente Ioanne Ieiunatore recitat anno 580. Tiberij verò mortem anno 583. cum vterque anno 582. obierit, ille 6. Aprilis, hic 14. Augusti ex Chronico Alexandrino, & Eustathio nobis sæpius laudato.

Hæc quidem abundè probant, Tiberium anno 578. Iustino successisse, anno verò 582. & imperium, & vitam reliquisse. Sed quia Baronius ad annum 602. in fine sexdecim tantùm annos Mauricio tribuit, quem certum est anno 602. occisum fuisse à Phoca ex Gregorio Magno, Abbate Biclariensi, tunc viuentibus, & Theophylacto Simocatta, qui familiariter vsus est ijs, qui sub Mauricio fuerunt, atque octo libris huius Imperatoris gesta ad posteros transmisit, hoc ipsum ostenditur. Simocatta lib. 8. cap. 4. scribit: *Anno imperij Mauricij decimo nono nihil inter Romanos, & Barbaros gestum est. Vicesimo Petrum Prætorem Europæ declarauit*. Biclariensis verò in chronico hæc habet: *Mauricius regnat annos XX*. Ergo Baronij chronologia quadriennium Mauricij Imperio aufert. Rursus lib. 2. epist. S. Gregorij *mense Septembrio indict. X.* est annus 591. narratur depositio Laurentij Archidiaconi Romani his verbis: *Temporibus Papæ Gregorij consulatus Mauricij Augusti anno septimo depositus est Laurentius*. Baronius initio anni 590. scribit: *Gregorius sui Pontificatus anno secundo septimum numerat annum imperij Mauricij*. Annos consulatus pro imperij annis ille vsurpauit. Cæterùm Mauricius anno tantùm imperij altero inchoato consulatum accepit. Reddo laudati Simocattæ verba lib. 1. cap. 12. *Agebatur annus Mauricij secundus, cum hyeme consul creatus conscenso curru imperatorio summè conspicuus erat*. Anno itaque 583. Consul fuit Mauricius, annus 584. dictus est Post consulatum Mauricij, sequens iterum post consulatum Mauricij; vnde *VII. Post consulatum* eiusdem est caracter proprius anni 591. quo & secundus Gregorij, & indictio decima concurrunt à mense Septembri. Gregorius inijt Pontificatum anno 590. mense Septembri indictione 9. At si Mauricius anno 586. mense Augusto Tiberio successisset, septimus Imperatoris annus laberetur mense Septembri indictione 11. anno 592. Laurentius verò dicitur depositus: *Mense Septembrio indictione decima*, qui est annus 591. ac iuxta opinionem Baronij sextus Mauricij, vnde nec annos consulatus pro annis imperij accipiendo

quic-

quicquam fundamenti habet in Gregorio Baronij opinio. Lego tamen eundem ad annum 591. Num. 17. hæc scribentem: *Quòd autem audis id factum septimo Mauricij anno, intellige illum inchoatum hoc anno 591. mense Augusto.* Certè ab anno 586. ad annum 591. quinque tantùm anni numerantur; non ergo septimus Mauricij anno 591. inchoari poterat. Rursus lib. 4. epist. 44. recitatur Synodus Romana sub Gregorio Papa, cuius est hocce exordium: *Regnante in perpetuum Domino Nostro Iesu Christo: Temporibus piissimorum, ac Serenissimorum Dominorum Mauricij Tiberij, & Theodosij Augustorum, eiusdem Domini imperatoris Mauricij anno tertiodecimo, indictione tertiadecima, quinto die mensis Iulij: Gregorius Papa &c.* Indictio XIII. mense Iulio labebatur anno 595. qui cum decimus tertius numeretur Mauricij, palam fit, hunc anno 582. Imperium suscepisse.

Eosdem verò annos imperij Mauricij inchoari ab anno 582. ex ipso Euagrio ostendo, nam vnum Euagrium cæteris omnibus tum Græcis, tum Latinis Scriptoribus vir Illustris præferendum dixit, quòd ille sub Tiberio, & Mauricio vixit, atq; summa diligentia annos Iustini, ac Tiberij computare se pronunciauit. Is anno 594. opus in libros sex digestum terminauit. Libro tertio cap. 33. ait, se illa literis mandare *anno sexcentesimo quadragesimo primo.* Loquitur iuxta epocham Antiochenam, quæ æram Christianam annis 48. anticipat, quibus à dato numero detractis, habes annum 593. quo Euagrius librum tertium scribebat. Rursus lib. 4. cap. 29. tradit biennio post captam à Persis Antiochiam sub Iustiniano ea in vrbe pestiferum morbum exortum. Porrò à Cosrhoe anno 540. capta est Antiochia, vnde anno 542. morbus erupit, *durans*, inquit Euagrius *annos quinquaginta duos. Quæ futura sint incertum est, attamen eò tendent, quò placita Dei destinauerint.* Scribebat ergo illa anno 594. At in fine historiæ ait: *Hic esto mihi præsentis historiæ finis anno duodecimo Mauricij Tiberij Romani Imperatoris.* Anno igitur 582. imperium ex Euagrio Mauricius obtinuit. Baronius ex Photij codice XXIX. *anno decimo* legendum contendit. Sed Photius apertè scribit, τῆς βασιλείας Μαυρικίου ἔτος δωδέκατον, *imperij Mauricij anno duodecimo*; neq; enim δέκατον, nempe decimum scripsit. Præterea testatur se finem libris illis imponere Ioanne Episcopo nouæ Romæ, Anastasio post annos 23. Antiochiæ restituto, & Ioanne Hierosolymitano mortuo vacante Sede. At Ioannes Constantinopolitanus Patriarcha mortuus est, non anno 596. vt putant Baronius, & Panuinius, sed anno 595. quarto Nonas Septembris ex Menologio Græco, quod legere potes in fine tomi 6. Italiæ Vghelli, *cum sacram Ecclesiam ad annos tredecim menses quinque integerrimè gubernasset.* Electus fuerat anno 582. die 12. Aprilis. Quare epistola 15. quam indictione 14. lib. 5. Gregorius Papa ad Ioannem mense Septembri perscripsit, mortuum eundem inuenit. Idem verò Gregorius anno 594. mense Iunio literas gratulatorias Anastasio Antiocheno ob reditum in vrbem misit: Lib. 4. indict. 13. epist. 37. Quare Euagrius neq; ante annum 594. opus terminauit, cum Anastasium Sedi suæ redditum narret; neq; post Septembrem anni 595. quo tempore obijt Ioannes Ieiunator, quo tamen viuo ille scribebat. Ex Euagrio ergo habemus Mauricium anno 582. Tiberio successisse, qui cum solus annos quatuor eodem authore imperauerit, incœpit regnare mortuo Iustino anno 578. quæ est recta, & vera illorum Imperatorum chronologia. Ex his ab indocto quodam corruptum fuisse textum illum Euagrij intelligimus,

atq;

atq; expugenda hæc de tempore imperij Iustini: *In vniuersum annos sedecim menses nouem cum dimidio.* Vel si eiusdem Euagrij integra supputatio est, semet correctore emendetur. Hæc fusiùs prosecuti sumus, vt posita semel Principum chronologia annus Synodi Aquileiensis, & tempus, quo Gregorius Magnus Vrbanam præturam gessit, ac dein Monachum induit, exactiùs statueretur, ex quibus Romanam Sedem vel ante Pelagij II. Pontificatum tria capitula proscripsisse contra Halloix clarissimè demonstrabitur.

Indagandum iam tandem remanet tempus, quo S. Gregorius præturam Vrbanam gerens contra tria capitula iurauit. Anno 581. id contigisse docet Baronius A. eodem num. 5. Sed non ita est; nam Gregorius Tiberio imperante Apocrisarium Sedis Apostolicæ apud Principem egit, quo tempore cum Eutychio Patriarcha de palpabilis carnis resurrectione coram Imperatore litigauit. Rem ipse describit lib. 19. Moralium cap. 29. *Tunc itaque*, inquit, *de hac re in longa contentione perducti grauissima à nobis cæpimus simulatione resilire, cum piæ memoriæ Tiberius Constantinus Imperator secretò me, & illum suscipiens, quid inter nos discordiæ versaretur agnouit.* Cum verò Eutychius 6. Aprilis 582. mortuus sit, ea dissensio ad annum 581. ad minùs retrahenda est, vt dici possit *ex longa contentione* inter vtrumq; simulatio suborta. Quare anno 581. Gregorius haut Prætor ius Romanis dicebat, sed Pelagij legatus in regia vrbe versabatur. Idem Gregorius lib. 4. dialogorum cap. 47. de prodigijs, quæ in monasterio à se extructo contigere, verba faciens Merulam quendam sanctissimum Monachum obijsse scribit, additque: *Ad cuius sepulchrum dum Petrus, qui nunc monasterio meo præest, sibi sepulturam facere post annos quatuordecim voluisset, tanta, vt asserit, de eodem sepulchro illius fragrantia suauitatis emanauit, ac si illic florum omnium fuissent odoramenta congregata.* Porrò libri Dialogorum editi sunt à Gregorio anno 593. nam pestem, quæ Romam anno 590. afflixerat, atq; Pelagium II. occiderat, à triennio accidisse memorat lib. 4. cap. 26. & 36. & Maximianum Episcopum Syracusanum, qui ex literis Gregorij ad Cyprianum lib. 4. epist. 19. obijt indictione XIII. mense Nouembri, lib. 3. cap. 36. *nunc Syracusanum Episcopum* dicit, & lib. 1. cap. 7. de eodem ait: *Nunc vsque superest.* Iam verò etiamsi demus miraculum illud ad Meruli sepulchrum accidisse eo ipso, quo scribebat anno 593. quod tamen antea patratum fuisse longè probabilius est, per annos quatuordecim retrocedentes venimus ad annũ 579. Quare si eo anno iam constructum erat Gregorij monasterium, ac viris sanctitate illustribus florebat, dicendum videtur triennium ad minus effluxisse, ex quo Gregorius vrbanam præturam gerebat, ea enim perfunctus est viuente adhuc genitore, quo mortuo sex in Sicilia cœnobia, vnumq; insuper Romæ in paternis ædibus construxit, vbi Monasticam professus est; quæ non tam citò contigere, quin ad minùs sub Benedicto Papa illa accidisse videantur. Certè cum ex Ioanne Diacono, qui vitam Gregorij scripsit, hic in monasterio S. Andreæ Hilarione, ac Maximiano Magistris monachi vitam egerit, ac postmodum Abbas fuerit, quæ inter precum officia recitat Ecclesia in festo Gregorij, aliquot annos in cœnobio vixit. Profectò libro 3. Dial. cap. 33. de Eleuthero Abbate dicit: *Diu mecum est in hac Vrbe in meo monasterio conuersatus.* Diu ergo ille in monasterio vixit. Quare in eam sententiam relabor, vt existimem anno 571. Gregorium vrbanam præturam obiuisse, quo anno Laurentius

novus Mediolanensium Antistes cautionem de tribus capitulis damnandis Romam ad Ioannem transmisit. Etenim non illam misit mortuo æmulo Frontone anno 581. tunc enim, vt euidenter probatum est, Gregorius Constantinopoli Apocrisarius morabatur, quare id illum executum colligimus, cum primùm Mediolanensium sacris præfectus est; nam eo tempore talem cautionem ab Episcopis exigi solitam testatur Gregorius lib. 3. indict. 12. epist. 2. ad Constantium vbi ait: *Quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem Sedi Apostolicæ remiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Vrbanam præturam gerens pariter subscripsi. Quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit, vt Sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesiæ in Sacerdotum mentibus per omnia custodiret.* Vides ergo à nouis Episcopis transmitti solitam cautionem, qua tria capitula eiurabant. Illam ergo Laurentius misit anno 571. & sub id temporis rectiùs Gregorij vrbana prætura statuitur. Quare teste eodem Pontifice à Pelagij I. temporibus, quando in Italia ob tria capitula plerique Episcopi à Romani Pontificis communione discesserant, dum quisque novus Antistes eligebatur, scripto tria capitula damnabat, ac ad Romanum Pontificem chirographum transmittebat, vt iam Halloix apertæ falsitatis reus habeatur, qui Benedictum, ac Ioannem decessorem tria capitula minimè damnasse, affirmare non dubitauerit. Annus, quo Gregorius Monachum induit, certus figi non potest, attamen post annum 571. id accidisse ex dictis liquet. Cum verò ex recitato miraculo ad sepulchrum S. Meruli anno 579. Gregorij monasterium viris sanctitate illustribus floreret, intra illud septennium Monachatus eiusdem initia statuenda veniunt. Interim mihi planè certum videtur, Gregorium à Pelagio Secundo & Diaconum, & Apocrisarium ad Tiberium electum fuisse; etenim in præfatione ad libros Moralium hæc ait: *Eo quoque tempore, quo ad ministerium altaris accesi, hoc de me, ignorante me, actum est, vt sacri ordinis pondus acciperem, quatenus in terreno palatio licentius excubarem.* Eo igitur consilio à Pelagio Diaconus factus est, vt ad Tiberium Apocrisarius mitteretur, nam Diaconi eo munere *iuxta antiquam consuetudinem* fungebantur teste eodem Gregorio lib. 11. epist. 34. ad Phocam Augustum.

§. IV.

Schismaticorum Episcoporum Synodus apud Gradum cogitur. Pelagius II. literis, dein per Smaragdum Exarchum eosdem compescere conatur. Plurium Scriptorum de Patriarchis Aquileiensibus Schismaticis dicta corriguntur. Pelagium Vigilij Constitutum nouisse contra Halloix demonstratur.

Benedictus exacto in Pontificatu quadriennio ad superos transijt. Successit alter Pelagius, cuius initia Holstenius post Sigonium, ac Panuinium in diagrammate laudato ponit anno 579. die 9. Nouembris. Non assentior; nam anno 579. die 18. Februarij scripsit Pelagius ad Heliam Antistitem Aquileiensem, & anno eodem tertio Nonas Nouembris idem Pelagius sedebat ex actis Synodi Gradensis, vt mox patebit. Sed neque anno 577. initia Pelagij statui possunt cum Baronio, quia Abbas Biclariensis, qui tum temporis viuebat,

bat, annos XI. illum sedisse scribit: quod etiam antiqua manu infartum lego Chronico Tunonensis perperam ad annum 37. Iustiniani. Obijt autem Pelagius die 8. Februarij 590. Anno ergo 578. Pelagius fit Pontifex. Vniuersa Italia Synodum V. receperat. Soli Transpadani, Istri, ac Veneti, eidem refragabantur, quod eo securiùs faciebant, quòd sub Longobardorum imperio degebant: vnde contra Romanum Pontificem pro tribus capitulis acerrimè diu ab ipsis pugnatum est.

Paulinus, quem literis ad Narsetem datis Pelagius I. insecutus fuerat, capta à Longobardis Aquileia sacram omnem supellectilem in Gradi insula, quæ propè vrbem in æstuarijs sita est, seruandam curauerat, illo verò mortuo, atque eiusdem successore Probino intra annum extincto, Helias Archiepiscopus renunciatus fuerat. Hic cum Aquileiæ inter Christianæ rei infensissimos hostes haud tutò se degere posse animaduerteret, Pelagium II. rogauit, vt Metropolitana sedes Gradum transferretur, vbi & templum Martyri Euphemiæ sacrum ædificarat. Pelagius tum vt initio Pontificatus Schismaticorum Principem collatis beneficijs erga Apostolicam Sedem reuerentiorem faceret, tum quòd sub Romano imperio viuentem faciliùs ad obedientiam reuocari posse intelligebat, Heliæ precibus annuit delegato etiam Laurentio Presbytero, qui cum literis Pontificijs Synodo prouinciæ ea de causa celebrandæ suo nomine adesset. Coacta est Synodus apud Gradum die 3. Nouembris anno 579. Illam recitat Dandulus in historia Veneta MS. eamque refert Vghellus tomo 5. Italiæ sacræ in tabulis Aquileiensium Patriarcharum, cuius hocce legitur initium: *Imperante Serenissimo Tiberio Constantino Augusto anno imperij eius quinto eodem consule sub die 3. Nonarum Nouembrium Indictione 13.* Sunt nobiles caracteres, queis fasti Panuinij, & aliorum corriguntur; nam ex præmissa dissertatione Chronologica constat annum illum esse 579. nostræ Epochæ. Panuinius tamen anno 580. Tiberij consulatum ponit, sed anno superiori priùs Consulem fuisse constat ex Chronico Alexandrino, vbi habemus hæc ipsa: *Indictione XII. Tiberij I. Tiberio iuniore Constantino primum Consule.* Qui cum anno 578. Iustino successerit, anno nouo consulatum iniuit. Hoc ipsum patet ex subscriptione Tiberij paulo ante mortem Mauricio iam ad imperium vocato, in qua scribitur: *Post consulatum eius III.* quæ posita est §. præcedenti. Cum verò decretum illud emissum sit anno 582. palam est, anno 579. Tiberij consulatum recitandum. Præterea tertio Nonas Nouembris labebatur annus V. Tiberij, quod optimè inscriptioni superiùs positæ quadrat. Ex hoc etiam codice Synodali Baronij sententia de longiori Iustini imperio refellitur, ac Pelagij tempora meliùs innotescunt.

Lecta est epistola Pelagij Papæ, cuius in his verbis summa continentur: *Quapropter vestro compatientes mærori necessitudinem, imò etiam rabiem furentium perpendentes Longobardorum, inclinati precibus vestris per huius præcepti seriem suprascriptum Castrum Gradense totius Venetiæ cum omnibus vestræ Ecclesiæ pertinentibus etiam Istriæ Metropolim perpetuò confirmamus.* Dicitur epistola *data XII. Kal. Martij Imperatore Tiberio II. Augusto.* Lectis literis acclamatum ab omnibus: *Exaudi Christe, Pelagio vitam: omnes vno consensu Sanctissimi Pelagij præceptionem, & vestram sequimur confirmantes sententiam.* In fine verò Epiphanius iussus est, Patrum decreta legere, statimque definitio fidei Synodi Chalcedonensis lecta est, pro

N illa

illa enim Synodo Antistites illi mordicus stabant. Episcopi subscripti non eodem modo in laudato codice Danduli, & in MS. Barberinæ Bibliothecæ num. 247. quod apud eundem Vghellum in tabulis Gradensibus legitur, exhibentur.

Helias S. Ecclesiæ Aquileiensis Episcopus his gestis subscripsi.
Laurentius Presbyter Apostolicæ Sedis Legatus.
Marcianus Episcopus S. E. Opiterginæ.
Leonianus Episcopus S. E. Teboricensis. — *B. Leonianus Tiburniensis.*
Petrus Episcopus S. E. Altinatis.
Vindemius Episcopus S. E. Cenetensis.
Clarissimus Episcopus S. E. Celicanæ. — *B. Clarissimus Concordiensis.*
Patritius Episcopus S. E. Hemonensis. — *B. Petrus.*
Maxentius Episcopus S. E. Iuliensis. — *B. Veliensis.*
Seuerus Episcopus S. E. Tergestinæ.
Solatius Episcopus S. E. Veronensis.
Ioannes Episcopus S. E. Parentinæ.
Aron Episcopus S. E. Auentiensis. — *B. Auoricensis.*
Marcianus Episcopus locum faciens viri beatissimi Ingenuini S. E. Sederestiæ.
Virgilius Episcopus S. E. Scarauasiensis. — *B. Carauasiensis.*
Fonteius Episcopus S. E. Feltrinæ.
Ingenuinus Episcopus secundæ Rhetiæ.
Agnellus Episcopus S. E. Tridentinæ.
Marcianus Episcopus S. E. Petenensis.
Ioannes Episcopus S. E. Celeianæ.
(In codice Eminentissimi Barberini hi quinque insuper numerantur.)

Extat in Bibliotheca Vaticana codex Num. 3922. in quo pag. 24. ijdem Episcopi cum actis eiusdem Synodi recitantur. Illi autem Antistites Aquileiensi Metropolitæ subiecti erant, cuius amplissima erat iurisdictio, nam à Pannonia Secunda vsque ad Abduam in Insubria extendebatur. Continebat Rhætiam II. cuius metropolis Sabio, vbi erat Episcopus S. Ingenuinus: Noricum, cuius primaria vrbs erat Tiburnia ad Dravum, quod patet ex vita S. Seuerini Noricorum Apostoli, Teurnia Plinio lib. 3. cap. 24. quare Leonianus Tiburniensis dicendus venit. Denique complectebatur Istriam, Forum-Iulium, ac Venetiam, quæ prouinciæ vno Istriæ nomine id temporis, ac in Sexta Synodo vulgò appellabantur. Virgilius Scarauasiensis in Pannonia Episcopus fuit; hinc puto legendum *Scarabantiensis*, quæ vrbs non procul à Danubio propè lacum sita erat, & in Norico ponitur à Plinio proximè laudato. Huius vrbis ciues olim S. Quirini Episcopi corpus Romam detulere ex Surio die 5. Iunij in vita eiusdem. Ex his Aquileiensis Metropolitæ diœcesis amplitudo paret. Maxentius rectè in codice Danduli scribitur Episcopus Iuliensis, nam & hoc pacto inscriptus legitur in pseudosynodo Maranensi. Palladius lib. 1. rerum Foro-iuliensium scribit, hunc Maxentium fuisse Vtinensem Episcopum, tunc enim Vtinum, inquit, Iulium, seu Foroiulium promiscuè dicebatur; addit sedisse eundem statim post Asterium, qui interfuit Synodo Romanæ sub Hilaro Papa, cuius decessor fuit Theodorus Foroiuliensis, ad quem extat Leonis Papæ epistola 89. Hæc profectò à vero exorbitant. Nam Theodorus ille, ad quem scribit S. Leo, fuit Episcopus Foroiuliensis in Gallia: est autem Foroiulium

lium in Prouincia Narbonensi, Octauianorum olim colonia Plinio memorata vrbs lib. 3. cap. 4. quam veterem, & illustrem coloniam vocat Tacitus initio vitæ Agricolæ soceri, qui eandem vrbem habuit patriam. Idem verò Theodorus cum Lerinensibus Monachis litigauit, vnde celebrata est sub Rauennio Synodus Arelatensis. De hoc Theodoro alia diximus lib. 2. hist. Pelagianæ cap. 3. & 11. Asterius Theodori successor viuebat tempore Synodi ab Hilaro Papa celebratæ anno 465. *Basilisco, & Herminerico Coss.* nam eamdem subscripsit, vt ex actis patet. Quomodò ergo huic immediatè successit Maxentius, quem post centum & quatuordecim annos sedisse certum est? Foroiulium in Italia erat in diœcesi Episcopi Aquileiensis, neque vnquam Episcopum habuit ab Aquileiensi Metropolita distinctum, vt mox ex Paulo Diacono Foroiuliensi ostendam. Theodorum verò vti suffraganeum Metropolitæ monet S. Leo: *Solicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, vt cum metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum videbatur esse, conferres.* Maxentius erat Episcopus Iulij Carnici. *Iulienses Carnorum* Plinio dicti lib. 3. cap. 19. nunc *Zuglio* dicitur tribus M. P. supra Tolmetium oppidum. Paulus Diaconus libro 6. de gestis Longobardorum capite 51. de Fidentio Episcopo scribit: *De Castro Iuliensi cum voluntate superiorum Ducum intra Foroiuliani castri muros habitauit, ibique sui Episcopatus sedem statuit.* Ex quibus patet Iulium, & Foroiulium haud fuisse vnam, eandemque Vrbem, vt putabat Palladius. At Callistus Patriarcha Aquileiensis, qui tunc Cormonæ residebat, *indignatus,* inquit idem Diaconus, *quòd in eius diœcesi cum Duce, & Longobardis habitaret Episcopus,* vi Fidentium expulit. Itaque Foroiulium erat in diœcesi vrbana Antistitis Aquileiensis, ad quam vrbem Iulio Carnico destructo permittentibus Ducibus Longobardis Fidentius se receperat; atque etiamnum Forum-iulium est in diœcesi Patriarchæ, neque vnquam proprium Episcopum habuit. Fuit autem Foroiulium vrbs prouinciæ quondam primaria, ac Principum sedes. Cluverio, Sabellico, alijsque doctioribus est *Ciuidal di Friuli* ad Natisonem. At Henricus Palladius lib. 4. rerum Foro-iulien. contendit, Vtinum esse Forum-iulium. Mihi tamen hæc opinio probari nequit, nam Paulus Diaconus ciuis Foroiuliensis lib. 5. de gestis Longobardorum cap. 23. de Sclauis scribit: *Congregata valida multitudine voluerunt super Foroiulianorum castrum irruere. Et venientes castra metati sunt in loco, qui Broxas dicitur, non longè à Foroiulio.* Cum verò Wectaris Dux prouinciæ cum paucis contra barbaros moueretur, ait: *Quem Sclaui cum paucis venire conspicientes irriserunt, dicentes, Patriarcham contra se cum Clericis aduentare. Qui cum ad Pontem Natisonis, qui ibidem est, vbi Sclaui residebant, propinquasset, cassidem sibi de capite auferens, vultum suum Sclauis ostendit.* Ex his constat, Vtinum non esse antiquum Foroiulium, longiùs enim abest à Natisone. De quo tamen nolo cum Vtinensibus, quos sacras apud ipsos conciones habens anno 1668. mei amantissimos sum expertus, in præsenti litigare. Clarissimus Episcopus Ecclesiæ Celicanæ, in MS. Barberino Concordiensis appellatur, ego quidem Celinanæ legendum arbitror, etenim Concordia ab Attila funditus euersa, huius vrbis Episcopus Celinam se contulit. De hoc oppido, quod in diœcesi Concordiensi nobile fuit, agit pluribus Cluverius lib. 1. Italiæ antiquæ cap. 18. Apud Maniacum in lapide *Celinenses* inscribuntur. Reliquæ vrbes, quarum Episcopi in memorata Synodo leguntur, notissimæ sunt, vnoque aspectu vi-

deri possunt in tabula Cluuerij laudati cap. 16. itemq; de illis agit Vghel. tomo 5. Italiæ sacræ. Nonnulli etiam illorum Episcoporum memorantur Paulo Diacono in historia Longobardica. Agnellus Tridentinus ab Agilulpho legatus missus fuit ad Francorum Regem lib. 4. cap. 1. Libro vero tertio cap. 27. quinque ex ijsdem nominat, itemq; alios tres, sed textu plane corrupto, vt paulò post nobis adnotabitur.

Hæc itaq; Synodus Metropolitanam Sedem Aquileiensem Gradum transtulit apud Ecclesiam S. Euphemiæ ab eodem Helia in ea insula extructam. Cæterùm in hac Synodo contra V. Concilium Schismatici Episcopi iterum iurarunt vano eo prætextu, ne Synodus Chalcedonensis læderetur. In laudato enim Chronico Aquileiensi ita legitur: *In qua Synodo quicquid de Chalcedonensi Concilio dubitabatur, pulsa dubitatione confirmatum est*. Et apud Dandalum habemus eos Episcopos *demonstrata Synodo Chalcedonensi* subscripsisse. Has vices Apostolicæ Sedi retulere, quæ dum nouo fauore Sedem Metropolitanam procul à barbarorum incursionibus tutiori loco reponi concedebat, specioso illo titulo Synodi Chalcedonensis defendendæ veluti per cuniculos ab ingratis impetebatur. Certè eo beneficio Schismaticis collato nihil Pelagio peractum est. Ex illa autem Sedis translatione factum est, vt Metropolitæ promiscuè Aquileienses, vel Gradenses dicerentur; ita S. Gregorius Seuerum Heliæ successorem Episcopum *Aquileiensem* dixit lib. 1. epist. 16. *Gradiensem* verò lib. 11. epist. 38.

Posthac Tiberio Principe Orthodoxo, ac religiosissimo Persico bello occupato, atq; anno 582. defuncto, Schismatici periculosis temporibus in rebellione perseuerarunt. Etenim Longobardi in dies imperium per Italiam protendebant, neq; Exarchi à Mauricio Imperatore in Oriente bellum gerente eas supetias accipiebant, queis hostium vires frangere, aut sustinere saltem possent. Schismatici, quòd sub Barbarorum imperio viuebant, securiùs in errore perseuerabant; pauci verò Episcopi, qui maritimis Istriæ Vrbibus præerant, haud vi ad obedientiam cogi poterant, ne ad proximos Longobardos rebellarent. Denique cum anno 586. Longobardi Francorum Regis cum validissimis copijs aduentum reformidantes inducias cum Flauio Smaragdo Exarcho statuissent, Pelagius Pontifex, quod iam diu in votis habuerat, tandem adnixus Schismaticis ad Ecclesiam reducendis manum admouit. Itaque Redemptum Episcopum, vnàq; Quodvultdeum Abbatem ad eosdem Legatos cum literis misit, vt rogati ad pacem venirent. Erat Redemptus Episcopus Ferentinus laudatus à S. Gregorio lib. 3. Dialogorum cap. 38. & paulò post hanc legationem decessit, nam à septennio illum obijsse scribit, cum dialogos exararet, quos constat ex dictis anno 593. ab eodem conscriptos esse. Porrò literarum Pelagij hæc erat inscriptio, exordiumq; *Dilectissimis Fratribus Eliæ, alijsq; Episcopis, vniuersis filijs in Ecclesiæ Istriæ partibus constitutis Pelagius Episcopus S. E. Catholicæ Vrbis Romæ. Quòd ad dilectionem vestram fratres, filijq; charissimi nostra tardiùs scripta dirigimus, non maleuolæ voluntatis, aut dissimulationis, vel negligentiæ fuisse credatur, sed, sicut nostis, temporalis qualitas, & hostilis necessitas hactenus impediuit &c. Postea ergo quàm Deus omnipotens pro felicitate Christianorum Principum per labores, & sollicitudinem filij nostri Excellentissimi Smaragdi Exarchi, & Chartularij sacri palatij pacem nobis interim, vel quietem donare dignatus est,*

cum

cum omni sollicitudine festinamus præsentia ad vos scripta dirigere hortantes, & obsecrantes, ne in diuisione Ecclesiæ vlterius quisquam studeat permanere &c. Pluribus inculcat in sola vnitate fidei proculà schismate homines saluari posse, deinde concludit: *Si quid fortè causæ est, vnde vestri scandalizati animi videantur, manentes in vnitatis charitate, eligite de fratribus, ac filijs nostris, quos ad nos inquirendo, de quibus mouemini, transmittere debeatis, & parati sumus secundum præceptionem Apostolicam, & cum charitate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem, & sine impedimento aliquo cum omni dilectione, quando reuerti voluerint, voluntate sincerissima relegare.* Quo anno datæ sint hæ literæ, non indicatur, sed ex inducijs à Smaragdo stabilitis anno 586. scriptæ intelliguntur.

Helias, ac collegæ Pelagij legatione audita tantùm abest, vt à diuturno schismate discesserint, quin potiùs Apostolicam Sedem non minis, sed precibus secum agere animaduertentes, ac proinde in superbiam elati suos & ipsi eum literis Nuncios Romam miserint, execrabili superbia mandantes, vt literis Papæ datis, ne verbum quidem supra adderent. Non despondit animum Pelagius, sed quò aberrantes oues ad Domini caulam reuocaret, iteratò ad eosdem scripsit. In ijs autem literis de Istrorum ad se missis nuncijs ita fatur: *Scripto nobis quasi capitulare, vel interdictum potius ostenderunt, nihil iniunctum sibi à vobis aliud asserentes, nisi vt vestræ tantummodò essent portatores epistolæ, in qua tamen nullam rationis satisfactionem quæsisse vos legitur, sed velut iudicatum quid expressisse.* Adeo superbè cum Apostolica Sede illi Episcopi agebant, quasi iam supremi essent Ecclesiæ iudices. Porrò eorum vecordiam, ac tumorem perstringens Pelagius ait: *Nolite ergo amore iactantiæ, quæ superbiæ semper est proxima, in obstinationis vitio permanere, quando in die iudicij nullus vestrum excusare se valeat, & neq;* THEODORVS MOPSVESTENVS *neq; Ibæ epistola, quæ ab aduersarijs est prolata, ante tribunal tanti Iudicis vobis valeat subuenire.* Hortatur iterum, vt suorum quosdam Romam mittant omnium rationem lucidissimam percepturos, vel si eos itineris incommoda remorantur, Rauennam saltem quosdam delegent, & *illic*, inquit, *Rauennæ fiat congregatio Sacerdotum, quò nos etiam, qui loco nostro intersint, diuinitate propitia dirigimus, à quibus satisfactionem plenissimam capiatis, ne amplius animæ simplices diuisæ à S. Ecclesia pro superfluis quæstionibus tam longa obstinatione remaneant, nec per vos, quos Dominici gregis decet esse Pastores, oues à septis Ecclesiasticis euagantes rapacis lupi dentibus consumantur.* At illi & factum defendere, suamq; stultitiam Pelagio instillare longiori epistola pertentarunt. Quare benignissimus Pater tertiò iam tandem rebelles filios prolixa satis ad eosdem data epistola monere non destitit, in qua lacrymabundus hæc præfatur: *Dum nihil apud vos reperi admonitionis meæ verba proficere, flens, gemensque cum propheta cogor exclamare,* curauimus Babylonē, & non est sanata &c. *Pensate quæso hoc, quod dicere nisi singultu interrumpente non valeo, longo diuisionis sensu quanto mentis frigore fraternitas vestra torpuerit, quæ nec confricta recalescit.* Deinde Synodum Chalcedonensem, quòd ad fidei decreta spectat, nihil per Cōciliū V. læsam ostendit, idq; ex S. Leonis epistolis probat. Apostolicam Sedem fatetur initio per Vigilium Papam noluisse tria capitula damnare, quæ tamen causa postea diligentiùs discussa Vigilio eodem Authore proscripsit; ibique Theodorum hæreticum ex SS. Patribus ostendit, ac Theodoreti libros contra

Ierem. 51.

tra

tra S. Cyrillum, itemq; epistolam Ibæ omnino damnandam esse demonstrat. Illud verò quàm maximè Pelagio displicebat, quòd Istri Episcopi ab Apostolicæ Sedis communione se suspenderant, contra quam etiam *interdictum* teste eodem publicarant. Quare in hisce postremis literis grauissimum eorundem crimen arguens ait: *Cur non ad memoriam pro vnitate seruanda B. Augustini dictum reducitur? qui dum de vnico baptismate loqueretur, idcirco Cyprianum Martyrem, qui de iterando baptismate scripserat, defunctum perhibuit, quia licèt prauum quid senserit, nunquam tamen se à totius Ecclesiæ communione suspendit.* Has literas Pelagij Papæ scriptas fuisse à S. Gregorio author est Paulus Diaconus lib. 3. de gestis Longobardorum cap. 20.

Sed ne hilum quidem profecit Pelagij patientia diuturnior. Quare cum surdis se canere intelligeret, abiecto calamo armata manu cum Schismaticis agendum ratus Smaragdum Exarchum contra eosdem per literas concitauit, qui Pontificis iussa impigrè executus minaces ad Heliam, reliquosue, qui sub Imperatoris potestate erant, literas dedit obedientia erga Apostolicam Sedem imperata. At illi coacta Synodo Oratores ad Mauricium mittere decreuerunt, à quo etiam, ne quid molestiæ ipsis inferretur, subdola statim arte impetrarunt. Hoc tradunt Schismatici in libello ad eundem Mauricium sub Gregorio Papa transmisso: *Dum Smaragdus*, inquiunt, *gloriosus Chartularius Patrem nostrum sanctæ mem. Heliam Archiepiscopum Aquileiensis Ecclesiæ pro causa ipsa pluribus vicibus contristaret, cum nostrum omnium consilio, atq; consensu direxit ad pia vestigia principatus vestri preces supplicans, vt expectata Dei misericordia, reuocatis omnibus consacerdotibus Synodi nostræ in potestatem sanctæ Reipublicæ, ad vestræ clementiæ præsentiam veniretur, & vestrum in ipsa causa expectaretur iudicium, quod pietas vestra mansuetudinis ad mercedem, & laudem imperij sui clementi dignatione suscipiens, iussionem suam dedit ad prædictum gloriosum Smaragdum, vt nullatenus quemquam Sacerdotum pro causa communionis inquietare præsumeret.* Ita stultissimi Episcopi (hoc enim nomine eos S. Gregorius sugillat) ad profanum Principis tribunal sisti volebant. Quare Mauricius Smaragdo, ne quid noui contra Schismaticos moliretur, iniunxit, ne prouinciæ illæ à Barbaris vexatæ nouis tumultibus importuno prorsus tempore implicarentur. Cæterùm paulò post Heliam decessisse ijdem affirmant, cui in Synodo sufficitur Seuerus Rauennas. Paulus Diaconus citatus ita scribit: *Pelagius Heliæ Aquileiensi Episcopo nolenti tria capitula Chalcedonensis Synodi suscipere epistolam satis vtilem misit, quam D. Gregorius, cum adhuc esset Diaconus, conscripsit.* Qui sanè author rem ignorauit. Helias etiam pro tribus capitulis Synodi Chalcedonensis tutandis schisma fouebat. Hinc planè vulgata apud Scriptores rerum Foroiuliensium de Helia opinio reijcienda est; etenim in Manichæorum illum hæresim delapsum fingunt, indeq; Pelagij Papæ literis reuocatum, quod in elogio in aula Patriarchali Vtini eidem Heliæ inscripto etiamnum legitur, quam Manichæam hæresim Heliæ quoque successori Seuero perperam affricant, vt mox apparebit.

At Smaragdus, cum accepisset Seuerum pro tribus capitulis acerrimè depugnare, veritus ne & vicinas regiones schismate inficeret, cum Istriæ Vrbes inuiseret, classem ad Gradum appulit, Seuerum in Ecclesia cepit, ac militari licentia iniurijs, ac verberibus lacessitum secum Rauennam deduxit, vbi coram Ioanne Archiepiscopo tria capitula damnare coactus fuit. Sigonius lib.

1. de

1. de regno Italiæ ad annum 586. Panuinius lib. 5. Antiquit. Veronen. cap. 9. Rubeus lib. 4. hist. Rauennat. eosque secuti Recentiores Palladius lib. 1. hist. Foroiulien. Vghellus tom. 5. Italiæ sacræ in tabulis Patriarcharum Aquileiensium scribunt, Seuerum Rauennæ Ioanne Episcopo cogente Manichæorum hæresi nomen dedisse: Ioannem, illum inquam Antistitem doctissimum, cui & S. Gregorius Magnus libros de cura Pastorali statim Pontifex nuncupauit, ac tot literas dedit, eiusq; morti se indoluisse testatus est lib. 4. epist. 23. tanto crimine infamantes. Sinistra illa opinio ex Pauli Diaconi errore proximè memorato effluxit. Cæterùm vnà cum Seuero Rauennam deportati etiam fuerant tres alij Episcopi Ioannes Parentinus, Seuerus Tergestinus, ac Vindemius Cenetensis ex Chronico M S. Aquileiensi, qui anno 579. Synodo sub Helia apud Gradum interfuere, & hi quoq; tria capitula damnarunt. Hic Pauli Diaconi textus corrigendus est, qui cum lib. 3. cap. 27. dicat tres Episcopos cum Seuero Rauennam deductos, postea in fine capitis editionis Grotij eos veluti quinque recenset hoc pacto: *Seuerus, Parentinus, Ioannes Patritius, Vindemius, ac Ioannes*; nam ita prorsus legendum est: *Seuerus Tergestinus, Ioannes Parentinus, Vindemius*. Idem verò Scriptor ibidem ait de Smaragdo, vi illos in Ioannis Rauennatis sententiam adegisse: *Quibus*, inquit, *comminans exilia, atq; violentias inferens communicare compulit Ioanni Rauennati Episcopo trium capitulorum damnatori, qui tempore Vigilij, vel Pelagij à Romanæ Ecclesiæ desciuerat societate*. Ita Catholicum Episcopum, ac Romanæ fidei vindicem ob historiæ ignorantiam ab Apostolica Sede rebellem fingit. Hinc deceptus Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus lib. 3. de vitis Sanctorum cap. 86. Ioannem Rauennatem Hæreticum, Schismaticos verò *Sanctos Episcopos* nuncupauit. De hac Seueri captiuitate hæc scribunt Schismatici ad Mauricium: *Post hoc ordinato in Sancta Aquileiensi Ecclesia beatissimo Archiepiscopo nostro Seuero, quæ contumelia illatæ sint, & quibus iniurijs, ac cæde corporali fustium, & qua violentia ad Rauennatem ciuitatem fuerit perductus, atq; redactus in custodiam, quibusue necessitatibus oppressus, atq; contritus fuerit, potuit ad Domini nostri pias aures sine dubio peruenire*. Ex quibus patet, errare Sigonium dum scribit, Smaragdum ob captum, vexatumq; Seuerum à Mauricio ex Italia reuocatum dato eidem successore Romano Patricio, nam Schismatici hoc minimè reticuissent, neq; an factum Imperatori innotuisset, subdubitassent. Manuscripta Aquileiensia Smaragdum vti sacrilegum à Dæmone inuasum fuisse comminiscuntur, hæc enim Schismatici publicabant, queis plebem in errore detinerent, idem etiam à Paulo Diacono libro citato dicitur *à Dæmonio non iniustè correptus*. Cæterùm Seuerus, ac collegæ post annum liberi dimissi sunt.

Interim vbi per Istriam, ac Venetias vulgatum est, Seuerum, ac collegas Rauennæ tria capitula condemnasse, eorum præsentiam singuli quique fugiebant, nec ante communioni Ecclesiasticæ admissi sunt, quàm in Synodo iterum pro tribus capitulis cautionem dato Sacramento præstarent. Indicta autem fuit Synodus Marani, quod munitissimum modò Venetorum oppidum est stagnis Adriatici maris ferè circumdatum in Foroiuliensi littore ad Celinam amnem situm. Decem Episcopos eò conuenisse scribit Paulus Diaconus lib. 3. cap. 27. *Post hæc*, inquit, *facta est Synodus decem Episcoporum in Marano, vbi receperunt Seuerum Patriarcham Aquileiensem dantem libellum erroris sui, quia*

trium

trium capitulorum damnatoribus communicarat Rauennæ. Nomina verò Epiſcoporum in editis libris ita recenſentur: *Petrus de Altino clariſsimus, Ingenuinus de Sabione, Agnellus Tridentinus, Iunior Veronenſis, Horuntius Vicentinus, Ruſticus de Taruiſio, Fonteius Feltrenſis, Agnellus de Acilio, Laurentius Lunensis*. At ſi decem conuenere, cur nouem tantùm Schiſmaticorum nomina exprimuntur? Et hic error in codicem irrepſit, nam clariſſimus malè apponitur, vt epithetum Petro Altinati, eſt enim nomen Epiſcopi Concordienſis, qui anno 579. alteri Synodo interfuit. Itaq; hoc pacto legendum eſt, Petrus de Altino, *Clariſsimus de Concordia*. Laurentius etiam Bellunenſis dici debet, neq; enim Lunenſis Epiſcopus in Liguria ad Macram erat ſuffrageneus Aquileienſis Metropolitæ, & in altera Synodo proximè habita ſcribitur Laurentius Bellunenſis: eſt autem Bellunum Venetię vrbs. Porrò omnes ferè illi Epiſcopi Synodo anni 579. nomen dederant. Taruiſinus tamen, & Vicentinus tunc non adfuere, & Solacio Veronenſi Iunior ſubrogatus fuerat. De hoc Iuniore ſcribit meus Panuinius lib. 5. Antiq. Veronen. cap. 9. interfuiſſe Maranenſi Synodo, in qua Manichæo errore damnato Seuerus iterum & ſuæ Sedi, & Eccleſiæ Catholicæ redditus fuit. Qui S. Ingenuini Sabionenſis geſta perſcripſere, idem teſtati ſunt, imò inter ſacra officia precum Eccleſiæ Brixinenſis in Rhętia hoc ipſum recitatur, ſed quàm procul à vero iſta abeant, ſatis manifeſtum eſt. In Patriarchali aula Vtini hocce elogium inſcriptum legi. *Seuerus... Rauennam iniuriosè ductus, coactuſq; Manichæis aſſentire à Gregorio I. Papa ad Catholicam veritatem redire reuocatus, quam in Epiſcoporum prouinciali Synodo publicè profeſſus ſanctè vixit, obijtque*. Ita & muri ſuas fabulas cantant. Quid enim veri in tota illa inſcriptione? Nec Rauennæ Manichæis, ſed Catholicæ Eccleſiæ aſſenſus eſt, nec à Gregorio Papa id actum, cum enim hic Pontificatum inijt, à triennio Smaragdus Conſtantinopolim redierat, & initio ſtatim ſui Pontificatus queſtus eſt Gregorius cum eodem Seuero, quod à fide Rauennæ data deſciuiſſet lib. 1. epiſt. 16. Quàm verò ſanctè vixerit, qui peruicax, in quo diu fuerat ſchiſmate, mortuus eſt, vt dicemus, nemo non videat.

Anno 590. Pelagius II. & Longobardorum armis, & Schiſmaticorum diſſidijs turbata Italia, ac Romæ peſtilentia ſæuiente, eadem ictus è vita diſceſſit. Hic Synodum V. non ſolum decretis tutatus eſt, verùm etiam integrum ea de re volumen procudit, de quo hæc ſcribit S. Gregorius lib. 2. Indict. 10. epiſt. 36. ad Epiſcopos per Hiberniam. *Vt igitur de tribus capitulis animis veſtris ablata aubietate poſsit ſatisfactio abundanter infundi, librum quem ex hac re ſancta mem. deceſsor meus Pelagius Papa ſcripſerat, vobis vtile iudicaui tranſmittere; Quem ſi poſito voluntariæ defensionis ſtudio, puro, vigilantiq; corde ſæpius volueritis relegere, eum vos per omnia ſecuturos, & ad vnitatem noſtram reuerſuros nihilominus eſſe confido*. Quò verò Pelagius Eccleſiæ quieti, ac Sancti V. Concilij dignitati proſpiceret, vim etiam per Smaragdum adhibuit, memor ſententiæ dudum contra eoſdem Aquileienſes Schiſmaticos à Pelagio deceſſore latæ: *Eos ab ijſdem Apoſtolicis Sedibus aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt, aut ne aliorum perditio eſſe poſsint, ſecundùm canones per ſæculares comprimi poteſtates*. Ita vnus Narſetem, alter Smaragdum in Schiſmaticos concitauit. Adeo verò Synodi V. vindicem Pelagius ſeſe oſtendit, vt in epiſtola tertia ad Iſtros tria capitula condemnarit, & in eadem etiam cum Quinta Synodo Origenem inter hæreti-

cos

cos reiecerit, imò eundem omnium hæresiarcharum pessimum fuisse pronunciauerit, hæc Apostolico ore tonans: *Quid namq; in Hæresiarchis Origene deterius?* & recitatis magnis Origenis præconibus concludit: *Nec illum ár atu proprio fauor alienæ attestationis excusauit.*

Obijt Pelagius die 8. Februarij, vacauit Sedes menses septem, peste enim grassante alij aliò saluti consulturi diuerterant. Scribit Baronius Pelagij mortem tardiùs Hispanis innotuisse, vnde S. Leander Episcopus Hispalensis hoc anno 590. Hispali Synodum die 4. Nouembris celebrans eandem ad Pelagium confirmandam transmisit, qui tamen nono abhinc mense mortuus fuerat. Reddo insignis Scriptoris verba ad hunc annum num. 21. *Fuit ista Synodus prouincialis, cui interfuerunt octo Episcopi, qui tria in Synodo decreta firmata ad Pelagium, quem viuere putarent, direxerunt.* At non ita est. Nam decreta illa directa sunt ad Pegasium, non ad Pelagium. Erat Pegasius Episcopus Astigitanus: est vrbs in Hispania Bætica, quam Plinius lib. 3. cap. 1. Coloniam *cognomine Augustam Firmam* dixit. Quare cap. 2. eiusdem epistolæ legimus: *Hanc formam non solùm vestra, hoc est, Astigitana seruabit Ecclesia &c.* & cap. 1. dicitur. *Decessor tuus sanctæ recordationis Gaudentius Episcopus.* Ex quibus non Pelagium, sed Pegasium legendum esse constat. In magna Synodo Toletana anno superiori præsente Reccaredo celebrata subscriptus legitur *Seruandus Diaconus Ecclesiæ Astigitanæ agens vicem Domini mei Pegasij Episcopi.* Quæ dedita opera adnotaui, quia in notis ad vitam Pelagij II. à Ciacconio editam eundem errorem repetitum legi. Plerunque enim magni Scriptoris nomen sine examine fidem cuilibet dicto facit.

Quæ huc vsque descripsimus Pelagij Papæ gesta in fauorem Synodi V. nouitij Origenis defensoris consilium comprimere debuerant; sed cui facile fuit Oecumenicæ Synodi decreta à mille annis ab Ecclesia adprobata proscindere, haud eidem Romani Præsulis sanctiones reijcere in religionem venit. Quidnam effugij à Pelagij sententia tam celebri, tam manifesta, tam vbique recepta excogitauit? Pelagium II. ignorantiæ insimulauit. Do hominis verba: §. 19. pag. 363. scribit: *Pelagium Secundum non vidisse Constitutum Vigilij, & falsis Concilij V. actis deceptum.* Hinc gloriabundus ob publicatum à Baronio Vigilij Constitutum, quod nec Pelagio, nec Gregorio Magno, cæterisque Pontificibus innotuisse putat, hæc ipsa satis deridicula effatur §. 18. *Iam igitur circa V. Concilium faciam, Deo adiuuante, vt aliquid aperiatur, quod perdiu clausum fuit, & id cognoscatur, quod dolo non solum malo, sed etiam pessimo sæculis pluribus latuit. Et est illud quidem eiusmodi, vt ad causam maximè pertineat, & cuius defectu multa falsa pro veris recepta sint, & humano errore ad plurimos transmissa posteros.* Hominis, si fas est ita loqui, iactantiam refellam, palamque faciam, hunc Origenis aduocatum totius planè causæ ignorantia, quam cæteris falsò impingit, laborasse. Quæso te, Halloix, nullumne verbum vnquam Pelagio seniori, nullum pluribus Italis Episcopis, nullum alicui ex numeroso Clero Romano, qui Vigilium Constantinopolim prosecutus fuit, de hoc laudato Vigilij Constituto vnquam excidit? Hi quidem & numero, & dignitate spectabiles illud Vigilij scriptum anno 553. pridie Idus Maij subsignarant, pro eodem Vigilij Constituto defendendo in exilium deportati sunt, ac diu à patrijs sedibus exularunt, hæc quoque ipsa te altiùs exaggerante. Itane ob recentem Narsetis victoriam

te Authore Romam reduces omnium gestorum memoriam perdidere, vt nullum vnquam verbum de suis calamitatibus, eorumque causis eosdem fecisse existimes? At illi nec Letheis vndis sese immerserant, nec dedecori sibi ducebant, deuorata pro libertate, ac maiestate Pontificis incommoda recensere. Gestorum mentionem sæpè faciebant, queis aliorum animos in noua exempla prouocarent, ita vt Vigilij Constitutum tanta constantia, ac fortitudine defensum in ore omnium esset, & Vigilij asseclis plurima Byzantij tolerantibus, ea de re latè per Vrbem, imò Orbem literæ, ac nuncij volitarent, omnium Occidentalium regionum Episcopis eas in res intentissimis. Qui igitur fieri potuit, vt Pelagius Romanus ciuis, qui ea ætate florebat, cum ex Baronio anno tantùm quarto, & vicesimo à subscripto Vigilij constituto, ac peracta Synodo V. sederit Romæ Pontifex, cuncta illa ignorauerit? Scito tum temporis nullum de re sacra sermonem in Romana Ecclesia eo de tribus capitulis fuisse frequentiorem, rebellantibus ab Apostolica Sede Venetiæ, Istriæ, Rhætiæ, ac Norici Episcopis. Sed hoc est agere coniecturis, quæ verborum strophis fortè eludi possent ab aduersario: res solidiùs stabilienda est.

Istriæ Episcopos Schismaticos Vigilij decretum, quo tria capitula approbauit, remorabatur, ne quintam Synodum reciperent; dabo eorum verba ad Mauricium Imperatorem in libello supplici transmissa: *Vigilio*, inquiunt, *tunc Romano Præsuli, atque omnibus penè Sacerdotibus damnatio ipsa* trium capitulorum *sicut reuera contraria Sancto Chalcedonensi Concilio execrabilis noscitur extitisse. Qui etiam Vigilius scripta sua per omnes prouincias mittens anathematis vinculis obligauit omnem populum, si quis damnationi trium capitulorum præberet aliquando consensum. Et licèt postea imperiali pondere ad consensum damnationis trium capitulorum ipsorum paulatim singuli tunc fuerint coarctati, nostrarum tamen prouinciarum venerandi decessores, quibus indigni successimus, prædicti quondam Vigilij instructionibus informati ad hoc inclinare nullo modo potuerunt. Quorum nos exempla, Deo propiciante, seruantes cum vniuerso populo nobis credito, sequentes etiam in omnibus definitionem Sancti Chalcedonensis Concilij capitulorum ipsorum & reuerentiam exhibemus, & à communione damnantium cum diuina gratia abstinere dinoscimur.* Audin testari illos, se *Vigilij instructionibus informatos* nullo modo posse in trium capitulorum damnatione cum aduersarijs conuenire? Et illi quidem Synodo V. Vigilij sententiam, quod recenter tu quoque facis, objiciebant, licèt *imperiali pondere coarctatum* cum cæteris postea subscripsisse fateantur. Sed non modò apud Imperatorem, sed & apud Romanum Pontificem Pelagium II. eam schismatis rationem obtenderunt, quòd Vigilij priorem sententiam defendebant; hæc scribit Pontifex: *Rursum per vestram epistolam dicitur à Sede Apostolica vos doctos, atque ab sermone Sanctæ Ecclesiæ, cui Deo adiutore præsumus, confirmatos, ne huic rei, quæ sub piæ mem. Iustiniano gesta est, consentire debeatis, atque hanc opitulationem excusationi vestræ adiungitis dicentes, quòd in causæ principio & Sedes Apostolica per Vigilium Papam, & omnes Latinarum prouinciarum Principes damnationi trium capitulorum fortiter restiterunt.* En Vigilij decretum in Pelagij faciem à Schismaticis illisum. At Pelagius Vigilium quidem, aliosque Episcopos Occidentis initio causæ tria capitula defendisse concedit vsque ad iniurias, ac persecutiones, sed tradit re diligentiori postea examine explorata eosdem à priori sententia recessisse, ac Synodum V. postrema voluntate approbasse. Iuuat integram Pelagij II. responsionem

sionem exhibere: *In quibus*, inquit, *verbis ostendimus quòd res, quæ prouocare vos ad consensum debuit, à consensu vos ipsa diuellit. Latini quippè homines, & Græcitatis ignari, dum linguam nesciunt, errorem tardè cognouerunt, & tanto eis celeriùs credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, à certamine non quieuit: quorum consensum certè fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, priùs quàm verum cognoscerent, consensissent. At postquam diu ab eis laboratum est, & longo tempore ad iniurias vsque certatum: hinc vestra fraternitas penset, quia tot labores repentè non relinquerent, nisi quæ vera sint, agnouissent.* Vides eum recitare molestias, quas Vigilius, Dacius, Pelagius, aliique tum Constantinopoli, tum alibi pro defensione trium capitulorum perpessi sunt? Inferiùs verò Vigilium, imò Apostolicam Sedem in Vigilio excusans, quòd sententiam mutarit in quæstione facti, hæc reponit: *Si igitur in trium capitulorum negotio aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inuenta veritate, dictum est, cur mutatio sententiæ huic Sedi in crimine obijcitur, quæ à cuncta Ecclesia in eius Authore humiliter veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti intentio incommutabilis permanet, quid obstat, si ignorantiam suam deserens verba permutet?* Videsne Vigilij decretum pro tribus capitulis emissum *cum veritas quæreretur* à Patribus in Synodo, at per eandem Synodum *inuenta veritate* illum verba mutasse. Quæ omnino consonant ijs, quibus sententiæ mutatæ causam Vigilius ipse Eutychio dedit testatus, se *initio omissa studio deinde veritatis inuenisse*. Non igitur Pelagius II. Vigilij Constitutum ignorauit.

At clamat Halloix: *Pelagium II. Papam non vidisse illud constitutum Vigilij inde probatur certissimè*. Certissimè? Do aures. Quia, inquit, cum scriberent Istri doctrinam Apostolicæ Sedis per Leonem, ac successores eius esse, *mortuum ab hominibus damnari non posse*, Pelagius respondit: *Nulla eius testimonia subdidistis, quibus hanc sententiam firmaretis*. Ex his infert: *Si autem Pelagius II. legisset constitum Vigilij Papæ, ibi ea reperisset testimonia Leonis, & Gelasij, & ipsiusmet Vigilij, &c.* §. 19. Illa quidem testimonia in ore erant Schismaticorum, atque ea ante Vigilium adduxerat Facundus Hermianensis in libris, & epistolis pro tribus capitulis exaratis. Planè testimonia illa Leonis, & Gelasij non sunt ad rem, nec rectè adducta fuisse à Vigilio in Constituto ipsi Istri intellexere, vnde verba silentes nomen tantùm Leonis Magni produxerunt. S. Leo epist. 89. ad Theodorum Episcopum Foroiulensem in Gallia scribit eum, qui in peccato mortuus est, non posse absolui post mortem: *Si autem*, inquit, *aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo a munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquàm ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana condicione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit*. Idipsum docuit S. Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ de Acacio, qui viuus fuerat ab Apostolica Sede damnatus: *In hac autem*, inquit Pontifex, *persistens damnatione defunctus est, absolutionem, quam superstes nec quæsiuit omnino, nec meruit, mortuus iam non potest impetrare*. At hoc extra controuersiam semper fuit, nec vllus, qui tria capitula proscripsit, hoc in quæstionem vocauit, nempe hominem mortuum & damnatum ob peccata posse ab Ecclesia absolui, sed quæstio erat, an qui post mortem hæreticus vixisse probaretur, posset damnari; vnde rectè dixit Pelagius, nullius Romani Pontificis testimonio opinionem Schismaticorum confirmari. Et quidem posse talem

damnari post S. Augustinum, & Synodum V. Pelagius I. ac reliqui Pontifices Vigilium Theodori damnationem postrema definitiua sententia publicantem secuti vnanimi consensu pronunciarunt.

§. V.

Sanctus Gregorius Magnus Synodum Quintam approbat, ac Schismaticos Episcopos Istriæ compescit.

PElagio Secundo Gregorius eiusdem paulò ante in aula Mauricij Apocrisarius, licèt inuitus, ac reluctans, die 3. Septembris suffectus fuit; vnus enim calamitoso tempore periculorum magnitudini parem animum gerebat. Huic verò, vt cætera, quæ præclarissima gessit, silentio prætercam, maximæ curæ fuit, Synodum V. vbique recipi, in quam rem toto ferè sui Pontificatus tempore incubuit. Initio statim Seuerum Episcopum Aquileiensem datæ fidei præuaricatorem (Rauennæ enim tribus capitulis damnatis coram Ioanne Archiepiscopo ad Ecclesiam Romanam accesserat) Romam vnà cum cæteris Episcopis Schismaticis euocauit. Idem quò metum rebellibus inferret, à Mauricio Imperatore contra eosdem decretum obtinuerat, quo Seuero, ac collegis idem iniungebatur. Hæ literæ Gregorij datæ sunt anno 590. mense Decembri. Cum verò Principis etiam literas contra Schismaticos impetrarit, palam fit, initio statim Pontificatus contra Schismaticos ad Imperatorem scripsisse. Hæc Gregorius Lib. 1. epist. 16. Seuero mandabat: *Imminente latore præsentium iuxta Christianissimi, & Serenissimi rerum Domini iussionem ad B. Petri Apostoli cum tuis sequacibus venire te volumus, vt authore Deo aggregata Synodo de ea, quæ inter vos vertitur, dubietate, quod iustum fuerit, iudicetur.* Eandem in rem, vti vicinior, excubabat Ioannes Rauennas Episcopus, qui iubente Gregorio egit cum Romano Exarcho, vt Pontificis, atque Imperatoris literæ per Tribunum ad Seuerum deferrentur. Seuerus his acceptis mandatis timere statim, ac tremere, qui & læsæ fidei, & periurij reus esset. Illicò tamen literas ad collegas dedit consilium, & opem implorans, qui citò citiùs Synodum coegerunt in commune consultúri. Hæc autem illis sententia stetit, ne vllus Romam ad Synodum proficisceretur; interim literas ad Mauricium Imperatorem misere, queis facti rationem reddebant. Libellum supplicem Schismaticorum ad Imperatorem Nicolaus Faber ad Baronium transmisit, quem appendici IX. tomi magnus annalium Ecclesiasticorum digestor inseruit. Pseudosynodus Seuero districtim per literas iniunxit, ne quid noui in causa sine communi prouincialium consilio deliberaret. In literis verò ad Mauricium Augustum datis hæc scribunt: *In hoc tempore iterum cognouimus Reuerendum Papam Gregorium ad eiusdem Patris nostri exhibitionem misisse cum sacratissima vestræ pietatis iussione, vt pro causa ipsa communionis ad Romanam deberet ciuitatem deduci. Et quidem memoratum beatissimum Archiepiscopum Seuerum nostrum frequenti contestatione conuenimus, ne nobis absentibus, & à se ad præsens diuisis de communi causa Ecclesiæ aliquid valeat definire.* Hæc insuper addentes: *Contriti, atq; luctu grauissimo sauciati ad vltimam desperationem peruenimus, vt ad illius iudicium Metropolita noster cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motionis causæ huius vsq; nunc*

nunc decessores nostri, & nos cum omni populo euitamus. Quò verò Imperatori popularium dissensionum metum incuterent, addidere: *Sic accensi sunt omnes homines plebium nostrarum in causa ista, vt ante mortem perpeti, quàm ab antiqua Catholica patiantur communione diuelli*. Nec mirum: prauam enim opinionem contra Synodum V. ex Magistrorum doctrina viri prouinciales induerant. Illud vesanam eorum mentem publicat, quòd Apostolicæ Sedis iudicium declinantes de Catholico dogmate Imperatoris sententiam sequi mallent: *Sint induciæ*, inquiunt, *& cum iussione sacratissimi imperij vestri parati erimus ad pedes vestræ pietatis occurrere, & nostræ fidei, atq; communionis plenam reddere rationem. Nam cum quo nobis causa est, & quem in communione vitamus, iudicem experiri non possumus, quod etiam sacratissimis legibus vestris statutum est, nullum posse Iudicem esse in causa, qua aduersarius comprobatur. Sed sicut semper Deus præsentia Christianorum Principum contentiones Ecclesiasticas sedare dignatur, hoc & nunc fieri supplicamus*. Nomina Episcoporum, qui memoratum conuenticulum conflarunt, hæc ipsa sunt.

Ingenuinus Sabionensis in secunda Rhætia.
Maxentius Episcopus Iuliensis.
Laurentius Bellunensis.
Augustus Concordiensis.
Agnellus Tridentinus.
Iunior Veronensis.
Fonteius Feltrensis.
Felix Taruisinus.
Horontius Vicentinus.

Quod enim in editionibus Baronij Horontius dicatur Episcopus Ecclesiæ Venetinæ, & Agnellus Traiectinæ, error est ex codice Fabri corrigendus ex subscriptione Synodi Gradensis sub Helia anno 579. Noui tamen Episcopi suffecti fuerant, nam Solacio Veronensi Iunior, Clarissimo Concordiensi Augustus, Rustico Taruisino Felix successerant, prauis tamen decessorum opinionibus imbuti. Huic autem Synodo nec Seuerus, nec quispiam alius ex Istria Episcopus adfuit, horum enim Vrbes maritimæ in Imperatoris potestate perseuerabant, & Longobardi barbari, ac suspiciosi homines ægrè ferebant suarum Vrbium Episcopos cum ijs, qui Imperatori subiectas vrbes regebant, conuenire.

Interea Seuerus apud Gradum Synodum alteram cum Istriæ Episcopis habuit, atq; in vnam sententiam itum, vt à Pontifice Cæsarem appellarent. Hinc tres epistolæ ad Mauricium missæ sunt; vtraq; Pseudosynodus scripsit, priuatas etiam Seuerus addidit, quod ex rescripto Mauricij ad Gregorium intelligitur. Callidi homines Imperatori assentantes contestati sunt, quotidiana vota, ac preces se fundere pro Principum incolumitate; & victorijs: nihil sibi magis cordi esse, quàm vt eiectis barbaris afflictissimæ prouinciæ pace data, vel saltem pactis inducijs ad Imperatorem accedere possent, eiusdem sententiam audituri. Mauricius hisce literis acceptis à priori sententia discessit, atque hæc Gregorio rescripsit: *Quia igitur & tua Sanctitas cognoscit præsentem rerum Italicarum confusionem, & quòd oportet temporibus competenter versari, iubemus tuam Sanctitatem nullatenus molestiam eisdem Episcopis inferre, sed concedere*

vos otiosos esse, quousq; per prouidentiam Dei & partes Italiæ pace aliter constituantur, Episcopi Istriæ, seu Venetiarum iterum ad pristinum ordinem redigantur. Mauricij, ac Schismaticorũ literas Baronius exhibet in appendice tom. 9. Etenim verebatur, ne vi adhibita Istros ad Longobardos proniores faceret, sub quorum dominio liberè poterant in schismate perdurare. Eadem mandata accepit à Mauricio Romanus Exarchus, à quo cum hæc ipsa intellexisset Ioannes Rauennas, certiorem per literas Gregorium fecit, qui respondit: *De causa verò Episcoporum Istriæ omnia, quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse iam ante depræhendi in ijs iussionibus, quæ ad me à pijssimis Principibus venerunt, quatenus me interim ab eorum compulsione suspenderem. Ego quidem pro ijs, quæ scripsistis, zelo, atq; ardori vestro valdè congaudeo, debitoremq; me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re Serenissimis Dominis cum summo zelo Dei, & libertate rescribere non cessabo.* Lib. 2. epist. 32. Hic est ille Ioannes, à quo ad hæresim impulsum Seuerum, aliosq; Istriæ Episcopos Sigonius, Panuinius, Rubeus, ac Scriptores rerum Foroiuliensium perperam prodidere, vt superiùs adnotauimus. Cæterùm Gregorius nihil obtinere potuit à Mauricio viuente Romano Exarcho viro inerti, atq; auaro, nec non Gregorio semper infesto, vnde Sanctus Pontifex ad Sebastianum Serinensem Episcopum semel scripsit: *Romani in nos malitia gladios Longobardorum vicit.* Ioannes quidem scripserat incensam à barbaris Aquileiam, Seuerum, ac ciues inopia rerum laborare, cui ijsdem in literis tale responsum Pontifex dedit: *De hoc, quod dicitis incensæ ciuitati Seueri Schismatici eleemosinam esse mittendam, idcircò vestra fraternitas sentit, quia quæ contra nos præmia in palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non transmitteret, nobis considerandum fuit, quia misericordia priùs fidelibus, ac postea Ecclesiæ hostibus est facienda.*

Sub id ferè temporis Gregorius ad Schismaticos etiam literas dedit, nam Ioanni Rauennati scripsit mense Iulio, Schismaticis verò mense Augusto. Illi quidem significauerant, grauem se pati persecutionem, gloriari tamen, quòd pro fide tot molestias subirent: addebant, quòd à recepta V. Synodo in præscriptionem Chalcedonensis Concilij inter alias prouincias maximè flagellaretur Italia. Imperatoris etiam recentia decreta obiecerunt, queis inter funestissimi belli tumultus quicquam innouari vetabat. Gregorius graues hasce sententias reposuit: *Persecutio, dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Martyrem non facit pœna, sed causa. Incongruum nimis est de eo vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minimè prouehi. Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generauit Ecclesiam.* Postea exemplo Romæ id temporis à Gothis captæ, cum Vigilius Constantinopoli existens Theodoram Augustam damnarat, affligi etiam iusto Dei iudicio Italiam ostendit, vel cum maximè Romani Pontifices recta imperant. Scio hanc epistolam, quæ recitatur lib. 2. num. 36. Indict. X. inscribi: *Vniuersis Episcopis per Hiberniam.* Et reapse ad Hibernos datam putat Baronius ad annum 566. & cum eo Bollandi operis continuatores Godefridus Henschenius, & Daniel Papebrochius viri doctissimi, & non modò de hominibus, verùm etiam de Superis benemeriti ad diem 12. Martij in notis ad cap. 1. lib. 3. de vita S. Gregorij Papæ. Sed cum ea tempestate nullos de tribus Capitulis in Hibernia tumultus fuisse sciamus, nulla enim id veterum monumenta prodidere, non assentior. Consului codices Vaticanos,

& nus-

& nusquam Hiberniam in laudatæ epistolæ epigraphe legi. In Codice num. 617. pag. 46. item in altero num. 618. pag. 28. ita inscripta legitur epistola illa 36. *Gregorius vniuersis de trium capitulorum causis*. At in codice num. 620. pag. 34. inscribitur: *Vniuersalis de trium capitulorum causa*. Ioannes Diaconus lib. 3. cap. 1. scribit de Gregorio: *Iam Ligures, Venetos, Hiberos, aliosq; à schismate sub libello confessos Chalcedonensem Synodum venerari compellens ad vnitatem S. Ecclesiæ reuocarat*. Et certè P. Lupus ad *Episcopos Iberiæ*, non Hiberniæ scriptam illam epistolam arbitratur in notis ad Synodum V. cap. 6. Sed neq; hoc vero consonat; nam Iberi, seu Hispani Gregorio Ecclesiam regente non erant diuisi ab vnitate Ecclesiæ, immò in Synodis Toleti anno 589. Hispali 590. Romanam Apostolicam fidem cum Rege Reccaredo susceperant, quod ad quæstionem tertiam eodem capite fatetur P. Lupus. At illi Episcopi, quibus scribit Gregorius, erant Schismatici, vt ex datis verbis Gregorij patet, quod & in fine epistolæ repetit inquiens: *Tanto citiùs ad Matrem vestram, quæ filios suos expectat, & inuitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis*. Quare Hispani Episcopi haud eas literas accepere. Video quidem S. Isidorum pro tribus capitulis Schismaticis fauere, vt cap. 9. §. 2. in fine monstratum est. Sed vir doctissimus illa dixit, quòd rem non intellexit, nisi ex Tunonensis Chronico, ac Facundi Hermianensis libris: nullas ea de re Gregorij epistolas legit, quod de eo testatur S. Idelphonsus Archiepiscopus. Et ipse Isidorus in libro de scriptoribus Ecclesiast. cap. 27. duas ad Leandrum, qui Isidori & frater, & decessor fuit, literas Gregorij se tantùm vidisse testatus felicem illum dicit, qui cætera tanti Pontificis scripta perlegerit. Profectò si illa epistola scripta est ad Hispaniæ Episcopos, quomodò Isidorus Gregorij coætaneus illam ignorasset? erat enim encyclica ad omnes prouinciæ Episcopos. Non vidisse verò illam Isidorum certum etiam est, eò quòd Theodorum nunquam insignem Ecclesiæ Doctorem dixisset, qui in eadem epistola asseritur *non iniustè damnatus*. Ex his sanè mihi certum est, epistolam illam trigesimam sextam scriptam esse ad Episcopos Istriæ, nam & illi schismatici erant, & eo ipso tempore à Gregorio pati se persecutionem conquerebantur, & Ioannes Diaconus ex literis Pelagij I. corrigendus est, qui scribit ad Narsetem, *Ligures, Venetos, Istrios* Episcopos schisma conflasse. Errat verò idem Scriptor, dum asserit, Schismaticos Gregorio compellente Synodum Chalcedonensem veneratos esse, cum illi ob prætensam venerationem erga Synodum Chalcedonensem Gregorio, vti diximus, contradicerent. Rursus alter palmaris eiusdem error emendandus est, dum lib. 4. cap. 38. scribit Seuerum ab Exarcho Rauennam deductum, *vbi veritus cum Gregorio Synodalem habere conflictum ad vnitatem S. vniuersalis Ecclesiæ mediante Ioanne Rauennate Pontifice remeauit*. Nam hæc sub Pelagio Pontifice, & Smaragdo Exarcho contigere, Gregorio verò ad Synodum euocanti Mauricij literis fretus non obtemperauit.

Quousq; Romanus Exarchatum tenuit, nulla Gregorio spes adfuit, Schismaticos corrigendi. Illi Apostolicæ sedi rebelles prauos mores induerãt, scribente eodem Gregorio lib. 7. epist. 67. *Peruersi autem homines, qui trium capitulorum occasione reperta Ecclesiasticam disciplinam fugiunt, de suis carnalibus actibus reprehendi pertimescunt, subesse Sedis Apostolicæ præceptis nolunt, & nos quasi de fide reprehendunt, quam ipsi nesciunt. Et dum neq; in fide recti sunt, neq; in bonis operibus inten-*

intenti, student, ut certare pro fide videantur; sicq; fit, ut quotidie deteriores fiant, dum in eis culpa grossescit, quæ quasi de zelo feruoris videri etiam laudabilis appetit. Neq; verò in pessimos mores plebs schismaticorum sola defluxerat, cum nihilo melior fuerit ipsorum Præsulum vita. Ipsi populi ad fidei vnitatem accedentes contra eosdem ad Mauricium hortante Gregorio Papa profecti sunt. Eos autem commendatitijs literis Pontifex prosequutus ait: *Latores præsentium, qui de Istricorum schismate ad vnitatem Ecclesiæ Deo miserante reuersi sunt, multa de prauitate Episcoporum, qui in illis partibus sunt, conqueruntur, & quia ea pro re Constantinopolim festinantes &c.* Anno 598. mortuo Rauennæ Romano Callinicus nouus in Italiam Exarchus aduenerat; quare Gregorius reducendis schismaticis totus incubuit. Sed nec illi segniter rem curabant; nam ad Callinicum mandata à Principe impetrarunt, queis illi iniungebatur, ne Istriæ Ecclesiæ ob Schisma vlla molestia afficerentur. Idem Mauricij decretum missum fuit ad Basilium strenuum Romani exercitus Ducem, ac Gregorij amantissimum. Porrò cum hic ad schismaticos compescendos per literas à Pontifice hortaretur, regijs se decretis impediri respondit, cui Gregorius rescribens ait: *Quod autem exemplar iussionis, quæ ad vos pro Schismaticorum defensione transmissa est, mihi ostendi voluistis, pensare sollicitè dulcissima mihi vestra Excellentia debuit, quia quamuis iussio ipsa subrepta est, non tamen in ea vobis præceptum est, vt venientes ad vnitatem Ecclesiæ repellatis, sed vt venire nolentes hoc incerto tempore non compellatis.* Lib. 7. epist. 9. Degebat in Basilij aula Iustinus vir eloquentissimus, sed schismaticus; at Gregorius Basilium rogauit, vt hunc Romam mitteret schisma eiuraturum, vel hoc præstare recusantem ab obsequio dimitteret dicens: *Vbi dominus Iustinus consilium præbet, qui pacem cum Catholica Ecclesia non habet, ibi non possunt hæretici adduci.* Ibidem.

Interea Caprulæ Episcopus (est autem Caprula insula in æstuarijs Veneto litori proxima *Caorle* modò insulanis nuncupata) cum vniuersa plebe ad vnionem Ecclesiasticam accedere volens, Callinicum Exarchum conuenit. Quod vbi Seuero, qui è proximo in rem Schismaticorum vigilabat, innotuit, Episcopum à sancto proposito dimouit. Quæ cum plebs accepisset, per nuncios à Gregorio Catholicum Episcopum postulauit. Gregorius cum Mariniano Antistite Rauennate Ioannis successore per literas egit, vt eiectum Episcopum ad vnionem Ecclesiæ hortaretur, qui si peruicax in Schismate perstitisset, Orthodoxum Episcopum Caprulanis consecraret, *eamq; insulam*, inquit, *in sua diœcesi habeat, quousq; ad fidem Catholicam Istrici Episcopi reuertantur, vt & vnicuiq; Ecclesiæ suæ diœceseos iura seruemus, & destituto à Pastore populo non desit protectio, & cura regiminis.* Hæc sunt vera initia Episcopatus illius insulæ, quæ tamen tabulæ Vghelli tomo quinto ex Dandulo statuunt ad annum 605. quasi Episcopus Concordiæ nolens Schismaticis communicare eò cum plebe se receperit. At ex Gregorio, qui primus Caprulæ sedit Episcopus, *ex Pannonijs veniens* renunciatus fuerat, & *eodem Episcopo uiolenter expulso alius illic fuerat ordinatus.* Lib. 7. epist. 10. Indict. II. inchoata, hoc est anno 598. Ad eosdem Caprulanos literas humanissimas dedit lib. 7. epist. 99. inscriptas *Gregorius habitatoribus Capreæ insulæ.* Sanè Viri militares Gregorij vota sedulò promouebāt. Basilius Mauricij Dux strenuam operam nauabat, quò Schismatici à rebellione recederent. Hinc gratias eidem viro illustri referens Gregorius: *Inter alia,* inquit,

inquit, *laudanda, quæ agitis, qualiter uos contra Istricorum schisma pro unitate Ecclesiæ amoris olim feruor accenderit, & multorum testificatione, & nostrorum modò planè relatione cognouimus. Vnde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, vt sua vobis in omnibus gratia suffragetur, & effectu vos implere tribuat, quod velle concessit.* Lib. 7. epist. 93. Hic Basilius victorias nuper ex Sclauis reportauerat ex epist. 9. ac pro pace cum Agilulpho Rege Longobardorum egerat, ex epist. 102. eiusdem libri septimi. Mastaloni, itemque Theodosio viris illustribus, quòd eidem rei incumberent, actæ gratiæ epistola 94. & epist. 95. Gulfarem militum Magistrum hisce commendat: *Cognouimus namque, quòd inter curas iniunctæ vobis gubernationis illarum partium*, nempe Istriæ, *præcipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad vnitatem festinare vos Ecclesiæ reuocare, ut quantùm ad desiderium uestrum pertinet, nullum illic ab Apostolica segregatum remanere uelitis Ecclesia.* Et pòstea: *Quantalibet enim sit temporalis affluentia, vel certè prosperitas, habet finem suum terminum mortis. Hoc verò quod de animarum lucris apprahendistis studium, tenet fixam spei suæ certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem.* Cum Marcellinus vir magnificus à Mauricio ad regiam euocatus esset, quòd in *causa Istricorum* laborauerat, Anatholio etiam, atque etiam eundem commendat.

Verùm non solùm virorum, sed & Reginarum operam ad tollendum Schisma implorauit. Cum accepisset Theodelindam Agilulphi Longobardorum Regis vxorem à Constantij Episcopi Mediolanensis communione se suspendisse, quòd ille tria capitula dato sacramento damnasse dicebatur, literas eidem destinauit lib. 3. epist. 4. in quibus Synodum V. laudat, ac defendit. Theodelinda ab Episcopis quibusdam seducta, quorum sanè vnus erat Episcopus Brixiensis ex lib. 3. epist. 37. ab Ecclesiæ Catholicæ communione se segregarat. Cum verò Gregorius à Constantio intellexisset, illis literis, in queis Synodi V. mentio erat, posse Reginam offendi, iterum ad eandem rescripsit nihil de illa Synodo interlocutus; hæ literæ datæ sunt mense Iunio indictione XII. anno scilicet 594. In eis autem Gregorius professus est quatuor se Synodos recipere, addens anathema illi se dicere; *qui earundem quatuor Synodorum maximè autem Chalcedonensis, de qua quibusdam imperitis hominibus nata est superstitionis occasio, fidei addere, vel demere præsumit.* In eandem sententiam etiam ad Constantium scripsit eundem monens, vt Brixiensibus ita responderet, *vt sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de fide Chalcedonensis Synodi imminuere, neque eos, qui imminuunt recipere, & quoscunque damnauit damnare, & quoscunque absoluit absoluere.* Schismatici enim illud ad nauseam vsque inculcabant, à Romanis Pontificibus Chalcedonensis Synodi fidem decurtari; de qua responsione Gregorij inferiùs ex eodem, & Pelagio II. plura addemus. Halloix lib. 4. q. 10. §. 12. priorem epistolam, in qua mentio Synodi V. habebatur, suppressam à Gregorio obijcit, ne Regina *scandalizaretur*. Aliam verò, in qua nec verbum de illa Synodo dicitur, obtrudit, inculcatque. Sed & legenda illi fuerat libri duodecimi epistola septima ad eandem Reginam, ex qua non modò Synodum V. à Theodelinda receptam fuisse intelligimus, sed & Secundini Abbatis contra eandem obiecta fuisse à Theodelinda ad Gregorium transmissa, vt datis solutionibus dubia illa dissolueret. Gregorius tamen podagræ dolores causatus haud celere responsum dedit; hæc autem scribit:

Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi, vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam relegens agnoscat, quia falsa sunt omnia, quæ contra Sedem Apostolicam, vel Catholicam Ecclesiam audierat. Hæ posteriores literæ datæ sunt Indict. 7. inchoata anno 603. Idem Pontifex cum Brunichilda etiam Sigeberti Francorum Regis coniuge egit, vt Schismaticos, qui in Gallijs degebant, ad Ecclesiam reuocaret, hæc ad eorum ignominiam scribens Lib. 7. epist. 5. *Nam non ob aliud ignorantiæ suæ hactenus cæcitate voluuntur, nisi vt Ecclesiasticam fugiant disciplinam, & peruersè habeant, vt voluerint viuendi licentiam, quia nec quid defendant, nec quid sequantur, intelligunt.* Quod vltimum exemplo legati à Brunichilda ad se missi confirmat, *ita vt is*, inquit, *qui ad nos à vestra Excellentia missus est, cum quæreretur à nobis, cur ab vniuersali Ecclesia separatus existeret, se ignorare professus sit; sed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, valuit scire.* Extat etiam lib. 7. epistola 53. ad Secundinum Monachum, in qua Ibæ epistolam iure damnatam probat addens: *Hæc paucis dixi, quia ex quibus præcipuè causis hac in re dubitationem tua charitas habeat, in epistolis non inueni.* Ita ille indictione II. cuius post quinquennium nempe indictione VII. difficultates postea cognouit.

Sed quotidie Gregorij conatus pro profligando schismate diuinum Numen prosperabat. Prudentius, & Petrus Istriæ Episcopi per Castorium Gregorij Notarium eidem significarunt, optare se Romam ad ipsum pergere, modò nulli molestiæ obnoxij fierent, quibus Pontifex singulari humanitate in hæc verba rescripsit: *Hortor dilectissimi fratres, ut ad me uenire, sicut præfatus sum, debeatis, dummodò ratione percepta ad concordiam sanctæ vniuersalis Ecclesiæ dissensio vos nulla dissociet. Hoc tamen certa sit vestra charitas, quia vos & cum affectu, quo decet suscipiam, & cum gratia relaxabo, nec aliquam vos, vel quoscunque alios, qui pro hac ad me causa uenire uoluerint, afflictionem, uel molestiam sustinere permitto.* Hi quidem ad Ecclesiam accesserunt, & Catholicum etiã Episcopum Candianum Patriarcham Gradensem consecrarunt, vt ex literis Ioannis Schismatici Aquileiensium Episcopi inferiùs dicemus, vbi nominantur Petrus, & Prouidentius Episcopi Istriæ. Firminum etiam Tergestinum Episcopum Seueri Schismatici successorem, cum ad Ecclesiam venisset, literis fouit: *Nobis ergo*, inquiens, *omnino curæ erit de fraternitatis tuæ quiete, ut dignum est, cogitare, quia postquam nobiscum iam Deo protegente unus es, non aliter utilitates tuas, quàm nostras attendimus.* Sacram etiam vestem eidem cum literis dono misit. lib. 10. ep. 38. At Seuerus Aquileiensis Episcopus Firmini conuersione intellecta, infremuit, ac rabie plenus arte, & vi illum aggressus est. Libeat hæc à Gregorio accipere: *Seuerus Gradiensis Episcopus*, ait, *eiusdem caput Schismatis eum*, nempe Firminum, *diuersis præmiorum cæpit, si posset, suasionibus à bono reuocare proposito, quod cum perficere posse Deo adiutore minimè valuisset, seditionem illi sacorum ciuium excitare non timuit. Quanta uerò prædictus frater, & coepiscopus noster Firminus ex eadem immissione pertulerit, pleniùs illic, ac uerius a uicino poteritis agnoscere.* Lib. 11. epist. 38. Scriptæ sunt hæ literæ anno 603. ad nouum Italiæ Exarchum Flauium Smaragdum, quem Mauricius iterum Italiæ præfecerat. Hic ante sedecim annos, cum eodem magistratu fungeretur, hunc ipsum Seuerum captiuum Rauennam deduxerat; quare inde ipsum commendans epistolam orditur Gregorius, *Olim nouimus*, inquit, *Excellentissime fili, quo desiderio, quaue conuersione*

animi

animi pro adiuuanda Dei Ecclesia in Istriæ videlicet partibus zelo Redemptoris nostri amore æternæ mercedis studij vestri feruor extiterit. Et iterum: *Excellentiam quapropter vestram paterno salutantes affectu petimus, vt zeli vestri in hac causa olim exhibiti, nunc vehementius feruor incandeat, tantoq; vos contra hostes Dei vindices, defensoresq; reperiant, quanto apud Deum preciosior est anima, quàm defensio corporis. Armet vos contra deuios ipsa, quæ in vobis fidei viget rectitudo, redintegretur vestris temporibus, quod in illis est partibus scissum corpus Ecclesiæ*. Ex quibus patet, falsum esse, quod Paulus Diaconus ait, Smaragdum ob captum sub Pelagio Papa Seuerum à Dæmone correptum, & quod addit Sigonius, ea de causa à Mauricio dignitate priuatum, cum Gregorius ob illud rectè factum Smaragdum plurimùm commendet, & ex præteriti facinoris memoria in nouum iterum contra Seuerum dandum exemplum prouocet. Hæc paulò ante occisionem Mauricij contigere.

Cum Schismatici ad Ecclesiasticam vnionem redibant, iuramenti formulam à Gregorio conflatam recitabant, quam exhibuit S. Pontifex lib. 10. epist. 31. At Cardinalis Baronius in addit. ad tomum 9. ait desiderari in Gregorij libris fidei professionem, quam recitabant Schismatici, dum ad Ecclesiam reuertebantur, accepisse se illam tamen à Nicolao Fabro, quam ibi inserit. Sed profectò eadem ijsdem omnino verbis habetur libro 1. epist. 24. ad Patriarchas in fine, incipit ab illis verbis, *Præterea, quia corde creditur ad iustitiam* vsq; ad finem epistolæ. Etenim hic in Ecclesia mos id temporis vigebat, *vt quoties* (verba sunt Gregorij) *in quatuor præcipuis Sedibus Antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem Synodum cum alijs generalibus Synodis custodire fateantur*. Quare Gregorius acceptis Imperatoris literis, queis ipsius consecrationem ratam habebat, quinto sui Pontificatus mense elegantissimam Synodicam epistolam ad Patriarchas misit, in cuius fine ait: *Sicut Sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere, & venerari me fateor*. Quibus sigillatim approbatis, de Quinta Synodo hæc addit: *Quintum Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus personam mediatoris Dei, & hominum in duabus substantijs separans ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur, & in quo scripta quoque Theodoriti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata ueneranda Concilia personas respuunt, respuo, quas uenerantur, amplector, quia dum uniuersali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit, aut soluere, quos religant, aut ligare quos soluunt. Quis ergo aliter sapit, anathema sit*. Hac celeberrima, atq; illustrissima tanti Pontificis confirmatione Quinti Concilij authoritas stabilitur, & Recentioris Origenis aduocati figmenta penitus dispelluntur. Audio tamen eundem hæc inclamantem: *Non vidit proinde, non uidit Gregorius Vigilij Constitutum, neq; illi quoq; Pontifices uiderunt, qui Gregorium in hac de tribus capitulis opinione secuti sunt*. Verùm cimmerijs prorsus tenebris immersus censeatur, qui tantam Romanæ Ecclesiæ ignorantiam affricet; nam cognouisse illos Pontifices Constitutum Vigilij, & eiusdem abrogationem, quam Halloix *non uidit*, superiùs satis euidenter demonstratum est, vt nihil penè solidiùs hic iterum addi posse videatur.

Anno 602. exeunte Mauricius Imperator vnà cum filijs à Phoca die 27. Nouembris occisus fuit. Gregorius his acceptis gratulatorias ad nouum Impera-

peratorem literas dedit lib. 11. epist. 36. in quibus Mauricij tempora perstringens ait: *Quiescat felicissimis temporibus vestris vniuersa Respublica, prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamentorum insidiæ, donationum gratiæ violenter exacta &c.* Et epist. 43. ad eundem Phocam: *Remoto iugo tristitiæ ad libertatis tempora sub imperiali benignitatis vestræ pietate peruenimus.* Gregorius nunquam fauentem habuit Mauricium, qui vt in alijs, ita in Schismaticis reuocandis suis eundem semper mandatis impediuit, nec vllis Pontificis precibus, vel aliorum eam in rem inflecti potuit, vnde Seuero Schismaticorum Coryphæo audacia creuerat. Hinc accidit, vt, teste Gregorio, nullus de more Diaconus Constantinopolim delegari posset, qui Romani Pontificis Apocrisarium apud Principem ageret: *Dum ministri omnes*, inquit epist. 43. *huius nostræ Ecclesiæ contrita, asperaq; tempora cum formidine declinarent, atq; refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad Vrbem regiam in palatio permansurus accederet.* Itaque Mauricius protectionis Schismaticis præstitæ, qua illi muniri Sancti Pontificis conarus semper elusere, reus pœnas tandem dedit. Sed neque Gregorius diu superstes fuit, nam anno 604. die 12. Martij ad Superos abijt. Hic profectò non tam ob gesta scribenda, quam ob scripta legenda Magni cognomento publica fama decoratus est; animi certè magnitudinem in profligando schismate testatam reliquit. Nam cum pestis illa teterrima latè per Italiam serperet, intra Aquileiensium confinia morbum inclusit, penitusq; extinxisset, nisi Imperatoris decreta eiusdem vota, ac conatus frustrâsent. Hic Synodi V. calumniatores vocauit *imperitos, ac stultos* lib. 3. epist. 4. ad Theodelindam, itemq; 33. *maligni spiritus instigatione persuasos*, homines *malitiosæ mentis*, & *ignorantiæ cecitate* laborantes. Lib. 5. epist. 2. Lib. 7. epist. 5.

Cæterùm nec Seuerus Aquileiensis Episcopus Gregorij morte diu lætatus est; nam & ipse anno 605. fatis concessit, cuius elogium in Vtinensi Patriarcharum aula ab authore rerum à Seuero gestarum prorsus inscio inscriptum recitat Palladius iunior lib. 1. Hist. Foroiuliensium, cuius fragmentum superiùs correximus. Illud sanè tolerari nullo pacto potest, quòd de eodem ibidem scriptum legitur, *sanctè vixit, obijtque.* Etenim vsque ad S. Gregorij mortem Seuerus *Schismaticorum caput* extitit, & non modò ipse ad Ecclesiæ vnionem venire recusauit, sed & Firminum Episcopum Tergestinum præmijs quidem iterum ad Schisma pellexit, dein recusantem ciuilibus dissensionibus afflixit. Idem contra Gregorium semper stetit, ac datis ad Mauricium literis S. Pontificis desideria, atq; operam elusit. Hinc falsum omnino est, quod in MS. Chronico Aquileiensi apud Dandalum ab Vghello in tabulis Gradensium Patriarcharum laudatum legitur, Seuerum à S. Gregorio Patriarchalis sedis ad Gradum translationis iteratam approbationem obtinuisse. Adeo enim Gregorius Seueri nomen abhorruit, vt illius Vrbem vel eleemosinis indignam prorsus arbitraretur. Ioannes Diaconus lib. 4. de vita S. Greg. c. 38. ita scribit: *Demq; Seuerus, quia ad vnitatem Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scindendum quoque suæ ipsius diœcesos vnitatem Romanum Pontificem sua vecordia suscitauit, adeo vt ab ipso illius obitus tempore Aquileiensis diœcesis in duos Metropolitanos Catholicorum videlicet, & Schismaticorum diuisa sit, neq; potuit postmodum, licèt omnes generaliter ad vnitatem de Schismate repedauerint, ad pristinæ coniunctionis vnionem vsq; hactenus reformari.* Hæc ille.

Mortuo

Mortuo itaque in Schiſmate Seuero Marcianum quendam ſucceſſiſſe Chronicon Aquileienſe, ac Danduli hiſtoria recitant, adduntque per triennium eam ſedem tenuiſſe. Sed ex Ioanne Diacono mox laudato oppoſitum patet, nempe à Seueri obitu diœceſim Aquileienſem in duos eſſe diſtractam, quod etiam conſtat ex literis Schiſmaticorum, quas ex veteri MS. laudat Baronius ad Annum 605. *Defuncto*, inquiunt, *itaque Seuero ordinatur loco eius Ioannes Patriarcha in Aquileia eo tempore, quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat, in Gradu quoq; ordinatus eſt hæreticus Candianus*. Etenim Gradenſes Catholicum Antiſtitem volebant, Aquileienſes verò Schiſmaticum; cumque nulla ratione conuenire poſſent, Aquileienſes Ioannem Abbatem Synodi V. proſcriptorem elegerunt, Orthodoxi verò Gradenſes Candianum Ariminenſem ſacris præfecerunt, de qua re etiam ſcribit Paulus Diaconus lib. 4. de geſtis Longobardorum cap. 34. Agilulphus Aquileienſi Schiſmatico ſtudebat, Exarchi Gradenſem Antiſtitem tuebantur, quòd Gradus Græco Imperatori parebat, Aquileia verò Agilulpho. Baronius ſatis acrem Ioannis Schiſmatici epiſtolam ad Longobardum Regem recitat, in qua de æmuli conſecratione ait: *Et Petrus, & Prouidentius, ſeu Agnellus Epiſcopi Iſtriæ, qui adhuc fidem ſanctam tenebant, & Candiano necdum conſentiebant, de Eccleſijs ſuis à militibus tracti, & cum graui iniuria, & contumelijs ad eum venire compulſi ſunt*. Sed iſthæc eſſe mera mendacia arbitror. Nam illi duo Epiſcopi ad Catholicam vnitatem velle ſe venire per literas Gregorio ſignificauerant, vt dictum eſt. Cæterùm vtrumque Epiſcopum in Candiani ſententiam Catholicam deſcendiſſe, nec homo ſchiſmaticus potuit inficiari. Quanta verò rabie in Orthodoxum Antiſtitem fremeret, ex hac eiuſdem ad Agilulphum Regem adhortatione innoteſcit: *Sic laborate*, ait, *& agite, quatenus & fides Catholica veſtris augeatur temporibus, & in Gradenſi caſtro, poſtquam infelix Candianus de hoc ſeculo ad æterna ſupplicia tranſmigrarit, altera nequa ordinatio ibi minimè celebretur*. Ita ſtulti, atque imperiti homines æterna ſupplicia, quibus ipſi deſtinati erant, Catholicis interminabantur.

§. VI.

Aquileienſis Eccleſia Quintam denique Synodum recipit.

Metropolita Aquileienſis antiqua iuriſdictione mulctatus longè peiori in Eccleſiam Romanam animo cum ſubditis prouincialibus euaſerat; Etenim Romanus Pontifex Gradenſis Archiepiſcopi inaugurationem non modò probauerat, verùm etiam illius Author fuerat, quod ex laudato Ioanne Diacono lib. 4. de vita Gregorij Magni cap. 38. colligitur, vbi ſcribit de Schiſmatico Aquileiæ, *ad ſcindendum quoque ſuæ ipſius diœceſeos vnitatem Romanum Pontificem ſua vecordia ſuſcitauit*. Eandem etiam diuiſionem Phocæ homine ratam habuit Smaragdus, cuius fides iam Gregorio, ac Pelagio illa in re ſatis probata fuit, nam Schiſmaticis ſemper infeſtus ſtrenuam Apoſtolicæ Sedi operam nauauit. Mortuo Longobardorum Rege Agilulpho Theodelinda, Adolualdo filio ob ætatem ad regnandum nondum idoneo, Longobardos gubernauit, eximiæ quidem & prudentiæ, & pietatis fœmina. Illa autem accepta à Gregorio Quinta Synodo alieno à Schiſmaticis animo eſſe cœperat;

cum

cum in illa Concilium Chalcedonense, quòd ad dogmata spectat, ex integro suscipi cognouisset. Quare cum Istriæ Episcopi Firminus, Petrus, Prouidentius, alijque ad Romanam Ecclesiam accessissent, eorum exemplo & Venetiæ Præsules, qui subiectas Theodelindæ diœceses regebant, paulatim à Schismate discessere, solis Aquileiensibus in rebellione perseuerantibus. Et quidem vniuersus Orbis Catholicus exceptis Istris, & Venetis, & quibusdam Francis iam viuente Gregorio Synodum V. recipiens Apostolicam Sedem reuerebatur. Testatur hoc S. Pontifex lib. 7. epist. 5. ad Brunichildam: *Sed ita illos erroris labes imbibit, ut ignorantiæ suæ credentes uniuersalem Ecclesiam, atque omnes quatuor Parochias non ratione, sed malitiosa mente tantummodò refugiant.* Quare cum nemine Patriarcharum, vel quocunque Metropolita seditiosi illi communicabant, sed Catholicam fidem intra Aquileiensem diœcesim toto Orbe reliquo exactam se recepisse, stultissimi homines iactabant. Ita sub Adolualdo Rege in schismate vixit Ecclesia Aquileiensis, furentis etiam Monachi doctrina paulò post in eodem errore confirmata. Rem narrat Ionas Monachus in libro de vita S. Eustasij, qui tomo tertio operum Bedæ insertus est, indeque eandem historiam suis annalibus inseruit Baronius ad Annum 617. Sigonius verò ad annum 621. Agrestinus quidam è Luxouiensi monasterio egressus, vana diuini verbi populis annunciandi cupidine actus in Boiariam venit, cumque illi genti se haud acceptum esse intelligeret, superatis alpibus Aquileiam descendit, statimque Schismaticorum discipulus factus mox Schismatis magister euasit. Literas per Aureum Adolualdi Regis Notarium ad S. Attalam Monasterij Bobiensis Abbatem per summam temeritatem mittere ausus est, sanctissimo viro schisma persuasurus. *Aquileienses enim*, inquit Ionas, *discordabant à communione Sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad B. Petrum loquitur:* Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. *ob trium uidelicet capitulorum dissensionem, quæ præsenti operi necessarium non duximus inserere. Itaque ueniens Aquileiam socius statim schismatis effectus, Romanæ Sedis à communione seiunctus, ac diuisus est, totius orbis communionem, quicumque Romanæ Sedi iungeretur, damnans, in sola Aquileia orthodoxam fidem retineri decertans.* Anno etiam 630. quidam Fortunatus sedem Gradensem inuasit homo schismaticus, qui postea sibi timens ad Longobardos fugit, de quo Chronicon Aquileiense apud Vghellum tom. 5. Italiæ Sacræ: *Fortunatus quidam hæreticus Pontificatum arripuit, qui quintam Synodum minimè recipiens ob sui erroris piaculum &c. fugit cum sacra supellectile in Longobardiam.* Huius Schismatis Aquileiensis terminum omnes ponunt Sergio Pontifice, qui anno 678. Romæ sedit, ex Beda in Chronico circa tempora Tiberij Absimari vbi hæc tradit: *Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei V. uniuersale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus B. Papæ Sergij monitis & ipsa huic cum cæteris Ecclesijs annuere consentit.* Hæc ipsa ad verbum transcripsit Paulus Diaconus lib. 6. hist. Longob. cap. 14. qui post mortem Bedæ vixit sub Desiderio Rege, & Carolo Imperatore. Verùm longè antea Antistites Aquileienses Synodum V. damnato Schismate receperant. Nam Maximus Archiepiscopus Aquileiensis in Synodo Lateranensi sub S. Martino Papa celebrata anno 649. Secretario primo hæc pronunciauit: *Contra Theodorum autem, & Origenem in Sancta Quinta Synodo accusator quidem nullus, sed tantummodò eorum conscripta ad accusationem ipsorum, & reprehensionem suffecisse noscuntur.* Ante Sergium

Matth. 16

gium etiam in Synodo sub S. Agathone Romæ habita in literis ad Imperatores, quæ recitantur in Synodo VI. act. 4. hæc habentur: *Hoc idem etiam & sancta Synodus, quæ sub augustæ memoriæ Iustiniano Principe in Constantinopoli congregata est, in septimo definitionum capitulo prædicat &c.* Huic verò epistolæ legitur inter alios subscriptus Antistes Aquileiensis: *Agatho Episcopus S. Ecclesiæ Aquileiensis prouinciæ Istriæ in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.* Sequuntur postea eiusdem suffraganei Cyriacus Polensis, Aurelianus Parentinus, Vrsinus Cenetensis, Andreas Vegliensis, Gaudentius Tergestinus, Benenatus Opiterginus, Vrsinianus Pucinanus, aliàs Petenensis, Paulus Patauinus, & Paulus Altinas. Quare ante Sergium Ecclesia Aquileiensis, & suffraganei Episcopi non modò ad Ecclesiam Romanam accesserant, verùm etiam Synodum V. pleno ore laudantes decessorum errorem, diuturnamq; pertinaciam detestabantur. Nonnullis fortè, at non illis quidem Episcopis, sed è plebe adhuc ea de re hæsitantibus Sergius verum dogma declarauit.

Quæri hic potest, num tot Episcopi, qui contra Sedem Apostolicam obstinati Synodum V. damnarunt, sint & ipsi æternis supplicijs condemnati. Profectò si in illo Schismate diem obierunt, vtpotè ab Ecclesia seiuncti, & rebellionis ab Apostolica Sede rei dubio procul damnati periere. Hinc S. Gregorius scribens tum ad Theodelindam, quæ ab Insubriæ Episcopis decepta ad Schismaticos transierat, tum ad Secundinum Anachoretam exclusos illos à regno cœlesti testatus est, nisi à Schismaticis discederent. Do verba ad Secundinum seuerioris instituti Monachum lib. 7. epist. 52. *Necesse est*, inquit, *ut dulcissima mihi tua dilectio in hoc, quòd præcipuè in bonis moribus uiuit, quòd se per abstinentiam affligit, quòd doctrinæ Dei uehementiùs insistit, hoc studiosiùs cogitet, ne errorem Schismaticorum sequens à Sancta uniuersali Ecclesia diuisa possit inueniri. Ecquid tot labores proderunt, si in unitate fidei inuenta non fuerint, quæ ante Dei omnipotentis oculos in bonis actionibus animam præcipuè custodit?* Inter Episcopos Schismaticos, qui contra Apostolicam Sedem Pontificibus Pelagio II. & Gregorio Magno pro Schismate depugnarunt, fuit Ingenuinus Sabionensis Episcopus, qui primus libellum ad Mauricium contra S. Gregorij mandata conscriptum signauit, & Apostolicæ Sedis iudicium fugiens profanum Imperatoris tribunal appellauit. Illius tamen festum peragitur Brixinæ in Rhætia II. vnde dicendum est cum Bollando illum resipuisse, & ad meliorem frugem reuersum; de quo pluribus agit ille scriptor tomo 1. Februarij à pag. *669*. Historici Foroiulienses tradunt Schismaticos omnes Episcopos piè in Domino defunctos esse. De Seuero Schismaticorum pessimo scribit Palladius ad annum *605*. par. 1. lib. 1. morti proximum errorem esse auersatum. Ioannes Candidus lib. 3. antiq. Aquileien. ait, *rectà per annos XV. Ecclesiam sanctissimè obijsse*. De Helia ad annum *586*. scribit Palladius, approbasse in Synodo Constantinopolitanum Concilium, & diem in Domino obijsse. Paulinum etiam Apostolicæ Sedi conciliatum *Beati* titulo publicè honorant, qui infandi Schismatis Princeps fuit, & à Pelagio Papa dictus est *in schismate maledictus*. Idem etiam referens Episcopos, qui Heliæ Synodo interfuere *Sanctos Patres* nuncupat, qui tamen contra Pelagium, & huius mandata exequentem Smaragdum ad Mauricium literas pro Seuero dedere. Enimuerò si illorum supplex libellus ad

Impe-

Imperatorem, vel Ioannis Patriarchæ epistola ad Agilulfum legatur, summam ijsdem insitam fuisse obstinationem intelligemus. In libello supplici hæc scribunt: *Contriti, atq; luctu grauissimo sauciati ad ultimam desperationem peruenimus, ut ad illius,* nempe Gregorij Papæ, *iudicium Metropolita noster cogeretur occurrere, cum quo causa ipsa esse dinoscitur, & cuius communionem ab initio motionis causæ huius usq; nunc decessores nostri, & nos cum omni populo euitamus.* Si ante mortem Paulinus, & Helias Aquileienses, Solacius Veronensis, alijq; Schismatici communioni Sedis Apostolicæ errore deposito sese iunxissent, næ illi vera Mauricio narrassent? Præterea S. Gregorius Episcopos illos deprauatis moribus corruptos ex plurium contestatione fuisse affirmat lib. 7. epist. 67. Ioannes verò Diaconus lib. 4. de vita S. Gregorij cap. 38. de Seuero ait, quòd *ad unitatem Sanctæ uniuersalis Ecclesiæ redire non meruit.* Quòd si illorum quosdam ante mortem ab errore discessisse constet, vt de S. Ingenuino narrauimus, de eorum pœnitentia nobis lætandum est. Sed quinam ij fuerint, diuinari non possumus, neq; fas est de diuinis iudicijs temerè iudicare.

CAPVT X.

Vtrum ex Schismate ortum traxerit Patriarchatus Aquileiensis. Ecclesiasticæ Hierarchiæ diuisio præmittitur. Salmasij opinio reijcitur. Patriarcharum nomen unde, & quinam antiquitus fuerint. De primatu Ecclesiæ Aquileiensis, Mediolanensis, ac Rauennatis disputatur. Aquileiensis Metropolitæ antiquitas defenditur. Variæ Baronij, Sirmondi, ac Salmasij sententiæ examinantur.

EX hucusq; descripto Schismate Aquileiensis Ecclesiæ Patriarchatum emersisse insignis Ecclesiæ Catholicæ historicus Cardinalis Baronius asseruit. At iniquum suis Foroiuliensibus Scriptorem increpat Henricus Palladius lib. 5. Hist. Foroiuliensis: molestè enim, & acerbè fert, infames adeo natales Aquileiensem modò celebrem Patriarchatum olim sortitum esse. Salmasius etiam ob hoc ipsum Baronium redarguit par. 2. Eucharist. cap. 3. pag. 481. *Venetiæ,* inquiens, *Metropolis Aquileia; hinc Aquileiensis Episcopus Patriarcha semper nuncupatus est. Longè verò errat Baronius, & reliqui, qui per Schisma illum hunc sibi titulum usurpasse contendunt.* Verùm Baronio adhærent Sirmondus in Propemptico, Bollandus ad 8. Februarij in notis ad vitam S. Honorati §. 1. meus nunquam satis laudatus Christianus Lupus in comment. ad Synodum V. cap. 6. in fine quæstionis primæ, vbi recensito Paulini Aquileiensis schismate concludit: *Hæc sunt vera exordia, & natales Patriarchatus Aquileiensis.* Imò Sirmondus, & Lupus ante Schisma non modò negant, Sedem Aquileiensem Patriarchalem fuisse, sed contendunt primum post Pontificem in Italia Metropolitam fuisse Mediolanensem Antistitem, cui proximus Aquileiensis succedebat, atq; ita secundum inter Italiæ Metropolitanos Aquileiensem faciunt. Horum tamen sententiæ hic nobis excutiendæ sunt.

In primis certum mihi est, in Ecclesiastica Hierarchia quatuor Episcoporum ordines esse statuendos, nempe Patriarchas, Primates Exarchos, Metropolitanos, & Suffraganeos Episcopos. Ita sanè Episcoporum gradus distinguit

ſtinguit Leo IX. epiſt. 4. ad Petrum, & Ioannem, & S. Iſidorus, qui Gregorio Magno conuixit, ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine idem docuerat lib. 7. Orig. cap. 12. *Ordo*, inquiens, *Epiſcoporum quadripartitus eſt, in Patriarchis, Archiepiſcopis, Metropolitanis, & Epiſcopis*. Patriarcha pluribus prouincijs præeſt: ita XV. Orientales prouinciæ Patriarchæ Antiocheno parebant: Romano Patriarchæ ſuberat totus Occidens, Septemtrio, Africa, & Illyricum. Primas Exarchus, ſeu Archiepiſcopus aliquot Eccleſiaſticas prouincias moderatur. Metropolitanus vnicam Eccleſiaſticam prouinciam regit. Hi vero gradus ideo inter ſe diſtinguuntur, quia Archiepiſcopus, ſeu Primas Exarchus aliquot ſub ſe habet Metropolitanos, at Metropolitanus in Epiſcopos tantùm ſuffraganeos ius poſſidet. Epiſcopus vnius vrbis regimen adminiſtrat. Scio plures de nominibus horum ordinum inutiliter litigare; certè de origine nominis Patriarchæ contra communem ſententiam plurima tradit Salmaſius cap. 3. pag. 475. Promiſcuè tamen quandoque accipi ſolent; ita Leo Pontifex in Synodo Chalcedonenſi Archiepiſcopus, & Patriarcha dictus fuit: Aquileienſis Epiſcopus Metropolita, & Archiepiſcopus appellatur in libello Schiſmaticorum ad Mauricium, nempe quia gradus inferioris dignitatis in ſuperiori continetur. Græci poſteriores Archiepiſcopum poſt Metropolitam locant, vt patet ex inſtructione Leonis Sapientis ad Andronicum.

Salmaſius ſecundum gradum Epiſcoporum inficiatur parte poſteriori ſui Euchariſt. cap. 3. etenim negat fuiſſe Metropolitas abſque Patriarchali dignitate in ſubiectos Metropolitanos iuriſdictionem exercentes. Hinc putat tres Primates Autocephalos Epheſinum Aſiaticæ diœceſis, Heracleenſem Thraciæ, & Cæſareenſem Ponticæ, itemque Primatem Africæ Carthaginenſem nullam iuriſdictionem exercuiſſe in Eccleſias Metropolitanorum intra autocephaliam conſiſtentium. At planè errat: Nam Sanctus Baſilius, vt ex eiuſdem epiſtola 187. colligitur, Nicopolitanam Eccleſiam viſitauit: Eſt autem Nicopolis vrbs Armeniæ minoris ſub Metropolita Sebaſteno. Helladius etiam Nicomedienſi Metropolitanæ in Bithynia Eccleſiæ Epiſcopum dedit nemine contradicente teſte Sozomeno libro octauo cap. 6. Erant Baſilius, & Helladius Primates Cæſareenſes. Hoc ipſum in Primate Carthaginenſi patet. Scribit Leo IX. in laudata epiſtola, quòd nullus *aliquam licentiam conſecrandi Epiſcopos, vel deponendi, ſeu prouinciale Concilium conuocandi habet ſine conſenſu Carthaginenſis Archiepiſcopi cuiuslibet dignitatis, aut poteſtatis ſit*. At video Salmaſium reponere, Iuſtiniani tempore Primati Carthaginenſi hoc priuilegium conceſſum fuiſſe; quare altiùs res mihi repetenda eſt. Valerius Hipponenſis in Numidia Epiſcopus non à Megalio prouinciæ Metropolitano, ſed ab Aurelio totius Africæ Primate facultatem obtinuit, vt S. Auguſtinus ſecum in eadem ſede Coepiſcopus ordinaretur. Rem ita narrat Poſſidius cap. 8. de vita Auguſtini ſcribens, Valerium *egiſſe ſecretis literis apud Primatem Epiſcopum Sedis Carthaginenſis allegantem imbecillitatem corporis ſui, ætatiſque grauitatem, & obſecrantem, vt Hipponenſi Eccleſiæ ordinaretur Epiſcopus*. Poſtea: *Quæ igitur beatus Valerius optauit, & rogauit ſatagens, reſcripto impetrauit*. S. Auguſtinus adhuc Presbyter epiſt. 64. egit gratias eidem Aurelio, quòd permiſerit Alipium vnà ſecum morari in monaſterio Hipponenſi. Plena igitur iuriſdictione in Numidia Aurelius pollebat. Erat Alipius tunc fortè Presbyter Tagaſtenſis Eccle-

siæ, vel certè ab illius vrbis Episcopo in Presbyterum optatus, qui tamen Aurelio permittente in monasterio Hipponensi cum suo Augustino remansit. Cum anno 431. delatæ fuissent Carthaginem literæ Theodosij iunioris, queis Augustinus ad Ephesinam Synodum euocabatur, Capreolus, vti diximus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 9. sacram illam non ad Numidiæ Primatem deferendam curauit, sed ipsemet aperuit, legitque, vt hoc supremæ eiusdem authoritatis argumentum sit. Est præterea egregium pro hoc ipso testimonium in epistola S. Doctoris 235. ad Quintianum, in qua cum dubium esset, an Priuatio, qui semel tantùm in alia Ecclesia legerat, posset intra Hipponensis Ecclesiæ monasterium recipi, hæc Augustinus scribit: *Causam ipsius ad Senem Aurelium misi, vt quod de illo statuerit, hoc faciam.* Et postea: *Tamen de isto adolescente, quod memorato Antistiti visum fuerit, hoc oportet obseruem.* Dubiæ ergo causæ Numidarum ad Aurelium Carthaginensem referebantur, eiusque sententiam vniuersi sequebantur.

Aurelius Carthaginensis omnium prouinciarum Africæ Episcopos poterat consecrare. Hinc idem in Synodo Africana habita Carthagine post conf. Stilichonis anno 401. dixit: *Crebrò, ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus.* At si solos Proconsularis Prouinciæ Episcopos inaugurabat, non adeo frequenter Antistitum promotiones incidissent. Scio variare Scriptores in designando numero Episcoporum Proconsularium. Anonymus in notitia Præsulum Africæ LIV. eosdem numerat. At Victor Vitensis lib. 1. de persecut. Vandal. scribit: *Vnde factum est, vt post obitum Episcopi Carthaginis Zeugitanæ, & Proconsularis Prouinciæ Episcopos interdiceret ordinandos, quorum erat numerus centum sexaginta quatuor.* Ex quibus Illustrissimus Casanata nobis lib. 2. Hist. Pelag. cap. 8. laudatus eruditè infert, notitiam illam Episcoporum Africæ à Sirmondo publicatam perperam à Chiffletio cap. 2. elucidat. in Victorem Vitensem huic ipsi authori adscribi; neque enim vnus, idemque Scriptor adeo à se ipso in computando variasset. Anonymi verò numerum deficere certum est. Etenim in Synodo prouinciali Carthaginensi anno 416. contra Pelagianos habita adfuere Episcopi LXVIII. quorum nomina leguntur in epigraphe epistolæ 91. apud Augustinum; neque tamen omnes Proconsulares conuenerant. Euodius certè Vzalensis, vt notauimus lib. 1. Hist. eiusdem cap. 10. tum temporis Carthagine abfuit. In tabulis Caroli à S. Paulo, & eruditis in easdem Holstenij notis supra centum Episcopi in Zeugitana, seu Proconsulari prouincia numerantur. Vtut sit de hoc, constat Episcopos eiusdem prouinciæ, etiamsi CLXIV. asserantur, *crebrò, ac penè per Dominicam diem* non potuisse ordinari, cum adeo frequentes eorundem obitus fingi nequeant. Salmasius cap. 3. pag. 431. ita Aurelij verba interpretatur, quòd *penè*, hoc est *præsertim* Dominica die Episcopos consecraret. Imperitè. Etenim lib. 2. Hist. Pelag. cap. 24. ostendimus, in Ecclesia Latina Episcopos Dominica tantùm die ad sacras cathedras promotos fuisse. Præterea in eadem Synodo canone 22. cum Aurelius dixisset: *Ego enim cunctarum* (nempè per vniuersam Africam) *Ecclesiarum, dignatione Dei* (*vt scitis Fratres*) *solicitudinem sustineo.* Numidius Episcopus Maxulitanus respondit: *Fuit semper hæc licentia huic sedi, vt vnde vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusque Ecclesiæ ordinare Episcopum.* In Synodo etiam Carthaginensi anno 525. à Bonifacio Primate celebrata monaste-

rium

rium prouinciæ Byzacenæ exemptum fuit à iurisdictione Liberati Primatis Byzacij, & sub Primatis Carthaginensis dominium adactum, de qua re diximus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 23. Alia argumenta in hanc ipsam rem congerit Hallier lib. 4. Hierar. Eccles. sect. 4. cap. 2. art. 1. quæ nolumus exscribere. Illud tamen eidem non obseruatum adnotandum videtur, ipsorum etiam Donatistarum Primatem Carthaginensem in omnes Africanas prouincias ius apud Sectarios habuisse. Etenim Victor Taborensis Donatista cap. 201. collat. 1. dixit: *Susceperam quidem mandatum, sed quia beatissimus Pater, & Princeps noster Primianus nunc suscepit, me necesse est mandare his actis*. Erat Primianus Metropolita Donatistarum Carthaginensium, Victor verò sedebat Taboræ in Mauritania Cæsareensi. Igitur ex dictis contra Salmasium probatur, Primatem Carthaginensem, itemque tres Autocephalos Antistites ius habuisse in alios inferiores Metropolitas.

Patriarchæ à tribus Autocephalis & nomine, & Ecclesiasticæ iurisdictionis amplitudine distincti in pluribus cum ijsdem conueniunt. In primis neque Patriarcha, neque Exarchus Autocephalus in sua ordinatione indiget præuia alicuius licentia, est enim independens vterque ab omni subiectione, & consecratur in sua sede à Synodo prouinciali. Hinc cum Zeno Imperator Patriarcham Antiochenum ob contrarias illius vrbis factiones in regia Vrbe per Acacium C-P. consecrandum curasset, Simplicius Papa ideo illam electionem ratam habuit, quia Imperator sanctè iurauerat, *quod posthac in Antiochena Vrbe veteri more seruato à Comprouincialibus suis Episcopis* ordinaretur. Ritum, quo Patriarchæ Alexandrini consecrabantur, describit Liberatus cap. 20. Breuiarij. De Constantinopolitanis agit Simeon Thessalonicensis apud Morinum par. 2. de sac. Ordin. cap. 9. Eo ritu etiam sacris infulis decorabantur Autocephali, seu Archiepiscopi. Legimus act. 11. Synodi Chalcedonensis, itemque sequenti decretum fuisse, nouum Ephesijs Episcopum in Metropoli consecrari, ne populus ob antiqua iura violata in furorem ageretur; clamauerant enim Asiaticæ diœceseos Antistites: *Si quispiam hic* Chalcedone *fuerit ordinatus, & filij nostri moriuntur, & ciuitas Ephesina deperit*. Rursus Patriarcha, & Autocephalus poterat sine alterius licentia legitimè electos Metropolitas, & Episcopos confirmare, suoque arbitrio consecrare. At sine vtriusque licentia nullus Metropolitanus alios consecrare poterat. Hac de causa Pelagius Primus Paulinum Aquileiensem *Pseudo-episcopum* in literis ad Narsetem appellat, quòd non obtenta à suo Patriarcha facultate ordinatus fuerat. S. Gregorius lib. 2. epist. 31. scribens de electione Constantij Metropolitæ Mediolanensis ad Romanum Exarchum ait: *Necesse fuit pro seruanda consuetudine militem Ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum, in quo omnium voluntates, atque consensum concorditer conuenire cognouerit, à suis Episcopis, sicut vetus mos exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari*. Quæ quidem spectabant ad ius Patriarchale supra Metropolitas suæ diœcesis. Hisce priuilegijs, quæ cæteris antistant, & aliorum veluti fontes sunt, carent Metropolitæ prouinciales, itemque Episcopi suffraganei. Illis autem constituitur reapse Patriarcha, vel Autocephalus, quæ si semel auferas, solo nomine, & titulo tenus dicendus erit Patriarcha.

Nomen Patriarchæ apud Latinos primitus legitur in epistola Adriani Imperatoris ad Seruianum consulem apud Fl. Vopiscum in vita Saturnini. Iudæi

quosdam illustres viros Patriarchas dicebant, quorum mentio fit in Cod. Theod. lib. 16. tit. 14. vbi legitur in rescripto Arcadij, & Honorij ad Messalam P.P. quosdam, quos Apostolos nuncupabant, *ad exigendum aurum, atque argentum à Patriarcha certo tempore dirigi* solitos. Ex Synagoga ergo in Ecclesiam transiuit nomen, datumque fuit Christianæ legis Præsulibus. Vox ista in Synodo Chalcedonensi primùm audita est, vt eruditè obseruauit amicissimus Lupus in appendice ad Synodum Chalcedonensem in notis ad act. 2. in qua ante Nicæni symboli recitationem Metropolitæ dicti sunt *Sanctissimi Patriarchæ singularum prouinciarum*. Ex antiquiori tamen Ecclesiæ vsu tres tantùm fuere Patriarchæ, qui nulli alteri subiecti amplissimis diœcesibus penes sacra imperabant, nempe Præsules Romanus, Alexandrinus, & Antiochenus. Postea Antistes Constantinopolitanus, qui priùs erat purus putus suffraganeus Metropolitæ Heracleensis Autocephali, Imperatorum Byzantij commorantium fauore fretus ius Patriarchale vsurpauit. Quintus denique Patriarcha dictus fuit Episcopus Hierosolymitanus, qui tempore S. Augustini erat suffraganeus Metropolitæ Cæsareensis in Palæstina, vt ostendimus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 4. Nicolaus Papa, qui Pontificatum inijt anno 858. in responsionibus ad capitula Bulgarorum cap. 92. ait: *Desideratis nosse, quot sint veraciter Patriarchæ?* Et cum respondisset esse tres, Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum, addit: *Quia Constantinopolis noua Roma dicta est, fauore Principum potius, quàm ratione Patriarcha eius Pontifex appellatus est. Hierosolymitanus autem Præsul licèt & ipse Patriarcha dicatur, & secundùm antiquam consuetudinem, ac Nicænam Synodum honorandus sit salua tamen Metropoli propria dignitate &c.* Hi quidem & nomine, & re fuere quinque in Ecclesia Patriarchæ. Postea verò Primates Regnorum, qui sedem primam tenebant, quandoque honoris gratia à quibusdam dicti sunt Patriarchæ. In Gallia Metropolita Lugdunensis in Synodo Matisconensi II. appellatus fuit Patriarcha, ibi: *Priscus Episcopus Patriarcha dixit.* Hispanus etiam Primas Toletanus dictus est Patriarcha; etenim Luitprandus in chronico Æra 648. scribit: *Dignitas Patriarchalis Toletanæ Sedis imminuta pristinæ dignitati restituitur.* Hoc pari titulo Primatem Cantuariensem in Anglia decoratum videmus apud Guillelmum Malmesburiensem in prol. lib. 1. de gestis Pontificum Anglorum, nuncupat enim Archiepiscopum Cantuariensem *totius Angliæ Primatem, & Patriarcham*. Hi tamen penes nomen fuere Patriarchæ, neque gaudebant priuilegijs Patriarcharum, sed Patriarchæ Romano subiacebant, quod certum est. In Italia nostra cum Antistes Aquileiensis peramplæ diœcesi præesset, in qua Istria, Venetiæ, Noricum vtrumque, ac Rhætia secunda numerabantur, Patriarchæ titulum obtinuit, initio quidem à prouincialibus, subsecutis verò temporibus etiam ab Apostolica Sede, vt patet ex epistola 2. Leonis IX. Nullus tamen affirmare potest, Antistitem Aquileiensem fuisse penes ius, & authoritatem reapse Patriarcham, cum neque numerari potuerit in secundo ordine Exarchorum Archiepiscoporum, fueritque purus putus Metropolitanus nullas sub se habens Ecclesiasticas Metropoles, quod ingenuè Palladius superiùs adductus fatetur. Idem sine licentia præuia Romani Patriarchæ non poterat consecrari ex literis Pelagij I. Poterat Romam euocari ex lib. 1. S. Gregorij epist. 16. ad Seuerum Aquileiensem, & quidem considerato iure Patriarchali Romani Præsulis.

Itaque

Itaque cum de re nulla quæstio esse possit, de nomine controuersia manet, num scilicet honorarius Patriarchæ Aquileiensis titulus incœperit ante schisma, vel potius ex schismate initium habuerit. Salmasius putat Metropolitam, qui primam regionis totius prouinciam regebat, appellatum fuisse Patriarcham; vnde cum ex Notitia vtriusq; imperij inter Italiæ prouincias Venetiæ, atq; Istria primo loco reponantur, consequens putat, vt vtriusq; prouinciæ Metropolita Patriarchæ nomen semper habuerit, & concludit cap. 3. citato pag. 481. *Venetiæ Metropolis Aquileia, hinc Aquileiensis Episcopus Patriarcha semper nuncupatus est*. Exemplum de Prisco Lugdunensi adducit, qui cum primæ totius Galliæ prouinciæ præesset, *Patriarcha* in Synodo Matisconensi dictus fuit. Sed falli hominem certum est. Nolo hic loqui de diuisione prouinciarum Italiæ facta ab Augusto, iuxta quam teste Plinio nostro Veronensi lib. 3. cap. 18. Venetam prouinciam non primo, sed penultimo loco nominatam scimus, posset enim reponere subsecutos Imperatores ordinem variasse. In eadem Notitia imperij Occidentalis in Africana regione priùs ponitur Byzacium, deinde Numidia, & tamen Metropolita Numidiæ Byzacenum præcedebat. Hinc legati Numidiæ in Synodis Carthaginensibus anno 418. & 419. celebratis Byzacenæ prouinciæ legatos præcessere, & in literis Synodalibus, atq; actis Conciliorum Numidæ ante Byzacenos collocantur. Præterea in eadem Notitia imperij Orientalis in Pontica Diœcesi priùs Bithynia, postea Cappadocia collocatur. In Bithynia autem erat Nicomedia vrbs regia, ac plurium Imperatorum Sedes, vnde prima erat inter Ponticas prouincias. Attamen Metropolita Cæsareæ Cappadocum erat Autocephalus, ac Metropolitæ Nicomediensi præponebatur vti subdito, vt ex ordinatione Antistitis Nicomediensis facta per Helladium Cæsareensem nobis superiùs monstratum est. Quare ex ordine prouinciarum in illa Notitia descriptarum primam quærere, indéque eiusdem Metropolitæ Patriarchatum adstruere, vanum est. Certè Prouincia Proconsularis inter Africanas prima erat, nusquam tamen eiusdem Metropolita Carthaginensis appellatus fuit Patriarcha neq; in Synodis, quæ frequentissimæ cogebantur, neque ab vllo Scriptore Africano, licèt Antistes Carthaginensis vniuersæ Africæ præesset iure exarchico. Imò Patres Africani, ne ex amplissima exarchia ambitiosiorem titulum affectaret, lata lege sanxere in Synodo Carthaginensi Cæsario, & Attico Coss. *Vt primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi*. Ariani tamen, cum regnante Hunnerico omnes Catholicorum Ecclesias occupassent, Carthaginensem Episcopum *Patriarcham vocitabant*, inquit Victor Vitensis lib. 2. de persecutione Vandalica. Neque exemplum de Prisco Lugdunensi, qui Patriarcha in Synodo Matisconensi II. nuncupatus fuit, Salmasij opinioni fauet; nam Lugdunensis prouincia non erat prima Galliarum, sed in Notitia laudata imperij prima statuitur Prouincia Viennensis, cuius vrbs Metropolitana erat Arelatum, ibi enim residebat Præfectus Prætorio Galliarum. Hinc Honorius in rescripto ad Palladium iubet, *in Metropolitana, idest Arelatensi vrbe* septem Prouinciarum conuentum fieri, *vt optimorum conuentu sub illustri præsentia præfecturæ* Galliarum negotia peragantur. Vnde Arelatenses Metropolitæ Apostolicæ Sedis Vicarij in Gallijs olim constituti sunt.

Hen-

Henricus Palladius lib. 5. historiæ Foroiulienſis alia via pergit ad Patriarchatum Aquileienſem ſtabiliendum. Scribit S. Marcum à D. Petro Romæ conſiſtente Aquileiam miſſum, quæ ſanè vrbs, Roma excepta, erat omnium Italicarum prima. Ille verò cum primus Aquileienſium Epiſcopus Euangelium ibidem prædicaſſet, monente Petro Hermagoram ſubſtituit, atque ex Italia Alexandriam perrexit. Quare cum Alexandriæ Patriarchalem ſedem erexerit, potiori iure eadem dignitate Aquileienſis Eccleſia vti primogenita decorata fuiſſe videtur ab eodem ſanctiſſimo Euangeliſta, qui diſceſſurus ibidem Chriſti Euangelium ſua manu deſcriptum in amoris mnemoſinon Aquileienſibus primogenitis ſuis reliquit, quod poſtea anno 1420. Thoma è nobiliſſima Mocenicorum gente Venetiarum Duce in regiam Vrbem translatum ſumma religione inter D. Marci cimelia ſeruatur. Eadem refert Vghellus initio tomi 5. Italiæ Sacræ. Sed debiles coniecturæ ſunt ad Aquileienſem Patriarchatum ſtabiliendum, non enim omnes Eccleſiæ à diſcipulis D. Petri fundatæ, tali honore decoratæ ſunt. Apollinaris Rauennæ fidem Chriſti prædicauit, primuſque nobiliſſimæ Vrbis Epiſcopus fuit, & quidem eò à D. Petro miſſus, nec tamen Metropolim ſtatim condidit, nedum ſedem Patriarchalem. Ipſe Petrus plures per ſemet Eccleſias erexit, vt tradit Sophronius in libello de peregrinationibus, & laboribus eiuſdem Apoſtoli, uerùm Antiochiæ tantùm, dein Romæ Patriarchalem ſedem erexit. Marcus ſanè primus Aquileienſium Antiſtes dicatur, non inde tamen deducitur, eundem Patriarchali iure illam Eccleſiam donaſſe; etenim non propria authoritate, ſed vt ab Apoſtolorum Principe delegatus Patriarchalem thronum Alexandriæ poſuit: clara ſunt verba S. Gelaſij Papæ in Synodo Romana: *Secunda autem ſedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco eius diſcipulo, & Euangeliſta conſecrata eſt: Tertia verò ſedes apud Antiochiam eiuſdem Beatiſsimi Petri Apoſtoli nomine habetur honorabilis.* Colligitur hoc ipſum ex Alexandrinæ Eccleſiæ prærogatiua, qua ſemper Antiochenæ prælata fuit; nequaquam enim decuiſſet Sedem, in qua primùm Apoſtolorum Princeps Epiſcopus fuit, Alexandrinæ poſtponi ab eius diſcipulo inſtitutæ. Cum verò Petrus propriam Sedem Patriarchalem Romæ collocarit, alteram in Italia ſtatuere non debuit, ne Romani Patriarchatus fines coarctarentur, qui per Illyricum, per Septemtrionem, latèque per Occidentem, ac Meridiem proferendi erant. Quod ſi reponant ſolo nomine Patriarchali Aquileienſem Sedem fuiſſe à D. Petro ornatam, quouſque veteres teſtes laudentur, fidem ſuſpendimus. D. Petrus in tribus mundi partibus tres Patriarchales Sedes fundauit, Romanam in Europa, Alexandrinam in Africa, Antiochenam in Aſia, vt iam ſacra illa Ariſtocratia ex integro à D. Petro Chriſti Vicario fuerit planè inſtituta. Harum Præſules in aliquo conueniunt, in alijs verò plurimùm diſcriminantur. Nam licèt ſpectato iure Patriarchali tres illi Antiſtites æqualis ſint authoritatis, ac nullus ab altero dependeat, iure tamen Papali vni Sedi Romanæ reliquæ duæ ſubijciuntur, vt contra Photij aſſeclas ab Orthodoxis adeo euidenter probatum eſt, vt Salmaſius ipſe lib. 2. Euchariſt. capite vltimo pag. 718. de Romano Pontifice ſcripſerit: *Nec primatem eum Italiæ ſpecialem, nec Occidentis fuiſſe Patriarcham, ſed eandem omnino & in Oriente poteſtatem habuiſſe olim, quam in Occidente, eandem porrò & in qualibet Occidentis prouincia, quam in Italia.* Veritas inuito pectore erupit.

Nullo

Nullo igitur argumento antiquitas Patriarchatus Aquileiensis vel penes titulum fulcitur: quare ex schismate illum deriuatum fuisse iure arbitror. Sanè post Schisma Aquileienses, vt verbis vtar Gregorij Magni, *omnes quatuor Parochias, nempe Patriarchales Sedes non ratione, sed malitiosa mente* vitabant lib. 7. epist. 5. Hinc ius Patriarchale in suum Antistitem transtulere. Illorum Metropolita non secus, ac Patriarchæ à Synodo Prouinciæ à nemine licentia impetrata eligebatur, ac nullius euocationi subiectum se esse dicebat; vnde Seuerus Aquileiensis Romam euocatus morem non gessit, adeoque nec iurisdictioni Papali subijci patiebatur. Ex his patet in Schismate Metropolitas Aquileienses reapse ius Patriarchale vsurpasse, & fortasse à subditis suffraganeis per adulationem eo primùm nomine nuncupatos fuisse. Quòd à Romano Pontifice rebelles erant, ne veluti acephali irriderentur, novum sibi Patriarcham somniarunt ab aliorum iurisdictione semotum. Atque ita in schismate Metropolita Aquileiensis non penes titulum tantùm, sed reapse Patriarchali iure per vim vsurpato potitus est. Ille tamen finito schismate titulum retinuit. Cæterùm licèt Metropolitæ Schismatici titulum Patriarchæ apud prouinciales passim vsurpabant, ad alios scribentes eo nomine prorsus abstinuere. Hinc in libello supplici ad Mauricium Imperatorem, & in literis ad Agilulphum Regem Longobardorum Aquileiensis Antistes *Metropolita*, atque *Archiepiscopus* tantùm appellatur. Imò nec posterioribus sæculis Græci ad Patriarchas Aquileienses scribentes memorato sæpius nomine vsi sunt. Photius referente Baronio ad annum 883. scribens ad Antistitem Aquileiensem, se Patriarcham, illum verò *Archiepiscopum* tantùm nominat, vbi inter alia habet: *Romana Ecclesia cum alijs quatuor Patriarchalibus sedibus*, nec cogitans quidem de Patriarchatu illius, ad quem easdem literas exarabat. Paulus Diaconus homo Foroiuliensis suæ patriæ Metropolitas Patriarchas honoris gratia appellat. Hunc Paulum Diaconum Ricciolius sæpè laudat in magno Chronico ab anno 567. illum tamen à Warnefrido palmari hallucinatione distinguit. Ita ille scribit A. 568. *Paul. Diac. de gestis Longob. l. 2. c. 6. Paulus Vuarnefridus c. 7. & 25.* Cum tamen vnus, idemque fuerit Scriptor, nam Paulus Diaconus dictus est Warnefridus ab ipsius genitore Warnefrid eodem teste lib. 4. c. 39. Dandalus author antiquus refert se in vetusto codice initia Gradensis Metropolitæ descripta legisse, & exhibet literas Pelagij Papæ II. ad Heliam Aquileiensem ita inscriptas: *Pelagius S. Ecclesiæ Catholicæ Vrbis Romæ Episcopus Heliæ Aquileiensi Patriarchæ*. Sed chronicon illud ab aliquo Foroiuliensi concinnatum fuit, vnde Warnefridum imitatus eo caractere Apostolici diplomatis inscriptionem expressit. Habemus tres eiusdem Pontificis literas ad eundem Heliam perscriptas, quarum initium hocce legitur: *Dilectissimis fratribus Heliæ, alijsque Episcopis vniuersis Istriæ Pelagius Episcopus*. Neque semel Heliam Patriarcham vocauit. Gregorius etiam Magnus Seuerum Heliæ successorem Episcopum tantùm dixit, vt ex inscriptionibus aliunde petitis honorificentior ille Aquileiensibus delatus titulus non à Romano Pontifice, sed à Scriptore Foroiuliensi positus cognoscatur. Postea tamen etiam Sedes Apostolica eundem Metropolitam Patriarcham nuncupauit.

Verùm Sirmondus in Propemptico grauiorem Aquileiensi Ecclesiæ quæstionem mouet: nam Mediolanensem Metropolitanum Aquileiensi præponit.

Hoc

Hoc ipsum tradit summus Ecclesiasticarum rerum indagator Christianus Lupus in commentarijs ad Synodum V. cap. 6. quæstione prima, vbi ait: *De Dacio Mediolanensi Episcopo secundo Italiæ Metropolita scribit Victor Tonnonensis, &c.* additque statim: *Adiunxit se tertius Italiæ Metropolita Paulinus Aquileiensis Episcopus, à cuius duritia schisma vocatum est schisma Istrium, & ipse eius Patriarcha.* Salmasius in Eucharistico par. 1. cap. 4. pag. 151. hæc habet: *Maxima siquidem post Romanum Pontificem auctoritas Aquileiensis Episcopi fuit, qui & Patriarcha dicebatur, & secundum à Pontifice locum facilè obtinebat, vt tertium Rauennensis, sic quarto tantùm loco post Aquileiensem, & Rauennensem sedebat Episcopus Mediolanensis.* Atque ita hic Scriptor duos Italiæ Metropolitas Aquileiensem, & Rauennatem Mediolanensi præfert. Rauennatem duobus alijs anteponit in eiusdem vrbis historia Hieronymus Rubeus lib. 5. Res est difficilis, in qua non modò nobilissimorum Scriptorum sententiæ variæ sunt, verùm etiam vel ipsorum Romanorum Pontificum, penes quos de his rebus iudicia fuere, vt mox nobis demonstrabitur. Foroiulienses Scriptores de Aquileiæ tantummodò Patriarchatu solliciti, de eiusdem vrbis inter Ecclesiasticas Italiæ Metropoles primatu ne dubitarunt quidem, sed hoc ipsum veluti extra dubium silentio præteriere. Quare cum de nostræ prouinciæ Metropoleos primatu litigetur, paulo diligentiùs res indaganda nobis est.

In primis de Rauennatis Ecclesiæ primatu agendum est. Rubeus laudatus ex Anacleti Papæ decreto, quo statuit eas vrbes, quæ ciuiles Metropoles essent, prouinciæ Præfecto ab Imperatoribus constituto ibidem residente, Ecclesiasticas etiam Metropoles habendas esse, in quibus Episcopi Metropolitani cæteris prouinciarum Episcopis ius dicentes residerent, Rauennæ vel ab ipsis Christianæ religionis initijs dignitatem Metropoliticam minimè negari posse contendit; certum enim putat, Rauennam antiquitus fuisse Metropolim Æmiliæ, ac sedem viri Consularis illuc ab Imperatoribus missi. Fauet huic sententiæ vir eruditionis incomparabilis Petrus Morinus lib. 1. exercit. 30. scribens, Rauennam imperante Constantino Metropolim fuisse. Ego quidem fateor in Patriarchatu Antiocheno, & Alexandrino, & in tribus autocephalis diœcesibus easdem, vt plurimùm, fuisse & ciuiles, & Ecclesiasticas Metropoles, vt vbicumque Rector prouinciæ resideret, ibidem etiam Metropolitanus Episcopus haberetur. At in Patriarchatu Romano, quod ad Africam, & Italiam spectat, illam consuetudinem minimè seruatam video. De Primatibus Africæ id pluribus ostendimus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 8. nam ciuilis Metropolis Numidiæ erat Cirta, quæ & Constantina dicta est: at Metropolita Ecclesiasticus erat senior prouinciæ Episcopus, licèt in minimo oppido resideret, vt fusissimè ibidem probauimus, quod ipsum tradit Leo Nonus in epistola ad memoratos Africanos Antistites. At neque in Italia ea Ecclesiastica politia antiquitus seruata est. Nam diœcesis Metropolitica Romani Præsulis amplissima fuit, ac plures Consulares prouincias, itemque alias Præsidales, ac Correctorias complexa est, ita vt in illis nullus esset alius Metropolita, seu Archiepiscopus, sed omnes essent Romani Metropolitæ suffraganei. Profectò prouinciæ, quæ per Vicarium vrbis regebantur, intra Metropolitanam diœcesim Romani Pontificis, vna dempta Sardinia, continebantur, illæ verò ex Notitia imperij Occidentalis erant sequentes.

Vica-

Vicarius Vrbis regebat Prouincias X. Italiæ

Per Consulares IV.
- Campaniam.
- Tusciam, & Vmbriam.
- Picenum Suburbicarium.
- Siciliam.

Per Correctores II.
- Apuliam, & Calabriam.
- Brutios, & Lucanos.

Per Præsides IV.
- Samnium.
- Sardiniam.
- Corsicam.
- Valeriam.

Doctissimi viri Sirmondus laudatus, ac Lupus cap. 8. ad Synodum VII. scribunt, eosdem limites fuisse diœcesis ciuilis Vicarij vrbis, & Metropolitæ Romani, atque ex regiminis ciuilis forma Ecclesiasticam etiam iurisdictionem præsignatam. Verùm aliter sentiendum puto. Etenim Picenum Annonarium, quod Vicario Italiæ per Consularem parebat, ad Metropolitam Romanum spectasse certum est. S. Gregorius Magnus lib. 7. epist. 50. iniungit Mariniano Rauennati, vt inquirat in mores cuiusdã in Ariminensem Episcopum designandi, & vbi probus visus fuerit: *Ad nos*, ait; *cum decreti pagina vestræ quoque addita testificationis epistola destinate, quatenus eiusdem à nobis Ecclesiæ, disponente Domino, consacretur Antistes*. Idem etiam lib. 2. epist. 9. Castorio Ariminensi Oratorij consecrandi facultatem concedit, quam postea etiam dedit lib. 5. epist. 45. Leontio eiusdem Vrbis Episcopo. At certum est, consecrationem suffraganei Episcopi ad Metropolitam pertinere. Hinc Marinianus Rauennas Ariminensem Episcopum, vtpotè extra ipsius Metropoliticam diœcesim, minimè permissus est consecrare, qui tamen Fori Cornelij Antistitem, aliosque suæ prouinciæ pleno iure consecrabat. Audiatur Gregorius lib. 6. epist. 39. ad eundem Marinianum: *Fraternitatis vestræ epistola nunciante comperimus Corneliensis Ecclesiæ filios assidua supplicatione in loco lapsi quondam Episcopi sui consecrandum sibi à vobis poscere Sacerdotem*. Rursus Oratoriorum, ac Basilicarum consecrandi facultas à Metropolita subditis Episcopis dabatur; vnde Montanus Metropolita Toletanus in epistola ad fratres Palentini territorij in Synodo Toletana II. tom. 2. Binij pag. 401. conquestus à suffraganeis Episcopis, *qui nec prouinciæ priuilegijs, nec rerum Domini noscuntur*, se inscio Ecclesias consecrari, mandat hæc ipsa: *Literis nos informare debeatis, aut per nos, aut eum, qui nobis ex fratribus, & Coepiscopis nostris visus fuerit, & consecratio Ecclesiarum, Deo auspice, poterit celebrari*. Præterea deputare visitatorem Ecclesiæ suffraganei Episcopi pertinet ad Metropolitam ex epist. 19. S. Ambrosij ad Constantium. Laudatæ verò Ecclesiæ Ariminensis visitatores Gregorius designauit lib. 1.

epist. 55. & lib. 2. epist. 34. Ariminum verò situm erat intra limites Piceni Annonarij, vti etiam Fanum Fortunæ, Pisaurum, ac vicina oppida, quibus Ariminum remotius ab Vrbe est. Et quidem Gregorius lib. 5. epist. 4. scribit, à Pelagio decessore traditam fuisse Felici Episcopo Pisaurensi facultatem monasterij consecrandi, vt planè erret Rubeus lib. 5. Hist. Rauen. dum Pisaurensem Ecclesiam Rauennati antiquitus subiectam contendit. His ita stabilitis, ante annum quadringentesimum Rauennam spectasse ad Picenum Annonarium, eiusque Metropolim ciuilem fuisse ex celebri inscriptione colligitur, quam ex Mazochio mendosam Rubeus lib. 1. historiæ laudatæ recitat, sed correctam exhibet Gruterus pag. 399. ea autem est.

CRONIO. EVSEBIO. V. C. AEMILIA. AD
DITA. PRAEDICTAE. PROVINCIAE.
CONTVITV. VIGILANTIAE.
ET IVSTITIAE. EIVS. ET. RA
VENNATENSIVM. CIVITATE.
QVAE. ANTEA. PICENI. CAPVT. PRO
VINCIAE. VIDEBATVR. VICARIO
ITALIAE. QVAE. POTESTAS. SVPRA
DICTO. VIRO. OB. TESTIMONIVM.
ANTEACTI. HONORIS. EST. ADTRIBVTA. &c.
AB INVICTISSIMIS PRINCIPIBVS.

à tergo.

DEDICATA. V. EIDVS. NOVEMBRIS. COS.
FL. MALLIO THEODORO. V. C.

Fuerat ergo Rauenna Metropolis Piceni Annonarij, ac deinde ab Arcadio, & Honorio Imperatoribus Æmiliæ coniuncta fuit circa annum 399. quo Manlius Theodorus cum Fl. Eutropio consulatum inijt. Leo Augustus, vulgò Sapiens, in notitia Episcopatuum ad Andronicum filium Rauennam Metropolim Piceni Annonarij statuit. Quare Rauenna pertinebat ad diœcesim Romani Episcopi, cui Picenum Annonarium subiectum erat. Neque tamen, eò quòd Rauenna ciuilis metropolis fuit, inde rectè deducitur, eandem Ecclesiasticam quoque metropolim fuisse. Nam certum est, Capuam fuisse metropolim, in qua Campaniæ Consularis residebat, vnde scribit S. Athanasius in epistola ad solitarios: *Missis à Sancto Concilio in legationem Episcopis Vincentio Capuæ, quæ est Metropolis Campaniæ*. At Episcopus Capuæ non erat Metropolitanus, neque vlla in vicinos Episcopos iurisdictione pollebat. Hinc S. Gregorius Papa tanquam supremus Campaniæ Metropolita per Subdiaconos illius prouinciæ Ecclesias regebat. Lib. 2. epist. 35. ad Petrum Subdiaconum Campaniæ scribit: *Experientia tua Clerum Ecclesiæ Neapolitanæ conueniat, quatenus duos, vel tres de suis eligere, & huc ad eligendum Episcopum transmittere non omittant, qui si fortasse admonitionem tuam quolibet modo differre tentauerint; Ecclesiasticum in eos vigorem exerce*. Idem lib. 5. epist. 11. ad Fortunatum Neapolitanum ait:

Neque

Neque Clericum tuum, & neque Monachum, vel quamlibet ciuitatis aliam personam religiosam parochiæ tuæ à quoquam, vel ad alterius volumus iudicium exhibere. Postea: *Porrò autem si tu, quod non opinamur, dissimulandum putaueris, Rectori patrimonij Ecclesiæ nostræ, qui illic est, vel fuerit constitutus, noueris esse licentiam, vt quod sponte postponis, eius facere instantia modis omnibus vrgearis.* Libro 2. epist. 59. Lib. 7. epist. 15. lib. 8. epist. 53. eidem Fortunato dat facultatem monasteria, & basilicas consecrandi; sæpè etiam visitationem Ecclesiarum Campaniæ iniungit, vt planè nulla fuerit Episcopi Capuani ea in prouincia iurisdictio. Primus Capuæ Metropolita, & Archiepiscopus designatus fuit à Ioanne XIII. anno 968. Lib. 5. epist. 45. Petro Hydruntino iubet, vt visitet Ecclesias Brundusij, Lippias, & Callipoli, ac electi Episcopi earundem vrbium *ad nos*, inquit, *veniant consecrandi*. Quare nec Apulia, nec Calabria vllos habebant Metropolitas.

De Sicilia idem dicendum est; frustra enim Albertus Piccolus in dissertat. de iure Ecclesiæ Siculæ à cap. 9. contendit, Messanensem Episcopum antiquitus fuisse Metropolitanum ex epistola 30. ad Felicem Messanensem, quæ vltima est in Registro Gregorij Magni; nam id falsum esse constat ex ijs, quæ diximus lib. 1. hist. Pelag. cap. 20. Certè in eodem lib. 12. epist. 10. narrat Gregorius, Ianuarium Basilicam Messanæ ædificasse, ac petere facultatem, qua posset consecrari, illam autem sub certis conditionibus eidem Felici Messanensi concedit, vt planè appareat, hunc non fuisse Metropolitam. Prætèrea libro 11. epistolam 22. inscribit *Leoni* Catanensi, *Secundino* Tauromitano, *Ioanni* Syracusano, *Donno* Messanensi. Non ergo iste erat Metropolita totius Siciliæ, neque enim eundem cæteris postposuisset. Idem etiam Gregorius lib. 7. epist. 11. mittit Metropolitis Italiæ, & Illyrici literas hoc ordine inscriptas: *Eusebio Thessalonicensi* prouinciæ Macedoniæ, *Vrbitio Dyrrachitano* Epiri nouæ, *Constantio Mediolanensi* Liguriæ, *Andreæ Nicopolis* Epiri veteris, *Ioanni primæ Iustinianæ* Vicario Illyrici, *Ioanni Cretensi* totius Cretæ, *Ioãni Larissæ* Thessaliæ, *Mariniano Rauennæ* Æmiliæ, *Ianuario Calaritano* Sardiniæ, *& omnibus Episcopis Siciliæ*. Cur Donnum Messanensem solummodò non nominauit, si erat Metropolita Siciliȩ, vti de cȩteris Metropolitanis Italiȩ, & Illyrici fecit? Gregorius verò epistola illa 30. ad Felicem scribit: *Volumus omnes in vnum conuenire Episcopos, vt de incidentibus causis fiat disceptatio.* Etenim ex epist. 4. Leonis Magni Episcopi Siciliȩ Romam terni quotannis ad Synodum venire debebant; at cum Gregorius vnoquoque triennio semel eos venire iussisset, & quidem omnes, ob negotia tamen Ecclesiastica prouincialem Synodum in Sicilia singulis quoque annis celebrandam iussit. Quòd si Felici Synodi conuocandȩ curam Gregorius commisit, quod tamen nullo pacto ibidem traditur, non ideo Felix fuit Metropolita, sed id fecit à suo Metropolita Romano iussus, vti etiam Leontio Foroiuliensi S. Leo Magnus iniunxit, vt Synodos in Prouincia Viennensi indiceret, qui tamen non erat Metropolita. Ex epistola prima lib. 1. eiusdem Gregorij ad Episcopos Siciliȩ apertè probatur, non modò nullum tum temporis ibidem fuisse Metropolitam, sed Synodos, quas singulis quibusq; annis celebrari iusserat, coram Subdiacono Apostolicȩ Sedis apud Siculos Vicarium haberi solitas. Hȩc enim scribit: *Valdè necessarium esse perspeximus, vt sicut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, ita vni, eidemq; personæ*

omnia committamus, vt vbi nos præsentes esse non possumus, nostra per eum, cui præcipimus, repræsentetur auctoritas. Quamobrem Petro Subdiacono Sedis nostræ intra prouinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, commisimus. Et postea: *Illud quoque fieri debere perspeximus, vt semel per annum ad Syracusanam, siue Catanensium ciuitatem vniuersaliter honore, quo dignum est, sicut eidem iussimus, fraternitas vestra conueniat,* & Ecclesiasticas causas *congrua cum eodem Petro Subdiacono Sedis nostræ debeatis moderatione disponere. A' quo concilio procul absint odia &c.* Quare sicuti Subdiaconus Apostolicæ Sedis Vicarius Synodis præsidebat, ita illius etiam erat easdem indicere. Idem verò Petrus indictione VII. anno 603. erat Vicarius Rector Siciliæ eò iterum post Cyprianum à Gregorio missus, quo anno hic laudatam ad Felicem Messanensem epistolam dedit. Hoc ipsum fusiùs probat P. Lupus in notis ad Synodum VII. cap. 8. De Vmbriæ, & Tusciæ Ecclesijs idem colligitur ex laudati Gregorij epistolis.

Rubeus lib. 2. recitat diploma Valentiniani, quo Ioannes Episcopus Rauennas Metropolitica dignitate ornabatur, quod etiam legere poteris apud Baronium ad annum 432. & Vghellum in tabulis eiusdem Ecclesiæ tomo 2. Italiæ sacræ. Cardinalis tamen eruditissimè illius diplomatis falsitatem ostendit; nam ibidem Rhegium Lepidi, Brixellum ad Padum, & Placentia Metropolitæ Rauennati, quod ad sacra pertinet, subiectæ vrbes leguntur, cum tamen illarum Episcopi cum Eusebio Mediolanensi, vtpotè eiusdem suffraganei Synodum celebrarint sub Leone Magno circa annum 451. adhuc ipso Valentiniano imperante, vt patet ex literis Synodalibus post epistolam 52. Leonis. His adde, quòd Ecclesia Forocorneliensis subiecta erat Metropolitæ Mediolanensi, vt postea nobis dicetur. Quare cum Rauenna media sit inter Ariminum, & Forum Cornelij, atque hæ vrbes ad alios Metropolitas antiquitus spectarint, vetustas Metropolitani primatus Rauennatis Ecclesiæ prorsus corruit. Illa dignitas sub Petro Chrysologo incœpit, qui anno 450. decessit. Extat sermo eiusdem 175. de ordinatione Marcellini Episcopi Vicohabentiæ: est autem Vicohabentia in agro Ferrariensi vulgò Viguentia nuncupata, vnde Episcopalis Sedes postea Ferrariam translata fuit. Hæc Chrysologus ibidem fatur: *Omnium quidem rerum primordia sunt dura, sed duriora sunt omnibus primordia generantis. Sancta Ecclesia Rauennas, vt primum pareret, viam fecit, angores pertulit, sensit dolores.* Postea: *Habeat modò natus, qui primùm natus est, primogeniti reuerentiam, teneat honorem.* Rursus: *Lætantur, quia videre oculis, suscipere manibus hodie primum sanctæ genitricis partum, sobolemq; meruerunt.* Etenim Placidia Augusta, eiusq; filius Valentinianus, cum Rauennæ imperij sedem post Honorium fixissent, eandem Ecclesiasticæ Metropoleos dignitate per Romanos Pontifices decorandam curarunt, ea prorsus ratione, qua Sedes Constantinopolitana ob imperiale thronum Patriarchalia iura vsurpauit, ac tandem pacificè tenuit.

Iam verò de duobus alijs Metropolitis Italiæ Aquileiensi, ac Mediolanensi dicendum est. Rubeus lib. 5. memorato scribit, Ecclesiam Vercellensem fuisse Transpadanæ Italiæ, ac Liguriæ metropolim, idq; ex gestis S. Eusebij eiusdem vrbis Episcopi colligi: at Ambrosium à Theodosio seniore ius Metropoliticum Mediolanensi demum Ecclesiæ impetrasse. Nesciò vnde ex laudatis gestis id deduci possit, neq; hoc cum eiusdem Scriptoris discursu con-

gruit. Etenim si vbi ciuilis metropolis ab Imperatoribus locata erat, ibidem & Ecclesiastica statim consurgebat, nullo iure vtraq; dignitas Mediolano eripi potest, ibi enim Vicarius Italiæ residebat, ac ex consequenti eiusdem vrbis Episcopus erat Metropolita. S. Athanasius in epistola ad solitarios scribit: *Dionysius Mediolani, quod & ipsum est metropolis Italiæ*. Narrat S. Maximus Episcopus Taurinensis, ab Arianis fraude, ac dolo Dionysium Mediolanensem ad impiam subscriptionem ponendam seductum fuisse, quam postea paginam cum Eusebio Vercellensi itidem subsignandam traderent, respondisse ait: *Hoc sibi placere, quod illis, sed quòd sibi filium Dionysium in subscribendo præponerent, grauiter se moueri*. Vos enim, *inquit*, qui dicitis filium Dei Patri Deo æqualem esse non posse, cur mihi filium prætulistis? *Qua illi ratione permoti statim S. Dionysij chirographum deleuerunt priorem locum describendi beato Eusebio deferentes*. At Eusebius eo pacto Dionysij subscriptione correcta, dare postea nomen recusauit. Ex quibus patet, Arianos Dionysio vti Metropolitæ primum in subscribendo locum detulisse, Eusebium verò non quidem ius Metropoliticum Arianis obiecisse, sed ætatis antelationem, vnde tanquam seniori priorem in subscribendo locum sibi deberi dicebat. Amplissima erat iurisdictio Metropolitæ Mediolanensis vel ante annum quadringentesimum; nam certum est Æmiliam, Liguriam, Insubriam, Alpes Cottias, Ræthiam primam, meamque patriam Veronam ad Metropolitanum Mediolanensem spectasse. S. Ambrosius epist. 19. ad Constantium scribit: *Commendo tibi, fili, Ecclesiam, quæ est ad Forum Cornelij, quò eam de proximo interuisas frequentius, donec ei ordinetur Episcopus &c. occupatus diebus ingruentibus quadragesimæ tam longè non possum excurrere*. Erat ergo illa Ecclesia in Æmilia subdita Metropolitæ Mediolanensi, cum illius cura ad eundem pertineret. Rursus epist. 46. ad Syagrium Veronensem scribit: *Prospiciendum esse, ne de nostro obloquantur iudicio charissimi nostri Veronenses, proprijs texuisti literis. Non arbitror fore; certè non solent. Aut si obloqui soleant, haud dubiè liquet, cum asperati huc veniant, pacifici ad te reuertantur. Præsertim cum hoc iudicium nostrum cum Fratribus, & Consacerdotibus nostris participatum processerit*. Veronensis nostræ Ecclesiæ causæ deferebantur ad Mediolanensem Metropolitam, ad quem dabatur appellatio. Verona tamen ad curam Consularis Venetiæ, & Istriæ pertinebat, vt ex hac inscriptione, quæ Sirmione in agro Veronensi ad Benacum legitur, intelligimus.

HORTANTE. BEATITVDINE.
TEMPORVM. D.D.D. N.N.N.
GRATIANI. VALENTINIANI.
ET THEODOSII. AVGGG.
STATVAM. IN.CAPITOLIO.
DIV.IACENTEM.IN.
CELEBERRIMO. FORI.
LOCO. CONSTITVI. IVSSIT.
VAL. PALLADIVS V.C.
CONS. VENET. ET HIST.

Baronius, ac Sirmondus non modò Venetiarum, verùm & Pannoniæ Ecclesias

ad eiusdem iurisdictionem spectasse contendunt. Scribit Ambrosius epist. 25. ad Vercellenses, qui in demortui Eusebij locum alterum substituere ob dissidia differebant: *Sola* Vercellensis Ecclesia *nunc ex omnibus Liguriæ, atq; Æmiliæ, Venetiarumq; vel cæteris finitimis Italiæ partibus huiusmodi eget officio*. Ex quibus Sirmondus lib. 1. Propemptici cap. 8. hæc deducit: *An non abundè confirmat omnes Liguriæ, atq; Æmiliæ, Venetiarumq; vel cæterarum finitimarum Italiæ partium Ecclesias ad Mediolanensis Ecclesiæ Episcopi sollicitudinem pertinuisse?* Quo authore Veneta prouincia Mediolanensis Metropolitæ iuri adscripta, Aquileiensis Ecclesia in ordinem redigitur, illiusq; Episcopus fit laudati Metropolitæ suffraganeus. At Cardinalis Baronius etiam Illyricum Occidentale eidem Mediolanensi deputat, quòd Paulinus in libro de vita S. Ambrosij ad Augustinum hæc scribit: *Sirmium verò cum ad ordinandum Anemium Episcopum perrexisset.* Consecrare autem Episcopum ad Metropolitanum pertinere superiùs nobis probatum est. Hinc idem ad annum 380. pag. 442. putat, Ambrosium Sirmium se contulisse: *vt Ecclesiæ Sirmiensi suæ diœcesis consulturus præficeret Catholicæ communionis Episcopum*. Additque causam: *Perseuerabat enim antiqua illa diuisio prouinciarum, qua lege Vatinia coniuncta erat prouincia Illyrici Galliæ Cisalpinæ.* Quæ si vera sunt, nullus eo sæculo erat Aquileiæ Metropolitanus, quandoquidem vltra Venetiarum fines Sirmium vsque Ambrosij iurisdictio protendebatur.

In hanc sententiam alia argumenta nos vrgent. In Synodo Aquileiensi sub Damaso anno 381. Ambrosius Mediolanensis Episcopus dixit: *Quid ergo vobis Sancti viri placeat, declarandum est. Omnes Episcopi dixerunt: placet.* In eo autem Concilio Ambrosius vti supremus Iudex Palladium Arianum interrogauit, eodemque hæreseos conuicto, Ambrosius ante cæteros, quos inter erat Valerianus Aquileiensis, hanc sententiam pronunciauit: *Iuxta ea, quæ hodie audiuimus &c. Pronuncio illum sacerdotio indignum, & carendum, dum & in loco eius Catholicus ordinetur. Omnes Episcopi dixerunt, anathema Palladio.* Hoc sanè est supremæ iurisdictionis argumentum. Cur enim primus Metropolita Valerianus ante cæteros sententiam non protulisset? Legantur Synodi Africanæ, vbi semper Aurelius primus Metropolita cæteros interrogabat, primusque sententiam dicebat, quod & in Synodo Genethlij Aurelij decessoris patet, nec id in dubium vocari potest. Præterea Africani Patres in grauioribus causis Romanum, & Mediolanensem Antistitem per Nuncios conuenire solebant, nulla Aquileiensis consideratione habita. Ita in Synodo Carthaginensi Cæsario, & Attico Conss. celebrata scripsere in causa Donatistarum ad Siricium, & Simplicianum Ambrosij successorem. Rursus aliam legationem destinarunt in Synodo coacta post consulatum Fl. Stilichonis ad Anastasium Papam, & Venerium Mediolanensem. Seuerus Sulpitius, qui ea ætate florebat, nempe anno 400. cum lib. 2. narrasset, Priscillianistas à Damaso, dein etiam ab Ambrosio damnatos, addit: *Tum vertere consilia, vt quia duobus Episcopis, quorum ea tempestate summa auctoritas erat, non illuserant &c.* Quare post Romanum Pontificem summa tunc erat Mediolanensis Metropolitæ in Italia authoritas. Cum Ambrosius Sicirij Papæ epistolam accepisset cum hac epigraphe: *Siricius Mediolanensi Ecclesiæ*, eruditam epistolam, quæ inter Ambrosianas septima numeratur, idem reposuit cum his subscriptionibus: *Ego Ambrosius Mediolanensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi. Euentius Episcopus Ceneteñsis salutò Sanctitatem*

tuam in Domino, & huic epistolæ subscripsi. Maximus Episcopus Hemonensis &c. At Ceneta Venetæ prouinciæ vrbs est, Hemona verò in Norico erat LXXXVI. P. M. supra Aquileiam, qua capta Maximinus Imperator teste Herodiano ad Aquileiam obsidendam exercitum duxit. Cum verò illarum vrbium Antistites epistolæ ad Mediolanensem Ecclesiam à Pontifice datæ responderint, ad eandem illi Ecclesiam spectasse videntur, qui postea Aquileia in Ecclesiasticam Metropolim erecta eidem adscripti sunt.

Cæterùm Metropolitanæ nostræ Aquileiensis Ecclesiæ antiquitas nobis defendenda est. Cum Auxentius Arianus rem Catholicam vexaret, S. Damasus Synodum contra eundem celebrauit, ac deinde Synodicam ad Illyricos Episcopos transmisit cum hac epigraphe: *Episcopi ad Sanctum Concilium Romæ conuocati Damasus, Valerianus, & cæteri dilectis fratribus Episcopis, qui sunt in Illyrico in Domino salutem.* Epistolam recitat Sozomenus lib. 6. cap. 23. Vnus post Pontificem Valerianus Aquileiensis nominatur, vt planè non infimi ordinis cum cæteris, qui suppresso nomine recitantur, appareat, sed vt vnicus tum temporis post Damasum in Italia Catholicus Metropolita censendus videatur. Synodus Constantinopolitana in literis ad Damasum, & Occidentales Episcopos in titulo nominat Damasum, Ambrosium, Britonem, & Valerianum; non igitur erat Valerianus inter gregarios Antistites, sed Metropolitanus. Honorius Imperator in causa Chrysostomi ad Arcadium fratrem scribens ait: *Quænam verò sit Occidentalium de Episcopo Ioanne sententia ex omnibus fermè epistolis constat, quas ad me frequentes dederunt. Ex his duas continentes, quod reliquæ, subdidi, scilicet Romani, & Aquileiensis Episcopi.* Cur verò literas Venerij Metropolitæ Honorius omisisset, Aquileiensis suffraganei epistolam laudans? Erat ergo summa Aquileiensis Metropolitæ in Italia authoritas, atq; ex Honorij testimonio proxima Pontificiæ. Venerium autem pro Chrysostomo scripsisse refert Georgius Patriarcha Alexandrinus in libro de vita Chrysostomi, vbi loquens de Arcadio ait: *Acceptis literis Imperatoris Honorij, Papæ insuper Innocentij, & Episcoporum Italiæ Chromatij Aquileiensis, Venerij quoq; Mediolanensis, & aliorum &c.* Vbi etiam Chromatium Venerio præpositum legis, vt huius suffraganeus nulla ratione asseri possit. S. Hieronymus lib. 2. apol. 1. con. Rufinum scribit: *Ergo beati Episcopi Anastasius, Theophilus, & Venerius, & Chromatius &c. illum*, scilicet Origenem, *hæreticum denunciant.* Erat ergo Chromatius Aquileiensis Metropolita, nam vnà cum Romano Pontifice, Patriarcha Alexandrino, & Metropolita Mediolanensi nominatus fuit. S. Basilius Magnus epistolam 324. scribit *Valeriano Illyriorum Episcopo*, in qua eidem gratulatur, quòd ipsius opera in Occidente Arianorum conatus irriti euaserint. Hinc primatialis Valeriani Aquileiensis dignitas elucet, ad quem vel ex Oriente honorificentissimæ literæ scribebantur. Illyricorum verò eundem Episcopum Basilius dicit, quòd Græcis plerisq; Scriptoribus Aquileia Illyrici vrbs videbatur, vnde Herodianus in Maximino Aquileiam in confinijs Illyriorum ponit.

Ex his colligimus minùs rectè Sirmondum lib. 2. propem. cap. 7. vocasse Aquileiensem Metropolitam *vix Italici nominis Antistitem*, & lib. 1. cap. 8. dixisse: *Nusquam enim Aquileia inter Italiæ Metropoles, neq; ab Athanasio, neque ab alijs illorum temporum Scriptoribus recensetur.* Etenim Athanasius Capuam Metropolim

polim appellauit, quòd in ea Campaniæ Consularis residebat. Hac ratione Aquileia pariter Metropolis Italiæ dicenda est; nam extat lib. 8. Cod. Theod. *L. 1. de execut. & exact.* rescriptum Valentiani, & Valentis Impp. *ad Florianum Consularem Venetiæ*, quod etiam ex superiùs posita inscriptione, & ex notitia Imperij Occidentalis patet, Consularis autem degebat Aquileiæ, quæ prouinciæ prima ciuitas erat. Quod si dicat, locutum Athanasium de Ecclesiastica, non de ciuili Metropoli, id falsum apparet, ex laudatis eiusdem verbis ex epistola ad solitarios, vbi Capuam apertè Metropolim nuncupauit. Herodianus in Maximino appellat Aquileiam *maximam Italiæ vrbem*, qua de re legatur Cluuerius lib. 1. Italiæ antiquæ cap. 20. vbi plura veterum Scriptorum de illius vrbis dignitate testimonia congerit. Neque verò eiusdem Metropoliticam Ecclesiasticam iurisdictionem euertunt, quæ proximè adduximus. Etenim Ambrosius in epistola ad Vercellenses illarum prouinciarum meminit, non quòd omnes sibi subiectæ erant, sed quòd vti viciniores, ac sibi notiores in exemplum faciliùs adducere poterat, præsertim cum ibidem appellet etiam *finitimas Italiæ partes*; cum tamen extra Italiam eiusdem iurisdictio nulla ratione extendi potuerit, cum illæ prouinciæ nec Vicario Italiæ subiectæ essent, ad cuius iurisdictionem Metropolitanum Ecclesiæ Mediolanensis dominium Sirmondus ipse, alijq; præformarunt.

Sed nec Anemij Sirmiensis facta per Ambrosium consecratio istius diœcesim Sirmium vsq; protendit, vt Baronius existimauit. Fateor defuncto Metropolita à suffraganeis successorem in Synodo prouinciæ ordinari solitum, suffraganei verò consecrationem ad Metropolitam spectasse. Attamen non semel Metropolita ab alio Metropolita consecrabatur. Ita Theophilus Alexandrinus pro ordinatione Chrysostomi peragenda ab Arcadio Constantinopolim accitus fuit ex Socrate lib. 6. cap. 2. Leo Magnus in epistola ad Anastasium Thessalonicensem ait: *Singulis autem Metropolitanis sicut potestas ista committitur, vt in suis prouincijs ius habeant consecrandi, ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari.* Et in epistola ad Episcopos per Illyricum: *Fratrem, & Coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando Antistite volumus consulatis, cui Metropolitani Episcopi consecrationem statuimus.* Habentur hæ literæ in Synodo Romana sub Bonifacio II. par. 1. collectionis Holstenij. Cum verò Ambrosius in ore famæ esset, hoc & ipse speciali priuilegio ab Apostolica Sede donatus fuit, vt Sirmij Episcopum consecraret. Erat Sirmium Pannoniæ secundæ Metropolis, eam enim vrbem Ammianus illius sæculi Scriptor lib. 21. nuncupauit *Vrbium matrem, populosam, & celebrem.* Et ipse Anemius in Synodo Aquileiensi dixit: *Caput Illyrici non nisi ciuitas est Sirmiensis. Ego igitur illius ciuitatis Episcopus sum.* Itaq; erat Anemius Illyricorum Pannoniæ secundæ Episcoporum Metropolitanus. Profectus est Sirmium Ambrosius, quòd Iustina Augusta omni arte conabatur, vt, teste Paulino, *ab Arianis Episcopus in eadem Ecclesia ordinaretur.* Et quidem non video, quid Baronij sententiam lex Vatinia iuuet, qua Illyricum Occidentale Cisalpinæ Galliæ accensebatur. Nam licèt is tractus Illyrici à Præfecto Prætorio Italiæ sæpius regeretur ex lib. 9. Cod. Theod. L. 13. *De pœnis* ad Flauianum, quod rescriptum datum est à Valentiniano II. Veronæ anno 382. XV. Kal. Septembris. Item lib. 1. L. 2. *De Constit. Principum.* Lib. 11. L. 1. *Si per obreptionem* ad Probum; haud tamen ad eiusdem regiminis nor-

mam

mam Metropolitana in Italia iurisdictio statui potest; aliàs vnus fuisset Italiæ, & Africæ Metropolita; Africa enim per Præfectum Pr. Italiæ gubernabatur. Sed neque ex Præfectura Vicarij Italiæ id deduci potest, huic enim parebant prouinciæ Consulares quatuor, Venetia cum Istria: Æmilia cum Liguria: Flaminia cum Piceno Annonario; Præsidales tres, Alpes Cottiæ, Rhætia I. Rhætia II. At Pannonia Secunda, cuius Metropolis erat Sirmium, per Consularem regebatur; nam extat rescriptum Valentiniani, & Valentis *ad Fortunatum Consularem Pannoniæ Secundæ* lib. 8. Cod. Theod. *L.* 27. *de cursu publico*. Quare vti Consularis Liguriæ, & Æmiliæ Mediolani, ita Consularis Pannoniæ Secundæ Sirmij residebat.

Sed neque à nobis adducta oppositum persuadent. Ambrosius quidem in Synodo Aquileiensi primus in Palladium sententiam dixit, quòd ab Apostolica Sede, & à Gratiano Imperatore illius causæ cognitor destinatus fuit. Acta tamen Synodalia Valerianum Ambrosio præpositum exhibent; ita enim ibidem Patres nominantur: *Valerianus Episcopus Aquileiensis. Ambrosius Episcopus Mediolanensis. Eusebius Episcopus Bononiensis. Limenius Episcopus Vercellensis. Anemius Episcopus Sirmiensis Illyrici &c.* Quæ tamen non adduco, vt primatum Aquileiensem supra Mediolanensem Metropolim probem. Nam cum Limenius Vercellensis Anemio Sirmij Metropolitæ præponatur, iuxta delatæ dignitatis antiquitatem Episcopi illi subscripti videntur, de qua re contra Salmasium mox plura subijciam. Ita in Sardicensi Concilio Hosius Cordubensis primus non quidem sententiam Patres rogabat, sed suam promebat, quam cæteri sequebantur; hinc rectè à Theodoreto lib. 2. cap. 16. dictus fuit *Princeps Sardicensis Synodi*. Qua authoritate ille vsus est, quòd illuc esset ab Apostolica Sede specialiter delegatus. In epistola autem ab Ecclesia Mediolanensi ad Siricium Papam missa suffraganei Metropolitæ Aquileiensis leguntur, quia illi duo Episcopi Ambrosium de Arianorum conatibus consulturi Mediolanum sub idem temporis se contulerant, vnde & ipsi eidem epistolæ nomen dedere; neque enim illæ literæ à Synodo ea occasione ab Ambrosio coacta scriptæ sunt. Hæc ex eo confirmantur, quòd Felix Iadertinus vnà cum memoratis ibidem subscriptus legitur: Sadera autem Dalmatiæ vrbs ad Salonitanum Metropolitani, non ad Mediolanensem pertinebat. Denique quod de Africanis ad Romanos, & Mediolanenses Episcopos legationibus obijcitur, Aquileiensem primatum non explodit; nam ideo Aurelius Carthaginensis, ac collegæ ad Romanam, & Mediolanensem Ecclesiam legatos destinarunt, quia in vtriusq; Ecclesiæ Synodo vetitum fuerat, ne Donatistæ ad Catholicam vnitatem conuersi sacris ordinibus insignirentur, quæ lex ob Diaconorum penuriam cum ab Afris obseruari non posset, legatos in Italiam mittendos decreuere, qui facti rationem redderent, *ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum*. Verba sunt Synodi Africanæ Carthagine celebratæ post consul. Fl. Stilichonis anno 401. quod rursus repetunt in Synodo Carthaginensi eodem anno peracta Vincentio, & Flauita Conss. *In transmarino*, inquiunt, *Concilio statutum est, id est, vt in parte Donati si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium.* Cum verò in Aquileiensi Ecclesia nihil de Donatistis statutum fuerit, vel ex terrarum distantia ea decreta in Africanorum notitiam non peruenerint, ideo nulla ad Chromatium ea de

re legatio destinata fuit. Scripsit olim Pater Lupus in quæstione de origine Augustinensium cap. 9. pag. 142. obtinuisse *Simplicianum Mediolanensem a Siricio, ac Apostolica eius Sede vicariam præfecturam supra omnes Ecclesias Hispanicas, atque Africanas*. Cuius sanè dignitatis nullum vsquam vestigium vidi, nec Simplicianus eas regiones visitauit, non earumdem Episcopos consecrauit, quod Vicarius Apostolicus Thessalonicensis faciebat; non Synodos indicebat, quam ab Apostolica Sede dignitatem, authoritatemque S. Cæsarius Arelatensis obtinuit; non illarum Ecclesiarum causas cognoscebat, vti Maximianus Gregorij Magni in Sicilia Vicarius. Quare ficta prorsus est vicaria illius Metropolitæ Mediolanensis potestas.

Iure ergo metropolitico Primatis Aquileiensis demonstrato, alterum dubium nobis soluendum est, esset-ne idem secundus, an tertius à Romano Pontifice in Italia Metropolita? S. Hieronymus Italicarum Ecclesiarum peritissimus contra Rufinum scribit: *Ergo Beati Episcopi Anastasius, & Theophilus, & Venerius, & Chromatius &c.* Venerium Mediolanensem Chromatio Aquileiensi, & quidem amicissimo præponit. Theodoretus epist. 112. ad Domnum Antiochenum ait: *De his etiam ad Dei amantissimos Episcopos Occidentis Mediolani, Aquileiæ, & Rauennæ scripsimus*. Eundem, quem Hieronymus, ordinem seruauit. At Salmasius priorem in Synodis locum Aquileiensi Metropolitæ datum contendit, quia in Synodo Sardicensi anno 347. legitur subscriptus: *Fortunatianus Episcopus ciuitatis Aquileiæ*, & post quosdam alios: *Protasius Episcopus ciuitatis Mediolanensis*. Rursus in Synodo Arelatensi I. subscribunt decreta: *Ex prouincia Dalmatiæ ciuitate Aquileia Theodorus Episcopus, Agathon Diaconus. Ex prouincia Italiæ, ciuitate Mediolani Orosius Episcopus, Nazarius Lector*. Sed hæc argumenta lubrica sunt; nam in Synodis non semper dignioris sedis Episcopi primo loco subscribebant, in quam rem innumera exempla adducit Hallier lib. 4. Hier. Eccles. sect. 4. cap. 2. §. 76. Certè in laudata Synodo Sardicensi ante Protasium Mediolanensem subscriptus legitur Lucius nostræ Veronæ Episcopus, qui tamen ea tempestate erat subditus Protasio, Lucillum vocat eundem Athanasius in apologia ad Constantium Augustum. In Synodo Romana sub S. Agathone Papa, vt habetur act. 4. Synodi VI. Oecumenicæ, priori quidem loco subscripsit Agatho Papa cum suis suffraganeis Episcopis Campaniæ, Siciliæ, Calabriæ, Brutiorum, Vmbriæ, & Tusciæ, quæ ciuiles prouinciæ ad vnam prouinciam Ecclesiasticam Romani Metropolitæ pertinebant, postea subscripsit *Mansuetus Mediolanensis* cum XVI. suffraganeis, quos secutus est *Agatho Episcopus Sanctæ Ecclesiæ* Aquileiensis prouinciæ Istriæ, post quem nomen statim dedere eiusdem comprouinciales Episcopi. Tertius à Mediolanensi subscripsit *Theodorus Rauennas*. Ex his apertè colligitur, Aquileiensem Episcopum vti Patriarcham non sedisse in ea Synodo, quæ celebrata fuit anno 680. neque enim eo se nomine designat, & Mediolanensi, qui purus erat Metropolita, postponitur. Idem dicendum est de subscriptionibus Synodi Romanæ præside Iulio Pontifice, quæ à Salmasio opponuntur.

Ego quidem arbitror olim de primatu Aquileiensem, ac Mediolanensem Metropolitas litigasse, Sedem verò Apostolicam eosdem pares pronunciasse. Ita Gregorius Magnus, cum ad Episcopos, plures simul literas daret, ne illi, quem primo loco nominaret, primatum tradere videretur, *à paribus* literas

ras ad eosdem datas inscribebat: videatur lib. 7. epist. 15. lib. 5. epist. 52. Hinc cum Mediolanensis, ac Aquileiensis de primatu contenderent, factum est, vt ex Apostolicæ Sedis decreto vnus alterum vicissim ordinaret. Hunc enim illarum Ecclesiarum morem *antiquitus* fuisse scribit Pelagius I. Papa in epistola ad Ioannem Patricium, quæ habetur pag. 219. collectionis Holstenij: *Nempe*, ait, *is mos* ANTIQVVS *fuit, vt quia pro longinquitate, vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se inuicem Mediolanensis, & Aquileiensis ordinare Episcopi debuissent, ita tamen, vt in ea ciuitate, in qua erat ordinandus Episcopus, alterius ciuitatis Pontifex occurrere debuisset, vt & ordinando electio à præsenti ordinatore ex consensu vniuersalis, cui præficiendus erat, Ecclesiæ meliùs, ac faciliùs potuisset agnosci, & in sua, qui ad Episcopatum prouehendus erat, nec tamen ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesia*. Pelagius Pontificatum indeptus est anno 556. Quando verò incœperit mos ille, quem *antiquum* testatur, incompertum est: at dum neutrum *ordinatori suo subdendum* dicit, antiquitatem Aquileiensis Metropolitæ apertè demonstrat, nullamque fuisse Mediolanensi in Aquileiensem Ecclesiam iurisdictionem.

Postea verò cum Metropolita Rauennatis Ecclesiæ Exarchorum patrocinio suffultus esset, Mediolanensi, & Aquileiensi locum eripere pertentauit, ac planè Episcoporum C-P. vestigia secutus est. Etenim cum Rauenna Honorij, ac Valentiniani Imperatorum, dein Theodorici, ac aliorum Gothorum Regum, & postremò Græcorum Exarchorum Sedes euaserit, eiusdem vrbis Episcopus non modò supra Mediolanensem, atque Aquileiensem se extulit, verùm etiam autocephaliam sibi vsurpans iuri Patriarchali Romani Antistitis se subducere effræni prorsus ambitione conatus est. Neque verò id illi difficile fuit, Aquileia ab Hunnis, Mediolano à Gothis, ac Longobardis euerso, ita vt earumdem vrbium Episcopi procul ab antiquis sedibus degerent. In Synodo quidem Romana sub Symmacho anno 511. primo loco sedit Cælius Laurentius Mediolanensis, secundo verò Petrus Rauennas. At Theodorico Rege Rauennæ degente, Episcopus Rauennatum à Ioanne Pontifice secundum à Romano Præsule locum impetrauit, cum idem dixisset decessorem Petrum in Concilio Symmachi *gratia humilitatis* locum Mediolanensi cessisse. Hæc sanè testatus est Hunfridus Rauennæ Episcopus in Synodo Romana sub Clemente II. cum de præcedentia cum alijs altercaretur. Sed huius fides sit penes Authorem; nam vidimus etiam anno 680. Rauennatem post duos illos Italiæ Metropolitas subscripsisse, vbi cum tres Archiepiscopi memorati cum suffraganeis nomen dederint, debitus in subscribendo ordo seruatus videtur. Attamen sæculo nono Archiepiscopus Rauennas primus Italiæ post Pontificem Metropolita habebatur. Carolus Magnus in testamento, quo Metropolitanis Ecclesijs, quæ intra imperij Occidentalis fines numerabantur, pleraque legauit, easdem hoc pacto recensuit, vt primo loco Rauennas, secundo Mediolanensis, tertio Foroiuliensis, seu Aquileiensis Ecclesia numeraretur. Hæc ibidem apud Baronium ad annum 811. pag. 576. leguntur: *Nomina verò Metropoliticarum ciuitatum, ad quas eadem eleemosina, vel largitio data est, hæc sunt: Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, Gradus, Colonia &c.* Luitprandus Ticinensis Diaconus lib. 2. de gestis Imperatorum, & Regum cap. 13. scribit: *Per id tempus Rauennatis Sedis, qui secundus post Romanum Archiereum Archipræsu-*

latus habebatur, *Petrus Pontificatum tenebat*. Hic Petrus anno 904. Rauennæ sedebat. Verùm id ęgrè tulere Patriarchę Aquileienses. Quare Rothaldus Aquileiensis summi vir ingenij, ac rerum gestarum gloria insignis ad Ecclesiæ suæ priuilegia aduersus Rauennatum Antistitum rapinas reparanda animum conuertit, atque à Leone VIII. anno 964. diploma impetrauit, quo primus Italiæ Metropolita post Romanam sedem declarabatur. Verba Leonis apud Vghellum tomo 5. Italiæ Sacræ in tabulis Aquileiensibus hæc sunt: *Volumus scilicet, & Apostolica auctoritate iubemus, vt inter omnes Italicas Ecclesias Dei sedes prima post Romanam Aquileiensis, cui Deo authore praes, habeatur*. Verùm quòd Leo ille Schismaticus fuit, Poppo Aquileiensis à legitimo Pontifice literis obtentis vetera Ecclesiæ suæ iura accerrimè tutatus est. Etenim non modò armis eiusdem iurisdictionem asseruit, ac nobilissimo templo, quod etiamnum extat, eandem exornauit, verùm etiam à Ioanne XIX. nouo diplomate impetrato illius primatum confirmauit, in quo hæc leguntur: *Inclinati namque precibus vestris Apostolica auctoritate concedimus, & per huius nostri priuilegij paginam confirmamus vobis, vestrisque successoribus Patriarchatum Sanctæ Aquileiensis Ecclesiæ fore caput, & metropolim super omnes Italiæ Ecclesias, quoniam ante omnes constitutam, & in fide Christi fundatam esse cognoscimus, atque volumus Sanctam Aquileiensem in cunctis fidei rebus peculiarem, & vicariam, & secundam esse post hanc almam Romanam Sedem, sicut olim à B. Petro Apostolo concessum fuisse videtur &c. Dat. mense Septembris indictione decima in sacratissima sede B. Petri Apostoli anno quarto Deo propitio Pontificatus Domini Ioannis Summi Pontificis, & vniuersalis Noni decimi Papæ*. Anno 1026. mense Septembri indictio X. inchoabatur. Ex hac subscriptione colligitur, Ioannem XIX. vt scribit Panuinius, XX. vt vult Baronius, anno 1023. pridie Kal. Martij ad Pontificatum euectum, non verò anno sequenti, vt vterque Scriptor, alijque vulgò existimarunt. Nam anno 1026. mense Septembri quartus annus eiusdem Pontificatus numerabatur; fauet Matthæus Westmonasteriensis: *Anno gratiæ*, inquiens, 1023. *Ioannes sedet in cathedra Romana annis nouem*.

Cæterùm post viginti annos de trium Italiæ Metropolitarum præcedentia iterum lis agitata fuit coram Clemente II. in Synodo Romana celebrata ineunte anno 1047. in qua Pontifex decessorum sententiæ non stetit, sed primum locum Metropolitæ Rauennati, secundum Aquileiensi, tertium deniq; Mediolanensi adiudicauit. Vghellus tomo 2. Italiæ sacræ in tabulis Rauennatis Ecclesiæ Clementis diploma ex Archiuio Vaticano depromptum refert. Dabo insigniora fragmenta: *Vnum*, inquit Pontifex, *propitiante Domino nobis concessum est illic determinare, quod multoties ventilatum à retrò Pontificibus prædecessoribus nostris, aut vix, aut nullo fine sopitum est; illud videlicet in Synodo sedendi iurgium, quod emerserat inter Rauennatem, & Mediolanensem Archiepiscopos, vnde & in ipsa nostra Synodo Aquileiensis Patriarcha mussitabat; quisquis enim sibi iuxta nos dexteri lateris locum vendicabat, & cui iure deberetur, nobis incertum erat*. Postea: *Contigit autem prima die Synodi non interesse Mediolanensem Archiepiscopum à primordio, sed iam die inclinato, cum Patriarcha à dextris nostris sederet, interposita tamen sella charissimi filij nostri Imperatoris Henrici, qui iam iam aduenire putabatur, quia ea loci erat electus quoque Rauennatensis Ecclesiæ, à sinistris vt sederet, quo Mediolanensi Archiepiscopo in medium veniente, dextrum quia locum petierat, hinc acclamatum est*

ab

ab electo Rauennatensi, sibi deberi illum, simili modo à Patriarcha Aquileiensi, & ita vnius rei altercatio inter sese orta est. Scribit, Mediolanensem adduxisse Synodum à Symmacho Papa celebratam, in qua Rauennatem præcesserat; hunc verò Ioannis II. decretum opposuisse, quo ea in Synodo Petrum Rauennatem *humilitatis gratia* alteri locum cessisse testabatur; denique Aquileiensem Ioannis XIX. laudatum diploma exhibuisse. Quibus ritè discussis, tradit è Synodi sententia causam Rauennati Metropolitæ adiudicatam fuisse dextero eidem loco assignato, Imperatore tamen non præsente, qui si adesset, iussus fuit Rauennas ad sinistrum Pontificis latus transire, & concludit: *Verùm ne posthac iterum vel Archiepiscopo Mediolanensi, vel Patriarchæ Aquileiensi de sessione dextri lateris nostri liceat excitare quamlibet controuersiam, interdicimus nostra Apostolica auctoritate, hoc eis de cætero licere, quòd si fortè fuerit præsumptum, pro temeratione interdicti nostri non modò bannum S. Petri nostræ Sedi persoluat, verùm nostræ quoque excommunicationis, & anathematis laqueos incurrat. Sedem etiam Rauennatis Archiepiscopi iubemus semper esse à dextris nostris, nostrorumq; successorum secundùm antiquæ constitutionis auctoritatem, nisi fortè Imperator adfuerit, & tunc etiam ipsum sinistrum locum tenere per hanc nostræ authoritatis firmantis firmitatem huic nostræ narrationi subiectam.* Et hæc annò 1047. statuta sunt.

Ex his manifestum fit, Antistitem Aquileiensem nomine tenus Patriarcham fuisse, neque enim Metropolitæ Italiæ primum eidem locum dare recusassent, neque Apostolica Sedes Rauennatem Archiepiscopum eidem præferendum iudicasset. Sed neque Ioannes XIX. cum primum illi ipsi locum dandum inter Italiæ Antistites pronunciauit, vllam Patriarchalis dignitatis mentionem fecit, sed ob antiquitatem Aquileiensis Ecclesiæ à D. Marco fundatæ eundem cæteris se præferre dixit. Fuit ergo Patriarcha Aquileiensis antiquitus solo nomine talis, nec vllo Patriarcharum priuilegio exornatus. Ita Græci quosdam habuere penes nudum nomen Metropolitas, qui tamen alteri Metropolitæ subiecti erant. Marcianus Imperator act. 6. Synodi Chalcedonensis ob habitam ea in vrbe Synodũ honorare eandem volens dixit ad Patres: *Ad honorem Sanctæ Martyris Euphemiæ, & vestræ pariter Sanctitatis Chalcedonensem ciuitatem, in qua sanctæ fidei Concilium gestum est, Metropolis priuilegia habere sancimus, nomine tantùm hanc honorantes, salua videlicet Nicomediensium ciuitati propria dignitate.* Hos penes titulum Metropolitas Græci posteriores Archiepiscopos dixere, quorum catalogum in Græco Imperio recitat Leo Sapiens in Notitia Episcoporum ad Andronicum filium in calce libri Georgij Codini de Officijs Aulæ, & Ecclesiæ C-P. De hisce Metropolitis legatur Lupus in notis ad canonem XII. Chalcedonensem, in quo hæc statuta sunt: *Quæcumque verò ciuitates iam literis imperialibus Metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodò perfruantur, & qui Ecclesiam eius gubernat Episcopus, saluis scilicet veræ Metropoli priuilegijs suis.* Ita definita est lis inter Eunomium Nicomediensem, & Anastasium Nicænum de iure Metropolitico contendentium, de qua re agitur tota actione 13. laudatæ Synodi, in cuius fine hæc per gloriosissimos Iudices ex Patrum sententia statuta leguntur: *Authoritatem quidem Metropolitanæ inter Ecclesias prouinciæ Bithyniæ Nicomediensis reuerendissimus habebit Episcopus, Nicæno habente honorem metropolitani tantummodò, subiacente autem ad exemplum aliorum Episcoporum prouinciæ Nicomediensi; hoc enim visum est Sancto Concilio.* Sed ab ea senten-

ſententia Nicæni Metropolitæ poſtea receſſerunt; excuſſa enim Nicomedienſis in ipſos iuriſdictione, ſex Bithyniæ Eccleſias eidem ſubreptas propriæ Metropoli ſubiecerunt, vt patet ex notitia laudata Leonis Imperatoris. Ibidem tamen Nicænus ſolo nomine Metropolita cæteris ſuffraganeis Nicomedienſis Eccleſiæ præponitur. *Adductæ etiam leges*, inquiunt Patres, *nomine Metropolis ſolummodò honorarunt Nicænam ciuitatem, & præponitur reliquis Epiſcopis prouinciæ ſolummodò.* Hac ratione etiam Metropolita Aquileienſis Patriarchæ titulo penes ſolum nomen ab Apoſtolica Sede decoratus fuit, ac reliquis Italiæ, & Occidentis Metropolitis præpoſitus. Etenim cum Aquileienſi Patriarchæ, qui anno 1047. à Clemente II. Rauennati decedere iuſſus fuit, paulò poſt ſucceſſiſſet Geſobaldus (Gotepoldum, vocat Sabellicus lib. 5. de antiqu. Aquileiæ) nempe anno 1049. ab Alexandro II. Eccleſiaſtica iuriſdictione adauctus, Foroiulij, & Iſtriæ dominio ornatus, ac Romani quoque imperij Principibus adnumeratus eſt, & primum locum tum ipſe, tum ſucceſſores ob vtriuſque imperij ciuilis, & eccleſiaſtici amplitudinem inter reliquos Occidentis Metropolitas obtinuere, & etiamnum obtinent, licèt prouinciarum dominio excluſi, & in Synodis Oecumenicis cum alijs Patriarchis ante omnes Archiepiſcopos ſedent. Ampliſſima eſt Patriarchæ iuriſdictio, Venetias enim, nempè Marcham Taruiſinam moderatur vſq; ad Brixienſium confinia, inſuper Forum-Iulium, Iſtriam, Noricum Ripenſe, Noricum Mediterraneum, ac Rhætiam I. Hic corrigendus eſt Vghellus, qui tomo 5. Italiæ ſacræ de Aquileienſi Antiſtite ait: *Patriarcha interim tanquam pupillus veteri patrimonio, ac domicilio deturbatus centenarium iam propè annum ſua ſede exulat, & precariò Venetijs degit.* Nam licèt Aquileiæ, quæ paruarum modò caſarum, rarique habitatoris ob aeris grauitatem ſtatio eſt, ac dempto templo ſatis amplo à Poppone extructo, magnæ quondam vrbis vmbra, non reſideat, Vtini tamen, quæ prouinciæ Metropolis eſt, moratur in nitidiſſimo, atque inſtructiſſimo palatio (Patriarchatus vulgò ciuibus nuncupatur) ac quædam etiam inſignia prouinciæ oppida pleno iure poſſidet. Illum modò Patriarchalem thronum inſidet Eminentiſſimus D. Ioannes Delphinus S. R. E. Princeps Cardinalis, de quo præſtat ſilere, quàm pauca dicere. Etenim ſiue auitam gentem belli, paciſque artibus inſignem, ſiue ſingularem eiuſdem purpurati Principis eruditionem, atque agendarum rerum ſcientiam, ſiue eximiam, omnibuſque expoſitam, ac rarò ſumma cum dignitate coniunctam comitatem conſideres, vix prima magni Præſulis lineamenta duces; quicquid enim dixeris, minus erit.

CAPVT XI.

Theodorum Mopſueſtenum Pelagianum, Ibam, ac Theodoretum Theodori laudatores contra Synodum V. ex Concilij Chalcedonenſis ſtatutis Halloix perperam defendit.

ANtequam in longius protractam contra nuperum Origenis defenſorem diſſertationem claudam, trita illa obiectio à veteribus ſchiſmaticis plenis buccis decantata, & ab aduerſario ingenti animoſitate iterum producta nobis reijcienda eſt: nempè Synodum V. in damnando Theodoro Mopſue-

ſtiæ, ſcriptis item Theodoreti contra duodecim capitula S. Cyrilli, ac denique Ibæ epiſtola aduerſatam eſſe Synodo Chalcedonenſi. Dabo ipſamet accuſatoris verba, ne per iram aliquid vel demere, vel addere videar. Ille lib. 4. q. 10. §. 14. hæc ſcripturit: *In Concilio Chalcedonenſi à S. Leone Pontifice habito, & approbato iudicatus eſt Ibas Orthodoxus, & quidem ex epiſtola ad Marin ſcripta, in quinto autem Concilio eadem epiſtola vocatur impia.* Rurſus §. 16. ſubdit: *De perſona quoque Theodoreti contraria ſenſerunt Concilium Chalcedonenſe præſidentibus Legatis S. Leonis Papæ, & Concilium V. procurante Iuſtiniano. Nam illi Theodoretum nulla afficiendum contumelia cenſuerunt &c. Iuſtinianus autem vnà cum ſuis aſſentatoribus ſcripta eiuſdem Theodoreti contra Cyrillum condemnari nominatim voluit.* Denique §. ſequenti 17. ita fatur: *Concilium autem V. contra proprium caput pugnans, id eſt contra Vigilium Papam, damnauit Theodorum Mopſueſtenum, quem Patres Concilij Chalcedonenſis, & Epheſini primi cenſuerant non damnandum.* Hæc ille. Pudet ſanè iſta referre, ſed magis eadem piget refellere, cum à maioribus noſtris adeo exactè cuncta diſſoluta ſint, vt mirum videatur, inde alicui potuiſſe nouam difficultatem oriri. Ego ita agendum mihi conſtitui: Quid ſupremi Eccleſiæ Iudices, hoc eſt, Romani Pontifices in hac cauſa definierint, exponam, & ex oraculo deductis reſponſis aduerſarij obiectionem explodam.

S. Gregorius Papa, cum nonnulli apud Theodelindam Longobardorum Reginam Synodum V. calumniarentur, quòd hæc contra Concilij Chalcedonenſis decreta canones tulerit, datis ad Reginam literis hominum inſcitiam hiſce perſtrinxit libro 3. epiſt. 4. *Quantùm vos purè diligimus, tantùm de vobis fortiùs dolemus, quia vos imperitis, ſtultiſque hominibus creditis, qui non ſolùm ea, quæ loquuntur, neſciunt, ſed vix ea percipere, quæ audierint, poſſunt. Dicunt enim piæ mem. Iuſtiniani temporibus aliqua contra Chalcedonenſem Synodum fuiſſe conſtituta, qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipſo errore manent, quem ſibi de nobis ipſi finxerunt. Nos enim teſte conſcientiâ fatemur, de fide eiuſdem S. Chalcedonenſis Concilij nihil motum, nihil eſſe violatum, ſed quicquid prædicti Iuſtiniani temporibus actum eſt, ita actum eſt, vt fides Chalcedonenſis Concilij in nullo vexaretur.* Rectè: nam Patribus Synodi V. nihil magis cordi fuit, quàm Synodi Chalcedonenſis fidem ſartam, tectam ſeruare. Hinc S. Eutychius Patriarcha C-P. qui primus ſubſcripſit Synodum, hæc appoſuit: *Eutychius &c. ſuſcipiens ſanctas quatuor Synodos, id eſt Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, & Chalcedonenſem, & quæ ab ipſis de vna, eademque fide definita ſunt &c.* Quæ clauſula ab alijs Patriarchis, & Metropolitis iiſdem planè verbis in ſubſcriptionibus addita fuit. Horum rationem Pelagius Papa egregiè tradidit; nam Synodus Chalcedonenſis finita eſt actione ſexta, eò vſque enim de rebus fidei actitatum fuit, ob quas à S. Leone Papa coactus fuerat facer ille Præſulum congreſſus; in reliquis verò actionibus de priuatis quibuſdam negotijs extra Apoſtolicæ Sedis mandata peractum fuit à Patribus, quorum iudicia haud irrefragabili authoritate munita ſunt. Audiatur Pelagius in epiſtola tertia longiori ad Epiſcopos Iſtriæ: *Vigilanti ergo cura,* inquit, *reſpicite, quæ in ſexta illius actione ſanctæ fidei profeſſio conſummatur, moxque in ſeptima ad inſtitutionem iam fidelium regula canonum figitur, vlterioribus verò actionibus nihil de cauſa fidei, ſed ſola negotia priuata verſantur.* Hoc probat, quia poſt actionem illam VI. & ſubſcriptionem Patres à Marciano Imperatore diſcedendi facultatem flagitarunt illis vocibus: *Dimitte*

nos,

nos, pie Imperator, dimitte nos. Præterea quia Talassius Metropolita Cæsareæ Cappadocum rediens ex Synodo Chalcedonensi ad suam Ecclesiam non tulit nisi sex actiones Synodales teste Alipio eius successore, quòd ea, quæ postea deliberata sunt, ad fidei dogmata, ac statuta Synodalia non pertinebant. Denique adducit idem Pelagius Papa S. Leonis epistolam 60. ad Maximum Antiochenum, in qua hæc scribit: *Si quid sanè ab his fratribus, quos ad Sanctam Synodum vice mea misi, præter id, quod ad caussam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantùm ab Apostolica Sede sunt directi, vt excussis hæresibus catholicæ essent Ecclesiæ defensores. Quicquid enim præter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est à Sanctis Patribus apud Nicænam diffinitum*. Ex quibus infert Pelagius, posse iterum causas retractari, quæ extra dogmata fidei à Patribus Chalcedone iudicata sunt.

Cum anno 431. præside Cyrillo Synodus Ephesina contra Nestorium celebraretur, lectum publicè fuit symbolum Theodoro attributum, quod cum Iudaicum appareret, damnatum fuit à Patribus, ita tamen, vt anathemati Theodori Mopsuesteni nomen insertum minimè fuerit, cuius rationem dat idem Cyrillus in epistola ad Proclum Antistitem C-P. hæc de eadem Synodo scribens: *Nullam viri memoriam fecerat dispensatiuè, nec ipsum nominatim anathemati subiecit propter dispensationem, ne quidam ad existimationem viri respicientes sese ab Ecclesijs separarent*. Hoc symbolum sub nomine Theodori fusiùs impugnauerat Marius Mercator paulò post celebratam Synodum Ephesinam, cuius MS. opus habetur in Bibliotheca Vaticana inter codices Palatinos Num. 234. quæ notauimus lib. 2. hist. Pelag. cap. 6. Iam enim vel ante Synodum Ephesinam malè audiebat Theodorus veluti Nestorij Magister, sed illius scripta de Incarnatione postrema ætate ab eodem confecta haud satis nota erant. Cæterùm damnato Nestorio, eiusque libris à Theodosio Imperatore proscriptis, ac eorum lectione interdicta, Nestoriani Theodori Mopsuestiæ, ac Diodori Tarsensis scripta in plura exemplaria transcripsere, palam asserentes, Nestorium haud nouorum dogmatum authorem extitisse, sed ea tantùm docuisse, quæ Patres olim tradiderant, statimque Theodori, ac Diodori sententias producebant, quorum libros Syriaca, Armena, ac Persica interpretatione scriptos ediderant. Rabulas Metropolita Edessenus non modò libros Theodori damnauit, verùm & personam anathemati subiecit, licèt idem olim mortuus fuisset. Scribit hoc in epistola ad Marim Ibas Rabulæ successor: *Hunc*, nempe Theodorum, *ausus est, qui omnia in Ecclesijs præsumit, clarè anathematizare*. Hinc ortæ nouæ in Oriente dissensiones, atque in eadem causa non vna erat Patriarcharum sententia. Ioannes Antiochenus nec personam, nec libros Theodori anathemate percellendos esse iudicabat; nam ad Cyrillum scribit cum sua Synodo: *Quale damnum non apertum erit, dicta non solum refutare, sed etiam anathematizare?* Et postea: *Vt autem anathema eis imponatur arbitramur audax, & asperum apparere, etsi personæ cum dictis non anathematizarentur*. Extat hæc epistola tomo 5. operum S. Cyrilli par. 2. Proclus C-P. excerpta ex libris Theodori solidè confutauit, atq; vti hæretica dogmata abijcienda dixit in tomo scripto ad Armenos, qui legitur in bibliotheca PP. nihil interim de persona Theodori decreuit. S. Cyrillus in epistola ad Proclum ita

de

de Theodoro statuit: *Si adhuc enim in viuis esset, & Nestorij blasphemiarum fautor, aut suffragari vellet ijs, quæ scripsit, ipse anathema etiam in propria persona subijsset; quoniam verò ad Deum abijt, sufficit, vt ego puto, & quæ absurdè ab ipso scripta sunt, reijci ab ijs, qui rectè sentiunt.* Scribit idem Cyrillus in epistola ad Acacium Melitenum, plerosq; Orientalium adeo Theodori studiosos fuisse, vt has in Ecclesijs exclamationes emitterent: *Crescat fides Theodori; sic credimus, sicut Theodorus.* Quod idem scribens ad Proclum testatur, simulq; adstruit ab alijs eundem anathematizatum: *Magnum verò*, inquit, *eius nomen esse per Orientem, & mirificari nimiùm conscripta eius, & sicut dicunt, contristantur omnes, quòd vir nobilis, & defunctus in communione Ecclesiarum anathematizatur. Nunc verò quòd in conscriptis eius inuenimus quædam nefariè dicta, & nimiæ plena blasphemiæ, nulli dubium est rectè sapientium.* Idem tamen Cyrillus in Ephesina Synodo in Nestorio Magistri Theodori doctrinam damnauit. Author est Leontius in libro de sectis act. 6. S. Cyrillum interrogatum, cur Theodorum anathemate non percuteret, respondisse: *Quia Orientalium Ecclesiæ ingens dissidium excitabimus, quorum vnus est Ibas, qui eum anathematizari non patietur.* Idem verò Leontius act. 4. edisserens, cur nec Diodorus, nec eius discipulus Theodorus viuentes impugnati à quopiam fuerint, hanc rationem assignat: *Quòd pugnandi sectas maiores necessitas eiusmodi dogmata tegeret.* Verùm paulò post Imperatorum lege cautum est, ne quis Theodori libros legeret. Imperialem sanctionem Theodosij, & Valentiniani refert Synodus V. act. 5. Summa decreti est: *Si quis præterierit præsentem nostram sanctionem, & Theodoro, & Nestorio assenserit, & illorum socios imitatur, post vltionem gladij omnis eius substantia fisco abdicatur.* Nihil tamen contra personam iam demortui statutum fuit; nec defuere, qui ipsum impensiùs colerent, librosq; eius summis præconijs exciperent. Hos inter fuit Ibas Metropolita Edessenus in Mesopotamia, à quo in famosa illa epistola ad Marim Persam hisce laudibus ad vsque sydera Theodorus euehitur: *Theodorus veritatis prædicator, & Doctor Ecclesiæ, qui non solùm vita sua colaphis cecidit hæreticos pro veritate suæ fidei, sed & post mortem spiritualia arma in opusculis suis Ecclesiæ filijs dereliquit.* Hęc encomia lecta fuerunt in Synodo Chalcedonensi, dum Ibę epistola examinabatur, quę tamen apertè à Patribus reijecta non fuere. Hinc Acephali, qui nodum in sirpo quęrebant, inter alia argumenta, ob quę à Chalcedonensi Concilio recipiendo se abstinere dictitabant, hoc vnum opponebant, quòd ea in Synodo Theodorus impunè laudatus fuisset. Quare Iustinianus, qui omnem mouebat lapidem, quò Acephalos ad Ecclesię vnitatem reduceret, Theodorum licèt ante centum, & viginti septem annos defunctum in Synodo V. damnandum curauit. Nolo hic discutere, an mortuus in pace Ecclesię possit postea anathematizari, de qua re egregiè P. Lupus in notis ad collationem 5. nostrę Synodi, mihi satis est ostendere Synodum V. non esse aduersatam Concilio Chalcedonensi; nam Patres, vt mox dicam, de illa Epistola Ibæ parum curarunt, nec vnum fuit omnium de Iba iudicium, idque actione decima peractum est, nempe iudiciali, nòn Synodali sententia, Synodo iam circa actionem sextam terminata. Cum verò Ibas in Synodo Chalcedonensi palam coactus fuerit Nestorio anathema dicere, idem & Theodorum damnasse dicendus est, præsertim qui iam lege Imperatorum ante Synodum reiectus esset. Itaque Synodus cogens Ibam ad publicè anathematizandum

Nestorium, tacitè Theodori confutationem iniunxit, & Ibas damnans discipulum, etiam magistrum proiecit, ac laudum huic delatarum palinodiam eo pacto cecinit.

Ita sanè Romani Pontifices, ac Synodi Oecumenicæ Theodorum Mopsuestiæ cum hæreticis postea semper nominarunt. Certè ex libro eiusdem à Photio producto, cuius etiam fragmenta ex Mercatore recitauimus lib. 1. hist. Pelag. cap. 9. Pelagianorum pessimus fuit, & omnium calumniarum author, quas Iulianus Eclanensis postea sorbuit, eructauitque. Et quidem lib. 2. historiæ memoratæ cap. 4. diximus ex eodem Mercatore, Theodotum Patriarcham Antiochenum contra Pelagianos Synodum celebrasse, cuius decreta ad ipsum Theodorum transmissa fuisse certum est, erat enim Episcopus in Cilicia secunda, quæ intra diœcesim Antiocheni Præsulis sita erat, quare à suo Metropolita Anabarzensi Maximiano, vt moris erat, Synodalia Patriarchæ Antiocheni statuta accepit, quibus perlectis, an Pelagianorum errorem exuerit, incertum est. Scribit Hysichius Hierosolymitanus in Ecclesiastica historia, vti Synodus V. act. 5. refert, vltima illum senectute Nestorij errores docuisse, atq; hæc inter alia tradidisse: *Christum non incarnatum Verbum, sicut Euangelicis vocibus edocti sumus, sed hominem per vitæ prouectionem, & passionum perfectionem coniunctum Deo Verbo*. Imò Vigilius Papa in literis ad Eutychium pro confirmatione Synodi V. eadem de Theodoro narrat: *Etenim*, inquit, *inter cæteras ipsius blasphemias apertè ipsum dixisse inuenimus: Alium esse Deum Verbum, & alium Christum à passionibus animæ, & concupiscentijs carnis vexatum, & paulatim à minoribus recedentem ad meliora per profectum operum peruenisse, & conuersatione irreprehensibilem factum*. Quæ omni Pelagiana maior blasphemia est, vt scribit S. Augustinus cap. 15. de prædestinatione Sanctorum. Viuentem autem Theodorum nonnulli Patres laudarunt, sed Pelagius in epistola ad Episcopos Istriæ respondet: *Quid itaq; obstat, si dum de eius errore occultum adhuc, & dubium fuit, ab vno Patre laudatus est, & innotescente post perfidia penè omnium magnorum Patrum sententijs* VELVT IMMANIS BELVA, *quasi crebescentibus iaculis est confectus*. De Theodori damnatione hæc tradit S. Gregorius Pelagij successor lib. 2. epist. 36. ad Episcopos Istriæ: *In Synodo, in qua de tribus capitulis actum est, apertè liquet, nihil de fide conuulsum esse, vel aliquatenus immutatum, sed sicut scitis de quibusdam illic solummodò personis est actitatum, quarum una, cuius scripta euidenter à rectitudine Catholicæ fidei deuiabant, non iniustè damnata est*.

At non solùm Sanctissimi quique vetustioris Ecclesiæ Patres Theodorum condemnarunt, sed etiam nostro sæculo, & Romana Sedes, ac Synodi eundem lata sententia proscripsere. Cum in Oriente Nestoriani ex Theodori libris damnatos olim in Ephesino Concilio errores etiamnum defenderent, in id nostris maximè incumbendum fuit, vt Theodori nomen, ac libros euerterent. Noster Alexius Menezius Archiepiscopus Goanus, ac Orientis Prorex, dein Bracarensis in Lusitania Primas, ac regni totius itidem Prorex, magnum in vtroque Orbe Augustinianæ gentis incrementum, hic inquam, cum in Oriente versaretur, nihil antiquius habuit, quàm Nestorianos Orientales ad Orthodoxum dogma reuocare. Celebrauit Synodum Diamperitanam, quam iusto volumine edidit Antonius Gouea Augustinianus vir insignis, & Persica legatione summa cum gloria functus. In ea autem actione III. decreto

IX. nar-

IX. narratur, quòd sexta feria post natalem Domini à Nestorianis recitabatur *Officium*, vt vulgò dicunt, de Sanctis Nestorio, Theodoro, & Diodoro, quorum etiam nomina inter sacrosancta mysteria in Diuorum diptychis posita quotidie memorabantur. Actione 5. decr. 1. hæc à Diacono inter Missarum solemnia recitari solita asseruntur: *Commemoramus quoq; Patres nostros Sanctos, & veritatis Doctores Dominum, & Sanctum Nestorium, S. Diodorum, S. Theodorum, S. Ephrem, S. Abraham, S. Narcisum, omnes quoq; Doctores, & Presbyteros veritatis cultores. Oremus, vt ipsorum orationibus veritas pura, ac sincera doctrina, quam docuerunt, & professi sunt, in omni Ecclesia Sancta custodiatur vsq; ad consummationem sæculi.* Hinc Menezius professioni fidei, quam ad Catholicum dogma venientes recitabant, hæc inseri iussit: *Condemno, reprobo, & anathematizo specialiter diabolicam, & peruersam hæresim Nestorianorum cum ipsius prauo authore Nestorio, huiusq; falsis magistris Theodoro, & Diodoro.* Actione 2. decreto 1. Petrus Morinus vir eximiæ, & incomparabilis eruditionis par. 2. de Syrorum Nestorianorum ordinatione recitat ritum Episcopi consecrandi, vbi nonnullis Patribus laudatis adduntur *& Diodorus, & Ioannes, & Theodorus* MARE SAPIENTIAE. Et ibidem dicuntur: *Architecti Ecclesiæ Sanctæ, Magistri mysteriorum Dei, & Doctores cultus veritatis, preces eorum sint nobis murus, & propugnaculum.* Sed Pauli V. grauissima censura hic sanè repetenda est, qua Theodorum Mopsuestenum, eiusq; scripta confixit. In epistola ad Patriarcham Babylonis data VIII. Kal. Aprilis 1614. hæc habet: *Sectatores Nestorij nefaria eius dogmata ex commentarijs, vt diximus, Theodori Mopsuesteni, à quo virus perditissimæ hæresis hauserat, & ex his, quæ ab eius fautoribus contra B. Cyrillum, sanctamque Ephesinam Synodum scripta fuerunt, callidè instaurare, atq; in vulgus serere studuerunt. Vnde maxima Orientis pars postmodum infecta fuit, præcipuè Chaldæi, qui hac de causa deinceps Nestoriani dicti sunt. Propterea monemus fraternitatem tuam, atq; efficacissimè hortamur, vt Theodori Mopsuesteni scripta, pariterqs Diodori Tarsensis, qui cum eo pessimè sentiebat, lethalis huius messis infausta semina, si vt accipimus, apud vos reperiuntur, delere, effringere, penitusqs ex vestra Natione exterminare omninò studeas. Quippe Theodorus tanquam hæreticus, ac pessimæ doctrinæ author à Sanctis Patribus in Quinta vniuersali Synodo, vt videre poteris, secunda videlicet Constantinopolitana, damnatus est &c.* Apud Paulum de Angelis lib. 11. descript. Basilicæ S. Mariæ Maioris cap. 11. Adeo rei Ecclesiasticæ Nestorij discipuli nocuere, cum Diodori, ac Theodori *volumina malitiosè in Syrorum, linguam, & Armeniorum, atqs Persarum* transtulere, teste Liberato cap. 10. Breuiarij. Quid hic reponet Halloix? Paulum V. ignorasse Vigilij Constitutum, quod primus Baronius publicauit? At hæc ipsa post celeberrimos illos Baronij annales prodiere. Episcopi Armeniæ in literis ad Proclum C-P. hocce epitaphium Theodori sepulcro inscribendum exararunt: *Fuit autem aliquis* PESTIS HOMO, *magis autem* FERA HOMINIS HABENS FORMAM DIABOLICAM, MENTITO NOMINE THEODORVS, *qui schisma, & nomen Episcopi habuit in angulo, & ignobili loco Orbis terrarum latitans in Mopsuesteno Ciliciæ secundæ oppido.* Hæc leguntur in Epist. 3. Pelagij ad Istros, & act. 5. Synodi Quintæ.

De Ibæ epistola scribit Halloix: *In Chalcedonensi Concilio à S. Leone Pontifice habito, & approbato iudicatus est Ibas Orthodoxus, & quidem ex epistola ad Marim scripta,* quam Legati Leonis iudicarunt *esse orthodoxam*; quod idem censere Iuue-

nalis Hierosolymorum, & alij omnes, etsi alijs, atq; alijs verbis tamen eodem sensu, & conformiter Legatis Pontificis. §. 14. Ibas Episcopus Edessenus paulò post initam pacem inter S. Cyrillum, & Ioannem Antiochenum, qui apud Ephesum cum suis Orientalibus schisma conflarat, epistolam ad Marim Persam perscripsit, qua rerum tum Ephesi, tum alibi postea gestarum eundem certiorem reddebat. Quòd verò haud rectè in illa de Patribus, ac Cyrillo præsertim sentiret, in Synodo Chalcedonensi ab aduersarijs producta fuit, vt eum hæreticum Nestorianum ostenderent, eaq; ratione Sedi, vnde anno 449. à Dioscoro expulsus fuerat, minimè restitueretur. Epistola Ibæ lecta fuit in Synodo actione 10. in qua eiusdem causa cognita fuit: at epistolam vti orthodoxam approbatam fuisse à Patribus falsum est. Legati Pontificij dixerunt: *Relecta eius epistola, agnouimus eum Orthodoxum.* In qua sententia adhuc dubium est, num Ibas ex pura recitatione epistolæ iudicatus fuerit Orthodoxus, vel ex eiusdem contestatione dicentis, ante factam duodecim capitulorum à Cyrillo explicationem cum Episcopis Orientalibus malè se de Ephesinis Patribus sensisse. Anatolius Antistes C-P. dixit: *Omnem in præsenti de eo suspicionem abijcio, quoniam consentit, & subscribit ei, quæ nunc de fide sententia data est à S. Concilio, & epistolæ Sanctissimi Archiepiscopi Romæ Leonis.* Audita Ibæ explicatione sinistram de illo, quam dudum conceperat opinionem, deposuit. At Maximus Antiochenus, qui tertio loco sententiam dixit, ita censuit de epistola Ibæ: *Orthodoxa est eius declarata dictatio.* Vnus hic affirmauit epistolam Ibæ esse *Orthodoxam*. Cæterùm Iuuenalis Hierosolymitanus ita pronunciauit: *Qui conuertuntur, hos scriptura diuina suscipi iubet. Quapropter & eos, qui ab hæreticis reuertuntur, suscipimus. Vnde peruideo Reuerendissimum Ibam impetrasse clementiam, quia & senex est, & vt habeat episcopatus gradum, orthodoxus existens.* Sanè Iuuenalis ex epistola hæreticum Ibam cognouit, at ex palinodia, dum epistolam S. Leonis receperat, ad Catholicam Ecclesiam reuersum eundem pronunciauit. Cum verò ex actis in Synodo Berytensi in Chalcedonensi Concilio relectis constaret, Ibam Nestorio anathema dixisse, quod idem erat ac dicta in epistola ad Marim retractasse, Patres Ibam suscepere, ita tamen, vt antequam sedi restitueretur, publicè exclamarint: *Omnes eadem dicimus, Nestorium modò anathematizet.* Respondit Ibas: *Et iam in scripto anathematizaui Nestorium, eiusq; dogma, & nunc anathematizo eum decies millies.* Ita nihil aliud de epistola curarunt Patres tam clara Ibæ professione contenti.

Certè si illa epistola examinetur, erroribus tota plena est. Pelagius in epistola ad Episcopos Istriæ, & Gregorius lib. 7. epist. 53. ad Secundinum pluribus ostendunt, aduersari illam Synodo Chalcedonensi, vt nulla ratione ab eadem approbari potuerit. Scripta est epistola statuta pace inter Cyrillum, & Orientales, nam istam Ibas in epistola laudat; at tunc Ibas prauè sentiebat de Synodo Ephesina, nam scribit de Patribus Synodi: *Nestorium ex Episcopatu deposuerunt iudicio, et inquisitione non facta.* Ita Patres negligentiæ, & præcipitis sententiæ contra Nestorium latæ accusantur. Rursus eosdem Cyrilli donis corruptos asserit: *Præcedens*, inquit, *idem Cyrillus aures omnium quodam medicamine, quod solet sapientium oculos obcæcare, præoccupauit.* Hanc Cyrillo calumniam Schismatici inferebant, illorum enim verba sunt tomo 3. Concilij Ephes. cap. 9. de Cyrillo: *Sic enim poterit Ægyptius omnes excæcare muneribus suis.* Quàm verò malo in

lo in Cyrillum animo esset, patet, dum eundem tanquam hæreticum traducit inquiens: *Cyrillus autem libros Nestorij volens destruere, lapsus est, & inuentus est in Apollinarij dogma incidens.* Quòd enim Vigilius in Constituto reposuit, Ibam illa dixisse ante explicationem capitulorum à Cyrillo peractam, post Iustinianum in edicto contra tria capitula refutat S. Gregorius in laudata epistola ad Secundinum: *In ipsa*, inquit, *hac epistola perpende, quia legitur, quòd inter Orientales Episcopos, & B. Cyrillum pax fuerit celebrata. Si ergo post concordiam pacis, post satisfactionem amotæ dubitationis hac eadem epistola scripta est, constat, quia non est Catholica, quæ Patrem Catholicum, atque in toto Synodi volumine laudatum hæreticum appellat.* Erga Nestorium verò benigno, & amico animo erat; nam recusans scribere Nestorium in exilium vti hæreticum deportatum dato ei successore Maximiano ait: *Nestorius autem, quia in suæ erat odio ciuitatis, & virorum, qui in ea sunt, maximorum, in eam reuerti non potuit.* Vnde Vigilius Papa re meliùs perpensa *profanas blasphemias* in Ibæ epistola contineri dixit: eadem *erroris plena* dicta est à Gregorio lib. 1. epist. 24. & *non catholica* in memorata epistola ad Secundinum.

Pater Lupus in notis ad Synodum Ephesinam cap. 3. ex Ibæ epistola dubium quoddam mouet. Ibas in his literis recensita Nestorij per Cyrillum depositione, ait: *Post duos autem dies damnationis huius venimus in Ephesum, & cognoscentibus nobis &c.* Ex quibus verbis Ibam tempore Synodi Ephesinæ Episcopum fuisse Lupus existimat: synodalis enim cognitio Episcoporum tantùm propria est. Rursus epistolam ad Marim Persam *omnino iam ab Episcopo* scriptam dicit. Verùm cum Synodus haberetur, & cum illam epistolam Ibas scriberet, Rabulas Episcopus Edessenus viuebat, nam de illo ibidem loquens Ibas ait: *Nostræ ciuitatis tyrannus occasione fidei non solùm nunc viuentes insequitur, sed & hos, qui olim ad Deum præcesserunt, quorum vnus est beatus Theodorus.* Et in fine epistolæ narrata pace inter Cyrillum, & Ioannem Antiochenum constituta inquit: *Qui seditiosè aduersùs viuos, & mortuos irruerant, in confusione sunt.* Itaque duo tunc videntur Lupo sedisse in Edessena cathedra Episcopi. Quòd verò Ibas Rabulam tyrannum nominauit, hæc infert Lupus: *Vox* tyrannus *non canonicum introitum importat, sed adulterinam intrusionem.* Additque: *Res obscura est, quam velim à peritioribus doceri.* Ego quidem rem pandam, non tamen vt peritior te doceam, vir eruditissime, quippe qui sacræ historiæ penetralia te duce sæpè assecutus sum. Rabulas, alij Rabulum, vel Rambulum vocant, iuvenis profana literatura suffultus Christiana mysteria abhorrebat. At cum ad vrbem, cuius idem præfecturam gerebat, venisset S. Alexander Monachorum Acæmetarum Pater, sancti viri adhortationibus rectum dogma secutus est, & cum in solitudinem recessisset, virtutum illius paulò post fama latè personante Edessæ, quæ nobilissima est Mesopotamiæ vrbs, Episcopus consecratur. Legitimum illius, & non adulterinum ad illam Ecclesiam accessum fuisse constat ex vita S. Alexandri, quæ apud Bollandum habetur die 15. Ianuarij. Cap. 3. de Rabulæ electione hæc scribuntur: *Cum decessisset Episcopus Edessenus, vniuersa ciuitas, ac circumiecta regio eum*, nempe Rabulam, *Pastorem proponit. Plurimorum igitur suffragijs deligitur populi Princeps. Est autem Edessa Metropolis Mesopotamiæ.* Ille verò statim Christianas ea in vrbe scholas aperuit, in quibus variarum gentium nationes nostræ religionis dogmata docerentur: *Ordinatus Episcopus*

scopus per tus quidam diuinæ cognitionis factus est non solùm Syriæ, Armeniæ, Persidi, sed & toti propemodum Orbi terrarum. Cum verò Nestoriana hæresis in Oriente inualesceret, Rabulas hæreticorum conatibus obuiam iuit, neque vnquam cum Ioanne Antiocheno, atque alijs Episcopis quicquam fauoris Nestorio impendit. Hinc S. Cyrillus in epistolà ad Rabulam ait: *Semper quidem tua splenduit sanctitas, præcipuè autem modò facta omnibus Orientalibus columna, & fundamentum veritatis, & sicut quemdam pestiferum expellens morbum nouæ, & abominandæ hæreseos Nestorij blasphemiam. Nam procedit quidem ex altera radice (illius dico qui de Cilicia erat) ista impietas.* Ita Theodorum Episcopum Mopsuestiæ, quæ secundæ Ciliciæ vrbs est, non obscurè Nestorij magistrum notat, contra quem Rabulas æquè, ac in Nestorium insurrexit vnà cum Acacio Meliteno, vt author est Liberatus cap. 10. Breuiarij. Cum Theodoretus post celebratam Ephesinam Synodum contra duodecim capitula S. Cyrilli scripsisset, Rabulas pro Cyrillo, atque Ephesina Synodo contra Theodoretum stylum acuit. Audiatur Theodorus Lector lib. 2. collectaneorum: *Post reconciliationem cum Orientalibus Theodoretus contra duodecim capita Cyrilli scripsisse fertur. Rabulas Episcopus Edessenus cæcus erat; Andreas verò Samosatenus accusauit eum, quasi contra duodecim capitula Theodoreti scripsisset.* Erat Samosatenus Theodoreto amicissimus, vti patet ex literis ad illum datis. Rabulas, vt cap. 3. de vita S. Alexandri Abbatis refertur, *totis triginta annis* Edessenam Ecclesiam summa cum laude rexit. Viuebat anno 435. nam occasione literarum Rabulæ, & Acacij Antistites Armeniæ de libris Theodori Proclum C-P. consuluerunt, qui eisdem respondit Theodosio XV. & Valentiniano IV. Coss. anno 435. Quare cum Ibas in epistola ad Marim Persam hunc ipsum initæ inter Cyrillum, & Orientales pacis certiorem reddat, atque Rabulæ viuentis contra Theodorum conatus mentionem faciat, nondum erat Episcopus, sed Presbyter Edessenus, & quidem suo Episcopo satis infensus, dum eundem tanquam tyrannum falsò, & insolenter traducit. Neque vt putauit Lupus, venit Ephesum Episcopus, suffragiumque vnà cum Ioanne Antiocheno tulit contra Cyrillum, nam tomo 3. gestorum apud Ephesum Episcoporum, qui cum Antiocheno stabant, nomina semel, iterum, ac tertiò sigillatim subscripta leguntur, at inter illos Ibas Edessenus nunquam recitatur; quare Clericus tantùm venit Ephesum, si enim Episcopus accessisset, vnà cum cæteris Orientalibus acta subscripsisset. Est insigne testimonium in laudem Rabulæ in Ephesina Synodo, vbi tomo 3. cap. 15. legitur sacra diualis Theodosij Imperatoris ad Metropolitas, qui initio statim epistolæ nominantur hoc pacto: *Celestino* Papæ Romano, *Rufo* Thessalonicensi, *Augustino* Hipponensi, *Alexandro* Apameensi, alijsque post vigesimum scribitur *Rembulo* Edesseno, *Alexandro alteri* Hierapolitano &c. Datæ sunt literæ anno 431. post damnatum Nestorium. Erat ergo tum temporis Rabulas legitimus Antistes, neque vlla Ibæ vtpotè Clerici mentio ibidem facta fuit.

Et hæc quidem mihi certissima sunt; Rabulæ successit Ibas, statimque Nestorij libros Syriaca lingua editos latè per Orientem sparsit, vnde à pluribus Monachis, Clericis, ciuibus, ac militibus apud S. Proclum accusatus fuit, qui satis acrem ad Ioannem Antiochenum epistolam misit, qua Patriarcham negligentiæ in Iba compescendo reprehendit, atque subscriptionem dato abs se ad Armenos tomo Ibæ intimandam imponit. Hæc epistola Procli legitur tomo 5.

mo 5. Bibl. PP. p. 1. Videntur hæc accidisse circa initia Episcopatus Ibæ ante annum 440. nam eo anno decessit Ioannes Antiochenus succedente Domno. Ibam verò anno 440. fuisse Episcopum certò constat ex actis Concilij Chalcedonensis anno 551. celebrati, in quibus idem actione 10. in libello Samuelis accusatur surrepti *ante annos vndecim* gemmati calicis. Ibas tum apud Imperatorem, tum apud Synodos grauissimos accusatores passus est, & in latrocinio Ephesino à Dioscoro sede pulsus fuit; tandem publicè in Synodo Chalcedonensi damnato Nestorio dignitati anno 551. die 27. Octobris restitutus fuit. Vbi decessor Rabulas Persicam scholam omnino catholicam instituit, Ibas eandem Nestorij, ac Theodori pessimis doctrinis infecit, diuque in ea Theodorus triumphauit, donec *Zenon Imperator scholam Edessenam, quam Persicam vocabant, tanquam quæ Nestorij, ac Theodori doctrinam traderet, subuertit, & abrogauit.* Ita Theodorus Lector lib. 2. collectaneorum. Hactenus de Ibæ epistola, quæ etiamsi in Synodo Chalcedonensi approbata fuisset actione illa decima, tantis tamen erroribus plena est, vt minimè illorum Patrum sententiæ nobis standum esset. Tradit hoc S. Pelagius Papa scribens ad Episcopos Istriæ his planè verbis: *Quamuis ab eadem epistola alienum se Iba respondeat, quia approbata sit, aut difficulter, aut nullatenus demonstretur, licenter tamen vnusquisque eam reprahenderet, etiamsi Episcopi in eodem Concilio residentes suis illam subscriptionibus approbaßent; quia postquam B. Leone scribente, ius retractandi, & dijudicandi conceditur, etiam si qua esse poterat eorum, qui interfuerant, à priuatis negotijs auctoritas, vacuatur.* Hæc Pontifex.

Opponit denique Halloix, à Synodo Chalcedonensi nulla Theodoretum iniuria affectum, Quintam verò Synodum eiusdem scripta *nominatim condemnasse.* Sed more solito rancida Schismaticorum argumenta reponit. Theodoretus à puero Antiochenæ Ecclesiæ Clericus fuit, vbi per plures annos Catechesim docuit, vnàque cum Nestorio ibidem presbyter fuit. Verùm Cyrensis postea Episcopus renunciatus Ioanni Grammatico contra S. Cyrillum in Ephesina Synodo adhæsit, Orientalium factionis primipilus, erat enim multæ doctrinæ, & supra cæteros eloquentissimus, vnde in Synodis, quò volebat, reliquorum animos rapiebat. Quare vti turbarum author à Theodosio Imperatore ab omnibus Synodis procul esse iussus intra Cyrensem diœcesim sese continuit. Pessimè certè audiuit, dum contra duodecim capitula S. Cyrilli stylum acuit. Immò etiam peracta pace cum Cyrillo duodecim illa capitula, quæ Ecclesia vniuersa vti canones veneratur, nunquam recipere voluit. Nam in epistola ad Domnum Patriarcham Antiochenum vocat eadem capitula temerè sancita, hortaturque eundem, ne in Synodo, quæ sub Dioscoro Ephesi cogenda erat, illis capitulis consentiret: do illius verba ex epistola 112. *Infelix anima mea suspirat, lugetque nihil expectans boni; neque enim insitum in duodecim capitibus venenum norunt, qui aliarum sunt diœceseon, sed eius, qui illa scripsit, claritatem attendentes, nihil sinistrum suspicantur. Et qui eius sedi succesit, omnia, opinor, mouet, vt altera Synodo illa confirmet.* Hoc animo erat Theodoretus contra duodecim capitula S. Cyrilli anno 449. quando sub Dioscoro Alexandrino alterum Concilium Ephesi cogebatur anno decimo octauo post priorem Synodum ibidem præside S. Cyrillo celebratam. Porrò cum ob ista Theodoretus vti Nestorianus passim haberetur, à Dioscoro, & Synodo, in qua supra

centum & viginti Episcopi sententiam tulere, sede pulsus fuit. Postea à Leone Papa huius pseudosynodi actis rescissis (in ea enim Eutyches absolutus fuerat, damnatus verò S. Flauianus Antistes C-P.) Oecumenicum Concilium Chalcedone Marciano Imperatore coactum fuit, in quo iterum Eutychetis causa discuteretur. Conuenere anno 451. sexcenti, & triginta Episcopi, & VIII. Idus Octobris prima actio habita est, in qua cum legerentur acta Ephesini latrocinij, vbi ventum est ad sacram diualem, qua Theodosius intra Cyrensē diœcesim Theodoretum circumscripserat, Iudices Synodi dixere: *Ingrediatur Reu. Episcopus Theodoretus, vt sit particeps Synodi, quia & restituit ei Episcopatum sanctissimus Archiepiscopus Leo, & pijssimus Imperator sanxit eum adesse S. Synodo*. Verùm his auditis omnia tumultu agitari cœpta sunt; nam Ægyptij, Illyriciani, & Palæstini exclamarunt: *Miseremini, fides perit, istum canones eijciunt, hunc foras mitte, magistrum Nestorij foras mitte*. Prauam adeo de Theodoreto opinionem induerant nobilissimi Patres ex Africa, Asia, & Europa. Pro Theodoreto intercedebant Orientales, Pontici, & Thraces. Iudices ex decreto Leonis, & Marciani Theodoretum sedere in Synodo iussere, ea tamen conditione, vt postea illius causa à Patribus iterum cognosceretur. Ille verò cum sedisset, Orientales exclamarunt: *Dignus, dignus*. At Ægyptij è contra: *Non est Episcopus*. Et postea: *Cyrillum Theodoretus accusauit, Cyrillum eijcimus, si Theodoretum acceperimus. Canones istum eijciunt: Hunc Deus auersatus est*. Iudices gloriosissimi, & amplissimus Senatus dixerunt: *Acclamationes istæ populares neque Episcopos decent, neque partes iuvant; patiamini ergo vniuersorum fieri lectionem*. Rursus conclamatum est: *Vnum eijcite, & omnes audimus. Pro pietate clamamus, pro Catholica fide hæc dicimus*. Denique quieuere, seditque Theodoretus, atque vnà cum reliquis sententiam contra Eutychetem pronunciauit; immò Ephesinum Concilium, & Synodales S. Cyrilli literas ad Nestorium, ac Orientales suscepit, atque actione 7. subscripsit cum cæteris Episcopis, quos inter leguntur Ibas, & Nonus ambo Episcopi Edesseni.

Terminata Synodo, in qua de causis fidei actum fuerat, Patres VIII. Kal. Nouembris in vnum coacti Theodoreti causam discussere, & quidem compendiariò, hoc enim vnum iniunxere: *Theodoretus modò anathematizet Nestorium*. Rogabat ille, vt legeretur abs se composita apologia, seu libelli supplices exhibiti tum Imperatori, tum Legatis Pontificijs. At exclamarunt Patres: *Nihil relegi volumus, modò anathematiza Nestorium*. Respondit Theodoretus natum se, ac nutritum in Catholica religione, quam & publicè professus fuerat, auersari se Nestorium, Eutychetem, reliquosve, qui non rectè saperent, quæ dum interloqueretur: *Episcopi clamauerunt: Clarè dic, anathema Nestorio, & dogmatibus eius, anathema Nestorio, & amantibus eum*. Sed cum tergiuersaretur, ac coram Synodo eruditam fortè apologiam recitare vellet, rursus conclamatum est: *Iste hæreticus est: iste Nestorianus est: hæreticum foras mitte*. His vocibus perterritus statim dixit: *Anathema Nestorio, & eis, qui non dicunt Dei genitricem Virginem Mariam &c*. Tunc Iudices dixerunt: *Omnis iam dubitatio de Reuerendissimo Theodoreto est soluta*. Tot, tantique Patres Chalcedone Theodoretum hæreticum dixere actione prima, & omnes actione 8. cum recusaret in Nestorium anathema pronunciare; at Quinta Synodus illum nunquam hæreticum dixit, sed ipsius tantùm scripta contra duodecim capitula S. Cyrilli.

Non

Non exegit Synodus à Cyrensi, vt scriptos contra S. Cyrillum libros damnaret, nam eos planè abrogauerat, dum subscripserat cum reliquis actionem quintam, in qua Patres Nestorium damnantes recepere *epistolas B. Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ Præsulis, Synodicas vtiq; literas ad Nestorium, & ad alios per Orientem*. Ex quibus deducitur, errasse Acephalos calumniantes Synodum Chalcedonensem, quæ hominem Nestorianum non plenè discussum ad ferendum suffragium admisisset, nam Theodoretus apud S. Leonem Papam, ac Marcianum Imperatorem Nestorium anathematizarat, quod ante examen habitum actione 8. præstitit subscribens definitionem Synodi, in qua vnà cum Eutychete Nestorius nominatim damnabatur.

Nocuere etiam Theodoreto laudes Theodoro Mopsuestiæ delatæ, quibus suam historiam clausit dicens: *Moritur Theodorus Episcopus Mopsuestiæ cum omnium Ecclesiarum Doctor, tum hæreticæ cohortis profligator. Hic Diodorum magnum audierat, commilito, & socius diuinissimi Ioannis &c.* S. Gregorius Papa lib. 6. epist. 31. ad Eulogium Alexandrinum hæc scribit: *Ipsam quoque historiam Sedes Apostolica recipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsuestiæ nimium laudat, atque vsque ad diem obitus sui magnum Doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet. Restat ergo, vt si quis illam historiam recipit, Synodo, quæ piæ mem. Iustiniani temporibus de tribus capitulis facta est, contradicat. Qui verò huic contradicere non valet, illam historiam necesse est, vt repellat.* At ibidem Gregorius historiam illam Hermiæ Sozomeno adscribit. Melchior Canus acerrimi iudicij vir Gregorium repræhendit, quòd Theodoreti dicta Sozomeno adscribat; Pontifex *lapsus est memoria*, scribit Lupus in notis ad collat. 5. Synodi quintæ, *dicens Hermiæ Sozomeni historiam finiri in laudibus Theodori*. At Baronius in notis Martyrol. ad diem 23. Decembris acerrimè pro Gregorio pugnat, asserens nos non habere integram Sozomeni historiam, quam ipse in præfatione ait initium sumere à tertio Crispi, & Constantini Cæsarum consulatu vsque ad consulatum Theodosij decimum, & septimum, nempe ab anno 324. vsq; ad annum 439. At finitur historia circa Constantij mortem, *qui*, inquit Baronius, *vt auctor est S. Prosper in Chronico, & alij, occisus est Agricola, & Eustachio Coss.* anno 421. sed nequaquam Constantius occisus traditur à Prospero, *Constantius*, inquit ille, *Imperator moritur*. Morbo enim, ac mœrore decessit à nemine trucidatus; legatur lib. 1. hist. Pelag. cap. 20. Neque Gregorius ait, finiri historiam Sozomeni in Theodori laudibus; verba Gregorij dedimus. Vossius lib. 2. de hist. Græcis cap. 20. Gregorio fauet. Iustinianus in edicto contra tria capitula cum Theodori lapsum recitarit, hæc addit: *Probis testimonium præbent Sozomenus, & Hesychius, et Socrates, et Theodoretus, qui multas pro Theodoro laudes fecit.* Ex his sententia Cani fit probabilior. Ego tamen nihil audeo contra Gregorium scribere. Certè Theodoreti historia eadem Pontificis sententia repræhenditur.

Nolumus vlteriùs contra recentem Origenis Apologistam progredi illa sigillatim confutantes, quæ in prægrandi volumine pro suo Amasio infaustis auspicijs hinc inde consarcinauit, inanem enim operam illum posuisse nullus inficias ibit, qui Origenem ab vniuersa Ecclesia damnatum fuisse intelliget. Miror autem hominem hunc nouam Origeni apologiam procudere ausum, cum sciret Eusebium Cæsareensem à Romana Synodo repræhensum, quòd *in laudibus, atq; excusatione Origenis Schismatici vnum conscripserit librum*. Quare

eandem Ecclesiam suorum decretorum tenacissimam in ipsum pariter Halloix, quòd in laudibus, atq; excusatione Origenis Schismatici quatuor conscripsit libros, sententiam pronunciasse cognouimus. Etenim Sacra Congregatio Romana anno 1655. die 12. Maij Petri Halloix Apologiam pro Origene confixit hæc præfata: *Prodierunt aliqui libri, qui nisi vel omnino, vel in parte tollantur, erroribus Christi fideles inficere possunt etc.* Quo quidem decreto cecidit totus ille apparatus, quem tanto studio recentior Origenis aduocatus protulit, vt profectò nequaquam tantùm laboris nobis subeundum fuerit, quò apologiam Romanæ Ecclesiæ iudicio reiectam refelleremus; hoc enim perinde fuit, ac prostrato insultasse. Interim nostram hanc Synodi V. defensionem irrefragabili Sexti Concilij approbatione concludam. Nam cùm palam constaret, Monothelitas eiusdem Concilij Quinti acta corrupisse, in eosdem act. 14. à Patribus anathema publicatum fuit his planè verbis vno omnium ore conceptum: *Anathema simul qui falsificauerunt acta Sancti, & vniuersalis Quinti Concilij.* Halloix verò grauiùs in eandem Synodum peccauit, qui appellauit eundē Patrum conuentum *Concilium perniciosissimum instigante Diabolo coactum* pag. 355. *merum Conciliabulum* pag. 380. *pro nihilo habendū* pag. 363. At ipsius apologetico Apostolicæ Sedis iudicio nigro theta signato præposteri consilij pœnas tulit. Aurea Patrum Sextæ Synodi sententia, quæ in laudata actione 14. recitatur, Quinti Concilij dignitas aduersùs quælibet Halloix obiecta adeò euidenter asseritur, vt nullius aduocatione post tam illustre, ac locuplex testimonium indigere videatur. Hæc ibidem leguntur: *Sanctum Concilium exclamauit: Sanctorum quatuor Conciliorum sempiterna memoria.* Et postea: SANCTI QVINTI CONCILII SEMPITERNA MEMORIA. Hæc Sancta Synodus.

CAPVT XII.

Origenem de diuina gratia rectè sensisse perperam quidam Recentiores docuere.

INitio statim historię Pelagianæ Origenem diuinæ gratię hostem fuisse monstratum est, vt iure meritò Pelagiani erroris Princeps, ac Pelagianorum Amasius à S. Hieronymo ignominiæ causa appellatus sit. Quid ex Origene alij Hæresiarchæ præsidij habuerint, non est nostri instituti demonstrare: Pelagianos errores illum procudisse nobis ex eiusdem sententijs ibidem recitatis compertum est. At Recentiores non contenti, Origenis personam contra tres Oecumenicas Synodos defendisse, contendunt illius etiam doctrinam de diuina gratia non modò Catholicam, sed *Catholicissimam* fuisse. Theophilus Raynaudus in apologia pro Valeriano Cemeliensi cap. 9. Origenis *Catholicissimam de gratia sententiam* asseuerauit, & quidem ea ex Origene eo loci producens, quæ Pelagianorum illum dogma prædocuisse significant. Ex lib. 7. contra Celsum scribit hæc Adamantium dixisse: *Postquam obtulerimus nos, quæ ex nobis sunt, venimus ad hoc, vt consequamur ea, quæ ex Deo sunt. Cum enim fidem nostram, et affectum obtulerimus ei, tunc et ipse largitur nobis diuersa dona Spiritus Sancti, de quibus dicit Apostolus, omnia autem ex Deo sunt.* Igitur ex Origene fides, & affectus, seu cupiditas boni non sunt ex ijs donis, de quibus ait Apostolus *omnia*

nia autem ex Deo sunt. Quare cum fides, & cupiditas boni non sint ex Deo, consequenter iuxta sua principia dixit esse ex ijs, *quæ ex nobis sunt*. Hæccine est, Raynaude, *Catholicissima de gratia sententia*? Est Pelagianorum delirium, qui nescio quam gratiam admisere, ita tamen, vt teste Augustino *sine illa putarent hominem posse habere boni, sed imperfecti cupiditatem, perfecti autem non facilius per illam posse, sed nisi per illam omnino non posse*. Lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. Quam senténtiam fusiùs ibi S. Pater vsq; ad finem libri insequitur dicens: *Verùm & sic gratiam Dei dicunt secundùm merita nostra dari, quòd in Oriente Pelagius Ecclesiasticis gestis damnari timendo damnauit. Si enim sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, ac sic gratia Dei non gratis donabitur, sed merito nostro dabitur*. Vocatque ibidem ita sentientes *superbos sui arbitrij defensores, & fidei Catholicæ desertores*. Fidem autem esse ex nobis capitalis Semi-Pelagianorum error fuit, quem S. Pater toto libro de prædestinatione Sanctorum confutat. Pelagianorum decantata sententia erat: *Gratiam Dei secundùm merita nostra dari*. Hoc verò ita pertinaciter Origenes adstruxit, vt ne quem diuinæ gratiæ sine præuijs meritis locum daret, alterius vitæ merita commentus sit, quod initio eiusdem historiæ nobis commemoratum est. Certè lib. 1. Peri-archon nullo pacto Ioannem Baptistam in vtero sine meritis sanctificatum fuisse tradit, quòd Deus foret personarum acceptor, illi vni, & non alteri eam gratiam largiendo. Libeat hic Origenis verba repetere, quibus Catholicam sententiam de noua animarum creatione impetit exemplo Præcursoris: *Quomodò*, inquit, *cum corpore simul facta est, & plasmata iam illius anima, qui antequam in vtero formaretur, notus esse Deo dicitur, & antequam de vulua procederet, sanctificatus est ab eo? Ne fortè non iudicio, nec pro meritis replere aliquos Deus uideatur Spiritu Sancto, & sanctificare* NON MERITO. *Et quomodò effugimus illam vocem, quæ ait*: Nunquid iniustitia est apud Rom. 9.
Deum? Absit. *Vel illud*: Nunquid Personarum acceptio est apud Deum? *Hoc* Rom. 2.
enim consequitur eam defensionem, qua animos subsistere simul cum corporibus asseueratur? Quæ sanè positio totius diuinæ gratiæ vim, ac maiestatem deprimit, vbi citra personarum acceptionem gratis sine vllis meritis præcedentibus dari nequit. Sed de his iam satis alibi. Hinc factum est, vt Pelagius, qui veteres Patres in sui dogmatis defensionem producere solebat, nunquam Origenem adduxerit, quod patet ex fine libri de natura, & gratia S. Augustini; optimè enim sciebat, grauari se Origenis magisterio, exprobante eidem Hieronymo hæc ipsa in epistola ad Ctesiphontem: *Doctrina tua Origenis ramusculus est*. Itaque Origenes Pelagianorum Amasius fuit, cuius vnius authoritate illi ducebantur. Hinc insignis ille, & cum laudis præfatione semper cuilibet nominandus Cardinalis Baronius ad Annum 402. tomo 5. hæc ait: *Tantùm abfuit, vt Rufinus parato à S. Hieronymo antidoto curaretur, quin potius post Origenis errores, quos fouit, Pelagianæ hæresis aspides ex eis obortos per caram sibi sobolem enutriuit*. Ex his liquet, quàm inanis sit illa Annati exclamatio contra Baianos: *Vestrum est illud: Origenes Pelagianorum omnium origo*. Lib. 7. sui Aug. cap. 12. §. 2. & in indice V. *Origenes*. Erras, ò bone vir, non Recentiorum illæ voces fuere, nunquam auditæ, sed antequam tui illi Baiani, & horum antagonistæ nascerentur, Patrum illa sententia fuit Ecclesiasticis etiam annalibus inserta. Orosius in apologetico hæc contra Pelagianos scribit: *Quanquam & hæc venenatissimo-*

rum dogmatum abominatio habet etiam nunc viuentes mortuos, mortuosq; viuentes. Nam Origenes, Priscillianus, & Iouinianus olim apud se mortui in his viuunt, & non solùm viuunt, sed etiam loquuntur. Nunc verò Pelagius, & Cælestius, si in his perseuerauerint viuentes mortui &c.

At alij Recentiores de indifferentia libertatis humanæ ad bonum, & malum exactam esse Origenis doctrinam contendunt. Ioannes Martinez de Ripalda hæc scribit: *Nec refert Origenis scripta erroribus esse respersa, quia nullus Patrum, & Scriptorum, qui eos diligentissime notarunt, retulit inter eos doctrinam de indifferentia ad libertatem necessaria.* Næ D. Thomas ex Patrum, ac Scriptorum albo abradetur? Sanctus Doctor lib. 3. con. Gent. cap. 88. & 89. hanc de Origene sententiam tulit: *Solus Deus potest mouere voluntatem per modum agentis absq; violentia. Hinc est quod dicitur Prouerb. 21.* Cor Regis in manu Domini, & quòcunque voluerit inclinabit illud: *& ad Philip. 2.* Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate. *Quidam verò non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit absq; præiudicio libertatis voluntatis, conati sunt has auctoritates malè exponere, vt scilicet dicerent, quòd Deus causat in nobis velle, & perficere, in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem sic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud, sicut exponit Origenes in 3. Peri-archon liberum arbitrium defendens contra authoritates prædictas.* Cum suo Præceptore omnes sapientissimi Thomisticæ scholæ professores sentiunt: & sexcentos Scriptores *nullos* dices? Sed reclamat à tergo fictus ille Moraines: *Pari impudentia, vel malitia carpsit erroris Pelagiani Origenem, quòd dixerit, vnumquemq; in manu sua habere, et in arbitrij potestate, vt aut peccati seruus sit, aut iustitiæ.* Disp. 8. Anti-Iansenij num. 47. At si D. Thomæ testimonio luculentissimo non ceditis, ad Origenis scholam vos prouoco, ea hic repetendo, quæ initio historiæ Pelagianæ narrata sunt. Ille libro 3. Peri-archon à S. Thoma citato cap. 2. hæc scribit: *Non enim idem est habere vincendi virtutem, et vincere, sicut idem Apostolus cautissimo sermone*
1.Cor.10. *signauit dicens:* Quia dabit Deus exitum, vt sustinere possitis, *non vt sustineatis, multi enim sustinent, sed in tentatione vincuntur; à Deo autem datur, non vt sustineamus, alioquin nullum iam videretur esse certamen, sed vt sustinere possimus. Ea autem virtute, quæ nobis data est, vt vincere possimus secundùm liberi arbitrij facultatem aut industriè vtimur, et vincimus: aut segniter, et superamur.* Et capite primo ex-
Phil.2. plicans illa Pauli: *velle, et perficere ex Deo est,* ait: *Ex quo vtiq; non intelligitur, quia quòd mouetur manus v. g. ad verberandum iniustè, vel ad furandùm ex Deo est, sed hoc ipsum, quod mouetur,* nempe manus, *ex Deo est, nostrum verò est motus istos, quibus motum ex Deo habemus vel ad bona, vel ad mala conuertere. Ita ergo est, quòd dicit Apostolus, quia virtutem quidem voluntatis accipimus, nos autem utimur voluntate uel in bonis, uel in malis desiderijs.* Itaque authore Origene in eo sita est indifferentia liberi arbitrij, vt à Deo ipsam quidem voluntatem acceperimus, sed velle actuale sit à nobis. Fatetur enim esse à Deo, *ut possimus* sustinere, quod idem est ac ipsa potentia volitiua, vt *sustineamus* verò, qui est ipsemet actus potentiæ, negat esse nobis ex Deo. Ita manum nobis inesse ex Deo concedit, at non item benè, vel malè vti eadem manu. Clariùs certè non potuit loqui, imò nec locutus est Pelagius, eius sententia tota hac de re audiatur apud S. Aug. de grat. Christi cap. 4. *Quod possumus,* inquit, *omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse adiuuat, quòd verò benè uel agimus, uel loqui-*

mur, vel cogitamus, nostrum est. Item: *Quòd loqui possumus Dei est, quòd verò benè, vel malè loquimur nostrum est.* Et vbi Origenes exemplum manus adducit, Pelagius oculi exemplo vtitur: *Quòd possumus uidere oculis nostrum non est, quòd uerò benè, aut malè uidemus hoc nostrum est.* Rectè igitur S. Thomas tradidit, Origenem liberum arbitrium contra diuina oracula defendisse, atque illius indifferentiam nequaquam in Catholico sensu accepisse; eo enim prorsus modo illam exposuit, quo postea Pelagius explicuit, vt ad oculum demonstrauimus. Cæterùm S. Augustinus Origenis, eiusque discipuli Pelagij explicationem per plura capita explodit in libro de gratia Christi. Hæc autem eandem Pauli sententiam expendens scribit cap. 5. *Non ait*; Deus est enim, qui operatur in vobis posse, *tanquam ipsi iam uelle, & operari per se ipsos habeant, nec in his duobus adiutorio eius indigeant, sed ait:* Deus enim est, qui operatur in vobis & velle, & perficere, *uel sicut in alijs, & maximè Græcis codicibus legitur,* & velle, & operari. *Videte si non Apostolus gratiæ Dei futuros aduersarios* (Origenem, & Pelagium) *Sancto Spiritu tanto ante præuidit &c.* Hæc Augustinus.

Acutè notauit Baronius ad annum 394. tomo 4. ex falsis Origenistarum delationibus inter magnos illos Ecclesiæ Duces Hieronymum, & Augustinum discordias (nam pugnantibus secum literis decertarunt) subortas fuisse, vt illis quidem mutuis sese vulneribus conficientibus res suas Origenistæ à nemine exagitati promouerent. *At fraude detecta,* inquit Baronius, *datis postea inter se mutuò dextris, iunctis animis aduersùs primogenita Origenistarum germina Pelagianos hæreticos sub eodem Catholico fidei vexillo commilitones acerrimè decertarunt.* Non est, Annate, Baronius ex Baianorum grege, sed S.R.E. Cardinalis, idemque summus antiquitatis testis, & veterum monumentorum indagator fincerissimus, qui Pelagianos *primogenitos* Origenistarum nuncupauit, & Hieronymus Origenem in calce Dialogorum Pelagianorum *Amasium* dixit. Iacta nunc Raynaude *Catholicissimam* Origenis de diuina gratia sententiam, nam ex S. Thoma (quod etiam Adamantij scripta confirmant) Pelagiano dogmati conformem illam scimus. Sit, Morainio iudice, malitiosus, & impudens, qui Origenis sententiam de indifferentia voluntatis culpat, nam sub Magni Aquinatis patrocinio inanes horum verborum sonos irridemus. Ita Origenis persona ab Halloix contra Synodos defensa, eiusdem Origenis doctrinam alij Recentiores à Pelagiani erroris labe purgare conati sunt. Scio illos producturos sententias Origenis, in quibus diuina gratia commendabitur; sed & gratiæ nomen in Pelagiana synagoga personabat. At spuria est illa gratia, quam tanquam meritorum præmium ante Pelagianos Origenes statuit, nam alterius vitæ merita prædicare, est planè delirare, & fabulas, ac somnia vendere; vnde Origenistarum errores in Synodis *nugæ, ac fabulæ* dicti sunt, vt ex dictis cap. 6. est manifestum. His accedit, Pelagium, vti superiùs diximus, nusquam Origenis pro se testimonium laudasse, qui tamen Lactantij, Hilarij, Ambrosij, Chrysostomi, imò & Hieronymi, & Augustini quoque sententias sibi, vt perperam arbitrabatur, fauentes recitauit teste S. Doctore in lib. de nat. & grat. à cap. 61. Quippe qui probè norat Origenem vt in cæteris, in dogmate etiam de gratia, & libero arbitrio à vero exorbitasse.

CAPVT XIII.

Rufinus Origenistarum, ac Pelagianorum Coryphæus, itemque Eusebius Cæsarensis Arianus ab Halloix perperam defenduntur.

ORigene hominibus, ac Superis inuitis propugnato, Rufini Origenistarum pugilis defensandi onus Halloix pariter suscepit. Hic Rufinus Aquileiensis Alexandriæ Didymo Magistro Origenis dogmata tanta pertinacia secutus est, vt quò eadem latè per Orbem spargeret, Origenis libros Latio donauerit. Sanctus Epiphanius ægrè tulit hominem pium, ac doctum inter Origenistas militare, vnde ad Ioannem Hierosolymitanum scribebat: *Te autem frater liberet Deus, & sanctum populum Christi, qui tibi creditus est, & omnes fratres, qui tecum sunt, & maximè Rufinum Presbyterum ab hæresi Origenis, & ab alijs hæresibus*. Hinc pro Origene graues Rufinus cum Hieronymo inimicitias contraxit, mutuisque se inuectiuis, quæ hucusque supersunt, persecuti sunt, de quibus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 2. diximus, vbi etiam Pelagianorum hæresim eundem Rufinum docuisse monstrauimus, peccatum enim originale sustulit, & gratiam ex meritis dari, atque Sanctorum impeccantiam adstruxit, quæ hic, ne actum agam, haud vacat repetere. Perpetuæ Rufini ignominiæ vertetur, Celestium Pelagij Achatem in Synodo Carthaginensi interrogatum, ecquis dixisset, non dari peccatum originale? respondisse, *Sanctus Presbyter Rufinus*, teste S. Augustino lib. de pec. orig. cap. 3. Vnde rectè dixit Baronius ad annum 412. tomo. 5. *At obserua & illud, citari à Celestio non Pelagium ipsum, ex quo hæresis nomen accepit, sed Rufinum, vt Coryphæum, atque sectæ antesignanum*. S. Gelasius Papa cum Romana Synodo Rufinum vti Pelagianizantem damnauit hac in eundem sententia lata: *Quoniam B. Hieronymus Rufinum in aliquibus de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictum B. Hieronymum sentire cognoscimus*. Hic autem, quò Origenis sectam promoueret, insigne facinus commentus est. Librum apologeticum pro Origene publicauit sub nomine S. Pamphili Martyris, qui tamen ab Eusebio Arianorum Principe scriptus fuerat. Quod vbi D. Hieronymus animaduertit in epistola primùm ad Pammachium, dein in duabus contra Rufinum apologijs insignem hominis fraudem acerrimè insecutus est. Rem narrat in secunda Apologia contra Rufinum: *Postea verò*, inquit, *per interpretationem tuã quæstione contra Origenem toto Orbe commota, in quærendis exemplaribus diligentior fui, & in Cæsariensi bibliotheca Eusebij sex volumina reperi ἀπολογίας Ὠριγένους. Quæ cum legissem, primum eum librum deprehendi, quem tu solus sub nomine Martyris edidisti, de filio, & Spiritu S. in bonam partem plerisque blasphemijs commutatis*. Idem habet lib. 2. apologiæ 1. vbi testatur se *perspicuè* deprehendisse, quòd *primus liber sex voluminum Eusebij ipse esset, qui vnus sub nomine Pamphili à te editus esset*. Et lib. 1. ait: *Sex libros, vt ante iam dixi, Eusebius Cæsariensis Episcopus Arianæ quondam signifer factionis pro Origene scripsit, latissimum, & elaboratum opus, & multis testimonijs approbauit Origenem iuxta se Catholicum, idest iuxta nos Arianum esse; Horum tu primum librum vertis sub nomine Martyris*. Hæc diligentiùs adnotaui, ne Amanuensis error in re graui S. Doctori attribueretur, nam in epistola ad Pammachium, & Oceanum hæc scribit Hierony-

ronymus: *Vnum nunc proferam, cui contradicere vel stulti sit, vel impudentis. Sexti libri Eusebij super Origenis defensione principium vsque ad mille fermè versus liber iste, qui Pamphili dicitur, continet.* Vbi manifesta paret contradictio, ex qua nulla Hieronymi contra Rufinum accusatio videatur; nam in apologijs, *primus liber sex voluminum Eusebij* iste sub nomine Pamphili editus à Rufino dicitur, qui in hac epistola sextus nominatur. Certè indè Amanuenses errarunt, quòd legentes abbreuiatas hasce notas *VI. lib. Eusebij super Origenis defensione principium*, sexti libri Eusebij reddiderint, cum *sex librorum Eusebij super Origenis defensione principium*, scribere debuissent. Miror Rufini aduocatum isthæc non adnotasse, ac more solito altiùs pro cliente exaggerasse. Rufinus S. Hieronymi accusationi frigidam responsionem reposuit: obijci nempe sibi *rem ridiculosam*. At Hieronymus in posteriori apologia barbarismi Rufinum insimulans ait: *De Pamphili libro non ridiculosa, vt tu scribis, sed ridicula mihi fortè res accidit.* In secunda inuectiua Rufinus vbi ad hanc sibi fraudem obiectam diluendam venit: *Superfluum*, ait, *videtur vel respondere aliquid, vbi piè, & religiosè dicta martyris Pamphili aut falsa dici vult, aut etiam si vera sint, spernenda decernit.* Vbi verò pauca satis amarulenta euomuit, concludit: *Superflua est de Authore quæstio, vbi defensio talis est, quæ assertore non egeat.* Cecidit sanè causa Rufinus; debebat enim locum, ac testem producere, vnde illa Origeni cusa Apologia S. Pamphilo adscribenda esse censeretur. Hoc egregiè vrget Hieronymus in apologia 2. *Dic ergo & tu, à quo exemplar acceperis, nec mihi ad subterfugiendum crimen mortuos aliquos nomines, vt cum authorem ostendere non potueris, illum proferas, qui non possit respondere.* Hæc S. Pater.

Quis autem non miretur Rufino ante duodecim sæcula apertæ falsitatis conuicto, ac nullam pro semet defensionem adornanti recentem hominem suppetias contra Hieronymum ferre, pro eodem testimonium dicere, illique promptam aduocationem gratuitò commodare? Petrus Halloix lib. 4. Origenis defensi quæstione prima hanc thesim ponit: *Vera propositio: Apologia pro Origene olim edita, & nomine S. Pamphili Martyris inscripta verè est eius, & non alterius.* Probat id authoritate Eusebij lib. 6. hist. Eccles. cap. 33. scribentis: *Quæcunq; autem ex ijs, quæ ad illum pertinent, cognitu necessaria sunt, facilè est ea cognoscere ex apologia pro illo à nobis, & à nostri temporis S. Martyre Pamphilo elaborata, quam propter obtrectatores collatis operis studiosè confecimus.* Eundem Pamphilum pro Origene scripsisse testatur Socrates lib. 4. cap. 27. vel 22. vbi de Gregorio Neocæsariensi, & Nicephorus Callistus libro 10. capite 14. verba Eusebij reddens. Photius verò, cuius testimonium supra cæteros iactat Halloix, ita scribit Num. 118. *Lectus est Pamphili Martyris, & Eusebij pro Origene codex, tomi autem sunt sex, quorum quinque à Pamphilo in carcere degenti præsente etiam Eusebio elaborati sunt; sextus autem postea quam Martyr gladio vita pulsus ad Deum, quem desiderabat, emigrauit, ab Eusebio deniqs est absolutus.* At Halloix post longam causæ meditationem hæc literis prodidit loquens de primo libro apologiæ à S. Pamphilo, vt ait, conscriptæ: *Illum igitur cum absoluisset, atq; Eusebio velut alteri sibi ostendisset, isqs approbasset: tum verò nouis, vt fit subortis difficultatibus, eiusdem hortatu, atq; adiutu alios quatuor addidit, quibus postea Eusebius illo demortuo sextum adiecit.* Itaque primum librum sex voluminum pro Origene à solo S. Pamphilo elucubratum affirmat, & quinque priores asserit fuisse Pamphili *ob*

compositionem, Eusebij *ob inspectionem*. Hæc quidem ille, quò Rufinum contra Hieronymum defendat.

In primis non possum non ridere hominis consilium, qui vel contra Eusebium testimonium dicere non veretur. Nam iste loquens de apologia pro Origene apertè ait: *à nobis, & à nostri temporis S. Pamphilo Martyre elaborata, quam propter obtrectatores collatis operis studiosè confecimus*. At si Eusebius illam tantùm *inspexit*, haud illam *collata opera studiosè confecit*; aliàs Ioannes Baptista Rubeus, ac tres insuper socij Theologi, qui tuam apologiam inspexere, ac typis evulgandam censuere, dici possent eandem collatis operis studiosè confecisse. Imò, quod magis mirere, *adiutu* Eusebij quatuor libros à S. Pamphilo compositos scribit, statimque eosdem Eusebij *ob inspectionem* tantùm fuisse sui tam citò oblitus asseuerat. Sex illi libri apologetici pro Origene ab Eusebio compositi fuere. Et quidem de sexto libro hæc scribit ipsemet Eusebius lib. 6. cap. 29. *Horum habes certa argumenta in libro sexta Apologiæ, quæ in Origenis defensionem* Α᾽ NOBIS *scripta est*. Sed omnes sex Eusebio passim attributi sunt. S. Hieronymus in catalogo Ecclesf. Script. cap. 81. recensens Eusebij libros ait, illum *Ἀπολογίας pro Origene libros sex* conscripsisse. Hæc autem dixit Hieronymus ante decem annos, quàm de hac Pamphili apologia cum Rufino litigaret. Antipater etiam Metropolita Bostrensis contra Eusebij apologiam plures libros scripsit, quorum titulus sic in Synodo VII. Oecumenica act. 5. refertur: *Antipatri Episcopi Bostrorum refutatio apologiæ pro Origene ab Eusebio Pamphili Episcopo Cæsareæ conscriptæ liber primus*. Synodus Romana cum S. Gelasio Papa Eusebium Cæsareensem repræhendit: *Quòd in laudibus, atque excusatione Origenis Schismatici vnum conscripserit librum*. Sed satis solidè ab Eusebio elucubratam totam illam apologiam inde probamus, quòd Ariana dogmata in illis libris apologeticis apertè tradebantur. Hieronymus, qui illos legit, hæc scribit: *Sex libros, vt ante iam dixi, Eusebius Cæsariensis Episcopus Arianæ quondam signifer factionis pro Origene scripsit, latissimum, & elaboratum opus, & multis testimonijs approbauit Origenem iuxta se Catholicum, idest, iuxta nos Arianum esse*. In Apologia priori. In posteriori etiam tradit, se perspicuè deprehendisse: *quòd primus liber sex voluminum Eusebij ipse esset, qui vnus sub nomine Pamphili à te editus est tam Græcè, quàm Latinè immutatis dumtaxat sensibus de Filio, & Spiritu Sancto, qui apertam blasphemiam continebant*. Hoc ipsum ex Antipatro Episcopo Bostrensi in Synodo laudata refertur, qui hæc scripsit: *Priùs enim apologiam illam excutere volumus, vt ita non solùm illum, pro quo apologia scribitur, sed & ipsum authorem hæreticos ostendamus*. Floruit hic Antipater circa annum 460. nam S. Euthymius Abbas ad eundem scripsit ex cap. 16. de vita Euthymij apud Surium. Successit Constantino Archiepiscopo, qui Synodum Chalcedonensem anno 451. subscripsit. Verùm noster Halloix aliter sentit, clamatque §. 4. *Propè pro certo tenemus, non modò primum librum sanam continere doctrinam, quod oculis ipsis cernimus &c. sed etiam omnes reliquos, & quòd certum sit Pamphilum ipso teste Eusebio supra in illis collaborasse, excepto tantùm sexto, quem haud dubiè Eusebius nè a Pamphilo, & à se ipso dissideret, conformem cæteris composuit*. At Patres, qui eos libros legere, Arianam hæresim eosdem continere dixerunt; vel ergo mentiti illi sunt, quòd Arianam hæresim minimè perspectam haberent, vel falsum somniat Halloix de incognitis sibi libris (neque enim extant) iudicium ferens. Quòd si

Pam-

Pamphilo illi libri adiudicentur, Arianæ hæresis Doctor Christi Martyr euadet, & ne Rufinus mendax videatur, Pamphilus Arianus publicabitur. *Non tibi expedit*, clamat Hieronymus in posteriori apologia, *vt per te clarissimus martyr hæreticus iudicetur, vt qui effudit pro Christo sanguinem, contrarius fidei Christi approbetur &c. Melius est, vt tu erraueris, quàm vt Martyr hæreticus fuerit. Interim de præsenti compede vtcunq; erue pedem. In futuro iudicio tu videris, quid ad Martyris contra te respondeas querimonias.* Eusebius Cæsareensis, vt Ariano dogmati, quod in apologia illa docet, aliquod authoritatis pondus adijceret, eandem à se, & à Pamphilo compositam scripsit, quem vtpotè Arianæ factionis signiferum (ita enim hominem vocat Hieronymus) mendacij accusare malim, quàm glorioso Martyri hæreseos notam inurere. Fuit Eusebius amicus Pamphili, vnde eiusdem cognomine honoris causa decoratus est; idem tamen Pamphili desertor etiam extitit, nam istum fortiter pro Christi fide martyrium subeuntem haud secutus fuit, sed Dijs sacrificans fidei proditor turpiter è carcere euasit, vti eidem S. Potamon Heracleæ Episcopus in Tyrio Concilio obiecit, de quo mox sermo redibit.

Haud vacat ab Halloix pro Rufino susceptam defensionem pluribus oppugnare, hominis tantùm malæ causæ patrocinati errores subnotabo. Errat primò, dum putat librum apologeticum sub nomine Pamphili editum à Rufino esse sextum librorum Eusebij; nam teste vbique in apologijs, & in epistola ad Ctesiphontem Hieronymo *primus liber* est Eusebiani apologetici. Textus verò epistolæ erat planè illi, si aduertisset, corrigendus. Quòd si liber editus à Rufino mille fermè versus ex sexto Eusebij continet, vt ex Hieronymo putas, nè huic irascaris, quòd scripsit librum illum non esse Pamphili, sed Eusebij, te hæc ipsa §. 3. scribente: *Sextum omnes, ne vno excepto, attribuunt Eusebio.* Itaque de primo, si sapis, lis est, num Eusebij, an Pamphili sit, non de sexto. Errat deinde dum §. 4. tradit, nec ipsum quidem Hieronymum constanter librum illum attribuisse Eusebio, sed semel, atque iterum dixisse, esse potius Didymi, aut cuiusvis alterius, quàm Eusebij, aut Pamphili. Nusquam hoc Hieronymus putauit, sed vbique constanter asseruit, librum illum esse Eusebij, quem testatur vidisse se, ac legisse in bibliotheca Cæsareensi, at à Didymo, vel Rufino correctum ablatis ijs, quæ pro Arij hæresi Eusebius inibi posuerat, & eo pacto à Rufino sub nomine Pamphili publicatum. Do verba Hieronymi in apol. 2. *In Cæsariensi bibliotheca Eusebij sex volumina repperi ἀπολογίας Ὠριγένους. Quæ cum legissem, primum eum librum deprehendi, quem tu solus sub nomine martyris edidisti, de filio, & Spiritu S. in bonam partem plerisq; blasphemijs commutatis: Et hoc vel Dydimum, vel te, vel alium fecisse nescio quem, quod tu apertissimè in libris Peri-archon fecisse conuinceris.* Errat tertiò, dum in eodem §. 3. Hieronymum reprehendit, quòd scripsit, in illo primo volumine mentionem fieri sequentium: *Nam in illo primo volumine*, inquit, *quod totum legi non semel, sed sæpius, nulla prorsus facta est librorum sequentium mentio.* Imperitè: Hieronymus non loquitur de primo libro prout corruptus fuit à Rufino, sed prout in autographo Cæsareensi abs se lectus fuit, dicens in primo libro sequentes appellari, & in posterioribus primi libri fieri mentionem. Verba Hieronymi in prima apologia sunt: *In ipso volumine, quod tu Pamphili simulas, sequentium librorum facta mentio est. In secundo quoque, & reliquis dicit Eusebius, quod in primo iam ante di-*

re dixerit, & quòd eadem repetere non debeat. Errat quartò, imò pessimam calumniam Hieronymo struit, dum S. 2. loquens de apologia Pamphili, quam initio quidem etiam S. Doctor eidem Pamphilo adscripserat, postea verò fraude detecta Eusebio legitimo Authori adiudicauit, hæc asserit. Ea, *quæ ipse in constanti, ac matura ætate, & firma adhuc memoria, placidoq; animo conscripserat, plus mereri apud æquos Iudices fidei, quàm ea, quæ præcipiti æuo, & recordatione fluxa, & mente præsertim ex quibusdam circa res literarias dissidijs nonnihil exulcerata per palinodiam exarauit.* Vide quò malæ causæ defensio hominem præcipitem egit? Non illum pudet *recordationis fluxæ* Hieronymum arguere, qui non modò eorum, quæ priùs scripserat, optimè meminit, verùm etiam aperit, cur per errorem illa exarauit? Audi Hieronymum lib. 2. Apologiæ prioris hæc scribentem: *Etiam ante annos fermè decem, cum Dexter amicus meus, qui præfecturam administrauit Prætorij, me rogasset, vt authorum nostræ religionis ei indicem texerem, inter cæteros Tractatores posui & hunc librum à Pamphilo editum ità putans esse, vt à te, & tuis discipulis fuerat diuulgatum. Itaq; fraudem tuam errori meo imputare non debes.* Et Apol. 2. *De tuo codice quasi Pamphili exemplar accepimus. Credidi Christiano, & credidi Monacho, non putaui tantum sceleris à te posse confingi.* Certè Hieronymus in lib. de Script. Eccles. loquens de Pamphilo ait: *Scripsit, antequam Eusebius scriberet, apologeticum pro Origene.* Quod falsum est, nam Eusebius, vnà simul secum scriptum illud fuisse à Pamphilo autumauit. In Rufinum igitur tota culpa deuoluitur, cum Hieronymus à Rufino se deceptum testetur. Et quidem Halloix nobilioribus S. Hieronymi scriptis authoritatem subtrahit, quòd ea scripserit *æuo præcipiti, ac recordatione fluxa.* Ille enim post lites illas cum Rufino, imò & eodem mortuo, etiam Dialogorum libros contra Pelagianos procudit, aliaq; conscripsit, quæ inter eiusdem codices principem sibi fermè vindicant locum.

Volo hic insignem Rufini fraudem monstrare. Cum legerem Gennadij librum de Scriptoribus illustribus, in capite 17. vbi de Rufino agit, hæc adnotaui ab eodem de Rufino scribi: *Interpretatus est etiam sententias Pamphili martyris aduersùm Mathematicos.* At cum apud Eusebium, cuius verba producit Hieronymus in prima apologia, habeamus Pamphilum proprij operis nihil omnino scripsisse, ea statim cogitatio animum subijt, vndenam Gennadius aduersus Mathematicos operis alicuius Pamphilum authorem habuerit? A Rufino in errorem inductum cognoui. Hic in priori inuectiua contra D. Hieronymum ait: Macarius *cum opuscula aduersus fatū, vel mathesim haberet in manibus, eaq; vtili, ac pernecessario labore componeret &c. Quid porrò Origenes, quem opinatissimum apud Græcos audierat, sentiret de talibus percunctatur, breuiterq; sibi eius de singulis quibusq; sententias orat exponi. Ego rem primùm dicebam factu esse difficilem, Sanctum tamen Pamphilum Martyrem dixi quadam ex parte tale aliquid operis conscripsisse in apologetico suo. Continuò id sibi poscit in latinum verti. Nullum dicebam me vsum huiuscemodi operis habuisse, & ad latinum sermonem tricennali iam penè incuria torpuisse. Perstitit tamen deprecans, qualicunq; sermone notitiam sibi tantum eorum, quæ cupiebat, ostendi. Cumq; id, quo potui sermone, fecissem, maiori desiderio accensus est ad illa ipsa plenius cognoscenda, è quibus pauca illa, quæ transtuleram, videbantur assumpta.* Aitq; se precibus eiusdem victum libros Peri-archon transtulisse. Vide quæso suasmet imposturas fatentem reum. Scribit Rufinus, *S. Pamphilum Martyrem* contra Mathematicos *aliquid operis conscripsisse in apologetico*

gelicosuo, & Macarium amicum deprecatum ex Pamphilo *notitiam sibi tantùm eorum, quæ cupiebat, ostendi*. Additq; se *id, quo potuit sermone, fecisse*. Ita scripsit latino sermone Apologeticum pro Origene, quod Macario eidem nuncupauit. At in hoc apologetico nihil probatum legitur contra Mathematicos, vel fati assertores, sed tantùm de Patre, de Filij æternitate, & consubstantialitate, de S. Spiritus diuinitate, De Verbi Incarnatione, ac Christo Domino, de pœnis damnatorum, & de animarum trāsmigratione ibidem disseritur. Quodnam igitur opus contra Mathematicos Pamphilus scripsit, quomodò eorum, quæ Macarius scire cupiebat, notitiam, Rufine, tradidisti? Contra fati assertores instrui ille vult, & alia à te magni hiatus promissore edocetur. En imposturæ origo. Eusebius sex libros apologeticos scripsit pro Origene, in quorum aliquo adducit dicta Origenis contra Mathematicos. Rufinus volebat quidem integros sex libros transferre, sed veritus ne inscripto nomine S. Pamphili, ex numero librorum ipsissimi Eusebij esse statim cognoscerentur (Hieronymus enim in catalogo librorum Eusebij sex apologeticos eiusdem pro Origene numerauerat) vix primum interpretatus manum de tabula amouit, & Peri-archon librorum versionem aggressus est. Noluit tamen translatum apologeticum inscribere *primum librum*, quò vnus à S. Pamphilo compositus haberetur, atq; de reliquis Eusebij libris omnis prorsus suspicio tolleretur. Quæso te Halloix, si Rufinus probè nouit, S. Pamphilum in reliquis operis illius libris contra Mathematicos scripsisse, cur illa, vti rogabatur à Macario, non est interpretatus? cur apologeticum *primum librum* non inscripsit? cur illius tantùm in præfatione ad Macarium mentionem fecit, ac si nihil aliud pro Origene Pamphilus elaborasset? At dicis, primum librum tantùm esse totum à S. Pamphilo scriptum, cuius nec versus Eusebij sit. Bellè tibi ista fingis sine teste; at Rufinus contra Mathematicos *aliquid operis* scripsisse Pamphilum narrat, nulla Eusebij mentione facta. Audio Rufinum isthæc ad Macarium in præfatione scribentem: *Librum* Pamphili, *quem pro Origene in Græco scripsisse traditur, transferri tibi poposceris in latinum*. Ita passim, & vbiq; loquitur, ac si translatum à se tantùm vnicum illum librum S. Martyr composuisset. Verùm non semel in his se dolis Rufinus exercuit, nam quò Origenis scholam quacunq; arte promoueret, Sexti Philosophi Ethnici librum sententiarum publicauit specioso titulo apposito S. Xysti Pontificis, & Martyris, quo quidem libro vsus est Pelagius ad liberum arbitrium supra gratiam erigendum, & initio etiam id credidit S. Augustinus, vt patet ex lib. de nat. & grat. cap. 64. quem tamen errorem corrigit 2. Retract. cap. 42. à Hieronymo fortè admonitus, qui in epistola ad Ctesiphontem de Rufino dudum mortuo scripserat. *Illam autem temeritatem, imò insaniam eius quis digno possit explicare sermone, quòd librum Sexti Pythagorei hominis absq; Christo, atq; Ethnici immutato nomine Syxti martyris, & Romanæ Ecclesiæ Episcopi prænotauit &c.* Quare idem Sanctus lepidè olim his Rufinum perstrinxit in priori apologia: *Cum tantam habeas licentiam nominum immutandorum, vt de Eusebio Pamphilum, de hæretico Martyrem feceris, cauendus homo, & mihi maximè declinandus, ne me repentè, dum nescio, de Hieronymo Sardanapalum nomines*. Quis igitur Rufinum Authorum nomina immutare solitum procul ab his insidijs in apologetici pro Origene editione putabit, Hieronymo hominis fraudes repetitis exemplis confirmante? Sed dolum dolo

 auxit,

auxit, dum primum Eusebij librum haud fideliter interpretatus est; nam Hieronymus, qui oculatus testis vtrumque contulit, & Pamphili à Rufino editum; & primum ex sex libris Eusebij, scribit in priori apologia: *Quamuis de Eusebij libro multa subtraxerit*. Et postea: *Cumq; de ipso libro, quem Pamphili simulas, multa peruerteris*. Quæ quidem, nisi vera essent, numquam coram Orbe Catholico, coram tot illius ætatis hominibus doctissimis, quibus integer oculorum, atq; aurium vsus erat, tanta confidentia magnus Ecclesiæ Doctor asseuerasset.

Qui verò post Eusebium Pamphilum Martyrem pro Origene apologeticum scripsisse prodiderunt, quorum testimonia initio statim adducta sunt, nempe Socrates, Nicephorus, & Photius, Eusebij Ariani hominis fidem secuti sunt. Socrates certè Origenem impensiùs coluit, vt patet ex lib. 6. cap. 13. vbi Origenis aduersarios his excipit, quos inter numerat S. Methodium, & magnum Theophilum Alexandrinum: *Homines nullius momenti, & qui sua ipsorum virtute nequeunt emergere, per hoc aliquid existimationis acquirere volunt, quòd potiores viros carpunt*. Et lib. 7. cap. 45. ait: *Subit autem mihi admiratio, quomodò liuor Origenem etiam mortuum presserit. Ille namq; post ducentos annos à morte sua à Theophilo est excommunicatus*. At Theophili sententiam vniuersa Ecclesia approbauit, vt lib. 1. hist. Pelag. cap. 2. ostendimus, imò & eiusdem scripta contra Origenem, quæ Halloix iniuriosè carpit, S. Gelasius cum Romana Synodo in decreto de libris recipiendis vnà cum aliorum Patrum, quos nominat, voluminibus dicit se approbare *Opuscula Beati Theophili Alexandrini Episcopi*. At Socrates non vnicum librum apologeticum scriptum fuisse à Pamphilo narrat, sed plures, inquiens: *Meminit autem eius, & Pamphilus martyr in libris, quos de Origene lucubrauit*. Eundem verò Pamphilum non solùm illos scripsisse, sed vnà cum Eusebio idem affirmat lib. 3. cap. 5. vbi: *Testes horum fide digni sunt S. Pamphilus, & qui ab ipso cognomen traxit Eusebius, vterq; enim communiter vitam Origenis commendantes &c. composita pro illo insignibus libris apologia &c.* Cur igitur Rufinus vnum librum sub vnius tantùm Pamphili nomine publicauit, cum ille *primus* inscribendus foret, & authoribus Eusebio, & Pamphilo, si Ariano Cæsarensi, & huius authoritatem securo Socrati Origenistæ fides habenda est? Nudatur omni pallio Rufini dolus, nec superest lacinia, qua se quacunq; parte tegat, ijsdem enim testimonijs conuincitur, quibus illum potenter defendi Halloix nouus Origenis aduocatus existimauit. Sanè vidit Rufinus, quantùm authoritatis liber ille perderet, si Eusebiana manu vel ex parte conscriptus probaretur. Et quidem Eusebius licèt in historia Ecclesiastica dicat, se libros illos à Pamphilo adiutum scripsisse, illis tamen suum ipsius tantùm nomen inscripsit, eoq; pacto vulgati sunt, vt ex catalogo Scriptorum S. Hieronymi cap. 81. probabam, sciebat enim Eusebius, S. Martyrem nullam vel leuem in illis operam posuisse. Testimonia Photij, ac Nicephori, qui idem ex Eusebio post plura sæcula exscripserunt, eodem modo accipienda sunt.

Hæc fusiùs, quàm nostrum institutum poscebat, congessisse contra Rufinum eiusque defensorem fortè videbor, sed longiorem in ijs moram suasere Hieronymi monita exclamantis in epistola ad Ctesiphontem tantum fraudis à Rufino admissum, *vt librum primum sex librorum defensionis Origenis Eusebij Cæsariensis (quem fuisse Arianum nemo est qui nesciat) nomine Pamphili Martyris prænotaret, quo*

scilicet

ſcilicet egregia illa quatuor Origenis περὶ ἀρχῶν *volumina latinis infunderet auribus*. Quis enim libros Origenis non recipiat, quos à S. Martyre probatos, ac defenſos fuiſſe cognouerit? Profectò S. Pamphili apologeticum libris Peri-archon, ſeu de principijs ab inuidorum accuſationibus tutandis cuſum fuiſſe fatetur, imò gloriatur Halloix in fine quæſtionis primæ libri quarti ſcribens: *Ego quidem diuinæ attribuo prouidentiæ, quòd eius quoq; libri defenſioni, qui maximè oppugnatur, libri inquam de principijs optimum, ac potentiſsimum ſuſcitarit defenſorem Sanctum Pamphilum Martyrem*. Vah quàm diuerſa ſunt Diuorum, atq; hominum iudicia! Hieronymus id Rufino *temeritati, imò inſaniæ* vertit in epiſtola ad Cteſiphontem, quod Halloix *diuinæ attribuit prouidentiæ*. Vtri magis credendum? Illi libri Peri-archon totius vetuſtioris Eccleſiæ ſententia reprobati ſunt. Continere illos impia dogmata ſcribit S. Anaſtaſius Papa ad Ioannem Hieroſolymitanum, additque eoſdem Eccleſiam maculare, probatos mores euertere, aures circumſtantium vulnerare, iurgia, iras, diſſenſioneſq; diſponere, piorum mentes immiſſa ſui caligine labefactare. *Deteſtanda plurima, ſcorpiones, & colubros* habere ſcribit Hieronymus Auito. *Ineptias, & digna odio, ac inimica Deo verba*, S. Epiphanius epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum. Quos cum *Sanctus vir Pammachius legiſset, exhorruit, & incluſit ſcrinio, ne prolati in vulgus multorum animos vulnerarent*, Hieronymo teſte in laudata epiſtola. Horum, inquam, librorum *diuina prouidentia*, ſi Halloix vlla fides habetur, *optimum, ac potentiſsimum ſuſcitauit defenſorem S. Pamphilum Martyrem*. Vnius Pamphili ducatum in defendendo Origene ſecutum ſe idem proteſtatur in præfatione libri quarti belliſſimas inibi fabellas nectens; ſed quid aliud diceret, qui *Origenis nugas, fabulaſq;* vt loquitur Synodus VII. in definitione fidei, defenſurus erat? Fingit ſibi Veritatem hæc intimaſſe: *Comitem habebis in omnibus, fautricemq; VERITATEM. Ac ne diffidas, eum tibi Ducem prouidebo, cui reſiſtere nulli queant aduerſarij, Ducem ſcilicet belli ſcientiſsimum, & certæ harum rerum notitiæ indagatorem ſagaciſsimum. Dux enim tuus in hac Origenis mei, & tui defenſione, futurus eſt ille nominis amabiliſsimi Beatus Pamphilus, ille Martyrum ſui æui nobiliſsimus, ille germanorum Origenis Scriptorum propugnator acerrimus, qui & apologiam pro illo fortiſsimam primus omnium exarauit, & illos errores, quos quidam partim ignari, partim inuidi, partim maleuoli iniquè ipſi affingebant, ab illo longiſsimè, atq; certiſsimè propulſauit*. Hæc pars prologi eſt, in quo Veritatis ſeſe familiarem venditans, auditores ad reliquam fabulam, quam ſatis prolixam ludit, benignis auribus excipiendam promptiores reddere conatus eſt. Porrò eadem veritate ſuadente his ſe vindicandam S. Pamphilo apologiam animatum ſcripturit: *Tantum hoc ſedulò age, vt puram putam in omnibus Dei Optimi, Maximi gloriam quæras, ijſdem veſtigijs in protegendo Origene, quæ Pamphilus meus olim expreſsit, gradiare. Ita minimè tibi difficile fuerit, quam ille conſcripſit Apologiam, hanc ipſi vt germaniſsimam, ſicuti re vera eſt, qua ratione, qua auctoritate vindicare. Quod proinde* (quando MAGNAM PARTEM IN EO SITA EST VICTORIA) *primo tibi loco aggrediendum, ac toto niſu perficiendum eſt*. Ibidem. Si Concilia erroris arguere, Pontifices ignorantiæ inſimulare, Sanctos Patres inuidiæ, obliuionis, inconſtantiæ, liuoris, inſcitiæ, ac denique maleuolentiæ incuſare, Origenem Schiſmaticum, atq; Hæreſiarcharum peſſimum ab Eccleſia pronunciatum defendere, haud equidem eſt *Dei Optimi Maximi gloriam quærere*, ſed Diuorum authoritatem ele-

uare,

uare, ac propriæ famæ iacturam facere. Nullam librorum Peri-archon defendendorum rationem meliorem inuenire potuit, quàm ab Apologia Pamphilo affictà viam sibi aperiens, fassus enim est, *magnam partem in eo sitam esse victoriæ*. Hinc veluti in arce causæ de apologia Pseudo-Pamphili mihi cum aduersario pluribus litigandum fuit, vt tanti nominis Patrono libri Peri-archon à Pelagianorum Magistro exarati nudarentur. Hieronymus impium duxit Christi Martyrem Arianæ hæresis sectatorem fieri, vnde quòd apologeticus ille liber Arianismum saperet, à Pamphilo scriptum fuisse negauit. Quare cum Pelagij errores, ac capitalia superbæ hæreseos theoremata in ijsdem libris Peri-archon tradantur, Sancti Martyris famæ interesse arbitratus sum, eundem à Pelagianorum delirijs vindicare, illa enim Pelagiana dogmata Author Apologetici non correxit, imò loquens de animarum productione eadem repetita assertione probauit.

Huic capiti audax hominis dictum coronidem imponet, ita enim longior nostra hæc contra Origenem dissertatio terminum habebit. Quando in factiones diuidimur, eos, qui nostræ sectæ amici, ac defensores sunt, impensiùs diligimus, nostramq; eisdem, vbi occasio fert, operam libentissimè commodamus. Hinc factum est, vt Halloix, cum videret Eusebium Cæsareensem tot apologeticis editis de carissimo sibi Origene benemeritum, haud passus sit, hunc ipsum tanquam Arianum accusari. Itaque de collegæ fama sollicitus omnem ab eo Arianæ hæreseos suspicionẽ excutere pertentauit vociferans lib. 4. q. 1. §. 4. *Verùm de Eusebio, & de recta eius doctrina, quam nonnulli perperam sugillarunt, alibi tractamus; de quo cum scripsero, quid mihi videtur, libenter audiam, quid alij sentiant.* Et antea statim dixit Hieronymum *haud rectè* suspicatum, quòd Eusebij libri apologetici pro Pamphilo *sectam Arij redolerent*. Eusebium Arianum fuisse certissimum est. Etenim S. Athanasius in epistola de decretis Nicænæ Synodi hæc scribit: *Eusebius ex Cæsarea Palæstinæ, quum pridie abnegasset, in eandem sententiam tamen postridie subscripsit, quam etiam Ecclesiæ legendam misit, dicens eam esse Ecclesiæ fidem, & Patrum traditionem* (nempe filium esse Patri æterno consubstantialem) *omnibusq; manifestò apparuit eum priùs & temere errasse, & frustra contra veritatem pugnasse*. Quare cum sex illos libros apologeticos ante Synodum Nicænam scripserit, nam viuente Pamphilo illos exarauit, qui passus est ante Constantini baptismum, tum temporis eosdem dictauit, quandò teste Athanasio *temerè errabat*. Et quidem ipse Arius in epistola ad Eusebium Nicomediensem scribit, sibi adhæsisse Eusebium Cæsareensem, vnde idem Eusebius à S. Alexandro Patriarcha Alexandrino excommunicatus fuerat: *Et quoniam*, inquit, *Eusebius frater tuus Cæsareensis, & Theodotus, & Paulinus &c. asserunt priorem esse Deum Filio ante principium, anathema sunt facti*. Eusebium verò Cæsareensem primum ferè Episcoporum literas pro Ario quaquauersum sparsisse testatur Arianæ factionis Coryphæus Eusebius alter Nicomediensis, qui contra S. Athanasium pessimæ factionis, quam etiam Eusebianam dixere, author fuit, in literis ad Paulinum Tyriorum Episcopum, in quibus exemplo Eusebij Cæsareensis hortatur ipsum ad scribendum pro Ario: *Neq; studium*, inquit, *Domini mei Eusebij pro veritatis defensione susceptum, neq; tua de eadem re taciturnitas in silentio quidem iacet, sed ad nostras vsque aures vtrumque perlatum est. Nos, vt par fuit, magno gaudio à Domino nostro Eusebio, à te dolore affecti sumus.*

Has

Has literas refert Theodoretus lib. 1. cap. 5. Quare duo illi Eusebij Ariani currus biuges iure meritò sunt appellati. Literæ Eusebij Cæsareensis pro Ario scriptæ recensentur in Synodo II. Nicæna act. 5. quarum blasphemias cum Patres audiuissent exclamarunt: *Hic reliquis nobis maiore odio prosequendus*. Itemque: *Anathema & libris, & illis, qui illa legunt*. Et Legati Pontificij addiderunt: *Ipsa lectio indicat, quòd Arianorum sententiam sapiat, habet enim ante lectus Eusebij Pamphili liber & alias blasphemias, quas Synodus audire respuit*. Inter alia negat Filium esse verum Deum, inquit enim in epistola ad Euphrationem: *Vt cognoscant te solum verum Deum, non vt vno solo existente Deo, sed vt solo vno existente vero Deo, cum maximè necessaria adiectione* VERO: *quandoquidem & ipse quidem Deus filius, sed* NON VERVS DEVS, *vnus enim est & solus verus Deus, quia neminem habet ante se*. Lege ibi alia.

In Nicæna Synodo Eusebius vterque subscripsit Catholicum symbolum, sed Eusebium Cæsareensem *paululum substitisse*, scribunt Socrates lib. 1. cap. 8. alijque. Epistolam ad suos Cæsareenses Nicæa dedit, in qua Synodalis statuti rationem assignat; illam autem Cardinalis Baronius examinat ad annum 325. Certè ob illud factum Ariani Eusebium repræhenderunt, *defectionem ipsius* insimulantes, teste Theodoreto lib. 1. hist. Eccles. cap. 12. An verò manu æquè, ac mente fidem Nicænam subscripserit, ex ijs, quæ postea contra Athanasium struxit, dubium fecit. De illo dixit Socrates lib. 1. cap. 23. quòd *bilinguis iudicatus est*. Etenim præualente Antiochiæ Arianorum factione vrbe pulsus fuit magnus Antistes Eustathius, qui, vt ait Hieronymus in epistola ad Euagrium 126. *Contra Arium clarissima tuba cecinit*, atque Eusebius ab Hæreticis in Episcopum ab Imperatore Constantino flagitatus fuit, quòd illum magnum Arij defensorem norant. Imperatoris ea de re responsum refert idem Eusebius lib. 3. de vita Constantini cap. 57. Cum verò Eusebiani graues contra Athanasium Arianorum hostem infensissimum vbique turbas darent, Constantinus, qui ex falsis Hæreticorum delationibus in prauam de Athanasió opinionem abierat, Synodum Cæsareæ in Palæstina fieri mandat. Athanasius autem ad illam, vt scribit Sozomenus lib. 2. cap. 25. *vocatus non obedit, Eusebij illic Episcopi, & eius, qui Nicomediæ erat, aliorumque, qui cum istis erant, malitiam veritus*. Quis igitur Eusebium Pamphili Arij fautorem negabit, cum Athanasio hostis extitetit, qui cum solis Arianis inimicitias exercuit, Catholicis omnibus semper carissimus? Verùm paulò post coactæ apud Tyrum Synodo vnà cum cæteris interfuit Athanasius ita iubente Constantino. De qua re S. Epiphanius lib. 2. con. Hæreses num. 68. vbi agit de secta Meletij hæc narrat: *Et iussit iudicare causam hanc Eusebium Cæsareæ Episcopum, & alios quosdam, erant autem hi quodammodò magis inclinati ad Arianorum vanitatem*. Ibidem raræ libertatis exemplum cum perpetua Eusebij infamia dedit S. Potamon Heracleæ Episcopus oculo ob Christi fidem in persecutione orbatus. Hic enim, do verba S. Epiphanij, *quum vidisset Eusebium sedentem, ac iudicantem, & Athanasium stantem, superatus tristitia, & lacrymans ob ea, quæ apud veritatis professores fiunt, inuectus est voce magna contra Eusebium, ac dixit: Tu sedes Eusebi, & Athanasius innocens existens à te iudicatur, quis tulerit talia? Dic verò mihi tu: Nonne mecum fuisti in carcere tempore persecutionis? Et ego quidem oculum amisi pro veritate, tu verò nihil mutilatum in corpore habere videris, neque testimonium per confessionem præbuisti*;

sed stetisti viuus nulla parte detruncata. Quomodò discessisti è carcere, nisi quòd promisisti his, qui necessitatem persecutionis nobis intulerunt, id, quod nepharium est, te facturum esse, aut certè fecisti. Generosis illis vocibus Eusebius perterritus conuentum dissoluit, misitque Vrsacium, & Valentem contra Athanasium inquisitores. Ex his emissarijs, ac satellitibus, an Cæsareensis fuerit Arianus, quis non intelligat? Hinc apud veterem Ecclesiam adeo certum erat, Eusebium Arij studiosum fuisse, vt id omnes citra dubium pro comperto haberent. S. Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem mentionem facit *Eusebij Cæsariensis, quem fuisse Arianum nemo est, qui nesciat, &c.* Idem lib. primo contra Rufinum ait: *Eusebius Cæsariensis Episcopus Arianæ quondam signifer factionis.* Et lib. 2. meminit *Eusebij Arianorum Principis.* In Synodo VII. Oecumenica actione 6. hæc leguntur: *Etiam Eusebius Pamphili ab illis in testem aduocatur, qui tamen ab omni Catholica Ecclesia Arianæ hæresis defensor esse cognoscitur.* Item: *Quis enim fidelium in Ecclesia, quiue verorum dogmatum scientiam habet, ignorat Eusebium Pamphili in reprobum sensum traditum consensisse Arij placitis?*

Verùm Halloix §. 4. in fine reponit pro Eusebio: *Quos quidam putant in illo fuisse errores, ostendam fuisse Græcorum Sanctorum Patrum, quos ipse studuit imitari, vulgatas opiniones, nec pro erroribus tunc habitas.* Quod Patres, ac Synodi iudicarunt de Eusebio, *quosdam*, nempè paucos id putasse fingit: sed ista relinquamus. Fateor quidem nonnullos Patres de Filio Dei eo prorsus modo, quo Eusebius, alicubi locutos esse, sed cum illi Orthodoxi fuerint, atque in alijs libris rectam de Filio Dei sententiam exposuerint, in bonam partem trahendi sunt, vbi ijs vocabulis, ac phrasibus vsi fuere, quas postea Ariani vsurparunt. At Eusebius, cum Arianæ illum hæresis sectatorem fuisse ex Arij, Eusebij Nicomediensis, nec non magni Athanasij testimonijs constet, non est cur in bonam partem eius verba interpretatione prorsus violenta trahantur. Certè quæ in Synodo Nicæna II. ex eius epistolis adducuntur, si rectè explicare poterit Halloix, eadem planè facilitate Arium quoque Catholicum venditabit, ac Nicænos Patres iniustos Iudices publicabit. Quòd verò Eusebius Symbolum Nicænum subscripsit, nullam eidem defensionem parat, nam hoc graui doctissimi Patris S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani testimonio conuincuntur; qui cum Halloix Cæsareensem Arianum inde excusant: *Eusebius*, ait, *fuit Arianæ insaniæ Princeps, & plura, & peiora, quàm omnes Ariani, in filium Dei, & D. N. Iesum Christum, & Deum contumeliosè, & impiè protulit &c. Qui autem impium eius dogma amplexi sunt, & aiunt pænituisse eum, & à Synodo susceptum esse, sciant falsum esse, siquidem post aliquot annos, cum nonnulli ex simplicioribus eum in Ecclesia commemorarent, coacta est Synodus Alexandriæ, & istis quidem pœnas constituit, memoriam verò eius ex Ecclesia deleuerunt, & tanquam ab hac Sancta Synodo eiecto nequaquam in Ecclesia memoria eius habetur.* Contra Iconomachos cap. 2. In eandem sententiam in Synodo septima act. 6. Epiphanius hæc de Eusebio pronunciauit: *Labris illum dicimus veritatem coluisse, corde autem longè ab ea abfuisse, quemadmodum & omnes epistolæ illius, & commentaria ostendunt.* Postea: *Verùm pro illis epistolis suis nusquam apologiam conscripsit, mansit enim Æthiops non commutans cutem suam.* Qui ergo hunc Æthiopem lauare conantur, non modò operæ, verùm etiam & famæ iacturam faciunt, insignè hæresis professorem aduersùs Patrum Synodos excusando. Hinc constat, Halloix Origenis

aduocatum tota causa cadere, dum damnatos à Synodis præpostero prorsus consilio defendere pertentat. Haud tamen necesse fuit, nos in illo refellendo tantum operæ, ac laboris impendere, nam olim à S. Gelasio Papa Hieronymo contra Rufinum causa adiudicata fuit hac planè sententia irreuocabili: *Quoniam B. Hieronymus eum*, scilicet Rufinum, *in aliquibus de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictum B. Hieronymum sentire cognoscimus, & non solùm de Rufino, sed etiam de diuersis, quos vir sæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione reprehendit.* Item: *Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus, reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda.* Hæc ille.

APPENDIX.

Iuliani Pelagiani Laudatores, Cassiani & Fausti Semipelagianorum defensores confutantur.

Vc vsque Origenis, ac Theodori Mopsuesteni Apologum confutauimus; nostra enim intererat, in id operis diligenter incumbere, qui Pelagianos, quos inter vtrumque & primo quidem loco fuisse certum est, ab Augustino plenè conuictos, & ab Ecclesia Orthodoxa ritè damnatos iusto volumine ostendimus. Monet verò hoc loco idem studium, quod Augustinianæ doctrinæ, ac Romanæ in primis Ecclesiæ debemus, vt nescio quos stultissimos Iuliani Pelagiani defensores, itemque quosdam Cassiani, ac Fausti Reiensis, quos vnà cum Iuliano inter reprobatos à Romana Sede Scriptores S. Gelasius Papa in Synodo recensuit, importunos, vt mitiùs loquámur, laudatores, seu propugnatores reijciamus, quod vbi feliciter (neque enim magnæ difficultatis res est) præstabimus, Pelagianæ Sectæ quocunque patrocinio, ac laude nudatæ deformitas apparebit.

CAPVT I.

Probatur S. Augustinum satisfecisse argumentis Iuliani. Sex libri contra eundem Iulianum recèns inuenti S. Augustino authori à Synodis attributi. Egregium de ijsdem Marij Mercatoris testimonium.

HÆresis Pelagiana sacris Vaticani securibus percussa, ac Imperatorum edictis confixa vix spiritum trahebat, cum Iulianus Eclanensis Episcopus Pelagio, ac Celestio sectæ Magistris tot circumquaquè strepentibus fulminibus territis, ac latitantibus iuvenili arrogantia desperatam causam suscipiens contra Augustinum in aciem prodijt, ac diuturniori certamine S. Doctorem exercuit, eo sanè euentu, vt omnium sapientum consensu penes Augu-

ſtinum integra victoria ſteterit. Erupit tamen nudiuſtertius neſcio quis Ariſtarchus, qui ingenti temeritate, imò ſtultitia è victoris manu palmam eripere, deuictiq; hæreſiarchæ caput eadem coronare pertentauit vociferatus, Auguſtinũ in Iulianano bello inferiores partes tuliſſe. Impudentiſſimi Sycophantæ voces Eccleſiaſtici exercitus Imperatori adeo iniurioſas probi quiq; execreati ſunt. Doctiſſimus P. Magiſter Ioannes Riuius Belga Auguſtinianus ignauiſſimi Zoili deliria eruditiſsimè exploſit lib. 4. de vita Auguſtini cap. 10. Anno 1650. die 28. Martij Vallisoleti in Hiſpania ſacri fidei Cenſores vigintiduas propoſitiones ſuppreſſo authorum nomine damnarunt, quippe quæ erant, vt aiunt, *nimiùm iniurioſæ Sanctitati, pietati, & doctrinæ vnius Columnæ Eccleſiæ Catholicæ, qualis eſt glorioſus Pater Auguſtinus*. Edictum typis excuſſum per vniuerſam Europam publicatum eſt. Porrò eas inter theſes hæ tres recenſebantur.

9. *Auguſtinum Iuliani argumentis non ſatisfeciſſe.*

10. *Si triumphi Eccleſiæ de Pelagianis niterentur poſterioribus Auguſtini ſcriptis, immeritò de illis Eccleſia triumphaſſet.*

11. *Volentes ſuſtinere partes Iuliani non poſſe Auguſtini rationibus conuinci.*

Quinam iſti homines fuerint, nec ſcio, nec inquiro; certè eos nouit Sacra Facultas Theologorum Louanienſium, quæ eaſdem contumelioſas propoſitiones proſcripſit. Hoc tamen mihi planè compertum eſt, Ioannem Adamum nihilo meliùs eſſe locutum. Etenim vbi innominati illi dixere, volentes ſuſtinere partes Iuliani non poſſe Auguſtini rationibus conuinci, Adamus hæc ſcripſit: *Contendimus ipſius* Auguſtini *arma omni ex parte inexpugnabilia non eſſe, ſint licèt illuſtria. Neque eum in ſententiarum ſuarum, & fundamentorum, quibus eas confirmat, delectu adeo felicem eſſe (vt demonſtrabo, ſi mihi illud miunctum fuerit) quin mentibus noſtris pleniſsimam ipſius doctrinæ non conſentiendi, imò oppoſitam partem tuendi libertatem relinquat.* Lib. 3. ſui Caluini deſtructi cap. 3. pag. 581. Igitur ſi adeo debiles Auguſtini rationes ſunt, Iuliano non multum negotij faceſſerunt, facilèq; ſubtiliſſimi vir ingenij illas vel eluſit, vel eliſit. Addunt illi, Auguſtinum argumentis Iuliani non ſatisfeciſſe. At Adamus hæc inſuper in Auguſtini commendationem ſcripturiuit: *Sæpiſsimè S. Auguſtinus faſſus eſt, difficultates aut à ſe ipſo, aut ab aduerſarijs factas in hac materia datas abs ſe reſponſiones excedere, mentemq; ſuam magis obiectionibus vexari, quàm ſolutionibus acquieſcere.* Ibidem cap. 6. pag. 611. Itaq; ſi qua viro fides, obiectiones Pelagianorum, quibus omnibus ſeſe Iulianus *anteponebat* ex fine lib. 2. con. eundem, exceſſerunt reſponſiones S. Auguſtini, quod perinde eſt, ac Auguſtinum non ſatisfeciſſe argumentis Iuliani. Tota ſanè cauſa cecidiſſet Auguſtinus, ſi apud iſtos Iudices debilibus adeo argumentis innixus cum Iuliano litigaſſet.

Hic Iulianus Dialecticis, ac Philoſophicis diſciplinis excultus cæteris Pelagianis pro hæreſi defendenda operoſiùs laborauit. Profana literatura tumidus irridebat Sanctorum Patrum Synodos, quòd illi neſcirent, *iuxta categorias Ariſtotelis* de dogmatibus iudicare; auſus Auguſtinum ipſum Philoſophum ſapientiſſimum ignominiæ cauſa *Philoſophaſtrum*, *Ariſtotelem Pœnum*, *phyſicum nouum* nuncupare. Auguſtinus initio ſtatim lib. 1. con. Iulianum cap. 1. hæretici ratiocinationes *elaborata argumenta* dixit, affirmans etiam in fine lib. 2. eundem ad pugnam deſcendere *rationis tuba inflata*. Vbi etiam S. Doctor vi-

ctoriam inani sibi plausu canentem Pelagianum irridet: *Quid est*, inquit, *quòd exultas, & mihi quasi victor insultas, tanquàm non inuenirem, quid facerem, quò confugerem, si Iudicum premerer potestate, si in medio eruditorum consisterem tecum?* Iulianus certè gloriabatur, Augustinum suis argumentis nullam satis aptam responsionem reponere: *Ita enim*, inquit ibidem S. Pater, *tibi ponis ante oculos nostrùm in disputatione certamen, & te argumentante, me quid respondeam non habentem fingis, vt placet*. Cum Augustinus probè intelligeret, cum quo sibi hæretico luctandum foret, omnes vires collegit. Hinc libros priores contra eundem modestissimus alioqui vir vocat *tantum, tamque elaboratum* opus lib. 2. Retract. cap. 62. Ibi verò omnium hostilium argumentorum machinas fregit. Audiatur lib. 3. cap. 1. *Ne longum faciam, non omnia verba tua ponam, sed si Dominus adiuuerit, tuarum velut acutarum argumentationum nihil non solutum, destructumq; dimittam*. Itemq; lib. 1. in fine aduersarij argumenta deprimit, nec pili quidem facit: *Vitreas*, inquit, *argutias tuas, & fragilia, quibus tibi multùm videris acutus, & nitidus, argumenta confringam*. Sanè S. Doctor omnibus Iuliani argumentis se plenè satisfecisse professus est; ita enim in libri vltimi epilogo scripsit: *Ad omnia me tibi respondisse Iuliane, & omnia refellisse &c. puto quòd perspicis, si peruicax non sis*. Cum verò Iulianus lib. 1. oper. imperf. cap. 15. dixisset: *Nihil itaq; ibi de omnibus Augustini argumentis, & propositionibus inexplosum remansit*. S. Pater respondit: *Hoc quidem dicis, sed tu dicis, qui autem legit, & intelligit, si non Pelagianus est, hoc non dicit*. Sed sibi in sua causa fauens sit Iudex Augustinus, ad alios prouoco.

Cum duæ Iuliani literæ Bonifacio Summo Pontifici traditæ essent, quarum vnam Romam, alteram Thessalonicam miserat, vt Latinis, ac Græcis auribus Pelagianismum ingereret, Pontifex easdem ad Augustinum refellendas transmisit, de quo S. Prosper in libro contra Collatorem cap. 42. hæc scribit: *S. mem. Bonifacius Papa eum esset doctissimus, aduersus libros tamen Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa poscebat*. Vnum Augustinum furenti Iuliano Apostolica Sedes opposuit, adeo illius ingenium, doctrinæ veritatem, argumentorum robur perspectum habuit. Quare si Augustinus Iuliani argumentis non satisfecit, neq; suis eundem ratiocinijs conuicit, Ecclesia ipsa in Augustino victa fuit, quod impium est cogitare. Vetustioris sanè Ecclesiæ iudicio, antequam noui censores, & Aristarchi emergerent, Augustinus Pelagianorum, ac præcipuè Iuliani argumentis satisfecit. S. Prosper hæc olim scribebat ad Augustinum: *Quicquid etiam in libris contra Iulianum ab ipso sub hac quæstione obiectum potentissimè debellasti &c.* Marius Mercator in libro contra Iulianum ait: *Sanctus autem sæpè dictus Episcopus Augustinus & suis libris quatuor illius priores euertit; octo quoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capitula subiectis. Ac sic vanos eius, ac plumbeos pugiones malleo Catholicæ veritatis obtudit, imò confregit*. Hic Mercator anno 429. oblato Theodosio iuniori libello supplici contra eundem Iulianum, ac collegas author fuit, vt ijdem Constantinopoli eijcerentur, vt narrauimus lib. 2. hist. Pelag. cap. 6. S. Prudentius Episcopus Tricassinus in epistola ad Venilonem Episcopum Senonensem ait: Pelagianis *cum à Patribus, præcipuèq; beatissimo Augustino competentissimè, abundantissimèq; responsum fuerit &c.* Beda in præfat. ad Cant. de Iuliani, & Augustini conflictu ita sensit: *Iulianus homo vt Rethor peritissimus ita gratiæ Dei post Pelagium impugnator*

acerrimus, vt apertiùs scripta eius, quibus contra strenuissimum eiusdem Gratiæ propagnatorem Augustinum insaniuit, ostendunt. S. Gelasius Papa in epistola ad Honorium Dalmatiæ Episcopum Pelagianos ita conuictos fuisse scribit, vt nihil vlteriùs contra ipsos à quopiam noui sperandum superfit: *O si studerent*, inquit, *aduersùs eos Maiorum nostrorum libros, responsaq; cognoscere, illis modis omnibus cerneretur, nihil esse prorsus, quod ab istis non fuerit ventilatum, & ab illis magnifica veritate contritum, sicq; de cunctis eorum nequitijs refutandis fideles quoque viderentur instructi, vt nihil ampliùs quæreretur.* Sanctus Prosper hanc veterem Augustino à Semipelagianis importatam calumniam, quòd Pelagianorum argumentis non satisfecerit, non vno loco irrisit: *Cur de his armis*, inquit, contra Collatorem in fine præfationis, *quibus communis fides est defensata causantur? Cur bellum confectum retractant, ac munitiones securæ dudum pacis infirmant? An victores displicent, & victi placent?* Et in carmine contra Ingratos cap. 2. de Concilijs Africanis, quorum ibidem Augustinus *Ingenium* dicitur, hæc canit.

Nec sola est illic Synodorum exerta potestas,
Ceu quos non possent ratione euincere nostri,
Vi premerent; discussæ artes, virusq; retectum est
Hæretici sensus, nullumq; omnino relictum,
Docta fides, quod non dissolueret, argumentum.

Iulianus quidem post hasce Synodos scripsit, sed in promouenda hæresi magistris nequaquam felicior fuit. Diù ille quidem vixit post editos priores sex contra ipsum ab Augustino libros, at cum se penitus victum cerneret, nullam vnquam responsionem reposuit, qui ingentes sanè gratias agit, saltem debet, vel apud inferos ijs Recentioribus, qui ipsum Augustino prætulere. Vtinam parum solida Africani nostri Doctoris argumenta indigitassent, profectò inuicta illa ostendissemus, vnius saltem exemplo accusationem probare debebant; sed præstandæ forsitan Pelagianis aduocationis religione tacti, manum de tabula amouerunt. Certè Augustiniano excellentius ingenium istis natura dedit, quippe qui ea argumenta, quæ Hipponensi inuicta visa sunt, nullo negocio dissoluunt. Adamus contendit, *arma Augustini inexpugnabilia non esse.* Quare si obtusa erant Africana tela, depromendæ è noua pharetra sagittæ fuerant, queis Pelagiana hæresis configeretur, ne hæretici se potestate oppressos, non verò ratione conuictos fuisse publicarent.

Venio iam ad alteram aduersariorum calumniam: *Si triumphi*, inquiunt, *Ecclesiæ de Pelagianis niterentur posterioribus Augustini scriptis, immeritò de illis Ecclesia triumphasset.* Exesum rubigine, penitusq; obtusum telum est, Semipelagianorum olim arcubus excussum. Massilienses à Celestino laudes ob priora scripta Augustino delatas fuisse contendebant apud S. Prosperum in fine libri contra Collatorem dicentes, *istam in S. Augustinum laudationem pro anteriorum scriptorum meritis fuisse collatam.* Neq; enim posteriora S. Doctoris volumina æquali in pretio apud eosdem erant, contra quos ibi pluribus S. Prosper inuehitur. Posteriora S. Patris pro diuina gratia defendenda volumina sunt libri de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseuerantiæ, omnium verò postrema sex illa operis imperfecti contra Iulianum. Illi duo priores libri contra Semipelagianos ad Prosperum, & Hilarium scripti S. Hormisdæ Papæ iudicio approbati sunt; etenim in epistola ad Possessorem scribit: *De arbitrio tamen libero, &*

gratia Dei, quid Romana, hoc est Catholica sequatur, & seruet Ecclesia, licèt in varijs libris B. Augustini, & maximè ad Hilarium, & Prosperum abundè possit agnosci &c. Sex verò vltimi contra Iulianum imperfecti operis libros passim S. Agatho, ac Patres Synodi VI. vt ostendemus, laudarunt. Illos attentiori studio S. Doctor elucubrauit, grauiori enim Episcopatus onere in Eradij humeros deposito, suorum librorum retractationi se totum dederat. Etenim cum acceptis ab Alipio nouis Iuliani libris, eisdem refellendis totus incubuisset, penè ab incœpto Retractationum opere reuocatus fuit. Scribit S. Doctor ad Quodvultdeum de his Iuliani libris: *Nam me & ab eo, quod habebam in manibus, auerterunt. Hoc autem est, vbi respondeo libris Iuliani, quos octo edidit post illos quatuor, quibus ante respondi.* Cum verò Augustinus nollet alterutrum opus omittere, ita vtrique operam dedit, vt *vni diebus, alteri noctibus* vacaret. Sapiunt igitur lucernam sex ista postrema contra Iulianum volumina, quibus magnus Vir ferocientem aduersarium veluti vltimo ictu confecit. In his noster Cygnus suo funeri proximus dulciùs occinuit, cuius suauissimo cantui inuidentium solummodò coruorum sit, stridula crocitatione interstrepere. Fateor in hoc opere S. Doctorem breuiores quandoque responsiones Iuliani argumentis reponere; id fecit, eò quòd antea de ijsdem rebus in prioribus sex contra eundem Iulianum exaratis voluminibus copiosiùs disseruerat. Hinc est, quòd sæpè aduersarium ad eosdem remittit, ne actum agere videatur. Lib. 4. cap. 26. ait: *Huic libro tuo secundo satis respondi quarto meo.* Item cap. 167. *Respondi tibi libro meo sexto.* Lege lib. 2. cap. 25. 37. & passim alibi.

Nonnulli tamen Recentiores in eam sententiam abiere, vt hosce sex operis imperfecti libros ab Augustiniana bibliotheca relegatos in apocryphorum sentinam proijcerent, quorum iudicium hic nobis castigandum est. Duo priores libri à V. C. Claudio Menardio Andium Proprætore in Gallijs inuenti in lucem primùm editi sunt, ijdemque postea iterum in Belgio correctiores impressi cura, ac studio insignis Theologi, nec non Professoris Louaniensis Michaelis Paludani Augustiniani. Cum verò quidam in ijsdem libris suas opiniones, in quas conceptis verbis iurauerant, suffocari prorsus animaduertissent, illorum fidem in dubium vocare cœperunt. Do testem locupletissimum Ioannem Riuium lib. 4. de vita Augustini cap. 10. hæc ipsa scribentem: *Verum quidem est, duos hosce posteriores contra Iulianum operis libros in dubium ab ijs vocari, qui noua suorum Doctorum opinione delectati veterem deseruerunt, & scriptis suis persecuti sunt.* At diuina prouidentia factum est, vt nuper Hieronymus Vignierius Congregationis Oratorij Sacerdos quatuor insuper alios eiusdem operis libros in Clareuallensi S. Bernardi bibliotheca repertos in lucem emitteret, atque Augustinianam scholam nouis suppetijs eximio, atque immortali prorsus beneficio solidaret. Vir doctissimus singulari diligentia congessit Lupi Abbatis, Bedæ, & Prosperi testimonia ex his postremis S. Augustini contra Iulianum libris deprompta, quibus egregiè eadem volumina suo Authori deputantur. Ioseph Maria Suaresius ob multiplicem eruditionem literatis omnibus commendatus anno proximè elapso Romæ dissertationem edidit, in qua omni exceptione maioribus testimonijs sex illos libros posteriores contra Iulianum ab Augustino scriptos fuisse conuicit. Viderat ista olim amicus, ac Concellita Christianus Lupus Doctor Louaniensis, qui cum anno 1657. Romæ

in nostra Angelica bibliotheca Sextam Synodum euolueret, atque in testimonia ex libro quinto contra Iulianum ab Agathone Papa laudata incidisset, monuit me de proximo nescio quas chartas lectitantem, vt dicta testimonia in libro quinto operis imperfecti quærerem. Morem è vestigio gessi, atque ex hoc posteriori opere contra Iulianum verba illa Augustiniana excerpta deprehendi, quod primus omnium idem Lupus in notis ad eandem Synodum cap. 6. publicauit. Agatho Pontifex in epistola Synodica ad Imperatores, quæ recitata est act. 4. Synodi VI. sex S. Augustini sententias ex libro 5. operis imperfecti contra Iulianum laudans ait: *Veritatis prudentissimus prædicator beatus Augustinus in quinto volumine disputationis aduersus Iulianum Pelagianistam quid sit voluntas, his definit verbis: Motus animi quid est nisi motus naturæ &c.* Hoc testimonium legitur lib. 5. cap. 40. alterum ibidem adductum cap. 53. Tertium cap. 42. Quartum cap. 56. Quintum cap. 60. Sextum denique cap. 56. Rursus act. 8. repetitum fuit testimonium Augustini ex eodem lib. 5. à Theophane Abbate. Cum in ea Synodo VI. act. 10. testimonia Patrum ab Agathone in Synodica adducta ad fidem codicum, qui in Constantinopolitana Patriarchali bibliotheca seruabantur, examinarentur, hæc ibidem recitantur: *Item relectum est ex eodem codice testimonium S. Augustini Episcopi Hipponensis ex libro 5. contra Iulianum Pelagianistam continens ita:* Motus animi quid est, nisi motus naturæ &c. *Quod testimonium similiter collatum est ad librum latinis literis scriptum interpretante Constantino Deo amabili Presbytero, & defensore sanctissimæ huius magnæ Ecclesiæ, & latino Grammatico; & constitit.* Itaque non modò Latina, verùm etiam Græca Ecclesia laudatos operis imperfecti libros contra Iulianum Augustino tanquam legitimo eorundem authori adscripsit, atque in suis bibliothecis seruauit, quò eisdem instructa hæreticorum omnium conatibus obuiam iret. Monet autem doctissimus Suaresius, eosdem S. Doctoris libros laudatos fuisse in Synodo Lateranensi à S. Martino Papa anno 649. celebrata, cui quinque supra centum Episcopi interfuere. Etenim Maximus Metropolita Aquileiensis collat. 5. dixit: *Sed & Sanctus Augustinus in quinto libro contra Iulianum Pelagianistam similiter ait: Nunquid, Iuliane, quando Angelus, aut homo aliquid vult, non natura eorum aliquid vult? &c.* Et statim alterum ex eodem volumine testimonium producit. Hæc eò libentiùs recensui, vt palam fieret, eosdem S. Patris libros in nostræ huius Venetæ prouinciæ bibliothecis antiquitus extitisse, quando eosdem noster Metropolita laudauit.

His tamen omnium antiquissimum, ac luculentissimum testem addam Marium Mercatorem S. Augustini & viuentis amicum, ac demortui aduersùs Iulianum strenuissimum defensorem, de quo plura diximus lib. 1. Hist. Pelag. cap. 9. & lib. 2. cap. 6. Extat in Vaticana Bibliotheca vt ibidem notauimus, Commonitorium eiusdem MS. Num. 234. inter codices Palatinos, quo plura à Iuliano Pelagiano in octo libris contra Augustinum asserta confutat. Ibi verò fragmenta ex hæretici volumine exscripta eadem omnino sunt cum ijs, quæ in libris operis imperfecti leguntur. Pagina 4. memorati codicis adducit ex lib. 1. cap. 112. hæc Iuliani verba: *Sed currunt ad eum, qui clamat &c.* In editis illa leguntur cap. CXI. Ibidem ex lib. 2. cap. 17. hæc verba recitat: *Verùm imbecillum cacæ opinionis patrocinium &c.* Habentur autem illa ipsa in eodem libro cap. 16. Pagina 5. ibidem ex eodem capite hæc Iuliani dicta memorat:

morat: *Ostensum est ergo nihil posse per Scripturas sanctas probari &c.* Quæ pariter in editis voluminibus recitantur. Rursus ex eodem lib. 2. cap. 58. hæc producit: *Aut si fortè, quoniam aliter dogma tuum stare non potest &c.* Quæ cum editis eodem prorsus loco concinunt. Alias etiam eiusdem hæretici sententias recenset, quæ in imperfecto S. Augustini opere eisdem verbis leguntur. Methodum verò illorum librorum ex Hæretici argumentis, & statim appositis Augustini responsionibus conflari, idem testatur scribens: *Sanctus autem sæpè dictus Augustinus & suis libris quatuor illius priores euertit: octo quoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capitula sublectis.* Vt planè constet laudatum volumen non esse suppositium, sed magni Hipponensis Doctoris manu conscriptum. Quare cum Romani Pontifices, cum Oecumenicæ Synodi, cum antiquiores etiam Scriptores sex memoratos contra Iulianum libros veluti germanam Augustini prolem agnouerint, ac probarint, nostrum est, qui Catholico nomine gloriamur, eosdem inter Augustinianæ Bibliothecæ volumina reponere, & veluti postremam Ecclesiæ ab Augustino traditam hæreditatem religiosiùs colere, ac venerari. Hic tamen notandum est, codicem operis imperfecti à Vignierio editum pluribus mendis scatere. Certè lib. 5. num. 53. ita legitur: *Nonne cum Angelus, vel homo aliquid vult, natura aliquid vult? Et Angelus, & homo naturæ sunt. Quis hoc dixerit? Si ergo naturæ sunt Angelus, & homo, profectò natura vult, quandocunq; vult Angelus &c.* Verùm apud Maximum Aquileiensem ita habetur: *Nunquid, Iuliane, quando Angelus, aut homo aliquid vult, non natura eorum aliquid vult? Angelus, & homo naturæ non sunt? Quis hoc dicturus est, quia non sunt? Si ergo naturæ sunt Angelus, & homo, certum est, quia natura vult, quando Angelus vult &c.* Rursus ibidem legit Vignierius: *Veritas autem dicit, quandiu est voluntas vlla, natura non potest separari.* At S. Agatho ita recitat: *Quandiu est voluntas vlla, à natura non potest separari.* Sed de his hactenus. Etenim speramus, doctissimos Patres S. Germani à Pratis in noua operum Augustinensium editione, quam Parisijs singulari studio, atque labore moliuntur, memoratos S. Doctoris libros nitidiores emissuros. Gratias interim plurimas sapientissimi, atque eruditissimi Antistitis Suaresij industriæ debemus, & ego quidem quàm maximas ago, quòd è Græcis codicibus Augustiniana illa testimonia omnium primus Reipublicæ Christianæ exhibens insulsam quorundam hæsitationem, quæ eosdem remorabatur, ne tam insigne, ac præclarum opus Augustino authori deputarent, penitus profligauit, atque eximiam animi deuotionem erga Magnum Ecclesiæ Doctorem ostendit. Idem autem in dissertatione priori scribit, se meditari exactiorem operum S. Augustini chronologiam. Ego quidem, quod ad libros contra Pelagianos editos pertinet, arbitror me id sedulò præstitisse. Quòd si in hoc mea me fallit opinio, idem opus diligentiori ille cura retentet, nostramque Chronologiam non lima poliat, sed ad incudem rara, ac singulari, qua pollet eruditione, reformet.

CAPVT II.

Cassianus à Semipelagianismo infeliciter à nonnullis vindicatus. Massilienses Semipelagiani à quibusdam iniustè excusati.

NOnnulli, queis S. Augustini doctrina contra Pelagianos tradita plenè non probabatur, media veluti via incedentes Semipelagianismum condidere. Horum Princeps fuit Cassianus Massiliensis cœnobij Abbas, & Presbyter, qui collatione XIII., vt ait S. Prosper, *ad instrumentum inimicorum gratiæ Dei studuit talem proferre doctrinam*. Hinc factum est, vt S. Gelasius Papa in Romana Synodo ob praua de diuina gratia dogmata in illius Scriptoris opusculis contenta eiusdem libros omni prorsus authoritate exutos inter apocryphorum quisquilias proiecerit. Contra Cassiani librum Prosper singulari veluti certamine dimicauit in opere, quod contra Collatorem inscripsit, illius verò, ac concellitarum, seu sectatorum mores, ingenium, consilia, insidiasq; egregiè suis coloribus in præfatione, ac peroratione eius voluminis depinxit, de quibus lib. 2. hist. Pelagianæ cap. 10. disseruimus. Cassiodorus lib. de diuinis instit. cap. 29. ait: *Qui Cassianus tamen de libero arbitrio à B. Prospero iure culpatus est, vnde monemus, vt in rebus talibus excedentem sub cautela legere debeatis.* Certè Synodus Arausicana II. Cassiani sententias contrarijs editis dogmatibus penitus proscripsit, vt ad oculum mox ostendam. Hinc coram Clemente VIII. olim quæsitum fuit ex professo, vt aiunt: *An doctrina Molinæ conueniret cum damnatis sententijs Cassiani*. At quæ in illis sessionibus dicta sunt, post Alexandri VII. decretum proferre minimè licet. Hoc certò constat, vtramque litigantium factionem palam admisisse, damnatas esse ab Ecclesia Cassiani opiniones de gratiæ diuinæ auxilijs, nec id à quopiam in dubium reuocatum.

At ante paucos annos editus est liber inscriptus *S. Ioannes Cassianus illustratus* authore Ioanne Baptista Guesnaio Aquensi, cuius quidem voluminis errores alibi castigauimus, hoc verò loco patentissimum eiusdem figmentum refellendum venit. Scriptor ille lib. 1. cap. 52. narrat ortam fuisse Massiliæ *Semipelagianorum hæresim*, quos *nequissimæ sectæ Doctores* ibidem ignominiæ causa vocat. Addit Cassianum contra eosdem acerrimè inuectum: *Cassianus ergo*, inquit, *cum perturbata videret omnia, & iam propè ad desperationem adducta, quod reliquum fuit, Catholico populo, profligatisq; ab hæresi ciuitatibus cauendum putauit.* Item: *Eò formidolosiùs superbissimorum aduersariorum conscientiam plenam spei maxima percellebat, atq; affligebat*. Imò scribit Cassianum ea in concertatione cum Prospero copias iunxisse: *Denique*, ait, *ipsa robora Ecclesiæ Gallicanæ Prosper, & Hilarius, quibus tum Massiliæ fuit Cassiano tum fortè consilium, & militia communis*. At capite 64. quo prius volumen terminat, agens de libris Cassiani, quos contra Nestorium edidit, hæc habet: *Cum verò hanc venenosam hæresim nuper, idest suo tempore emersisse, eamqs incerti nominis, sed certi erroris esse dicit Cassianus, manifestè designat, non Pelagianos, sed ipsorum reliquias, aut Semipelagianos, quos idcircò* Pelagianos cineres *appellat*. Nunc, *inquit*, quod paulò austeriùs dicere cœpimus, exequemur, vt omnes sciant in Pelagianis cineribus ignes quærere te, & nouis sacrilegiorum flatibus fauillas veteres excitare. *Quæ mihi videntur idonee*

conie-

coniectura ad probandum, spectaße in primis Caßianum in hac contra Nestorianos disputatione, in tantis tenebris erroris, & inscitia Semipelagianorum praferre clarißimum lumen, ac bona cuiusuis voluntatis etiam prima exordia in nostra iustificationis exordio diuina gratia auxilijs adscribere. Hæc ille pagina 220.

Hic Scriptor, cum Caſſianum ſibi *illuſtrandum* propoſuiſset, ſimulque animaduerteret, quantum nitoris amitteret, ſi cum Semipelagianis cenſeretur, lepidam illam de eodem fabulam (cur enim alio nomine vtar?) concinnauit. Etenim lib. 1. cap. 39. num. 39. ingenuè conceſserat, quòd Pelagianiſmi ſuſpicio Caſſianò obiecta *ſalutiferam illam in dies latius inclareſcentem infuſcarit lucem, ac nominis, quam neq; captaret vir modeſtiſſimus, neq; defenderet, obſcurarit authoritatem.* Quò ergo haſce à Caſſiano tenebras repelleret, non modò inter Semipelagianos illum militaſse negauit, verùm etiam contra Semipelagianos ſtrenuè depugnaſse pronunciauit, & quod mirabile eſt, Proſpero, Hilarioq; ſecum fœdere iunctis. Hoc ſanè vltimum ſine riſu legi non poteſt; nemo enim non ignorat, S. Proſperum collato veluti pede cum Caſſiano pro D. Auguſtini doctrina ſingulari certamine conflixiſse in eo opere, quod *contra Collatorem* inſcripſit, quia Caſſiani collationes Pelagianis erroribus infectas impugnabat. Ille ſanè poſt prologum palam proteſtatur, ſe ſcribere contra librum, *cuius prænotatio eſt de Protectione Dei*, qui planè eſt titulus collationis XIII. Caſſiani. In ſequentibus verò prauas eiuſdem opiniones de diuina gratia ad verbum recitat, ac neruosè confutat, hæc in fine ſubiungens: *Sufficienter, vt arbitror demonſtratum eſt, reprahenſores S. Auguſtini, & vana obijcere, & recta impugnare, & praua defendere, peremptorumq; armis inteſtinum bellum mouentes diuinis, atque humanis conſtitutionibus rebellare.* Ergo teſte Proſpero Caſſianus repræhenſor S. Auguſtini & vana obiecit, & recta impugnauit, ac Pelagianorum armis bellum ciuile apud Maſſiliam inter Catholicos conflauit. Et tamen, ſi ſuperis placet, Proſpero, & Caſſiano contra Semipelagianos, Gueſnaio authore, fuit conſilium, ac militia communis. Commilitones publicat, quos dicere debuerat Antagoniſtas. Quæ tamen ſi credis, iam alter quoq; tibi perſuadebit Dauidem, ac Goliath in arenam ad certandum vti commilitones deſcendiſſe. Quod verò addit, Semipelagianos dici à Caſſiano *Pelagianos cineres*, Scriptoris illius ſenſum ſe non percepiſſe vel ſaltem diſſimulaſse, demonſtrat; eo enim infami vocabulo Neſtorianos, qui ex Pelagianis prodiere, ſignificat. Vnde & Proſper hæreſim Pelagianam matrem, Neſtorianam verò filiam lepidè appellauit, quas eodem etiam ſepulchro tumulatas inſcripto epitaphio irriſit, vt diximus in lib. 2. hiſt. Pelag. cap. 9. Video eundem opponere: *Caſſianum in libris de Incarnatione aduerſus Pelagianum quemdam Antiochenſem Epiſcopum diſputaſſe ſicut & 6. & 7. lib. 6. capitibus & ex 31. capite libri vltimi manifeſtum eſt.* Hinc nulla ratione Caſianum Pelagianis cineribus aſperſum exiſtimat. Memoriam hominis malo appellare, quam fidem, neq; illum adeo fraudolento animo iſthæc literis conſignaſſe puto, vt tot figmenta Lectoribus conſultò credenda obtruderet. Lege vtrumque caput ex libro 6. à te productum, videbis ex ſymbolo præcisè Antiocheno Neſtorium à Caſſiano erroris conuictum, quòd ille Antiochenæ Eccleſiæ Presbyter fuerat, antequam renunciaretur Antiſtites C-P. Quare vbi Caſſianus ſymbolum Antiochenum producit ad hæreticum redarguendum, fingis eundem contra neſcio quem Epiſcopum

Antiochenum Pelagianum insurgere. Post exortam Pelagij hæresim sedere Antiochiæ Alexander, Theodotus, & Ioannes, quorum nullus Pelagianorum deliria secutus fuit. Theodotus contra Pelagianos Synodum celebrauit, vti ex Mercatore diximus lib. 2. hist. Pelag. cap. 4. Et licèt huius successor Ioannes in Ephesina Synodo hæreticis patrocinari visus fuerit, eosdem tamen acriter insectatus est, de quo plura habes lib. eodem cap. 9. Ex qua ergo officina Pelagianus hic tibi Antiochenorum Antistes procuditur? Hæc scribit Cassianus cap. 6. *Symbolum ergo, hæretice, cuius superiùs textum diximus, licèt omnium Ecclesiarum sit (quia vna omnium fides) peculiare tamen Antiochenæ vrbis est, atq; Ecclesiæ, idest, illius, in qua tu editus, in qua instructus, in qua renatus es.* Quibus designat Nestorium Germaniciæ in Euphratesia prouincia natum, sed Antiochiæ sacris initiatum, vnde Episcopus C. Politanus euasit, quod pluribus describit Theodoretus in epistola ad Sporacium, & alibi. Sed neq; cap. 31. Cassianus quicquam de illo Episcopo recitat, ibi enim S. Ioannem Chrysostomum eximiè laudat, cuius authoritatem Nestorio opponit.

Verùm temporis iacturam facio: compendio agam aduersarij ipsius testimonio vsus. Scribit in præfatione ad Lectorem de Cassiani in materia de gratia opinionibus, quòd illas *S. Prosper* IVRE REFELLIT, ET ERRORIS COARGVIT. Fuit ergo, te hoc ipsum asseuerante, S. Prosper Cassiani hostis, atq; expugnator. Vbi ergo, quam iactas, Prosperi, ac Cassiani contra Semipelagianos militia communis? Addis lib. 2. cap. 12. num. 8. *Liquet Prosperum ab Augustini zelo incalescente commotiorem præliari stylo velitatum esse aduersùs Collatorem, & quæ in deprehendendis, confutandisq;* EIVS ERRORIBVS *efficacissimè præualebat sagacitate &c.* Grauior, crede mihi, pugna fuit Cassianum inter & Prosperum; neque enim hic contra aduersarium velites tantùm emisit, sed vniuersum triariorum robur eduxit, ac plena acie dimicauit. Si tamen non pugnam, sed velitationem certamen illud vocare mauis, Prosperi robur, ac Cassiani debilem aciem fatere, qui vel sola velitantis Prosperi impressione facta, non loco tantùm motus, sed fusus, ac dissipatus nec pugnam repetere, nec vires restaurare vnquam potuerit.

Tradit tamen Guesnaius, pacem Prosperum inter, ac Cassianum stabilitam, & quidem sequestro Leone Magno tum temporis Archidiacono. Etenim lib. 1. cap. 55. num. 8. & 9. scribit Sixtum Pontificem, cum exortis inter Bonifacium, & Aëtium ciuilibus discordijs, itemq; Litorio ab eodem Aëtio dissidente, & huic ipsi & Albino grauiter Valentiniano Augusto indignato, Romanum imperium passim à barbaris vastaretur, id consilij arripuisse, vt misso in Gallias Leone Archidiacono Apostolicæ Sedis legato Duces discordes ad amicitiam reuocaret, atq; in Valentiniani gratiam reduceret. Addit cap. 56. Leonem legatum *plenissimis velis breui Massiliam secundo cursu* peruenisse, ac ad Cassianum *veterem suum consiliarium, & amicum* diuertisse. *Aderant*, inquit num. 2. *Cassiani delatores Hilarius, & Prosper*, qui cum Leonem salutationis officia præstituri conuenissent, & fortè fortuna Cassianus quoque adesset, testatur Legatum egisse, vt *mutuis colloquijs, & vsu inter eos familiari congressos, discussis vltrò, citroque suspicionum tenebris vocaret in lucem, eosq; pacis interpres suis commonitionibus ita placaret, ac leniret, vt omnes constituta concordia, quam ipse cum omnibus haberet communem, sine querela discederent.* Nec irritam Leonis legationem

fuisse,

fuiſſe, hæc enim de illo affirmat num. 4. *Nec temerè laudi eius adſcripſeris, quòd nefarij conſilij, ac furoris ſui pœnitens Bonifacius reconciliata ſibi Placidia Auguſta cum Vandalis reditum in Hiſpaniam perſuadere non poſſet, bello eos aggreſſus eſt, ſed victus Romam venit anno 432.* Hæc ille. Monui non ſemel præſertim lib. 2. hiſt. Pelag. cap. 1. hunc Scriptorem ex fabuloſis tantùm coniecturis Caſſiani vitam conſarcinatam edidiſſe, quibus non modò ſe ipſum, ſed & quem laudare omni arte conatur, lectoribus deridendum exhibuit. Celebris Leonis Archidiaconi legatio contigit circa annum 439. Nam S. Proſper in Chronico ad annum 440. ait: *Valentiniano Aug. V. & Anatolio Coſſ. Defuncto Xyſto Epiſcopo quadraginta amplius diebus Romana Eccleſia ſine Antiſtite fuit mirabili pace, atq; patientia præſentiam Diaconi Leonis expectans, quem tunc inter Aëtium, & Albinum amicitias redintegrantem Galliæ detinebant.* Poſtea. *Igitur Leo Diaconus legatione publica accitus, & gaudenti patriæ præſentatus XXXXIII. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur.* Hic verò interrogatum velim Gueſnaium, vnde ſciuerit, Leone eo anno apud Maſſiliam exiſtente, Caſſianum adhuc in viuis fuiſse, quem ante quadriennium mortem obijſse narrat Trithemius, & antea etiam defunctum Gennadius indicat? Quo authore adeo conſtanter affirmat tum temporis Proſperum Maſſiliæ procul à patria commoratum? erat enim Aquitanus. Illa igitur pax non Leonem ſequeſtrum, ſed Gueſnaium architectum habuit. Imò Proſper cum non perſonam, ſed vitia opinionum Caſſiani inſectaretur, nequaquam Caſſiano conciliandus erat. Pacato animo noſter Doctor ſtrinxit in Collatorem ſtylum, & ad prælium deſcendit mente pacifica, nam cum profligato hoſte ex acie in caſtra reuerteretur: *Nobis,* inquit, *Deo adiuuante ſit ſtudium quieta, modeſtaq; patientia odijs dilectionem reddere.* In fine libri contra Collatorem.

Hunc quidem defenſorem in Gallia Caſſianus ſortitus eſt, ſed & alterum in Hiſpania aduocatum obtinuit. Ioannes Mariana lib. de mor. & immort. cap. 6. hæc ſcribit: *Video, quæ à Caſsiano dicta ſunt, omnia de gratia certè, & libero arbitrio à viris eruditis noſtra ætate defendi quaſi pietati conſona, neque deflexa à fidei regula ſancta.* Si Auguſtinus modò inter homines verſaretur, profectò Caſſiani forti inuideret, quippe qui ſuam de prædeſtinatione ſententiam vti *duram & diuina bonitate indignam* repræhendi animaduerteret, Collatoris verò dogmata laudari tanquam non deflexa à fidei regula ſancta. Certum eſt Felicem IV. ſcriptis ad Cæſarium Arelatenſem literis Semipelagianorum, ac Caſſiani in primis errores Apoſtolica ſententia condemnaſse, eaq; decreta fuiſse in Synodo apud Arauſicam anno 529. publicata. Canone tertio, & quarto damnatur, *qui inuocatione humana gratiam Dei dicit poſſe conferri,* itemq; qui, *vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit.* Illa planè docuerat Caſſianus collat. 13. cap. 13. dicens Deum quandoq; *à noſtro libero arbitrio quoſdam conatus bonæ voluntatis vel exigere, vel expectare, ne penitus dormienti, aut inerti otio diſſoluto ſua dona conferre videatur.* Et cap. 12. ait: *Expectat nos, cum dicitur per Prophetam: Propterea expectat nos Dominus, vt miſereatur noſtri.* Canone V. damnatur, qui initium fidei, ipſumq; credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui iuſtificat impium &c. *naturaliter nobis ineſſe dicit.* Caſſiani error proſcribitur dicentis cap. 11. *Sin verò gratia Dei ſemper inſpirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zachæi fide, quid de illius in cruce Latronis putate dicemus, qui deſiderio ſuo vim quandam regnis cæleſtibus inferentes ſpecialia vocationis*

monita præuenerunt. Et cap. 14. ex modo loquendi Christi probat, fidem Cornelij Centurionis non fuisse ex gratiæ dono, sed ex viribus liberi arbitrij: *Nullius enim*, inquit, *laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donauerat, prætulisset. Alioquin dixisset: Amen dico vobis, non dedi tantam fidem in Israel.* His contrarium definit laudata Synodus in fine: *Vnde*, inquit, *manifestissimè credendum est, quòd & illius Latronis, quem Dominus ad paradisi patriam reuocauit, & Cornelij Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit; illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed diuinæ largitatis donum*. Canone VI. damnat eum, qui sine gratia Dei *credentibus, volentibus, desiderantibus &c. petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri diuinitus*. Fuit celebre Cassiani effatum lib. 12. de instit. Cœnobiorum cap. 14. vbi ait: *Pronunciamus laborantibus tamen, ac desudantibus misericordiam Dei, gratiamque conferri &c. Dicimus enim secundùm Saluatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à quærentibus inueniri, sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus, dederit, vel aperuerit, quod pulsamus, vel illud, quod quærimus, fecerit inueniri. Præsto est namq; occasione sibi tantummodò à nobis bonæ voluntatis oblatæ, ad hæc omnia conferenda*. Ita petere, pulsare, quærere occasiones à nobismet viribus liberi arbitrij oblatas nuncupat. Canone VII. nihil boni sine gratia fieri posse determinatur, quæ sententia etiam canone XXII. his verbis asseritur: *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum*. Contrarium planè docuerat Cassianus cap. 12. collationis citatæ: *Nec enim*, inquit, *talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit vnquam, nec possit bonum; alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodò malum vt velit, & possit, bonum verò à semetipso nec velle, nec posse concessit*. Canone VIII. *Si quis*, inquiunt Patres, *alios misericordia, alios verò per liberum arbitrium (quod in omnibus, qui de præuaricatione primi hominis nati sunt, constat esse vitiatum) ad gratiam baptismi posse venire contendit, à recta fide probatur alienus*. Damnatur hic famosum illud Cassiani effatum cap. 17. Deum aliorum esse Saluatorem, aliorum etiam susceptorem: *In eo enim*, inquit, *quòd prior aduocat, & ignorantes nos, atq; inuitos attrahit ad salutem protector, atq; Saluator noster est. In eo autem, quòd annitentibus nobis opem ferre, refugientesq; suscipere, ac munire consueuit, susceptor, ac refugium nominatur*. Contra quam Collatoris distinctionem pluribus inuehitur S. Prosper. Post hosce verò octo canones, quibus diuersi Semipelagianorum errores configuntur, plurimæ sententiæ ad verbum ex S. Augustini libris exscriptæ adiunguntur, de quibus in historia Pelagiana disseruimus; sufficiat hic illa tantùm adduxisse, quibus Cassiani doctrina palam damnata esse intelligatur, vt iam penitus falsum sit, quod Mariana ex aliorum fortè sententia dixit, Cassiani dogmata de gratia, & libero arbitrio *non esse deflexa à fidei regula sancta*; sunt enim citra vllam dubitationem hæretica post Arausicana decreta.

Sed Massilienses quoque Semipelagiani Ioannis Cassiani, qui Massiliæ consederat, discipuli, ac sectatores egregium aduocatum sortiti sunt Rodericum de Arriaga, qui eosdem ex *ignorantia inuincibili* in errores lapsos asseruit, cuius verba præcedere debet testimonium S. Prosperi de Massiliensibus iisdem loquentis, quod Recentior ille præpostera prorsus explicatione interpretatur. Hæc Aquitanus Doctor ad suum Augustinum scripsit: *Illud etiam quali-*

ter diluatur, quæsumus patienter insipientiam nostram ferendo demonstres, quòd retractatis priorum de hac re opinionibus, penè omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt. Arriaga tomo 1. in 1. partem disp. 36. num. 11. hocce scholion laudatis Prosperi verbis affigit: *Nomine priorum, & antiquiorum, de quibus Prosper, non intelligi Sanctos Patres, sed Massilienses aliquos Episcopos, & viros moribus, & pietate insignes inuincibiliter tamen, vt puto de multis, Semipelagianos.* Quot verba, tot errata. In primis falsum est, nomine *priorum* non intelligi Sanctos Patres, quod ipsemet Annatus irridens disp. 4. defens. scient. med. num. 80. exclamauit: *Appellanda est aduersarij fides, qui quod Prosper Catholicis scriptoribus attribuit, dictum putat de Semipelagianis. Perspicua sunt Prosperi verba.* Semipelagiani suas opiniones, teste Prospero, *vetustate defendebant*, dictitantes Augustinum noua docere, ac Patribus inaudita. Hoc pacto Prosperi dictum intellexit Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 14. inquiens: *Si huius ergo sententiæ defensionem ex diuinorum eloquiorum nos* PRAECEDENTIBVS CATHOLICIS TRACTATORIBVS *promerem, profectò hi fratres, pro quibus nunc agimus, acquiescerent, hoc enim significastis literis vestris.* Alterum Arriagæ erratum capitale est, dum suos hosce *Massilienses Episcopos* excusare conatus, eos *inuincibiliter* Semipelagianos finxit. Clara, ac perspicua sunt Prosperi verba in laudata epistola: *Obstinationem suam vetustate defendunt.* Cum Massiliæ lites de diuina gratia, ac libero arbitrio incrudescerent, nonnullis Augustino, pluribus Cassiano fauentibus, allatus est Massiliam liber S. Doctoris de correptione, & gratia. Tunc *putauimus*, inquit Prosper, *omnes querelas resistentium sopiendas, quia vniuersis quæstionibus, de quibus consulenda erat Sanctitas tua, tam plenè illic, absolutèque responsum est, quasi hoc specialiter studueris, vt quæ apud nos erant turbata, componeres.* Porrò hoc libro recensito sicuti Augustiniani longè, vt idem ait *intelligentiores* euasere, *ita qui persuasionis suæ impediebantur obscuro, auersiores, quàm fuerant, recesserunt.* Cum verò ex Augustini doctrina illorum errores Prosper, ac collegæ vellicarent, *obstinationem suam vetustate* defendebant. Addit: *Eò postremò, peruicacia tota descendit.* Itane qui illata ex Augustini libro plurima luce oculos obstinatissimè claudunt, ne videant, qui obstinati, & peruicaces in opinionibus suis perdurant, qui Prosperi, atque Hilarij disputationes audiunt, *inuincibiliter* verum ignorasse dicentur? Audi Prosperum hæc ad Augustinum scribentem: *Cum contra eos scripta beatitudinis tuæ validissimis, & innumeris testimonijs diuinarum Scripturarum instructa proferimus, ac secundùm formam disputationum tuarum aliquid etiam ipsi, quo concludantur, adstruimus, obstinationem suam vetustate defendunt.* Et hos tot disputationibus instructos, tot Augustini libris edoctos inuincibili ignorantia laborasse autumabis? Semipelagianos *bona ingenia* dixit Augustinus cap. 20. de prædest. SS. *nec despicienda ingenia* Prosper initio libri contra Collatorem. Fuere viri doctissimi, & sapientissimi Cassianus, Hilarius, Faustus, Vincentius Lerinensis, alijque, vt in Pelagiana historia dictum est. Et hæc quidem in vna Prosperi periodo explicanda Arriagæ errata sunt. Franciscus Ouviedo 1. 2. tract. 9. contr. 1. pun. 4. num. 76. illa verba Prosperi, *retractatis priorum de hac re opinionibus* ita interpretatur: *Quibus verbis*, ait, *asserit Prosper, iam plures ex Massiliensibus priores opiniones retractasse.* Non ita est: scribit Prosper, *retractatis*, hoc est, *relectis, seu recensitis* Patrum opinionibus, vnam ex Semipelagiano-

gianorum opinione omnium sententiam repertam, nempè prædestinationem præscientia dirigi. Profectò dixisset Prosper: *Retractatis prioribus de hac re opinionibus*, si vt perperam Ouviedo intellexit, *Massilienses priores opiniones retractassent*. Verùm *Retractatis*, inquit, *priorum de hac re opinionibus*, neque enim illi maiorum suorum Semipelagianizantium opiniones retractare poterant, cum eo tantùm tempore Semipelagiani in Gallijs primitus apparuerint. Imò si verbum illud ita accipiendum esset, quasi Massilienses prioris opinionis palinodiam cecinissent, non asseruisset Prosper, *iam plures ex Massiliensibus*, vt perperam Ouviedus accepit, sed *omnes* priores opiniones retractasse, nam aperte ait. *Retractatis priorum de hac re opinionibus, penè* OMNIVM *par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt*.

CAPVT III.

Faustus alter Semi-Pelagianorum Princeps defenditur à Recentioribus, Sancti Patres Fausti damnatores ab eisdem improbati, & hæreseos falsò accusati.

SEmipelagianæ Reipublicæ principatum post Cassianum tenuit Faustus ex Abbate Lerinense Reiensis Episcopus, de quo plura in Pelagiana Historia. At Recentiores, qui pro Origene *Pelagiani erroris Principe*, ita illum dixit Hieronymus, apologias cudere ausi sunt, Faustum etiam *Semipelagianorum antesignanum* vt ait Petauius tomo 1. dogmatum Theol. lib. 9. cap. 2. *Semipelagianorum Coryphæum*, vt illum nuncupauit Baronius tomo 6. ad annum 490. totis viribus defendere conati sunt. Iacobus Sirmondus de Ecclesiastica antiquitate benemeritus effœta ætate sociorum litigijs sese immiscens pro Fausto in historia Prædestinatiana apologiam satis prolixam concinnauit, hæc statim cap. 3. præfatus: *Admonet, hoc loco studium veritatis, amorque innocentiæ, vt Fausti Reiensis vicem doleamus, sanctoque, & clari nominis Antistitis reuerentiam, quà fas est, deprecemur &c. Faustum hunc, inquam, quis æquo animo ferat, librorum nunc istorum nomine, quòd Prædestinatorum in his errores ex Synodi sententia refellerit, vexari passim à multis, traducique tanquam hæreticum? Idque authore, quod dissimulare non possunt, ac duce Ioanne Maxentio Scytha Monacho ex eorum numero, qui Eutychis hæresim clam fouentes Synodum Chalcedonensem aduersus Hormisdam, eiusque Legatos occultis artibus impetebant*. Doluit quoque Sirmondi sodalem Ludouicum Cellotium, *vltra meritum modò Faustum ab aduersarijs vexari*. Lib. 2. hist. Gotteschalci cap. 4. §. vnico, vbi *Ioannes Maxentius Eutychianus, & Monachorum Eutychianorum Patronus* ignominiæ causa dicitur. Quid de Fausti doctrina, & sanctitate dicendum sit in historia Pelagiana nobis descripta abundè patet; neque enim ex morum integritate doctrinæ veritas adstruitur, neque ex doctrinæ erroribus morum sanctitas vexanda est, in quo plerique excessere. Sirmondus veritate cogente fatetur, quòd Faustus *circa initium fidei, & alia plus aliquanto tribuere, visus est, quàm par erat*. Noluit dicere, *tribuisse*, sed *visum tribuere*, cum tamen id sole clarius sit, additque ita illum sapuisse, *quando ita loqui fas fuit*. Quod sanè verissimum puto. Nimio tamen bonus ille senex erga suum Faustum studio abreptus Sanctorum Patrum, & antiquorum testimonia, quibus

bus Fausti authoritas penitus deprimitur, partim negat, partim arguit, vt pluribus hominis apologia nobis hic reijcienda sit. Vti verò Petrus Halloix supra deiecta Patrum capita suum Originem Pelagiani erroris Principem attollere tentauit, ac Synodum V. mille dicterijs impetijt; ita etiam Sirmondus Semipelagianorum Principem Faustum propugnans Patrum iudicia explosit, ac Præsulum sanctissimorum Synodum in suspicionem hæreseos vocare non dubitauit.

Itaque ille in primis Ioannem Maxentium carpit, vocans eundem *hominem amentem*, eiusdem in Faustum obiectiones *fallaces*. At non hoc fuit sapientissimorum de Maxentio iudicium. S. Fulgentius initio libri 1. de veritate prædestinationis, & gratiæ ita Ioannem Maxentium, eiusque syncellitam Venerium alloquitur: *Deo gratias ago, sancti fratres Ioannes Presbyter, & Veneri Diacone, cuius ope tales estis, vt pro gratia, qua saluamur, magno spiritu, & feruore certetis*. Et Synodus sanctorum Episcoporum pro fidei defensione apud Sardiniam exulantium eiusdem Maxentij, ac sociorum fidem commendauit. Cardinalis Bellarminus in libro de Script. Eccles. ad annum 520. ait: *Ioannes Maxentius Faustum, & Pelagianos egregiè refellit ex libris S. Augustini*. Veniat huic suppar Cardinalis Baronius, qui tomo 6. ad annum 490. hæc scripsit: *Quinam autem colligantur ex Fausti duobus libris illis errores scriptis S. Augustini, & sententiæ Catholicæ aduersantes, tu vide illos collectos à Maxentio in responsione ad Hormisdam Pontificem, vbi in pluribus Faustus declaratur hæreticus*. At clamat Sirmondus: *Maxentij porrò in Faustum obiectiones fallaces, & minimè sinceras multorum iudicio habitas esse quis nescit?* Quinam sint isti *multi*, non insinuat, certè illorum *multorum iudicio* insignes illis purpurati non stetere. Multos dixit, qui nec pauci fuere, sed vix vnus, & alter. Audiat Sirmondus summos suæ Societatis Theologos, quibus, vbi de Theologica re disputatio sit, & ipse summus historicus assurgat. Franciscus Suarez proleg. 5. de grat. cap. 5. §. *De Fausto*, hæc scribit: *Maximè verò contra illos libros Fausti inuehitur Ioannes Maxentius in responsione ad epistolam Hormisdæ Papæ ad Possessorem sub finem, vbi assumit onus probandi illos libros esse hæreticos, idque latè ostendit eo ferè modo, quo nos statim idem præstabimus*. Magnus vir in Fausto oppugnando Maxentij vestigijs inhæsit. Gabriel Vasquez & ipse pro Maxentio testimonium dicit 1. 2. disp. 199. cap. 3. *Sententia Petri, & Ioannis Maxentij tam in materia de gratia, & libero arbitrio, quàm in damnandis libris Fausti magni momenti esse debet*. Sed haud opus habet Maxentius vllo suffragio, neque enim ipse inibi argumenta quædam contra Faustum effingit, vnde minùs sinceræ, & fallaces eiusdem contra Faustum obiectiones dici possint, sed per antithesim testimonia S. Augustini, & Fausti hinc inde producit, *vt cum in breui*, inquit Maxentius, *collata ad inuicem contraria sibi reperta fuerint, euidenter clareat libros Fausti esse hæreticos*. Qui verò Faustum eadem cum Augustino docuisse contenderet, procul hinc Anticyras ablegandus esset. Sed non vnus, neque primus Fausti libros Maxentius damnauit, nam superiori sæculo, vt dicemus, S. Gelasius Papa eosdem proscripserat, & Synodus Africanorum Patrum apud Sardiniam in epistola ad eundem Maxentium Archimandritam, quam primus ipse Sirmondus, nondum apologiam pro Fausto meditatus, in lucem emisit, pronunciauit *memorati Fausti commenta veritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica*. Cap. 18.

Quid

Quid hic aget eruditus apologista? quò euadet? quem clypeum Africano telo obijciet? Illæ Synodi censuram nè pili quidem fecit, hæc ipsa vociferatus: *Difficile non erat, ab Afris id sperare, apud quos nata, vt dictum est, Prædestinatianorum hæresis in multorum adhuc mentibus hærebat.* O dictum non ferendum! Ne Fausti liber hæreseos incusetur, hæreticos audes appellare Episcopos Africanos, qui pro tuenda fide à Trasamundo Ariano in exilium eiecti fuerant? ut hominem liberes, integrum doctissimorum, ac sapientissimorum Patrum Senatum damnas? ne Fausto erroris nota inuratur, vniuersa Africa Catholica in hæresis suspicionem adducitur? Olim quidem viuente Augustino nonnulli Adrumetini Monachi plus iusto, vt scribis, gratiæ tribuere, sed intra illorum claustra vix natus error Augustini opera extinctus fuit, & si qui postea ea vesania, morboq; correpti fuere, è plebe, non ex Episcopis illis sanctissimis, ac doctissimis fuisse dicendi sunt, ad quos veluti ad oracula ex vniuerso Orbe literæ consultantium volitabant. Illi quidem de S. Fulgentio hæc scripsere: *Aduersùs duos libros Fausti Galli septem libros edidit, quos cum recensueritis, agnoscetis protinus; quemadmodum memorati Galli commenta veritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica, discussio prodidit, ratio manifesta conuicit, authoritas diuina compressit, & præcedentium Patrum consona prorsus attestatio confutauit.* Quid de isto Fulgentio dices Sirmonde, itane Prædestinatiana illum quoq; peste afflatum asseuerabis? Hic Fausti dogmata probauit esse *ueritati contraria, Catholicæ fidei penitus inimica.* Ille tamen Fulgentius Monimum amicum à Prædestinatiano errore, in quem inclinabat, reuocauit integro ea de re eidem inscripto volumine. At si Fulgentium absoluis, & socij etiam Episcopi omni prorsus Prædestinatianæ hæresis suspicione tibi liberandi sunt, qui non iam mea aduocatione indigent, sed temet falsitatis conuincunt in ea ipsa epistola, quam ipse posteris publicasti. Prædestinatianorum, vt ex Arausicano contendis, effatum erat: *Aliquos ad malum diuina potestate prædestinatos esse.* Hanc verò hæresim Patres Africani Fausti damnatores cap. 11. laudatæ epistolæ his reijciunt: *Cum in vtroq; vase faciendo figuli cognouerit potestatem, in vase honoris indebitam gratiam Dei miserantis intelligat, & in vase contumeliæ debitum iudicium Dei obdurantis, idest deserentis agnoscat. Deus autem obdurare dicitur, non quia ad iniquitatem compellit, sed cum ab iniquitate non eripit, quod, quia iustus est, iustè facit.* Damnant clarè, sine fuco, euidentissimè dicentes, *Deum ad iniquitatem compellere.* Et hos Iudices Prædestinatiani erroris damnatores Prædestinatianæ hæreseos Sirmondus insimulat?

Pergit idem Faustum defendere. *Callidum*, inquit, *præterea, & subdolum Fausti sermonem aiunt fuisse, Pelagianæ prauitati consentientem, detectum, conuictumq; à Fulgentio, ab Auito, & ab alijs. Quid hic aptius, vtriusq; pro Fausto responderi queat, quàm solemne illud Fausti ipsius, non ita est.* Negat Faustum callidum, ac subdolum fuisse, Pelagianæ prauitati consentientem, & à Fulgentio conuictum. Oppono testem locupletissimum, antiquissimum Ecclesiæ Patrem S. Isidorum hæc in catalogo Illustr. Script. cap. 14. de Fulgentio narrantem: *Scripsit multa, ex quibus legimus de gratia Dei, & libero arbitrio libros responsionum septem, in quibus Fausto Galliæ Regiensis vrbis Episcopo Pelagianæ prauitati consentienti respondens, obnititur eius profundam destruere calliditatem.* Socium amicè monentem Vasquium submitto: *Cum verò*, inquit, *Isidorus vir doctus, & anti-*

quus dicat Fulgentium septem libros illos contra Faustum de gratia, & libero arbitrio scripsisse, quis audeat dicere, cum ex suo cerebro; aut sine fundamento id excogitasse? Disput. cit. num. 14. Habes ex Isidoro Fausti profundam calliditatem, eundem Pelagianis consentientem, conuictumque à Fulgentio. At reclamat, *non extare* libros Fulgentij. Extat tamen, qui eosdem legit, Isidori testimonium. Forsitan in ea sententia Sirmondus fuit, vt existimarit, à Prædestinatiano quopiam septem eos contra Faustum libros sub Fulgentij nomine emissos? At de viro tantæ eruditionis hæc commenta suspicari non licet. Interim audiatur testis non modò Fulgentij coætaneus, sed Syncellus, qui eiusdem Episcopi gesta literis mandauit; hæc de magistro tradit: *Ita erat notior omnibus gentibus, vt duo libri, quos Faustus Episcopus Galliarum contra gratiam subdolo sermone composuit, fauens occultè Pelagianis, sed Catholicus tamen videri volens, Constantinopoli offensi à pluribus fratribus ad B. Fulgentium probandum dirigerentur, quibus, ne occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plus laborans exponere, quàm conuincere; quia dubios sermones eius exponere, hoc erat, delirantis argumenta conuincere. Magnus planè huius operis labor mercedem debitam citò suscepit.* Lib. de vita Fulgentij cap. 28. Habes Faustum subdoli sermonis, occultè Pelagianis fauentem, & delirantem, ac septem insuper libris à Fulgentio confutatum. Planè Isidoro consonat Fulgentij Syncellus. Sed & Synodus Sardiniensis, cuius magna pars Fulgentius erat, in literis Synodicis superiùs productis ait: *Vnus ex nobis &c. aduersùs duos libros Fausti Galli septem libros edidit.* Nolo repetere quæ sequuntur, ne Lectori fastidium ingeram. Dum in his versor, subit animum grauis illa exprobatio, qua olim S. Doctor contra Iulianum vsus fuit lib. 1. cap. 7. vbi ait: *Mallem sicut Polemo luxuriæ coronis sensim capite detractis, eisque abiectis, manum pallio subdidit, os, & vultum formauit ad verecundiam, ad extremum se illi, ad quem deridendum venerat, discipulum tradidit, sic & tu loquentibus tibi tot venerabilibus viris &c. tanquam coronas ebriosorum abijceres laudes Pelagianorum, quibus tanquam magnus eorum defensor extolleris, & stylum, vt mitius dixerim, contumeliosum non tanquam pallio pudoris absconderes; sed tanquam manu emendatiore confringeres.*

Sed quale Apostolicæ Sedis de Fausti libris iudicium fuerit, videndum est, ac Sirmondi apologia confutanda. In Romana Synodo coram S. Gelasio Papa celebrata, actum est de libris recipiendis, abijciendisue; porrò inter libros à Romana Ecclesia reiectos libri Fausti Reiensis recensiti sunt, ijdemque hac sententia confixi: *Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum apocrypha.* Cum verò sequenti sæculo de eisdem libris S. Hormisdas à Possessore Episcopo consultus fuisset, hocce responsum dedit: *Hi verò,* inquit, *quos vos de Fausti cuiusdam Galli Antistitis dictis consuluisse literis indicastis, id sibi responsum habeant, neque illum recipi, neque quemquam, quos in authoritatem Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ Disciplinæ, ambiguitatem posse gignere, aut religiosis præiudicium comparare.* Legit ista Sirmondus, & non modò probauit, verùm etiam vt eadem prorsus ratione de Fausti libris cæteri iudicarent, optauit; hæc enim scribit: *Si de Fausti libris decernendum est, nè supra Sedem Apostolicam, Gelasiumque, & Hormisdam sapere velint, quibus satis fuit non primæ illos authoritatis, hoc est apocryphos dicere, non hæreticos.* Quid ais Sirmonde? Fausti libros non esse dicendos hæreticos? Quid de Synodi Arausicanæ decretis à Romano Pontifice

dictatis sentiendum putas? His certè, vt tu quoque fateris, Semipelagianorum errores damnantur, & præcipuè Fausti Semipelagianorum Coryphæi, qui te quoque teste, *circa initium fidei, & alia plus aliquanto tribuere visus est, quàm par erat*. Ita-ne verò libros continentes errores à Synodis, & Romana Sede damnatos hæreticos negabis? At illud etiam interpretamentum, quo libros illos apocryphos hoc est *non primæ authoritatis* pronunciatos esse dicis, quàm falsum sit, nemo non videat. Gelasius hoc nigrum theta Hæresiarcharum libris præfigit: *Opuscula Iouiniani, & Galli apocrypha. Opuscula Montani, Priscillæ, & Maximillæ apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichæis apocrypha.* Et post nonnullos alios eodem prorsus modo Faustum damnans ait: *Opuscula Fausti Rhegiensis Galliarum apocrypha*. Quare Sirmondo interprete Montani, Fausti Manichæi, ac Iouiniani libri non erunt hæretici, sed tantùm non primæ authoritatis. Cauendum ne vnà cum Fausto pessimi etiã Hæretici excusentur. Gelasius antequam indicem illum librorum, quos Ecclesia reijcit, contexat, ante catalogum librorum damnatorum hæc præfatur: *Cætera, quæ ab hæreticis, siue Schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia, è quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda.* Et statim incipiens à Conciliabulo Ariminensi à Constantio Ariano congregato damnatorum librorum indicem subnectit, quos inter Fausti Reiensis opuscula numerat, quæ Gelasio iudicante, *nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia, & à Catholicis vitanda sunt*. Hoccine est *non primæ*, an potius *nullius* esse authoritatis? Scio apocryphos eos libros censeri, qui incerti authoris sunt, aut nondum authoritate Ecclesiæ confirmati, sed ibi Pontifex eo nomine illos libros etiam damnat, qui rectam aliàs doctrinam immistis erroribus deturpant. Sed neque mitiùs Hormisdas de Fausti libris iudicauit; nam apertè statuit Faustum non recipi in numerũ Patrum, quos vt magistros sanæ doctrinæ Orthodoxi venerantur. Scribit ab Ecclesia librorum recipiendorum numerum statutum; at de quibusdam alijs censet, legi posse, vt fugiantur illorum errores: *Nec vitio, inquit, dari potest, nosse quod fugias, atque adeo non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes.* His Faustum adnumerat dicens, quòd *illum in authoritatem Patrum non recipit examen Catholicæ fidei*. Errat igitur, teste Hormisda, Faustus circa fidem. Quare Pontifex reprobato Fausto ex S. Augustini libris ad Hilarium, & Prosperum, Ecclesiæ doctrinam de gratia, & libero arbitrio petendam dixit, quò Catholicum gregem à noxijs pascuis ad saluberrima praua reuocaret.

Hucusque dicta in summam redigo. Fausti vicem dolet Sirmondus, quòd traducatur *tanquam hæreticus*. At nos de Sirmondo querimur, quòd Sanctos Patres Africanos *Prædestinatianæ hæresis* insimulauit. Idem Maxentij contra Faustum obiectiones *non sinceras, & fallaces* accusat. At Bellarminus *egregiè* Faustum à Maxentio confutatum testatur. Sirmondus cum Iappero *nec sine honore Catholicæ Ecclesiæ Doctorem* Faustum nominat. At S. Hormisdas Papa scribit, quòd Faustum *in authoritatem Patrum non recipit examen Catholicæ fidei*. Idem libros Fausti *non primæ authoritatis* tantùm declaratos esse contendit. At in illis Faustum *subdoli sermonis, Pelagianis consentientem, delirantem, Catholicæ fidei penitus inimica* docentem veteris Ecclesiæ Scriptores, ac Patres iudicarunt.

Quare iure optimo Cardinalis Baronius tomo 6. ad annum 490. hæc ſcripſit: *Non eſt quidem, vt pro Fauſto aliqua poſsit in eius defenſionem, vel excuſationem apologia elaborari, quem conſtat in diuerſo Orbe Catholico impugnatum. Etenim in Occidente Cæſarius, & Auitus doctiſsimi, atque ſanctiſsimi in Gallia Epiſcopi aduerſarijs eum ſcriptis exagitauerunt; Eundemque in Africa S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus ſeptem libris vehementiſsimè impugnauit &c. Sed qui præſtant his omnibus Felix, atque Gelaſius Romani Pontifices eadem Fauſti ſcripta reiecerunt, vt planè vniuerſum Occidentem Orbem in eoſdem Fauſti libros inſurrexiſſe, eoſdemque oppugnaſſe certum ſit. In Oriente verò non vnus dumtaxat, quem refert Ado, Ioannes Presbyter Antiochenus eos Fauſti libros refellit, ſed Orthodoxi ferè omnes.* Hæc quidem fuſiùs in hiſtoria Pelagiana proſecuti ſumus. In eandem Baronij ſententiam Vaſquez pedibus iuit in laudata diſputatione 199. num. 15. ſcribens: *Ecce iam ſcripta Fauſti de gratia, & libero arbitrio in Gallijs, in Oriente, & in Africa tanquam vera fidei diſsentanea improbata, & notata, vt deinde nullus audeat apologiam pro Fauſto contra communem ſenſum Patrum elaborare.* Verùm illam elaborauit Iacobus Sirmondus, quò Prædeſtinatianæ hæreſis oppugnatori aliquid auctoritatis adderet. Fauſtus tamen totus quantus eſt, Semipelagianus apparet, vti etiam Arnobius, Gennadius, alijque antiquiores, qui S. Auguſtini ſententiam de gratuita prædeſtinatione inſectantes, Prædeſtinatianorum nomine eandem infamare conati ſunt.

CAPVT IV.

Gennadius Maſsilienſis Semi-Pelagianus à Recentioribus excuſatur.

POſt Caſſianum, eiuſq; doctrinam de gratia, & libero arbitrio vti non deflexam à fidei regula Sancta commendatam: poſt Fauſti libros non hæreticos defenſos, quos tamen Semipelagianorum Magiſtros fuiſſe clariùs conſtat, quàm vt vllis quoruncumque hominum præſtigijs eludi poſsit: poſt Maſsilienſes ob ignorantiam inuincibilem excuſatos, tertius Semipelagianæ ſcholæ profeſſor à Recentioribus defenditur Gennadius Maſsilienſis. Hunc fuiſſe Semipelagianum lib. 2. hiſtoriæ Pelagianæ cap. 16. oſtendimus, cuius dicti duos hic tantùm teſtes aduocabo omni exceptione maiores, Baronium, & Bellarminum. Ille tomo 4. ad annum 388. ait: *Hæc Gennadius, qui erga Pelagianos propenſior tribuit falſus author Euagrio ſigna, atq; prodigia.* Iſte vero lib. de Script. Eccleſ. V. Gennadius ait: *Scripſit etiam librum de viris illuſtribus, in quo ſuſpicionem non paruam reliquit ſuæ non rectæ fidei; laudauit enim Caſsianum, & Fauſtum, qui Semipelagiani fuerunt, & S. Proſperum depreſsit, qui pro gratia Dei contra Pelagium fortiſsimè dimicauit.* Fauſti certè Semipelagiani volumen de gratia, & libero arbitrio ab Eccleſia, & Patribus damnatum vocauit *opus egregium.* Idem dogmata de gratia à Caſsiano concinnata, tanquam *ſalutaria* probata eſſe Eccleſiæ pronunciauit. Hieronymum vocat obtrectatorem, & æmulationis ſtimulis incitatum. Addit Auguſtinum, quòd multa ſcripſit, erraſſe, quæ diffuſiùs loco citato proſecuti ſumus. Cæterùm & hic Semipelagianus eximium Patronum ſortitus eſt. Te-ne appellabo, Recentiorum ſapientiſsime, qui cum ſumma doctrina ſumma quoque modeſtia coniuncta, Sanctis Patribus, ac Auguſti-

no præsertim honorem semper detulisti, nec tibi contra eundem, licèt tam multa scriberes, verbum vllum vnquam minùs Augustino honorificum excidit? Tuæ erga Augustinum reuerentiæ detur, ne in hæc inuidiæ, vt obijcient, plena designato nomine conijciaris. Hic proleg. 5. de grat. cap. 5. num. 36. Semipelagianismi notam procul à Gennadio pluribus amouere conatus concludit: *Fieri ergo potest, vt ea, quæ de Cassiano, & Fausto scripsit non per errorem in doctrina, sed per ignorantiam facti dixerit.* Annatus verò lib. 7. sui Aug. cap. 2. §. 1. *Ego verò*, inquit, *non excuso, nec probo, quod de illo dicitur, animi propensionem habuisse nimiam erga defensores Semipelagianismi, & ab eius impugnatoribus Augustino, & Prospero auersionem.* Itane, *quod de illo dicitur*, inquis? quasi id incerta fama vulgauerit, & non potiùs hoc ipsum suis in scriptis clarè ostenderit, quæ tu quoque legisti, certè legere debuisti, de diuina gratia scripturus.

Cum Cassianus, ac collegæ Massilienses Augustini doctrinam carperent, Prosper, & Hilarius ex Gallia Romam profecti, rem Pontifici Celestino detulere, qui de Augustini fama sollicitus literas statim ad Galliæ Episcopos dedit, in quibus dolere se significauit, quòd *nescio quibus Presbyteris illic* impunè liceret, Augustino erroris notam inurere. Cap. 1. Ibidem etiam Prosperum, & Hilarium commendat, *quorum*, inquiens, *circa Deum sollicitudo laudanda est.* Capite verò 2. quod & vltimum illius epistolæ est, quicquid alij vulgò arbitrati sint, eximia laudum assertione S. Augustinum exornat, dicens contra eiusdem calumniatores: *Vnde resistendum talibus, quos malè crescere videmus.* Qui igitur fieri potuit, vt Gennadius & ipse Massiliensis, qui eodem sæculo paulò post Prosperum floruit, hoc celebre Celestini decretum ignorauerit? Sanè S. Prosper initio libri contra Collatorem protestatur, se scribere contra Cassianum, quem licèt non nominet, ex libro eiusdem, quem sibi impugnandum dicit, euidenter illum designat. At cap. 42. asserit à Celestino Pontifice Cassianum cum socijs acriter reprehensum fuisse: *Per hunc virum* inquit, nempe Celestinum, *intra Gallias istis ipsis, qui Sanctæ mem. Augustini scripta reprehendunt, maleloquentia est adempta libertas, quando consultantium* (quo nomine se, & Hilarium indicat) *actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteret de eorum authoritate sentiri, sancto manifestauit eloquio &c.* Et recitato celebri illo Celestini de Augustino elogio ait: *Contra istam clarissimam laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonij dignitatem audet quisquam malignæ interpretationis murmur emittere.* Ergone Gennadium sedulum literarum, ac librorum collectorem Celestini epistolam ad suos Massilienses datam ignorasse arbitrabimur? Apage à Gennadio hanc *ignorantiam facti*. Profectò ille fatetur, se Prosperi librum contra Cassianum legisse: hæc enim scribit cap. 84. de Scriptoribus illustribus, vbi de Prospero agit: *Legi & librum aduersus opuscula sub persona Cassiani, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociua.* Itaq; Gennadius in cap. 42. libri Prosperi notauit, istum de Celestino scribere: *Per hunc virum intra Gallias istis ipsis, qui S. mem. Augustini dicta reprehendunt, maleloquentia est adempta libertas.* At quinam isti fuere? *Cassianus*, inquis, *& cum eo aliqui eiusdem ordinis presbyteri.* Prolegom. 5. cap. 6. num. 7. Quare Gennadius ex libro Prosperi cognouit à Celestino Cassiani, & sociorum temeritatem reprehensam, qua contra S. Augustini doctrinam insolenter insurrexerant; cognouit Prosperi pro Augustino legationem susceptam, & à Romano Pontifice laudatam,

datam; cognouit ex Celestini elogio ibidem inserto, Augustinum nec vnquam sinistræ suspicionis rumore aspersum. His tamen omnibus probè cognitis Gennadius sanam Cassiani doctrinam, Prosperum infamatorem, Augustinum *in multiloquio* errantem blaterare non extimuit.

Gennadius malè animatus fuit erga Augustinum, & Hieronymum, quos soli errantes odere. De S. Augustino scribit cap. 38. *Error illius sermone multo, vt dixi, contractus, lucta hostium exaggeratus, needum hæresis quæstionem dedit.* Qualis iste error Augustini lucta hostium exaggeratus à Gennadio perperam intelligatur diximus lib. 2. Hist. Pelag. cap. 16. Idem Hieronymo longè iniquior fuit. Scimus hunc S. Doctorem graues cum Rufino inimicitias contraxisse; de quibus superiùs egimus; at Gennadius palam Rufino contra Hieronymum astipulatus est: nam in laudato libro de Illustribus Scriptoribus cap. 17. ait: *Rufinus Aquileiensis Ecclesiæ Presbyter non minima pars fuit Ecclesiæ Doctorum.* At S. Anastasius Papa non eo in pretio habuit Rufinum; in epistola enim ad Ioannem Hierosolymitanum Rufinum prorsus se nihili facere hisce ostendit: *Illud tamen*, inquit, *scire cupio, Rufinum ita haberi à nostris partibus alienum, vt quid agat, vbi sit, nescire cupiamus. Ipse deniq; viderit, ubi possit absolui.* Laudans verò Gennadius duas Rufini inuectiuas contra Hieronymum ita scribit: *Sed & obtrectatori opusculorum suorum respondit duobus voluminibus, arguens, & conuincens se Dei intuitu, & Ecclesiæ utilitate auxiliante Domino ingenium agitauisse, illum verò æmulationis stimulo incitatum, ad obloquium stylum uertisse.* Ob hanc censuram pessimè audiuit Gennadius, carpsit enim Hieronymum vti oblocutorem, obtrectatorem, atq; æmulationis æstro percitum. Origenis verò libros Peri-archon veluti vtilitati Ecclesiæ à Rufino translatos (nam hos Rufini labores Hieronymus detestatus est) affirmauit. Ex his mihi certum est, Gennadium scripsisse illum catalogum ante Synodum Romanam sub Gelasio celebratam, nam in ea Synodo pro Hieronymo contra Rufinum sententia dicta est in hæc planè verba: *Rufinus uir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam B. Hieronymus eum in aliquibus de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictum B. Hieronymum sentire cognoscimus.* Quæ si Gennadius legisset, nequaquam contra Hieronymum pronunciasset, neq; Prosperi opus contra Collatorem damnasset, illud enim à Gelasio in illa Synodo approbatum fuit, reiectis Cassiani, & Fausti opusculis, quæ Gennadius laudat. Atque hic dissertatio nostra aduersus nouos Origenis, Theodori, ac Iuliani Pelagianorum, nec non Cassiani, Fausti, ac Gennadij Semi-pelagianorum defensores finem sortiatur.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM,
quæ continentur in dissertatione de Synodo V.

A

B

C

Pela-

ERRATA CORRIGE.

Pag. 11. versu	25	autea	antea
Ibid.	41	Patriarhis	Patriarchis
25	22	capescceret	capesseret
30	8	*Thodora*	*Theodora*
54	27	iudicatus	indicatus
Ibid.	26	secundi anni	secundus annus
65	7	habit	habitæ
67	13	Damno	Domno
132	39	Patriarchale	Patriarchalem
136	31	Sadera	sadera
		Deprændo Compræhendo Repræhendo	vbiquè sine diphtongis;

3686

K2

